x-rite
colorchecker CLASSIC
mm

13948. V. M. c. 1. 8° 8° II
V

Catalogo Sitticensi
inscriptus.

sermones fratris roberti ō peccatis

K. K.
LYCEAL
BIBLIOTHEK,
zu
LAIBACH

30

Ad Reuerendissimuz dominuz Joannez de Aragonia sancte Romane ecclesie .tt. sancti Adriani presbyterum cardinalem.

Consideranti sepenumero mihi ac memoria reuoluēti Reuerendissime pater ac illustrissime dñe funestas mortaliū clades ob truculētes belloꝝ calamitates ⁊ senissimas pestes: qbus tot illustribus viris destitute remanserint plurime ciuitates italie: ⁊ que domus magnis vndiqꝫ familiis replete erāt: nūc sine habitatoribus corruere videant: qđqꝫ mirabilius ꝓfecto est paucis q̄ supuixerunt hoibus: ēt in nostra que olim magna grecia dicebatur patria adeo fertili vt nō mō pleriq̄ vrbibus sed regionibus solita fuerit ex suarū frugum copia ꝓuidere: tanta supuenerit terre sterilitas q̄tam vix potuimus vita comite ꝑtransire. In mentez venit hec omnia ad iustum dei iudiciū referre: q de sceleribus tota qbus italia corrupta ē sumat vltionē. Ab eo enim tpe quo diuinus ille preco Bernardinus cepit latinis predicare arguēs vitia ppl'oꝝ in hāc vsqꝫ diē ex nōnullis quos ad bene beateqꝫ viuendū cōuertit paucos ꝑseuerasse videmus: ac tandē crescente in humanis cordibus malignitate ad vomitū oēs redijsse. Et non ē q̄ faciat bonuz nō est vsqꝫ ad vnū Jam in cōem publicūqꝫ vsum occidentis seculi prauitas ⁊ obscena xp̄ianoꝝ flagitia deuenerunt Nam sine rubore cognite īpietatis ac timore dei apta fronte a multis īpudentissime conueniūtur ⁊ exigūtur vsure violentes rapine ⁊ extorq̄ndi eris causa fraudes doliqꝫ damnatissima quoqꝫ simoniace labis īpunisqꝫ licentia quadā sub coaptatōe Vborum ac pontificij iuris legisqꝫ ciuilis accomodatōe malitiosaue īterpetatōe ēt publico sub iudice repetūtur: quo fit vt in mendacia falsaqꝫ testimonia atqꝫ piuria labant necesse sit. Justicia Vo q̄uis oīum ore laudet oīum tñ alget opib⁹ tm̄qꝫ sibi nihil rei quā multū nominis ⁊ plus iniurie vendicauit. Nihil ēt freq̄ntius est in vsu q̄ in sanctos deūqꝫ ip̄m blessemie ac maledicta qbus ⁊ superi ⁊ maiores natu parentesqꝫ passim ⁊ īdifferenter afficiūtur. Quid de vanitatib⁹ referā inutilibusqꝫ ornamētis ac sumptibus. Nemo ē q nō dicam equare sed antecellere velit vicinos honoribus ac magnificentia: vnde freq̄nter contingit vt cōmitti viris nequeant pauptate ⁊ coacte nōnūquā p̄sepibus ꝓstant turpe lucrū superba emulatōe sectantes. O ēs p̄terea explendis pro sua volūtate libidinibus vacare initiqꝫ videmus Omnis vt ꝓpheta inqt caro corrupit viā suam. Contemptui habētur sacra oīa dei cult⁹ ⁊ eccl'ia stice dignitates apud p̄ncipes magistratusqꝫ seculares nullo habent p̄cio. Nec curare deum credūt mortalia quēquā. Religiones aūt sunt oībus vilipendio: viduarū nocere: pupillorūqꝫ ac orphanoꝝ eiulatus ac pia oīum vota q hoc in mūdo esuriūt ⁊ sitiunt iusticiā eqssimi iudicis magni dei iracūdiam furorēqꝫ aduersus īpia hec nostra tpa concitarūt. Que oīa cū scissimus in xp̄o pater ⁊ dñs noster clemētissimus Sistus diuina ꝓuidētia papa quartus ex pastoralis officij debito vigili cure ꝑcurreret feraꝝ incursibus qbus roman⁹ grex quē pre ceteris itrinseca charitate ꝓseqtur volēs occurrere postqꝫ restitutā illustratāqꝫ vrbē ad reformāda igenia adqꝫ illustrādas moribus hoīum mentes sese conuertēs litio vocauit me suauissimis lr̄is suis de peccatoꝝ grauitatibus qbus humana īfirmitas p̄mitur ꝓ viriū meaꝝ facultate dicturū romanūqꝫ ppl'm ac oēs qui romanā sequūtur curiam suis sceleribus arguturū. Glorioso igit̄ nomini tuo q apud sororiū vngarie regem serenissimū aplica legatione fungens. Instituto huic meo interesse nō potes: ipsos sermones meos ob debitā in te obseruantiā seruitutēqꝫ iccirco dictaui: vt correcti ⁊ emēdati vbi oportuerit sapiētia tua lr̄arūqꝫ munimētis cōmendati nō romanus modo sed oībus xp̄i fidelibus ⁊ posteris quoqꝫ essent ꝓsuturi in qbus nō eloq̄ntie suco veꝝ sapientie documētis vtēdum censui quo plane oēs intelligerēt que seipsa satis ornata ē Vitatem. Sume igitur p̄sul optie opusculū hoc nostꝝ qđ pro animi recreatōe tui quōqꝫ legere ac repetere digneris: q me predicātez tua presens benignitate audire plurimū delectat⁹ es. Et bñ vale Vtutem oīuz decus ⁊ speculum ecclesie dei.

In nomine domini nostri iesu christi. Incipit quadragesimale de peccatis ꝑ fratrē Robertum caracholū de licio: ordinis minorū episcopū liciensem. Et primo dñica septuagesime de numero damnatorū ꝓpter eorum peccata. Sermo. primus.

Pittich

m

Multi enim sunt vocati: pauci vo electi. Scribūtur hec verba Mathei. 20. c. ⁊ in euāgelio pñtis dñice. Ostēdit nobis aptissime grauitatem pcti multitudo maxima damnatoꝝ. Nam demonibus obmissis q ob supbiam suam e celo eiecti ad tartara tādem detrudent̄ eternis supplicijs cruciādi: tot ac tanti ex hoibus peribūt: vt vix mens pusillorū id credere velit. Arbitrant̄ siqdem pleriq; tātam eē tanq̄ imensaꝫ pietatē sūmi dei: ꝙ nemīnē perire sinet sed omnes ad celeste regnuꝫ deducet. Nos tamē a sua falsa opinione retrahere debent infallibilia vba saluatoris nostri iesu christi: qui ⁊ si in plerisq; euangeliorum locis dure cominetur obstinatis ⁊ incorrigibilibus peccatoribus: asseratque firmissime reprobos eternaliter puniendos: tamen in lectione euangelica hodierna id plenissime reserauit. Refert quippe paucos futuros electos. Heu q̄ formidabilis ista sententia ore christi filij dei preconizata. Neq; enim alia causa dari potest cur iusticia dei in improbos ita deseuiet: nisi ignominia peccatorum suorum: que nec per penitentiam volunt delere. Qua de re cum de peccatorum detestatione in hoc opere tractaturi simus de damnatorum numero aliqua premittemus vt sic vnusquisq; percipere valeat peccati nocumentum damnum irreparabilēq; iacturam: proponemus autem in hoc sermone tria mysteria declaranda.

Primū dicitur vitatis.
Scdm contrarietatis.
Tertium claritatis.

Quod multoplures ex hominibus erunt damnandi q̄ saluandi propter illorum peccata ⁊ qualiter numerus electorum erit grandis absolute: sed exiguus ⁊ paruus respectiue.

Capitulum primum.

Primum mysterium declarandum d̄ numero damnatorum dicitur veritatis. In quo vere asserimus ꝙ ex hominibus multoplures damnabuntur q̄ saluabuntur. Hoc retulit ipse deus pro hominibus incarnatus. Mathei. 7. capi. Intrate inquit per angustam portam quia lata porta ⁊ spaciosa via que ducit ad perditionem: ⁊ multi sunt qui intrant per eam. Et in euangelio hodierno. Et iterum Mathei. 22. capi. ingeminauit tandeꝫ sententiam scilicet quia pauci sunt electi. Sed mirantur quidam de hijs que dicimus: propterea quia mystice ⁊ in figura multitudo saluandorum abrahe patriarche promissa fuit et preostensa. Vnde genesis. 13. capi. scribitur. Quod dixit dominus ad abraham postq̄ diuisus est loth ab eo. Leua oculos tuos ⁊ vide a loco in quo nunc es ad aquilonem ⁊ ad meridiem: ad orientem ⁊ ad occidentem. Omnem terram quam conspicis dabo tibi ⁊ semini tuo vsq; in sempiternum: saciāq; semen tuum sicut puluereꝫ terre. Siqui potest hominum numerare puluerem: semen quoq; tuum numerare poterit. Et Genesis. 15. capi. Dixit deꝰ ad abraham. Suspice celum ⁊ numera stellas si potes: sic erit semen tuum. Et Genesis. 22. capi. Vocauit angelus domini abraham de celo dicens: per memetipsum iuraui dicit dominus. Quia fecisti rem hanc ⁊ non pepercisti filio tuo vnigenito propter me. Benedicam tibi ⁊ multiplicabo semen tuum sicut stellas celi ⁊ velut arenam que est in littore maris. In quibus promissionibus dicebatur abrahe multiplicatio saluandorum fienda per christum de eius genere descensuruꝫ. Vnde apostolus ad galathas. 8. capi. ait. Abrahe dicte sunt promissionibus ⁊ semini eius. Non dicit ⁊ seminibus quasi in multis. Sed quasi in vno ⁊ semini tuo: qui est christus. Erit ergo numerus electorum grandis scdm predicta. Joannis insuper apocalypsis. 7. capi. id confirmat. Nam postquam descripsit numerum signatorum secūdum spirituale significatum duodecim tribuum addidit. Post hec vidi turbam magnā quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus tribubus ⁊ linguis. Quare videtur esse quedam repugnantia inter verba christi ⁊ ioannis: cum christus asserat paucos fore saluandos: ⁊ Joannes referat se vidisse turbam innumerabilem. Qui autem recte intelligit: nullam inter christum ⁊ ioannem ac ecclesiam veteris testamenti figuram inuenit cōtradictionem. Naꝫ electorum numerus ī se cō

siderat⁹ ꝛ absolute copiosissimus erit: in cō/
paratione vero ad ipsos damnatos ꝛ respecti/
ue satis exiguus. Hoc autem satis constare po
test q plures homines erunt damnati q̄z salua
ti tertia ratione.

Primo rōne ifidelitatis.
Scōo rōne vitiositatis.
Tertio rōne vanitatis.

Primo rōne infidelitatis: nullus qdez in
fidelis in sua ifidelitate decedēs pōt ad vitaz p/
uenire beatā: neq̄z Va est imo falsa ꝛ reproba/
tissima illoꝝ opinio qui dicūt vnūquēq̄z in sua
secta ꝛ erronea religione saluari. Inquit enim
apostolus ad hebreos. xi. c. Sine fide impossi/
bile est placere deo. Et idem ad ephesios. 5. c.
vnus deus vna fides. Et in. c. 1. de sum. tri. ꝛ
fide catho. dicitur vna est fidelium vniuersalis
ecclesia extra quam nullus omnino saluatur.
Idem confirmatur in glo. in. c. 1. extra de he/
reticis. Et. 24. di. c. Quando episcopus. Et
24. q. 1. c. Aperte. Et in. c. Quia ex sola. 24.
qōe. 1. vbi habetur. Quod in figuram q nul/
lus extra ecclesiam saluatur: omnes qui reper/
ti sunt extra archam noe perierunt in diluuio.
Sed ipse iesus veritas ꝛ vita Marci vlt. c. di
xit. Qui crediderit ꝛ baptizatus fuerit: saluus
erit. Qui vo non crediderit condemnabitur.
Quis enumeret ifidelium tot varietates tantā
q̄z multitudinē idolatraꝝ: vz colentiuz ethera:
colentium elementa: colentium boies: colenti
um: statuas: colentiū bestias ꝛ serpentes. Ju/
deoꝝ xp̄m eis promissum ꝛ ad eos venientez
p̄sentium vsq̄z in diem hodiernū. Saraceno
rū ꝛ aliarū gentiū ac ppꝛozum seq̄ntium spurci
tiam Mahumethi hereticoꝝ q contra fidē tot
pniciosos excogitarunt errozes: hij oēs quot
quot fuerūt a pncipio mūdi vsq̄z nūc ꝛ quot se/
quēcur condemnabūtur a iusto deo: vt in eter/
nū habitēt in iferno. Scōo cōstare pōt. qō plu
res homines damnabūtur q̄z saluabūtur rōne
vitiositatis. Xp̄iani vtiq̄z omnes vitijs atque
petis dediti in pctō mortali suam vitaz finiētes
quoꝝ grādis est numer⁹ saluari minime pote/
rūt. Hoc xp̄s expressit duz dixit Mathei. 13.
c. Simile est regnū celoꝝ sagene misse in ma/
re ꝛ ex oī genere piscium cōgreganti. quā cum
impleta esset educētes ꝛ secus litus sedētes ele
gerunt bonos in vasa sua: malos aūt foras mi/
serunt. Sic erit in consumatōe seculi: exibūt an
geli ꝛ separabunt malos de medio iustoꝝ: ꝛ
mittent eos in caminū ignis. Vnde Piero. in
epistola ad filiaz mauricij de cōmendatione v
ginitatis ingt. Nemo te circumueniat. Nemo
sermone seducat: non nisi sanctos ꝛ simplices
celestis aula suscipiet. Nullum apud deum hz
malicia locum. Ab omni dolo ꝛ negtia mūduz
esse necesse ē q cupit regnare cū christo. Et Au
gu. li. de fide ad petrū ait firmissime tene ꝛ nul
latenus dubites nō oēs q intra ecclesiaz catho
licam baptizantur accepturos esse vitaz eternā
sed eos q percepto baptismate recte viuūt. Re
gnū enim celoꝝ sicut heretici iudei ifideles ꝛ
scismatici nō habebūt: ita ꝛ catholici crimnosi
possidere nō poterūt. Nec est mirandū: q xp̄ia
ni mali damnabūtur. qm̄ vt dicit Amb. 22. q.
5. c. Cauete fratres. Cauete fratres mēdaciuz
q omnes q amant mendaciū filij sunt diaboli.
Non solū autez in verbis: sed simulatis operi
bus mendaciū consistit. Mendaciuz nāq̄z est
xp̄ianū se dicere: ꝛ opera xp̄i non facere. Dici
te mihi o xp̄iani. Quid sonat hoc dignū nomē
gd ve significat. Audīe obsecro ꝛ itelligite. c.
Cum venisset. extra de sacra vnctione vbi sic
habet. A xp̄o xp̄iani dicūtur: tanq̄z vncti deri/
uent ab vncto: vt omnes currant in odoꝝ vn
guentoꝝ illi⁹ cui⁹ nomen oleū est effusum. Ad
idem ingt Aug. li. 4. de doctrina xp̄iana. Ex
sacramēto vnctionis xp̄ianoꝝ oium vocabulū
descendit ꝛ nomē. quod nomen ille frustra sor/
tit q xp̄m minime imitat. Sed vnde nomē istō
aut quādo sumpsit initiū. Cur cōi nobilitatis
spūalis vocabulo xp̄iani nominamur. Et ad h
ita rūdet Eusebius li. 2. histozie ecclīastice. cuz
passim per gentiliū pḧos divina effūderetur di
gnatio: primū cozneli⁹ apud cesaream palestine
vrbem maximā cū omni domo sua: ad fidē xp̄i
petro ministrante pducitur. Jam inde q̄pluri
mi ꝛ alij ex gentibus apud anthiochiam ad fi/
dem venerunt eozum predicatione pertracti.
Per quos ꝛ antiochie flozentissima congre/
gatur ecclesia. In qua etiam erant prophetici
ozdinis viri q̄plurimi cum quibus ꝛ barna/
bas ꝛ paulus. Quibus omnibus pariter i gra
tia dei ꝛ vnanimitate degentibus. Ibi primū
discipuli velut e perhenni fonte sumpto voca/
bulo appellati sunt christiani. Idez ponitur in
actibus apostolozum. c. xi. Si igitur christiani
nuncupari gloziamur. cur non erubescimus
omni dei timoze postposito in tot facinoza ruе
re. Cur non concordant facta cū nomine: debz
enim nomen esse conseq̄ns rei vt scribitur. 21.
di. c. cleros. ꝛ de prebendis ꝛ dignitatibus. c.

Cum serui. Et instituta de donationibus. §.

Est Heu heu impletuz cõspicimus dictũ pauli ad titũ. 2. c. Confitent. s. christiani se nosce deũ factis autẽ negant. Audite auribus cordis vocem domini nostri iesu christi dicentis Math. 7. c. Nõ omnis qui mihi dicit domine dñe intrabit in regnũ celorũ. Sed qui fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnuz celorũ. Quis est hic t laudabimus eum quãdo vt videmus paucissimi reperiuntur in quolibet statu in quolibet gradu in quouis exercitio in quelibet etate vel sexu qui recte viuant: qui virtutes amplectantur detestanturqz vicia. Rara inquit Hieronymus aduersus vigilantium virtus est nec a pluribus appetitur. Et Ouidius lib. 2. de ponto. Nec facile multis inuenies milibus vnũ virtutez precij qui putet esse sui. Quotquot igitur absqz penitentia post cõmissa peccata moriuntur damnatorũ cõsortio deputari certissimum est. Tertio constare potest: q plures homines damnabuntur qz saluabuntur ratione vanitatis. Sunt inter christianos qz plurimi qui vitam pudicã rectam sanctã, qz pretendentes deficiunt a debito fine. s. ipso deo ad quem sunt omnia opera bona dirigenda. Hij sunt qui vento vaneglozie tumefacti omnia opera sua faciunt vt videantur ab hominibus: de qbus iam diximus in ſmone de vanagloria in quadragesimali de penitentia.

Nõ damnatio reprobox nõ repugnat bonitatinec charitati neqz voluntati summi dei. Sicut quidã falso conati sunt persuadere.

Capitulum. .2.

Eccundũ mysteriuz declarandũ de numero dãnatorum dicit contrarietatis.

Sunt enim nonnulli qui contrariũ veritatis iam dicte improbe tenent. Asseruntqz cuz origene q nõ solũ nõ damnabunt multi imo q nullus erit perpetuo damnandus. Et ad ꝟ inducunt tres rationes.

Prima dicit bonitatis.

Secũda charitatis.

Tertia voluntatis.

Prima ratio istorum dicitur bonitatis. Arguunt quippe sic. Nihil est aut tenendũ vel asserendũ qõ repugnet diuine bonitati ex eo q deꝰ bonus est. Et vt ait Dionysius in lib. 2o de diuinis nominibus. A summo bono nõ egredit nisi bonũ. Et Hieronymus ad paulinũ. Bonus est deus t omnia quecunqz facit bona sint necesse est. Sed damnatio tot milia milũ hominuz repugnat diuine bonitati: quoniã pena dãnationis mala est et pessima. Ergo deus nullũ damnabit sed omnibus tribuet eternã salutem Hoc est quod scribit Lactantius lib. de ira dei in principio. Animaduerti inquit sepe donate id existimare plurimos quod nõnulli philosophorũ putauerunt nõ irasci deũ qz benefica sit tantũmodo natura diuina nec nocere cuiqz prestantissime atqz optime congruat potestati. Insuper arguunt predicti. Quia iniquũ videt vt inequalia equalibus dentur. Omnes autẽ homines equales sunt et ſm naturã et ſm peccatũ originale. Igitur bonitas dei nõ debuit alios predestinare et alios reprobare. Ad hec rñdet Tho. prima parte. q. 23. articulo. 5. in rñsione. Ad tertiũ. Quod ex ipsa bonitate diuina ratio summi potest predestinationis aliquorũ t reprobationis alioz. Sic enim deꝰ dicit omnia ꝓpter suã bonitatẽ fecisse vt in rebꝰ diuina bonitas representet. Necesse est autẽ q diuina bonitas que in se est vna t simplex multiformiter representet in rebus ꝓpter hoc q res creata ad simplicitatẽ diuinã attingere nõ potest. Et ide est q ad cõpletionez vniuersi requiritur diuersitas rerũ. Quarũ quedaz altrũ. Quedaz infimũ locum tenent in vniuerso. Et vt multiformitas graduũ ꝺseruetur in rebus deus ꝑmittit aliqua mala fieri ne multa bona impediantur. Si ergo cõsideremus totuz hominuz genus sicut totaz rerũ vniuersitatez: voluit ergo deus in hominibus qztũ ad aliquos quos ꝓdestinat suam bonitatẽ representare per modum misericordie parcendo. Et qztũ ad aliquos quos reprobat q modũ iusticie puniendo: damnare itaqz reprobos facit ad bonitatez dei q̃ dãnatio cũ sit malũ pene est malũ ſm quid t bonũ simpliciter. Vt idẽ Tho. ait. I. q. 79. Et. 22. q. 19. Deus enim iuste dãnat t punit reprobos qui sua voluntate deliquunt qz vt dicit Augu. 23. q. 4. c. Mabuchodono. Vasis ire nunqz deus redderet interituz si nõ spontaneũ inueniretur homo habere peccatũ. Et si diceret cur deus voluntatẽ illam homini dedit quã ꝓuidebat deficere. Respondet Augu. li. 11. de ciuitate dei. c. 17. dicens. Deus sicut naturaz bonaruz optimus creator est ita malaz voluntatũ iustissimus ordinator: vt cũ male ille vtunt naturis bonis: ipse etiã bñ vtatur volũtatibus malis. Et rursus si aliꝰ interrogaret. Quare deꝰ qbusdã copiosiora dona gre cõcessit qz alijs. Rñdet aug. sup Joãnẽ dicens. Si queris quare hunc trahat illum nõ

trabat noli diiudicare si nō vis errare. hec ille. Nec ꝓpterea iniuste agit deus: qz in hijs q̄ ex gratia dātur pōt aliquis ꝓ libito suo dare cui vult plus vel minus dūmodo nulli subtrahat debitū. Et hoc est qđ dixit paterfamilias. Ada thei. 10. c. Tolle qđ tuū est z vade. An nō licet mihi qđ volo facere. ¶ Ꝓpterea inquit Augu. cōtra pelagiū. Inscrutabilia z incōprehensibi/lia nolo vt interroges qz qđ lego credo z vene/ror. Nō autē discutio. Quis est autē hō qui rū deat deo. Mungd dicit figmentū ei q se finxit. Quare me fecisti habet enim potestatē figulus luti ex eadē massa aliud qdē vas facere i ho/norē aliud in cōtumeliā. Et Greg. 29. li. mo/raliū. c. 12. aut ¶ Multos videmus quotidie q in/sticie luce resplendent z tamē ad finē suū nequi/ne obscuritate tenebraꝝ. Et multos cernimus peccatoꝝ tenebris obuolutos. Et tamen iurta vite sue terminū repente reddi iustitie sue libe/ros. ¶ Multos enim nouim⁹ semel inuentā viā iustitie illibate vsq̄ ad obitū tenuisse. Et pleros q̄ cōsperximus vsq̄ ad obitū cepta semel crimi/na sine cessatione cumulasse. Quis ergo inter ista occultoꝝ iudicioꝝ nubila mentis sue radiū mittat vt aliqua cōsideratione discernat: vel qs perduret in malo vel qs perseueret in bono vel quis ab infimis cōuertatur ad summa: vel qs reuertaꝫ a summis ad infima latent hec sensus hominū nec qcq̄ de cuiuslibet fine cognoscitur qz diuinoꝝ iudicioꝝ abyssus humane mentis oculo nullatenus penetraꝫ. Videmus nāq̄ q deo aduersa gentilitas iustitie luce perfusa ē. Et iudea dudū dilecta perfidie ē nocte cecata. Sci/mus etiā q latro de patibulo transijt ad regnū. Juda de apostolatus glozia est lapsus in tarta/rum. Et infra video paulū ex illa ꝓsecutionis se/uicia ad gratiā apostolatus vocatū. Et tñ sic in/ter iudicia occulta sozmidat vt reprobari se etiā postq̄ vocatus est timeat. Ait. n. castigo corp⁹ meū et seruituti subicio: ne forte alijs ꝓdicās ip/se reprobus efficiar. Secūda ratio istoꝝ q te/nent q nullus erit ꝑpetuo dānandus dicit cha/ritatis. Aiunt enim q deus ex charitate misit i mundū filiū suū vnigenitū non vt iudicet mun/dum sed vt saluet mundus p ipsum: vt dr Joā/nis. 3. c. Fuit autē filij dei meritū infinitū pro/pter psonalē vnionē de quo sic ait Bonauē. in 3. di. 13. q. 2. in responsione ad tertiū. Meritū christi est infinitū. Infinitas autē illa consurgit ex vnione illius anime ad personā diuinā: ob q̄ vnionem nō tantū homo sed etiā deus mori dicit. In corpore vera questionis ita dē. ¶ Ꝓ/pter hoc q ille homo erat dei filius meritū illi⁹ pensatur fm dignitatē illius persone a qua erat opus. Et ꝓpterea meritū passionis sue infinitū excedit merita passionum nostrarū. Et ob hō q deus erat moꝛs eius pensata fuit tantum q̄tus erat ille qui moꝛiebatur. Et ideo q̄tum ad suffi/cientiam si infinita milia hominum essent reatu oꝛiginalis astricta: potuissent per illius passio/nis effectum esse liberata. Et ideo leo papa i ser/mone de natiuitate inquit. Dominus noster ie/sus christus moꝛtis peccatiq̄ destructoꝛ sic nul/lum a reatu liberū reperit ita liberandis omni/bus venit. Ergo omnes homines merito chri/sti saluandi erunt. Respondet Bonauen. di. 19. tertij. Qđ merito christi liberemur ab omni culpa et pena eterna sufficienter sed nō efficien/ter. Quia decreuit pijssimus deus in quolibet statu hominē saluare ipso volente. Quare dicit Augu. in lib. de libero arbitrio. Qui fecit te si/ne te: nō saluabit te sine te. Et si argueretur q idē Augustinus ait virtutē deus in nobis sine nobis operatur. Igitur deus operatur nostraz salutem absq̄ nostro ꝓsensu. Respondet alex. in. 3. summe q Augustinus nō cōtradicit sibi ipsi: quoniaz deus nō saluat te sine te cōsentien/te qui fecit te sine te efficiente. Et sic deus ope/ratur virtutē in nobis consentientibus sine no/bis efficientibus. Sicut igitur lumē solis suffici/enter q̄tum in se est diffundit z communicat omnibus: si tamē aliqui in domo se recludāt et fenestras vel ostia claudant illis se subtrahit. Ita z meritū christi cōmunicabile est omnibus sed nō omnibus cōmunicatur: qz nolunt aperi/re poꝛtas coꝛdiuz suoꝛuz qui merito diuina vi/tione feriendi erunt. Tertia ratio eoꝛum qui tenent q nullus erit perpetuo damnandus sed q omnes homines erunt salui dicitur voluntatis. Damnatio inquiunt reproboꝛuz est contra dei voluntatē: ergo nullus damnabitur: proba/tur cōsequens per illud qđ scribitur in psal. Et de cō. di. 2. c. Omnia. Omnia quecunq̄ vo/luit dominus fecit in celo z in terra in mari z in omnibus abyssis. An eccdens autē manifesti est: qz Ezechiel. 18. c. dixit deus. Nolo moꝛtē peccatoꝛis. Et iterum ibi. Non voluntatis mee est moꝛs impij. Et ¶ Paulus prime ad thimo/theum. 2. c. ait. Vult deꝰ omnes homines sal/uos fieri. Et ¶ Petrus prima sua canonica. c. 2. Deus patienter agit ꝓpter nos: nolens ali/quem perire. Sed hijs respondet Damasce/nus. Quod

nus. Quod deus vult omnes homines saluos esse voluntate absoluta ⁊ antecedente non autē voluntate cōsequente et cōditionata sicut plene posuimus in quadragesimali nostro de penitē/tia in sermone de amore dei ad animā rationa/lem. Quod vtiq; nil aliud est: nisi quia de⁹ di/sposuit ita omnes: ꝙ si volunt saluari possunt et quia nō omnes saluari volunt: ideo nō omnes deus saluabit. Sed rursus presumptuose re quirunt quare deus sic voluit: quare deus vo/luit facere celum ⁊ terrā: quare deus voluit mul ta que voluit et noluit alia. Quibus sanct⁹ tho. prima parte. q. 19. ita dicit. Quod nō potest assi gnari causa voluntatis diuine. Vnde licet de/beamus si volumus scire effect⁹ inquirere cau sas illorū: quia vt dicitur primo posteriorū. Sci re est rem per causam cognoscere. Et quattuor sint cause. scilicet efficiens: materialis: formalis ⁊ finalis vt ponit ibidem philosophus. ⁊ vna ꝑ alterā demonstretur: vt dicit idem in secūdo de anima excepta causa finali. Tamen vltra illas causas cū querimus de fine quare sic est talis fi nis nullā causam habemus preter diuinā volū tatem que sic statuit. Et si vlterius querim⁹ qua re deus sic voluit nulla est alia causa nisi sua ꝓ/pria voluntas quia. s. sic placuit: et sic placuit qꝛ sic voluit: et sic voluit quia sic placuit. Hinc Augustinus lib. 83. questionū inquit. Qui q̄ rit quare deus voluit mundū facere causam que rit voluntatis dei. Omnis autē causa efficiens maior est eo quod efficitur. Nihil autē mai⁹ est voluntate dei: non ergo causa querenda ē. Et idem Augustinus cōtra manicheos libro prio ait. Siqui dixerint quid idest cur placuit deo fa cere celum et terrā. Respondendū est eis q̄ vo luntatem dei desiderant nosce causas et volun/luntatem dei scire querunt ꝙ voluntas dei om nium que sunt ipsa sit causa. Si enim habet cau sam voluntatis est aliquid quod antecedat volū tatem dei: quod nefas est credere. Qui ergo di cit quare deus fecit celum et terrā: respondēdū est quia voluit. Voluntas enim dei causa est ce li et terre. Et ideo maior est voluntas dei q̄ ce lum et terra. Qui autē dicit. Quare voluit de⁹ facere celum et terrā maius aliquid querit q̄ ē voluntas dei. Nihil autē maius inueniri pōt. Compescat ergo se humana temeritas et id qd̄ nō est querat ne id qd̄ est nō inueniat. Hec ille idē in sententia refert. Magister in primo di. 45. Quod qui causam volūtatis diuine querit aliquid maius eo querit cū nil maius ipsa sit.

Quod solus deus cognoscit numerū electo/rum ⁊ de assumendis ad ordines angelorum.

Capitulum. .3.

Ertiū mysterium declarandū de nume mero damnatorum dicitur claritatis. In quo exquirere libet. An dānatorū et electorū numerus determinate cognosci pos sit quot. s. homines dānabuntur ⁊ quot salua/buntur. Ad quod referimus illud quod Gre gorius posuit in quadā collecta. s. ꝙ soli deo co/gnitus est numerus electorū in superna ciuita/te locandus. Nouit itaq; deus sol⁹ quot prede stinauit electorum suorū numero cōputandos et quot reprobauit ignis eternibus decoquen/dos. Et de hoc loquitur Augustinus in lib. de correptione ⁊ gratia: vbi ait. Certus est prede stinatorum numerus qui nec augeri potest nec minui. Fuerunt tamē quidā qui s̄m Tho. pri/ma parte. q. 23. falso dixerunt ꝙ numerus ille ē certus ⁊ cognitus deo formaliter: sed nō mate/rialiter: vtputa si diceremus certū esse ꝙ centū vel mille saluentur: nō autem hij vel illi. Tamē deo numerus ille tam formaliter q̄ materiali/ter cognitū esse cōstat sine cuius voluntate nec mali et reprobi penā erunt accepturi q̄ omnia nouit anteq̄ fiant. De hominibus vero cū hoc naturalem cognitionem excedat nullus potest hoc nosce vi proprie nature ⁊ naturalis intelle/ctus neq; alicui reuelauit deus hoc singulare se cretum. Inuenti sunt ⁊ alij qui licet determi nate diffinire nō sint ausi numerum electorū in particulari: tamē in generali varia sunt opinati Quidam enim dixere ꝙ tot ex hominibus sal uabuntur: quot angeli ceciderunt. Quidaz alij ꝙ tot saluabuntur quot angeli remanserūt. alij vero ꝙ tot quot fuerunt angeli primo cōditi et qui remanserunt ⁊ qui ceciderunt. Primi asserentes ꝙ tot homines saluabuntur quot an geli ceciderunt: moti sunt ad sic tenendū quo/niam angelorum ruine per homines saluādos restaurabuntur. Hoc asserit Magister in secū do distin. 9. ⁊ probatur per illud qd̄ dr̄ in psal. centessimo. 9. Judicabit in nationibus imple/bit ruinas. Et de hoc etiam ē glo. sup illud p̄s. Cōstitues eos principes: dicens. Elegit pau/peres vt exaltaret ad ordines celi qui fiunt ex hominibus ⁊ angelis. Et ad idē sic scribit Au. gu. in Encheridion. Superna hierl'm mater nostra ciuitas dei nulla ciuium suorū numero/sitate fraudabitur. Aut vberiore etiā copia for tasse copia regnabit. Necenz numerū aut san/

ctorum hominum aut imundorum spirituũ no
uimus in quorum locuz succedentes filij catho
lice matris que sterilis apparebat in terris i ea
pace de qua illi cecidere sine vllo temporis ter/
mino permanebunt. hec ille. Aduertendum ta
men ſm Bonauenturam distin. 9. secundi li/
bri. Quod angeli qui ceciderunt non fuerunt
in ordine simpliciter: sed ſm quid. Nam ad p/
fectionem ordinis duo concurrunt. natura tan
q̃z fundamentum ⁊ dispositio ⁊ gratia vt com/
plementum ⁊ perfectio. Et qꝛ aliquid tũc dicit̃
esse ſm quid quando est in sola dispositione. tũc
esse simplr quando est in sua perfectione cũ de
mones ⁊ angeli in naturalibus conueniãt dicit̃
aliquando demones fuisse de diuersis ordini/
bus angeloꝝ q̃zuis nunq̃z plene fuerint in ali/
quo ordine vnde hoc intelligit̃ ſm quid nõ sim
plr. Quia vero homines possunt ad eminen/
tiam gratie ⁊ glorie in qua sunt angeli eleuari
potest ex hominibus ⁊ angelis idem ordo cõsti
tui. Et si diceretur ꝙ maior est vnitas in super
na hierusalem q̃z in ecclesia militante. Sz nunc
in via ordo hominum nõ admittit intra sui vni
tatem diuersum in natura. Ergo videtur ꝙ cuz
homo differat specie ab angelo ꝙ ex angelis ⁊
hominibus vnus ordo. Respondet Bonauẽ
tura ꝙ non est simile qꝛ homo nullum animal i
uenire potest simile sibi in conformitate rõnis.
Homo autem ⁊ angelus in participatõe ratio
nis cõueniunt. Et quod plus est in deiformita
te glorie. Et ideo possunt in eandem societatez
⁊ eiusdem societatis ordinẽ conuenire. Ex hac
itaqꝫ ordinum celestium perfectione que cõstat
ex angelis ⁊ hominibus moti sunt illi q dixerũt
ꝙ tot homines saluabũtur quot angeli cecide/
runt. Sz anselmꝰ in libro cur deus homo ꝓba
re conatur plures esse futuros homines saluã/
dos q̃z fuerunt angeli qui ceciderunt. Et huic
opinioni concordat Bonauentura asserẽs ꝙ
adhuc supra nouem ordines angeloruz addet̃
ordo decimus ex hijs qui in vita ista non per/
uenerunt ad tantam meritoruz excellentiam vt
exaltentur ad ordines angelorum. Sed meri/
tis christi saluati decimum tenent gradum. Et
hec positio satis videtur probabilis non solum
propter imperfectionem meritoruz quaz habẽt
multi in via: sed etiam propter perfectionez ele
ctorum quantũ ad numeruz que erit in hierusa
lem superna: quoniaz perfectio maxima tn nu
mero denario consistit: qꝛ in illo est perfectio ⁊
status numeri. Et hoc videtur mystice d̃signa
ri Luce. 15. c. in parabola de muliere amitten/
te vnam dragmaz que decem habebat ⁊ accen/
sa lucerna euertit domuz ⁊ diligenter illam que
fiuit donec inuenit ⁊ illa inuenta conuocauit vi
cinas dicens congratulamini mihi quia inue/
ni dragmaz quaz perdideram: per quam drag
maz peccatores penitentes intelliguntur q sola
penitentia saluari possunt. Dragma ſm glo.
nũmus est habens impressam regis figuram.
Quare videtur ꝙ multoplures ex hominibus
saluabuntur q̃z fuerunt angeli preuaricatores.
Si autem erunt tot quot angeli remanserunt.
Aut quot remanserunt ⁊ quot ceciderũt teme/
rarium est asserere ⁊ presumptuosum. quia vt
Hiero. inquit ad paulinum. Quod de scriptu
ris sanctis auctoritatem non habet eadem faci/
litate contemnitur qua probatur. Ideo relinq̃
mus hec secreta inscrutabilia ei cui nihil abscõ
ditum est. Nos vero scrutamus diligenter ita
nos gratos efficere deo viuenti vt peccata dete
stantes participes fieri mereamur gratie sue ꝑ
quam assequamur hereditatem celestis regni:
in quo viuit deus omnipotens per infinita se/
cula seculorum. Amen. lx^ma

Dominica q̃dragesime. De tribus nocu/
mentis peccati mortalis propter q̃ merito vnus
quisqꝫ peccata vitare debet. Sermo secũdus

Enit diabolus ⁊ tollit
v Vbum de corde eorum ne cre
dentes salui fiant. Vba sunt re
demptoris nostri Luce. 8. c. ⁊
in euangelio hodierno. Gra/
uissimuz inest periculuz animabus peccatoruz
dum suadente diabolo sui status miseriam non
agnoscunt. Id equidem dolosus ille serpẽs cal
liditate multa suggerit illis quos ad peccata p̃/
cipitauit vt nõ existiment maculaz deformitatẽ
pondus ⁊ damnuz peccati. Qua de re plerique
sic excecati negligũt duz tempus habẽt ⁊ facul
tas datur vitã suaz malã corrigere ⁊ in melius
reformare. Cuz. n. laborent grauissima infir/
mitate peccati arbitrant̃ se sanos. Et vt Aug.
resert super psal. 50. Nemo ẽ insanabilior eo q
sibi sanus videt̃. Propterea Señ. ad lucilluz
ingt. Non est extrinsecus malũ nostꝝ itra nos
ẽ in visceribus ipsis sedet. Jõ difficulter ad sa
nitatẽ venimus qꝛ nos egrotare nescimꝰ. Vt
itaqꝫ malicia diaboli cõfundat̃ ⁊ pctõres reuer
tãtur ad deũ. In presenti sermone de nocumẽ
tis peccati mortalis dicturi erimus. Notabimꝰ
autem

autē tria nocumenta ipsius damnosissima que diabolus aqscondere nititur ꝛ a mentibus tolle re peccatorum.

¶Primū nocumētū dicit volūtatis depꝛauatio.

Scōm rōnis peruersio.

Tertiū libertatis subiugatio.

Quod pctū facit hois voluntatē maligna q̄ a deo data est homini bona lz sit ad bonū ꝛ ma luz vertibilis. Et qualiter omne peccatum est voluntarium. Cap. .I.

¶Rimuz nocumētum pcti dr volūtatis depꝛauatio. ꝙ facit nāqz voluntatē quā deus dedit homini bonā pꝛauam atqz maligna. Maz vt ingt Aug. in li. de duab⁹ aīa bus. ¶Pctū est volūtas retinendi vel sequendi quod iusticia vetat. Et vt idez ait. 15. q. I. c. I. volūtas est animi mot⁹ ad aliqd vl nō imitandū vel adipiscendū. Et ꝑm Alex. in. 2. sūme in p̄ tactis Vbis Aug. accipit iusticiam non put est Vtus spālis sed ꝓ iusticia generali q̄ idem ē q̄ omnis Vtus. s. ꝑm q̄ impoꝛtat rectitudinē vo lūtatis que attendit ꝑm oēm Vtutez. Cui⁹ due sunt ptis ꝑm Aug. s. declinare a malo ꝛ facere bonū. Et de hac dixit saluatoꝛ noster Mathei 6. c. ¶Primū querite regnū dei ꝛ iusticiā eius. vbi glo. ait. Justicia regni est oia que xp̄s do cuit obseruare. Cuz aūt in hanc obseruantiam tendit volūtas bona est nō solum bonitate natu re: sed ēt bonitate Vtutis ꝛ mortis. De qua sic scribit Ari. in. 2. ethicoꝝ. Virtus ē que bonuz facit habentē ꝛ bonū opus eius reddit. Sed ꝓ clarioꝛe huius ptis notitia tria dubia pꝛopone mus.

¶Primuz vtruz oīnū hominū voluntas sit na turaliter bona.

Scōm vtꝝ deus debuit dare homini volunta tem ad malū Vtibilem.

Tertiū vtꝝ omne peccatum sit voluntariū.

Ad primū dubiū respondemus ꝑm Vitatez q̄ oīum volūtas est naturaliter bona quod pꝛo batur tripliciter.

¶Primo rōne dei naturā ordinātis.

Scōo rōne obiecti mouētis.

Tertio rōne vitij contrariantis.

¶Primo ꝓbatur q̄ oīum volūtas sit natura liter bona ex eo q̄ deus conditoꝛ ꝛ auctoꝛ natu re oia benefecit. Vidit nāqz cūcta que fecerat ꝛ erant valde bona vt scribitur gen̄. I. c. Inter ce tera aūt suoꝝ opez instituta aiam rōnalem ꝓ ducit: potentiaꝝ multipliciū varietate decoratā vt Ari. docet in. 2. de anima. Et lz plures sint potentie. s. quinqz que omnes ab anima habēt pncipiuz: vt refert Tho. I. par. q. 77. tamen in ipsa aia vt in subiecto sunt intellectus ꝛ volū tas. Et has necesse est remanere etiā destructo coꝛpoꝛe cuz subiectum eaꝝ. i. anima remaneat imoꝛtalis. Alie Vo potentie. s. nutritiua: sensi tiua: ꝛ motiua sunt in cōiuncto vt in subiecto. Et qz destructo subiecto non potest accidēs re manere. Ideo coꝛꝛupto coniuncto. i. hoie non remanēte ille potētie actu sed tm̄ virtute sicut in pncipio ꝛ in radice. Et si obiciatur q̄ Aug. li bro de spū ꝛ anima dicit q̄ anima recedit a coꝛ poꝛe trahens secuz sensuz ꝛ imaginatōem rati onem ꝛ intellectum irascibilitatem ꝛ concupisci bilitatem. Rndet Tho. q̄ liber ille non habet auctoꝛitatē qz falso ascribitur Aug. Et si adhuc instet qz Luce. 16. fuit dictū diuiti. Recoꝛdare qz recepisti bona in vita tua. Memoria aūt est potentia sensitiua. Rndet adhuc Tho. q̄ me moria ibi accipitur eo modo quo Augu. ponit memoriā in mente, put. s. est partis intellectiue non, put est potentia partis sensitiue. Sz apō eruditos viros magna est difficultas. An itel lectus sit nobilioꝛ potentia volūtate. Quidā di cunt q̄ sic. Nam vt ait Tho. I. pte. q. 83. Il la potentia altioꝛ ꝛ nobilioꝛ est cuius obiectuz ē abstractius. Sed obiectum intellectus ē abstra ctius obiecto voluntatis. Quia obiectuz intel lectus ꝑm cōem modum loquendi est verum: obiectum voluntatis est bonum. Sed bonum in omnibus rebus reperitur. verum autem so lum in anima ergo obiectum intellectus est ab stractius. Ideo. 6. metbaphisice Ari. ait. Bo num ꝛ maluz sunt in rebus: verum ꝛ falsuz sūt in anima. ¶Preterea mouens est nobilius mo to ꝛ agens pꝛestantius passo ex tertio de anima Sed intellect⁹ mouet voluntatez qz non potest ferri in bonum est cognitum per intellectum. Ergo intellectus nobilioꝛ est potentia q̄ voli tas. Insuper Ari. in. x. ethicoꝝ ponit intel lectum altissimaz potentiam anime. Alij Vo dicunt q̄ voluntas est nobilioꝛ intellectu ex eo q̄ informatur nobilioꝛe habitu. nam voluntas charitate. Intellectus vero informat fide. Cha ritas autem nobilioꝛ est fide. Igitur voluntas nobilioꝛ est intellectu Confirmatur hec opinio auctoꝛitatibus. Nam Bernardus in libꝛo de libero arbitrio asserit quodāmodo ratōem esse pediſſequā voluntatis. Et An selmus in libꝛo de conceptu virginali dominium totius regni anime attribuit voluntati. Et Ari. i. 7. politice

inquit. Potentia qua eligimus principantis ē
Ricardus adhuc in.4.di.49. Inter alias ra
tiones hanc asserit fore precipuaz. Quia volū
tas suum obiectum respicit sub ratione nobilior
Bonum enim est obiectum voluntatis. Ens
obiectum intellectus. Ratio autem boni est p
fectior q̄z sit ratio entis. Hoc videtur accepta
re aliquo sanctus Tho. asserens q̄ lz absolute i
tellectus sit perfectior q̄z voluntas: tamen vo
luntas est nobilior ꝟz qd eo q̄ obiectum volun
tatis in altiori re reperitur. Ad istarum opi
nionum concordiam. Quidaz non incongrue
dicunt. Quod si quis has duas potentias con
sideret philosophice intellectus est prestantior
voluntate. Sed theologice loquendo vbi meri
ta ⁊ demerita considerantur voluntas altior ē
q̄z intellectus: qm̄ ꝟm voluntatem imputatur
meritum ⁊ demeritū. vnde ad imperiuz volūta
tis intellectus ⁊ omnes anime vires ⁊ ipsa eti
am anima tota saluantur ⁊ damnantur. Non
enim damnatur quis ex eo quia maluz intelli
git. Aut saluatur qz bonuz discernit. Sed ideo
damnatur quia voluit malum: ⁊ saluatur quia
voluit bonum. Vnde Augu.32.q.5.c. Si
cut enim ait. Sicut enim peccatum opus sine
voluntate non facit: ita ⁊ iusticia ex opere non
consumatur nisi voluntas fuerit. Ratio est qz
illi imputatur peccatum qui auctor ⁊ motor est
principalis ad mouendum ad culpam. Sz vo
luntas est huius quare illi est imputandū. Qua
liter autem voluntas mouet inquit ipse Tho.
pria.2.q.16. Quod voluntas est respectu finis
⁊ omnia membra ⁊ vires corporis ⁊ res exteri
ores ad opus applicat propter finem. vnde in
tellectum ad intelligendum oculum ad viden
dum, per voluntatem applicamus idest cuz vo
lumus. Similiter ⁊ res exteriores vt aquaz ce
mentuz arenam ad edificationem domus ⁊ sic
de alijs. Et subdit Tho. q̄ si ratio applicauerit
ad opus antedicta hoc erit vt dirigens non vt
principale mouēs. Similiter si alie vires ⁊ ani
me potentie antedicta applicant ad opus hoc fa
ciunt vt imperium exequantur voluntatis ad
quam comparantur sicut instrumenta ad prin
cipale agens. Et ideo quia actio attribuitur p̄n
cipali agenti ⁊ non instrumentis. Ideo opera
nostra dicuntur bona vel mala propter volun
tatem. Vr̄ mihi q̄ ex hijs dictis a beato Tho.
hoc loco vltimo negari posset quod dictū ē pau
lo ante q̄ intellectus moueat voluntatem. Sed
dimittamus ista scholasticis disciplinis. Se
cundo probatur q̄ voluntas omnium sit natu
ralr bona ratione obiecti mouentis. Vt enim
inquit Tho. p̄ma.2.q.9. Illud quod apprehē
ditur sub ratione boni ⁊ conueniētis mouet vo
luntatem per modum obiecti. Ideo Dionysi
us in li. de diuinis nominibus dicit. Malum
est preter voluntatem eo q̄ omnia appetunt bo
num. Et vt refert Tho. p̄ma.2.q.8. voluntas
est appetitus rationalis. Omnis autem appe
titus non est nisi boni. Illud autez bonum ali
quando est verum bonum. Aliquando appa
rens bonum. Ideo Aris. tertio de anima in
quit. Quod est notū appetitus non refert vtrū
sit bonum vel apparens bonum. Et.2.phisi
corum. finis est bonum vel apparens bonum

Sed querunt aliqui: si voluntas tendit in
malum quia apparēs bonum quare peccatum
imputatur sibi. Ad quod dico q̄ non. propter
ea quis excusatur quoniam cum voluntas i to
to regno anime sit domina vt est predictum ip
sa intellectui mandare debet vt rimetur an illd
peccatum vel malum quod diabolus offert vel
sensualitas ipsa sit verum bonum: vel appa
rens cum ad id cognoscendum interueniat lu
men diuine gratie vos scripturarum sanctarū
⁊ ipsa ratio naturalis in multis. Vnde glo. in
c.1. de summa trinitate ait. Non excusat adam
quia consilio diaboli peccauit: quia debuit ex
plorare apud semetipsuz an expedieet ei tale cō
silium. ff. mandati. vel contra.l.2. Tertio p
batur q̄ voluntas omniū hominuz sit naturali
ter bona ratione vitij cōtrariantis. Omne.n.
vitium ⁊ peccatum contrariatur nature. Sed vi
tium maluz est ergo natura bona. Vnde aug.
li.xi. de ciui.c.15. Naturale nulluz est omnino
peccatū. Et in.c.17. Vitium ita contra naturā
est vt non possit nisi nocere nature. Et eodem
c. vbi ē vitium malitie natura non vitiata pre
cessit. Quare cū volūtate sit potentia anime rō
nalis que a deo ad bonuz est ordinata ⁊ ab ipo
semper ad bonum mouetur confiteri cogimur
volūtatem omniū naturalr fore bonaz. Sed
rursus pleriq̄z nos interrogant si mouetur vo
luntas a deo sicut a motore primo cuz ipse sit oī
potens qūo voluntas ferri potest in malū. Ad
quod respondet sanctus Tho. p̄ma scde.q.x.ar
ti.4. sequendo Dionysiuz. Quod ad prouidē
tiam diuinā nō ptinet corrumpe naturā rex: sz
seruare. vnde mouet oīa ꝟm eoruz conditiōem
Ita q̄ ex causis necessarijs p motōem diuinaz
sequuntur effectus necessarij ex necessitate. Ex
causis

causis aūt contingentibus segtur effectus contingens. Quia igitur volūtas est actiuum principium non determinatuz ad vnū sed indifferēter se habens ad multa: sic deus ipam mouet q̄ nō ex necessitate determinat ad vnuz: sed remanet motus eius contingēs ⁊ non necessarius nisi i hijs ad que naturaliʒ mouetur vt ad volendum bonuz in cōi ⁊ vltimuz finez seu beatitudinem ⁊ que conueniūt alijs potentijs vt cognitōem vie veri que semp conuenit intellectui ⁊ esse ⁊ viuere ⁊ alia huiusmodi que respiciunt consistentiam naturalez. Ad alia vo mouetur voluntaſ cōtingenter ⁊ nō naturaliʒ. Cuz ergo deus mouet hois volūtatem ad bonuz ita mouet vt ipsa volūtarie eligat bonuz ⁊ tendat in illud que si nolit nō est ab ipo motore cogenda.

Rursuz quidam scire cupiunt. Si voluntas est naturaliʒ bona que ē causa vt fiat mala. Audiant isti Aug. dicentem li. 12. de ciui. dei. c. 7. Nemo querat efficientem cām male volūtatis Nō enim est efficiens sed deficiēs. Et ita causas defectionū cū efficientes nō sint sed deficiētes velle iuenire tale ē ac si quisq̄z vellet videre tenebras vel audire silentiū. Scōm dubiuz fuit vtrum deus debuit homini dare volūtatez ad maluz sicut ad bonuz vertibilez. Ad qō ita respondz Bonauentura di. 23. secūdi. Quod ly diuina operatio non indigeat approbatōe qz vt Hieronymus ad paulinuz ait. Bonus est deus ⁊ omnia quecūq̄z facit bona sint necesse ē Tamen ad excitandam deuotōem in mentē fidelium ⁊ compescendam rabiem iniquorum ⁊ blasfemantiuz deuz in operibus suis triplex cōueniēs ratio potest assignari.

Prima dicitur diuine potētie.
Scōa diuine sapientie.
Tertia diuine clemētie.

Prima rōe st diuine potentie manifestande. voluit enim deus ostendere homini q̄ sicut sine eo factus non fuerat. Ita nec sine ipso perfistere poterat: vt ergo cognosceret q̄ diuinum posse nō soluz est omnis potentie causatiuū: sed ēt omnis potentie conseruatiuum: ⁊ q̄ ille sol⁹ est indefectibilis ⁊ inuertibilis. Ideo voluit ⁊ sibi placuit creaturā rōnabilem facere vertibilem nec ipsam confirmare in bono quousq̄z illi constaret q̄ ipse solus deus est in quo nō cadit nō posse. Vnde Augu. de pe. dis. 2. §. vlt. ait. Solus ille oipotens vocatur q hoc non potest s. peccare: qz omnia pōt q̄ posse ē aliquid posse vtrū aūt deus possit facere volūtatem creatam impeccabilem per naturam diximus in tractatu de timore iudiciorum dei in sermone de iudicio dei cōtra hoiem lapsum. Scōa rō quare deus dedit homini voluntatem Vtibilem ē diuine sapientie. Scire enim bona cuz malis ordinare ac ex eis malis bona eligere maioris ē sapientie q̄z ordinare bona cum bonis. Et iō cum nō diceret nec possibile esset deum facere mala ōbuit talez facere creaturā que possz i operando deficere ⁊ malū cōmittere vt deus mala illa ordinādo in bonum suā sapientiam ōclaret. Manifestatur in hoc etiam sapientia sūmi dei: dum iuste retribuit vnicuiq̄z ꝑm opa sua. Que retributio nō fuisset nisi deus hoiem i statu Vtibilitatis cōdidisset. Qz nō mereꝝ aliquis nec demereꝝ: ⁊ p̄ conseq̄ns nō p̄miaꝝ nec puniꝝ nisi p̄ hoc q̄ ē dñs suoꝝ actuū p̄ liberā volūtatē Jō Hiero. de pe. di. 2. c. St. n. ait. Vbi necessitas. s. bñfaciēdi ibi nec cozona. s. debetur. Accedit ⁊ hoc ad maiorē hois gl̄iam ⁊ laudez abstinere a malo qō facere possz ⁊ sic ex meritis gl̄iam obtinere: qz vt Lactātius ait li. 6. Nulla laus ē nō facē qō facere nō possis. Et ō hoc ē dictū Hiero. ad demetriadē Vgines. Hinc vtiq̄z tā puidēdū ē ⁊c. vt i sermōe ꝑmo in alio q̄dragesimali. Tertia rō q̄re de⁹ cōuenienter cōdidit hoiem cū volūtate Vtibili dī diuine clemētie. Hāc de⁹ apte mōstrauit cū filiū suū vnigēitū misit vt hoi lapso succurrēt. vñ Greg. 12 q. 2. c. cū redēptor ait. Redēptor nr̄ totⁱ cōditor creature ad h̄ ꝑpiciat⁹ humanā carnē voluit assumer̄ vt diuinitatis sue gr̄a quo tenebamur captiui viculo iuuitutis. i. pcti ꝑstine nos restitueret libertati. Quotidie adhuc diffūdit erga humanū gen⁹ largitas bōitatis dei cū merito vnigenti filij sui tot pcōrib⁹ veniā ꝑbet. Tertiū dubiū fuit vtrz oē pctm̄ sit volūtariū. Et ad hoc rñdet Bona. di. 41. scōi li. Qō volūtariū pōt dici aliqd triplr:

Primo volūtate aliena.
Scōo ptim voluntate, ppria ptim aliena.
Tertio voluntate propria.

Prio dī aliqō pctm̄ volūtariū volūtate aliena. Illō ē pctm̄ originale qō sine ꝓsēsu ꝑsōe dī ut dī i. c. maiores. er̄ ō baptismo. Illō nāq̄z volūtariū ē q̄z nō volūtate ei⁹ i quo ē: q̄z volūtate ei⁹ a quo ē. s. ade. Adaz. n. volūtaria trāgressione corrupit se ⁊ totā posteritatez. Scōo dī pctm̄ volūtariū ptī volūtate, ppa ptī aliena. Illud est pctm̄ vēiale ⁊ potissime illud qō consurgit ex repugnantia carnis ad spiritū voluntarium autē

dicit per cōparationē ad voluntatē ade: qr adaz deliberatiue: voluit peccare. Vnde ⁊ corruptio subsecuta est ex qua oriuntur in nobis motꝰ inordinati: qui dicuntur esse peccata venialia: voluntarium autē voluntate propria siue peccātis nō est omne peccatū veniale simpliciter: sed ſm quid. Illud enim est voluntariū simpliciter qđ est a voluntate preambula ⁊ mouente. Illud autem qđ oritur voluntate cōcomitante ⁊ nō ꝓhibente vel precauente dum possit ꝓhibere vel p̄cauere dicitur voluntariū quodāmodo vel interpretatiue pro eo ꝙ talis deo: ordinatio volūtati imputatur. Et hoc modo saltim omne peccatuz veniale dicit voluntarium: qr nemo peccat venialiter nisi cum habet volūtatis vsum. Nemo etiā venialiter peccat in eo qđ nullomodo potest ꝓhibere nec etiā potuit p̄cauere. Venialia. n. peccata ⁊ si omnia nō possint p̄caueri nec ꝓhiberi nullū tamē est singulariter peccatū qđ non possit prohiberi vel qđ nō potuerit saltim p̄caueri. Licet enim aliquis sit status in quo necesse est aliquē cadere in aliqđ peccatū determinatum illud tamē statū potuit qs p̄cauere. ⁊ ideo si tūc peccauit volūtati eius imputatur q̄uis tunc illud ꝓhibere nō possit. Tertio aliquod peccatuz est voluntariū volūtate propria ⁊ illud est omne peccatū actuale mortale. Sicut pz in auctoritatibus allegatis in primo sermone q̄dragesimalis de penitentia in prima parte. Quid igitur conquerunt peccatores de iusto deo illis eternā penā cōmināte. Cur potius cū i potestate eoꝝ sit deo vocāti cor exhibere ad penitētiaz nō reuertunt. Quid agis infelix anima peccatrix. Excitare ⁊ euigila a somno mortis. Non deerit tibi pater misericordiarum si tu volueris peccata deponere que sunt in tua volūtate praua fūdata. Si tu volueris deo adiutore saluaberis Si tu nolueris imputabitur tibi: ⁊ pro tuis sceleribus ꝑpetuo cōdemnaberis.

Qđ peccatū puertit hois rōnē ⁊ rōnalē creaturā vilificat facitqz similē bestijs: ⁊ de multiplici rōnis cōsideratione. Cap. .2.

Secūdū nocumētū peccati dicit rōnis ꝑuersio. Per peccatū quidē ordo rōnis puertit in hoie qm̄ cuz hō rationalis sit ſm rōnis regulā viuere dz q̄ insup diuine regule merito dz subdi. Cū Vo hō labit i peccatū regulaz rōnis p̄termittit. Sed pro itelligētia pleniore tria sunt i hac parte de rōne cōsideranda. Primū dicit diffinitio.

Secūdū distinctio.

Tertiū ligatio.

Quid est ratio: ⁊ quomodo in solis hominibus reperit. Primū qđ est de rōne cōsiderāduz dicit diffinitio. Diffinit nāqz ab Alexā. in 3. summe sic. Ratio est virtus collatiua vnius ab alio. Vbi not āde sunt alique theologice propositiones. Prima est ꝙ ratio nō est alia potētia ab intellectu ſm Tho. prima parte. q. lxxix. Nā vt aug. dicit. 3. sup Genesim ad litteram. Illud quo hō irrationabilibꝰ animalibꝰ antecellit: ē ratio vel mens vel itelligētia vel siq̄ alio vocabulo cōmodius appellat. Sz itelligere est veritatē itelligibilē apprehendere simpliciter. Ratiocinari aūt est ꝓcedere de vno itellecto ad aliud: ad veritatē itelligibilē cognoscēdā. Secūda ꝓpositio ꝙ rō nō repit ꝓprie i angelis ex eo ꝙ ipsi pfecte possidēt ſm modū sue nature cognitionē itelligibilis Vitatis ⁊ nō habēt necesse ꝓcedere de vno i aliud. Sz simpliciter ⁊ absqz discursu veritatē rei apprehendūt. Et ideo dicuntur itelligētie seu intellectuales substātie. homines Vo ad itelligibilē Vitatē cognoscēdā ꝑueniunt ꝓcedēdo de vno in aliud. Ideo dicūtur rationales: ex quo ratiocinari cōparat ad intelligere: sicut moueri ad quiescere: sicut acqrere ad hr̄e: quorū vnū est pfecti aliud ipfecti. Manifestū est autē ꝙ qescere ⁊ moueri nō reducūtur ad diuersas potētias: sz ad vnā ⁊ eādē etiā i rebꝰ materialibus: qr ꝑ eādē materiā aliqd mouetur ad locū ⁊ qescit i loco. Multomagis ergo ꝑ eādē potētiā intelligimꝰ ⁊ ratiocinamur. Tertia ꝓpossitio. Qđ intelligētia nō est alia potētia ab intellectu. Nā hoc nomē intelligentia ꝓprie significat ipsum actuz intellectus qui est intelligere. Vnde i quibusdā libris de arabico trāslatis substātie separate intelligētie vocant ꝓpter hoc qr hmōi substātie semp actu itelligūt. Apud grecos tū dicunt ipsi angeli intellectus seu mētes. Sic ergo intelligentia ab intellectu non distinguit sicut potētia a potētia: sed sicut actus a potentia. Quarta ꝓpositio ꝙ ratio nō reperit in animalibꝰ brutis: quoniā nō agunt iudicio libro ex pfecta cognitiōe finis cū deliberatiōe: vt enim inqt Tho. p̄ma secūde. q. 6. Cognitio finis actionis in brutis est imperfecta: quia finē apprehendūt sine hoc ꝙ cognoscant rōnē finis ⁊ ꝓportionē actus ad finē. Et hec cognitio in brutis inuenit ꝑ sensum ⁊ extimationē naturalez vnde aīal brutū apprehendēs finē nō deliberat sz subito mouet in ipsum. Perfecta autē cognitio finis est nō soluz qn̄ apprehendit res

que est

que est finis: sed etiaz cū cognoscitur ratio finis ꝛ proportio eius qō ordinatur ad ipsum finem Et talis cognitio pfecta cōpetit soli rationali nature. Ex quo rationalis homo ab ipsis bzutis ꝓ rationez distinguitur: qō ad eius maximaz dignitatem accedit. Ob hanc rem Cicero in lib. de natura deoruz ait. Quid esse pōt in rerū natura homine melius: in eo enim solo est ratio: q̄ nihil potest esse pstantius. Et idē in lib. de legibus. Animal hoc, puiduz sagax Acutū: plenuz rationis ꝛ cōsilij: quē hominez dicim⁹ preclara quadā cōditione a summo deo asserimus generatuz. Et in eodē lib. Quid est nō dicā i homine: sed neqz in celo atqz in terra ratione diuni⁹ Et in primo de officijs. Inter hominē ꝛ beluā ꝛc. Secundū rationes ergo iudiciū rectū cōponendi sunt hominū mozes actuqz interiozes ac exteriozes dirigendi. Hinc Cicero in questionibus tusculanis ait. Vnus animi est ratione bene vti. Et iterū ibi. Bene adhibita ratio cernit quid optimū sit: neglecta Vo multis iplicatur errozibus. Nihil sine ratione recte fieri potest. Et Seneca ad lucillum. Si vis oia subicere tibi subice te rationi.

De secunda ratione superiori. s. ꝛ inferiozi.

Secundū qō est cōsiderandū de ratione dicitur distinctio. Distinguit quippe in rationē superiozē ꝛ inferiozē. Ratio supioz vt colligit ex dictis Tho. in prima parte ꝛ in questionib⁹ disputatis de veritate: est actus intellectus, put cōplectitur superioza ꝛ eterna. Ratio inferioz est actus intellectus, put ista inferioza considerat. Et hec rationes nō sunt diuerse potentie: ꝛ vna que ꝛ diuersa officia ꝛ diuersos actus quos ꝛ geminatur ꝛ distinguit. Sicut eadē potētia sensitiua. s. visus: superioza vt corpora celestia solē lunā ꝛ huiusmodi: ꝛ corpora terrestria: metalla animalia ꝛ alia inferioza cernimus ꝛ videmus Ergo multomagis eadē potentia intellectiua q̄ ratio dicit superioz vel inferioz eterna ꝛ temporalia intueri valet. Vnde Aug. li. 12. de tri. ait Ratio superioz ē que intendit reb⁹ eternis aspiciendis vel cōsulendis. Et ipsis eternis inspiciendis intendit sicut obiecto fm q̄ eterna i seipsis ratio superioz cōtemplat. Sed rebus eternis cōsequendis intendit tanqz medio ꝛ q̄ ex eternis ratio superioz accipit regulas agendoz vel fm q̄ eterna applicat ad dirigendū voluntatem ꝛ actionē: verbi gratia. Cū aliquis p iudicium rationis deliberat de agendis ex hoc q̄ aliquid est deo acceptuz vel diuina lege p̄ceptū vel p̄hibitū. Tunc tale iudiciū rationis attribuitur rationi superiozi. Sed cū aliquis p iudiciuz rationis considerat de agendis per causas inferiozes: vtpote furtuz adultertum: vel aliud peccatuz non est faciendum cōsiderando actus turpitudinē: rationis dignitatez: offensam hominuz: ꝛ ꝫtum peccatū sit damnosum ꝛ inhonestum. Tunc tale iudiciuz attribuitur rationi inferiozi. Et p̄incipiū vel habitus cui ratio superioz attribuitur est sapientia. Principiū vero vel habitus cui ratio inferioz attribuitur est scientia. Hijs vero duobus sapientie ꝛ scientie directe opponunt stulticia ꝛ ignorantia. Stulticia sapientie. Ignorantia vero scientie. Secunduz vero vtrāqz rationē superiozez ꝛ inferiozē homo peccare potest. Nā peccatū cuiuslibet potētie cōsistit in actu eius. Ratio autē habet duplicem actū: cognituū. s. ꝛ directiū. Ratio enim primo est cognitiua veri: ꝛ nunqz ratio in communi errat respectu veri. Et similiter volūtas nunqz errat respectu appetitus boni in cōmuni Et sic nunqz in eis est peccatuz: sed in particulari sic. Defectus autē rationis in cognoscēdo verū causatur ex tribus. Ex omissione. Ex electione. Ex passione. Ex omissione: primo quā do videlicet quis habet circa veritatē ignorātiā vel errozē: ex eo q̄ omittit scire vel cognoscere aliquid qō potest ꝛ debet scire: ꝛ tunc est peccatum defectus talis rationis. Vnde Augustin⁹ 37. di. c. vlti. ait. Nō omnis ignorans immunis est a culpa. Sed ille ignorans pōt excusari a pena eterna: qui que disceret nō inuenit. Illis aūt hoc ignosci nō poterit: qui habentes a quo discerent operā non dedere nec ille. Secūdo causatur defectus rationis in cognoscendo veritatem ex electione: quādo quis affectat ꝛ eligit ne scire qō debet: et potest scire vt liberius peccet: et talis defectus rationis: aggrauat peccatū. vñ in spal. dicit, de sic eligente. Noluit intelligere vt bene ageret. Tertio defectus rationis circa cognitionez veri causatur ex passione. Sed aduertendū q̄ passio nō absozbet rationē in vniuersali sed in particulari. Vnde qz voluntas sequitur iudiciū rationis. Sicut ratio peccat ex alia passione iudicando hoc esse bonū qō nō est bonū. Ita voluntas peccat in eligendo quādo. scilicet voluntas ex defectu rationis bonuz aliquod eligit qō nō debet: verbi gratia. Accipiātur ꝛ proponant tria: duo vniuersalis: et vnuz particulare. Et primū est istud. Nulla fornicatio est cōmittenda: iudiciū rationis i vniuersali

nunq̃ erat. Secũdo proponatur alia vniuersa
lis h: s. omnis fornicatio est delectabilis. In h
etiaz est perfectum iudiciuz rationis. Tertio ex
hijs duabus propositionib⁹ accipiatur vna par
ticularis. s. hec. Accedere ad hanc mulierez est
fornicatio. Tunc enim si ratio fuerit adeo for/
tis: vt nec etiam in particulari vincatur passio/
ne erit recta electio conclusionis: tunc enim cõ/
tinens eliget istam conclusionez negatiuã par/
ticularem veraz. s. fornicationẽ non cõmittere.
Sz si ratio fuerit debilis: adeo vt a passione vin
catur: erit peruersa cõclusionis electio: puta di/
cet incõtinens fornicationez delectabilem. Et
ideo ad hanc mulierẽ accedere: ⁊ sic erit pecca/
tum in ratione. Tertium considerandũ de ra
tione dicitur ligatio. Reperitur quidez in mul/
tis ratio ligat: quod cõtingere potest ex quinq̃.
Primo ex natiuitate sicut ligat̃ in illis qui na/
scuntur amentes: ⁊ per totaz vitã nunq̃ habẽt
lucida interualla. Et hijs nihil imputat̃ ad me/
ritum vel demeritum: quicquid illud sit qd̃ ope/
rantur: siue de genere bonoruz: siue de genere
malorum. Et hijs potest vtiliter dari baptism⁹
⁊ crisma: sed non alia sacramẽta. Secũdo liga/
tur ratio ex infirmitate superuenienti. Vt ma/
nia: furia: frenesi ⁊ huius. Et si talis infirmi/
tas impediat iudiciuz rationis s̃m omne tẽpus
ita q̃ nunq̃ habeat lucida interualla. Si ipsa in
firmitas accidit sine vlla sua culpa precedenti:
tunc excusatur omnino in hijs que facit de ge/
nere maloruz etiaz ⁊ a pena temporali. Argu.
ad hoc. xv. q. prima. c. Aliquos. Sed si nõ im
pedit infirmitas iudiciuz rationis s̃m omne tẽ/
pus quin habeat lucida interualla nõ excusatur
immo grauius inculpatur in malis: si in illa in
firmitate incidit culpa sua: sed si sine culpa sua:
tunc excusatur. Tertio causatur ligatio rationis
ex dormitione. Et ideo quicqd accidat in som/
no: siue pollutio siue aliquid aliud de se: non est
peccatuz: quia ibi est ligatuz iudiciũ rationis: et
arbitriuz voluntatis. Et si obiceretur de Salo
mone: qui dormiens: impetrauit a deo donum
sapientie: vt dicitur. 3. Reg. 3. c. ergo dormiẽs
potest mereri ⁊ demereri. Respondẽdũ est: q̃
Salomon nõ meruit in dormiendo sapientiaz.
Sed q̃ sibi dormienti dederit sapientiaz deus
fuit signũ precedentis desiderij vt dicit Aug.
12. super genesim ad litteraz. Et Tho. secunda
secunde. q. cliiij. articulo. 5. Quarto causatur li
gatio rationis ex turbatione seu stupore. Sicut
fuit in loth: quando turbatus de scelere sodomi
tarum qd̃ perpetrare volebant in hospites suos
voluit flagitium flagitio commutare offerendo
filias: vt patet Genesis. 19. c. Vbi notandum
q̃ in loth fuit duplex volũtas: vna rationis vel
deliberationis: qua voluit hospites ab iniuria li
berare: ⁊ hec est cõmendenda ⁊ imitanda. Alia
fuit perturbationis: qz filias crimini voluit ex/
ponere. Et hec est aliqualiter excusanda: sz nõ
imitanda. Vtrũ autẽ mortaliter peccauit: vide
in tractatu de timore iudicioruz dei. in secunde
de iudicio dei contra sodomam. Quinto causa
tur ligatio rationis ex ebrietate: de qua suo loco
dicemus. Sed quaz excusationem habere pos/
sunt illi in quibus ratio nõ est ligata: ⁊ ad tanta
facinora sese immergunt. An non est dure ex/
probranda eoruz nequitia. Aut ingratitudo nõ
acriter condemnanda. Dedit illis benignus.
deus rationis donum excellentissimuz. Vt ra
tionis lumine per viaz incederent virtuosam.
Ipsi vero rationẽ peruertentes: brutorũ mo/
re prauas passiones ⁊ malas concupiscentias
sectantur. O confusio: o vilitas: o deniq̃ be/
stialitas hominuz peccatorũ. De quibus Ari/
stoti. inquit in primo ethicorũ. Multi quidem
omnino bestiales vnã esse pecuduz vitã eligẽ/
tes. Ad hos loquitur Lucretius vt refert La/
ctantius lib. 2. diui. institu. O curue in terras
anime ⁊ celestiũ manes: celũ potius intuemini
ad cuius spectaculũ vos excitauit ille artifex ve/
ster deus. Ille vobis vultum sublimen dedit:
vos ad terram curuamini vos altas mentes et
cum corporibus suis ad suuz parentẽ erectas:
ad inferiora deprimitis: tanq̃ vos peniteat nõ
quatrupedes esse natos hec ille. O igitur ani/
ma peccatrix cur non inspicis quanta est digni
tas tua: quam tibi dignatus est largiri summ⁹
ille artifex deus. Non te produxit lignum: aut
lapidem nõ piscem vel auem: aut animal bru/
tum: sed rationalem ⁊ mente preditam. Sz dũ
in peccato iaces: peior efficeris: ⁊ deterior om/
ni bestia. Vnde in psal. scriptum est. Homo
cum in honore esset non intellexit: cõparatus ẽ
iumentis insipientibus: ⁊ similis factus ẽ illis
Que verba sic exponit. Crisostomus in Ho/
melia ascensionis. Peius est comparari q̃ na
sci. Naturaliter nõ habere rationẽ tollerabile ẽ
hominẽ vero ratione decoratum irrationabili
nature comparari: voluntatis crimẽ est. Et ari
sto. de hoc sic loquitur in. 7. ethico. Homines
dicuntur sicut dij propter virtutis excellentiam
homo autem prauus deterior est bestia. Et in
politice.

politice. Sicut optimũ omniũ aĩaliuz hõ: ita a lege ⁊ iusticia separatum: pessimũ omnium. Ex hijs. Boetius libro. 4. de consolatione. Assimilat Auaros lupo: bilingues ⁊ litigiosos cani: dolosos duplices ⁊ astutos vulpi: iracũdos frementes Leoni: timidos in via domini ceruo: incõstantes ⁊ leues auibus: pigros asino: luxuriosos porco: et iracũdos furore deuictos immanissimis beluis.

Quod peccatum facit hominem seruũ: quoniam vera libertas ẽ viuere ꝑm virtutẽ: et q̃ztũ libertas est magni facienda precipue libertas animi. Capitulum. .3.

Tertiũ nocumẽtum peccati dicitur libertatis subiugatio. Facit enim hominem seruũ: priuatqz vera libertate. Ad quod clarius habendũ notare debem⁹ ꝑm Magistrũ in. 2. di. 25. Quod triplex est libertas.

Prima a miseria.

Secũda a necessitate.

Tertia a peccato.

Prima libertas est a miseria: ⁊ hec est libertas plena atqz perfecta. s. libertas glorie q̃ erit i patria. de hac sic loquit̃ apostolus ad Ro. 8. c. Ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatẽ glorie filiorũ dei. Et hoc erit qz nihil erit ibi inclinans ad malum: nihil opprimens: quia ibi erit libertas a culpa ⁊ a pena. et de hac apostolus ad Galathas. 4. c. ait. Illa q̃ sursum est hierusalẽ. que est mater nostra libera est libertas itaqz plena atqz perfecta erit quãdo nulle erunt inimicitie quãdo inimica nouissima mors destruetur. Ideo quidam deuotus ait. Quid hac vita beatius vbi nõ est paupertatis metus: nõ egritudinis imbecillitas. Nemo ibi leditur: nemo irascitur: inuidet nemo: cupiditas nulla exardescit. Nullũ cibi desideriũ: nullus ibi diaboli metus: inuidie nulle. Terror gehenne procul: mors neqz corporis neqz anime sed imortalitatis munere vita iocũda.

Secunda libertas est a necessitate quãdo aliquid a nullo simpliciter cogi potest: ⁊ hoc modo liberum arbitriũ dicitur liberũ taz ante peccatũ q̃z post. ita in bonis sicut in malis.

Tertia est libertas a peccato de qua scribitur secunde ad. Corinthios. 3. c. Et extra de regularibus. c. licet. Et. 19. q. 2. c. Due sunt vbi spiritus domini ibi libertas. et de hac Hiero. ad cellãtiã ait. Sola apud deũ libertas est nõ seruire peccatis. Et in epistola ad paulinũ de Platone ita retulit. Cũ litteras toto q̃si orbe fugientes persequitur captus a piratis: ⁊ venũdatus tyrãno crudelissimo paruit captiuus vinctus et seruus: tamẽ quia philosophus maior emente se fuit ꝟ ibi dicit̃ plato maior Dionysio: quia ipse philosophus excolebat virtutes: tyrãnus vero Dionysius vicijs subdebatur. Ambro. in epistola ad simplicianũ ait. Nõ natura seruum facit: sed insipientia. Nõ manumissio liberũ: sz disciplina. Et Boetius li. primo de cõsolatiõe Obtemperare iusticie summa libertas est. Et Aug. lib. 4. de ciui. dei. c. 3. Bonus si seruiat liber est. Malus autez etiã si regnet ꝑuus est: nec vnius hominis: sed quod est grauius tot dominorũ quot viciorũ. ⁊ Seneca ad lucillũ. Philosophie seruias: vt tibi cõtingat vera libertas. Et Cice. in rheto. Is liber est existimãdus: q nulli turpitudini seruit. Et idẽ in paradoxis: dictum est ab eruditissimis neminẽ nisi sapientez liberũ esse. Et iterũ ibi. Omnis sapiens liber: dñs stultus seruus. Cui libere imperabit q nõ potest suis cupiditatibus iperare. Et post multa cõcludit. Quis neget omnes leues: omnes deniqz improbos esse seruos. ex hoc scribitur i historia trãsmarin. s: q bragmani scribẽtes alexandro magno: dixerunt inter ce tera. Tu hostes exteriores expolias: vt interiores nutrias. Tu homines tue seruituti subicis: ⁊ intus tuis interioribus seruis. Quantũ vero ꝟ libertas q̃ in animo mundo residet magnifacienda sit cõsideremus q̃ztum libertatẽ a corporali seruitute iuriscõsulti cõmendant ⁊ extollunt: ꝑuitutemqz ipsam aspernant̃. Scribitur enim. ff. de regu. iur. l. libertas. et instituta qui ⁊ ex quib⁹ causis manumitti nõ possunt. §. Sed cũ libertas. libertas inexstimabilis res est: ⁊ omnib⁹ reb⁹ fauorabilior. et. ff. de fideicõmissarijs libertatib⁹ l. parum. Nõ prestatur aliquid gratius libertate. ⁊. ff. de verborũ obligationibus. l. liber homo. ⁊. ff. de his qui deiecerunt vel effuderunt. l. finali. liber homo estimationẽ nõ recipit. Et ff. de regu. iuris. l. seruitutez. Seruitus morti eqperatur. Idẽ in auctentico de nuptijs. §. Si vero. Pro ista libertate tuenda fugiendaqz seruitute Romani tanta peregerunt digna laude de quibus ita refert Aug. lib. 5. de ciui. dei. c. 18. Hec sunt duo illa libertas ⁊ cupiditas laudis humane: que ad facta compulerẽ miranda Romanos. Ipsi etiaz gentiles sepissime vt iugum seruitutis declinarent sibusis mortem intulerunt. Narrat Paulus horosius libro. 5. q anno ab vrbe condita sexcentessimo. xxviij.

Quintus marcius cōsul gallorū gentē sub radice alpiū sitā: idest in pedemontiū bello agressus est. Qui cū se Romanis copijs circunsep tos viderent belloq; impares fore intelligerēt: occisis cōiugibus ac liberis: in flammas se pie cerunt. Nōnulli insup ferro: alij suspendio: alij abnegato cibo sese consumpserunt. Nullusq; omnino vel paruulus superfuit: qui seruitutis conditionem: vtę amore tolerarit. Sic t hasdrubalis vxor vt Valerius scribit in Rubrica de fortitudine: capta carthagine t iam flamma succensa: in culmē palatij animose conscendit. Vbi postq; sua t suorū fata deplorauit: iā vndiq; dominante flamma in incendiū profiliuit Esculapij etiā sacruz fugitiui t transfuge occupabant: quorum pars vltro se flammis iniecit. Cum ergo omniū sapientū iudicio libertas animi bene rectęq; viuentis longe sit prestantior libertate corporis: ita t seruitus peccati grauissima est censenda ipsaq; fugiēda. Quare vt etiā Ouidius refert lib. primo de remedio amoris Vtile ꝓpositū senas extinguere flāmas. Nec seruum vicijs pectus habere suuz. Expergiscere itaq; anima peccatrix: t cōsidera q; vilis facta es nimis: q; ingrata deo: q te rationis munere donauit: voluntatēq; dedit liberam: s ad bonum inclinataz: q; ta ve sit miseria seruitutis tue. Que si volueris per penitentiam resurgere: mor a nocumētis pretactis liberaberis: obtinebisq; paratā t oblatā tibi gratiā: t tandem gloriā sempiternam. Amē.

Dominica quinquagesime de penis temporalibus septisime aduenientibus ꝓpter peccata

Sermo. tertius.

Espice verba

r

sunt redemptoris nostri originaliter Luce. 18. c. t in euangelio hodierno. Si vllo vnq; tempore ceci facti sunt peccatores. Hoc maxime die⁹ istis euenisse cōspicimus. Nā vidimus christianos populos iam a diu in hac italia nostra cōcussos terroribus guerraruz pestilentiaruz inuasionis q; infidelitaz turchorū: t tamē paucissimi reperiuntur qui hec omnia ascribant rectissime iusticie dei vindicantis peccata malorum. Quinimmo post vniuersalem pestē que ciuitates pluriras pene euacuauit qui remanserunt nescim⁹ quo dei iudicio t nō sunt extincti cū alijs: deteriores effecti sunt: t ad quelibet enormia vicia ardentius q; prius se immergunt. Nulla ēvniuersalis facta reformatio. Nulla emendatio peccatorum. Propterea in hoc sermone statui dicere de nocumento pene temporalis quā deus omnipotens irrogat sepe numero populis obstinatis. Possumus enim dicere vnicuiq; populo: vnicuiq; ciuitati Respice: q; propter iniquitatem hominuz multiplicate sunt tribulationes vestre quas deus etiā in presenti seculo multotiens punire disposuit. Dicemus ergo de ista temporali pena t punitione de qua tria mysteria erunt cōtemplanda.

Primū dicit verificationis.

Secundū dilationis.

Tertiū inflictionis.

Quod pene temporalis. scilicet pestilentie: guerre: fames: terremotus t similia immittuntur a iusto deo propter iniquitates t scelera populorum. Capitulū. .I.

p

Rimū mysteriū declarandū de temporali punitione peccatorum dicitur verificationis. In quo cōfutanda est infidelis opinio illorum qui dicūt mala temporalia nō propter peccata sed ꝓpter astrorum influentiam aut aliā aliq; latentem causam naturaliter euenire. Quibus ostendendū est q; persepe angustie fames guerre t pestilentie t huiusmodi ꝓueniunt a deo iusto iudice propter scelera t peccata hominuz punienda. Hoc ꝓbatur auctoritatibus t exemplis scripture sancte. Sicut patet Leuitici. 26. c. Et Amos. 5. c. Et. 46. dist. decretorum. c. Sed illud. Et. 19. dist. c. Anastasius. Et. 56. distin. c. Si gens angelorū. Et 23. q. 4. c. Si ea. Et. 24. q. t. c. Non turbatur Et prima. q. 4. c. Ecclesia. §. Hijs ita. Et. 7. q. prima. c. Scisciteris. Et. 15. q. prima. c. nec hijs t. c. Illa. Et. 16. q. prima. c. Reuertimini capitulo. Et temporis qualitas. Et. 23. q. 4. c. Guillisarius. Et de pe. di. prima. c. Mensuraz. Et. 23. q. 4. c. Siquos. Et. 23. q. 5. c. Ad fidem. t. c. Quid ergo. Et. 32. q. 7. c. Flagitia Et in Autentico vt nō luxurientur cōtra naturaz. Et Bonauctura in. 2. di. 36. ait. q; omnis pena aliquomodo respicit culpā: vt posuim⁹ plene in quadragesimali de penitentia in sermone de ira dei. Sed hec omnia confirmāt exempla in numera vt sic dicā ex ꝓbus hoc loco aliqua inducemus. Primum exemplū est in primis parentibus ꝓquorum peccato inducte sunt: in

humanū

humanum genus: tot penalitates: tot calamitates: tot erumne: tot labores: tot gemit⁹: ⁊ terribilissima oiuz inimica moꝛs a quibus oēs filij adā essent exēpti si ipse nō peccasset. ℣Propter peccatū itaqz dictū fuit fibi genesis .3.c. Male dicta terra i opere tuo. In sudore vult⁹ tui vescris pane tuo. Et eue multiplicabo erumnas tuas ⁊ cōceptus tuos. In dolore paries filios tuos. Sc̄ōm exemplū fuit in illis q perierunt in diluuio tpe noe: de qbus dixim⁹ i tractatu ō timoꝛe iudicioꝝ dei. Dixit enī deus ad noe vt scribit genesis.6.c. ℣Finis vniuerse carnis venit coꝝ me. Repleta est terra iniquitate a facie eoꝝ: ⁊ ego disperdā eos cum terra. Tertiuz exemplū est de egyptijs decē plagis pcussis ꝓpter crudelitatē quā exercebāt in pplm dei: vt patet Exodi.9.10.xi.7. 12.caplis. Et pria.q. 4.§. Itē pctō. Quartū exēplū ē de sodomitis qui pierūt igne de celo misso i eos ꝓpter nefandū illud vicīū vt pz genesis.19.c. Quintū exēplū est de egyptijs psequētibus filios israel in mari rubro q submersi sūt iubēte deo q̄si plumbū in aquis vehemētibus: vt ponitur Exodi. 14.7.15.c. Sextū exēplū est de amalechitis impedientib⁹ filios israel: de qbus dixit deus ad moysē. Delebo memoriā amalechitarū de sub celo. Exodi.17.c. Septimū exēplū est ō filijs israel quos pcussit dñs pro reatu vituli vt scribit Exodi.32.c. Et ceciderūt vna die viginti tria milia. Octauū exēplū est de ipsis adhuc filijs israel qñ pp peccata accēsus ignis deuorauit extremā partē castroꝝ: vt hētur Numeri.xi.c. Monū exēplū de eisdē qñ adhuc carnes erant in dentib⁹ eoꝝ ⁊ ecce furoꝝ dñi concitatus in pplm pcussit cū plaga magna nimis vocatusqz est loc⁹ ille sepulchra concupiscētie. Ibi enī sepeliere pplm q desideraverat carnes.

Decimū exēplū ē de murmurantib⁹ contra moysē ⁊ aarō qñ egressus ignis deuorauit populū fuerūtqz pcussi tredeci milia ⁊ octoginta. Numeri.16.c. Undecimū exēplū de murmurantib⁹ de deo qñ misit dñs in pplm serpētes ignitos. Numeri.21.c. Duodecimū exēplū iudicū.3.c. Qñ filij israel pp peccatū fuerūt traditi in manu regis mesopotamie octo annis.

Decimūtertū exēplū ibidē qñ pp pctm fuerūt traditi regi moab decē ⁊ octo ānis. Decimūquartū Judicū.4.c. Qñ ꝓpter pctm traditi sunt in manu regis chanaā viginti annis.

Decimūquintū exēplū Judicū.6.c. Qñ ꝓpter pctm dati fuerunt i manu regis madiā septē annis. Decimūsextū Judicū.10.c. Qñ pctis veterib⁹ iungētes noua tradidit eos deus i man⁹ philistinoꝝ annis decem ⁊ octo.

Decimūseptimū exēplū est de peccato elationis dauit qñ numerauit pplm vt hētur.2. regū vltio.c. Et primi paralipomenō.21.c. Et ꝓma.q.8.§. Hijs ita. Et pe.dī.2.c. ℣Fugerat ℣Propter illud nāqz pctm pierūt ex peste a deo imissa septuagita milia viroꝝ. Decimūocta uum exēplū ē de sēnacherib.4. regū.19.c. ꝓpter cui⁹ pctm angelus dñi pcussit i castris assyrioꝝ ⁊ iterfecit cētuz octogintaquinqz milia viroꝝ. Decimūnonū exēplū ē ō pplo iudaico quē pp peccata dedit deus i manu nabucho donosoꝝ capta ciuitate sācta ⁊ cōbusta temploqz destructo.4.regū vlti.c. Et.2. paralipomenō 36.c. Vigesimū exēplū ē ō antiocho diuina virtute flagellato pp supbiaz ⁊ crudelitatē eius 2.machabeoꝝ.9.c. Vigesimūprimū exēplū de q̄dragita duob⁹ pueris laceratis ab vrsis, ꝓpter peccatū quo illuserāt helisco dicētes ascēde calue.4.regū.2.c. Vigesimūsc̄ōm exēplū ē de dauid cui dictū fuit a nathā. Quia blasphemare fecisti nomē dñi: ideirco moriet filius tuus q.s. natus fuerat ex bersabee. Et sic factū ē.2.regū.12 c. Vigesimūtertiū exēplū est de ezechia rege iuda q egrotauit vsqz ad moꝛtē vt notat esaie. 38.c. Et hoc pp peccatū ingratitudis vel supbie de victoria habita seu liberatione ab exercitu sennacherib. Vigesimūquartū exēplū est ō maria soroꝛe aaron q̄ punita fuit lepra pp murmuratiōē factā contra moysē. Numeri.12.c. Sunt ⁊ alia exēpla i scripturis diuinis q̄ causa brevitatis missa facim⁹. Ex qb⁹ oib⁹ apparet luculēter q pp peccata, sepissime flagellāt boies a deo. Sicut ēt de coꝛpali infirmitate dicit extra de pe. ⁊ remissionibus.c. Cū infirmitas. q nō nunqz prouenit ex peccato.

Quod deus nō semp punit i hac vita peccātes: ⁊ qz iuste illis tribuit ⁊ rōnabiliter sua dona ⁊ beneficia. Cap. scōz.

Ecūdū mysteriū declarādū de tpali punitione pctoꝝ dr̄ dilationis. In quo q̄rere pleriqz solēt. Cur de⁹ bñdict⁹ nō semp punit pctōres i pñti vita qnimo ⁊ sua illis largit bñficia. Et qz iscrutabilia sūt opa dei: tñ nō dsūt q dicāt cū ℣Hieremia.12.c. Quare dñe via iproꝝ ꝓsperat ⁊ bñ est bijs q opant malū. Et cū abacuch prio.c. Quare nō respicis supiniq agētes ⁊ taces deuorante impio iustioꝛe se.

Mā vt Boeci⁹ ingt i primo de cōsolatione

Quãtas rerũ lubrica ꝟsaꝫ fortuna viceſ. ¶Premit iſontes debita ſceleri noxia pena At puer/ ſi reſidẽt celſa mozes ſolto ſcãqꝫ calcãt latet ob/ icuris cõdita ꝟtus clara tenebris. Et in. 4. de cõſolatione. Impante ⁊ floꝛẽte negtia ꝟtꝰ nõ ſolũ ꝓmijs caret verumẽt ſceleratoꝝ pedibus cõculcaꝫ. ¶Pro huiꝰ dubietatis amonitõe dice re poſſumꝰ q pijſſimꝰ pater deus nõ ſemper in hac vita punit peccãtes ⁊ eos longaminiter tollerat precipue ꝓpter tria.

¶Primo ꝓpter remunerationem.
Secundo ꝓpter oſtenſionez.
Tertio ꝓpter reſeruationem.

¶Primo deꝰ nõ punit ſemp i hac vita peccã tes: ſz ſua illis ipartiꝫ bona pp remunerationẽ Mã mali faciũt q̃dã opa de genere bonoꝝ que deꝰ irremunerata nõ vult relinq̃re. Et potiſſi/ mũ cũ cognoſcat ipe multos pctoꝛes pp ſuam ipniam ⁊ obſtinationẽ ſoꝛe dãnandos. Hinc Brego. de pe. di. 3. §. Quãqꝫ ait. Cauẽdum nobis ẽ vt ſi ſoꝛte aliqd boni agim9 i pñti ſecu lo remunerationẽ accipiam9: ne ſoꝛte dicaꝫ no bis ¶Receperunt mercedẽ ſuã. Niſi eni diues epulo aliq̃ bonũ egiſſet vñ in pña ſeculo remu nerationẽ accepiſſet nequaqꝫ abzabã ei diceret receptſti bona i vita tua. ꝟ ille. Sicut itaqꝫ ſunt bona opa q̃ pctoꝛes exercẽt ſic retribuit q̃nqꝫ il lis deꝰ. Si clynas faciunt: eccliasꝫ ⁊ pauꝓma loca viſitãt: diuinas eis deꝰ donat. Si ieiunãt ⁊ coꝛpꝰ affligũt deꝰ i recõpenſationẽ ſanitatem ſibi ⁊ familie largiꝫ. Et ſic de alijs ꝓ qbus di/ cere poſſumꝰ illud Adathei. 6. c. Amẽ dico vo bis receperũt mercedẽ ſuã. Ex hoc timẽda eſt pſpitas nimia ab hijs q peccare nõ deſiſtũt: qz vt dr i glo. 22. q. 2. c. Si q̃libet. ¶Proſpitatẽ ha bẽs i hac vita ſpem pdit i eterna. Et Hiero. i ſuo trãſitu ait. Signũ maniſeſte dãnatõnis eſt q̃ malo oia ꝓſpa accidũt. Et Breg. ſexto mo ralũ. Succeſſio bonoꝝ tpaliũ ſignũ eſt repro/ bationis. Talibꝰ eni bonis tpalibꝰ merenꝫ ⁊ ſe pe decipi pro ſua malicia pctoꝛes: vt Aug. re/ fert. 20. lib. de ciui. dei. c. 2. ¶Propterea idem Aug. ſup pſal. dicit. Nemo gratuleꝫ hoi q pro ſpaꝫ in via ſua cuiꝰ pctis deeſt vltoꝛ ⁊ adeſt lau datoꝛ. Adatoꝛ hec ira dñi ẽ. Irritauit eni dñz pctoꝛ vt iſta patiaꝫ: ideſt vt coꝛrectiõis flagella nõ patiaꝫ. Et ꝓſper ingt. Qui ſe pctis gaudet feliciter vtꝫ iſelix nimis eſt ꝓſpitate ſua. Hec oia dicta ſũt. q̃ dñ ſici ꝓ pitate preſenti viuũt mali ſignũ eſt q̃nqꝫ q priuandi erunt gaudijs paradiſi. Sedo nõ punit ſtati deꝰ pctoꝛes ꝓ pteroſtẽſionẽ vt ſic oñdat benignitatẽ ſuam q̃ tãta eſt vt ẽt inimicis ſuis pctoꝛibus bñfacere velit. Sũt ipi pctoꝛes inimici dei. Vt Aug. di cit de pe. di. 3. c. Sũt plures. ⁊ i. 12. li. de ciui. dei. c. 3. Et nihilominꝰ vel vt cos ad pniam al liciat: vel ſi viderit ipenitẽtes i hoc ſua reluceat bonitas oium ſuaꝝ creaturaꝝ ipartiꝫ obſequia Et pluit ſup iuſtos ⁊ iniuſtos Adathei. 5. c.

Tertio deus pctoꝛes in hac vita tollerat pp reſeruationẽ: q̃n alia pena grauioꝛ q̃z preſens ⁊ durioꝛ eſt illis reſeruata. Ideo Chriſoꝰ de pe. di. 3. §. Quanq̃z dicit. Nemo videꝫ mali/ gnos ꝓſpitatẽ habere turbeꝫ. Nõ eſt ꝟ retribu tio malignitatis: neqꝫ virtutis. At ſi aliquãdo cõtingat vt aliqua ſit retributio vel malicie vel virtutis nõ tñ ſm q dignũ eſt ſed ſimplr velu ti qdã guſtus iudicij. vt q reſu. rectionẽ nõ cre dunt talibꝰ doccanꝫ. Q̃ itaqꝫ videmus mali/ gnũ diteſcere nõ ſubruamur: ⁊ q̃n videmꝰ bo nũ mala pati nõ turbemur: hic coꝛona illic ſup plicia. ꝟ ibi. Et Augꝰ. li. i. de ciuita. dei. c. 7. ¶Placuit diuine ꝓuidẽtie ꝓparare in poſterũ bona iuſtis qbꝰ nõ fruenꝫ iniuſti: ⁊ mala ipijs qbus nõ excruciabunꝫ boni. Iſta ꝟo talia bo na ⁊ mala voluit deus vtriſqꝫ eſſe cõia: vt nec bona cupidꝰ appetanꝫ q̃ ⁊ mali quoqꝫ hic cer nunꝫ: nec mala turpiter euitẽter in qbus ⁊ bo/ ni plerũqꝫ afficiunꝫ. Intereſt aũt plurimũ q̃lis ſit vſus vel eaꝝ rerũ q̃ ꝓſpe vel eaꝝ q̃ dicunꝫ aduerſe. Nã bonus tpalibꝰ nec bonis extolliꝫ nec malis frãgiꝫ. Adalus aũt huiuſcemodi ſe/ licitate punit: qz ſelicitate coꝛrũpit. Oſtendit tñ deus ſepe i hijs diſtribuẽdis euidentiꝰ opatio nẽ ſuã. Nã ſi nũc oẽ peccatũ maniſeſta plectẽt pena nihil vltio iudicio ſeruari putareꝫ. Rur/ ſus ſi nullũ peccatũ apte puniret eius diuinitas nulla eſſe ꝓuidẽtia diuia crederet. Siliter i re bus ſecũdis: ſi nõ eas deꝰ qbuſdã petẽtibꝰ eui dentiſſima largitate cõcederet nõ ad eũ iſta per tinere dicerem9. Itẽqꝫ ſi oibus ea petentibus daret non niſi ꝓpter talia premia ſeruiendum illi eſſe arbitrareꝫ. Nec pios nos faceret talis ſeruitus ſed potiꝰ cupidos ⁊ auaros. ꝟ ille. Et 6. q. i. c. Si omnia ſcribiꝫ. Si omnia in hoc ſe culo vindicãda eſſẽt loci diuña iudicia nõ brent

Quare deus dum ꝓpter peccata tempoꝛa les penas imittit: ⁊ etiam quare perſepe ſuos amicos ⁊ ſeruos affligit: ⁊ non ſemper bonis largitur bona in vita preſenti. Cap. 3.

Ertiuz myſteriũ cõtemplandũ dicitur inflictio. In quo inueſtigandum eſt q̃

re pijſſimus

rē pijssimus deus has penas temporales inflī
git etiam bonis ⁊ amicis suis. Ad qđ respon/
dere possumus qꝑ deus id conuenientissime fa
cit triplici ratione.

Primo ratione medicationis.
Secundo ratione illuminationis.
Tertio ratione glorificationis.

Primo deus penis tpalib⁹ afficit ēt illos q
iuste viuūt ,ppter medicationē. valēt qppe ta/
les pene ⁊ tribulatōes psitis vite ad medicinaz
aie siue purgatiuā siue sanatiuā siue p̄seruati
uā. Sunt primo aie medicina purgatiua. Ne
mo eni est qui de cōi lege salti in aliq̄ peccata ve
nialia nō labat. Vnde Grego. in pastoralib⁹
ait. Nemo est q ita bñ viuat vt aliquaten⁹ non
delinquat. Et Lactanti⁹ li.6. Nemo pōt esse
tam circunspectus tā prudēs q nō aliquādo la/
batur. Et Paulus ad romanos. 7.c. Quod
nolo malū hoc ago. video aliā legē i membris
meis repugnātez legi mētis mee. Et Joānes
pria ca.c.i. Si dixerimus qꝝ peccatū nō habe/
mus ipsi nos seducim⁹ ⁊ Veritas i nobis nō est.
Et in Aucten. de monachis, §. Triēnū. Hu
mana nā labit ad delicta. Ob id deus ad pcō/
rū illoꝝ purgationē sepe suos quos diligit visi
tat ⁊ flagellat. Et ꝯz hoc eueniat qñq̄z dū pun/
unt mali. Illud tamē qđ malis ⁊ reis iferē ad
vidictā ⁊ punitionē ipsis bonis accedit ad pur
gationē. Vnde Aug. li.i. de ciui. dei vbi. s. i
qt. Boni ⁊ mali pariter afflicti sūt: nec ideo di
stincti nō sūt: qꝝ distictū nō est qđ vtriq̄z ppessi
sūt. Manet eni dissilitudo passoꝝ ēt in sili tu/
dine passionū. Et ꝯz sub eodē tormēto: nō ē idē
Vtus ⁊ vicīū. Nā sicut sub vno igne aurū ru/
tilat palea fumat ⁊ sub eadē tritura stipule com
minuūt frumēta purgant. Ita vna eadēq̄z vis
irruēs bonos ,pbat purificat eliq̄t. Malos dā
nat vastat ⁊ extermiat. Hec ille. Sunt scō
afflictōes ⁊ tpales pene aie medicina sanatiua.
Solet qppe euenire plerūq̄z vt multi spīm pró/
ptū hēant ad dei voluntatē explendā: sed carnē
infirmā q a deo grauissimis tētatōib⁹ quandoq̄z
vexant vt nulla alia via eis melius possit sub/
ueniri ꝯz p afflictas tribulatōes iusto ⁊ pio iudi/
cio dei. Sicut exēplū ē notabile qđ Hiero. cō
memorat i epistola ad rusticū monachū de illo
greco adolescēte qui nō poterat vlla abstinēta
flāmā carnis extiguere. de quo vide i sermone
nostro de patientia in tractatu de timore iudi/
ciorum dei. Sunt adhuc pene prefate sicut
medicina p̄seruatiua: quibus aime subueni/
tur ne in peccata labatur: quod fieri solet p ni/
mie prosperitatis abundantiam. Nam Boeci⁹
ait libro scō de consolatione. Ego plus homi
nibus reor aduersam ꝯz prosperā prodesse for
tunam. Illa semper spem facilitatis blāda mē
titur: hec semper vera est. Illa fallit: hec instru/
it. Postremo felix a vero bono blandimentis
oculos ducit. Aduersa plerunq̄z ad vera bōa
reducēs illico retrahit. hec ille. Propterea cuz
deus flagellat iustos ⁊ amicos suos propter vti
litatem illorum signuz est paterne dilectionis.
Vnde sapiens prouerbiorū. 3.c. ait. Disciplī/
nam domini ne abicias: nec deficias cuz ab eo
corripiris. Quē enim diligit dominus corri/
pit: ⁊ quasi pater in filio cōplacet sibi. Et Ec/
clesiasticī. 31.c. Infirmitas grauis sobriā facit
animam. Et Apls ad hebreos. 12.c. Quez di
ligit deus castigat: flagellat autē omnem filiuz
quem recipit. Facit ad hoc exemplū beati fran
cisci: qui a deo infirmitate corporali percussus
sanitatem consecutus est mētis. de quo sic scri
bit Bonauētura. Ignorabat adhuc adolescēs
curis terrenis implicitus celestis allocutionis
archanum donec facta manu domini super eū
⁊ castigatus fuit exterius prolixi languoris
graūedine: ⁊ clarificatus interius sancti spiri/
tus vncione. Secundo deus afficit tempo/
ralibus afflictionibus eos qui iuste viuunt ⁊ ip
sos adhuc impios ,ppter illuminationē: valet
nanq̄z aduersitas huius seculi ⁊ bonis ⁊ ma/
lis ad illuminationem intellectus que quidem
bonis cedit ad meritū ⁊ leticiaz: malis vero ad
confusionem atq̄z mestuciā: qñ per tribulatio/
nes inducitur triplex cognitio.

Prima dei.
Secunda sui.
Tertia mundi.

Prima est cognitio dei q̄ sepenumero obte
nebrat in mente ex sumo tpalis prosperitatis.
Ob qđ Lactāti⁹ li.2. diuinaꝝ istituti. ait. Tū
maxie deus ex memoria hoium elabitur cum
beneficijs eius fruentes honorē diuine indul/
gentie dare debēt. At vero si qua necessitas ꝯz
uis p̄sserut tunc deum recordantur. Si belli
terror infremuit. Si morboꝝ pestifera vis in/
cūbit. Si alimēta frugib⁹ lōga siccitas ōnega
uit. Si seuerē pestas. Si grādo igruit ad deū cō
fugitur a deo petitur auxilium: deus vt subue/
niat oratur. Siquis in mari vento seuiente ia/
ctatur: hūc inuocat. Sigs aliqua vi afflictat hūc
pon⁹ ipleat. Sigs ad extremum mendicandi

necessitatē deductus victuz ꝓcibus exposcit
hūc solū obtestaꝝ p ei⁹ diuinū atqz vnicū nomē
hoiuz sibi misericordiā ꝙrit. h ille. Scōa est
cognitio sui. Adulti eni er ꝓpitate nimia seip
sos deificāt. Sz i tribulatōe aduenīēte cogno
scūt ifirmitatē mortalitatis sue. Sicut antioch⁹
supbus vt dr. 2. machabeoz. 9. c. ff lagellatus
a deo cognouit suā paruitatē ꝛ dixit. Justū est
subditū eē deo ꝛ mortalē nō paria sētire de deo
Et herodes agrippa vt narrat Joseph⁹ i spe
ctaculis ꝛ ludis vbi vocib⁹ vulgi de⁹ appella
baꝝ ip̄rouiso doloze pcussus dū sui deserebāt eū
nō valentē p se icedere suspirās ꝛ gemēs dice
bat. En ego vester de⁹ ducoz ad mortē. Ter
tia ē cognitio mūdi: facit aduersitas vt cogno
scaꝝ hui⁹ vite miseria: neqz ꝙraꝝ ei⁹ bona q̄si
felicitātia. Jdeo Aug. li. de Ybis dñi aut. Je
circo deus felicitatib⁹ hui⁹ seculi amaritudinē
miscet: vt alia ꝙraꝝ felicitas cui⁹ dulcedo nō est
fallax. Tertio de⁹ afflīgit bonos ꝛ iustos ꝓ
pter glificationē. facit eni aduersitas ad gl̄iam
iustoz q illā equo aīo ferūt: qñ augēt i ipis tria
Primum est digna laudatio.
Secundum diuina associatio.
Tertium eterna premiatio.

Primo augeꝝ i amicis dei tribulatis digna
laudatio. qz iudicio oiuz sapientū Ybus ai i suf
ferētia rex aduersaz magnificaꝝ. Vñ Cicero
in li. d oratore ait. Magna laus ꝛ admirabilis
videri so'et tulisse casus patiēter aduersos non
fractū eē foztuna retinnisse i rebus aspis digni
tatē. Et idē scōo de officijs. Nemo iustus eē
pōt q mortē q doloꝛē vel egestatē timet: Aut ea
que hijs cōtraria sūt eqtati anteponit. Scōo
augeꝝ i amicis dei tribulatis diuia assocatio ꝛ
mirāda cōfortatio. Vñ i psal. 33. Dauid. Jux
ta ingt est dominus hijs q tribulato sūt corde.
In afflictōe posito stephano leuite ostēdit ce
los aptos ꝛ vidit iesū stātē a dextris Ybtus dei
Sanctā catherinā cōfortauit visitatiōe angeli
ca. Sanctā agnetē defēdit a corruptoꝛib⁹ ꝛ li
beraut a flāmis. Scām luciā tāto pōdere fixit
atqz firmauit: vt nec boīes nec trabētes boues
potuerit illā mouere: ꝛ sic de relīgs. Tertio
augeꝝ i amicis dei tribulatis eterna premiatio.
Quo eni grauioꝛib⁹ hic penis exercētur copio
fius p̄miū dtitudinis erūt accepturi. Impij Yo
vt i plurib⁹ a deo flagellis cesi ꝛ de ipso despe
rāt ꝛ i sua malitia obstinati deterioꝛes sūt. Et
post tpalē in eos illatā vindictā ad eternas pe
nas ōstinaꝝ. Respice igiꝝ o peccatrix aīa qz pec
catū displicet deo nro: ꝓ quo ille q natura mi
sericoꝛs est ꝛ clemēs irascīꝝ ꝛ indignaꝝ. Illu
minare cū ceco ꝛ reuertere ad pīez misericoꝛdi
aꝝ q paratissim⁹ est suā gr̄am tibi dare demū
gl̄iam sempiternam Amen.

Feria quarta cinez. De tribus nocumentis
peccati: propter que vnusquisqz in peccato exi
stens ad penitentiam reuerti debet.

Sermo quartus.

Conuertímini

ad me. pijssimi patris dei vi
uentis Yba sūt ista oziginal'r
Joelis. 2. c. ꝛ i epistola hodier
na. Differūt de die in diē pcō
res infelices reuerti ad dñm illos benigne vocā
tē: qñ que dicta sūt de nocumentis pcti aut no
lunt credere aut parua ꝛ minima putāt. Sz re
uera q̄zuis grauissima sint ꝛ merito pōderāda
tamē p̄ter illa vndiqz alia se offerūt qb⁹ appa
ret q̄z piculosus est status illoꝝ q letaꝝ i malis
ꝛ gl̄iantur in malicia sua. Hij sūt q dei p̄is lō
ganimitatē cōtēnunt: misericoꝛdiāqz eius ini
nitā exhoꝛrent: hos ad pniam inuitat in Ybis ꝓ
phete. Quos ꝛ nos hortari debem⁹ vt id pō
pte faciāt ꝛ expedite qñ nil homini cuicūqz soz
midabili⁹ esse debet q̄z in peccato obdurate psi
stere. Ea propter in presenti sermone de trib⁹
alijs nocumentis peccati dicemus.
Primum dicitur separatio.
Secundum infatuatio.
Tertium contristatio.

Qō p pctm̄ aīa separaꝝ a deo nō solū ꝓpter
multa: sed etiā pp vnū mortale: ꝛ q̄z graue dā
nū sit ista separatio. Cap. primū.

Primū nocumētū pcti dr separatō. Eo
ipso nāqz quo qs mortal'r peccat sepa
raꝝ ꝛ elōgaꝝ a deo sūmo ꝛ per amando
bono. Vbi ꝓ intelligentia plenioze tria erūt
dubia declaranda.
Primū vtruz possit qs ꝓ pctm̄ separari a deo.
Scōz vtꝝ p vnū actū pcti pdaꝝ charitatis dei
Tertiuz vtrum sit graue dānū separari a deo.

Ad primū dubiū respōdet scriptura sacra vn
de deuteronomij. 32. c. dr. Dereliqt. s. aīa pec
catrix deuz factoꝛē suū: ꝛ recessit a deo salutari
suo. Et itez ibidem. Deum qui te genuit dere
liquisti ꝛ oblitus es domini creatoris tui. Et
Josue. 22. Cur dereliqstis dñz deū israel edifi
cantes altare sacrilegū ꝛ a cultu illi⁹ recedētes
Et Judicum. 10. c. Dereliquistis me ꝛ colui

stis deos

stis deos alienos. Et Esaie. 59. c. iniquitates vestre diuiserũt inter vos t deũ vestrũ. Et Hieremie. 2. c. Quid inuenerunt in me patres vestri iniquitatis qz elongauerunt se a me. Et ite ruz ibi. Derelinquerunt me fontẽ aque viue et foderunt sibi cisternas dissipatas. Et Luc. 15. c. in euãgelio filij prdigi. Adolescens filiꝰ q peccatoꝛez significat peregre ꝓfectus est, in regionez longinq3. Igit peccatoꝛ relinquit deũ et sic separaꝝ ab illo. Sed cõtra obicit: qz fm oiuz sanctoꝛũ doctrinã vt inquit Tho. prima parte. q. 8. Deus est in omnibꝰ rebus etiã t in demonibus dans eis esse t virtutẽ t operationẽ t in omni loco dans virtutẽ locatiuã. Vñ in prio. di. 37. ait. Idẽ in. c. Eũ natura diuina. t i. c. Fateamur. Quomõ ergo p peccatũ anima põt a deo separari vel elongari. Si est in demonibus deꝰ ergo est in qualibet aĩa peccatrix. Insup Dauid in psal. inqt. Quo ibo a spiritu tuo t quo a facie tua fugiã. Si ascendero in celũ tu illic es. Si discendero in isernũ ades. Si sumpsero pennas meas diluculo t habitauero i extremis maris. Eteniz illuc manus tua deducet me: t tenebit me dextera tua. Ad ꝟ respõdet Hiero. in epistola ad damasuz papã de filio, p digo dicens. Si deus tenet celũ palmo t terraz pugillo. Et Hieremias dicit. Deꝰ appropin quans nõ de longinquo p Dauid quoq3 quia nullus absq3 eo locꝰ sit põdicat qui mõ filiꝰ adolescens peregre ꝓfectus est in regionẽ longiq3. Sciendũ est igit non locoꝝ spacijs: sed affectu aut nos eẽ cũ deo aut ab eo recedere. hec ille. ¶Per peccatuz itaq3 separaꝝ hõ t discedit a deo nõ loco: sed amore cũ spreto deo anima inheret cõmutabilibus bonis: vt eniz ait Aug. in lib. de libero arbitrio. ¶Peccatũ est spreto incõmutabili bono bonis ꝓmutabilibꝰ adherere. De demonibꝰ ꝟo inquit Tho. prima parte. q. 8. articulo primo. Nõ in ipsis ꝑsideraꝝ natura q̃ est a deo t deformitas culpe q̃ nõ est a deo. Jõ nõ est absolute cõcedendũ q deus sit in demonibus sed cũ hac additione inq3tũ sunt res q̃dã Vnde fm Gregoriũ sup cantica. t Aug. lib. de presentia dei. Aliter deus est in seipso p nullus rei cõtinentiã. Aliter in omnibꝰ rebus t vbi q3 p essentiã: p potentiã: p presentiaz. Aliter in iustis familiari modo per gratiã. Est in oibus per potentiã inq3tũ eius ptãti omnia subdũtur: vt dicit Tho. vbi. s. Est in omnibus p ꝓsentiaz inq3tũ omnia nuda t aperta sũt oculis eiꝰ. Est in omnibꝰ p essentiã inq3tũ adest omnibꝰ vt causa essendi. Et hic tripler modus essendi generatur. Gratia ꝟo p quã deus est in iustis facit singularẽ modũ essenti deũ in rebus. Quare peccatoꝛ a deo separaꝝ: qz a deo se auertit p cõuersionẽ ad bonũ cõmutabile in qua auersiõe subito t simul ꝓuat deꝰ animã sua gra. Secundũ dubiũ fuit vtrũ pvnũ actũ peccati. s. mortalis perdaꝝ charitas dei t aĩa, ꝓuꝫ gratia. Et posset qs arguendo dicere q nõ. Nã leo papa in sermone de passione alloquẽs petrũ ait. Vidit in te deꝰ nõ fidẽ fictã nõ dilectionẽ aduersam: sed cõstantiaz fuisse turbatã abundauit fletus: vbi ꝟo defecit affectus charitatis lauit verba formidinis. Sed petrus negando xp̃m peccauit mortaliter: ergo charitas nõ amittiꝫ p vnũ solũ peccatuz mortale. Rñdet Tho. 2. 2. q. 24. Quod vnũ contrariũ p aliud supueniens tollit Quilibet autẽ actus peccati mortalis cõtrariaꝝ charitati fm ꝓpriã rationẽ q̃ consistit in hoc q deus diligaꝝ sup omnia: t q homo ei totaliter se subiciat oia sua referendo in ipsuz. Est ergo de ratione charitatis vt sic qs diligat deuz q in omnibꝰ velit se ei subicere t preceptoꝛ eiꝰ regulam in omnibꝰ sequi. Quicqd eniz cõtrariaꝝ preceptis eius manifeste cõtrariaꝝ charitati. vnde de se habet q charitatẽ excludere possit. Insup per peccatũ mortale fit homo dignus morte eterna fm illud ad Romanos. 6. c. Stipendia peccati mors est. ¶Per charitatẽ ꝟo hõ meretꝫ vitã eternã. iuxta. c. Joãnis. 14. Si qs diligi me diligetur a patre meo: t ego diligã eũ t manifestabo ei meipsum in q̃ manifestatione vita beata cõsistit. Vñ Joãnis. 17. Hec est vita eterna vt cognoscant te verũ deũ et quẽ misisti iesuz christũ filiũ tuũ. Nullus aũt põt esse dignꝰ vita eterna t morte eterna. Quare ꝓ vno solo peccato mortali amittiꝫ charitas t ꝑanima ꝓuaꝝ gratia t a deo bono separaꝝ. Ad auctoritatẽ leonis pape dicẽdũ. Nõ charitas amittiꝫ duplicit vno mõ directe p actualẽ cõtemptũ. Et ꝟ modo petrus charitatẽ nõ amisit. Alio mõ indirecte quãdo qs cõmittit aliqd cõtrariũ charitati, p pter aliq3 passionẽ concupiscentie vel timoris. Et hoc modo petrus charitatẽ amisit faciẽs cõtra charitatez. Sed eã cito penitens recuperauit

Tertiũ dubiũ fuit vtrũ sit graue dãnum per peccatũ separari a deo. Ad qõ dico q tã graue est vt nil supra. Grauius namq3 est separari a deo q̃ pati q̃cunq3 dãna, rex: quecũq3 illata et exquisita supplicia: quascunq3 inauditas t horribiles penas. Dinc aug. 32. q. 5. c. Jta ne. ait

q p petro sepe ria a deo

¶Potius debet qs mala q̄libet tollerare q̄z ma/
o.ſ. culpe cōſentire. Et idē Augu. ſatek nō eſſe
peccandū etiā p tpali ſalute hoium. 22. q. 2. i. c.
Faciat. Et extra de hijs q̄ vi metuſue cā fiūt. in
capitulo. Sacris dicit. ¶Pro nullo metu debet
qs peccatū mortale incurrere. Idē cōfirmat ex
tra de vſuris. capitulo Sup eo. ca. Omne ge/
nus. capitulo. Siqs. t sicut nō eſt peccatū mor
tale cōmittendū p̄o aliquo incōmodo: ita nec p
quolibet cōmodo vt inde ſequat qōcūq; bonuz
Ideo eſt regula doctoris gētiū ad Romanos
3. c. Nō nō ſunt facienda mala vt inde veniant
bona. Et hoc cōfirmat in glo. extra de ſymonia
in. c. Ad apoſtolicā. q; ſub p̄textu pietatis nō ē
impietas cōmittēda. Et p̄ma. q. 1. c. Nō ē. Et
14. q. 1. c. Forte. t. c. Necq; t. 30. q. 1. c. Mo/
ſce. t. 32. q. vlt. c. Nō ſolū dicit. Nolz facere ra
pinā t furtū vt fiant elemoſyne. Omnimō ca/
uere qſq; ſibi debet a p̄miſſione peccati. Ad qō
euitandū ſancti t amici dei paſſi ſunt tot labores
tot peregrinatōes: tot exilia: tot carceres: tot vi
cula: tot inſup violentiſſimos cruciatus vſq; ad
mortē. Inſpiciam⁹ ſuſannā de qua ſcribit Da
nielis. 13. c. q; a ſenib⁹ p̄auis req̄ſita de turpi
cōſenſu duz p̄ponerent q; ſi petō nō acqeſceret
eā falſo criminatā cū ignominia mori p̄curarēt
O ſemina cōſtans. O mulier timens deum.
Anguſtie ingt mihi ſunt vndiq;. Si. n. ℞ ege/
ro mors mihi ē. Si aūt nō egero nō effugiam
man⁹ veſtras. Sz melius eſt mihi incidere i ma/
nus vras q̄z peccare in cōſpectu dei mei. Nō/
ne t abrahā innocentē filiū voluit imolare p̄/
uareq; ſua iocunda t grata p̄ſentia ne deū pde/
ret q hoc mādabat: vt p̄z Beñ. 22. c. t. 22. q. 2.
§. Quādoq; t. c. Nō. n. vbi ait. Ambro. i li.
de patriarchis. Nō. n. volebat de⁹ immolari a
patre filiuz ſuū nec ipleri hoc munus volebat q
ouē p̄ filio imolandā obtulit. Sed tentabat affe
ctum ſi dei p̄cepta p̄ferret filio. Et infra ſequit
Ambro. Nō imittas manū ingt in puez neq;
facias ei qcq;. Affectū tuū inquiſiui. Non feñ
exegi. Tentaui mentē tuā ſi etiā filio tuo dile/
ctiſſimo nō parceris p̄pter me. Et de ℞ Aug.
lib. primo de ciuita. dei. c. 20. ingt. Abrahā nō
ſolū nō eſt culpatus crudelitatis crimine: verū/
etiā laudatus eſt nomine pietatis: q; voluit filiū
nequaq; ſceleratę ſz obedienter occidere. ℞ ille
Sunt t alia innumera ſanctoz exēpla q̄ p̄elege
re mori p̄iuſq; peccādo dei gratiaz amittere q̄
nos p̄terimus. Affirmam⁹ tamē q; talis ē ma/
la p̄ditio peccati quo aia ſeparat a deo. Nō An
ſelmus li. de ſimilitudinib⁹ dicit. Si hic infernū
horroꝛē t illic cernerē peccati pudoꝛē t vni coꝛ
neceſſario deberē inergi. ¶Primus in infernuz
me mergerē q̄z i me peccatū dimitterē. Mallē
eniz purus t innocēs gehēnā intrare q̄z ſoꝛde
pollutus t ſoꝛde indutus celeſtia regna tenere.
heu q̄z moꝛtificata ſunt t arida facta coꝛda mul
toꝛū: q; multiplicib⁹ t enoꝛmiſſimis peccatis ir
retiti nō dant operā vt ſe emendēt: vtāq; mu/
tent in meli⁹. Si. n. qs perdidiſſet vel veſtē vel
pecuniā vel qcqd aliud eſſet ſollicitus diſcurre/
ret interrogaret requireret ſi quo mō rez p̄dituz
inuenire valeret. Si infirmitatē oculoꝛ auriuz
lingue t cuiuſcūq; minimi mēbri icurriſſet me
dicos curaret ꝓſulere: t q̄diu duraret ifirmitas
pauid⁹ doleret t plāgēt. O peccatrix aia qd p̄di
diſti. Cogita qz deū tuū qz gratiā ei⁹ t cū dauid
lachꝛymas funde dicēs: fuerūt mihi lachꝛyme
mee panes die ac nocte dū dicit mihi quotidie
vbi eſt de⁹ tuus. O quot inueniunt in vtroq;
ſeꝛu qbus poſſem⁹ dicere vbi eſt de⁹ tuus. audi
infelix aia vbi eſt deus tuus. Quis eſt iſte de⁹:
omne bonū. Summū bonū: amabile bonū: bo
nuz ſine quo nullū bonū: bonuz qō dereliquiſti
O aia dura. Quis eſt iſte deus: nōne tuus.
Tuus qz te creauit. Tuus qz tot ānis bñficijs
ſuis te ſuſtentauit. Tuus q; nbi vtā beatā p̄o/
mittit. Tuus q; filiū vnigenitū ad te miſit vt te
redimeret. Tuus q; te expectat te inuitat vt re/
uertaris ad illū. Quid agis. o ferrea creatura.
Deſine ab iniquitate tua: da finē vicijs tuis: ef
funde lachꝛymas t cū filio p̄digo reuertere di
cens. Surgā t ibo ad p̄rem meū: meuz creato/
rem: quē p̄didi p̄pter culpā meā: ſi ad eū redie
ro t dicā ei pater peccaui in celū t coā te. Noli
differre. o aia: noli diutius imorari qz recipiet
te blande t remittet peccata benigne.

Quod peccatū facit hominē fatuū: t q; ſtulti
cia triplex eſt. Capi. .I.

Ecundū nocumentū peccati dicit inſa
tuatio. Facit quidē aiam fatuā adeo vt
qcūq; ſit ille q; mortaliter peccat t i pec/
cato pſiſtit merito ſtult⁹ t fatuus appellari poſ/
ſit. Sed aduertendū q; tripler ſtulticia inuenit
¶Prima dicit excuſabilis t naturalis.
Secunda ſancta t ſpiritualis.
Tertia vicioſa t criminalis.
De ſtulticia naturali.

¶Prima ſtulticia eſt illa que p̄uenit ex defectu
nature. Et ab hac nullus pōt immunis euadere.

Quare

Quare dicit. Ecclesiastes primo. c. Stultorum infinitus est numer⁹. Et Sene. ad Lucillū ait. Si quādoq; satuo ridere volo: nō est mihi longe querendū me rideo. Verūtamē alig sunt satui a natiuitate q nunq; sanant. Alig t si non a natiuitate: tñ succedente tpe insatuant. O ēs de cōi lege stulti sunt in infantia t pueritia: q ante annos pubertatis cōparant furiosis. ff. de acq. possessiōe. l. ꝓma. De gb⁹ dicit puer. 22. Stultitia ligata est in corde pueri: sz Vga discipline fugabit illā. Quid nā aliud sunt puerorum saltus cursus: q̄relationes: motus: gestus: Vba vt in plurib⁹ nisi q̄dā stultitia. Quidā etiā volūtarie insatuant in adolescentia t iuuentute. Sicut illi g specie t forma mulierū illecti multa faciunt in cōspectu hominū velut insensati. Et hz in adolescentibus t iuuenib⁹ talis stultitia excusari non debeat: tamē in senib⁹ dū voluntaria est satis apparet exprobrāda. Vñ sapiens Ecclesiasti. 25. ca. ait. Tres species odiuit anima mea t aggrauor valde anime illorum: pauperē superbū: diuitem mendacē: senē satuum t insensatū. De huiusmodi genere sūt senes illi qui domū totā infestant: familiā turbant: clamant: blasphemāt: cōtendunt: litigant sine causa. Similiter illi qui vacant libidini: adulteria colunt: auaritiā sectantur inhiāt lucris: laborāt sine necessitate t absq; charitate: vt thesaurizent. Et oēs illi g pedes iā in sepulchro tenentes arbitrant nunq; se morituros. Duz vero taliū stultitia a sola natura ꝓcedit: qz habet quādā senectus infantiā vt Hieron⁹. dicit in epistola de honorandis parentibus. tunc venia eis erit prebenda. Secūda est stultitia sancta t spiritualis q̄ opponit mundane sapientie. Mā reperit quedā sapētia mūdana t reprobata de qua dicit. Jacobi. 3. c. Nolite gloriari t mēdaces esse aduersus veritatē. Nō est. n. ista sapientia de sursum descendens sed terrena animalis diabolica. Cōtra hanc est sancta stultitia eorum. s. qui ꝓpter xp̄m mundū cōtemnūt: seipsos mortificant: paupertatē sectant a voluptatib⁹ abstinent: cōiugia renuunt: parētes relinquūt: t i simplicitate ac humilitate xp̄o famulari conant. Vij ab amatorib⁹ mundi stulti putant: t velut satui irridētur. Vnde de beato ffrancisco cantatur in responsorio in officio nocturno sue festiuitatis. Dum pater hūc persequitur latens dat locū ire costanter post agreditur in publicū prodire. Squalenti vultu cernitur putat insanire: luto saxis impetit sed patiens vir nititur vt surdus pertransire. Refert nāq; de illo Bonauentura q̄ in principio sue vocationis postq; pecuniā obtulerat ꝓ reparatione ecclesie sancti Damiani sentiēs ex hoc aduersum se concitatū patris furorē vt ire locū daret diebus aliquibus in quadā occulta fouea ieiunans orans t lachrymans latuit. Tandē q; spirituali quadā cōpletus letitia t virtute mentis indutus ex alto exterius fiducialiter prodijt t ciuitatē costanter intrauit. Quem cū iuuenes cernerent facie squalidū t mente mutatū ac per hoc alienatum putarent a sensu: lutoq; platearum velut stultū impeterent: t clamorosis ei vocib⁹ insultarent: famulus dei nulla prorsus fractus aut mutatus iniuria: vt surdus in omnibus p transibat. Talis fuit stultitia beati Jacoboni de tuderto: qui etiā in suis deuotis carminibus ita canebat. Sēno mi pare e cortesia impazire per lo bello messia. El mi pare si gran sapere chi per dio vol impazire chi in parisi nō si vede cosi gran philosophia. Chi per Christo va impazato pare afflicto e tribulato. Ma è maestro cōuentato in natura e theologia. Chi p christo neva pazo ala gente pare vn mato. Ma Chi nō ha prouato el fato: nō sa che ben si sia. Chi vole intrare in questa schola trouara doctrina noua. La pazia chi nō la proua nō sa che ben si sia. Chi vole intrare in q̄sta danza troua amor di smisuranza. Cento di de pdonanza a chi te dice villania. Jccirco in die iudicij vt habetur Sapientie. 5. c. stabunt iusti in magna cōstantia aduersus eos qui se angustiauerunt t q ab stulerunt labores illorum: videntes autē turbabūtur timore horribili: t mirabunt in subitatione insperate salutis dicentes intra se: penitentiam agētes: t pre angustia spiritus gemētes. Hij sunt quos aliquādo habuimus in derisu et in similitudinez improperij. Nos insensati vitam illorum estimabamus insaniā: t finē illorū sine honore. Jta euenit tempore pauli: vt christiani a gentilibus stulti dicerent. Vnde Actuū. 26. dum Paulus loqueret coram aggrippa de mysterijs christi de penitentia t resurrectione mortuorum quidā nomine festus voce magna respondit. Insanis paule multe littere te ad insaniam deduxerunt. Et paulus nō insanio inquit: sed veritatis t sobrietatis Vba ego loquor

Tertia stultitia est vitiosa t criminalis: que est in illis qui mortaliter peccant: quoniam cuz oēs scripture cōminentur peccatoribus mala: nolūt ipsi scripture credere q̄ plena ē omniveritate. Vnde sapiens prouerbiorum primo ca. ait.

Sapientiā atq; doctrinā stulti despiciūt. Clamat oīs scriptura peccatū vitādū atq; cōminat peccatorib⁹ incorrigibilib⁹ mala. Audite obsecro ⁊ itelligite. O mortales miseri pctōrum vinculis colligati. quid scriptū est leuitici. xi. c. Nolite cōtaminare aīas vestras nec tāgatis imundū ne imundi sitis. Et ad romanos. 6. c. Non regnet peccatuz in vestro mortali corpore. Et Jacobi. 4. c. Mundate pctōres manus vr̄as ⁊ purificate corda vestra. Et Joānis. 5. c. ⁊. 8. c. Noli peccare. Subiferť rō. Ezechielis. 18. c. Et prima. q. 4. c. Jam itaq;. Et. 24. q. 3. c. Hijs ita. Quia aīa que peccauerit ipa morietur. Et psal. 31. Multa flagella peccatoris. Et psal. cētesimo q̄dragesimonono. Dn̄s iustus cōcidet ceruices pc tōr. Cum igiť delectatio q̄ hētur in peccatis modica sit ⁊ breuis: quanta est insania eor qui seruiunt diabolo: vt tādem excludanť a paradiso ⁊ de deputenť penis eternis. Stultū inqt Gregorius ē seruire diabolo: q nullo placatur obsequio. Quātomagis qs ei seruierit tāto amplius cū ille torquebit. Et Aug. ait. Nulla maior insania q̄ ꝓ delectatōne momentanea pdere eterna gaudia ⁊ obligare se ad eterna supplicia.

Quod peccatum contristat mentes pctōruz dum ad se redeunt: sicut econuerso virtus letificat animam. Cap. tertiū.

t Ertiū nocumentū peccati diciť contristatio. Nā lz sepenumero letenť pctōres in via sua mala: tñ dum ad se redeunt non pōt fieri qn tristenť intrisecus. Vnde Aug. li. i. cōfessionū ait. Jussisti dn̄e ⁊ sic ē: vt pena sua sibi sit oīs inordinatus animus. Sicut eni virtus leticiam gignit in mente Vtuosi sic viciū tristiciā parit. Dicit qppe Hysidor⁹ i li. soliloquior. Bona vita gaudiū semp habz Et Seneca ad lucillū. Sola Vtus prestat gaudiū ppetuū. Et Cicero in li. de senectute. Cōsciētia beneacte vite multorūq; bene factor recordatio iocūdissima est. Et Aristote.

Nemo est q nō gaudeat opatiōib⁹ bonis. Et Anselmus sup psal. 18. Vnicuiq; bono delectabile ē esse in Vtutibus ēt si nullū premiū ide expectarēt. vnde qdā Ethnicus ait. Si oēs dij eēnt ignoscituri ⁊ oēs ignoraturi: tamen noliē i peccatis maculari. Hanc Vo sniam sequiť Tullius q in tertio de officijs ait. Certe si oēs deos hoiesq; celare possemus nihil tamē iniuste: nihil auare: nihil libidinose faciendū est. Qua de re diligens oībus dz esse cura vt euitent peccata: i qbus si se vt hoies fragiles viderint quandoq; imersos dent operā illa reliquere ⁊ reuerti ad dn̄m iesū xp̄m q suaz nobis oībus dignetur gratiā infundere Amē.

Feria qnta prīe hebdomade. De friuola ac debili excusatione peccati. Sermo quintus.

e Jcientur intenebras exteriores. Vba sūt redēptoris nostri originalr Mathi. 8. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Satis exterrere debēt hoiuz male viuentiū mētes isallibilia Vba dn̄i nr̄i iesu xp̄i. Ipsius vocē audim⁹ penas eternas cōminantē pctōrib⁹ obstinatis. Sz plerīq; semetipsos cōsolari falso conāť se ⁊ sua facinora excusantes. Aiūt eni nō vsq; quaq; hoi iputāda eē peccata: ad q̄ quoddāmodo iuit⁹ ꝓduciť. Jccirco i pn̄ti ſmone de excusatione debili pcti dicem⁹: quā ꝓ scuto putāt nō nulli assumere iexpugnabili. Qui tñ eiciendi erūt in tenebras inferni horribiles ⁊ timēdas. Distinguemus autem triplicez excusationem.

Prima est dei permittentis.
Secunda sideris influentis.
Tertia nature inclinantis.

Qd̄ nulla ē excusatio eor q dicūt deum esse cām peccati. Et quare deus pmittit mala fieri: ⁊ an possit precipere mala. Cap. primū

p Rima debilis iiusta ac idebita excusatio pcti est dei pmittētis. Aiūt qppe seducti a diabolo pctōres: de⁹ permittit fieri pctā q̄ si vellet ipedire vtiq; posset. Sz vt talium error procul abiciatur: tria sūt in hac pte dubia declaranda.

Primum vtrum deus sit causa peccati.
Scd̄m vtrū deus d̄beat mala permittere.
Tertiū vtrū deus possit p̄cipere mala culpe.

Ad primū dubiū Rn̄deť ſm Alex. in. 2. sūme in tractatu de malo. Et Ricar. Et Bonauentura in. 2. di. 37. Et Tho. i. 2. q. 79. Qd̄ deus nullo modo est causa effectiua pcti nec p se nec per accidens: nec directe nec idirecte. Et hoc probať firmissimis auctoritatib⁹ ⁊ rōnib⁹ Ait eni sapiens ecclesiastici. 15. c. Nemini mādauit deus ipie agere. Et ecclesiastes. 7. c. Solūmodo hoc iueni q̄ deus fecit hoiem rectum ⁊ ipse se infinitis miscuit questiōibus: ⁊ Aug. li. 83. questionū. Auctor mali deus non est: qr omniuz que sunt auctor est: q̄ inq̄ztum sūt tantum bona sunt. Et idē in li. cōtra adamātium manicheū. Nō est malū in ciuitate qd̄ deus nō

faciat

faciat. Malum hoc loco non peccatum: sed pena intelligenda est. Sunt ad probandum rationes efficacissime. Et prima sumit ex diuina dilectione. Nā illud qō deus ꝓducit vel facit diligit: iuxta illud Sapiētie. Diligis oia q̄ sunt ⁊ nihil odisti eox q̄ fecisti. Sed deus odit peccatum ſm illud ecclesiastici. 12. Altissimꝰ odio hz peccatores: ergo deus nō est cā pcti. Scda rō sumitur ex diuina vltione. Nō est deus cā illius rei: cuius est vltor. Sed deus ē vltor peccati ergo non est cā peccati. Scriptū est enī ad romanos. 12. c. Et ad hebreos. 10. c. ⁊ deuteronomij. 32. c. ⁊ prouerbiox. 25. c. ⁊. 23. q. 1. i pncipio. in pſona dei. Mihi vindicta ⁊ ego retribuā. Et exodi. 20. c. ego suz deus zelotes vltians iniquitatē patrū in filios. Tertia rō sumit ex diuina pfectione. Illud enī qō est perfectissimū ⁊ in quo nullus pōt esse defectus alicuius mali: nō potest esse causa peccati. Sicut nec sol pōt esse cā obscuritatis nec ignis cā frigiditatis. Sed deus ē hꝰi: ergo nō est causa peccati. Confirmatur ista rō sic. Ab eodem agente penitus non diuersificato in se nō egredit perfectum ⁊ iperfectū. Quod idē manēs: idē natum est facere idē. vt dicit Arist. in. 2. de generatione. Bonū dicit pfectionem. Malus dicit iperfectionē. Sed deus est agēs pfectissimus nō diuersificatus in se: ergo cū bona sint ab ipso: mala culpe nō erunt ab ipo. Scōm dubium fuit vtrū deus debeat pmittere mala fieri. Et q̄ sic patet ex auctoritate Gregorij: q̄ sup illo Ybo Job. 12. c. Abundant tabernacula p̄donum ait. O ipotēs deus qō fieri ꝓhibet iustum est vt fieri sinat. Et Aug. li. 20. de ciuita. dei. Nullꝰ boiuz agit recte nisi diuino adiuuetur auxilio. Nullꝰ demonū aut boiuz agit iniq̄ nisi diuino eodemq̄ iustissimo iudicio pmittatur. Scōm aūt Bonauēturā in. i. di. 47. Deus pmittit mala fieri ordinatissime. Nā dupler est ordo rex. vnꝰ in vniuerso. Alter in finē ⁊ vterq̄ exigit q̄ deus pmittit mala fieri. O 2do qppe i vniuerso exigit: q̄ ad pfectionē vniuersitatis necesse ē vel fuit fieri creaturā arbitrio liberā ⁊ peccare potētē. Sed administratio vniuersitatis regit vt deus res q̄s condidit sic administret vt vnāquāq̄ agere ꝓprios motus sinat: dicit Aug. 7. li. de ciui. dei. Ideo cuz debuit dare potentiam peccandi ⁊ debuit regere saluo ordine sue cōditionis si voluit peccare debuit pmittere: ⁊ si noluit peccare debuit cōseruare. Et ita debet permittere mala. O 2do ad finem hoc exigit. Quia duplicem finem contingit reperire in vniuerso. vnus est salus electorum. Alius diuina laus. Quoniam ergo permissio malorum reddit electos gloriosiores per occasionem. Et deus non curat vtrum p causam vel per occasionem gloria electorum augeatur. Ideo deꝰ permittit recte mala fieri. Mala prosunt mali bonis eos exercitando. Et ideo dicit Aug. li. de lapsu mundi. Quod permisit deus plures esse malos: quia si pauci essent nō auderent exercere bonos. Diuina etiam laus exigit vt permittat deus mala fieri: quia occasione mali sume manifestatur misericordia in electis in filij vnigeniti donatione pro inimicis ſm tempus. Sūme etiam manifestatur dei iustitia in eterna punitione reprobozum. Sz contra predicta aliquis posset instare. Primo quia glo. super illo verbo ad romanos primo. Non solū qui faciunt digni sunt morte: sed qui consentiūt. Cōsentire ingt est facere cum possit arguere. Sed deus posset arguere ipediendo malum ergo non dz malus permittere. Scdo quia Aug. 19. li. de ci. dei. c. 16. ait. Ad inocētis officium ptinet non solum nemini malum inferre sed etiaz a peccato cohibere. Ergo si deus nō cohibet cū possit nō est innocens. Tertio omnes virtutes nostre debent habere exēplar in deo. Sed in nobis est Ytus zeli ergo ⁊ in deo. Sed zelus ꝯtum pōt obuiat pctō. Ergo si deus hz zelum quantū potest debet obuiare pctō. Ad primū rūdet Bona. Quod pmittē malū pōt eē dupl'r. Aut nō cohibēdo manū vel animū nec i facto nec i retributōe ⁊ sic consentire est. Aut nō cohibēdo manū sed tñ puniendo trāsgressorē ⁊ arguēdo cōtinue ⁊ sic non cōsentit. Et ꝺ modo deus pmittit ⁊ nō ꝓsētit.

Ad scōm de inocēte q dz inhibere deū q̄ illud intelligit de cohibitiōe quātū ad arguitionē ⁊ punitionem: non aūt quātū ad voluntatis coactionē. Ad tertiū de zelo dr. q̄ zelus dz obuiare pctō saluo iure iusticie ⁊ iusticia ,put ē ordo vniuersi hoc exigit vt deus pmittat boiez ire ſm iperium sue volūtatis. Tertium dubium fuit vtrum deus possit p̄cipere mala culpe. Rūdet Bonauentura vbi. s. Quod hoc pōt dupl'r itelligi. Aut q̄ deus p̄cipiat malum manens malū. Aut itaq̄ p̄cipiendo faciat bonū. Primū simpl'r est ipossibile. Scōm Yo aliquo modo est possibile lz non oino est enim aliquod malum in se: ⁊ aliquod malum ſm se. Malum in se potest fieri bene. Malum ſm

se nullo modo potest fieri bene. Immo hoc intelligere q̄ fiat bene est intelligere q̄ idē sit malū t bonū. ℔ Pōt ergo dici q̄ deus pōt p̄cipere malū in se: t nō malū ꝼm se: qz nihil pōt p̄cipe cū bonū sit postq̄ p̄ceptū est: t illud est malum in se: nō aūt ꝼm se. Ideo pōt illō p̄cipe t non aliud. Hinc hz oztū illud qō dicit Bernard⁹ in li. de p̄cepto t dispēsatione. Qō de⁹ pōt dispensare in p̄ceptis scōe tabule t nō p̄me. qz i p̄ceptis scōe tabule q̄stū est de rōne p̄cepti p̄cipit ordinatio ad ꝓmū t ꝓhibet deordinatio ad eundē. Deordinatio aūt respectu ꝓmi: nisi sit deordinatio respectu dei malū est in se. In p̄ceptis ergo scōe tabule dispēsat deus t cōtra illa pōt p̄cipe. Nec ex hoc segtur q̄ p̄cipiat contraria: qz mādatū spāle absoluit a cōi. vñ extra de rescriptis. c. i. dr̄. Spāle mandatū derogat gnāli. In preceptis aūt p̄me tabule nō pōt de⁹ dispēsare: qz eoz opposita sūt mala ꝼm se. Ipsa eni p̄cepta dicūt ordinationē ad deū sicut t in finē ꝺ̄ sua rōe t eoz opposita ꝺordiationē. Et iō si ℑziū p̄cipet p̄cipet cōtra se. Cōtra se aūt nō potest facere. Et si ista p̄cipet cū sint mala ꝼm se ita q̄ nullo modo pñt dñ fieri. Aut deus velet malū qō est icōueniēs. Aut ipune fieret malū. Aut idē esset bonū t malū: quoz vtrūq̄ est incōueniens simplr̄. Et ex dictis cōcludimus q̄ pcōzel nō pñt excusare maliciā suā rōne dei iuste ac sapienter pctā permittentis.

Qō irrōnabilis est excusatio pcti cū hoium culpa referr̄ ad influētiā siderū q̄ liberū arbitriū astringere nō possunt neq̄ ad bonum neq̄ ad malum. Cap. scōm.

Secunda excusatio pcti est sideris influētis. Ad tantā q̄ppe insaniā aliqui astronomi deuenerūt vt sateri nō erubescāt vicia hoium ab influentia planetarū t siderū dispositione causari. Ad quoz cōfusionē notā dñ ꝼm Bonauenturā in. 2. di. 14 Qō mores hoium causari a sideribus pōt intelligi dupliciter. Aut necessario t sufficienter. Aut dispositiue t contingenter. Si ꝓmo modo dicatur sic non tantum est falsum imo est hereticum t diabolicum figmentum triplici ratione.

℔ Prima quia repugnat xp̄iane religioni.

Secunda quia repugnat sensui.

Tertia quia repugnat rationi.

℔ Prima ratio est qz repugnat christiane religioni dñ est cōtra ꝟitatē fidei t honestatē morū: ꝟitas eni fidei in hoc erroze saluari nō pōt Dñ eni ponit oia necessario a siderib⁹ euenire tollit meritū t p cōsequens p̄miū tollit gratiā t p cōsequēs gloziā. Honestas ēt mozū per hūc errozē p̄iudiciū patitur. dñ culpa peccātis in sidera refundit t licētia malefaciēdi fine reprehensione cōcedit: t hō ad orādū t colendū sidera incuruat. Et iste ē finis huius erroris pessimi: qz ad idolatriā ꝓducit. Scōa rō est qz tenere mozes hoium necessario euenire ab influētia planetaz repugnat sensui. Sēsibili eni experientia in eadē cōstellatione cōceptos t natos videmus diuersificari i mozibus t exercitijs: t euētibus t nālibus ꝓprietatibus. Et istud manifeste apparet i iacob t esau q̄ simul fuerūt cōcepti t nati: t tñ in oibus bijs sūt diuersificati Apparet ēt qz in eadē cōstellatione nascit filius regis t filius rusticī. Nascit hō t asinus. Nascitur femina t masculus t tñ hñt dispares mores. Ideo Greg. i homel. epiphanie aut. Sic fateri mathematici solēt q̄ qlḡ sub signo aḡrij nascit i hac vita piscatoris ministeriū sortiat. piscatores ut ferī gethulia nō hz. Quis igit di cat q̄ nemo hic sub stella aḡrij nascit vbi piscator oimode nō habeb. dicūt ēt q̄ q̄ sub signo libre nascunt trapezite futuri sūt. In multis aūt locis sub libra multi nascunt vbi trapezite penitus ignoz̄atur. Aug. ēt li. 5. de ciui. dei. c. 6. dicit se nouisse geminos diuersi sexus: qz trapezitas masculus: alia femina qb⁹ diuersi erant mozes t cōdutōes. Et si diceret q̄ vn⁹ post alium cōcept⁹ fuit: dicit ibi Aug⁹. Tanta nature vis est vt cū cōceptu femina deinde alterz cōcipere oino nō possit: vñ necesse est eadē esse in geminis mōēta cōceptus. Sz astronomi i hoc cōtradicūt aug. dicētes q̄ ipzegnatio fieri pōt post ipzegnationē. Nā Arist. 9. de aialib⁹ dicit q̄ multer eodē die cū viro t adultero iacuit t q̄ ex vtroq̄ cōcepit: qō qdē p signa dicit fuisse cōprehēsū cū alter filius viro fuerit. Alter rep̄sentaret adulterz. Verūtamē has cōtētiōes relinq̄ntes negare nō possum⁹ q̄n t sepissime tā gemini q̄z alij eodē pūcto cōcipiātur. Tertia rō ostēdēs falsā opinionē q̄ dicit necessario mozes hoium a vi fidez euenire ē qz repugnat rōni dñ supiozib⁹ p̄ponit iferiozā t in se iplicat cōtraria. Est eni hō astris t ḡbuscūq̄ celestib⁹ corporibus p̄stantior t dignior. Vñ scriptum est deuteronomij. 4. c. Solē t lunā t oia astra celi creauit dñs deus in ministeriū cūctis gētibus q̄ sub celo sūt. Iccirco Grego. in homel. ait. Vitā q̄ppe hoium solus qui creauit conditor administrat. Non enim propter stellas hō

fz ꝓpter

sed propter hominem stelle facte sunt. Hec ēt opinio ponit duo contraria. ponit enim astra veneranda ⁊ obseruandas cōstellationes. Tūc aut necesse est homini euenire ꝟm constellationes aut non. Si nō: tunc astra nō sunt timenda. Si sic: ergo astra non sunt venerāda. Itē aut euenit homini ꝟm ꝙ constellatio in suo ortu exigit. Aut non. Si sic: ergo frustra sūt cōstellationes obseruande i actibus cū primo ꝟz primam constellationem necessariū sit ei bona vel mala euenire. Si non in prima cōstellatione. Ergo pari ratione nec in sequentib⁹. Ergo nulle sunt obseruande. Iccirco Aug. li. 5. de ciui. c. 7. ait. O singularē stulticiam eligit dies vt ducat vxor. Credo propterea qꝛ pōt in diē non bonū nisi eligatur incurri ⁊ infeliciter duci: vbi est ergo qđ nascēti iam sidera đcreuerunt. Si aūt dicat mores hominum a dispositione siderū variari dispositiue ⁊ contingenter sic pōt habere Vitatem: qꝛ nec rōni nec fidei repugnat. Planū est enim ꝙ dispositio corporis varia multū facit ad variationem effectuum ⁊ moꝝ anime: vt plurimū enim aia cōplexionez corporis imitat. vñ colerici sunt dispositi ad iracundiā: sanguinei ad benignitatē: melancolici ad liuorē: flegmatici ad pigriciam. Hec autez nō sunt necessaria. Anima eni dñatur suo corpori maxime qñ est adiuta per gr̄am. Multos eni videmus colericos mansuetos ⁊ melancolicos benignos. Quoniam igitur virtus corporum celestiū operatur admixtionem ⁊ qualitatem cōplexionū hinc est ꝙ ꝑ cōsequēs operatur quodāmodo ad qualitatē morū valde tñ de longiquo. Plus eni facit ad qualitatē complexionis virtus nature iferioris q̄z virtus sideris. Vñ aug. in solutiōe cuiusdam qōis li. 5 de ciui. dei đ duobus geminis q simul ifirmabātur ⁊ curabātur: vñ hoc proueniebat. Magis commendat responsionem Ipocratis phisici q̄z astronomi. Ipocras enim respondit ꝙ erat propter idētitatem ⁊ similitudinem cōplexionis. astronomi ꝙ erat propter idētitatez cōstellationis Melius enim respondit ipocras: quia causam dedit magis ꝓpriam ⁊ magis ꝓpinquā. Quare non valent se excusare peccares ex influentia celi. Et vt inquit Tho. i scđo contra gentiles. Si alique stelle essent causa malorum sequeretur ꝙ essēt malefactrices. qđ falsum est. Nam aut essent tales a natura. Et sic dominus qui dedit eis talem naturam esset malus: quod impijssimuz est dicere. Aut eēnt mala voluntate: quia haberent malam voluntatem. quod similiter est falsum cum nulla anianima sint animate.

Quod non valet excusatio eorum qui dicunt causam peccati fore naturam inclinantem cum ex parte anime ipsa semper inclinet ad bonum. Cap̄. tertiū.

Ertia excusatio peccati est nature inclinātis. Dicūt enim nōnulli ꝙ homo inclinatur ab ip̄a natura ⁊ naturaliter ab ipso appetitu sensitiuo ad peccandū. vñ. 12. q. i. c. Omnis etas ab adolescentia prona est ad malum. Sed hec excusatō minima est: quoniā beatus Tho. pr̄ia scđe. q. 10. arti. 3. refert. Qđ passio appetitus sensitiui nō necessitat ad peccandum. Cum enim i homie sint due nature scilicet itellectualis ⁊ sensitiua quandoqꝫ pars sensitiua totaliter subicitur rationi. Sicut contingit in virtuosis. Quādoqꝫ ecōuerso ratio totalit absorbetur a passione. Tamē remanet aliquid rationis liberū. Et ꝟm hoc potest vel totaliter voluntas rationem repellere vel salti se tenere ne passionem sequatur. vñ geñ. 3. c. dr̄. Subter te erit appetitus tu⁹ ⁊ tu dñaberis illius. vbi glo. Sub te erit apptitus sensitiu⁹ tu⁹: qꝛ liberi arbitrij es. Ideo moneo vt peccatum non dñetur tibi: sed tu peccato. vnde subditur Et tu dñaberis illius idest domiari debes illi ne ꝓcedas i actū. Propterea iquit seneca ad lucillū. Erras enim si existimes nobiscuz vicia nasci. Supuenerūt: ingesta sūt. Nulli nos vicio natura conciliat: Nos illa integros ac liberos genuit. Qualr̄ Vo vnusqsqꝫ liber ē ad bene vel male agendū ⁊ nullus cogit ad peccandum aliqua necessitate nature: ostēdit Valeri⁹ lib. 6. de mutatione morum ⁊ fortune multis exemplis. Et primo ipse ait. Multuz animis hoium ⁊ fiducie adijcere ⁊ sollicitudis detrahere pōt moꝝ ac fortune i claris viris recognita mutatio. Nā cū alioꝝ fortunas spectando ⁊ ex cōditione abiecta atqꝫ contēpta emersisse claritatē videamus. Quid oberit qn ⁊ ipsi meliora de nobis semper cogitemus. Deinde exēpla ad hoc ꝓpositum notabilissima refert: ex quibus aliqua nos explicabimus. Primum est de Manlio torquato: qui in iuuentute fuit hebetis ingenij atqꝫ obtusi cordis: vt domesticis ⁊ reipublice vsibus inutilis oino videret. In ꝓcessu vero etatis ad tantam Vtutē deuenit: vt pr̄em suū reūa snia ferēda ⁊ piculo sub eādo liberauerit. In hoc credo fortune nubilo

adolescentie cōtemptu ꝑfussum quo senectutis decus lucidius enitesceret. Nā patriaz a bello latino ꝑssam speciosissimo triumpho recreauit. Secudū exemplū est de scipione affricano: qui dissolutissime vite fuit in primis adolescētie annis lasciuie ⁊ furori deditus. Sed moribꝰ i melius mutatis deuicit carthaginē ⁊ continentissime vixit: quez dij imortales nasci voluerunt vt esset in quo virtus ꝑ omnes numeros hominibus efficaciter ostenderet. Tertiū exemplū ē de quinto fabio: q in adolescentia fuit ita viciosus ⁊ infamis: vt omnes vitarent eius consortiuz. Sed postea in tātaz gratiā ⁊ virtutē deuenit: vt nihil eodē sene ornatius aut speciosius illo tpe ciuitas Romana habuerit. Quartū exempluz est de valerio flacco qui tpe secundi belli punici habuit adolescentiā perditissimaz in luxuria et alijs vicijs. Paulus autē licemus vt eū vicijs dimoueret fecit eū flaminē idest sacerdotē vt seruiret in tēplo deorū. Qui floruit tāta religione vt q̄ztū prius fuerat: exēplū victoꝝ tātuz postea fuerit modestie ⁊ sanctitatis speculū. Quintuz exēplū est de qnto catullo q i adolescētia sua fuit effeminatus eneruis deditus oībꝰ delitijs ⁊ ludis ⁊ omni generi voluptatum. Sed ꝓcedente etate in maximo clarissimoꝝ viroꝝ ꝓuectu excelsum gradū obtinuit: factus senator ⁊ dux belli maximas victorias habuit. Sunt ⁊ alia ibidē exēpla vt palemonis ⁊ themistoclis q̄ nos ꝓsuimus in primo ſmone q̄dragesimalis de pe. Iccirco solon phs prudētissime dixit neminez duz adhuc viueret dici debere miserū aut beatū qz ad vltimū vsqz fati diē ancipiti fortune subiecti essemus: ⁊ moꝝ assidue mutationi. Nulla igit̄ est sufficiens excusatio peccati qd̄ in potestatis nostre arbitrio est ⁊ cōmittere ⁊ de cōmisso facere penitentiā. Et vt cicero in philippicis dixit. Cuiusuis hominis est errare. Sed nō nisi insipientis in errato ꝑseuerare. Imponamus ergo peccatis finē: vt sic vitā mutātes in meliꝰ effugiamus eternas penas. A qbus nos liberet iesus xp̄s: qui cū patre ⁊ spiritu sancto viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ. Amē.

Feria. 6. prime hebdomade in. xl. De excusatione peccati q̄ se tueri quidā putant ex ipsa cōsuetudine ⁊ de mysterijs cōsuetudinis.

Sermo sextus.

Ictum est antiquis diliges ꝓximuz tuuz ⁊ odio habebis inimicū tuū: verba sunt redemptoris nostri originaliter Math. 5. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Inueteratā antiquoꝝ doctrinam de inimicis odiendis velut impiā ⁊ charitati cōtrariā dn̄s iesus xp̄s in lectione euangelica reprobauit. Nullū equidē peccatuz excusare pōt diuturna cōsuetudo. Quia Vo sunt nōnulli q i sua malicia obstinati dū redarguunt̄ vt corrigātur rn̄dere solent eoꝝ peccata nō grauiter ponderando: q̄ ⁊ peccantium multitudine ⁊ longa peccandi cōsuetudine excusabilia videri possunt Ideo in p̄senti ſmone de cōsuetudine ipsa peccādi dicemꝰ ostēdemusqz q̄z grauiter errāt hij qui peccatis veterib⁹ addētes noua putāt se scuto cōsuetudinis posse defendi. Pro quoꝝ declaratione tria mysteria ꝓponimus contēplāda

Primū dicit̄ agrauationis.

Secundū probationis.

Tertiū obseruationis.

Qd̄ cōsuetudo peccandi auget peccatū ⁊ nō excusat: ⁊ qualiter mala cōsuetudo inducit i aīa facilitatē ad peccādū: difficultatē ad penitendū: ⁊ obligationē ad patiendū.

Capitulum .I.

Primū mysteriū cōtemplādū de cōsuetudine dicit̄ agrauationis. In quo sciēduz est: q̄ consuetudo q̄ est cōtra legez diuinā vel naturalē non minuit peccatū nec excusat sed auget. sicut probat̄. 24. q. 1. ca. sicisma Ideo scribit̄ extra de consuetudine. c. Cū tāto sunt grauiora peccata q̄zto diutius infelicē aīam detinent alligatā. Et extra de cōsuetudine. c. p̄ in textu ⁊ glo. ponit̄ q̄ ꝯsuetudo grauis ecclesie ⁊ onerosa est extirpāda. Et dis. 8. c. Mala dicit̄. Mala consuetudo nō minus q̄z ꝑnitiosa corruptela vitanda est. et eadē di. c. Cōsuetudo Cyprianus ait. Cōsuetudo sine veritate vetustas erroris est. et eadē di. 8. c. sequenti scribit̄ Neqz hominis consuetudinē seq oportet sz dei veritatez. et in Autentico vt nulli iudiciū liceat habere. §. primo. collatione. 9. dicit̄. Male cōsuetudines adinuente nullo tempore ꝯfirmantur. Cōfirmant̄ h oīa. ff. de penis. l. Capitaliū §. solent. C. de ep̄ali audientia. l. Nemo. extra de hijs que fiunt a maiori parte capituli. c. Cuz in cunctis. extra de vsu palij. c. ex tuaruz. extra de officio archidiaconi. c. Cum satis. extra de iuramento calumnie. c. Ceterū. extra de vita et honestate clericoꝝ. c. Cū decorē. extra de statu monachoꝝ. c. ea q̄. extra de cōsecratione ecclie c. Aqua. extra de symonia. c. Intantuz. Nec tm̄ reprobata est tanq̄z iniqua cōsuetudo que ē

contra

Catalogo Sitticensi inscriptus.

contra legē naturalē ⁊ diuinā: sed etiā q̄ est cō/tra d̄cūq̄ legē humanā rationabilē. Ideo ex tra de cōsuetudine. c. Ad nostrā dicit. Cōsue/tudo q̄ canonicis obuiat institutis nullius dz eē momēti. Sz cōtra hoc arguit ex dicto Gre gorij di. 4. c. Deniq̄z. q loquēs de crapula quā cōsueuerūt facere laici in carnisp̄riuio: q̄ pecca/tuz est dicit. Nec a tali ꝓsuetudine amoueri pos sunt. Et ideo cū venia suo ingenio relinquendi sunt ne forte peiores existant si a tali cōsuetudi/ne ꝓhiberent. Ad hoc rñdet glo. ibidē. Dō relinq̄nt cū venia. s. pene tpalis. Ita q̄ nō vult dicere Gregorius q̄ cōsuetudo excuset illos a peccato: sz q̄ nō dz tolli talis cōsuetudo p penas tpales q̄ timet maius inde scandalū ꝓuenire.

Notandū tñ q̄ aliq̄n qs peccat ex ignorātia vel fragilitate faciens id qō cōsueuerūt alij face re circa aliqd ⁊ tūc nō excusat a mortali si id qō agit ꝑm cōsuetudinē alioꝛ est cōtra legē diuinā vel naturalē. Sz minu⁹ ⁊ grauitas ei⁹: puta qs facit aliquē cōtractū vsurariū credēs cē licitū q̄ illud cōiter fit ꝑm patrie cōsuetudinē. Certū est q̄ cōsuetudo illi⁹ loci nō excusat a mortali: qa ꝺ legē dei d̄z sicut lex humana tollere nō pōt. Ita nec ꝓsuetudo q̄ poti⁹ dicēda est abusio. O quot sunt hodie inter xp̄ianos ꝓsuetudines hmōi vi tiose atq̄z corrupte. Ex ꝓsuetudine nāq̄z publice blasphemāt deū: fūt piuria: inuocāt diabolus: exercent vsure: vanitates multū augent ⁊ pom pe: cōmittunt fraudes in qualibet arte: ⁊ fetida vicia luxurie perpetrant sine rubore. Sed ad uertant peccātes ex ꝓsuetudine q̄ hec tyrannis iniqua tria mala in anima facit.

¶Primū est facilitas ad peccādum.
Secundū difficultas ad penitenduz.
Tertiuz obligatio ad patiendum.

¶Primū maluz est facilitas ad peccādū. Nā ad qō peccatuz a principio inducit aia cū diffi/cultate ad illud pp ꝓsuetudinē nō soluz trahit cū facilitate sz etiā cū delectatōe: vt posum⁹ in qua dragesimali de pnia ꝑmone de pctō. Ratio est q̄ vsus vertit i naturā. Et ꝓsuetudo nature assi milat ⁊ est altera nā: vt ingt Arist. in lib. de me moria ⁊ reminiscētia. Et in p̄ ethicoꝝ. Et i. 7. ethicoꝝ. Et idē cōfirmat. ff. ad macedonianū l. prima. Et. ff. de liberis ⁊ posthumis. l. Sigs posthumos. in p̄ncipio. Et. ff. de postulādo. l. pruma. §. Bestias. Et. ff. de acquirēdo reruz dñio. l. Naturalē. Et instituta de rer̄ diuisio ne. §. ¶Quonū. Hinc Hiero. in epistola ad cellantiā ait. Insuauē ⁊ asperā fecit nobis tuaz virtutuz longa ꝓsuetudo peccādi: q̄ si in partez alteram trāsferat inuenit semita iustitie leuis.

Secundū maluz qō inducit cōsuetudo mala est difficultas ad penitendū. Nam facit peccata grādia estimare parua aut minima. Vñ Aug. in encheridiō ait. ¶Peccata q̄ruis magna ⁊ hoꝛ rida cū i ꝓsuetudinem ꝓuenerint aut parua aut nulla esse credunt vsq̄ adeo vt nō solū nō occul tanda verētiā p̄dicāda ⁊ diffamāda videant: qm̄ sicut scriptuz est laudat peccatoꝛ in desideꝛ/rijs aie sue. Talis iniqtas in scripturis clamoꝛ vocat de q̄ dicit. Clamoꝛ sodomoꝝ ⁊ gomoꝛ/reoꝝ multiplicatus est nimis: qꝛ nō solum iam apud eos nō putabant esse flagitia verētiā pu/blice velut lege frequentabant. Et idē lib. musi ce. Tāta est vis ꝓsuetudinis vt ea inueterata si falsa opinione est genita nihil sit inimicitius ve ritati: hinc peccatoꝛes ceci facti ⁊ pondere graui oppressi pniam negligunt. Ex hoc Juuenalis lib. 3. satira ⁊ ait. Cōsuetudo mali tenet insanabi le vulnus. Et Martialis coqus. Mens assue ta malo: firmius heret ei. Ista cōsuetudo mala figurat in Lazaro fetido ⁊ quatriduano ꝑ Au gusti. de pe. di. 2. c. Sicut. Quattuoꝛ. n. moꝛ/tuos xp̄s suscitauit q̄ruis prim⁹ non esset plene mortuus. s. filiꝰ reguli de quo dicit Joānis. 4. c. Incipiebat. n. moꝛi: p istuz significat diabo/lica suggestio ⁊ peccati cogitatio cui nisi cōsen/tiatur: aia non p hoc totaliter moꝛit sed incipit. Secunda fuit filia archisynagogi: de q̄ Mab. 9. c. habet q̄ in camera secrete fuerat mortua: p quā delectatio cuz cōsensu denotat. Eo. n. quo aīa pctō ꝓsentit mortua est. Tertius fuit filiꝰ vidue Luce. 7. c. extra portā naim: q̄ significat peccatuz iaz p opus cōsumatū. Quartꝰ fuit la zarus quatriduanus in menumēto. Job. xi. c. p quē designat peccatū cōsuetudinis. Ideo dr q̄ fetidus erat ⁊ clamoꝛe magno a xp̄o vocatus Dicit. n. ibi Augu. Difficile surgit quē mola male ꝓsuetudinis premit. Ideo Hysi. li. 3. de summo bono ait. ¶Peccatuz admittere est in pu teuz cadere. Cōsuetudinē ꝓo facere est os pu/tei coangustare ne is q̄ ceciderit valeat exire.

Tertiuz maluz qō facit mala ꝓsuetudo ē obli gatio ad patienduz. Quāto eniz diutius retine tur peccata ⁊ quantomagis multiplicant tanto grauioꝛe pena puniunt peccatoꝛes: vñ nō im/merito Aug. lib. 8. cōfessionuz dicebat. Et vo luntate quidē puersa facta est libido. Et dum seruitur libidini facta est ꝓsuetudo. Et dum ꝓsue tudini nō resistit factus est interitus.

Quod multe sunt ꝓsuetudines reꝓbate ꝺ quibus fit expꝛessa mẽtio de iure. Sicut patet i sex ꝓsuetudinibus que hoc loco ponunt dimissis alijs

Capitulum secundũ.

Ecundũ mysteriũ de ꝓsuetudine cõtẽplãdũ ꝺr reꝓbatio: ꝫ eni ois cõsuetudo mala sit reꝓbata tñ in iure specificant multe ꝓsuetudines reticẽde. Ex quib⁹ aliquas explicemus. ¶Prima est ꝓsuetudo de qua habet in.c. Cũ venerabilis. vbi ponit q cõsuetudo cuiusdã loci erat q abbas q imediate erat sub apostolica sede trãsferebat ad aliã abbatiã sine licẽtia pape qꝺ fieri nõ pot. Scda ꝓsuetudo de qua hr extra de ꝓsuetudine.c. Añ. Qꝺ aliq simplices sacerdotes ad ꝺfectũ eꝓꝝ crismabãt in frõte. Tales eni nihil cõferebãt. Tertia ẽ cõsuetudo ꝓtra obedientiã supꝛadicto.c. Cũ venerabilis. Quarta est ꝓsuetudo cõtra libertatẽ ecclesie. Extra de electiõe.c. Cũ terra. ꝛ.c. Sacrosca. Quinta est cõsuetudo exigẽdi pedagia ꝛ gabellas a clericis ꝛ religiosis hec reꝓbatur. c. Quãꝫ. de cẽsibus li.6. Ibi eni sic ꝺr. Quod si vniuersitas vel singularis ꝑsona ecclesias vl ecclesiasticas ꝑsonas cõpelleret soluere pedagia vel guidagia vel exactiones ꝓ reb⁹ suis quas cã negociationis nõ ꝺferũt vel pro ꝑsonis singularis excõmunicati sunt ꝛ vniuersitas interdicta. ¶Nec ꝓdest ꝓtraria cõsuetudo. Et diocesani quib⁹ cõstat aliquos bas ſnias incidisse illos publicare debẽt ꝛ illas ſnias facere obseruari. Et nota hic ꝓpio q res clericoꝝ codẽ ꝑuilegio gaudẽt quo res ecclesiaꝝ ꝙtũ ad istud. Scꝺo q ille dicit negociator qui rẽ emit vt integraz ꝛ ĩmutatã lucret vẽdẽdo. Sed qui rẽ emit vt materia sibi sit sibi aliqd inde opandi puta ex ferro clauos ꝛ alia artificiata ille non est negociator. Tertio nota q si clerici deferãt vel deferri faciant res cã mercimonie hac imunitate nõ gaudẽt. Et sic est argumẽtũ ꝓtra emptoꝛes redditus clericoꝝ qui volũt in bijs gaudere imunitate illa qua ꝛ clerici vt. ſ. nõ soluãt guidagia ꝛ pedagia de emptis a clericis. Quarto nota q illꝺ qꝺ hic ꝺr de pedagijs fm frãciscũ de zabarellis locũ hz in gabellis ꝛ datijs que leuant in ciuitatibus lõbardie: qz idẽ iuris de ipsis. argumẽtũ i4. q.3.c. ¶Putãt.c. ¶Clericiꝫ. Extra de penis c. Quãto. Et ex hoc vr q tota italia est interdicta ꝛ maxime ciuitas florẽtina. Sexta est ꝓsuetudo exigẽdi vel paciscẽdi aliqd tꝛale pro spiritualib⁹: vt pro ingressu monasterij vel sacramẽtis. Extra de symonia.c. Qñ symoniaca. Sz hic ozi vnũ dubiũ vtꝝ sit licitũ sacerdoti recipe pecuniã pro exequijs. Et vr q nõ p ea que nota tanꝝ extra de sepulturis.c. Abolẽde. Et extra ꝺ symonia.c. Nõ satis.c. Cũ in ecclesie cozpoze. Et.13.q.2.ca. In ecclesiastico. Sed glo. in.c. Tuã nobis. extra ꝺ symonia. dicit. Qꝺ si sacerdos paup est põt recipe: vt pzia. q.p.c. Judices. Et tñ gratis ꝺr celebꝛare. Sicut testis qui recipit sumpt⁹. Et tñ gratis ꝺr testificari. 4.q. 3.c. Veteris. Et ep̃us recipit ꝓcuratione pro ꝓsecratione. Et iudex gratis iudicat tñ recipit sumpt⁹. ff. de officio ꝑfidis. l. ¶Plebiscita. Et ꝺ vita ꝛ honestate clericoꝝ.c. Cũ ab oi. ¶Nec est i cõuenies q clericus locet opas suas cũ nõ hẽat vnde viuat. 91. di.c. pzio. ꝛ.3. Sed sacerdos q ex officio suo ad hoc tenet ꝛ qui hz victũ suũ suis sumptibus tenet spiritualia mistrare. de cõ. di. ꝑma.c. Sufficiat. Et tñ si cõsuetudo est q aliqd ꝺet in exegis mozuoꝝ ꝛ cõsimilibus. ꝫ sacerdoti nõ ꝺet actio ad hoc petẽdũ. Tñ cogi põt populus ad obseruãdã honestã cõsuetudinẽ. extra de symonia.c. Ad apostolicũ. Cõsuetudo eni attẽdit in recipiẽdis muneribus circa spiritualia. argumẽtũ. ꝑ.q.3.c. Quesitũ. 63. di. c. Agathosa. 9.q.3.c. Cõquestus. Et i autentico de sanctissimis episcopis. §. ¶Pro cõsuetudinibus. Cõcozdat bijs glo. in. cap. Abolende. Extra de sepulturis.

Quod ꝓsuetudo rationabilis que nõ est cõtra aliquã legẽ diuinã vel humanã obseruanda est tã generalis ꝙ specialis.

Capitulũ. .3.

Ertiũ mysteriũ cõtẽplãdũ de ꝓsuetudine ꝺr obseruatio. Cõsuetudo eniz que nõ est cõtra aliqꝫ legẽ diuinã vel humanã ꝛ habet in se aliquã rationẽ boni obseruanda est. Si generalis est generaliter. Si particularis in aliquo loco particulariter. vnde Aug. ad casulanũ. xi. di.c. In bijs. ait. Instituta maiozuz pro lege tenenda sunt. Et sicut preuaricatoꝛes leguz diuinaruz: ita cõtemptoꝛes consuetudinuz ecclesiasticaꝝ cohercendi sunt. Et Ysidozus libro quinto ethicoꝝ. di. ꝓima. ca. Cõsuetudo est quoddã ius moꝛibus institutuz qꝺ pro lege suscipitur cũ deficit lex. vnde virgo beata voluit seruare laudabilẽ consuetudinẽ itudeozum: que erat q in festis cozum irent ad templuz in hierusalẽ etiaz mulieres. ler quippe hoc mandabat masculis dicens in Exodo. Ter in anno apparebit omne masculinũ in conspectu meo. Sed

meo. Sed tamen etiã mulieres ibant non ex lege sed de more. Ideo Luce secundo cap. dicit Luz factus esset iesus annorũ duodecim ascendentibus illis hyerosolimã scõm consuetudinez diei festi. Propterea Aug. dis. 8. c. Frustra. ait. Hoc plane verum est, qz ratio t veritas semp consuetudini pponenda est. Quod si cõsuetudini ratio suffragar nihil oportet firmi9 retinere. Est de hoc exemplum. 12. dis. c. Illa. de matre sancti Aug. cõsulente Ambrosiũ de ieiunio sabbati. Et ad idez facit ca. Ecclesiasticarum xi. di. Agere igitur contra consuetudinẽ ecclesie generalẽ peccatũ est. Vnde dicit Guielm9 Quod dicẽdo missaz ante matutinas est peccatum mortale: ga hoc est cõtra consuetudinẽ ecclesie generalẽ. Nã alias per legez scriptã nõ invenitur ordinatũ. Ita etiã facere cõtra cõsuetudinez particularẽ alicuius ecclesie est peccatũ morantibus in illo loco: vnde q officeret in azimis in ecclesia grecor peccaret mortaliter faciendo cõtra cõsuetudinem ecclesie orientalis. Et similiter q in ecclesia latina conficeret in fermentato grauiter peccaret cuius vtercz cõficeret fz Thomaz. in. 4. Sic in italia in sabbato abstinet ab esu carniũ. Et qui tali die sine causa rationabili comederet carnes peccaret mortaliter. In cathalonia vero vbi nõ est talis consuetudo non peccant in sabbato comedẽtes carnes. Idẽ dicenduz de abstinentia a lacticinijs t ouis t caseo in alijs ieiunijs a quadragesima q vnusqz qz seruare tenet patrie consuetudinẽ. Sic etiaz ieiunia que sunt ex generali cõsuetudine ecclesie obligant sicut ea q̃ sunt in pcepto ex statuto ecclesie: vt vigilia sancti Joãnis Baptiste omniuz sanctorũ t beati Laurentij fm Innocentiuz. Sic etiaz vbi in aliqua ciuitate est consuetudo seruare aliqd festum licet nõ sit ab ecclesia statutuz debet seruari vt festuz. Notandũ tamen q fm. Archidiaconuz sup capitulo. Consuetudinis. di. xi. Quãdo consuetudo obuiat omni iuri tunc indistincte succumbit cõsuetudo Sed vbi cõcordat cõsuetudo seu tollerar ab aliquo iure licet alijs turibus videar cõtraria tunc cõsuetudo vincit t tollit legẽ scriptã. Quia multa fieri nõ debent: facta tamẽ remanent. Extra de regularibus. capitulo. Ad apostolicã. Et. 2. q. 6. c. Biduuz. Et fm hoc cũ dicitur quod cõsuetudo nõ est rationabilis seu nõ valet que obuiat canonicis institutis videl intelligendũ quãdo obuiat omnibus statutis. Nã si obuiat alicui t p aliud tolleratur nõ erit irrationabilis p hoc̃ soluz: verbi gratia. Statuz est extra de vita t honestate clericor. c. Quoniã. q bona clericor debeant venire in cõmuni t in vna domo debeant vesci t dormire sub vno tecto: vt etiaz ponitur. 32. di. c. Preter hec. Et de conse. di. 5. c. In omnib9. Et. 12. q. prima. c. Necessaria. Ubi. tamẽ in dicto capitulo. Quoniã. dicẽ q derogatur huic iuri p contrariã consuetudinez ẽz uz ad clericos seculares ẽz papa scit t tolerat. Itez de conse. di. 3. c. Rogationes. t. c. Pronunciandũ mandatur seruari dies rogationuz quo ad ieiuniũ t quo ad cessationem ab operib9. Et tamẽ vbicz fit contrariuz. Nec aliquis dicit q peccent fideles dies illos nõ seruãdo. Et qz abrogar per contrariã consuetudinez que ñscripta est. Et etiã videtur rationabilis, pter ieiunia multiplicata ab ecclesia et ppter festa t fideles paruz deuotioni se dant in festo et vix laborãdo viuere possunt pauperes. Idẽ dicendum de tota hebdomada pasche que ponit celebranda in. c. Pronunciandũ. Idẽ de ieiunio quadragesime qd fuit statutũ ab ecclesia inchoarta clericis pma die post quinquagesimã di. 4. c. Statuimus. Et tamẽ nõ obseruar a clericis. t hoc qa abrogatuz est per contrariã cõsuetudinem. Quãuis ergo ista t similia obuient statutis canonicis aliquib9: tamẽ qz nõ omnibus obuiant: sed ab aliquo tolleranf vt a decretali extra de cõsuetudine capitulo vltimo. q vult q vicat etiã legẽ canonicã cũ est rationabilis et prescripta. Ideo valent t sine pudicio seruari possunt. Dic tamẽ magna diligentia est adhibenda in iudicando vt nõ aperiatur de facili via transgressionis ordinationũ ecclesiasticarum. Nec etiã cõdemnetur quis leuiter de mortali in huiusmodi cõsuetudinuz obseruatione. Sicut est de festo innocentuz sancti Siluestri t huiusmodi: que abierunt in dissuetudinez: vbi tamen seruãtur omnino custodiẽda sunt quia ab ecclesia instituta. Similiter de cõsuetudine que est in multis locis q in sabbatis et in vigilijs magnaruz solemnitatuz homines laborent vel vendant vsqz in tertiã horaz noctis: vt barbitonsores plus facientes exercitij die illa ẽz tota hebdomada. Et videtur posse tollerari cũ qua si in recompensationem huius nõ laborent in sero festi vsqz ad mediaz noctez. Quod tamen de iure possent quia de vespera ad vesperam. i. sero mandatur celebrari in capitulo. Pronunciandũ. Sed nullomodo tollerari debẽt nec excusanf a peccato puelle que annos pubertatis

attigerunt si nō cōicauit aut nō audiunt missam ꝓpter malā consuetudinez. Similiter ꝛ clerici facientes cōtra decentiā status clericalis. Et religiosi trāsgressores regule ꝛ statutorū ordinis Et oēs alij quorū grādis est numerus q ꝓsuetudine putāt posse sua peccata tueri. O si mihi facultas det vt vox mea ꝓ omnē italiā audiri valeret clamarem vtiqz ve ve nobis miseris. Nos sum⁹ in quos fines seculoꝝ deuenīt: ita vt oia corruptionib⁹ impleta esse videam⁹. Nō ꝓfuerunt predicantiū tube. Nō sanctorū viroꝝ miracula. Nō terrores de celo ꝛ flagella dei. Nō seue vbiqz pestilentie ad extirpāda peccata blasphemie: vsuraꝝ: vanitatū: partialitatū: iniusticie: sacrilegioꝝ: adulterioꝝ: sodomie: ambitionis: ꝛ pstrationis diuini cultus, ꝓpter ꝓsuetudinez. Sed aduertant populi ea que dicta sunt et timeant ne perseuerātes in malicia sua irritent patrē omnīū deū. Qui est benedictus ꝛ laudabilis in secula. Amē.

Sabbato ꝓxime hebdomade. De grauitate peccati. Et quomodo vnum peccatuz est altero grauius ratione ꝑsone ꝛ obiecti: vt nocumēti.

Sermo. .7.

Rat enim vent⁹ cōtrari⁹ eis

e Scribunt h̄ Yba Marci. 6. c. ꝛ in euāgelio hodierno. Sicut vehementia venti impediebant discipuli dñi iesu xp̄i ne ꝓspera nauigatōe ad portuz tutū possent attingere. Ita mortales miseri peccatoꝝ turbine retardant ne valeāt ad regnū ꝓperare celoꝝ. Et licet pleriqz ꝓpter ea q̄ dicta sunt in p̄cedentib⁹ iaz acceptent mortalia peccata damnosa foze: verūtamē in hoc orroze deuenire solent vt oia peccata stoicoꝝ more: paria eē cōfirment: sic ꝛ futuras inferni penas equales peccantib⁹ omnib⁹ ꝓparatus. Cōtra quos est auctoritas dñi ꝛ saluatoris nostri: q Joh. 19. c. dixit Pilato. Qui me tradidit tibi mai⁹ peccatuz hz. In quo Yba vnū supponit. s. q Pilatus peccauit. Et aliud a xp̄o exprimit q. s. ille q tradidit maius peccatū habuit. Nā ꝓparatiuuz semp p̄supponit positiuū. Peccatū ergo aliorū cōtra christuz grauius fuit peccato Pilati. Nā iudas peccauit ex cupiditate. Principes sacerdotū peccauerunt ex inuidia. Pilatus vero ex humano timoze qd fuit minus peccatis illoruz Hiereny. etiā. 24. q. 1. c. Nō afferamus ait. Quis dubitat sceleratius eē omissuz qd graui⁹ est punitū. Et. 33. q. 2. c. Si qd. verius dicit homicidiū ē grauius q̄z adulteriū. Et. 17. q. 4. c. Sicut. dicit q sacrilegiū ē grauius q̄z excōicatio. Et. 32. q. 7. c. Adulterij maluz ponit grauitas peccatorum ciusdez generis luxurie. Quēadmodū ergo vna infirmitas est grauior altera sic ꝛ vnū peccatum altero. Cōparat nāqz pctm̄ ifirmitati. vñi ps. Miserere mei dñe qm̄ infirm⁹ sum. Seneca etiā ꝛ Tullius vicia appellant egritudines. Iccircoꝝ vt oīs falsitas ꝓ cul abiciat a cordib⁹ hominū in pñti sermone de peccatoꝝ grauitate dicemus. Et q̄z diuersis respectib⁹ vnū peccatū alio sit graui⁹. Nos tamē tres eligemus ex multis.

Primus dicit psone.
Secundus obiecti.
Tertius nocumenti.

Nō grauius peccāt eodē genere peccati docti q̄z indocti: ꝛ superiores q̄z inferiores: et illi etiā qui peccāt cum magis impzoba voluntate.

Capitulū. primum.

Rimus respectus quo vnū peccatū dicitur grauius altero est ꝑsone peccātis: vna enim ꝑsona pōt grauius peccare q̄z altera etiā in eodē genere mali triplici ratione.

Primo ratione claritatis.
Secūdo ratione dignitatis.
Tertio voluntatis.

Primo vna ꝑsona peccat grauius q̄z altera ratione claritatis. Grauius nāqz peccat doct⁹ q plura cognoscit ad salutē spectātia q̄z indoct⁹ ꝛ lr̄atus q̄z idiota: quoniā vt inqt Tho. ꝓma secunde. q. 73. ꝓpter maiorē facilitatē q̄z hz i resistendo pōt facilius peccatuz declinare. Ideo saluator noster Luc. 12. c. ait. Seruus sciēs voluntatem dñi sui ꝛ nō faciens vapulabit plagis multis. Vbi Criso. ait. Nō similiter in omnib⁹ oia iudicant. Sz maioz cognitio fit maioris pene mā. h ille. Potent Yba Crisostomi viri docti ꝛ p̄cipue in sacris lr̄is exercitati. Secundo vna ꝑsona peccat grauius q̄z alia ratione dignitatis. Et huiusmodi sunt dñi ꝓlati religiosi ꝛ sacerdotes. Vnde Hiero. sup Ezechielē inqt. Grandis dignitas sacerdotuz: sed grandis ruina si peccāt: letamur ad ascensuz: sz timeam⁹ ad lapsum. Nō est tanti gaudij excelsa tenuisse q̄zti meroris de sublimioꝝ corruisse. Mec. n. ꝓ solis delictis nostris reddere debemus rōnē: sz ꝓ omniū quoꝝ abutimur donis ꝛ nequaqz sum⁹ de eoꝝ salute solliciti. Et idez ad heliodoruz de vita nepotiani. In te oium oculi dirigunt. Domus tua ꝛ cōuersatio tua q̄si in

specula

specula ĩstituta magra discipline. Quid fecerit id sibi oēs faciēdū putāt. Caue ne cōmittas qō aut q reprehendere volūt digne laceratse videant aut q imitari cogant relinqre. Et extra de iure iurādo. c. Cū qdā. dr: q epi trāsgredientes in ramētū grauiꝰ indicādi sūt quāto maiori pemi nēt dignitate. Vbi glo. ꝓbatet q dignitas de lunqntis agrauat pctm. Sicut et ꝑ pbaꝝ. 40. di. c. Homo xpianꝰ. ⁊. 50. di. c. Quia tua. ⁊. 19. di. c. Nulli. ⁊. xi. q. 3. c. ꝓcipue. ⁊. 32. q. 5. c. Qui viderit. Extra de hereticis. c. Excōicamꝰ. Et de homicidio. c. Sicut dignū. O qz tū est execrādū peccatū maioꝝ i quo nō solū illoꝝ ingratitudo reprehendit: verūetiā malū exemplū quo ceteri iferiores corrūpunt cōdemnat. Ingt eni Arist. ꝓio ethicoꝝ. Multi qdē oīno bestiales vident eē pecudū vitā eligentes. Adipiscunt aūt rōnē q multi ex hijs q sūt i ptāte cōstituti patiunt filia sardanapallo. Hic sardanapallus vt Justinꝰ refert li. i. fuit vltimus rex assirioꝝ oi muliere corruptior mollicie corporis ⁊ lasciuia oculoꝝ oēs semias antecellēs Dicit ergo Arist. q multi potētes ipsū sequuntur quoꝝ exēplo subditi vitiosi fiūt. Dimissis aūt antiquoꝝ exēplis. Videmꝰ p experientiā q quales sūt superiores tales vt i pluribus solent eē iferiores: ⁊ ꝑcipue qui eis familiaritate iunguntur. Sed de ipis particularia nō lz loqui quoꝝ peccata ipunita Ꝟtus vocant. Juxta illud Señ. i tragedijs. ꝓsperꝝ ac felix scelus Ꝟtus vocat. Tertio vna ꝑsona peccat grauius qz alia rōne volūtatis. Mā volūtas cōparat ad actū pcti sicut arboꝝ ad fructuꝫ: vt dr in glo. sup illo Ꝟbo Mathi. 7. c. Nō pōt arboꝝ bona fructus malos facere. Jdeo qzto voluntas fuerit ardentioꝝ ad peccandū tāto hō grauius peccat. Et sic grauiꝰ peccat q sine vlla aut parua tētatōe peccat qz ille q iportunis ⁊ diuersis tētationibꝰ supat. Jnsup qzto actꝰ volūtatis est magis iordinatus tāto grauiꝰ est peccatū. Magis ē aūt actꝰ volūtatis iordinatus cuz peccatū ope ppetrat qz solum mētis consensu.

Notāduz tū hoc loco fm Bonauenturā ⁊ Tho. i. 2. di. 42. Dō cū volūtas ⁊ opꝰ pcti sūt separata: vtputa fm aliud ⁊ aliud tps sūt diuersa peccata qz diuerse auersiones ⁊ cōuersiones vt si qs hijs volūtatē deliberatā ad fornicādū ⁊ huiusmōi diuertit ꝑ tūc ad alia dimittēs ere q illā volūtatē. Jnde ad horā oportunitate se igerente fornicat ope sic sunt diuersa peccata. Sed si volūtas ⁊ opus sint cōiuncta: vt causa ⁊ effectus sic sūt vnū peccatū formaliter qz plura māliter: qz est vna rō deordinandi lz sint plura deordinata. Graviꝰ tamē est peccatu volūtate ⁊ actu exteriore cōmissū qz sola voluntate Mā ipse actus exterior cōiter adauget volūtatem in malis operibus sicut ⁊ in bonis.

Dō culpa tanto est grauioꝝ quāto ꝑsona cōtra quā peccat est dignioꝝ. Et sic peccat i deuz in ꝓximū: ⁊ in seipsū. Cap. scōm.

Secundus respectus quo vnū pctm dr grauiꝰ altero ē obiecti. Et sic quāto ꝑsona que in pctō offendit est dignioꝝ tāto culpa grauioꝝ. Sicut ꝑz extra de sinia excōcationis. c. Cū illoꝝ. in textu ⁊ i gl. Et i ĩstituta de iurijs. §. atroꝝ. ff. de re militari. l. Oē delictum. §. Qui manus. ⁊. 12. q. 2. c. Gloria. ⁊. 22. q. 2. Mouet. ⁊. 27. q. 1. c. Nuptiaꝝ. Hoc autem modo pōt homo peccare tripliciter.

ꝓximo in deum.
Secundo in ꝓximum.
Tertio in seipsum.

Hec aūt distinctio peccati ponit ab hysidoro in li. de sūmo bono. ⁊ a Magistro in. 2. di. 42. Et notādū fm Tho. i. 2. q ista diuisio sumit fm id in qō directe peccat ⁊ principlr: nō cōsequēter: Vbi gratia. Cū qs facit homicidiū ⁊ furtū ⁊ filia. Jste principlr peccat in ꝓximū eū ledendo. Ex cōsequēti peccat in deū: qz mādata eiꝰ trāsgredit: ⁊ in seipsū qz p peccatū ledit animā suā. Simlr q peccat in seipm vt in gula luxuria ⁊ huiusmōi directe ⁊ ꝓncipaliter peccat i se. Ex cōsequēti in deū cōtra eius mādata faciēdo. Et sic q peccat in deū ex cōsequēti peccat i seipsū ꝓmādo se lumine gre ⁊ Ꝟtutibus: ⁊ in ꝓximū aliqñ p maluz exēplū vel alio modo. ꝓximo igit homo peccat in deū cuz de deo male sentit: vt hereticus: vel q dei sunt vsurpare ꝑsumit vtendo idigne sacramentis: vel qñ dei nomen periurando vel blasfemando contēnit. Et hec peccata que sunt directe contra deum sunt ceteris grauioza quibus hodie plenus est mundus. Et quia inueterata sūt ⁊ publica ⁊ in maxima multitudine non estimantur. ꝓximo quibus dicitur in. c. Vergentis. extra de hereticis. Longe grauiu ꝰ est eternam qz tempozalem ledere maiestatē. Secundo peccat quis in seipsum cum sibi soli nocet ⁊ non alteri: vt in peccato gule vel mollicei vel accidie vel inanis glozie ⁊ huiusmodi. Et licet non sit ita graue sicut peccare imediate contra deum. Tamen grauius est quā pec-

tare cōtra ꝓximū. Sicut grauius ꝑccat qui occidit seipm ꝙz qui occidit aliū. Nam vt scribitur ecclīastici. 14.c. Qui sibi nequā cui bonus erit. Tertio peccat qs in ꝓximū. Et sic aliqñ qs peccat contra ꝑsonam cōiunctam. s. ꝑentes filios vxores viros frēs dū vel illis iniuriatur vel non subuenit eox indigentijs: ⁊ hoc graue ē pctm. Nam vt ait Aug. li. ꝓmo de doctria xp̄iana. Cum oibus subuenire non possis bijs potissime cōsulēdum ē q tibi ꝙdam sorte iungunt. Aliquādo qs peccat cōtra illos a quibus beneficia recepit. Aliqñ contra ꝑsonas graues. Et vt habet extra de testibus ⁊ attestatōnibus in glo. in. c. licet. Persone graues nō appellātur illi q sūt in dignitate constituti qz aliud ē dignitas ꝙz grauitas. 4. q. 3. c. Item in criali ꝓsiculo. In scda lege. Sed graues dicūtur hi q nō sunt leues sed bone fame ⁊ opimōis ⁊ antigtatis. Aliqñ qs peccat cōtra ꝑsōas dignas clericos sacerdotes ⁊ religiosos ac ꝓlatos cuz falsis ac temerarijs iudicijs ac detractōnib⁹ venenosis. Aliqñ qs peccat contra ꝓximos miserabiles afflictos affligendo: qđ ꝓhibet extra de clerico egrotāte. c. er pte. vbi dicit. Afflicto nō ē adēda afflictio. Jōb ꝓpheta in ꝑs. ait. Tibi derelictus ē paup ⁊ orꝑhano tu eris adiutor. Qñ vnū pctm est altero grauⁱ rōe nocumēti: ⁊ qualr nocumētū se potest habere ad peccatū tripliciter. Capitulum .3.

Tertius respectus quo vnū pctm ē grauius altero dicit nocumēti. quādo. s. ex vno pctō segtur maius nocumētū quā ex alio. Sed ꝟz Tho. ꝓma ꝟe. q. 73. vbi supra Nocumētum triplr se pōt habere ad peccatum

Qñqz. n. nocumētum illud ē ꝑuisum ⁊ itētum. Sicut cū aliqs aliqd opat aio nocēdi. Alij vt homicida vel fur. Et tūc directe quātitas voluntatis adauget quātitatē pcti. Qñqz vo nocumētum est ꝑuisum sed nō intētum. Sicut cū aliqs transiens p agrū vt cautius ⁊ breuius vadat ad fozmicandū infert nocumētum bijs que sūt seiata in agro sciēter lz nō aio nocēdi. Et sic ēt quātitas nocumēti aggrauat pctm sed idirecte, inquātum. s. ex volūtate multū inclinata ad peccādū ꝓcedit q aliqs nō ꝓtermittit facere: dānū sibi vel alijs quod simplr nōvellet. Qñ qz aūt nocumentū nō est intentū nec ē ꝓuisū. Et tūc si per accidēs se hēat ad pctm non aggranat pctm directe sed ꝓpter negligentiā cōsiderandi nocumēta que cōseq possent iputarī hoi ad penā mala q̄ veniūt ꝓter eius intentōnez si dabat opam rei illicite: vnde si qs solaclarer alī quo ludo piculoso ex quo segtur moꝛs vel mutilatio quāuis illud malū nō sit intētum. Tamē qz voluit illū ludū vnde nocumētū secutum est ei iputatur ⁊ quo ad pctm ⁊ quo ad irregularitatē ⁊ quo ad penā iudicialē. Silr si cecus sagit tā vel lapidē iaceret ei iputaretur qz dat operā rei illicite vnde ⁊ lamech qñ sagitta occidit cayn existimās eū ferā siluestrē ñ hoiez qz cec⁹ erat. Sed a puero quē secū ducebat vt fera iudicat⁹ fuit nō excusatur a pctō. Si ꝟo nocumētum p se segtur ex actu pcti lz non sit intentū nec ꝓuisū directe pctm aggrauat. Qz quecūqz p se sequūt ad pctm ꝓnēt quodāmodo ad ipam spēm peccati. Puta si aliqs publice fozniceť segtur scandalū plurimoꝝ: qō quāuis ipe nō intendat nec forte ꝓuideat directe p hoc aggrauat pctm. Notandū q quāuis nocumētū aggrauat peccatuz. nō tamē segtur q ex solo nocumēto peccatū aggraueť. Quinimo pctm per se ē grauⁱ, ꝓpter i ordinatōem. vnde ipm nocumētum aggrauat pctm inꝯtuz facit actū esse magis inordinatuz.

Quare nō segtur q si nocumētum maxime habeat locum in pctis que sunt contra ꝓximum q ipsa peccata sint grauissima: qz multo maioꝛ inordinatio inuenitur in pctis que sunt cōtra deum ⁊ in qbusdam eoꝝ que sūt cōtra seipsum Et tamē pōt dici q ⁊ si deo nullus possit nocere quātum ad eius substantiā pōt tamen nocumentum attendi in bijs que dei sunt: sicut extirpādo fidem violando sacra que sūt pctā grauissima. Sibi etiā aliquis quādoqz sciēter ⁊ violenter infert nocumentum. Sicut ꝟz de bijs q se iterimunt lz finaliter hoc referāt ad aliqđ appens bonū: puta ad hoc q liberentur ab aliqua angustia. Sunt igitur pctā disparia ⁊ vnuz altero grauius. Nihilominus oē pctm moꝛtale piculosum ē damnosū ac formidabile. Jdeo curandū vt ⁊ moꝛtalia, maioꝛa atqz minoꝛa vitentur: siue sint pctā operis siue oris siue ēt cogitationis que ꝓpetrantur intrinsecus ⁊ in mēte: qui enim peccare desinit ⁊ bene opari studet is ꝑsenti diuinā obtinet grām ⁊ tandē gl̄iam sempiternam. Jn qua viuit ⁊ regnat deus ꝑ infinita secula seculoꝝ. Amen.

Dñica ꝓma in q̄dragesima. De superbia dñoꝝ ⁊ potentum. Sermo octauus

Ostendit ei oīa

regna mūdi ⁊ gl̄iam eox ⁊ dixit ei hec omia tibi dabo si

cadens

cadens adorauēris me. Scribuntur hec verba Math. 4. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Pricipes terre ⁊ tpales dñi vt de xp̄ianis loquar in magna pte in tantā supbiam sūt elati vt quasi diabolū imitantes terrenā ptātem deo relicto sibi viribusq; ppriis ascribant. Quo fit vt vitia sua icorrigibilia esse velint que sui fameliares ⁊ domestici nedū vitupare audent. Quinimo adulātes laudare cogūtur. Hinc Sen. in tragedia dicit. Prosperꝫ ac felix scelus. s. illoꝝ potētum ⁊ principantiū vtus vocatur. Sontib⁹ parent boni: opprimit leges timor. Iccirco cū de pctis in pticulari iam dicenduꝫ occurrat, statui hodierna die de supbia dñoꝝ ⁊ potentū dicere

Et vt verbis vtar Hieronymi i epla ad palmachiū ⁊ oceanū. Adulari nō possum ne ⁊ fratrē decipiam ⁊ me sermo pcutiat salomōis q ait Verba adulatoꝝ mollia sunt ⁊ hec feriūt interiora ventris. Neq; de secretis ⁊ intimis: sed de illoꝝ patentibus ⁊ manifestis defectib⁹ cum ea qua possumus honestate atq; modestia loq̄mur. Distinguemus autem considerandaꝫ ac condemnandam eorum superbiam triplici respectu.

Primo respectu dei.
Secundo respectu ecclesie.
Tertio respectu proximi.

Qualr superbi dñi contemnūt deum nō reputando ip̄m superiorem: ⁊ transgrediēdo diuina precepta ac dei iudicia vilipendendo.

Capitulum primum.

Primo cōsideranda ē atq; cōdēnanda supbia dñoꝝ ⁊ potentum respectu dei. Contemnūt qppe deum: ⁊ hoc triplici ratione.

Primo ratione extimationis.
Secundo ratione transgressionis.
Tertio rōe vilipensionis.

Primo rōe extimationis. Nam in tantam elationem aius eoꝝ insurgit vt seip̄os deos reputent ⁊ qcqd habent nō a deo habere se credāt similes nabuchodonosor regi babylonis. Ille qppe in statua adorari volebat: vt scribit Danielis. 3. c. Et cuꝫ sidrach misach ⁊ abdenago iudei timētes deū scelusq; horrentes hoc agere nollēt cū accusati adducti fuissent coram nabuchodonosor dixit eis rex ille superbus p⁹ multa verba. Quis ē deus qui vos eripiat de manu mea. Sic ⁊ domitianus īperator ad hanc prupit vesaniā vt in premordijs lr̄aꝝ se deum ⁊ dñm iusserit appellari vt recitat paulus horosius. Incipiebant enim sue lr̄e Deus ⁊ dñs noster domitianus ita mandat: ita iubet. Nō sic faciebat cyrus rex psaꝝ: qui vt scribit primi hesdre. 1. c. dicebat cum humilitate. O mia regna terre tradidit mihi dñs deus celi. Ab ip̄o enim deo rege regū ⁊ magno sup oēs deos ē oīs potentia dñandi oīs principatus omne principiū ac finis cuiuscūq; īperij vel regni. Qd̄ pbatur auctoritatibus ⁊ sententijs firmissimis. Hic Hiero. sup Daniclē ait. Nō miremur si quādo cernim⁹ reges regibus ⁊ regnis regna succedere que dei: ⁊ gubernant ⁊ mutantur ⁊ finiuntur arbitrio cāsq; singuloꝝ nouit ille q cōditor oīum est: ⁊ sepe malos reges patitur suscitari vt mali malos puniāt. Et Aug. li. 5. de ci. dei. ca. 21. Qui dedit persis segetes sine cultu dee segetie quiq; alia dona terraꝝ sine cultu tot deoꝝ quos isti rebus singulis singulos vel ēt rebus singulis plures p̄posuerūt: ipse etiaꝫ regnum dedit hominibus. Qui mario ip̄e ⁊ gaio cesari. Qui vespasianis vel pr̄i vel filio suauissimis ipatoribus: ipse ⁊ crudelissimo domitiano. Et ne p singulos ire necesse sit qui constantino xp̄iano ip̄e ⁊ apostate iuliāo. Et paulus ad romanos. 13. ca. Non ē ptās nisi a deo que vba ponātur. 23. q. 1. c. Quid culpat. propterea dcm̄ fuit nabuchodonosor vt habet Danielis. 4. c. Sciāt hoīes qr dñatur altissimus i regno hoīum. s. puidentia sua: ⁊ cuicūq; voluerit dabit illud ⁊ humillimū idest vilissimū constituet super illud: cū. s. sibi placuerit: debēt itaq; reges seculi firmiter tenere q oīs principatus a deo disponit cui nulla ē difficultas duꝫ sibi plꝫ ⁊ mutare ⁊ oīo debere. Sūt tñ quidaꝫ obicientes nobis q nō omnis potentia dominādi sit a deo. Primo ex textu scripture: dr enim O see. 8. c. Ipsi regnauerūt: ⁊ nō ex me principes extiterunt ⁊ non cognoui. Secūdo nihil iniustum est a deo. Sed multi dominantur iniuste alijs: ergo non omne dominiū est a deo. Tertio nihil inordinatuꝫ est a deo Sed cum stultus preficitur sapienti ⁊ malus bonis hoc est inordinatum: ergo non videtur esse a deo. Quarto non est auferendum ali cui illud quod est datum a deo: ergo si omnis superioritas a deo est nulli est auferenda. Igitur nullus superior quantuncunq; malus erit puniendus. Respondet Bonauentura in secundo distinctiōe vltima. Quod in potentia dominandi duo considerantur. scilicet virtus presidendi: ⁊ hec a deo est. Et modus. Et

tunc quidaz ꝑsunt alijs ex iusticia. Quidaz ex astutia. Quidã ex violentia. ¶Primo mõ potẽtia dominãdi est a deo respectu ꝑsidentis ⁊ respectu subiacentis. Scõo ⁊ tertio modo: talis ptãs habet comparari ad voluntatem ꝑsidentis: ⁊ ad meritũ subiacentis. In comparatione ad meritũ subiacentis talis p̃sidẽtia iusta est: qz aut est ad bonoz̃ probationẽ aut ad malorum punitionẽ. Si autem compareꝫ ad voluntatem p̃sidentis iniusta est. Et p̃mo modo dicit esse a deo faciente ⁊ ordinante. Juxta illud Job. 24. c. Regnare facit hipocritã ꝓpter peccata populi. Et Osee. 13. c. dicit. Dabo eis regẽ in furore meo. Scõo modo scilicet in respectu ad voluntatẽ p̃sidentis est a deo permissiue non approbatiue. Et sic excellẽtia ptãtis est a deo: modus vo non nisi permissiue. Quare soluta sunt tria illa in oppositũ inducta. Ad quartũ vo quando dicebaꝫ qz si potentia dominãdi esset a deo nulli esset auferenda. Rñderi potest qz hoc sequereꝫ si deus talẽ potentiam dediſſet malis simpliciter. Si autẽ ad tempus data sit sicut deus vult dare. Ita vult per ministerũ humanũ auferre. Unde deus dat vitam latroni. Et tamen iudex iuste aufert illam ab eo. Sed nunquid tenẽtur subditi obedire tyrannis iniuste dñantib⁹ ⁊ solvere eis tributa ⁊ gabellas. Dicunt doctores qz ly non teneant bonum tñ est obedire in bijs q̃ non sunt cõtra deũ ad vitandũ scandalum ꝓprium ⁊ alioz̃. Unde. xi. q. 3. c. Julianus. dicitur. Julianus cũ esset apostata hẽbat tamen sub se milites christianos qbus cuz dicebat producite aciem ꝓ defensione reipublice obediebant ei. Cum aũt diceret ꝓducite arma in christianos cognoscebãt iperatorẽ celi. Habẽtibus vo iustum dñium quantũcũqz malis tenẽt subditi obedire i licitis ⁊ honestis: ⁊ collectas ⁊ gabellas legitimas solvere. Jõ ¶Petrus p̃ma sua canonica au. Serui subditi estote in oi timoze dñis: non tñ bonis ⁊ modestis sed ẽt discolis. Et ¶Paulus ad romanos. 13. c. Qui ptãti resistit dei ordinatõi resistit: ⁊ ipe sibi dãnationẽ acqrit. Ad idẽ faciũt auctoritates xi. q. 3. c. Si bonũ. c. Imperatoꝛes. c. Qui resistit. Secundo cõmẽnunt deũ principes ⁊ potentes ratione trãſgressionis: ꝓpter superbiam enim nõ putant se legi dei foꝛe subiectos. Quare ad vicia cũ quadam licentia ⁊ libertate se precipitant: precipue ad lasciuiaz ⁊ carnalitates. Et nihilominus si sic vicioſe viuẽdo non se coꝛꝛexerint damnabuntur cum alijs inimicis dei in ignem eternũ. ¶Propterea tales aures debent attentas exhibere augustino dicenti libro quinto de ciuitate dei capitu. 24. ¶Neqz enim nos christianos quosdã iperatoꝛes: ideo felices dicimus qz vel diutius imperarunt: vel imperantes filios moꝛte placida reliquerũt: vl hostes reipublice domuerũt: vl inimicos ciues aduersus se insurgentes ⁊ cauere ⁊ opprimere potuerũt. Hec ⁊ alia vite huiꝰ erumnoſe vel munera vel solacia qdam ẽt cultoꝛes demonuz accipere meruerunt qui non ptinẽt ad regnuz dei quo ptinẽt isti. Et hoc ipsius misericoꝛdia fecit ne ab illo ista q in eũ crederẽt velut sũma bona desiderarent. Sz felices eos dicimꝰ q iuste ipant si inter linguas sublimiter honoranti um vt obsequia nimis vtlr salutantiũ nõ extollãtur ⁊ se homines esse meminerint. Si suã ptãtem ad dei cultum maxime dilatandũ maiestati eius famulam faciunt. Si deum timent: diligunt: colũt. Si plus amant illud regnum vbi nõ timent habere consoꝛtes. Si tardius vindicant facile ignoscũt. Si eandem vindictam ꝓ necessitate regende tuendeqz reipublice non ꝓsaturandis odijs inimicitiarũ exercent. Si eandem veniã nõ ad ipunitatez inigtatis: sz ad spẽ coꝛꝛectiõis indulgẽt. Si luxuria ẽ tanto eis castigatioꝛ quanto posset eẽ liberioꝛ Si malũt cupiditatibus prauis q̃z qbuslibet gentibus imperare. Et si hec oia faciũt nõ ꝓpter ardoꝛẽ imanis glorie: sz ꝓpter charitatem felicitatis eterne. Si ꝓ suis peccatis humilitatis ⁊ miserationis ⁊ oꝛationis sacrificium deo suo vo imolare non negligũt. Tales xp̃ianos imperatoꝛes dicimꝰ esse felices: interiz spe postea re ipsa futuros cum id quod expectamus aduenerit. hec Aug. que superbi domini irrident ⁊ cõtemnũt

Tertio contemnũt deum principes ⁊ potẽtes rõe vilipensionis: vilipendunt quippe iudicia dei ⁊ cõminationes diuinas non solum nõ foꝛmidant: sed spernũt coꝛde oꝛe ⁊ opere. Coꝛde in seipsis confidentes: oꝛe de deo contumelio se loquẽtes: ⁊ opere malis mala peioꝛa iungentes. ¶Propterea deus vt Jacobꝰ ingt. 3. c. Superbis resistit. Et de hoc seneca i tragedijs ait sequitur superbos victoꝛ a tergo deus: qz superbia deo aduersatur ⁊ diuine maiestati se opponit. Ideo hanc deus ꝓ ceteris peccatis habet eroſam. vnde scriptum ẽ Ecclesiastici. x. c. Odibilis est coram deo ⁊ hoibus superbia. ⁊ amos 6. c. dicit. Dominus exercituũ detestaꝛ ego superbiam. Et

biaz. Et Esai. 2. c. Dies dñi exercituũ sup omnez superbũ ⁊ excelsum ⁊ sup omnẽ arrogantẽ ⁊ humiliabit. Et Esai. 13. c. Requiescere faciã superbiã infideliũ ⁊ arrogantiã fortiũ humiliabo. Et. 32. c. Dñs exercituũ cogitauit h̃ vt detraheret supbiã oĩs glorie ⁊ ad ignominiã deduceret vniuersos inclitos terre. Et. 28. c. De corone supbie. Et eodẽ. c. Pedib⁹ cõculcabit corona supbie. Et Ezechielis. 7. c. Quiescere faciã superbiã potentum. Et Hieremie. 50. c. Ecce ego ad te supbe dicit dñs de⁹ exercituũ: qz venit dies tuus tẽpus visitationis tue ⁊ cadet superbus ⁊ corruet ⁊ nõ est q suscitet eũ. Hec vo oĩa ipleta scimus in hijs q ceruicẽ eleuarũt supbientes aduersus deũ: de qb⁹ dixit gloriosa virgo Luce. 2. c. Deposuit potẽtes de sede ⁊ exaltauit humiles. Et iterꝫ. Fecit potentiã in brachio suo dispersit supbos mente cordis sui. Et Ecclesiasti. 10. c. sapiens inqt. Sedes ducũ superboꝝ destruxit de⁹ ⁊ sedere fecit mittes ꝓ eis Radices gentiũ superbaꝝ arefecit de⁹ ⁊ plãtauit humiles. Sunt de hoc exẽpla posita i ſmone de omnipotẽtia dei in q̃dragesimali de pnia Quia nõ est potẽtia nõ fortitudo nõ ꝯsiliũ ꝯtra deũ cui nõ immerito subicienda ẽ oĩs creatura.

Qd̃ principes ⁊ dñi supbi ꝯtemnũt ecclesiã paruipendẽtes illius ptãtẽ que est supra omnẽ ptãtez tpalẽ ⁊ intromittẽtes se de spiritualibus officijs ⁊ beneficijs atq̃z censurã ecclesie ꝓ nihilo ducentes. Capi. .2.

Secũdo ꝯsiderãda est atq̃z cõdemnãda supbia dñoꝝ ⁊ potentũ respectu eccl̃ie. Sicut eniz supbi p̃ncipes ꝯtẽnũt deuz ita ⁊ ecclesiã suã sanctã ⁊ p̃cipue quãtuz ad tria. Primo quãtũ ad ecclesiasticã potestatem. Secũdo quãtum ad ecclesiasticã spiritualitatez. Tertio quãtuz ad ecclesiasticã penalitatem.

Primo quantũ ad ptãtez q̃ residet i summo pontifice cui tanq̃z vicario iesu xp̃i oẽs cuiuscũq̃z gradus humiliter ac fideliter subici debẽt et obedire. Sed h̃ loco tria nobis adueniũt dubia declaranda. Primũ vtrũ ptãs pape sit supior pãte ipatoris. Scd̃m vtruz potestati pape subdant oẽs reges ⁊ principes christiani. Tertiuz vtruz ptãs pape se extendat ad infideles. Pro declaratione primi dubij sunt plura notanda.

Primũ notandũ ꝙ monarchia. i. principale dñium mundi cepit ab assirijs sub Nino rege niniue: de quo mentionẽ facit Augu. lib. 16. de ciui. dei. c. 17. Et de assirijs translatũ ẽ ad medos ⁊ persas sub ciro ⁊ dario. Et de medis ⁊ ꝑsis translatũ est ad grecos sub Alexandro magno. Et a grecis translatũ est ad romanos sub Octauiano. Et vt scribit. 28. q. p̃ma. §. ex hijs virtutibus romani promeruerũt iperiũ. Secũduz. n. Aug. de anchona in lib. de ptãte pape. Multa fuerunt in romanis ꝓpter q̃ amplitudinez dñij de⁹ illis cõcessit. Primuz fuit magna reuerentia sacroꝝ etiaz si errarent in cultu falsoruz deoꝝ: vt diffuse ponit Valerius in p̃ lib. Secunduz fuit clemẽtia animoꝝ vt. n. dic̃ virgilius et Aug. li. primo de ciui. dei. Amabant sibi in laudib⁹ dici parcere subiectis ⁊ debellare supbos. Vnde Aug. 5. c. p̃sati primi libri inquit de pietate et clementia Marci Marcelli. Egregius romani nominis marcus Marcellus q siracusam vrbẽ ornatissimam cepit referẽ eaz prius fleuisse ruituraz ⁊ ante ei⁹ sanguinez suas illi lachrymas effudisse: gessit ⁊ curã pudicitie etiaz in hoste seruande. Nã priusq̃z oppiduz victoꝝ iussisset inuadi cõstituit edicto ne qs corpus liberũ violaret. Tertiuz fuit fides promissoꝝ sicut pz in marco regulo. Quartuz fuit iusticia discussionũ. vnde Actuũ. 25. c. Festus rñdit. Nõ est cõsuetudo romanis damnare aliquez hoiem priusq̃z ille q est accusatus p̃sentes habeat accusatores locũq̃z defendendi accipiat. Quintũ fuit amoꝝ cõmunis boni cui p̃ponebãt omne priuatuz cõmoduz Secunduz notãdũ ꝙ imperiuz fuit semp in vrbe vsq̃z ad tpa cõstãtini: q illud ad grecos trãstulit bizãtiuz q̃ nunc est Cõstantinopolis. A grecis vero translatuz est ad francos per hunc moduz vt scribit i cronica martiniana. Nã anno dñi.

Francus rex Lombardoꝝ rupto pacis federe romanos inquietabat. Sed a zacharia papa reprehensus cũ vxore ⁊ filios Romaz venit: vbi monachus factus est. Huic arstulphus frater successit in regno tributa postulans a romanis Quapropter Stephanus secundus romanus pontifex anima aduertens ꝙ Cõstantinus qntus cõstãtinopolitanus imperator quasi cuncta perdiderat in partib⁹ meridianis ⁊ orientis oppressus a sarracenis quare non poterat iuuare romanos venit in Franciã ad Pipinũ Frãcoruz regẽ qui cũ papa veniens liberauit Romanos ab iniurijs lombardoꝝ. Et pacatis oibus in premiuz virtuosi laboris factus est Impator Et reuersus in Franciã imperauit ãnis tresdecim cum prius apud francos tenuisset regnũ trigintatribus annis. Mansitq̃z imperiuz apud francos annis trigintaquinq̃z ⁊ mensib⁹ nouẽ

vsq; ad tempora ludolci tertij. Deinde tempore ottonis principis imperiū trāslatū est ad germanos: eo q; otto iuuit ecclesiaz romanos q; berlengarius rex lombardoz infestabat. Quare coronatus fuit Impator cui successit filius otto secūdus. Et huic otto tertius filius eius q; ipauerunt p hereditariā successionē. Deinde instituti fuerūt ab ecclesia electores de quibus dicitur in glo. in. c. Ad apostolice. de sententia et re iudicata. Hij sunt archiepus magūtinus. Colonienſis. Treuerenſis. Et quattuor laici. Comes reni. dux saxonie. Marchio brādeburgēsis. Et rex boemie olim dux. Et dicunt qdā q; rex boemie de necessitate vocādus non est nisi cum alij discordāt nec istud ius habuit ab antiquo. Sed hodie de facto tenēt sm Hostiensez extra de electione in. c. Venerabilē. Et quo nō habet locū hoc tpe sententia illa q; dicit q; exercitus iperatorez facit. 93. di. c. Legimus. ff. de origine iuris. l. 2. §. Postea. §. deinde. et §. Nouissime. C. de veteri iure enucleādo. l. prima. §. Hoc etiā. Propter dicta scribit in glo. in. c. Venerabilem supra vbo i germanos. Regnū mūdi trāslatuz est ad theothonicos. Nā ipsi habent regnū romane ecclesie: de cōse. dis. 5. c. In die. Et sic p3 q; imperiū nō est apud grecos lz largo nomine appellet quoniā extra ecclesiā nō est impiuz 24. q. 1. §. Sed illud. Quidā vo scire cupiunt. Quare fuerūt instituti electores ipatoris de alemania. Ad q; rñdet aug. de anchona. Quod tripler pōt esse ratio. Prima q; illi principes q liberauerūt ecclesiā de tyrannide lombardoz fuerūt de alemania. Secūda ratio fuit deuotio alemanoz ad ecclesiā q; apparet in cōtinua peregrinatione eoz ad visitanda limina apostoloz Petri et Pauli. Tertia ratio fuit volūtas pape. s. Gregorij qui: q; fuit theothonicus et ottonis cōsanguineus. Tertiū notandū q; impator nunc dicit rex romanoz: tum ratione derivationis: qz inde derivatū est imperiū: tum ratione cōfirmationis: qz a romano pontifice habet cōfirmari: tū ratione coronationis: qz Rome habet coronari. Nā vt dicit glo. in clemētina Romani principes. de iureiurādo. Impator coronat triplici corona. Pria ferrea in agrano quaz accipit ab archiepo Colonienſi: et significat fortitudinē. Secūda argentea quā accipit ab archiepiscopo mediolanenſi modoetie: lz henricus acceperit illā mediolani in ecclesia sancti ambrosij. Et significat puritatē mūdiciaz et claritatez. Tertia est corona aurea q; dat sibi papa i ecclesia sancti petri ad altare sancti mauritij. Et significat superioritatē et excellentiam sup omnes reges et principes et nationes. Ipse equidē Imperator est sup omnes: vt p3. 7. q. prima. c. In apibus. Et. 11. q. 1. §. Nec si quis. Et. ff. ad. l. rhodiā. l. Deprecatus. et. C. de iudeis. l. Judei. Et. 63. di. c. Adrianus. Et di. 8. c. Quo iure. Et. 23. q. 8. c. Cōuenior. ex quib9 omnibus colligit q; imperator est princeps mundi et domin9 et omnes nationes et p, uincie sunt sub eo et omnia sunt in potestate ei9, Et sicut ipse coronatur illa triplici corona. Sic olim in trib9 metallis dabat tributū Romanis vt dicit in glosa prefata in clemētina Romani principes. Quartū notādū q; papa est supra Imperatorē. Nā iusta causa et rationabili existente pōt papa per seipsum imperatorē eligere aut, ppter eligentiuz negligentiā vel discordiaz aut ppter electi bonitatez et condecentiā. Aut propter populi xpiani et pacis ,puidentiā. Aut propter cohercendi hereticoz paganoz et scismaticoz audaciā et potentiā. Et sicut ab apostolica sede instituti sunt electores imperatoris ita cū expediret paci et vtilitati xpianitatis papa posset aliud facere. Nec hoc esset leuitati ascribenduz: quoniā vt scribitur hester. 16. c. Pro, uidenduz est paci omnū prouinciaz nec putare debetis si diuersa iubemus ex animi nostri venire leuitate sed pro qualitate et necessitate tē poruz vt reipublice possit vtilitas prouenire. Que vba sunt regis Archaxersis in epla sua. Papa itaq; pōt imperatorē etiā electū nō confirmare. Nā Impator electus dz cōfirmari p papaz: vt patet in prefato. c. Venerabilē superi9 allegato. Et cōfirmatus debet per papā iniūgi Extra de sacra vnctione. c. Cū veniſſet. Et inunctus per papā debet coronari vt in pfato. c. Venerabilem. Potest insup papa imperatorez cōfirmatuz deponere. Unde stat exempluz de sententia et re iudicata lib. 6. in. ca. Ad apostolice. De Innocentio. 4. qui deposuit f. federicū imperatorez romanoruz et regez sicilie. Nā requisiuit cū vt daret pacē ecclesie et mūdo vniuerso et ipse induratus velut Pharao noluit obedire. Quare cuz fuisset periurus sacrilegus et de hereſi suspectus et nō soluisset censuz ecclesie pro regno sicilie papa deposuit euz. vbi dicit glo. Papa ,ppter crimina deponit imperatorez vt hic. Idem cū est inutilis. 15. q. 6. c. Alius. f. uerunt ergo crimina f. federici gra, uissima quib9 priuandus venit. Nā vt dic glo. in dicto. c.

in dicto .c. Ad apostolice. ¶Perfuriū est crimē grauissimuz in quolibet p̄sertim in p̄lato vel in p̄rincipe cuz eozū facta trahantur ab alijs in in exempluz: vt notatur extra de voto ⁊ voti redemptione .c. Magne. Et ideo grauius punit xi.q.3.c. ¶Precipue. Turbatio etiā pacis grauissimuz peccatuz est in p̄rincipe: qa ipse maxime tenetur ad seruādaz pacē. 23.q. prima. cap. Noli. Extra de treuga ⁊ pace p totū. Et q contra pacez ecclesie sunt nudari debent dignitate ⁊ cingulo. 24.q. prima.c. Qui cōtra pacē. Negare etiā censum p̄z regno sicilie graue crimē est: qz regnū sicilie est speciale patrimoniū beati petri. 94. di.c. Valde. xi.q. prima.c. ¶Peruenit. Et. 10.q.3.c. Relatū. Quare papa iudicat imperatorē ⁊ omnes ⁊ nullus ipsum. 22. distin.c. Omnes. 9.q.3.c. Nemo. qz papa ē dominus mundi. 9.q.3.c. Cuncta per mundū. Ideo extra de maioritate ⁊ obedientia .c. Solite. Dignitas ⁊ potestas pape assimilat̄ soli ⁊ imperatoris lune. Sed cōtra dicta instatur multipliciter. ¶Primo qz Constātinus Imperator imposuit coronaz siluestro pape: vt dicitur. 96. distinctione .c. Cōstantinus. Ad hoc respondetur q hoc fecit nō sicut dominū ⁊ auctoritatē p̄bens: sed sicut minister obsequens. Cuius signuz fuit q tenens equuz eius dextratoris sibi officiuz exhibuit. Secundo instatur qa vt dicit Innocentius. 23.q.4.c. Quesitū. q imperator sit gladius a deo datus. Ad quod respondetur qz vez est Imperatorez gladiū recipere a deo: qz a papa nō recipit nisi vt est vicarius dei Nō enim papa potest supra Imperatorē vt est singularis persona: sed vt est successor ¶Petri ⁊ vicarius christi. Tertio instatur qz ex electione imperator habet ius in iperio ⁊ potest administrare ante cōfirmationē pape: vt notat Hosti. in p̄dicto sepe allegato .c. Venerabilē. ⁊ cōfirmatur. 93. di.c. Legimus. Respondet̄ q ius qđ habet imperator est qz eligitur ab illis quos ecclesia instituit electores. Illi enim qui eligunt imperatorez a papa habent hoc ius eligendi: vt vt in clementina Romani p̄rincipes. ⁊. s. i.c. Venerabilem. Quarto instatur qz xp̄s soluit tributū sicut patet Math. 7.c. Et. 23.q.8.ca. Tributa. Et. xi.q. prima.c. Si tributuz. Rñdetur q illud fecit nō ex debito sed ne scandalizaret. Quinto instat qz xp̄s dixit Joānis. 16. Regnū meū nō est de hoc mūdo. Respondet̄ q xp̄s dixit illa ⁊ba ante passionē. Sed post resurrectionem dixit discipulis. Data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra. Vnde cōcludimus firmiter q potestas pape est supra potestatem imperatoris. Secundum dubiuz fuit vtrū potestati pape subdant omnes Reges et p̄rincipes xp̄iani. Ad qđ ita dicit Aug. de anchona. q sicut summo sacerdoti leuitici generis oēs iudei obedire tenebantur cuiuscūq; status fuissent. Sic omnes xp̄iani maiores ⁊ minores pape tenenti locū xp̄i obedire tenent. vñ deut. 17. scriptuz est. Qui superbierit nolens obedire sacerdotis iperio moriet̄. Narrat Magister in historia scholastica. Quod cū alexander Adagnus venisset i indeā cū ꝓpposito exterminandi eā ex visione quā habuit obuians Joiade summo sacerdoti ad eū venienti induto pontificalibus de equo descendit dignissimeq; veneratꝰ est ⁊ adorauit dicens p̄rincipibus secū cōmorantibus se nō ipsum adorasse sed deū cuius p̄rincipatuz ⁊ vicē gerebat in terris. Ideo extra de maioritate ⁊ obedientia .c. Siquis. dicit. Qui non obedierit p̄rincipi morte moriatur. Blo. idest pape: de cōsecra. dist. prima .c. Corpora. Sicut ecōuerso Imperator vocatur pontifex. di. 10.c. De capitulis. Dñs etiā iesus christus Luce. 10.c. ait. Qui vos spernit me spernit. et Greg. 81. di. capitulo. Siqui sunt. ¶Peccatū paganitatis incurrit quisq; dum christianuz se asserit sedi apostolice obedire cōtēnit. Qui aūt dicunt papā in toto orbe terrarū habere dominuz solū super spiritualia nō autem super tēporalia similes sunt cōsiliarijs regis Sirie: q dixerunt vt habet̄ tertij Regū. 20.c. Dij montiuz sunt dij eorum: ⁊ ideo superauerunt nos. Sed pugnemus cōtra eos in cāpestribus ⁊ in vallibus in quibꝰ dij eorum dominū nō habent ⁊ obtinebimꝰ cōtra eos. Ad litteram sic bodie mali cōsiliarij adulatione pestifera seducunt reges ⁊ p̄rincipes terre dicentes. Dij montium puta spiritualiū bonoꝝ sunt summi pontifices: sed non sunt dij valliū: qz tēporaliū bonoꝝ nullum dominiū habent. Ideo in cāpestribꝰ idest in potentia bonoꝝ temporaliuz pugnemꝰ cōtra eos ⁊ obtinebimꝰ. Sed qđ dicat eis diuina sententia audiamꝰ. Quia dixerūt sirij. Deꝰ montium est deꝰ eoꝝ ⁊ non deus valliū dabo omnē banc multitudinez in manu vestra et scietis qz ego dominus. Et hoc patet quia multi ecclesiā persequentes etiā christiani exterminati sunt. Sicut fuerunt Julianus apostata: mauricius Imperator persequens Gregoriū. Theodoricus Rex ualie qui incarcerauit Joannem

papam. Federicus impator ⁊ alij q miserabili ter suos dies finierunt. Auctoritas ergo pape extendit se ad quoscūq; dños xpianos. Et iō de supplenda negligentia plator in. 6. c. Hrādi. ponitur qualr papa dedit coadiutorem regi portugallie q erat negligens in regimīe regni ⁊ omnia dissipabat. Insup a sententijs regū ⁊ principū oium ad papam pōt appellari p illō qd scribit. 2. q. 6. Ad romanā ecclīam ab oib⁹ ⁊ maxime ab oppressis ē appellandū ⁊ cōcurrē dū quasi ad mrem vt eiūs vberib⁹ nutriantur: auctoritate defendant: oppressionib⁹ releuētur qz non pōt nec dz mater filium obluiisci. Idē habet. xi. q. 1. c. Quicūq;. Nec obstat caplin. Si duobus. extra de appellatōnibus. vbi dicit q non ē appellandū a iudice seculari ad papam nisi in terris ecclie: qz hoc itelligitur q non est fiendū idifferenter ⁊ in qbuscūq;: sed in negocijs arduis ⁊ necessitate vrgente. Spectat. n. ad papā corrigere oēs cū delinquūt sm illud Hieremie. 1. c. Ecce constitui te super gentes ⁊ regna vt euellas ⁊ destruas: dissipes ⁊ dispdas: scilz scelera reprehendendo: ⁊ edifices ⁊ plantes.

Sic ⁊ in veteri testō pphete q erāt patres spirituales in populo iudeox auctoritate dñi reprehendebant reges delinqntes. Quod pz primi regū. 15. c. vbi samuel regē saulem reprehendit de iobedientia. Et secūdi Regū. 12. c. Nathā dauid de adulterio. Et tertij Regū. 18. c. helias achab regem israel de idolatria. Et secūdi paralipomenō. Sūmus sacerdos ozias regez iuda de psumptōe. Et. 2. q. 1. c. Scelus. Nicolaus papa regem lotharij de adulterio. Jō ad confirmatōem huius vitatis dicit glo. in. c. Mouit. extra de iudicijs. Jura celestis imperij ⁊ terreni petro cōmissa sunt a deo. Idē di. 22. c. i. Ipse. n. vtrūq; gladiū hz vt dicit Lucas. Ecce gladij duo hic. Demōstrauit autē hoc deus aliquādo in scō ⁊ precipue rpe leonis pape. Nam vt recitat Paulus in historia lōbardox: ⁊ Siccardus: Athila rex hunnox occiso germano suo dolo deuastataq; macedōia achaia ⁊ tracia gentibus oībus aquilonarib⁹ iperauit. Et ambitiosus ⁊ auidus regni tētauit italiā subicere sibi. Et post multa p euz inita bella cū exercitu copiosissimo agleiam trib⁹ annis obsedit. Qua victa ⁊ in pdam data occisisq; ciuibus ⁊ oībus stāma ⁊ ruina consūptis mox vicinas vrbes dissoluit. Et deinde cepit vincentiā veronā brixiā ⁊ mediolanū. Tandez firmatis castris in eo loco vbi minerius fluuius i padū influit cogitabat ad vrbem pficisci. Tūc scissimus leo papa psonalr accessit ad eum. Qui nō solum rome salutē: sed totius italie reportauit. Athile nāq; precepit vt dicit Ruffin⁹ in annalibus romanox. ⁊ Siccardus in li. tempox vt erga danubiū ꝓmissa pace discederet. qui athila statiz assensit nihilq; nisi qō leo papa voluit log potuit. Post cuius discessum iterrogatus cur pter consuetudinē romano pontifici tantaz obedientiā exhibuissz. Respondit athila se vidisse vrz astantē ei sub sacerdotali habitu angustioze forma canicie venerandū sibiq; minātez gladio nisi cūcta que ille postulabat facerz. Sic igitur relicta italia in pānoniā athila redijt: vbi ducta in vxore sorore valētini iperatoris faciens luxuriosa cōuiuia cū longe plus solito vina bibisset sep⁹ dormiēs eruptiōe sanguinis q de naribus effluxit suffocatus ē. Si aūt qs iterrogaret cuz sit tanta ptās pape quare tā crebro omittit punire dños publice delinquētes. Ad quod dicimus q hoc facit vel qz facultatem nō hz cohercēdi: vel ꝓpter ꝓicula ⁊ scandala q̄ possent euenire: vel qz multitudini parcit. Est tñ i eo ptās faciēdi. Tertiū dubiuz fuit vtr ptās pape extēdat se ad ifideles. Ad hoc rñdet Augu. de anchona seqndo Joānē andree i nouella in. c. Quod sup hijs. de voto. ⁊ Innocētiū ⁊ Hostī. q sic: ⁊ q oēs pagani subsunt pape. Rō ē: qz in aduentu xpi ois honor ⁊ ois principatus ⁊ oē dñium ⁊ iurisdictio de iure ⁊ ex cā iuxta ⁊ per illū qui supremā manū hz nec errare pōt omni infideli subtracta fuerit ⁊ ad fideles trāslata. Quod hec iusta cā fuerit probatur ecclīastici. x. c. vbi dicitur. Regnū a gente i gentem transfereꝫ ꝓpter iniusticias ⁊ iniurie cōmelias ⁊ diuersos dolos. Q̄ aūt hoc scīm fuerit ꝓbaꝫ extra de constōnibus. c. Translato sacerdotio necesse ē vt legis trāslatio fiat. Translatū qppe fuit sacerdotiū in psonam xpi q fuit sacerdos ⁊ rex: vt dicitur Luce p̄mo. c. Et regni eius nō erit finis. Jpe aūt dixit Math. 21. Auferetur a vobis regnū dei ⁊ dabitur genti facienti fructus eius. Qui⁹ aūt regni ⁊ sacerdotij ꝑncipatum ppetuū cōmisit dei filius petro ⁊ successoribus eius vt patz Extra de homicidio. c. Primo humani. Extra qui filij sūt legitimi. c. p venerabilem. §. rationib⁹. Vnde constanter asserimus q de iure infideles debēt subici fidelibus nō ecōuerso vt dicitur extra de iudeis. c. 1. c. Multox. c. ⁊ si iudeos. §. Inhibem⁹. Si igitur papa pest mūdo vice christi ⁊ xps habet

plenam

plenā turisditiōem super oēm creaturaz: legitur q nullus pōt se subtrahere ab obediētia papē ō iure fiē null⁹ se pōt subtrahē ab obediētia dei. Et ḡuis ifideles per excōicatōem vel absoluti onē in cōfessione solui vel ligari non possint. tamen ptāte clauium ligati sūt per eccl'iam iudicati dānati. Et sic si vellent ad fidē reuerti ptāte clauiū absolui possēt. Similiter ḡuis de ecclesia dici non possunt merito fidei ⁊ bone opationis: tamē de ecclesia dici possunt iudiciaria potestate ⁊ occasionali vtilitate. Quare ꝯm Aug. ō ām̄ōa papa pōt punire paganos ⁊ barbaras natiōes cū agunt contra legez nālem in mansuetis: qz vnusqsq pōt puniri p̄o transgressione legis quā recipit ⁊ pfitetur. Sed lex nālis ē ita cordi inserta q deponi nō pōt: vt si furarentur vel cōmitterent viciū symonie ⁊ huiusmōi. Sz p eo quod faciūt contra legē diuinā. s. veteris vel noui testamēti. Aut cōtra legem positiuam cū neutrā recipiāt puniri non possunt Si tamē pagani sunt subiecti alīqbus regibus ⁊ p̄incipib⁹ xp̄ianis dignū ē vt viuere debeant legib⁹ qbus viuūt alij subditi illoz p̄incipū ne videātur meliozis conditōis ꝓpter suā infidelitatem ḡuis xp̄iani. Et cogi ad hoc ⁊ puniri possūt. ¶Nota q cū statutuz generale ē in aliqua ciuitate vbi tales habitāt q qui portat arma icidat in penaz decē florenoz: poterit in tali delicto puniri paganus sicut ⁊ xp̄ianus. Et ḡuis pagani puniri non possint pena spūali excōicatōis ⁊ huiusmodi: possunt tū puniri ab ecclesia pena pecuniaria ⁊ a p̄incipibus ēt pena corpozali. Secūdo deum tpales multotiens per supbiam cō tēnūt eccl'iam ḡtum ad spūalitatem dū. s. ō spū alibus temere se impediūt. Non. n. lz laicis impedire se de ecclesijs ⁊ eccl'iasticis psonis. Sicut habetur extra de constōnibus. c. Eccl'ia sancte marie. in ter. ⁊ in glo. Et. 96. di. c. Bene. Et extra de rebus eccl'ie nō alienādis. c. cū laicis. ¶Hoc aūt fit. ¶Primo cū ipsi igerunt se ad cōserēda eccl'iastica beneficia ⁊ eccl'iasticas dignitates. Contra quos extra de iure patronatus in. c. Cura. glo. igt. Laici conferre eccl'ias nō possunt. Idē extra de p̄uilegijs. c. cum ⁊ plantare. Et. 16. q. vlt. c. Si qs deinceps. c. si qs epūs. c. Si quis cleric⁹. In. c. Vo ex tua, extra de filijs p̄sbyteroz nō ordinādis. dī q suspendi debēt clerici ⁊ cōione p̄uari qui recipiunt ecclesias de manib⁹ laicoz ⁊ laici sūt excōicandi: qz tale ius possidere nō possunt. extra de electōe. c. Sacrosancta. c. Adaffana. nisi in ca pella vbi patronus habz tm̄ ius p̄sentandi. Et vt scribit extra de iure patronatus. c. Cum laici. Laici qui habēt ius patronatus nō possūt concedere clericis ecclesias sine scia ⁊ consensu epi Nec possūt ⁊ debēt ipsi patroni p̄sentare indignū. Ex quo vt ponitur in glo. in. c. cū vos de officio ordinarij. ¶Patronus laicus p̄sentans indignū lz non sit p̄uatus nec p̄uādus ptāte p̄sentandi tamen dant sibi quattuor mēses ad p̄sentandum. Sed in collegio ⁊ ecclesiastica psona aliud ē qz si collegiū eligat vel p̄sentet idignum p̄uat ipso iure. Extra de electiōe c. Cum i cunctis. Idem creditur de clerico patrono q p̄uatus est si p̄sentet idignū vel saltz p̄uādus. Et hec pōt eē ratio quare laico patrono dantur quattuor menses a tpe vacatōis. Extra de iure patronatus. c. Cū ꝓpter. Collegio vo siue clerico dantur ser mēses. Extra ō concessione prebēde. c. Nulla. qz laicus nō p̄uatur ptāte p̄sentandi: lz p̄sentet indignum. Clericus vero sic. Vnde hic fit q̄dam compēsatio hicide. Qz laici grauāt in tpe ⁊ releuāt in alio: qz nō p̄uant. Et qz clerici p̄uātur p̄sentando indignū releuant i maiori tpe. Et qz clerici magis debēt eē discreti ⁊ scire iura: ideo puniūtur si peccant in electōibus ⁊ p̄sentationibus. Quidam tamen dicūt q ad suplorem deuoluitur ꝓuisio ecclesie cū laicus patronus p̄sentat idignum: vt in auctentico de sanctissimis epūs. §. Si quis oratorij domū. Tamē iure nostro nō cauetur hoc expresse. Jō stādum ē canoni ⁊ non legi. Secundo alīq dñi tpales patiuntur per suos villicos ⁊ pcuratozes auferri occupari ⁊ alienari possessiones ⁊ terras ecclesiarum quasi ipsi sint dñi. Quod tamen falsum ē qz bona tpalia ecclesijs ⁊ pijs locis a bonis dominis ⁊ xp̄ianis cōcessa nō sunt ipōrum maloz ⁊ raptoz. Si aūt ipsi iterrogent. Et qs est dñs rex ecclesiasticarum. ¶Rūdetur ꝓz glo. 12. q. 1. c. Expedit. Quod primo sūt dñi pauperes qz ide sustentantur. 16. q. 1. c. Quoniam qcqd. Scōo est dña ecclesia. 16. q. 3. c. Inter memoratos. Tertio est deus. 12. q. 2. c. Qui xp̄i. c. Qui abstulerit. Quarto potest dici q dñium est apud clericos. Sicut dñium rerum vniuersitatis est apud ciues. Jnstituta de rer. diuisione. §. vniuersitatis. Tertio alīq dñi volunt se nimis intromittere de officijs ⁊ prelationibus religiosorum ad tantam quandoq; deuenientes p̄sumptōem vt dicant q ipi i suo dñio sunt generales abbates episcopi ⁊ papa.

Quarto trahunt aliquando clericos ad suū fozum contra illud quod habetur. xi. q. 2. c. nullus. Nōnunqꝫ ēt clericos delinquentes ad saa iudicia deducūt: exaiant: ꝛ incarcerant. Et aliquādo post oia ipie scā contra eos cū scripturis ꝛ pcessibus ad ēpos remittūt puniendos. Ēpi tamen aduertāt qz extra de iudicijs. c. Et si clerici. dicitur. Si clerici cozam seculari iudice cōuicti fuerint vel confessi de crimine nō sūt propter hoc a suo ēpo condemnādi aliquaten⁹. Sicut enim snia a non suo iudice lata nō tenet: ita ꝛ scā confessio cozam ipso. Quod autem sentētia a non suo iudice lata non tenet patet extra ō sententia ꝛ re iudicata. c. sentētia. in ter. ꝛ glo. Et. C. si a non competenti iudice. l. 2. ꝛ. l. 1. ꝛ 2. q. 1. c. In primis. Et. 16. q. 1. c. Frater. In his ꝛ similibus superbi domini modum excedūt. Quos non damnam⁹ dum de rebus spūalibus cum humilitate ꝛ reuerentia se impediūt seruata vnicuiqꝫ in suo gradu iurisditione sua

Tertio superbi domini cōtemnūt ecclesiā ꝗꝫ tū ad suam penalitatem. In penam qppe incozrigibilium ꝛ nimis rebellium ac induratozum in peccatis ꝛ pertinaciter in obedientiū vtiī ecclesia censuris. Et vt scribitur extra de ỽborū significatōe. c. querenti. Nomine censure itelligitur interdictuz. Et sententia suspensionis ꝛ excōicationis: vt frequentius tamē excōicatione punit prinaces. Cum autem de ipsis censuris ꝛ excōicatione aliquid sentiunt ipsi dñi superbi cachinādo cuncta habēt in derisum. Qui audire debent verba Chrisostomi sup epīam ad hebreos. ꝛ. 41. q. 3. c. Nemo. Nemo inqt cōtēnat vincula ecclesiastica. Nō ē homo q ligat: sed xp̄s qui hanc ptātem dedit ꝛ boies dños fecit tanti honozis. Et in. c. Nihil. xi. q. 3. dicit. Nihil sic dz formidare xp̄ianus ꝗꝫ separari a corpoze christi. Ratio est qz vt ait Aug. in li. ō verbis apostoli. Et. xi. q. 3. c. omnis. Omnis xp̄ianus dilectissimi qui a sacerdotibus excommunicatur satbane traditur. vt enim habet. 24 q. 3. c. Apostolice. Apostolice auctozitatis exēplo didicimus errantium ꝛ in errozem mittentium spūs tradendos esse satbane vt blasfemare dediscant. Paulus enim cozinthum quendam tradidit satbane. Mali vero christiani ꝛ increduli principes cum ista narrant dicere plerunqꝫ solent. Quid obest excōmunicatio quando excommunicati comedere possunt ꝛ bibere Et alij subdunt. Custodiat me deus a sono tube contra me sonātis pro temporali iusticia: qz sonum campane significantis censuram ecclesie paruifacio. O peruersitas malignarū mentium: o infidelitas prauozum hominum: o deniqꝫ superbia ab ipso deo summo conterenda Quid reprehensibilius. Quid abhominabilius. Quid denqꝫ in christiano homine damnabilius. O domini christiani. Et vbi fides et vbi deuotio: vbi religio: vbi iusiurandū. Cur non christuz quem, pfitemini honozatis colitis ꝛ magnificatis. Cur suam ecclīam scām sperninis. Quid iuuat dicere Credo scām ecclesiaz cum iam illam sub vestris pedibus conculcetis Heu heu. Conuenire hodie potest multis ex principibus christianis illa snia titiliuj quaz de hannibale dixit postqꝫ aliquas eius laudabiles conditiones explicauit. Has inquit viri virtutes ingentia vitia equabant inhumana crudelitas: perfidia plusqꝫ punica: nihil veri: nihil sancti: nulliusqꝫ dei metus: nullum iusiurandum: nulla religio. hec ille. Igitur vt dicit marcellus papa. 96. di. Boni principis est ac religiosi ecclesias contritas atqꝫ conscissas restaurare nouas edificare ꝛ dei sacerdotes honozare atque tueri.

Quod principes ꝛ superbi domini contemnunt suos proximos male ꝛ negligenter gubernando subditos ꝛ grauando illos indebite atqꝫ conuersando cum nimia continentia.

Capitulum tertium.

Tertio consideranda ē ꝛ condemnāda superbia dominozum ꝛ principum respectu prozim. Cōtemnūt quippe ipi subditos suos precipue in tribus.

Primo in gubernatōe.

Secūdo in grauatione.

Tertio in conuersatione.

Primo in gubernatōe. Circa regimē nāqꝫ subditozum vtuntur multa negligentia nec curant si bene gubernetur vel male. Vnde cōstituūt officiales iniquos tyrānos ꝛ iniustos. Ad quod pducuntur ne in bonis ꝛ probis officialibus multū expendāt. Itaqꝫ oia disponūt ad ppriū cōmodum ꝛ de cōi bono aut nulla aut satis pua ē illis cura. Contra quos ē snia Plutarci ꝛ Platonis atqꝫ oium doctissimoꝝ virorum qui dicūt principem teneri sup oia ad amorem subditoꝝ ac bom publici tutelam ꝛ ptectionem. Hinc est q̄ miris laudabilis effernt codrum athenieñ regem: qui, p victoria populi sui mozi nō recusauit. Recitat enim ō ipso Valerius

so Valerius li. 5. ꝙ cum haberet difficillimum bellum cum dorensibus misit ad apollinē deifi cum ꝓ consilio. Cui responsum fuit ꝙ ciuitas athenaꝝ esset victrix: si ipse codrus moreretur ꝓ patria. At ille mutato regio habitu sarmēta colligens castra hostiū ingressus a muliere quā salce in iurgio percusserat iterfect⁹ ē. Scdo dñi superbi contemnūt subditos i grauatione. Qñqꝫ eni faciūt artifices ⁊ agricolas laborare sine mercede. Qñqꝫ bona subditoꝝ ipsis inui tis extorq̄nt ēt per venditōnem. Sicut fecit rex achab erga naboth quem qꝛ noluit vender̄ sibi vineam vt de illa faceret viridarium vxor sua pessima iezabel fecit eum falso accusari de blas/ femia ⁊ lapidari: ⁊ sic ipsam vineam obtinuit. Sed vterqꝫ mala morte perijt. s. achab ⁊ ieza/ bel: vt habet̄ tertij regum. 25. c. Quandoqꝫ in super tallijs ⁊ exactionibus ppl̄os suos grauāt vltra debitū vel ꝓpter bella iniusta que suscipi/ unt: vel ꝓpter excessum in pōpis ⁊ venationi bus. Sed pleriqꝫ adhuc testamētis ⁊ vltimis volūtatibus se imiscent. Subditos ēt cogūt suo modo matrimonia contrahere: que tam̄ vt scri bitur extra de sponsalibus. c. Reqsiuit. debent esse libera qm̄ coactōes difficiles exitus solent frequenter habere. Tertio superbi dñi con/ temnūt subditos in conuersatione. Nolūt mul totiens audire illos in necessitatibus suis. Et i omnibus ostendunt se duros asperos absqꝫ af fabilitate cum tamen benignitas ⁊ affabilitas dominis ad maximū decorem accedat. Ideo Cassiodorus in epistolis ait. Ornamentuꝫ oī/ um bonorum est sincera benignitas. Et Sene ca ad Lucillum. Sic cum inferiore viuas quē admodū tecum superiorem viuere velles. Ic/ circo. Valerius li. 5. cōmendat alexandrū ma gnū eo ꝙ cum semel vidisset militem quendaꝫ senem nimio frigore stupefactum cum ipse so/ ret in sede sublimi propinqua igni surrexit ⁊ su is manibus illum in sua sede reposuit. Et Jo annes solobriensis in policratone libro quinto Narrat ꝙ gratianus optimus imperator argu entibus cum amicis ꝙ in omnes familiaris es set nimis ⁊ communis. Respondit se talē vel le imperatorem esse priuatis quales imperato/ res sibi esse priuatum optasset. Nec valet fri/ uola excusatio illorum dominorum qui dicunt ꝙ timore subditi retinentur ⁊ regulantur: quo niam multofortius vincuntur beniuolentia ⁊ amore. Propterea periander corinthus dice/ bat vt domini tuti fiant fulciant se beniuolentia subditorum non armis gentium exterarū. Et Cicero libro. 2. de officijs ait. Omnium re/ rum nec aptius quicq̄ꝫ ad opes tuendas ac te/ nendas q̄ꝫ diligi nec alicuius q̄ꝫ timeri. Ergo vt sermonem hunc concludamus dicamus cū Seneca in tragedijs. Vos quibus rector ma ris atqꝫ terre. Jus dedit magnum necis atqꝫ vite. Ponite inflatos tumidosqꝫ vult⁹. Quic quid a vobis minor extimescit. Maior hoc vo bis dominus minatur. Quare deponant sup biam domini ⁊ principes seculi: vt dignum p̄ parent habitaculum diuine gratie Amen.

Feria scd̄a, scd̄e hebdomade. xl. De iudicio generali quo terreri possunt ⁊ debent mentes superborum.

Sermo nonus.

Congregabun tur añ eum omnes gentes. Vba sunt redemptoris nr̄i origi naliter Math. 25. c. ⁊ in euan gelio hodierno. Futuri indicij gnālis memoria satis supqꝫ confert ad humili andas elatas mētes supboꝝ. Si qs. n. cōside rare velit q̄ de illo psepe dei filius locutus est merito expauescere dꝫ. Celū. n. ⁊ terra trāsibūt Vba aūt sua nūq̄ꝫ transiēt. Jp̄e itaqꝫ in presēti lectōe euāgelica aptissime p̄nūciauit illius diei terrtbilitatē q̄ p multa secula ante p̄dicta fuerat Sophonias enim ꝓpheta. c. 1. sic dixit. Dies illa dies ire: dies tribulationis ⁊ angustie: di/ es calamitatis ⁊ miserie: dies tenebrarum ⁊ ca liginis: dies nebule ⁊ turbis: dies tube ⁊ elan goris. Et Esaias. c. 13. ita prophetauit. Ec/ ce dies domini veniet crudelis ⁊ indignatio/ nis plenus ⁊ ire furorisqꝫ ad ponendam ter/ ram in solitudinem ⁊ conterendos peccatores de ea. Jccirco vt peccatoribus ⁊ superbis p̄ cipue detur occasio timendi in presenti sermo ne de iudicio generali dicturi erimus. De quo licet diffuse scripserim in tribus sermonibus in quadragesimali de penitentia: tamen preter ea que ibi posita sunt occurrunt de ipso aliqua alia commemoranda. Nec vitiosum erit: aut superfluum commiscere pro clariore noticia vetera nouis: vt sic peccatrices anime reno uentur. Contemplabimur ergo de ipso tremē do iudicio tria mysteria.

Primum dicitur iudicantis excellentia.
Secūdum iudicādoꝝ differentia.
Tertium iudicij sententia.

De mira excellentia xpi qui sedet ad dexte/
ram patris & veniet in iudiciu cu singulari triu/
pho longe pstantior triumpho romanor quez
visuri sunt oes in maiestate. Cap. .I.

Rumu mysteriuz cotemplandu dicit iu
d dicantis excelletia. Qui.n.iudicatur⁹
est omnes triplici excellentia decorabit
Prima dicit dignitas incoicabilis. Secuda
triuph⁹ mirabilis. Tertia maiestas visibilis.
Prima excellétia dicit dignitas incomuni/
cabilis. Est qdē iesus xps iudex oium dei filiꝰ
p nām. Et h in symbolo pfitemur cu dicimus.
Sedet ad dexterā pris. Inde venturꝰ ē iudica/
re vivos & mortuos. Sed curiosi qdā scire cu
piunt vtru sit pueniens dicere q xps sedeat ad
dexterā pris. Et hz h positu sit in ope de laudi/
bus scor in pmone de ascēsione: tñ qz forte nō
oes illi⁹ opis habēt copiā voluit et i h loco du/
biuz istud absoluere. Ad qō p vitatis pfirma/
tione inducimꝰ ea q nobis in scripturis sanctis
traduñ. Ingt ergo Paulus ad ephe. p.io.c.
Cōstituens illu ad dexteraz in celestib⁹. Et ad
colosenses. 3.c. Xps est i dextera dei sedēs. et
ad Hebreos p.c. Sedet ad dexterā maiestatis
in excelsis. Et. io.c. Sedet in dexterā dei pris
Et ad romanos. 8.c. Xps iesus ē ad dexteraz
dei: q etiā interpellat p nobis. Et Math. 26.
Luc. 22. Marci. 14. Dixit ipse iesus hui dict⁹.
Erit filꝰ hois sedens a dextris vtutis dei. hoc
etiā p dixit Dauid in psal. centesimo. 9. Dixit
dns dño meo: sede a dextris meis. Nō autez h
vba ad lram intelligunt de xpo pz ex snia pau
li q ad hebreos p.c. ait. Ad quē autē angelorū
dixit aliquādo deus. Sede a dextris meis. Et
Math. 22.c. Xps retulit phariseis. Quomo/
do Dauid vocat eū. s. xpm in spū dnm dicens.
Dixit dns dño meo sede a dextris meis. Et si
iudei negarēt testimoniū xpi et Pauli pueni
pnt p doctores illor. Nā rabbi Jonathā apud
iudeos pbatissimꝰ in sua trāslatione caldaica ait
Dixit dns vbo suo. Et rabbi Joden sup illo
vbo ps. 17. Dedisti mihi ptectionē salutis tue
& dextera tua suscepit me ingt. In futurū deus
sanctus & bndictus huertere faciet regē messiā
ad dexterā suā sicut scriptū est. Dixit dns dño
meo: sede a dextris meis. Istud etiā cōfirmat
rabbi Mo oyses. Sed cōtra arguit q non sit
h dictu q xps sedet ad dexterā dei pris. Pri
mo nullu corporale cōpetit deo qz spus ē deus
Joānis. 4.c. Sed dextra & sinistra sunt diffe/
rentie positionu corporaliu ergo nō conueniunt
deo. Secūdo si filius dei sedet ad dexterā: ergo
pater ad sinistrā. Sz dextra nobilior ē sinistra
ergo pr sedet in parte ignobilioze. Tertio stare
& sedere sunt opposita. Sed Actu. 7.c. Ste/
phanus vidit iesum stantē: ergo nō sedet. Ad
intelligendā hāc ppositionē catholicā quā ītti/
die cōfitemur. s. q iesus xps sedet ad dexteram
pris tria sunt docuēta notāda. Primu do
cumentu q hoc nomen dextera inuenit in scri/
pturis de deo dictuz. Hñ scribit Exodi. 15.c.
Dextera tua domine magnificata est in vtute:
dextra tua dne pcussit inimicu. Et ps. 15. De/
lectatões in dextera tua vsqz in finē. Et ps. 20.
Dextera tua inueniat oes q te oderunt. Et ps.
47. Justicia plena est dextera tua. Et ps. 117.
Dextera dñi fecit vtutez: dextera dñi exaltauit
me. Et ps. 136. Saluū me fecit detera tua. Et
Isaie. 48. Dextera mea mensa est celos. Et
Abachuc. 2.c. Circūdabit te calix dextere dñi.
Secundū documentū q cū dicim⁹ xpm sedere
ad dexterā pris nō intelligim⁹ p dexteraz aliqd
corporale: sed locutio est methaphorica. Sicut
etiā cū dicim⁹ oculos dei brachiuz dei et fimilia
p q designant spuales pprietates & opatiões
diuine. Hinc damascen⁹ in. 3. sniaz ait. Non
localē dexterā pris dicimus qualiter eniz q in/
circūscriptibilis est localē adipiscere dexteraz.

Tertiu documentū q noie dextere intelligū
tur tria. s. gloria diuinitatis: beatitudo: & iudi/
ciaria ptās. Ex quo fm Aug. li. de symbolo et
Damascenū. Sedere ad dexterā pris nil aliud
est nisi cū patre habere gloriā diuinitatis & bea
titudinē & iudiciariā ptātē & hoc icōmutabiliter
& regaliter. Hñ Damascen⁹ ingt. Dexterā pa/
tris dicim⁹ gloriā & honorē diuinitatis in q dei
filius extitit añ secula vt deꝰ & patri substātia/
lis. Scōm Vo Tho. 3. pte. q. 57. Hec ppo
sitio ad vel in: ad dexterā vel in dextris solā di/
stinctionē psonalē iportat & originis ordinē nō
aūt gradū nature vel dignitatis q nullus est in
diuinis psonis: qz oes tres psone coeterne sibi
sunt & coequales. Notandū adhuc fz Aler.
de ales in. 3. summe. q p hanc ppositionē ad si
gnificatur cōuenientia cū quadam distinctione
qō potest esse tripliciter. Primo vt sit pueniē/
tia in natura: & distinctio in psona. Et sic chri/
stus fm q filius dei sedet ad dexterā patris: qz
habet eandē naturā cū patre. Vnde gloria divi
nitatis beatitudo & iudiciaria potestas conue/
niunt essentialiter filio sicut & patri: & hoc est eē
in equalitate patris. Secūdo pōt itelligi fz gfaz

vnionis

vnionis q̄ importat ecōuersio distinctionē nature ⁊ vnitatē suppositi siue psone. Et fm h xps fm q̄ hō est filius dei: ⁊ p consequēs sedet ad dexterā patris fm equalitatē honoris: inq̄tum eodē honore veneramur ipsum filiū dei cū eadē nā assumpta. Humanitas qdē xpi fm cōditionez siue nature nō hz gloriā vel honorē diuinitatis quā tñ hz ratione psone cui vnit. vñ Damascenus ait. In gloria diuinitatis dei filius existens añ secula vt de⁹ ⁊ patri ꝑsubstātialis sedet cū glorificata ei carne ei⁹. Adorat. n. vna hipostasis vna adoratōe ei⁹ cuz carne eius ab omni creatura. Tertio pōt intelligi fm ꝓditionē nature inquātū fm gratiā habitualē q̄ abūdantior est in xpo ꝑe omnibus alijs creaturis ipsa natura humana in xpo beatior est ⁊ sup oēs alias creaturas habēs regiā ⁊ iudiciariā ptātē. Et sic sedere ad dexterā patris. s. esse in ei⁹ equalitate nō ꝓtinet ad ipsam nām humanā xpi hz soluz ad psonā assumētē. Nihilomin⁹ sic fm q̄ hō pōt dici q̄ xps sedet ad dexterā patris. i. fm Aug. in bonis paternis potiorib⁹ ꝑe ceteris creaturis: qz oēs alias creaturas ꝓcellit in beatitudine ⁊ iudiciaria ptāte. Sciendū tñ fm Tho. vbi s. q̄ pleriq̄z scire cupiunt. An alijs a xpo ꝓueniat sedere ad dexterā pris ex eo q̄ aug. i li. de symbolo ait. Sedere ad dexterā est habitare in ei⁹ beatitudine. Et Math. 25. c. dicit. Statuet oues qdē a dextris. Et nihilomin⁹ ad hebreos primo. c. Apostolus inqt. Cui aliq̄n angelorū dixit de⁹: sede a dextris meis: quasi dicat nulli. Propterea inqt Tho. q̄ vt ꝓdictuz est: xps sedet ad dexterā pris inq̄tū. s. fm diuinā nāz est in equalitate pris. Secundū humanam vo est in excellenti possessione bonor diuinor ꝑe ceteris creaturis qō nulli vl̄ homini vel angelo cōuenire pōt. Sedere ergo in dextera nō significat esse in beatitudine simpliciter. Sz hr̄e beatitudinē cuz quadā dñatiua ptāte ⁊ q̄si, ppriā ⁊ naturalez qō soli xpo conuenit. Pōt itaq̄z dici q̄ ois beat⁹ sit in dextera: iz nō sedeat ad dexteraz dei. Ad primū ergo argumē. i ꝓncipio hui⁹ dubij pz ex dictis solutio: q̄ p dexterā nil corpale exprimit h̄. Ad secundū vo dicit aug. lib. de symbolo. In illa beatitudine oia dextra sūt: qz nulla est ibi miseria. Nō pōt tñ dici q̄ pater sedeat ad dexterā filij vel spiritus sancti qz filius ⁊ spiritus sanctus trahunt originē a patre nō econuerso. Et iz spiritus sanctus ꝓprie possit dici sedere ad dexterā patris vel filij fm sensum ꝓdictū. Tamē fm quādā appropriationē attribuit filio equalitas. Propter qō aug. ait. In patre ē vnitas: in filio equalitas: in spiritu sancto vnitatis equalitatisq̄z cōnexio. Ad tertium vero dicit Tho. q̄ Stephanus vidit xpm eo mō quo iam erat auxiliuz sibi prestare paratus. Vñ Greg. in homelia inqt. Sedere iudicātis est: stare vo pugnātis vel adiuuātis. Stephanus ergo i labore certaminis positus stantē vidit quē adiutorem habuit. Sed hunc post ascensionē marcus sedere describit: qz post ascensionis sue gloriaz iudex in fine videbit. h̄ ille. Ipse itaq̄z dñs iesus xps dei filius patri ꝓsubstātialis ⁊ equalis iudex erit noster: de quo Paulus ita cōcludit ad ephesios primo capi. Cōstituit illū sup oēm principatum et potestatem ⁊ supra omne nomen quod nominat siue in hoc seculo siue in futuro. Secunda excellentia christi iudicātis dicit triumphus mirabilis. ad qō intelligēduz distinguem⁹ triplicem triumphum.

Primus dicit mundialis.

Secūdus celestialis.

Tertius generalis.

Prim⁹ triumphus est mundialis. quo Romani duces ⁊ ipatores exercitus redeuntes de bellis cuz victoria honorari ꝓsueuerūt. Et dicebatur triūphus a tris qō est tres et phan⁹ sonus quasi tripler sonus leticie pro dñi merito cue fiebat eniz tripler cōsultatio ꝑ triūpho. Mā primo cōsulebat exercitus. Secundo senatus. ⁊ tertio populus. Quib⁹ ꝓcedātib⁹ triumphabat victoriosus dux. erat. n. tripler notabilis leticia triūphātis. Prima q̄ cuz ad vrbē triūphalis ciuis rediret cum effusa leticia occurrebat ppls vniuersus. Secunda leticia erat q̄ triūphātis curruz p̄cedebāt manib⁹ post terga ligatis captiui oēs. Tertia leticia erat maxima. Mā triūphās indutus veste aurea qua erat indutus iperator vt scribit Lucius florus lib. primo. Currū aureuz triumphalē ascēdebat tractuz a q̄tuor eqs albis. Sicq̄z dux pompaticus p̄eūte senatu in capitolio albos mactabat thauros. Nec licebat nisi in triumpho fm romanas cerimonias ioui sacrificare de thauro. Ad temperamētuz vo hui⁹ effuse leticie: licebat impune omnib⁹ iocose aduersum triumphātē dicere quecunq̄z cōuicia. Mā cum cesar primo triumphauit de gallia multa sibi dicebātur que honestatis cā dimittimus. Et de cōditionibus multis triumphi scribit Valerius in rubrica de iure triumphādi.

Fuerunt autē multi qui sic gloriose triūpharū Cesar enim post victorias ⁊ finē bellor⁹ ciuilū

mortēq; pompeij dum rediit ad vrbē ſm Sue
tonīū vno menſe ſed interiectis dieb⁹ qnques
triumphauit. ¶Primo de gallia ⁊ brictania. Se
cundo de egypto. Tertio de farnace ⁊ ponto.
Quarto de iuba ⁊ affrica. Quinto ⁊ vltimo de
Hiſpania. ¶Pompei⁹ magn⁹ vt ſcribit ¶Pli
nius lib. 6. de naturali hiſtoria cū ocā maritimā
prędonibus liberaſſet ⁊ imperīū maris populo
Romano reſtituiſſet. Ex Aſia. ¶Ponto. Ar
menia. ¶Paflagonia. Capadocia. Syria. Sci
tis. Judeis. Albanis. Iberia. Inſula. Creta
Baſternis. Et ſup hoc de regib⁹ mīthridate at
q; tigrane triumphauit. Quintus cecili⁹ me
tellus dictus macedonicus a devicta macedo
nia ſm ¶Plinīū de viris illuſtribus. Et eutro
pius ¶Philippus macedonie regē duxit ad vr
bem. Et trīūphās ante currū trahi fecit. Me
tellus filius eius dictus creticus vt narrat Ho
roſius quia cretā Romano populo ſubiugauit
reuerſus Romā triumphauit. ¶Papirius q
lucius ¶Papirius curſor de quo meminit Tī⁹
liuius q; ſamnitū duriciā prelijs fregit ⁊ adeo
clare cuncta geſſit: qđ Eutropius ⁊ Horoſi⁹
dicūt q; Romani hunc Alexādro magno ducē
parez eſſe putabant ſi Aſia domita in eutropaz
arma tentaſſet Romā rediens poſt debellatos
ſamnites triumphauit. Scipio affrican⁹ vt re
ſert Titusliui⁹ poſt victū Hanibalē domitāq;
carthaginē vbi Romā attigit trīūpho oiuz cla
riſſimo capitoliū honeſtauit quez ſequebanť ca
ptiui omnes romani: q circa ꝯtuor milia erant
de manib⁹ hoſtiū liberati. Scipio frater ei⁹
narrat ¶Plinius libro de viris illuſtrib⁹ dictus
aſiaticus triumphauit. Cuius trīūphus oculo
ruz ſpectaculo maior q; affricani fuit. Nā por
tauit Conſul triumphans ducēta vigintiquat
tuor ſigna militaria hoſtiū. Simulacra captorū
hoſtiū: oppidoz ⁊ vrbiū centuz triginquattuor
Aureas coronas ducēta triginta ꝯtuor. Vaſa
aurea ⁊ argentea numero infinita. ¶Principes
vrbiuz ⁊ duces triginta duos cū quibus ⁊ ado
leſcentē filiū ātiochi pretulit ante ſe. Octauia
nus victor ab oriente rediens vt recitat Horo
ſius ⁊ Eutropius vrbez ingreſſus trīūphauit
tunc primū quia rempublicā auxerat ſalutatus
auguſtus. ¶Probus imperator vt ait Ruffi
nus in annalib⁹ romanoz qui vicit alemanos:
germanos: gothos: ⁊ ſarmatas: quinq; dieb⁹
glorioſe triumphauit. Nā inter alia ſpectacula
qđ nunq; prius factū fuerat totuz currū in ſpe
ciem ſilue fecit cōſeri arbozib⁹ ac p diuerſos adi
tus ſtrutiones mille: ceruos mille: apros mille
Leones centū. Centūq; libicos immiſit leopar
dos. Et quotquot alias viuas feras habere po
tuit. Et omnia cōceſſit diripiēda populo. Om
nia tamē illa ⁊ ſimilia vana fuerūt friuola ⁊ trā
ſitoria ludiſq; puerozuz cōparāda. De quibus
omnib⁹ dicere poſſumus illud p̄s. ¶Periit me
moria eorū cuz ſonitu. Secūdus trīūphus
dicit celeſtialis. hic fuit ille domin noſtri Jeſu
chriſti quadrageſima die poſt reſurrectionem
ſuā quādo aſcendit in celum. Duxit enim tunc
omne animas ſanctas quas liberauerat de in
ferno. Duxit ⁊ ſanctos reſuſcitatos q in corpo
re ⁊ anima ipſuz feliciter ſequebanť. Ducebat
inſup animas eoz iuſtoz ⁊ paruulor fidelium
que in hijs quadraginta dieb⁹ a ppriis corpori
bus p mortez diſceſſerant. Eratq; indutus nō
veſte aurea ſed gloria ſui corporis admirabili.
Et ferebať virtute propria obſequente nube mi
niſteriuz. Cuz enim perrexiſſet ad motē oliueti
vbi cōuenerant diſcipuli ſui ⁊ mater ei⁹ benedi
cta poſt exhortationē: poſt multoz declarationē
myſterioz: poſt deniq; benedictionē: hora diei
meridiana occurrentib⁹ omnib⁹ angelicis ſpiri
tibus ferebāt in celū videntib⁹ apoſtolis ⁊ alijs
qui ibi aderant. Nec vacat a myſterio q; appa
ruerūt ibi in aere angeli in ſpecie virorū in veſti
bus albis: q ⁊ dixerūt viri galilei. Quid aſpici
tis in celū: hic ieſus dei ⁊ v̄ginis filiꝰ. Hic ie
ſus patrib⁹ p̄miſſus. Hic ieſus a pphetis p̄nū
ciatus. Hic ieſus a iudeis crucifixus. Hic ie
ſus q ſurrexit a mortuis. Hic ieſus ita veniet
ſicut vidiſtis eū aſcendente in celū. Veniet vn
q; rex glorie ⁊ dñs mūdi ad reddēdū vnicuiq;
ſm opera ſua. Tertius trīūphus dicit gene
ralis. Quādo in generali iudicio filiꝰ dei ⁊ vir
ginis bñdicte ſedebit ſup ſedē maieſtatis ſue.
Q qd erit tūc cū innoteſcet vnicuiq; p experī
tiaz q; ille q in p̄ſepio vagijt ſit dñs celi terre ma
riuz angelorū ⁊ hominū: quādo oēs angeli ſan
cti atq; electi eiꝰ vnanimes adorātes eū dicent.
Adoramꝰ te chriſte ⁊ benedicimꝰ tibi: q; p ſan
ctam crucē tuā redemiſti mundū. Tu rex glo
rie chriſte. Tu patris ſempiternus es filiꝰ. Tu
ad liberandū ſuſcepturus hominē nō horruiſti
virginis vterū. Tu de victo mortis aculeo ape
ruiſti credentib⁹ regna celorū. Tu ad dexteram
dei ſedes in gloria patris. Judex veniſti vt iu
dices omnes. Tibi gratias agimꝰ nos famuli
tui quos p̄cioſo ſanguine redemiſti. Ex hoc
loco querit: vtz poteſtas iudiciaria ſit chriſti ex

humanitatem

humanitatez aut ſm diuinitatē. Et rñdet Bo/
nauentura in quarto di. 48. Dō ad hoc q iu/
diciuz ſit firmuz cōcurrit auctoritas ⁊ poteſtas
Auctoritas in ſententiādo. Et poteſtas in retri
buendo premiū vel meritū. Si alterū horū de/
ficiat nō eſt firmuz iudiciū. Hec duo principa/
liter ſunt in deo. Nam in ipſo eſt auctoritas in
ſententiādo q̄ eſt dominꝰ omniū ⁊ nos omnes
ſerui. Et etiā poteſtas ad retribuendū: qa poté/
tiſſimus eſt. Et nullus pōt reſiſtere ſibi ſm il/
lud Heſter. ix. capitulo. Domine rex in ditio/
ne tua cuncta ſunt poſita: ⁊ nō eſt qui poſſit reſi
ſtere voluntati tue. Hec duo cōmunicauit ſan/
cta trinitas chriſto homini auctoritatē dādo do
minuz. Vnde Actuū. 3. capitulo dixit ꝓpetrꝰ
Certiſſime ſciat omnis domus iſrael: qa domi
nuz deus fecit hunc ieſum quē vos crucifixiſtis
Dedit ei etiā poteſtatē cuncta ſibi ſubiciēdo ꝫ
illud Mathei vltimo. c. Data eſt mihi omnis
poteſtas in celo ⁊ in cerra. ꝓpterea Act. io.
c. dicit. Ipſe eſt cōſtitutus a deo iudex viuoruz
⁊ mortuoꝝ. Quoniā ergo poteſtas iudiciaria
reſpicit illa duo iam dicta ⁊ illa ſunt in deo p na
turā: in xp̄o homine per gratiā: ideo iudiciaria
poteſtas eſt xp̄i ſm diuinitatē p naturā. Secū/
duz humanitatē vero collata p gratiā: vnde ꝫ
vtranq̄z naturā habet auctoritatē: ſed ſm diui/
nitatez principalez ⁊ naturalē ⁊ ſm humanita/
tez cōmiſſaz. Vnde dicit Joānis qnto. c. ꝓpo
teſtatez dedit ei iudiciuz facere: qz filius hom/
nis eſt. Cum ergo poteſtas primaria ſit in deo
ſed cōmiſſa in homine xp̄o latio ſententie ferri dz
ab homine xp̄o. Et ſm hoc dicit Joānis. 5. c.
Pater nō iudicat quenq̄z ſed omne iudiciū de
dit filio. Sed qz xp̄s eſt deus ⁊ homo ſententia
eius nō erit tanq̄z iudicis delegati: ſed tāq̄z pn
cipalis. Et ideo ab ea ꝓpter vtranq̄z poteſta
tem nullus poterit appellare. Quid ergo faciēt
tunc miſeri peccatores. Quid dicent principes
huius ſeculi. Quid cogitabūt elati philoſophi
cū videbit ab omnib⁹ chriſtus in tali triumpho
O q̄z beati erūt ⁊ q̄z iocūdi ſerui ⁊ amici eius.
Quid o infelices mortales nō ꝑcogitatis diez
illū omnino venturū. Contremiſcite et pauete
cōſiderātes q̄ omnes cōparebim⁹ in illo tremē
do ſpectaculo. Tertia excellentia xp̄i iudicis
omniū dicit maieſtas viſibilis: videbit quippe
ab omnib⁹ tam electis q̄z reprobis iudex ille in
maieſtate. Sed notādū ſm Magiſtrū ſentē
tiaruz in. 4. di. 48. ⁊ Augu. ⁊ Hugonē li. de
ſacramētis. Dō patrē nullus de reprobis vide
bit in iudicio: ſed omnes filiū: qz filiꝰ homis eſt
vt ab omnib⁹ videri poſſint: vnde nō appare/
bit viſibilis in forma dei. Verūtamē duplex eſt
cognitio diuinitatis: vna p ſigna ⁊ effect⁹. alia
in ſua forma ⁊ eſſentia. Reprobi cognoſcēt di
uinitatez p ſigna certiſſima ⁊ effectus manife/
ſtos: ⁊ cognoſcent qz chriſtus ē dei filius omni
potens. In ꝓpria vero forma videre non pſit:
quia talis forma omnino ē improportionabilis
oculis peccatoꝝ ⁊ improportionabilis oculis
omnib⁹ qui nō ſunt ſublimati per gloriaz vel p
ſuperabundantiā gratie. Et qz reprobis nō da
bitur gloria nec ſimpliciter nec ad tp̄s ideo nō
videbunt diuinitatē. Ratio autē quare nō dabi
tur eis virtus que faciat eoꝝ aſpectū idoneū ad
videndā illā lucē: qz ſi haberent oculū aptū ha/
berent ſummā delectationē quaz impoſſibile ē
eſſe ⁊ indecens peccatorib⁹. Impoſſibile enim
eſt ⁊ nō intelligibile q̄ dānati fiant, ꝓportiona/
biles ⁊ nō gaudeant. Nō ſic autē ē de humani/
tate xp̄i glorioſa ad quā videndā nō regritur lu
men glorie ⁊ cuius viſio dānatis pōt eſſe cum
odio ⁊ diſplicentia.

Dō cōparebunt differenter in iudicio electi
⁊ reprobi: ⁊ qualiter cōuincuntur increduli ex
primo aduentu chriſti vt etiā credant ſecundū.
Et de tempore iudicij.

Capitulum .II.

Secundū myſterū cōtemplādū de iudi/
s cio dicit iudicandoꝝ differentia: differt
nāq̄z iudiciū i electis ⁊ reprobis i trib⁹
ꝓmo in locatione.
Secūdo in manifeſtatione.
Tertio in collocutione.

De loco iudicij et manifeſtatione cōſcientia/
ruz et peccatoꝝ dictuz eſt in quadrageſimali de
penitentia. De collocutione etiā multa ſunt ibi
poſita. Mā alloquetur chriſtꝰ electos ſuos blan
de dulciter affabiliter cū omni manſuetudine ⁊
gratioſitate: reprobos vo cū indignatione ter/
rore exprobratōe et omni aſpritate. Hinc amos
3. c. dicit. Leo rugiens qs nō timebit. Leo. ſ.
de tribu iuda qui vicit diabolū chriſtus q et ſi
tacuit in primo aduentu ſuſtinendo iniuria et i/
properia cū patientia et humilitate nō ſilebit in
ſecūdo ſed rugiet ſicut Leo oñdens ſuā potentiā
et maieſtatē et in iudicādo ſeueritatē. Sicut. n.
manifeſtauit ſuā potentiā in creatiōe rex: ⁊ ſa/
pientiā in gubernatōe mūdi: ⁊ clementiā in in/
carnatōe. Ita i fine ſuā manifeſtabit iuſticiam.

Et ppter hoc electis ꝑbebit se in ẽunctis beni gnũ. Iniquis vo rigidũ ⁊ austerũ. Sed incredulj ducunt ista in derisum asserẽtes q̃ tot ãni pterierũt quib⁹ dicta sunt hec oĩa a generatione in generatione: ⁊ tamẽ nõdũ venit iudicij tẽpus. Et sicut nõ venit ita nec veniet. Quos et si cõuincere debẽt testimonia scripturaꝝ nouj ⁊ veteris testamẽti: tamẽ facile est ipsos cõfundere cũ exẽplo ⁊ experiẽtia primi aduẽtus. Nã de illo dictũ fuit successiue post lapsum Ade de etate in etatẽ veniet: veniet. Et exactis tãdẽ qn qz milib⁹ annozum venit. Ex hoc xp̃s dicebat. Estote parati: qz qua hora nõ putatis filj⁹ hois veniet. Fuerunt nihilomin⁹ qdã q tp̃s determinare voluerunt generalis resurrectiõis ⁊ futuri iudicij: vt aug. refert li. 18. de ci. dei. vt diximus in ſmone de mũdo in q̃dragesimali de penitentia. Cõcludit. n. augu. ibi oium de hac re calculantiũ digitos resolvit ⁊ gelscere iubet ille q ait. Nõ ẽ vestrũ nosce tpa vel momẽta q̃ pater posuit in sua ptate. Et ppter hoc illi q ad talia p̃ nunciãda determinate sunt moti decepti fuerũt Et de Abbate Joachi dicit Tho. in q̃rto q. ali qua vera dixit p cõiecturas ⁊ in aliqb⁹ decept⁹ ẽ Quãuis autẽ sim⁹ in vltima etate mũdi. Tamẽ aug. li. 38. q̃stionũ dicit. Etas vltima humani generis q̃ incipit a dñi aduentu vsqz in finem seculi qbus generationib⁹ cõputeꝛ incertuz est.

Inuenti etiã sunt in summa ti°. 14. c. xi. pte 4. q asserere voluerũt tãto tpe mundũ duraturꝝ quãtũ fluit ab initio mũdi vsqz ad aduentũ xp̃i i carnẽ. Dõ fuit qnqz miliũ centũ nonagintano uez annoꝝ ſm aliquos: vel ad min⁹ q̃ttuor miliuz annoꝝ ſm alios. Fundabãt autez isti opinionẽ suã in Ybis Abachuc q ait. Dñe opus tuũ in medio annoꝝ vivifica illud. op⁹. n. dei p̃cipuũ fuit genus humanũ qõ mortuũ p peccatũ vivificatũ fuit i medio ãnoꝝ. Ad hoc vt sit i medio dicũt q oportet q tm̃ sequaꝛ tẽpozis post aduẽtũ p̃mũ q̃tũ ante p̃cessit. Et sic esset tp̃s qnqz miliũ vl q̃ttuor miliũ annoꝝ. Sz istud motiuũ est valde debile: qz mediũ non soluz dicit q equaliter distat ab extremis. Sz etiã qõcũqz existens inter extrema siue parum siue multũ distet ab eis. Pot. n. dici in medio numeri vndenarij nõ soluz vnus q eque distat ab vno qnquenario ⁊ alio: sz etiã alio mõ oẽs numeri q sunt inter vnariũ ⁊ vndenariũ. Et sic septenarius est in medio ⁊ alij sequẽtes numeri: ⁊ binari⁹ cuz sequen⁹ b⁹. Quare sumit ibi mediuz late nõ stricte nec punctaliter: vel dicit ibi in medio. ſ. infra tp̃s veteris testamẽti ⁊ noui. Alij adhuc petũt ⁊ interrogãt: q̃ hora determinata fiet resurrectio generalis. Et rñdet Magister in. 4. di. 43. Dõ h̃ p certo sciri non pot. Tamẽ sanis, pbabile credit. Dõ resurrectio erit quasi in crepusculo sole existẽte in orizonte et luna in occidẽte: qz i tali dispositiõe sol et luna creduntur creata. Nec obstat qz dicit Math. 25. Ade dia nocte clamoꝝ factus est: qz illud ponit pp icertitudinez tpis: nõ pter determinationez horez: qz tũc tpis min⁹ stant hoies vigilantes ⁊ cauti.

Dõ dura erit ⁊ terribilis sntia xp̃i p̃tra dãnatos quos expellet a se cũ maledictiõe: deputãdo eis habitationẽ ppetuã in igne inferni.

Capitulum. .III.

Ertiũ mysteriũ cõtemplãdũ dicit iudicij sntia. Quis tã ferreus ⁊ durus vt nõ cõpungat. Quis tam audax ⁊ fortis vt nõ timeat. O indurati peccatores. O aie deo magno rebelles. Si ad pniam nõ reuertimini vobis vobis diceꝛ a xp̃o. Discedite a me maledicti in ignẽ eternum ꝛc. Que sntia grauissima erit dãnatis p̃cipue ppter tria.

Primo ppter expulsionẽ.

Secundo ppter maledictionẽ.

Tertio ppter deputationẽm.

Primo ppter expulsionẽ: qz expellent ipsi dãnati infelicissimi ab habitatiõe celi a societate sanctoꝝ ⁊ a beata visione dei. Sed quo ibitis o peccatores: vbi erit habitatio vra. Nũqd ad terraz hãc redibitis habitabitẽ. Nũqd exiliũ illud erit tale quale fuit primoꝝ parẽtuz post lapsum qz a terrestri paradiso expulsi pmissi sunt coleꝛe terrã istã ⁊ cũ sudoꝛe vultus ac laboꝛe ducere vitaz. O terribile Ybũ. O formidabilis sentẽtia Ite discedite ad habitandũ in inferno. Ibi erit aia vra. Ibi thoꝛus. Ille loc⁹ paratus est, p dãnatis: vbi vmbra moꝛtis ⁊ null⁹ oꝛdo: vbi boꝛroꝛ: vbi fletus: vbi stridoꝛ dentiũ: vbi toꝛtoꝛes infesti: vbi penuria: vbi denqz cuncta meroꝛe plena. Secundo erit illa sntia grauis pp maledictionẽ. Quid. n. flebili⁹ cuiqz eẽ pot q̃ maledici oꝛe ppꝛio iesu xp̃i. Maledicti ingt qz tot bona recepistis: tot bñficia vobis cõtuli: ⁊ mihi ingrati rebelles fuistis. Maledicti qz dedi vobis terrã vt habitaretis ⁊ illa nũqz decetero vos sustinebit. Maledicti qz dedi vobis fruct⁹ terre, p vite sustentatiõe ⁊ ãmodo esuriens semp Maledicti qz dedi i vsuz vestrũ aquã ⁊ ãmodo semp sitietis: ⁊ gutta negabit vobis. Maledicti qz dedi vobis lumẽ solis ⁊ lune atqz stellaruz ⁊

decetero

ceteroꝝ abscõdetur a vobis claritas eoꝝ. Maledicti qꝝ effudi sanguiñẽ meũ pro redemptõe vestra ⁊ redemptõis fructuꝫ nunqꝫ peripietis. Maledicta sit aia vestra. Maledicta memoria vestra. Maledicta volũtas vestra. O patrões potentiaꝝ vestraꝝ vertañ vobis in mestitiam ⁊ doloꝛẽ. Maledictũ sit corpus vestꝝ cuiꝰ oẽs sensus ad obiecta tristabilia semp ferañ. Hec ⁊ similia iplicite cõsiderare possumꝰ in illa male dictõe. Tertio erit illa sñia grauis ꝓpterꝫ de putatõez: qꝝ deputabiꝫ dãnatis ignis eternus qui patus ẽ diabolo ⁊ angelis eius. Sꝫ nũqd post iudiciũ demones ꝑerunt in iferno ad toꝛmẽndum pctões. Et circa hoc Magiſter sententiaꝝ in. 4. di. 47. ponit duplicẽ opinionem ℙrima q̃ dicit qꝫ non. Alia qꝫ sic vt quos sibi subiecerũt in culpa eis assentiẽdo eos habeant vt dños ad toꝛmẽndũ in pena. Et lꝫ incertuꝫ sit que opinio sit vioꝛ. tñ Tho. magis adherꝫ opinioni secũde. Erũtqꝫ itaqꝫ demões dãnatoꝛuꝫ nõ solũ cõsocij: sꝫ toꝛtoꝛes negſſimi. Igitur vt ait Bernardus. Quis putas tunc meroꝛ erit. Quis lucus. Que tristicia cũ sepabũtur impij a cõsoꝛtio iustoꝝ ⁊ a visione dei ⁊ traditi i ptãte demonũ ibũt cũ ipsis in ignẽ eternũ nũqꝫ lucez visuri: nũqꝫ refrigeriũ adepturi: sꝫ ꝓ milia multum ãnoꝝ in iferno cruciãdi. Curemꝰ ergo oẽz ſuphiaz deponere ⁊ deũ timere quẽ offendimꝰ studeamusqꝫ ad eũ per pniam redire vt miſertus nostri liberet nos in die illa a penis dãnatoꝝ pducatqꝫ ad gaudia padiſi. Cuius nomen ſit in eternum benedictũ Amen.

℣eria tertia secũde hebdomade. De cãis ex qbus oẽs inflantur superbia. Sermo. 10.

Adignati sunt

1. Scribũtur hec ỽba Mathei 21. c. ⁊ i euangelio hodierno. ℙossidebat phariseoꝝ ⁊ ꝓncipũ iudeoꝝ corda elata ſuphia ob quã xp̃m ⁊ doctrinã eius ſat miracula cõtẽnebãt. Exultãtibus ỽo turbis, ꝓpter mirabilia ⁊ signa q̃ videbãt illi ecõuerso cõtriſtabañ ⁊ xp̃z arguere ꝑsumebãt. Qꝝ ỽo grãdis ẽ ſupboꝝ numerꝰ hodierna die de cãis ſuphie aliq̃ pcuremus que lꝫ sint multe nos tñ colligemꝰ ex illis tres principales.

ℙrima dr̃ nobilitas generis.
Scda fortitudo corporis.
Tertia scientia animi.

Ad multi efficiũtur ſuphi, ꝓpter nobilitatez originis vel patrie cũ tñ vera nobilitas in ỽtute consistit. Capitulum ꝓmum.

Rima cã quare multi in ſuphiã eleuantur dr̃ nobilitas generis. Intumeſcũt eni in coꝛde suo ⁊ oꝛe sc iactant: qꝝ nati ſũt ex nobili pentela ⁊ exꝑsapia digna. Sꝫ ad uertendũ qꝫ nobilitas põt triplr̃ diuidi.

ℙrima ẽ ſanguinis nõ ỽtutis.
Scda ẽ ỽtutis nõ ſanguinis.
Tertia ẽ ſanguinis ⁊ virtutis.

ℙrima ẽ nobilitas ſanguinis nõ ỽtutis: q̃ in illis ẽ qꝫ lꝫ pentibus claris exoꝛti sint tñ vicioꝝ turpitudine natiuitatẽ ſuã ⁊ ꝓgeniẽ obscurant. ℙro qbus claudianus ait. Degenerant boies vicijs fiũtqꝫ minoꝛes. Et Señ. in tragedijs. Qui genꝰ iactat ſuũ aliẽa laudat. Et apd̃ Saluſtiũ i iugurtino. ℙonũtur ỽba gaij marij cõtra nobiles q̃ sic dicit. Iſti q̃ se falſo nobiles predicãt ignaue atqꝫ voluptuoſe viuẽtes ſuphe postulant ỽtutum ꝑmia. Et cũ facũda oratõe extollũt maioꝛes ſuos ipsoꝝ clara facinoꝛa memoꝛãtes se extumãt clarioꝛes. Sed cõtra est qꝝ ꝗsto fuit vir i maioꝝ clarioꝛ tanto magis poſterioꝝ secoꝛdia ac flagitia inotescũt eo qꝫ maioꝛũ gl̃ia posteris lumẽ ẽ. Nõ sunt cõpoſita ỽba mea. Id paruifacio cũ appeant opa ỽtuoſa. Illis ỽo artificio opꝰ ẽ vt ipsoꝝ fcã turpia cõpta oꝛõne tegañ. Et Cicero in iuectiua cõtra saluſtiũ ait. Ego maioꝛibꝰ meis ỽtute mea preluſi vt ſi ꝓius noti nõ fuerãt a me accipiãt initium memoꝛie ſue. Tu ỽo tuos q̃z turpiter offendiſti vt ſi fuerãt egregij ciues in obliuionẽ venerint. hec ille. ℙarũ ẽ cõmemoꝛare maioꝝ nobilitatẽ cũ vitia tãtomagis ab illis oꝛtũ trahentes vitupent. Silr̃ pleriqꝫ gl̃iam nobilitatis cõpare ſtudent ꝓpter ſplendoꝛẽ ⁊ nobilitatem p̃rie q ſi crioſi ſint vtiqꝫ magis vileſcãt. Ob quod ſcribiꝫ in cronica de nugis phoꝝ. Quod cũ anatharſis ſcita vituparet ab archito: quoniam ſcita foꝛet. Mihi ingt dedecꝰ patria ẽ tu ỽo patrie. Cicero iſuper in lib. de senectute refert themiſtoclẽ cuidã ſeriphio in iurgio reſpõdiſſe Cũ ille diceret nõ eũ ſua ſed patrie gl̃ia ſplẽdorem aſſecutũ. Nec hercle ſi ego ſeriphius eſſez ignobilis: nec tu ſi atheniẽſis eſſes clarus vnqꝫ fuiſſes. Secũda est nobilitas ỽtutis ⁊ nõ ſanguinis. Et de hac ingt. c. Venerabilis. extra de prebẽdis. Nõ generis ſꝫ ỽtutum nobilitas gratum deo facit ⁊ idoneũ ſeruitoꝛẽ. Et ter. di. 40. c. nos. Nos q̃ preſumus non ex loco vel generis dignitate ſed moꝛũ nobilitate

innotescere debemus nec vrbiū claritate sed fidei puritate. Et Cassiodorus in eplis. Nec ē idubitata nobilitas q̄ moribus, pbaē ornata. Et Hiero. ad cellātiā. Nunq̄ te vlli de generis nobilitate pponas: nec obscuriores quaslibz humili loco natas te iferiores putes: nescit religio nostra psonas nec cōditōes hoium: sz aias iſpicit. Ille apud deū pest potior nō quē nobilitas generis: nec nobilitas scli: sed quē deuotō fidei ꝛ scā vita commendat. Et itez Hiero. ad eandē. Vera nobilitas ē claz eē virtutibus. Et Sen. ad Lucillū. Animus nobilē facit cui ex quacūq̄ cā lz supra fortunam surgere. Et idez in li. de moribus. Nobilitas ē generosus aius Et Arist. in. 4. politice. Ingenuitas est virtus ꝛ diuitie antique. Et Claudian⁹. Exaltat virtus nobilitādo genus. Et Juuenalis. Nobilitas sola ē atq̄ vnica virtus. Et licus quem iducit Sen. in tragedijs dicebat. Non vetera patrie iura possideo domus ignauus heres. Nobiles nō sūt mihi aui nec altis iclytum titulis genus: sz clara virtus. Ex hoc Valeri⁹ maximus in rubrica. Qui humili loco nati clari euaserūt. Demosthenē magnificat principē oium oratorum grecie: q tamē habuit humillimos genitores. Socrates ēt thebanus famosissimus phs matre obstetrice patre marmorario genitus ē.

Igit vt scribit. 56. di. c. Vndecūq̄. Vnde cūq̄ hoies nascantur si parentū vitia nō imitāt honesti ꝛ salui erūt. Et in. c. Nunq̄. Nunq̄ de vitijs erubescamus parentū. Tertia ē nobilitas sanguis ꝛ virtutis. ꝛ hec nō solū nō spernēda ē: sed ēt magnificiēda. Nam dñs ihesus xp̄s ēt fm carnē nobilē ortū voluit habere. vñ Math. 1. c. dicitur. Liber gnātōis ihesu xp̄i filij dauid. Et de benedicta virgine cātat ecclesia. Regali ex pgenie maria exorta resulget. Et si obiciatur q̄ in. c. Venerabilis. superius allegato pont dcñ apostoli. Nō multos fm carnem nobiles ꝛ potentes elegit sz paupes ꝛ ignobiles. Rñdetur q̄ ibi nō dānat nobilitas sz assignat cā quare xp̄s nō elegit nobiles vt. s. virtus diuina cognosceret: q̄ si apostoli fuissent d̄ nobili genere vel docti vel eloquētes fm humanā sapientiam conuersio gentiū potuisz ascribi aut fauori aut humane doctrine vel eloquentie vextamē vt dicit glo. in p̄dicto. c. Jō dicitur in textu. Nō multos. qñ Paulus ꝛ Bartholomeus fuerūt nobiles. Sūt aūt vere nobilitatis q̄nq̄ signa. Primū ē liberalitas. Nā ꝛ de⁹ q̄ nobilissim⁹ est liberalissim⁹ se exhibet ꝛ solē suū oriri facit sup̄ bonos ꝛ malos. Propter ea scribit extra de donatōib⁹. c. prudētes. Nā sibi quodāmodo nobilitas legē iponit vt debere se q̄d sponte tribuit existimet. vbi glo. Beatius ē dare q̄z accipe. Idē. 16. q. 1. c. Predicator. Et de celebratōe missar. c. cū marthe. Et in glo. huius capli iducit dcñ Martialis a sceuolaz. Sceuola tu comedis apud oēs. Nullus apud te. Alterius siccas pocula: nemo tua: aut tu redde vices: aut desine velle vocari. Dedecus ē sp sumere nilq̄ dare. Quidā milites iterrogauerūt semel alanū p̄m: audita fama scientie eius. Que essz maxima curialitas. i. nobilitas. Rñdit q̄ dare. Dō cū placuissz eis iterrogauit ipe eos. Que eēt maxima rusticitas. Et cū cōferēdo nō cōcordarēt: rñdit alanus. Ego posui vos in vta soluēde q̄nis ꝛ nescitis cōsiderare. Nā si curialissimū ē dare segtur q̄ rusticissimū est cōtrariū eius. s. auferre. Scdz signū vere nobilitatis ē māsuetudo ꝛ misericordia. vnde Sapiēs, puerbioz. io. c. Māsuetudo ꝛ vitas custodiūt regem ꝛ clemētia firmat thron⁹ eius. Et, puer. 3. c. Māsuetis dabit dominus grām. Et, puer. 1. c. Beneplacitū est illi. s. deo fides ꝛ māsuetudo. Et Judith. 9. c. Humiliū ꝛ māsuetoz tibi sp placuit deprecatio. Et ps. 149. Exaltabit māsuetos in salutē. ꝛ Math. 5. c. Bti mites qm̄ ipsi possidebūt terrā. Huius māsuetudis offiū ē fm Gerardū odonis sup. 4. ethicoz non irasci de facili ꝛ absq̄ cā ꝛ ad defectū ire magis q̄z ad excessū facit declinare ꝛ iniurias liberter remittit. Hinc Cicero in prio de officijs. ait. Nihil laudabiliusz: nihil magno ꝛ pclaro viro digni⁹ placabilitate atq̄ clemētia. Et Quintilian⁹ in declamatōib⁹. Nec ē celebrāda virtus: hec animi suscipiēda moderatio: vicere irā ꝛ iter simultates quoq̄ memi/nisse hois. Scribūt nāles: q̄ rex apū solus nō hz aculeū cū oēs alie apes hēant. Tertium signū vere nobilitatis ē magnanimitas: que fm Arist. in. 4. ethicoz tendit ordinate ad honores ꝛ ad magna. Aūt. n. videt magnanim⁹ esse q̄ magnis seip̄m dignificat magnus existens. Qui. n. nō fm dignitatē id facit ispiens. Jō veri nobiles vel dāt opam militie vel lris vel alicui laudabili exercitio quo possint cōseq̄ honorē ꝛ famā: semp tamē cū timore dei. Et ca/uent sibi a rebus turpibus ꝛ reprehensione dignis. Propterea Señ. ad Lucillum igt. Neminez excelsi ingenij vir humilia delectāt ꝛ sordida. Notent ergo qui se nobiles appellari gau/

dent

dent q nō ē de ipsa nobilitate vicioſe viuendo ſuperbiendū: ſz potius diligens cura illis dz in eē vt bñ ⁊ virtuoſe viuant in cunctis deo ſe humiliando.

Dō multi efficiunt ſupbi ꝓpter fortitudinē corporis q̄ cōpat hoiem beſtijs: ⁊ ſupat a fortitudine animi atq; in illa confidentes exponit periculis. Capitulum ſcōm.

Ecūda cā quare multi erūpunt in ſupbiaz dr fortitudo corporis: ob quā nullus ſuperbia intumeſcere dz ꝓpter tria.

Primo ꝓpter comparatōem.

Scōo ꝓpter ſuperatōem.

Tertio ꝓpter periculationem.

Primo ꝓpter cōpatōem: qñ per corporis fortitudinē cōpat homo beſtijs: ⁊ aialib⁹ bruti vnde Petrarcha in li. de remedijs fortuitorū Abūde ingt ē viriū taurina laus. Quinimo vt in plurib⁹ homo a beſtijs in fortitudine ſupat Hic ⁊ Cato vt Cicero refert in li. de ſenectute dicebat. Que. n. vox pōt eſſe contēptio: q̄z miloms crothoniate q cum iaz ſenex eēt athleta ſq; exercentes in curriculo videret aſperiſſe lacertos ſuos dr illachrymāſq; dixiſſe. At hij qdem iam mortui ſūt. Et de iſto milone ſic ſcribit Aulſgellius li. 14. noctiū attica ⁊. Milo crothoniensis athleta illuſtris quē in cronicis ſcriptū ē olimpyade prima coronatū eſſe exitum habuit vite miſerandū ⁊ mirandū. Cū iam natu grandis artē athleticā deſiſſet: ideſt religiſſz. Iterq; faceret forte ſolus in locis italie ſilueſtrib⁹ quercū vidit ꝓme viam patulis in pte media ramis hiantē. Tūc expiri volens an vlle ſibi reliq; vires adeſſent imiſſis i cauernas arboris digitis deducere ⁊ reſcidere quercum conatus ē: ac mediā qdem ptē diſcidit diuellitq;. Quercus aūt in duas deducta ptes cum ille quaſi p/ſecto qō erat cōnixus manus laraſſz ceſſāte virediit i naturā manibuſq; eius retentis iclusiſq; ſtrictaq; denuo ⁊ cohesa dilacerandū hoiem ferijs pbuit. Scōo non dz homo ſupbire ō fortitudie corporis ꝓpter ſupatōem: qz illa ſupatur a fortitudie ai. Dñ Ouidi⁹ li. de ponto aīt O ia deficiūt aius tamē oia vicit. Et Sapiens ꝓuer. 16. Melior eſt vir patiēs viro forti: ⁊ q dñatur aio ſuo expugnatore vrbiū. Et in eplis ouidius. Vice aios irāq; tuā q cetera vincis. Et de hac Ambroſius li. prio de officijs. Mō mediocris animi eſt fortitudo que ſola deſēdit oznamēta Vrtutum. Tertio nō dz qs ſupbire de fortitudie corporis ꝓpter periculatōnem

Hij. n. ſortes corpore multis periculis ſunt expoſiti ⁊ ſepiſſime male finiūt ſicut pz de hercule antheo hectore achille ⁊ filibus. Et pmi regū. c. 15. ſcribit de golia quod erat altitudis ſex cubitoꝝ ⁊ palmo: ⁊ tamē dauid illum iterfecit: vt pz codē li. c. 16. Recitat Joānes ſolobrienſis in policratōe: q hanibal carthaginēſis occidi fecit romanū q mādato eius ſingulari certamine pcuſſerat elephantē dicēs cū idignuz vita q cogi potuerat cū beſtijs dimicare: ſz veri⁹ ſit eum ex iuidia noluiſſe captiuū. Inauditi triū/phi gl'ia illuſtrari ⁊ ifamari beſtias quaꝝ Vtute gentibus terrorem incuſſerat.

Dō multi fiunt ſuperbi eſtimātes plus ōbito ſuū itellectū ſpernendo ꝓmos ac dei obliuiſcendo.

Capitulum tertium.

Ertia cā quare multi elevanť i ſupbiā t dr ſcientia ai. Cōfiſtit aūt ſupbia hominū qui ſe doctos arbitrantur maxime i tribus.

Primo in ſui itellectus extimatione.

Scōo in ꝓmoꝝ deſpectōe.

Tertio i dei obliuione.

Primo i itellectus extimatōe de quo ita ſatue arbitrant q oia itelligibilia poſſit itelligere p ſe: ⁊ q illud quod ipſi ſupbi nō itelligūt non ſit itelligibile: ⁊ q ea que ſūt a deo nobis reuelata Va nō ſunt: qz ea ipi cape neq̄unt. Nolūt eni captiuare itellectū in obſequm xpi. Neq; ō bilitatē nature adiuuari expoſtulāt lumie diuie gre. Pro qbus confutandis notandum q triplex itellectus iuenit.

Primus dr diuinus.

Secūdus angelicus.

Tertius humanus.

Primus ē itellectus diuinus: de quo dicit Scotus. 2. di. pmi libri q eſt ifinitus ⁊ cognoſcit quodcūq; itelligibile pfectiſſimus quantuz eſt intelligibile in ſe: ⁊ vnico actu intelligendi i telligit ſemetipſum ⁊ omnia. Et vt ait Cōmentator. 12. metha. Intelligere dei eſt ſua ſubſtantia patet quia ſua ſubſtantia eſt ſua actio ⁊ eſt actus purus ⁊ ſimplex. Et ibidem Cōmentator dicit q intellectus in deo intellectum ⁊ intellectio idem ſunt. Et vt inquit Tho. prima parte. q. 14. Nihil eſt perfectio intellectus diuini niſi ipſa eſſentia dei. Intellectui itaque diuino comparari non poteſt intellectus angelicus neque humanus. Ideo nullus homo vel angelus videns eſſentiam dei poteſt illam in/

finite itelligere sed solus ipe deus. Secūdus ē intellectus angelicus. de quo ait Dio. q ē di formis. Et fm Boñ. in. 2. di. 3. non dicit dei formis ex eo q hz deiformitatem quam hz itellectus gliosus p assilatōem que est in statu pfecto. Sed qz sine susceptōe spērum p illud quod hz in se actu cognoscit. Ex hoc angelus nāli cognitōe diuinam essentiā videre non potest: qz hec cognitio est pmiū meriti quo habito creatura qescit. Angelus aūt p nām btūs esse nō pōt Quare itellectus angelicus limitatus ē t nihil quodāmō dici pōt in cōpatione itellectus diuini. Tertius itellectus ē humanus satis iferi or itellectu angelico: qz cognoscit res in tpe t cū discursu rōcinando. Est aūt ipse intellectus potentia aie t non ipa eēntia: vt ptbat Tho. pma par. q. 79. artī. 1. Nam tūc solū imediatū pncipiū opationis ē ipsa eēntia rei opantis qñ ipsa opatio ē eius esse. Sicut. n. potētia se habet ad opatōem t ad suū actū. Ita se hz essentia ad eē. In solo aūt deo idē est itelligere q suū esse vnde i solo deo itellectus ē eius eēntia. In creaturis aūt itellectualibus itellectus ē qdam potentia itelligentis. Sed si obiceret cōtra. Qz Aug. dicit li. xi. de trinitate. Mens t spiritus nō relatōe dicūtur: hz eēntiā demōstrāt. Sed intellectus idē est quod mēs: ergo intellectus est ipa essentia aie. Ad hoc ñdet Tho. q sicut sensus aliqñ accipit p̄ro potētia aliqñ vo. p ipa aia sensitiua. Denoiatur. n. aia sensitiua noie pncipalioris sue potentie: q ē sensus. Silr aia itellectiua qñq noiatur noie itellectus qñ a pncipalioi sua vtute sicut dī i pncipio de aia q itellectus ē substantia qdaz. Et hoc ēt mō aug. dicit q mens ē spūs vel eēntia. Et vt itellectus humani pcipiamus puitatem dicit Tho. q itellectus diuin⁹ differt ab itellectu creato: qz itellectus diuinus ad ens vniuersale se hz sicut act⁹ totus entis eo q itellectus diuin⁹ est dei essentia i qua originalr t vtualr totū ens pexistit sicut in pma cā. Et ideo itellectus diuinus nō ē i potentia sed ē actus purus. Nullus aūt itellectus creatus pōt se habere vt actus respectu totius entis vniuersalis: qz sic oporteret q esset ens ifinitū vnde ois itellectus creatus p̄ro hoc ipm q ē nō ē actus oium itelligibiliū: sed cōparatur ab ipa itelligibilia sicut potentia ad actum. Intellectus vo angeli differt ab itellectu hois qz semp ē in actu suoz itelligibiliū ppter ppin quatem ad diuinū itellectum: q ē actus purus. Intellectus aūt humanus q ē ifimus i ordine itellectuū ē i potentia respectu suoz itelligibiliū. Et i pncipio ē sicut tabula rasa i qua nihil ē depictū: vt dicit Arist. i. 3. de aia. Quod manifeste apparet ex hoc q i pncipio sumus itelligentes i potētia t postea efficimur itelligentes i actu. Notandū adhuc q hz i oibus hoibus sit itellectus tū vnus alio melius t clarius itelligit: qz fm Tho. pria par. q. 85. ē melioris vtutis i itelligendo. Sicut melius videt rem corpalē aliqs q est perfectioris vtutis t i quo vtus visiua ē pfectior. Hoc aūt circa itellectū cōtigit dupl'r. Uno qdem modo ex pte ipius itellectus: q est fortior. Manifestū est. n. q quāto corpus ē melius dispositū tanto meliorem sortitur aiam: quod manifeste appet i bis que sunt fm spēm diuersam. Cuius rō est qz act⁹ t forma recipit i materia fm mām capacitatem. Unde cū ēt i hoibus qdam hēant corpus melius dispositū sortiunt aiam maioris vtutis i itelligendo. vnde dī i. 2. de aia. Quod molles carnes bene aptos mēte videm⁹. Alio mō cōtigit hoc ex pte vtutuz iferioz qbus itellectus idiget ad sui opatōem. Illi. n. i qbus vtus imaginatiua cogitatiua t memoratiua ē melius dispositā sūt melius dispositi ad itelligendum. Et si obiceret q itellectus est illud quod est formalissimū i hoie. Sed differentia forme causat differentiam spēi. Si ergo vnus homo magis alio itelligit videt q non sint eiusdē spēi. Respōdet Tho. Quod dria forme que nō puenit nisi ex dispōne māe diuersa non facit diuersitatem fm spēm sed solum fm numez. Sunt eniz diuersorum indiuiduoz diuerse forme hz materiā diuersificate. Ex qbus oibus colligimus qz magna ē fatuitas illoz q se tenēt omnia scire t omia itelligere. Ipso qbus facit illud qđ Lactantius scribit li. de ira dei. Socrates igt cum esset omniū philosophoz doctissimus vt ceteroz arqueret insciam q se aliqd tenere arbitrabātur ait se nihil scire nisi vnū q nihil sciret Et Mercurij termegisti exat illa famosa sētentia. s. Maxima ps eoz que scimus ē minima ps eoz que ignoramus. Ob quod Sen. in li. de tranqllitate animi ait. Puto multos ad sapientiam puenire potuisse nisi putassent se peruenisse. Segtur ergo ex tali supba extimatōe itellectus cecitas t ignoātia diuinaz humanaq rez. Qz vt igt Bernardus super cantica Superbo oculo veritas non videt. Et Aug. li. confessionum. Humiliter se accusat deo de superbia precedente t dicit. Tumoze meo se-

parabar

parabar a te: ⁊ nimis inflata facies claudebat oculos meos. Secūdo cōsistit superbia hominuz literatoꝝ in proximoꝝ despectione. Despiciūt enim tales tā doctos q̄z indoctos. Indoctos autē aspernant tāq̄z viles ⁊ abiectos. Aut nolunt docere cū id efflagitant. Aut quādoq̄z ex iuidia nō recte docent. Doctos etiā vilipendūt vel illis detrahēdo vel docētes eos fugiendo: videt enim eis nō indigere aliena doctrina. Cōtra q̄s faciūt illa q̄ posita sunt in quadragesimali de penitentia in ſmone de Vbo dei, vbi sunt pter auctoritates exēpla Salomonis Hieronymi Juliani. Quib⁹ omnib⁹ addenda est ſnia Augu. 23.q.4.c. Si habes. qui ait. Senex a puero et ep̄s tot a morū a collega necdū anniculo paratus sum edoceri. Tertio cōsistit superbia hominuz eruditoꝝ in dei oblivione dū illa q̄ sciūt nō cognoscunt eē a deo nec ad dei honorē referūt: q̄z ad ppriā pompā famā ⁊ tpale lucrū. Sunt et alia i huiusmodi hominib⁹ superbie signa pp qd multos ex ipsis devorabit infernus. Jō Aug. vt scribit in legenda sua cū pontianus ex affrica veniens narrasset vitā ⁊ miracula illius magni Antonij exclamauit inspiciendo alippiū sociuz suū. Quid patimur. Quid audim⁹. Surgunt indocti ⁊ celū rapiunt. Nos cū doctrinis nr̄is in infernū demergimur. Abstineant ergo viri docti ab ābitione: a vana gl̄ia: a iactantia: ab arrogātia: ⁊ alijs vicijs: vt humilitate cōcurrente mereanť fulgere sicut stelle in ppetuas eternitates in regno beatoꝝ cū dño ihesu xp̄o: cui est honor ⁊ gloria in secula seculoꝝ. Amē.

Feria quarta secūde hebdomade. De superbia curiosoꝝ q̄ in triplici curiositate p̄cipue consistit. Sermo vndecimus.

Eneratio mala et adultera signum querit; verba sunt redemptoris nr̄i originaliter matthei. 12.c. ⁊ in euāgelio hodierno

Querterunt coꝝ suū scribe ⁊ pharisei a luce veritatis quā xp̄s Vbo docebat pariter ⁊ exēplo qm̄ superbia inuaserat ⁊ devicerat illos. Jdeo curiosi effecti petebāt a xp̄o signū videre. Quia Vo curiositas ex superbia ꝓuenit: hodie de illa erit dicendū. Pōt aūt qs curiosus fieri: aut qz male ac superbe vtit actu intellectus q̄z tū ad scientiaz: aut qz veritatē spernit dū narrat: ⁊ pdit sine eloquentia: aut qz oculos corporis dirigit ad vana spectacula. Propterea vt quilibet sibi caueat ne cū iudeis a xp̄o accuset adulter ⁊ mal⁹. Distinguem⁹ in p̄ti ſmone triplicē curiositatē exp̄o brandam.

Prima dicit cognitionis.
Secūda locutionis.
Tertia visionis.

De curiositate coꝝ q ob superbiā querūt scire aut a quo nō decet aut id quod sciri nō dz aut nō ad debitū finē. Cap. .1.

Prima curiositas dicit cognitionis.

p Pro qua sciendū ſm Tho. 22.q.167. q cognitio veritatis cuiuscūq̄z de se bona est: ⁊ ad hanc inclinat natura iuxta illud arip̄mo methā. Oēs hoies natura scire desiderant: ⁊ de hoc Cicero in. p̄mo de officijs ingt Oēs ducimur ⁊ trahimur ad cognitiōis ⁊ sciētie cupiditatē in qua excellere pulchruz putam⁹ Et in hoc cōsistit pfectio hois vt intellectus ei⁹ de potētia reducat in actū qō fit p cognitionem veritatis. Dū Diony. 4. de diuinis nominibus ait. Bonū aie humane est q̄z rōnē eē cui⁹ pfectio in cognitione veritatis cōsistit. Tamē p accidens cognitio Vitatis pōt eē mala respectu appetitus inordinati ⁊ studij indebiti siue abusus talis cognitōis. Dō fieri pōt tripliciter.

Primo ex pte illius a quo qs querit veritatem cognoscere.
Secūdo ex pte rei quā qs q̄rit cognoscere.
Tertio ex pte finis quare querit veritatem cognoscere.

Primo inordinat̄ hō cū querit addiscere ab illo a quo nō dz sicut cuz perquireret cognoscere futura q̄ sunt in dei voluntate aut aliq̄ occulta a demonib⁹ vel ab illis q demonum vtunť familiaritate atq̄z ꝓsortio. Dō prohibet. 26.q.5. c. Siqs. c. Qui diuinatiōes. c. Nō liceat. De qb⁹ aperti⁹ dicem⁹ in sequētib⁹. Sed ꝑ loco plerisq̄z dubitāt vtrum demones possint docere hoies. Et arguit̄ q nō. ꝑ qz ingt Amb. in glo. sup illo Vbo ꝓme ad Coz. 12.c. Nemo pōt dicere dñs ihesus nisi i spiritu scō. Omne vez a q̄cunq̄z dicat̄ a spiritu scō est. Sz demones sunt sine spū scō ergo nō p̄nt aliquā Vitatez docere. Secūdo obicit̄ qz docere, ppriū ē dei. vñ Sap̄. ꝑ.c. dicit̄. Omnis sapiētia a dño deo ē. Et. 7. c. Ipse dedit mihi horū q̄ sunt scientiā verāz vt sciā dispositionē orbis terrarū ⁊ Vtutes elemētoꝝ. Et p̄mi Reg. 2.c. Deus scientiarū dñs ē. Ergo nec demones nec hoies p̄nt aliquē docere. Ad p̄mū rñdet Tho. p̄ma secūde. q. 190. Dō omne vez a spū scō ē sicut ab infundēte naturale lumē ⁊ mouēte ad itelligēdū ⁊ loquēdū

veritatē. Nō autē ficut inhabitāte per grāz gra
tū facientē vel ficut largiēte aliqđ habituale do
nuz nature fupperadditū. Et ideo aug. retracta
uit qđ dixerat. ſ. q nullū verū eſſet abſq; grā co
gnoſcibile. Inquit enim ſic in primo lib. retra
ctationū. Nō approbo qđ i oratione dixi. Deꝰ
qui nō niſi mundos vex ſcire voluiſti. Nā deri
enim pōt multos eriaz nō mundos multa ſcire
vera. Ex quo ſequit Tho. q intellectus creatꝰ
ad cognitionē cuiuſcūq; veri indiget auxilio di
uino vt intellectus a deo moueat ad ſuū actum
Nō autē indiget ad cognoſcendā veritatē i om
nibus noua illuſtratione ſuperaddita naturali
illuſtrationi: ſz in qbuſdā que excedunt natura
lez cognitionē. Demones ergo ſunt priuati na
turali cognitione ſz ſint obtenebrati p priuatio
nez luminis grē. Quare lucidi ſunt lumine in
tellectualis nature vt dicit Tho. prima parte. q.
64. articulo primo in reſponſione ad quintuz.
Poſſunt etiā demones cognoſcere aliq; veri
tatē ſupereminentē illoꝝ naturā p reuelationē
a ſanctis angelis cū qbus t ſi nō cōueniāt con
formitate voluntatis: cōueniunt tñ ſimilitudi
ne intellectualis nature fm quā poſſunt accipe
re qđ ab alijs manifeſtat. Et vt ponit Tho. pri
ma pte. q. 109. articulo. 4. Per ſanctos ange
los multa de diuinis myſterijs reuelant demo
nibus cū diuina iuſticia exigit vt p demones ali
qua fiant vel ad punitionē maloꝝ vel ad exerci
tationē bonoꝝ. Sicut in reb⁹ humanis aſſeſſo
res iudicis reuelant torturis eius ſniaz. Hu
iuſmodi aūt reuelationes ſi ad angelos reuelā
tes ꝓparent illuminationes ſunt q ordināt eas
ad deū. Ex parte vero demonū nō ſunt illumi
nationes: qz eas in deū nō ordinant: ſz ad exe
cutionē ꝓprie iniquitatis. Demones. n. ex re
nelatiōib⁹ hoc modo ſibi factis nō illuminant.
Nec ex bijs q̄ docent homines dicunt homies
illuminare. Quia illuminatio ꝓprie eſt manife
ſtatio veritatis fm q habet ordinē ad deū. per
uerſitas autē demonū hoc habet q nō intendit
aliquē ordinare in deū: ſed magis ab ordine di
uino abducere. Ad ſecundū vo obiectū di
cendū fm Tho. prima pte. q. 116. Nō dei eſt p
priuz docere. ſ. principaliter qz ipſe dedit homi
ni lumen intellectus quo poſſet docere t ab ho
mine t ab angelis. Sed qd tenendū de arte
notoria in qua fiunt quedā ieiunia t oꝛones cū
quibuſdā obſeruātijs vanis ad acquirendā ſcīē
tiaz. Rñdet Tho. 22. q. 96. q eſt illicita: qz vnt
quibuſdā ad ſcientiā acquirēdā que nō habent
fm ſe virtutē cauſandi ſcientiā ſicut inſpectiōe
quarūdā figurax t ꝓlatione quoꝝundā igno
torū vbozuz t huiuſmodi. Secūdo puertt
ordo in adiſcendo t in veritate cognoſcenda ex
parte rei: quā qs q̄rit ſcire. Et ſic ſunt curioſi q
magnalia dei ſubtiliter inueſtigare q̄runt t ſuo
ingeniolo diuinoꝝ ſecretoꝝ ꝓfunda penetrare
nituntt. Quibus Cato ait. Mitte archana dei
celūq; inquirere qd ſit. Et ſapiens Eccleſiaſti
ci. 3. ca. Altioza te ne queſieris: t fortioza te ne
fueris ꝓſcrutatus t in plurib⁹ operib⁹ eius ne
fueris curioſus. Et lactan. li. primo diuinaruz
inſtitutionū. Veritas t archanuz ſummi dei q
fecit omnia ingenio ac ꝓuijs ſenſib⁹ nō pōt cō
prehendi. Aliogn nihil inter deū hominēq; di
ſtaret ſi cōſilia t diſpoſitiōes illi⁹ maieſtatis eter
ne cogitatio aſſeq̄ret humana. Similiter ſunt
curioſi q retrahunt ſe a ſtudio qđ ex neceſſitate
ipſis incumbit, ꝓpter ſtudiū minus vtile. Sicut
habens curā animaꝝ neſciens q̄ ſpectāt ad ſuū
officiū inſiſtit ſtudio phīe vel aſtrologie vel poe
ſie. Hinc Hiero. dicebat. 37. di. c. Sacerdo
tes dei omiſſis euāgelijs t ꝓphetijs videmus
comedias legere amatoria buccolicoꝝ verſuū:
verba cantare: tenere virgilīū in manibus. Et
qđ in pueris eſt cauſa neceſſitatis in ſe crimen
facere voluptatis. Propterea t ipe Hiero. ab
angelo fuit coꝛreptus t verberatus eo q nimis
vacabat ſtudio Platonis t Ciceronis ſuauita
te delectatus eloquij vt notat. 37. di. c. Legim⁹
Ex hoc religioſis t clericis in ſacerdotis vel di
gnitate ꝓſtitutis ꝓhibet ſub pena excōicationis
ſtudiū leguz t phīſice ideſt medicine: vt magis
poſſint vacare ſtudio theologie t canonū. Ex
tra ne clerici vel monachi. c. Nō magnope. ca.
Sup ſpecula. De alijs vo lr̄is ſecularib⁹ an li
ceat illis vti dirum⁹ in tractatu, de timoꝛe iudi
cioꝝ dei. Cōcludim⁹ aūt nūc cū Gratiano diſ.
37. p totū. q ſi id fiat intentione bona licitū eſt
vñ Tho. 22. q. 167. in prima q̄ſt one ad vltimū
ait. Studiū phīe fm ſe licitū eſt t laudabile pro
pter vtilitatē quā phī pereceperūt deo illis reuelā
te. Ad qđ facit dictū Hiero. t Aug. q̄ poſita
ſunt in primo illo fmone de timoꝛe iudicioruz
dei. Sed qz phī gdā veritatez abuterunt ad fidei
impugnationē: ideo Paulus ad coloſcenſes.
2. c. ait. Videte ne qs vos ſeducat p phīā t ina
nem ſcientiā fm traditionē hominū t non fm
xp̄m. Tertio puertitur ordo in adiſcendo ex
parte finis. Cū qs ſtudet ad veritatē ſciendā vt
inde ſuperbiat vel ceteros ſuperet vel p fas vel
nefas

nefas pecunias acquirat. Dum tamē alīqs suū laborē in studendo ad deū ordinat. ſ. ad eiꝰ laudem ⁊ proximi ſalutē licet propter scientiā decorari ⁊ exaltari ſe credat laudandus est ⁊ merito attollēdꝰ. Nā noticia artiū liberaliū ornamētū est aie. Et vt refert quidā ſapiens. Sicut septē planete celū exornāt sic septem liberales artes aiam. Sunt autē hec. Grāmatica. Rethorica Dialetica. Arīſmetrica. Geometria. Mūſica Et Aſtrologia. Septem planete ſunt. Luna. ⁊ Mercurius. Sol. Venus. Mars. Juppit ⁊ Saturnus. Grāmatica Lune cōparat qñ ſicut luna ceteris planetis ē terre vicinior. Sic Grāmatica prima est ⁊ vicinior intellectui rudi ⁊ indocto. Secūdū Io Hugonē in li. p. Didaſcalon. Grāmatica est ſcientie recte loquēdi ⁊ cauēdi incōgruitatē in loquēdo. Et dicit grāmatica quaſi litteralis ſciētia. Hāc ita cōmendat. Quintilianus li. p̄ de inſtitutiōe oratoria. Nō ſunt ſerēdi q artez grāmaticā vt tenuez atq ieiunā cauillātur que niſi fideliter fundamēta iecerit gcqd ſtruxeris corruit: neceſſaria pueris: iocūda ſenibꝰ: dulcis ſecretoꝝ comes: et q̄ vel ſola omni ſtudioꝝ genere plus habet opis minꝰ habet oſtētatiōis. Grāmatice aūt noticiā debēt habere clerici deputati ad diuinū cultū ꝛz Durāduz in ſumma ſua: vt ſaltiz ſic litteraliter que legūt itelligāt. Propterea extra de magiſtris. c. Sup ſpecula. ⁊. c. Quoniā. ſtatuit vt in qualibet eccleſia cathedrali habeātur magiſtri docētes grāmaticā. Sed vt dicit ibi glo. Mulꝰ est fructꝰ illiꝰ ſtatuti ⁊ alioꝝ. Si vero gd obiciat q. 37. di. c. Turbat. Reprehendit eꝑs qui populo grāmaticā exponebat. Reſponderе poſſumꝰ: q aliud est grāmaticam ignorare. Aliud illā exponere populo. Nā eꝑs nō debet ignorare grāmaticā. Dñ i. c. vlti. de etate ⁊ q̄lita. e ordinādoꝝ. habet q eꝑs ignorās grāmaticā amouet ab executione pontificalis officij vt dicit ibi gloſa. Ignominioſum est eꝑo ab alijs doceri: vt p̄ma. q. p̄ma. c. Viliſſimꝰ. ⁊ i Autētico de ſanctiſſimis epiſcopis. §. Damꝰ. Et de electione. c. Cū i cūctis. Sed ille eꝑs de q̄ dicꝫ est grāmaticā docebat populū vel illā exponebat qz forte vt dicit glo. dicebat. Cum ego dico homo itelligas tā de mare q̄z de femina ga cōmunis generis est. ff. de Verboꝝ ſignificatiōe. l. Hominis appellatiōe. Sz melius dic q Grāmaticā hic appellat ſcientiā auctoꝝ. Recitabat eniz in eccleſia fabulas poetaruz ⁊ eas mortaliter exponebat in predicatione ſua. Hec gloſa.

Secūda ſcientia ēſt rethoꝛica que mercurio cōparatur: qui deus eloquente antiquitus dicebatur. Hec ſm Hyſidoꝛū lib. 2. ethicoꝛū. inuēta est a grecis: goꝛgia: Ariſtotile: ermagoꝛa: Et est trāſlata in latinū a Tullio dicta rhetoꝛica grece a copia locutionis. Tertia ſciētia ē dialetica. Et hec ſoli cōparatur: quoniaz ſicut ſol lumine ſuo tenebras pellit ⁊ noſtrū hemiſperiuz illuminat ſic dialetica est veruz a falſo diſcernere faciēs. Nō q̄ cetere ſciētie vez a falſo nō diſcernant. Sed quia hec ſola methodus est atq̄z via ſciētijs cūctis. Hāc primitus parmenides adinuenit quaz poſtea Platho primo grecis dedit ⁊ ariſtotiles ſuis diſcipulis ampliauit. Quarta ſciētia est ariſmetrica. Et hec veneri cōparat quoniā ſicut venus carnalis p̄iunctionis influētiam habet ſic ariſmetrica artem de numeris cōiungendis ⁊ proportionibus tradit. Ait enim Hyſidoꝛus lib. 3. ethicoꝛuz. Ariſmetrica eſt diſciplina numeroꝛuz. Greci enim numerū rithmon dicūt. Numeri diſciplinā apud Greꝛcos primuz Pictagoꝛas ſcripſit: ac deinde diffuſius a nicomacho diſpoſita: quaz apud Latinos primus apuleius deinde Boetius trāſtulerunt. Quinta ſcientia est geometria ⁊ hec ioui cōparatur reperta ſm Hyſidoꝛū ab egyptijs. Nā inundante nilo ⁊ omniū poſſeſſionibus limo obductis initiuz diuidende terre per lineas ⁊ menſuras nomē arti dedit. Vñ Geometria de terra et de menſura nuncupata eſt. Tertia enim Grece gevocat: metra menſura

Sexta ſcientia est muſica que cōparat martium quia a fabro ad ignez ſedente reperta est: tum qz inſtrumētalis muſica vt ſunt tube ⁊ alia huiuſmodi homines equoſq̄z ad bellū excitare ſolent. Et vt ait Hyſidoꝛus vbi. s. Mūſica ē peritia modulationis ſono cantuq̄z cōſiſtens et dicit per derivationez a muſis. Mūſe autē appellate a potumaſo ideſt a querendo q̄ per eas ſicut antiqui volnerunt vis carminuz et vocis modulatio quereretur. Moyſes dicit huius repertorē fuiſſe tubal qui fuit de ſtirpe Cain ante diluuiū. Greci pietagoꝛā dicūt huius artis inuenisſe primoꝛdia ex malleoꝛ ſonitu et coꝛdaꝝ extenſione percuſſa. alij linū thebeū et zethā et amphionem in Muſica arte primos claruiſſe ſerunt. De hac muſica ita refert Hyſi. cōcoꝛdans cū Quintiliano li. p̄ de inſtitutoꝛia oꝛone Erat apud antiquos tā turpe Muſicaz neſcire q̄z litteras. Interponebat aūt nō modo ſacris: ſed et oibus ſolēnibꝰ oibuſq̄z triſtioꝛibꝰ rebus.

Ut enim in veneratõe diuina hymni: ita in nuptijs himenei ⁊ i funerib⁹ treni ⁊ lamẽta ad tibias canebañ. In cõuiuijs vero lira vel citharа circũferebaꝫ ⁊ accubantibus singulis ordinabaꝫ cõmune gen⁹ canticoꝝ. Itaqꝫ sine musica nulla disciplina põt eẽ pfecta. Nihil. n. sine ipsa. nam ⁊ ipe mũdus q̃dam armonia sonoꝝ fertur eẽ cõpositus: ⁊ celũ ip̃z sub armonie modulatõe reuolui. In p̃lijs isuper tube cõcent⁹ pugnãtes accendit: ⁊ quãto vehemẽtior fit elangor tanto sit ad certamẽ aius fortior. Sigdem ⁊ remiges cantus hortaꝫ ad tolerãdos quosqꝫ labores. Musica aium mulcet ⁊ singuloꝝ operũ fatigatõem modulatio vocis solaꝫ. Ipsasqꝫ bestias necnõ ⁊ serpentes volucres atqꝫ delphines ad auditũ sue modulatiõis musica, puocat.

Septima scia ẽ astrologia q̃ saturno cõparatur: qm̃ sicut saturn⁹ ceteris planetis est altior sic ⁊ scia hec de altioribus q̃z cetere speculatur. ℔m Yo Ysidoꝝ vbi supra astrologiã ⁊ astrologiã ⁊ natiuitatis obseruantiã chaldei primuz docuerũt. Greci añt dicũt hanc artẽ ab athlãte p̃us excogitatã. Jõqꝫ dictus ẽ sustinuisse celũ. De quo Aug. li. 18. de ci. dei. multa refert. c. 8 ⁊ c. 39. eiusdez libri dicit. Eo tpe quo moyses natus ẽ fuisse repitur athlas ille magnus astrologus promethei frater matern⁹ auus mercurij maioris: cui⁹ nepos fuit mercurius termegist⁹ Sũt ⁊ alie scie que hijs adherent: vt medicina ⁊ ius ciuile. Est ⁊ sciaꝝ regia theologia cui subalternaꝫ ius canonicũ quas ad bonũ finem adiscere laudabile est.

Dõ curiosi ex supbia spnũt Yritatem dũ scribitur vel narraꝫ absqꝫ lenocinio Yboꝝ ⁊ q̃ põt esse doctrina sine eloq̃ntia lz eloq̃ntia cũ doctrina sit cõmẽdabilis. Capitulum .2.

Ecũda curiositas dr locutõis: que est in illis q̃ oẽm veritatẽ ⁊ fidei ⁊ bonorum moꝝ sine scriptã siue p̃dicatã contẽnũt dũ ibi deest ornat⁹ ⁊ copia dicẽdi. De qb⁹ dixi i ℔mone p̃mo i tractatu de timore iudicioꝝ dei.

Sz hic notandũ q̃ triplr gdã de eloq̃ntia dicũt. Quidã asserũt absqꝫ illa nõ posse stare doctrinã. Quidã affirmãt eloq̃ntiã esse spnendã. Quidã Yo eloq̃ntiam doctrine dicũt associandã. Primi sũt illi de qbus Lactãtius ait li. 5. diuinaꝝ instõnum. Hec in primis cã ẽ ⁊c. vt in illo p̃io sermone de timore iudiciorum dei. Sz certe q̃ tales nõ bñ sentiant ostendimus exẽplo varronis. De quo sic scribit augu. li. 6. de ci. dei. c. 2. Marcus varro tãcisi minus suauis ẽ elogo doctrina tñ atqꝫ sententijs ita refertus ẽ vt in oi eruditõe quã nos seculare illi añt liberalẽ vocãt studiosum rez tñ iste doceat q̃tum cicero delectat. Et ibi seq̃t Aug. Licero i libris achademicis varronẽ appellat acutissimũ ⁊ sine vlla dubitatõe doctissimũ nõ tñ diẽ facũdissimũ. Et itez ibidẽ aug. In p̃io autem li. cicero cũ eiusdẽ varronis litteraria opa p̃dicaret. Nos ingt in nostra vbe pegrinãtes errantesqꝫ tanqꝫ hospites tui libri quasi domũ reduxerũt vt possem⁹ aliqñ q̃ ⁊ vbi eẽm⁹ agnoscere. Tu etatẽ patrie. Tu descriptões tẽporuz Tu sacrorũ iura. Tu sacerdotũ. Tu domesticã Tu pblicã disciplinã. Tu sediũ regionũ locorum. Tu oium diuinarũ humanarũqꝫ rez nomina: gnã officia cãs aperuisti. hec ibi. Quis igitur varronis doctrinã sine eloq̃ntia describtã despiciet quã tot laudibus cicero ẽ prosecutus Sed Aug. adhuc in p̃fato li. c. 7. ita de varrone subdidit. Vir doctissimus varro taz multa legit vt aliqd ei scribere vacasse miremur tam multa scripsi q̃z multa vir quẽqꝫ legere potuisse credam⁹. Et lz ipe aug. sic cõmẽdet varronẽ tamẽ nõ approbat oia sua scripta. vnde in. 4. c pretacti libri dicit. In his q̃ varro scripsit d̃ rebus humanis secut⁹ est historiã rez gestarum. Que añt de his quas diuias vocãt qd nisi opiniones rez vanaꝝ. Dixim⁹ ista de varrone cuius doctrinã magnifacit cicero que tamen sine eloq̃ntia fuit. Quãto magis nos approbare acceptare ac venerari debem⁹ doctrinam scoꝝum q̃ locuti sũt spũ scõ i spirati: lz nõ sp splendeat nitore eloq̃ntie. Secũdi cõtẽdũt eloq̃ntiã omnino fore damnãdã: contra quos sũt verba Quintiliani in illo ℔mone p̃io de timore iudiciorum dei. Tertij asserũt doctrinã eloq̃ntie q̃qꝫ associandã: ⁊ cum id faciũt bono zelo ad bonorez dei ⁊ aiaꝝ salutem vtiq̃ digna efficiũt. Sicut ẽt aug. docet li. 4. de doctrina xp̃iana. Jccirco Lactantius li. p̃imo diuinaꝝ instõnum inquit Nũc maiore copia ⁊ facultate dicẽdi cãm Yritatis pozemus: que lz possit sine eloq̃ntia defẽdi vt ẽ a multis sepe defensa. Tamen claritate ac nitore sermonis illustrãda: ⁊ quodãmõ disserẽda ẽ: vt potẽtius ⁊ aios ifluat ⁊ vi sua istructa ⁊ luce orationis ornata.

Dõ curiosi ex superbia corporeos sẽsus ad vana dirigũt ⁊ illicita ⁊ p̃cipue in spectaculorũ ispectõe. Capitulum .3.

Ertia curiositas ẽ visionis: quã Thovocat curiositatẽ sensitiuã: que cõsistit in appetitu

in appetitu ⁊ studio iordinato cognoscēdi p aliquem sensum exteriorē. Et ḡuis ista curiositas sensitiua exerceaꝫ per oēs sensus tamē exprimitur p visum q̄ noie visus itelligit ois sensatio: vnde cōsucuit dici: vide ḡz bonū sonuz hz campana idest audi: vide quātū bonū odorem hz iste flos idest odora. Et xp̄s dixit Luce vltimo. Videte manus meas ⁊ pedes meos idest palpate. ⁊ ps. 33. scribit. Gustate ⁊ videte q̄m suauis ē dominus. Sm itaq; Tho. cognitio sensitiua ordinaꝫ ad duo. Vno mō tam in hoibus ḡz in brutis ad corporis sustentatōem iquātuz scilz per huiusmōi cognitōem hoies ⁊ iumenta vitāt nociua ⁊ acquirunt sibi necessaria ad sustentatōem. Sicut ouis videns lupū fugit: ⁊ sic bō videns inimicū. Quod facere nō posset si nō videret ⁊ videns cibū sumit illū. Alio mō cognitio sensitiua spāl'r in hoie ordinaꝫ ad cognitionē practicā vel speculatiuā. videl'. n. herbā medicinalē medicus ordinat eam ad medicinā: videns exercitia alicuⁱ⁹ artis qūo fiūt addiscit: vt Sm ea operetur. Cōsiderans per visum audituz vel p alios sensus pulchritudinē creaturarū exurgit inde cognitōem creatoris. Quādo igitur nō apponitur studiū circa cognoscenda sensibilia p̄dictis modis ⁊ cāis. s. ppter necessitatē sustentāde nature vel ppter studiū veritatis intelligende curiositas est. Et ḡuis luxuria ⁊ gula sint circa tangibilia ⁊ gustabilia ⁊ sic ēt vitium curiositatis: tū ista ē duia: q̄ luxuria q̄rit delectatōem iordinatam tactus. Sz curiositas querit delectatōem inordinatam cognitōis: que habetur p tactum de re. Et sic de alijs sensatis. ⁊ Sm ꝑetrum de palude. virgines tentantur ō vitio carnis p modū curiositatis. s. vt experiāt ḡlitatem illius delectatōis veneree. Sic ⁊ q̄ exti sunt delectatōem venereā aliq̄ī icitantur ad turpia ex curiositate. s. ad experiendos nouos modos turditudinis magis ḡz in luxuria. Dicit ēt Beda q̄ vitiū curiositatis ē in dignoscendis carpēdisq; vitijs primoꝝ. Quod fit p pticularia sensibilia. Hoc tamē Sm Tho. aliquādo bono aio fit ad vtilitatē suā: vt. s. inde proficiat ꝓuocatus bono exēplo alterius vel etiā ad vtilitatē ꝓximi: vt. s. corrigatur cū charitate seruatis debitis circūstantijs. Sed cum quis confiderat videndo vel audiendo, scā aliorum ad despiciēdū vel detrahendū vel saltim iutil'r inquirendū hoc curiosum ē ⁊ vitiosum. Iō Sapiēs puer. 24. c. ait. Non insidieris nec queras ipietatem in domo iusti. Et ad hoc faciūt auctorita-

tes posite in sermone de iudicio temerario in q̄ dragesimali de pnia. Consistit tandem curiositas in spectaculoꝝ vanorum ispectione: vbi sciendū q̄ aliqua sūt spectacula rep̄sentatiua piarū rex vt natiuitatis passiōis: ⁊ r̄surrectōis iesu xp̄i ⁊ similiū: ⁊ ispectio taliū de se oportuna est optima ē. Quedā ꝙo spectacula sūt rep̄sentatiua turpiuz rex in qbus q̄ndoq; recitant comedie terentij cū turpibus ⁊ obscenis gestibus. Alia isup̄ fiunt cū habitu mōachali vel religioso qō ꝓ habitū ē Sm glo. in. c. cum decorē. extra de vita ⁊ honestate clericoꝝ. ⁊ in auctentico de sanctiss i mis ep̄is. §. vltimo. Et. C. de ep̄ali audientia l. Minime. Et a talib⁹ bene ē abstinere ⁊ precipue ista vitent clerici ⁊ religiosi ⁊ maxime dum celebrant diuina. Mā vt scribitur de con. di. 1. c. Qui die solēni p̄termisso ecclesie cōuentu ad spectacula vadū excōicetur. Et de con. di. 5. c. Mō oz ministros altaris vel quoslibet clericos spectaculis aliqbus itereſſe. Et vt breuius concludamus dicit Tho. 22. q. 177. arti. 2. Inspectio spectaculoꝝ cōiter redditur vitiosa iquantū per hec fit homo ꝓnus ad vitia vl' lasciuie vel crudelitatis vl' vanitatis ⁊ filia ꝓpter ea que in spectaculis solent fieri. Caute itaq; icedenduz ē ne itellectus p superbiam curiositate leuetur aut corporis sensibus concedatur libertas qua ferātur ad obiecta illicita ⁊ idebita. Itaq; custodiendi sunt ⁊ refrenandi vt semper humilitas habitet i anima nostra que nos dignos efficiat gratia xp̄i ⁊ tandem perducat ad gaudia paradisi. Amen.

Feria qnta scdē hebdomade. De supbia mulierū satis tēperate ⁊ modeste recitādus ne patiantur ille q̄ humiles sunt ⁊ virtuose.

Sermo duodecimus.

Filiamea male a ō monio ve ratur. Scribuntur hec verba Mathei. 15. c. ⁊ i cuāgelio hodierno. Superbie vitium detestandū satis infestat mulieb̄ze gen⁹. Iō qppe mulieres cōiter elate sunt ⁊ fumo superbie replete. Nec mirum q̄ vt sapiēs ait eccl'iastici. 25. c. A mlieze sumpsit initiū ois pditio: dum. s. ꝓma mater omnium appetens scire bonum ⁊ malum superbe diuinum contēpsit ꝓceptum. Non igitur sola filia chananee vexabatur a diabolo. Sed tot inumere vt fic dicam i quarum cordibus superbia dominatur. Propterea hodierna die superbiam mulieruz

potenter expugnabimus. Quaꝝ distinguere poterimus triplicem superbiam.
Prima dr̄ matrimonialis cōfusionis.
Secūda vane exornationis.
Tertia ꝓximalis conuersationis.
Qđ mulieres superbe nolūt subesse viris ⁊ ab illis dirigi ⁊ regulari. Cap. .I.

Prima supbia mulieꝝ dr̄ matrimonialis cōfusionis. Confūdūt.n. ille mulieres que supbie locū dederūt ordinem matrimonij dū satagūt totis virib⁹ p̄esse viris a qbus regi ⁊ gubernari maxime dedignatur. Qđ aūt vxor sit regulanda ꝑ prudentiam viri ostenditur triplici rōne.
Prima est ꝓpter mulieris subiectōem.
Scđa ꝓpter mulieris conditōnem.
Tertia ꝓpter mulieris decoratōem.

Prima rō ē ꝓpter mulieris subiectionem. Mulier.n. viro iferior ē. vnde inqt Arist. primo politice. Masculus natura femella pricipalior ē. Et Petrus sua p̄ma canonica.3.c. Mulieres subdite sint viris. Et Aug. in qōnib⁹ numeri. Et.33.q.5.c. Manifestū est voluisse legē feiam sub viro esse. Et idē.3.q.5.c. Est ordo naturalis in hoibus vt seruiāt femine viris Et Ambro. in examerō. Adā ꝑ euam decept⁹ ē non eua per adam. Quē vocauit ad culpam mulier iustū est vt eam in gubernatiōem assumat ne iterum feminea facilitate labat̄. Idem 33.q.5. Mulierē. Mulierem constat subiectā esse dominio viri ⁊ nullā auctoritatē habē. Et 33.q.5.c. Cum caput. Cuꝫ caput mulieris vir sit caput aūt viri xp̄s quecūqꝫ vxor non subicit̄ viro hoc ē capiti suo eiusdem cris rea est cuius ⁊ vir si non subiciatur xp̄o. Et Hysidor⁹.30. q.5.c. Feie. Femine dum maritant̄ ideo velātur vt nouerit se semꝑ viris suis subditas eē debere ⁊ humiles. Sed mulieres egre ista ferentes arguūt primo ex snia dei q dixit Gen̄. 2.c. Non est bonum hoiem esse soluꝫ: faciam⁹ ei adiutorium simile sibi non dixit faciam⁹ subditā. Et Adaꝫ Gen̄.3. dixit deo. Mulier quā dedisti mihi sociā ⁊c̄. vocans eaꝫ sociā quasi eq̄lē ⁊ non iferiorem. Iteꝝ glo.33.q.5.c. Mulierem.§. Nec illud. sup Vbo costa ait. Non de pede formata ē mulier ne videret̄ oio famula: nō de capite ne oino videretur dn̄a: sꝫ de costa vt videret̄ collateralis. Et apl's.1.ad corinthios.7.c. ait. Vir nō hꝫ ptātem sui corporis: sed mulier. ⁊ mulier nō hꝫ ptātem sui corporis: sed vir. Et Hiero. ad oceanuꝫ.32.q.5.c. Apud nos. Quod non lꝫ femis eque nō lꝫ viris ⁊ eadem seruitus pari cōditōe censetur. Ad hec nos rn̄demus ꝙ de viro ⁊ vxore possum⁹ duplr̄ loq. Aut quantum ad fidem matrimonij ⁊ matrimoniale debitū. Et sic vir ⁊ vxor sunt eq̄les. Ita.n. vir tenet̄ diligere vxorē: sicut vxor virū. Et sic fidem seruare illi dꝫ sicut vult sibi seruari. Aut loqmur quātum ad regimen vite Et tūc distinguendum: qꝛ aut vir vellet regere vxorem ita vt faceret cōtra p̄cepta dei ⁊ tunc ei nō dꝫ obedire. Aut ita ꝙ p̄cipiat que non sunt cōtra deū ⁊ expedientia cōi vtilitati dom⁹ ⁊ mutue conuersatōnis. Et tūc vxor dꝫ viro subici ⁊ obedire. Dicit tn̄ Ricardus i.4.dist.45. In qōne vtrum seruus possit facere testm̄ in rn̄sione ad argumētum i oppositū. Qđ vxor ꝓprie loq̄ndo non est serua mariti q̄ꝫuis vir sit caput eius in regēdo ip̄am ⁊ sit administrator ⁊ dispensator bonoꝝ. vnde vir dn̄atur mulieri politice nō despotice. Jō mulier ꝑtem hꝫ bonis cōibus sibi ⁊ marito de qua ꝑte pōt facere testm̄. Bonauē. aūt in.3.di.12. dicit. Quod vir ē mulier excellētior ꝓpter tria. Prime ꝓpter dignitatē in p̄ncipiādo: qꝛ oēs tam viri q̄ꝫ mulieres ex vno viro sūt. In quo ē exp̄ssa repn̄tatio egressus reꝝ ab illo vnico ⁊ sūmo principio đo vnde Ambro.li.de paradiso ait. Vnā naturā volēs hoium constituere deus ab vno principio creature hoc cepit. Scđo vir est excellentior muliere ꝓpter auctoritatē in p̄sidendo: qꝛ vir ē caput vt dcm̄ est nō mulier. Tertio ꝓpter Vtutē in agēdo qꝛ viri ē agere ⁊ mulieris pati: qm̄ plus hꝫ sexus virilis de Vtute actiua. vnde Ari.li.de aīalibus dicit ꝙ mulier ē mas occasionatus idest vir ipfectus. Scđo vxor ē regulanda s̄m prudentiam ⁊ auctoritatē viri ꝓpter mulieris cōditōeꝫ. Est.n. in plurib⁹ mulier leuis incōstās ⁊ mobilis. Quare terentius ait. Qđ mulieres ferme vt pueri leui snia sunt Et Lactan.li.3. dicit: nunq̄ꝫ aliquā mulierem phiam sciuisse nisi themistes. Sūt ēt mulieres ad lasciuiā ꝓne vt pꝫ in vxore putifaris principis eunuchoꝝ pharaonis que tētauit ⁊ infamauit ioseph vt dr̄ genesis.39.c. Et nihilominus ꝓpter superbiam vxor sepius viro contraria. Quare dr̄ de quodā cuius vxor submersa erat in fluuio ꝙ cū quereret cadauer eius ad educēdū de aqua ibat ꝑ fluuiū contra aquā: ⁊ iterrogatus cur sic faceret: rn̄dit. Mulier ista i vita semꝑ fuit contraria dictis ⁊ mādatis meis. Jō quero cōtrario modo si forte ēt mortua aquam

ecōtrario

econtrario petat. Recitat isuper Hiero. cōtra Jouinianū: q̄ socrates habuit duas vxores q̄s ingenti patientia sustinēs non potuit tñ ab eaꝝ contumelijs ⁊ clamorib⁹ liberari. Et cū quadā die q̄relātibus ipsis cōtra eū domum ille foret egressus vt eaꝝ molestias euitaret ⁊ añ domū sederet, ꝓicere ille aquā super eum. Ille vo im ꝑturbatus ait. Sciebam q̄ post tonitrua pluuie ꝑsequerent̄. Narrat etiam Valerius q̄ phoroneus rex grecoꝝ die qua mortuus ē dixit leoncio fr̄i suo. Ad sūmā felicitatē nihil mihi deesset si vxor semꝑ defuissꝫ. Cui leoncius. Et quomodo vxor obstat. At ille. Mariti hoc omnes sciūt. Et Cato vticensis dicebat. Si absq̄ feia posset eē mūdus cōuersatio nostra nō eēt absq̄ dijs. Aulusgellius isuꝑ li. I. noctiū atticaꝝ. Vba metelli numiditi recitat dicēs. Multis ⁊ eruditis viris audientib⁹ legebat̄ oratio metelli numiditi grauis ac disserti viri quā in censura dixit ad ꝓpl̄m deducendis vxoribus cū eū ad matrimonia capescenda hortaret̄. In ea orone ita scriptum fuit. Si sine vxore possemus grites eē: oēs ea molestia careremus. Sꝫ quoniā ita natura tradidit: vt nec cum illis satis cōmode: nec sine illis vllo modo viui possit saluti ꝑpetue potius q̄ breui voluptati consulendū. Tertō vxor regulanda ē ꝑm prudentiam viri propter mulieris decoratōem: vxor enim bene morigerata ē decus ⁊ ornamētum domus: gl̄ia viri cōsolatio ꝑentele: ⁊ corona amicoꝝ viri atq̄ domesticoꝝ. Hinc Sapiēs ꝓuer. 12. c. ait. Mulier diligens corona ē viro suo. Ideo viro incūbit vxorem ad oēm honestatē dirigere illāq̄ gubernare. Sꝫ suꝑbiri facit vt vix vna reperiatur e decem vtinam non ex centum vel mille: que verum subicere non procuret. Ille vero mulieres quē vanitatibus vacant viros perse pe molestāt. Et vt inquit aureolus Theophrastus vxor pomposa per totas noctes conqueritur dicens. Illa ornatior procedit in publicum. Ego in conuentu seminarum misella despicior. Et vt ait Sapiens prouerbiorum. 19. c. Tecta iugiter distillantia mulier litigiosa in domo.

Quod mulieres suꝑbe excedunt modū ⁊ regulam in ornatu ⁊ cultu corporis ac pompa vestimentorum. Cap̄. .2.

Secūda suꝑbia mulieꝝ dr̄ vane exornatōis. Excedere q̄ppe solēt mulieres in ornatu corporis, ⁊ in hoc magis peccant ipse q̄ viri. Rō est q̄ sicut magnanimus omnia ista temporalia parua existimat: ita pusillanimis parua magna extimat. Mulier autē parui animi ē ⁊ debilioris cognitionis q̄ vir. vnde gl̄iam tꝑalem magnum quid arbitratur. ⁊ cum non valeat appere vel exaltari i magnis negocijs: q̄ nec in docēdo nec negociādo ⁊ huiusmōi salti i appentia pulchritudis querit gl̄iam. Refert Aulusgellius li. prio noctiū atticaꝝ. Qd̄ demosthenes priusq̄ eloqum eius i notuisset nitorem cult⁹ dr̄ appetisse. Sꝫ postq̄ eloq̄ntie famā assecutus ē contentus toga dicebat potius velle a se q̄ a nitore vestiū gloriā cōpare. Mulieres ergo ob vtilitatem animi i ornatu se gl̄iosas reputant ⁊ felices. Sꝫ notāduꝫ q̄ triplex est ornatus.

Primus laudabilis.
Secūdus tolerabilis.
Tertius vituperabilis.

Primus ornatus ē laudabilis ⁊ est ille quo vtunt̄ ministri altaris i diuinis officijs ⁊ pricipes ac alij in dignitatibus cōstituti q̄ vtunt̄ vestib⁹ preciosis que de se nō ordināt̄ ad sui gl̄iaꝫ sꝫ ad significandū excellētiam sui stat⁹ ⁊ oñdendā magnificētiā diuini cultus, ⁊ sic ml̄ti sancti vsi sūt rōne sui gradus vestibus delicatis. vñ habet̄ genesis. 37. c. Qd̄ Jacob patriarcha fecit ioseph tunicā polimitā idest rachamatam. ⁊ scā cecilia nobilis romana vestes deauratas ferebat: ⁊ hoc modo dr̄. C. de postulando. l. vlt. Qd̄ aduocatus corā iudice dꝫ habere vestes d̄centes. Nā talis ille p̄sumit̄ prima facie qualeꝫ eū indicant vestes. ff. de iure fisci. l. Diuus. l. Si acceptor. ⁊ vt dr̄. 20. q. 1. c. vlti. Vestis dꝫ esse conueniēs statui ordini ⁊ officio. Et lꝫ dicatur extra de vita ⁊ honestate clericoꝝ. c. clerici. Qd̄ clerici nō differant corrigias auri ⁊ argenti nec deferant anulos nisi q̄bus cōpetit ex dignitate. Et. 21. q. 4. c. Ois. Omnis iactantia ⁊ ornatura corporal̄ aliena ēa sacrato ordie. Tamen Glo. in. d. c. Clerici. dicit Clerici in vestibus debent se conformare consuetudini regionis ne videantur hipocrite. vt. 30. di. c. Si q̄s viroꝝ. ⁊ ne vilescat dignitas clerical̄. 80. di. c. epi. ⁊. 21. q. 4. c. In sūma. De episcopis ēt querit Glo. 16. q. 7. c. In noua. vtrum epi religiosi debeant deferre habitū ꝓfessionis sue. ⁊ respondet: q̄ monachus factus episcopus non abiciet habitum. Sed retento habitu desuper ferat habitum: in quo magis conueniat eis inter quos versatur. Extra de vita et

honestate clericoꝝ.c. Deus q. Reprehensibi/
les itaq; forent q debitū ornatū omitterēt in ha
bitu ⁊ vestitu vel ex negligētia. Vñ Ari.in.7.
ethicoꝝ dicit q ad molliciē q̄ viciuz est pertinet
q homo trahat vestē ꝑ terrā ne laboret in reti/
nendo eā. vel si homo faceret ad ostentationez
propter inanez gloriaz sicut pleriqz faciunt de/
ferentes vestes imūdas ⁊ sordidas. Vñ Ber
nardus dicebat: q in vestib⁹ paupertas place/
bat: sordes autē nunq̄z: qr signū erat vel negli/
gentis animi vel gloriā affectanctis. Et di.41.
§. Preterea. Nec affectate sordes: nec exquisi
te delicie laudez pariunt: verꝝ q duz aliqui ꝟbo
⁊ exemplo habent alios ꝓuocare ad penitentiā
decet eos vilib⁹ indui. Sicut fecerunt qdam ex
prophetis de qbus ad Hebreos.xi.c.scriptuz
est. Circuierunt in melotis idest sclauinis: ⁊ in
pellib⁹ caprinis vt helias. Et glo. sup illo Ma
thei.3. Joānes habebat vestitū de pilis camelo
ruz. Qui penitentiā p̄dicat habitū penitētie oñ
dat. Secūdus ornatus est tollerabilis cuz.s.
mulierē ſm morē patrie ⁊ nō corrupta intentio
ne ornant se modeste ⁊ temperate vt sic placeāt
viris vel ne peiores ac deteriores alijs videant
vnde Augusti. de doctrina christiana. Et.xi.
di.c. Quisqs. Quid loco ⁊ tempori ⁊ personis
cōueniat diligenter attēdendū est ne temere fla
gitia reprehendam⁹. In hijs enīz omnib⁹ non
vsus reruz sed libido in culpa est. Tertius ē
ornatus vituperabilis cū.s. primo fit ꝓpter va/
naz gloriaz. vñ Gregorius in homelia inquit.
Si cultus preciosaruz vestium culpa non esset:
nequaq̄z sermo dei tam vigilanter exprimeret.
Quod diues q torquebat apud inferos purpu
ra ⁊ bysso induebat. Secūdo vituperabilis or/
natus mulierū cū fit cū nimis excessiua solicitu/
dine. Vñ Christus Mathei.6.c. dixit. De ve
stimento qd soliciti estis: scilicet supflue. Tertio
est reprehensibilis ornatus cū fit exponēdo su/
pra vires ⁊ cōdecentiā status: sicut fit tempori/
bus istis. Quarto dum mulieres ornant se vt
trahant alios ad sui cōcupiscentiā. Ob id Sa/
piens prouerbioꝝ.7. de muliere sic se ornante
ait. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio
p̄parata ad capiendas animas. Et Hieronym/
mus ad furiā inquit. Ornatus iste nō domini
est velamē est antichristi. Aut vestienduz vt loq
mur. Aut loquendū vt vestiti sumus lingua p/
sonat castitatē: ⁊ totū corpus preter ipudicitiaz.
Et idē ad sacras ꝟgines de cōtinentia ꝟgina
i. Propheticus ille sermo nō ꝓferat de vobis
filie eoꝝ cōposite ⁊ circūornate vt similitudo tē
pli similes sepulchris dealbatis q̄ extra auro re
lucent: intus ꝟo plena sunt ossibus mortuoꝝ.
Hee nō filie regis christi: sed regis tiri. Hee
semp in muneribꝰ vultus impudicitia diuites
plebis ⁊ capiunt ⁊ capiunt. Impudicissimi⁹:
mulierū affectus semp in gemmis: semp i lapi/
dibus: semp in ornamētis extrinsecis gloriam
ponunt. Nō sufficit eis libido innata nature: sz
occasionē querunt explēde libidinis. Affectāt
proculdubio vt oculi viroruz aurū cōtēplantes
⁊ gemmas tandez figant in faciē vt facilius in/
citent ad libidinosuz incendiū. Quid meretrix
gloriaris. Quid exaltaris in pulchritudine pā/
ni. Quid ad te attinet argentū ⁊ aurū. Nonne
omnis caro fenū ⁊ omnis gloria eius q̄si flos
feni. Hec ille. Nescio qd referre debeā de ex/
cessu ornatus: q iam infecit totaz Italiā. A tē/
pore nāq; illo quo p̄dicare cepit sanctus Ber/
nardinus vas electionis ⁊ ab ipso ⁊ ab alijs p̄
dicatoribus feruentissimis dictū est satis cōtra
vanitates ⁊ pompas: ⁊ nihil actū est: cū in dies
mulieres in hoc deteriores sint facte. Et lz sint
alia peccata multa in viris ⁊ mulierib⁹ q̄ deum
iam ꝓuocauerunt ad iracundiā. Istud tñ vnuz
est ⁊ audeo dicere principale: tum qr generale
est: tum qr publicū: tum qr multoruz malorum
causatiuū: tum qr cū maiore obstinatione retine
tur. Nescio quid eueniet: qa inscrutabilia sunt
iudicia dei. Videmus tamē patrias ⁊ ꝓuincias
a multis annis dure flagellari. Nūc peste: nūc
penuria rerū: nunc strepitu ⁊ terrore guerraꝝ.
O mulieres vane. O mulieres elate. O mu/
lieres dure: ꝓpter vos iratus est deus: ꝓpter
caudas: propter detecta pectora: ꝓpter fucatas
facies: propter sacroruz locoꝝ ⁊ temporuz iniu
riam: propter obscenos gestus. Hinc ē quod
Esaie tertio capitulo scribit. Pro eo q eleuate
sunt filie syon ⁊ ambulauerunt extento collo: et
nutib⁹ oculoruz ibant: ⁊ plaudebāt pedib⁹ suis:
⁊ cōposito gradu incedebant: decaluabit dñs
verticē filiaꝝ syon ⁊ dñs crines earū nudabit.
Hec ibi vtiq; tot milia crines discooperuerunt
plangentes ⁊ lamentātes: ꝓpter ea q̄ dieb⁹ no/
stris euenerunt iudicia.

Qd mulieres superbe sunt in sua cōuersa/
tione graues atq; alijs moleste. Cap. .3.

Tertia mulieꝝ supbia dicit cōuersatiōis
In cōuersatione nāq; superbe mulie/
res ꝓximis ⁊ vicinis imo ⁊ familiari/
bus dom⁹ sunt ꝑ sepe moleste. Et h ꝑp tria.

primo ꝓpter

Primo ꝓpter ipsaꝝ inuidiã.
Secũdo ꝓpter ipsarũ iracundiam.
Tertio ꝓpter linguam.

Primo ꝓpter ipsaꝝ inuidiã. In eis vt i plu ribus inuidia regnare solet. Nõ ꝑ etiã in mu lieribꝰ sanctis. Vides. n. q̃ta fuit inuidia sare ad agar postq̃ cõcepit: vt ꝑ Gen. 21. c. Et q̃ ta fuit inuidia rachel ad liam qꝝ filios nõ habe bat: vt ponit Gen. 30. c. Quãta anne ad fenẽ nã secundã ipsa sterili existente: vt habet primi Regũ ꝑ. c. Quãta maria ad moysẽ ꝓp ethio pissimã: vñ murmurauit ꝛ detractat Moysi. vt scribit Numeri. 12. c. Martha adhuc magda lene inuidebat: qꝝ sedens ad pedes dñi audie bat verbũ illi. Luc. 10. c. Secũdo est molesta cõuersatio supbaꝝ mulieꝝ ꝓpter ipsaꝝ iracun diã. Est qppe mulier ipatiens cõiter ꝛ iracũda: ꝛ h ꝓp vilitatẽ animi. Quia vt ingt Ouidius. de tristib. Quo gsq̃ est maior magis est placabi lis ire. Et de muliere dicit. Ecclesiastici. 25. c. Nõ est ira sup irã mulieris. Propterea Cri sosto. i quodã ſmone ait. Ego. n. existimo nul laz eẽ in h mũdo bestiã cõparabilẽ male mulie ri. Quid inter quatrupedia aialia Leone for tius aut in serpentib⁹ dracone atrocius. Sz leo ꝛ draco in malo inferiores sunt. Danielẽ i lacu Leonis veriti sunt. Danielis vlt. c. Justũ na both crudelissima iezabel interfecit. Tertij Re gũ. 21. Cete ionã in ventre custodiuit. Jone. 2. c. Valida Sansonẽ circũuenit illecebris ꝛ ra so capite deformatũ alienigenis tradidit. Judi cuz. 14. 15. 7. 16. c. Joãnẽ Baptistã in deserto viuentẽ dracones ꝛ aspides corrupte subdita fe ritate tumuerũt. Herodias vo eidẽ caput absci dit ꝛ tãti viri mortẽ in preiudiciũ saltãtis accepit Marci. 6. c. Tertio mulieꝝ cõuersatio gra uis est ꝓp ipsaꝝ linguã. Habent qdẽ linguam ꝓmptã ad mentiendũ. Sicut ꝑ in ꝑma mulie re eua q̃ mẽtita fuit ſm Mo. de lira qñ dixit ge nesi. 3. c. Nõ deꝰ ꝑceperat ne comederẽt ꝛ ad didit ꝛ ne tãgerent pomũ vetitũ. Nõ. n. ꝑceper at deꝰ ne tãgerẽt sz vt nõ comederẽt. Sara mẽ daciũ dixit angelo. s. se. nõ risisse. Gen. 18. ca. Obstetrices hebreoꝝ sephora ꝛ sue mẽtite sunt Pharaoni. Exodi. ꝑmo. c. Raab mentita est terecõtinis. Josue. 2. c. Michol mẽtita est sau li ꝑri suo q̃renti Dauid occidere. ꝑmi Regũ. 19. c. Saphira mẽtita est petro. Actuũ. 5. c. Se cundo habẽt linguã expeditã ad infamãdũ: vt ꝑ in muliere q̃ infamaunt Joseph. Tertio ha bent linguã paratã ad litigandũ ꝛ cõtendendũ Sicut experientia docet. Propterea dic ari. 3. politice. Nõ si mulier sit eloquens nõ est Vtuti ascribendũ sz loquacitati: q̃si dicat qꝝ de sui natu ra mulier garrula est ꝛ loquax. Sed lz que dã sunt ad mulieres supbas ptineãt nõ ꝓpterea cõ temnendus est sexus femineꝰ. Nec etiã asserẽ duz qꝝ nõ inuente sint ꝛ inueniantur mulieres plurime Vtutib⁹ redimite: ꝛ moꝛib⁹ cõpositis ornatissime: sicut scripsi in ſmone de mulieri bus in tractatu de timore iudicioꝝ dei. Repre hendat itaq̃ supbia malaꝝ vt tũ nõ fiat iniuria bonis. Erũt qdẽ in die iudicij tot Vgines: tot vidue: tot nupte: tot martyrio coronate: q̃ cum xpo ꝓficiscent ad gloriã sempiternã. In q̃ ipse deꝰ filiꝰ cuz patre ꝛ spiritu scõ viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ. Amẽ.

Feria sexta secunde hebdomade. De super bia ꝓthoplastoꝝ ꝛ lapsu humane nature.

Sermo. .13.

Erat autem ibi hõ e trigin ta otto annos habẽs in ifirmita te. Scribunt h Vba Joãnis. 5. capitulo. ꝛ in euãgelio hodierno. Nisi qꝝ dñs noster iesus xps dignatus est humanũ genus redimere nullus q̃tũcũq̃ iustus ꝛ rectus vide re potuisset desiderabilẽ faciez dei. Oes qppe eramꝰ filij ire ꝓp supbiã primoꝝ parẽtũ q in ter restri paradiso diuinũ ꝓtemptarũt ipũ. Sũt tñ plerique existimãtes puerilia esse inania siue vul garia q̃ de lapsu humane nature a scriptura di uina ꝛ doctoꝛib⁹ sanctis traduñt. Jccirco i pñti ſmone de supbia, pthoplaustoꝝ ꝛ humane na ture lapsu merito disserem⁹: qñ humanũ genꝰ mystice designari põt ꝑ infirmũ illũ de quo lo quitur euangelij textus: q tam longo tempoꝛis spacio sanari nõ potuit donec xps ei dixit vt sur gens tolleret suũ lectuz ꝛ ambularet. Declara bimus aũt tria mysteria principalia.
Primũ dicit veritatis.
Secũdũ gratitatis.
Tertiũ impossibilitatis.

Qualiter vera sunt q̃ dicunt de lapsu huma ne nature ad quẽ cooperatus fuit diabulus quẽ recte ꝓmisit deus hominẽ impugnare.

Capitulum. .1.

Primũ mysteriũ declarãdũ de lapsu hu p mane nature dicit veritatis. In q̃ tria dubia absoluem⁹. Primũ vtrum sit verũ qꝝ humana natura sit lapsa a statu quo cõ dita fuit. Secundũ vtrũ sit verũ qꝝ diabolus

cooperatus fuerit ad hominis lapsum. Ter/
tiuz virū de⁹ debuit ꝓmittere diabolū ipugnare
hominē quē sciebat in illa pugna debere defice
re. Ad primū dubiū rndemus q⁹ verū est q⁹
humana natura fit lapsa. ⁊ hoc ꝓbaī tripliciter.
¶Primo ex parte dei naturā instituentis. Secū
do ex parte dei naturam assumentis. Tertio ex
parte dei naturā imutātis. Et primo p̄mittente
sunt tres veritates. ¶Prima q⁹ ois creatura cō/
stituta est ⁊ cōseruaī in esse ab optimo deo. hoc
nos cōfitemur in vtroqz symbolo cū dicim⁹ deū
creatorē vel factorē celi ⁊ terre visibiliū oium ⁊
invisibiliū. Et hz pbi nō potuerint vi nature sue
productionē rerū in esse intelligere p creationez
q̄ est ꝓductio omnū de nihilo: vt docet Magi
ster in secūdo. tñ cognouerunt deū primū moto
rez ⁊ primā causam oium q̄ sunt in vniuerso.
Vñ Lactā. li. primo diuinaꝝ institutionū ingt
de orpheo. Orpheus vetustissim⁹ poetaꝝ deū
verū ⁊ magnū primogenitū appellat eo q⁹ ante
ipsum nihil sit genitū ⁊ ab ipso cuncta sint gene
rata. Et Macrobi⁹ li. primo de somno Scipio
nis ait. Deus q̄ prima cā est ⁊ vocaī oium eoū
q̄ sunt: quecqz videntur esse fons est ⁊ origo. Et
¶Plato dixit fabricatorē mūdi deū vt refert Joā
nes sup Danielē. Et Aristo. secūdo methaphi
sice. Illud qō est maxime ens ⁊ ⁊ maxime verū
cā est ois entis ⁊ ois veri. Ex hijs Tho. ꝑma
parte. q. 44. inducit talē rationē. Quādocūqz
aliqd inueniī in aliquo p participationē necesse
est q⁹ causet in ipso ab eo cui essentialiter cōue/
nit. Sicut ferrū fit ignitū ab igne. Deus aūt est
ipsum esse p se subsistens: ⁊ esse subsistens non
pōt esse nisi vnuz. ¶Relinquiī ergo q⁹ oia alia a
deo nō sunt suū esse hz participant esse. Quare
causaī ab vno ente qō pfectissimū est. Qō autez
deus sit suū esse p se subsistens ⁊ a nullo depē/
dens nec alio indigens: ꝓbaī ex dictis sanctoꝝ
⁊ phoꝝ. Mā Boetius li. de tri. ait. Deus est
esse pulcherrimū fortissimūqz vez vnuz in quo
nullus numer⁹ nullū in eo aliud ꝑter q̄z id qō ē
Et Aug. li. 5. de trini. c. 3. Deus est substātia
vel vt melius dicaī essentia: cui ipsuz eē mari/
me acverissime cōpetit. Et Algazeles metaphi
sice. Deus est origo ⁊ ꝓncipiuz essendi ⁊ qō est
a quo est qcqd est. Et Auicēna. 2. metaphisice.
Omne eē est exuberās ab ei⁹ esse. Et ¶Plato i
thimeo ait. Mostrū eē in ꝓparatione diuini eē.
nō ē eē. Secūda veritas est q⁹ in ordine crea
turaꝝ esse bois est esse nobilissimū. Sicut pz p
sanctos ⁊ phos. Ingt. n. Ari. in. 2. Phy. Su
mus quoddāmodo finis omniū eoꝝ q̄ sunt bo
nauē. di. 2. secūdi libri declarat hz q⁹ sum⁹ finis
sub fine: qz finis principalis ⁊ vltim⁹ ē ipse de⁹
¶Propterea Dauid loquēs ad deū dicebat ps.
8. Quid est hō q⁹ memor es eius aut fili⁹ hois
qñ visitas eū. Minuisti eū ¶Paulomin⁹ ab an
gelis gloria ⁊ honore coronasti euz: ⁊ ꝓstituisti
eū sup opa manuū tuaꝝ. Omnia subiecisti sub
pedib⁹ ei⁹ oues ⁊ boues vniuersas insup ⁊ pe/
cora cāpi. Tertia ꝓpositio q⁹ hō multis mise/
rijs videī esse subiectus: ꝓpter qō Job. 13. ca.
scribiī. Homo natus de muliere brevi viuens
tempore repleī multis miserijs. Et hz sint mul
te sunt tñ tres principales. ¶Prima dicīr ꝓnita
tis. Secūda passibilitatis. Tertia mortalitatis.
¶Prima est miseria ꝓnitatis: qz de cōi lege ho/
mines sunt ad malū ꝓni: vt scribiī Beñ. 8. c.
Et. 12. q. prima. c. Omnis etas. Ex hz arguū
sic Boē. in secundo di. 30. A summa bonitate
nihil debet ꝓcedere qō sit magis ꝓnū ad malū
q̄z ad bonū: qz ſm Dionysiuz A summo bono
nō egrediī nisi bonū. Sed ꝓnitas illa ad malū
nō est bonū: ergo nō est a deo optimo instituen
te naturā sed a peccato primi hominis naturaz
corrūpentis. Secūda miseria humane natu/
re est passibilitas. videm⁹. n. genus humanuz
passionib⁹ ⁊ penalitatib⁹ inumeris subiectum.
Tunc ex hoc arguiī sic. Nulli iuste inflīgiī pe/
na nisi ꝓcedat culpa. vñ extra de ꝓstitutionib⁹
in. c. Cognoscētes. dicīr. Res q̄ culpa caretur
damnū vocari nō cōuenit. Et glo. ibi. Nō le/
gitime factū est penā nō mereī. Ad idē facit lex
C. de adulterijs. l. Braccus. Et nemo ꝓmaī
ture suo fine culpa: vt pz. 56. di. c. Satis puer/
sum. Et. 36. q. vltima. c. Inuētū. Sz tot diuer
se ⁊ multiplices pene inflicte sunt homini: ergo
ꝓpter culpā. Tertia miseria humane nature ē
ipsa moz vtiqz ipsa est oium terribiliū vltimū.
Et cū oēs moziamur nō videī cōueniens asse/
rere q⁹ moz sit a sapiētissimo deo absqz aliqua
culpa. Vñ ingt Anselm⁹ lib. primo cur de⁹ hō.
Nequaqz existimabis conuenire deo vt creatu/
raz quā fecit iustā: sine peccato miserā eē cogat
Ideo ¶Paulus ad romanos. 5. c. ait. Sicut p
vnuz hominē peccatū intrauit in mundū ⁊ per
peccatū moz: ita i oēs homines moz intrauit
in quo oēs peccauerūt. Et sapiens. 1. c. Sapiē
tie. Deus mortē nō fecit: hz impij manib⁹ ⁊ ver
bis accersierunt illā. Sed cōtra has theolo/
gorz rationes nōnulli sic arguūt. ¶Primo ſm
phos secūdo ethicoꝝ. Virtus est difficillimoz
operatiua.

operatiua. Nec est aliqua virtutis laus vbi nulla difficultas. Si igit̃ hō fuit cōditus dispositus ad virtutē videt q̃ a prima sui cōditione habuit difficultatē faciendi bonū ⁊ vitandi malū: ⁊ ita fuisset dispositus q̃ omnis virtus in eo habere potuisset suū vsum: ergo videt creat⁹ cū hac pnitate ad malū. Sc̃o arguūt. Quia dicit spūs scūs p scripturā: q̃ via pueniēdi ad beatitudinē est p ignominiā ⁊ humilitatē ⁊ tribulationes. Vñ Act. 14. Paul⁹ dicebat. Oportet nos p multas tribulatiōes intrare in regnū celoꝝ. Et ponunt hanc ꝓma. q. 3. c. Saluator. Et Jac. p. c. ait. Beat⁹ vir q̃ suffert tentationē qm̃ cū ꝓbatus fuerit accipiet coronā vite. Et iterꝝ ibi. Omne gaudiū existimate fratres cū i tētatiōes varias icideritis. Et Luc. 12. saluator nr̃ dixit In patiētia vr̃a possidebitis aias vr̃as. Si igit̃ debuit sic fieri hō q̃ esset dispositus puenire ad gloriā videt q̃ humana nā in penalitatib⁹ ⁊ miserijs in qb⁹ nūc est fuerit cōstituta. Tertio arguūt: nō est maioris innocētie hō q̃ sit ouis vl agnus. Sz ouis mortalis ⁊ passibilis fuit, pducta ⁊ in nullo derogat ex hac diuine iusticie: ergo pari rōne videt q̃ si talē ꝓduxisset hoiez qualis nūc est nō videret in aliquo derogari eidē. Rñ det ad ista ꝙz Boñ. a Ricar i. 2. di. 36. Ad primū q̃ q̃dā est difficultas q̃ venit ex genere. opis. Quedā vo q̃ venit ex defectu opātis. prima est de essentia. virtus. n. inq̃tū virtus circa magna ꝙsistit ⁊ ardua. hac autē difficultas i p̃ homine fuit: hō. n. ita pfecte deo obediuisset ⁊ deo adhesisset sicut pfectio vtutis ⁊ obedietie ⁊ amicitie requirit ⁊ sic de alijs vtutib⁹. Sc̃a difficultas nō est de essentia vtutis imo accidit vtuti ꝑm q̃ virtus est. Et ideo ad hoc q̃ homo esset virtuosus nō oportuit hāc difficultatē reperiri i homine in primordio. Qd̃ patet ex hoc q̃ q̃sto aliqs magis ꝓficit in vtute tāto magis optatur cuz minore difficultate ex parte sui. Si igit̃ hec difficultas esset de essentia virtutis ꝑm q̃ hō ꝓficeret minuret in eo vtutis excellentia qd̃ falsum esse nemo dubitat. Ad scd̃m rñdet q̃ sacra scriptura tradita est homini lapsu ꝑm q̃ statui pñti ꝓuenit. Si. n. hō nō peccasset nō cum asperitate sz cū leuitate pueniret ad suā gloriaz.

Ad tertiū vero dicendū: q̃ nō est simile de hoie ⁊ oue vel agno. hō. n. q̃ ratiōis particeps est capax est beatitudinis ⁊ iusticie. Illa est animal ciuile ⁊ politicū: vt dicit p̃ politice ad Ari. Et ideo interrogatus democritus sicut scribit Boetius lib. de arte musica. Quid iter homines pecoraq̃ distaret. Respondit sapiēter sentire etiā q̃ oppositū homo est capax culpe ⁊ miserie. Vnde sicut in homine obliquari culpa ē: sic ⁊ pati pena est. In oue autē neutruz ꝓtingit repire. Ideo passibilitas ouis nihil facit ad deordinationem diuine iusticie cuius est cōsiderare meritoꝝ exigentiā. Illō sic autē est de passione in natura humana. Cōcludimus itaq̃ q̃ ꝓbat humane nature lapsus ex parte dei naturā, producentis. Secūdo, ꝓbat humane nature lapsus ex pte dei naturā humanā assumētis. Assumpsit qppe de⁹ naturā humanaz factus homo vt homini lapso per peccatuz subueniret. Vnde. Christus iesus Mathei. 18. c. dixit. Venit filius hominis querere ⁊ saluuz facere qd̃ perierat. Et augusti. sup illo Ybo p̃s. Infixus sum in limo. ait. Vtinā maneret homo i eo qd̃ deꝰ fecit. Si enim maneret in eo qd̃ fecit deus non in limo infixus esset quē deus genuit. Et Leo papa in sermone Si homo ad imaginē ⁊ similitudinē dei factus in suo honore mānisset creator mundi creatura nō fieret neq̃ sempiternis temporalitatez subiret aut equalis deo patri dei filius formaz serui assumeret. Tertio ꝓbatur lapsus humane nature ex parte dei naturaz immutantis. Immutauit quippe deus quandoq̃ in hominibus cōditionem hanc corrupte nature. Sicut patet in multis. De Adoysc qppe habetur Exodi. 22. c. q̃ in monte sinai quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus ieiunauit nihil comedens aut bibens. De Helia scribitur tertij Regū. 19. capitulo. Quod post q̃z comedit panem subcinericiuz ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebꝰ ⁊ quadraginta noctibus vsq̃ ad montez dei oreb. De tribus pueris missis in fornacez chaldeorum Danielis. 3. capitulo narrat q̃ non leserit eos flāma ignis. De Jona habet Jone. 3. q̃ fuit tribꝰ diebus ⁊ tribus noctibus in ventre ceti. De Joā. euāge. narrat in sua legēda qualiter in vrbe ex p̃cepto domiciani positꝰ fuit in doliū feruentis olei ⁊ cū diutius ibidē coactus pstiterit: post longuz spaciuz illesus inde exiuit Maria magdalena multis annis habitās i deserto nil penitus comedit aut bibit. Simile fuit de maria egyptiaca. Et vt reliquos p̃termittamus: ecce ipse beatus pater Fr̃ācisc⁹ i q̃ vtus diuina dignata est ꝙsi statuz innocētie reuocare duz creature eū multipliciter cōsolabant ⁊ q̃ de sui natura alijs noxie inueniunt sibi q̃q̃z molestiaz nō intulerūt, vñ de ipso ita scripsit Boñ.

Quodã nãq̃ tpe cũ ꝓfiliuz vareꝫ a medicis et
instãter suaderet a fratrib⁹ vt cõtra infirmitatẽ
oculoꝝ pateret sibi p̃ cocture subueniri reme/
diuz bumiliter vir dei assensit ꝓto eo q̃ id non
soluz medicina cõtra egritudinẽ corꝑis verũ
etiã materia foret exercẽde ⁊rutis. Sensu ⁊o
carnis ipsius ad cõspectũ instrumentũ ferrei iã
igne candẽtis naturali quodã horroꝛe cõcusso
vir sanctus ignẽ alloqui cepit vt fratrẽ in crea/
toris noie ac ⁊rute p̃cipiens vt suũ ei tẽperaret
ardoꝛẽ quo suauiter ⁊rentem sustinere valeret.
¶Profundato autẽ crepiãte ferro in tenera car
ne ⁊ ab aure vsq̃z ad superciliuz coctura, ꝑtracta
vir deo plenus exultans in spiritu laudate ingt
fratres altissimũ q̃ ⁊rerũ fatear nec ignis ar/
doꝛ molestiã intulit nec carnis me doloꝛ afflixit
Cõfitemur ergo ⁊ firmiter asserim⁹ oẽs huma
ne nature miserias a peccato ꝓmoꝝ parentuz
exortas. Secundũ dubiũ fuit vtrũ diabolus
cooperatus sit ad hominis lapsũ. Ad qđ rñdet
Boñ. di. 21. q̃ sic sicut expꝛesse scriptura tradi
dit Genesis. 3. c. vbi expꝛesse ponit illa tẽtatio
qua diabolus induxit hominẽ ad transgressio/
nez diuini p̃cepti. Modus ⁊o fuit ille serpens
dolosus ad tentandũ hominẽ ꝓpter tria.
¶Primo ꝓpter eius maliciã.
Secundo ꝓpter eius inuidiã.
Tertio ꝓpter eius superbiaz.
¶Primo ꝓp malicia. Cũ. n. ipse diabolus sit
obstinatus in malo oẽs vellet in malicia sua sibi
assimilare: videns ergo hominẽ in statu in quo
poterat esse vel bon⁹ deo obediendo vel malus
eius ꝓtemnẽdo p̃ceptũ conatus fuit astutia sua
hominẽ ad malũ inducere: sicut ⁊ fecit. Secũ
do motus fuit diabolus ad tẽtandũ hominẽ ꝓp
inuidiã. Et de hac sapiẽtie. 2. c. dicit. Inuidia
diaboli moꝛs introiuit in oꝛbẽ terraꝝ. Et si cõ
tra ĥ obiceret q̃ Greg. dicit in moralib⁹ sup il
lo ⁊bo Job paruulũ occidit inuidia. Qđ ois
inuidia est respectu paris vel superioris salti ꝟz
reputationez: ergo videt q̃ cũ diabolus nõ re/
putaret hominẽ superioꝛẽ nõ tentauerit eum ex
inuidia. Insup inuidia est respectu boni q̃ ali
quo mõ põt acqri. Sz diabolus nõ poterat pue
nire ad eternã beatitudinẽ: q̃ lapsus erat irre/
parabiliter ⁊ hoc ipse certitudinaliter scit: ergo
videt q̃ ꝓpter illi⁹ acqsitionẽ nõ inuidebat ho/
mini. ¶Rñdet Boñ. q̃ inuidia nõ solũ est respe
ctu supioris eius. s. q̃ est superioꝛ ꝟz eius q̃ põt
esse superioꝛ. Quãuis autẽ diabol⁹ in statu illo
nõ reputaret hominẽ superioꝛẽ se inuidebat tñ
ne merito obediẽtie sublimaret ad statũ glorie i
quo statu ipsuz superioꝛẽ se nõ dubitaret. Et nõ
solũ inuidet aliquis respectu boni qđ põt obti/
nere sed etiã respectu ei⁹ qđ natus est hꝛe ꝙuis
nõ possit. Sicut truncatus ⁊ cecus inuidet alijs
visum ⁊ ꝓgressuz: ꝟz aũt diabolus nõ possit ad
beatitudinẽ puenire: tñ hz ad ĥ naturalẽ aptitu
dinẽ. Tertio fuit motus diabolus ad tentã/
duz hoiem ꝓpter ei⁹ superbiã: videns. n. hoiez
in statu in quo poterat cadere sub diabolica ptã
te. Ex supbia motus est vt ipsum sibi subiceret
sicut ex inuidia vt ipsum ab eterna felicitate re/
traheret. Et supbia fm sicut mouens primũ: in
uidia sicut mouẽs, primũ ⁊ imediatũ. Esto. n.
q̃ nõ posset dñiuz sup hoiez acgrere adhuc stu/
duisset ipsuz a paradisi gaudijs retrahere. Ter
tiuz dubiũ fuit vtrũ de⁹ debuit ꝓmittere diabo/
luz impugnare hominẽ quẽ sciebat i illa pugna
deficere. Ad qđ rñdet Boñ. di. 23. secũdi lib.
q̃ iustissime id permisit deus triplici ratione.
¶Primo ratione administrationis.
Secũdo ratione ordinationis.
Tertio ratione electionis.
¶Primo rõne administrationis. Sic. n. de/
cet deũ administrare res ⁊ eis ꝓuidere vt salua
sit lex quã indidit eis a primaria eaꝝ cõditione
Sed de⁹ secut hominẽ in vertibilitate arbitrij et
similiter diabolũ. Ergo si diabolus voluit ho/
minẽ tentare ⁊ hõ voluit ei ꝓsentire de⁹ nulluz
illoꝝ debuit impedire. Secũda ratio dicit ordi
nationis. ¶Pugna equidẽ illa magis de se erat
ordinata ad victoriã hois ꝙz diaboli. ff acilius
erat homini vincere aduersariũ ꝙz diabolo vin
cere hoiem: q̃ hõ nõ poterat vinci nisi volens.
Si ergo de⁹ ꝓmittere ꝟz qđ directe ad bonum
hominis ordinaꝝ videt q̃ a tentatione primi ho
minis nõ erat arcendus aduersari⁹. Tertia
ratio est ꝓpter electionẽ. Mã ex casu hois volũ
tario ⁊ malo eligere debebat de⁹ hoc magnũ bo
nuz q̃ p ei⁹ incarnationẽ passionẽ ⁊ moꝛtẽ ho/
mini lapso subuenire debebat vt sic volũtariuz
peccatũ hominis nõ careret remedio. Ideo ec/
clesia cantat illud ⁊bũ Gregorij. O felix cul/
pa q̃ talẽ ac tm̃ meruit hꝛe redẽptoꝛez. Accedu
etiã hec ꝓmissio ad peccati alleuiationez: leuius
enꝝ fuit peccare alio suggerente ⁊ ipellente ꝙz
voluntate, ꝓpria incuruante: q̃ fortassis hõ ceci
disset etiã si nunq̃z aduersarius pestifera sugges
sisset. Si ergo peccauit hõ imputanduz est sibi
voluntarie ad peccatũ cõsentienti.
Qđ peccatũ Ade fuit grauius peccatis alio
rum hominum

rum hoium ⁊ pctō multeris. ſ. eue qō nihilomi
nus ſuperatur in grauitate a pctō diaboli.

Cap'm .2.

Ecundū myſterium declarandū de la/
s pſu humāe nature dicit grauitatis. In
quo ō grauitate illi⁹ culpe p̄me tria ſūt
dubia decidenda.
Primū vtrum pctm̄ ade ſuerit grauius ceteris
peccatis hoium.
Scōm vtruz pctm̄ diaboli fuit grauius q̄z pec
catum hominis.
Tertium dubiū vtruz grauius peccauit vir q̄z
mulier.

Ad p̄mū dubium rn̄demus q⁹ ꝛz m'ta ſint
pcā horrenda q̄ filij adam ⁊ cōmiſſerūt ⁊ in di
ces nō ceſſant cōmittere tamē pctm̄ ade grau⁹
reputatur triplici rōne.
Primo rōe contemptibilitatis.
Secūdo rōne facilitatis.
Tertio rōne corruptibilitatis.

Primo rōe contemptibilitatis: qz adam ma
gis contēpſit in peccādo diuinū p̄ceptum q̄z ce
teri peccātes eo q⁹ maiori lumine ſapientie erti
tit decoratus copioſioribuſq; dotatus benefici
is. Jp̄e. n. a deo fuit imediate plaſmatus. Jp̄e
in padiſum delitiaꝝ collocatus. Jp̄e ſcia ⁊ co/
gnitōe multiplici illuſtratus. Jp̄e ſup omia aia
lia ⁊ volucres celi ⁊ piſces maris p̄poſitus ⁊ p̄
latus. Jp̄e originali iuſticia p̄ditus: vbi ergo
tantoꝝ beneficioꝝ aderat cumulus ibi i trāſgre
diendo diuinū p̄ceptū maior fuit ingratitudo ⁊
contēptus. Scōo illud pctm̄ fuit grauiſſimū
rōne facilitatis. Facilius qppe erat illi oi tenta/
tōi reſiſtere q̄z alijs qbuſcūq; peccantib⁹. Jō
ppter hanc rōem ⁊ p̄cedētez ſtat illa Aug. ſnia
14. li. de ci. dei. c. 12. vbi ait. Nō dz eriſtimare
quiſq; leue ac paruū illud fuiſſe cōmiſſuz: qz in
eſca fem̄ eſt: nō qdem mala nec noxia: niſi qz p
hibita: neq; n. qcquā mali in illa tante felicita/
tis paradiſo deus crearet atq; plantaret. Sz obe
dientia cōmēdata ē in p̄cepto. Que Vtus i cre
atura rōali mater eſt quodāmodo oium cuſtoſ/
q; Vtutum. Doctiaq; de vno cibi genere non
edēdo vbi alioꝝ tanta copia ſubiacebat. Pre/
ſertim cū nōdum volūtatī cupiditas reſiſtebat:
q⁹ de pena tranſgreſſionis poſtea ſubſecutū eſt
tā leue p̄ceptuz ad obſeruandū tā breue ad me
moriā retinēdum tanto maioꝝ iniuſticia viola
tū ē quāto facilioꝝ poſſz obſeruantia cuſtodiri.
Et infra cōcludit Aug. Magna fuit in peccādo
inigtas vbi tanta fuit in non peccādo facilitas.

Tertio illud pctm̄ fuit grauius ceteris pctis
hoium rōne corruptibilitatis. Propter illō nā
q; corrupta eſt humana nā nō ſolum penaliter
ſed ēt culpabil'r ſm Alex. in. 2. ſūme. Potuit
enim adā totā nām humanā corrūpere ⁊ culpa
bilē facere ſuo pctō triplici cōditōe concurrēte.

Prima qz nō tm̄ erat nature humane idiui
duū ſed totius nāe hūane p̄ncipiū. Scōa cō/
ditio qz nō fuit ſibi datū mādatū ſicut ſingulari
pſone ſz tanq; ſtipiti totius nature hūane. Ter
tia qz adā inocentiā ⁊ imortalitatē ſuſcepat p ſe
⁊ p ſua tota poſteritate. vnde iſe inocens ⁊ im
mortalis genuiſſet inocentē ⁊ imortalē. Quia
igit iſe erat oium p̄cipium ⁊ amiſit illā iuſtici
am ⁊ inocentiā quā debuerat oibus cōſeruare
ſuis poſteris. Hinc ē q⁹ originali iuſticia ſum⁹
p iſm priuati ⁊ in eius ifectōe ceteri ſunt ifecti.
Et ſi obiceret q⁹ nullū nāle eſt culpabile: ſed
corruptio originalis ē naturalis: ergo non eſt
culpabilis. Rndetur. Qz quoddā ē naturale
quod conſegtur nām ſm inſtōem: ⁊ hoc nullo
mō eſt culpabile. Quoddā eſt nāle quod cōſe/
gtur nām ſm corruptōem ⁊ tale ē culpabile et
originale. Hec ām corruptio ad illos tm̄ ſe extē
dit q ad adaz deſcēdit per legē ꝓpagatōis: qm̄
ſi aliq; hō fieret de carne ade p̄eter legē p̄opa
gatōis nō cōtraheret originale pctm̄ ſm Anſel
mū li. de cōceptu virginali. ⁊ Aug. cōtra pela/
gianos. ⁊ Boñ. in. 2. di. 31. in declaratōe lr̄e.
Scōm dubiū fuit vtrū pctm̄ diaboli fuit gra/
uius q̄z pctm̄ hois. Ad quod rn̄det Alex. i. 3.
ſūme q⁹ ſic. Et hoc triplici rōe.
Primo rōe liberi arbitrij.
Scōo rōe generis pcti.
Tertio rōe circūſtātie.

Primo rōe liberi arbitrij: qz ſz vterq; dia/
bolus. ſ. ⁊ homo peccauerit ſuo libero arbitrio
tm̄ ob driam liberi arbitrij magis grauat̄ in an
gelo pctm̄ q̄z in hoie. Nā cū libex arbitriū ſm
Aug. ⁊ Magr'm. 24. di. ſecūdi libri ſit facl'tas
volūtatis ⁊ rōnis differt libex arbitriū angeli a
libero arbitrio hois. Prio quātū ad volūta
tē qz libex arbitriū hois ante electōez ⁊ p⁹ ſe hz
mutabil'r libex arbitriū angeli ſe hz mutabiliter
ante electōem: ſz poſt electōem imutabil'r. Se
cūdo quātum ad rōem differt libex arbitriū an
geli ⁊ hois: qz angelus iudicādo errare nō pōt
homo ſic. Jō diabolus peccauit cū magis deli
berata volūtate ⁊ abſq; erroꝛe. Secunda ra
tio eſt generis pcti: vterq; n. hō ⁊ angel⁹ pecca
uit p ſuperbiā: ſz differēter hō. n. appetijt ſciaz

dei: sed diabolus oīpotentiam. Oīpotētia Xo dei nō est cōicabilis creature. Qz ergo sūma i/ordinatio ē appetere illud ad qđ nullo mō creatura ē ordinata. Hō aūt erat ordinat⁹ ad sciam quā appetebat. Jō pctū demonis grauiꝰ fuit q̄z pctū hois. Tertia rō dicit circūstātie. In adam. n. fuit aliqua ignorantia qz peccatuz qđ erat mortale credidit veniale fm Aug. Unde nō tñ credidit peccare q̄tum peccauit. Angelus aūt nō habuit ignorantiā in peccando. Itē hō habuit ꝓpositum penitēdi ⁊ perēdi, veniam de pctō quod credebat veniale. Angelus autē nō: ⁊ ꝓpter hoc peccauit in spñ sanctuz hō Xo non. Tertium dubiū, fuit vtr̄ grauiꝰ peccauit vir q̄z mulier. Ad quod ita dicit Boñ. q̄ gra/uitas ista pōt tripl̄r considerari.

¶ Primo respectu ingratitudinis.
Scdo respectu libidinis.
Tertio respectu corruptōis.

¶ Primo respectu ingratitudinis grauius peccauit vir: qz copiosioza dona suscepit. Scdo respectu libidinis grauius peccauit mulier: qz cū magis improba volūtate. Tertio respectu corruptōis: ⁊ tūc distinguendū qz aliquid dicit̄ corrumpere dupl̄r. Aut per modū cause. aut p modū occasionis. Si primo mō sic: qz peccatū viri fuit cā transfusionis in posteros: ⁊ ita corrupit se ⁊ alios maioꝛ secuta ē ex pctō viri corruptio ⁊ ideo eius culpa fuit grauioꝛ. Si p modū occasionis sic: qz peccatū mulieris fuit occa/sio peccati viri: ⁊ ita p conseq̄ns omniū aliorūz Hoc mō mulier pōt dici ceteros corrupisse nō solum posteros sed etiam virum suum vñ non solū peccauit in se: sed ēt in primū. Jdeo quan tum ad hoc peccatū ei⁹ fuit grauiꝰ q̄z pctm̄ viri.

Qđ humanū genus cōgrue reparatū ē p vi am satisfactionis que cuz nō foret possibilis nec hoi nec angelo facta est per xp̄m deum ⁊ homi nem.

Capitulum .3.

Ertiū mysteriū cōtemplandū de lapsu humane nature: dicit impossibilitatis.

Impossibile qdem erat hoi lapso salua ri nisi interueniente satisfactōe scā p dñm ieſuz xp̄z. Sz circa hoc tria occurrūt dubia. ¶ Primū vtrum magis cōgruū fuit humanū genus re/parari p satisfactōem q̄z per aliū modū. Secū/cūdū dubiū vtrū angelus potuit satisfacere pro pctō hois lapsi. Tertiū vtrū hō potuit satisfac/re pro pctō illo. Ad primū dubiū dicit Boñ. i 3. di. 20. q̄ humanū genus cōgrue repatū est p viam satisfactōis triplici rōne.

¶ Primo rōne diuine iusticie.
Scdo rōe diuine sapientie.
Tertio rōe diuine honorificentie.

¶ Prio rōe diuine iusticie. Nā illa via magis cōueniēs fuit ad repatōem humani generis in qua magis seruat ordo iusticie: q magis seruat cū malū punit q̄z cū relinq̄tur ipunitū. Sz cum peccatoꝛ repat per satisfactōem malū punitur: cū sine satisfactōe malū relinq̄t ipunitum. Jgit magis seruat ordo diuine iusticie in repatiōe p satisfactōem q̄z sine satisfactōe. Quare ait An/selmꝰ in li. cur deus hō. Si peccatum impuni/tū dimittit fil̄r se hz deus peccāti ⁊ nō peccanti.

Scdo magis cōgruū fuit repatōem p̄dictaz fieri p satisfactōnem ratione diuine sapie: qz sic magis seruat ordo diuine sapientie. vt. n. inqt Aug. ordo peccantiū in supplicijs siue pcti i pe nā manifestat decorē diuie sapie q̄ nō patit vni uersum ex aliqua sui pte deturpari. Sz cū pec/catoꝛ releuat p satisfactōem pena segtur ad cul/pā. Cū Xo sine satisfactōe culpa non ordinat p penā. Jgit repatio humani generis p satisfacti onē magis cōuenit diuine sapie. Tertia rō ē diuine honorificētie: qz sic magis seruat ho/norificētia diuine maiestatis. Nā dū hō peccat p̄uaricatōem deū ihonorat. Si peccatū ergo diminueret sine satisfactōe relinq̄re absq̄ hono/ris ablati recōpensatōe: cū aūt satisfacto reddit honoꝛ recōpensat. Ergo in mō repandi hoiez p satisfactōem magis seruat honorificētia diuie maiestatis q̄z per aliū modum. Sed cōtra ista arguūt multi. Et prio qz dimittere pctā absque satisfactōe magis oñdit misericordiā dei qui est benignus ⁊ misericors ⁊ p̄stabilis sup malicia Scdo qz dimissio pcti absq̄ satisfactiōe facit ad diuinā sufficientiā. Ex hoc. n. ostēderet q̄ emē dax nostrax ⁊ bonox nostrox deꝰ nō indiget. Tertio videret talis dimissio magis facere ad dei potentiā p eo q̄ repatio hois est q̄dā recre atio. Sz sicut deꝰ solo Xbo fabricauit mūdum: ita sua potētia solo Xbo hoiez liberare debuisset Quarto ex dimissione absq̄ satisfactiōe magis astrigēt hō ad laudādū ⁊ amādū deū qz ab ipo plura recepisset. Quito ex tali dimissiōe dare̅t hoi crēplū pfectōis i dimissione iniuriax. Ad oia p̄dicta rñdet Boñ. Ad primū q̄ vniuerse vie dñi sūt misericordia ⁊ Vitas: cū ipe sit sum me iust⁹ ⁊ misericors. Jō i repatōe generis hu mani q̄ ē excellētissima viax dei cōgruū ē vt fil̄ currat misericordia cū iusticia. Exquo decēs fu it vt deus ab hoie satisfactōem exigeret p iniu/

ria sibi

ria sibi scā. Et si hō nō possz tunc misericordia diuina subueniret ei dādo mediatorē q̄ p eo satisfaceret. Ad scōm vo dicit Boñ. q̄ sicut deꝰ exigit a nobis suoꝝ mādatoꝝ obseruantiā non ꝓpter suā indigentiā sed ꝓpter ordinationem nr̄am: qz debemꝰ ei tanq̄z dño obedire. Sic et ꝓ pctō exigit emēdā: nō ꝓpter hoc q̄ indigeat sz vt reducat nos ad ordinatōem debitā. Ad tertiū dicit q̄ quāuis in oi ope dīi ostēdat diuina potētia. In ope tñ repatōis magis manifestat benignitas t misericordia. Et p cōsequns ipa iusticia cū misericordia annexa. Licz ergo potuisset deꝰ hūanū genꝰ solo vbo r̄pare maluit tñ reparē cū difficultate t pēalitate: qz magis oportūa erat ibi mirabilicōdia t iusticia q̄z potētia. Ad q̄rtū r̄ndet Boñ. q̄ nō iteresset nostra in oibus immutari deū. Jō ipe vindictā exigit. Nos āt iurias remittere debemꝰ, ꝓmis absq̄z vidicta. Ipse tñ dei filius satisfactiēs ꝓ nobis exēplū de hoc dedit dū ꝓ suis ꝓsecutoribꝰ exorauit. Scōz dubiū fuit vtꝝ angelꝰ potuit satisfacere ꝓ pctō hominis lapsi. Quidā direrūt q̄ sic arguēdo tñ: sicut. n. homo cecidit p aliū ipellentē: ita vr̄ q̄ p illū eūdem releuari possit. Sz hō p angelum malū cecidit. Ergo vr̄ q̄ p angelū bonū potuit releuari. Ad hoc r̄ndet Alex. in. 3. sūme q̄ nullus angelꝰ nec oēs simul potuerūt ꝓ pctō hois satisfacere. t hoc triplici rōe.

Primo rōe diuine iusticie.
Scōo rōe sequele peccati.
Tertio rōe restōnis.

Primo rōe diuine iusticie q̄ regrit vt q̄ peccauit satisfaciat. Sz peccauit hō ergo oz satisfacere hō. Scōo rōe seq̄le pcti. Mā reatꝰ pcti originalis obligat totā humanā nām t oēs illiꝰ generis seu nāe ad dānatōem eternā. Sz nullꝰ angelꝰ pōt se equare toti hūane nāe. Et sicut dicit anselmꝰ. Illō ꝓ qō oz fieri satisfactio oz eē maius quā cōmissū. Jō oz q̄ ille q̄ hz satisfacere ꝓ pctō originali sit tantꝰ q̄ possit equari toti hūane nāe t q̄ ēt plus valeat. Tertio rōe restōnis Mā si hō repareꝝ oz q̄ restituat ad illā dignitatē quā habiturꝰ erat si nō peccasset. Si aūt reparareꝝ ꝓ angelos nō possz restitui ad illā dignitatē: qm̄ si nō peccasset eēt equalis angelis dei Et idē nobis, ꝑmittit pꝰ repatōem cum dicitur Luce. 20. Et Math. 22. c. Erūt sicut āgeli dei in celo. Si aūt reparet ꝓ angelos eēt hō subiectus angelice nāe. vnde Anſel. ait. Quecunq̄z alia ꝓsona hoiem a morte redimeret eius suus idē hō recte iudicaret. Ad arg. vo iductū r̄ndet Alex. Nō idē ordo quatus ē in lapsu t repatōe generis humani. Nz sicut ibi fuit cōsensus mulieris malo angelo eidē suggerēte. Jta in repatōe fuit cōsensus vginis bono angelo eidē annūciante. Tertiū dubiū fuit vtrū hō potuit ꝓ pctō illo satisfacere: t possz argui q̄ sic qz ꝑm aug. diuina iusticia nō plus exigit in pnā quā cōmissuz fuit in culpa. Sed in culpa cōmissū fuit a pura creatura: ergo pura creatura potuit t debuit satisfacere. Rñdet alex. q̄ quātas pcti ade pōt t oz attendi penes tria. ſ.

Primo quantum ad peccantem.
Scōo quātum ad iordinatōem pcti.
Tertio quātum ad illū in quem peccatur.

Et q̄ quāntas talis pcti debeat sic cōsiderari: pz qm̄ si gs offenderet regem t militē plꝰ offenderet offendēdo regem q̄z militez. Jta diuina iusticia attendit quātitatem pcti ade. Cuiꝰ pctm̄ lz rōne peccantis fuerit solius creature tñ peccauit in bonū infinitum. ſ. deum. Jnsup deordinauit t reā fecit totā hūanā nām. Ergo ex istos duos respectus pctm̄ ade ē infinitū t transcendens oēm humanā creaturam. Quare satisfactio fieri oz a tali ꝓsona in qua sit infinitū bonū t a qua sit ordinatio totius humane nāe. Et cū nulla pura creatura sit talis nulla pura creatura potuit satisfacere. Vt ergo dicit anselmus Diuina sapientia ita ꝓuidit vt satisfactio fieret p xp̄m: quoniā sic satisfecit deus q̄ potuit t hō q̄ debuit. Ipse fuit qui homini lapso dixit. Surge cuius meritis aperta fuit nobis ianua celi et gratia p̄ris in humanū genus diffusa. Quam nobis ipse largiatur qui viuit t regnat p infinita secula seculoꝝ. amen.

Sabbato scōe hebdomade. De scissima humilitate. Sermo quartusdecimus.

Emini dixerit

tis visionē. Vba sūt redemptoris nostri Math. 17. c. t i euāgelio hodierno, occurrit nobis ad cōfusionē supborū dicere. Hac die ō laudibꝰ hūilitatis sine q̄ nec vtus vlla oipotēti deo grata eē ꝓbat. Est ār hūilitas ꝑm q̄ ait Bern̄. i li. de gradibꝰ hūilitatis vtus qua hō verissima sui cognitōe sibi ipsi vilescit. Et idem in epl̄is. Humilitas ingt ē contemptus ꝓprie excellentie. Scōm vero

Tho.2.2.q.161. Humilitas est spālis ⁊tus: qñ circa appetitū boni ardui est necessaria du/pler ⁊tus. vna q̄ firmet aium contra despatiōnē ⁊ ipellat ip̄m ad psecutōem boni fm rōnem rectam: ⁊ hoc facit magnanimitas. Alia que tē peret ⁊ refrenet aium ne imoderate tendat i ex celsa: ⁊ hoc ptinet ad humilitatem. Ex quo patet q̄ humilitas ē ⁊tus nec ē ꝑtia magnanimitati quānis reṕmat aium ne tēdat in magna: q̄ hoc nō facit simplr: sed in illa magna que sunt supra se: ⁊ p cōseqūns ꝑter rōem rectā. Magnanimitas aūt ipellit ad magna nō quecūq̄ sed ꝓportionata ⁊ p cōseqūns fm rōem rectā. Quod aūt humilitas nō cōnumerat a pho iter ⁊tures morales rō pōt esse q̄ ip̄e itēdebat agere ō virtutibus fm q̄ ordināt ad vitam ciuilē. In qua subiectio vnius hois ad alterū fm legis ordinē derivat: ⁊ iō cōtinetur sub iusticia legali. Hūilitas aūt fm q̄ est spālis ⁊tus respicit subiectōnē hois ad deū, ꝓpter quē ēt alijs humiliando se subicit. Origenes tñ dicit sup illud Luce. 1. c. Q̄z respicit humilitatē ⁊c. In scripturis vna de ⁊tutibus humilitas predicat. Si vis āt bui⁹ nomē audire ⁊tutis qūo ēt a ꝑbis appellet/ur asculta eandē esse humilitatem quam respicit deus q̄ ab illis dr̄ mēsuratio siue moderatio q̄ manifeste ptinet ad modestiā ⁊ tēperantiam. De hac itaq̄ humilitate locuturi tria, pponim⁹ mysteria declaranda.

Primū dr̄ acqsitionis.

Secūdum iductōis.

Tertiū regulatōis.

Quod volēti humilitatē hr̄e necessaria ē cognitio dei ⁊ suiipsius ac primi in quaq̄ qualibet tria sūt cōsiderāda. Cap. .1.

Primū mysterium de humilitate declarandū dr̄ acqsitōis. In quo videduz ē qūo humilitas acqrit̄. Et ad hoc dicim⁹ q̄ expedit vnicuiq̄ humilitatē hr̄e volenti vti triplici cognitiōe.

Prima ē cognitio dei.

Secūda ē cognitio sui.

Tertia ē cognitio primi.

Prima ē cognitio dei in qua de ip̄o excelso dño cōsiderare debem⁹ tria. Prio ip̄i⁹ ptātez. Secō ip̄sius bonitatē. Tertio ip̄sius maiestatem. Prio dz q̄ humilis ē cupit considerare dei ptātem q̄ talis ē ac tanta vt ip̄e solus sit oi/potēs nec aliqua creatura ad hāc oipotētiā valeat attingere. Audim⁹ de hoc voces scripturarū oium tā diuinaꝝ q̄z humanaꝝ. Unde Genesis. 17. dixit deus abrāā. Ego sū deus oipotens ambula cora me. Et gen. 35. c. ad iacob. Ego sū deus oipotēs cresce ⁊ multiplicare. Et Exodi. 15. c. O ipotēs nomē ei⁹. Et Eccli. 5ti. 1. c. Vnus ē altissimus creator oipotēs. Et hoc habet̄. s. q̄ deus sit oipotens. di. 12. c. Monuit. Et di. 23. c. Qui eps. Et dist. 32. c. Pretter hec. Et di. 50. c. Accedēs. c. Cōsiderāduz Et di. 82. c. Presbyter. Et. di. 66. c. Si ipera tor. Et di. 97. c. Victos. Et. 1. q. 1. c. Quibusdā. Et. 2. q. 1. c. Deus oipotēs. Et. 8. q. 1. c. In scripturis. Et. 16. questione. 1. cap. Placuit. Et. xi. qōne. 3. c. Plerūq̄. Et. 12. q. 1. c. Cū deuotissimū. Et. 14. q. 5. c. Scriptum est Et. 23. q. 4. c. Obtineri. E. 23. q. 5. c. Relegentes. Et. 24. q. 1. c. A rec a. Et extra de sū. tri. ⁊ fi. ca. c. 1. Et. L. ō epis ⁊ cle. l. Raptores Et. L. de trāsac. l. sigs maior. Et. L. ō officio pfecti ptorio afrce. l. i. Et Virgi. in prio enei/dos. At pater oipotens spelūcis adidit atris. ⁊ in. 2. Juppiter oipotens pcibus si flecteris vllis. Et in. x. Tū pater oipotēs rex cui summa ptās. Tanta. n. ē ista potētia dei tā quā imensa q̄ in ei⁹ opatōe ois potētia hoium ⁊ angelorum nihil posslt reputari. Posito. n. ⁊ nō cōcesso q̄ oēs hoies mūdi oēs reges ⁊ pncipes q̄ regnauerūt sup terrā oēs ēt angeli ⁊ beati ⁊ reprobi cōuenirēt in vnū vt pducerēt de nouo vnū solare corpus quale ē illud quod quottidie cernimus nos illuiare vl vnam stellā silem minime q̄ lucet i firmamēto vl vnū florē silem rose aut viole vticz p infinita annoꝝ spacia tā pficere nū quā possent. O infinita. o admirāda. o stupēda potētia sūmi dei q̄ oia q̄ in cel̄ que in terris ⁊ i mari sūt ⁊ mouentur cū voluit, pdurit e nihilo. ob quod dauid in ps. dicit. Tui sūt celi ⁊ tua ē terra orbē terre ⁊ plenitudinē eius: tu fundasti aglonem ⁊ mare tu creasti. Secō in cognitione dei debemus considerare eius bonitatez. vt enim iquit Boecius i li. ō hebdomadib⁹. Solus deus ē bon⁹ p suam cētiam: oia alia sunt bona p ptic̄patōem. Nec tñ bonus dr̄ deus: gnimo vt Hysidorus dicit lib. primo ō sūmo bono. Sūmū bonū deus ē. ⁊ Aug. li. ꝑmo de trinitate. Trinitas diuinaꝝ ꝑsonaꝝ ē summuz bonū q̄ ō purgatissimis mētibus cernit. Et si aliqs abiceret q̄ summū addit aliqd supra bonū aliogn oi bono cōueniret. Sed oē q̄ ō se hz ex addītōe ad aliqd ē cōpositum: ergo summuz bonū ē compositū. Sed deus ē sūme simplex: ergo deus nō est summū bonū. Respondet

Tho.

Tho. prima pte. q. 6. Qđ summū addit supra bonū nō rē aliq̃z absolutā: sed relationē tm̃. Relatio autē qua aliqd de deo relatiue dicit ad creaturas nō est realiter in deo: sed i creaturis. In deo vero fm̄ rationē. Et sic nō oportet q̄ i summo bono sit aliqua cōpositio. Dicit ergo deus bonus: qz p̄ suā essentiā bonus: z summū bonuz: qz omne bonū creature ab ipō est q̄ bonitate sua oīa ordinatē ꝓdurit in quo nulla est iniquitas neq̃z defectus siue peccatū. Tertio in cognitione dei cōsiderare debem⁹ illius maiestatez. Est. n. ipse vt ait psal. Deus magn⁹ dñs et rex magn⁹ supoēs deos. Et itez excelsus sup oēs gentes dñs z sup oēs celos gloria ei⁹. Ipsi cūcta obediūt elemēta: z ad ei⁹ imperiū mouētur sol z luna z oīa sidera celi. Magnus itaq̃z dñs de⁹ noster z magna virtus ei⁹ z magnitudinis ei⁹ nō est finis. Quare merito sub illo humiliari dz oīs creatura: illūq̃z timere: colere: et venerari. Secūdo expedit volenti humilitatē acquirere vtī cognitiōe sui. Et de hac igt Bernardus lib. de cōsideratione ad eugenū. Noueris lz oīa mysteria lata terre alta celi ꝓfunda maris. Si te nescieris similis eris edificāti sine fundamēto ruinā nō structurā facies. Et idem secūde. 37. sup cantica. Scio neminez absq̃z sui cognitione saluari: de qua nimiz mater salutis humilitas oriꝛ z timor dñi q̄ z ipse sicut initiuz sapientie ita z salutis est. Et idē secūde. 38. sup cantica. Nemo sine sui cognitione saluatur. Et aug. in phemio quarti lib. de trinita. Laudabilioz est anim⁹ cui nota est infirmitas ꝓpria q̃z q̄ ea nō respecta vias siderū fundamēta terrarū z fastigia celoꝛ scrutat. Et Hugo lib. primo de ꝛia. Melioꝛ es si teipsum cognoscas q̃z si te neglecto cognoscere cursus sideꝛ: vires herbaruz: cōpleriones hominū: naturas animaliuz: celestiū z terrestriū sciam haberes. Multi enim multa sciūt z seipsos nescunt cū tñ summa phia sit cognitio sui. Et Sene. in tragedijs. Nulla mors grauius incūbit q̃z q̄ ignotus sibi oib⁹ notus moꝛit. Et Macrobi⁹ lib. de somno scipionis. Deifici vor hec fuit oraculi cōsulēti ad beatitudinē: quo itinere ꝓuenire posset: si te inquit noueris. In hac vo cognitione suiipsi⁹ tria debet quilibet cōsiderare.

Primo ꝓpriā paruitatem.
Secūdo ꝓpriā iniquitatem.
Tertio ꝓpriā fragilitatem.

Primo ꝓpriā paruitatē: qz hō parunlus et minimus est in cōparatione excelse maiestatis dei. Vñ Abzahā vt scribit Ben̄. 18. dicebat. Loquar ad dñm meum cū sim pulnis z cinis. Et Sapiēs hominē superbientē reprehēdit dicens ecclesiasticꝰ. 10. c. Quid supbis terra et cinis. Secūdo dz qs cōsiderare ꝓpriā iniquitatez cui occurrere nō pōt nisi ipsa bonitas dei. Cōceptus qppe in iniquitatibus hō ad diuersa nunc venialia nunc moꝛtalia labit scelera. Et si aliq̃n ab illis retrahit ex dei gratia nō ꝓpria virtute ꝓcedit. Idco Bernardus sup cātica scde. 38. ait. Quomō nō humiliabit aīa in vera cognitione sui cū se ꝓceperit peccatis oneratā: mole moꝛtalis corporis aggrauatā: terrenis curis circūdatā: carnaliū desideriop fece infectā. Cecā: curuā: infirmā: iplicitā: multis erroꝛib⁹ mille periculis expositā: mille timoꝛib⁹ trepidā: mille difficultat. b⁹ anxiā: mille suspicionib⁹ obnoxiaz: mille necessitatib⁹ erūnosam: peliuā aduicia z inualidā ad virtutes. Tertio dz q'libet cōsiderare ꝓpriā fragilitatē q̃z. s. fragilis sit humana cōditio: cū vt videm⁹ vndiq̃z tot imineāt pericula z sup oīa cū necesse sit z cito moꝛi. O b qō Seneca in tragedijs in. t. Parce venturis tibi moꝛs paramur: sis lz segnis, ꝓperam⁹ ipsi. Quis est. n. q viuet z nō videbit moꝛtē: q̃si dicat nullus. Nō diues: nō purpuratus: nō foꝛtis: nō pulcher: nō dñs: non doctus. Omnes tandē moꝛiemur. Tertio q vult humilitatem acqrere vtaꝛ cognitione ꝓxorum: de quo considerare debemus tria.

Primo dignitatem.
Secūdo cōformitatem.
Tertio inscrutabilitatem.

Primo dignitatē q̄. s. de⁹ ita dotauit pauperes sicut diuites: ita subditos sic dños: dū oēs fecit ad imaginē z similitudinē suā. Cū. n. vt iquit Tho. I. pte. q. 93. Nō fm̄ intellectualē nāz ad imaginē dei eē dicat fm̄ h̄ marie é ad imaginez dei q̄ intellectualis nā deū marie imitari pōt Imitat aūt intellectualis nā marie deū q̃zū ad h̄ q̄ de⁹ seipsum intelligit z amat. Vñ fm̄ q̄ hō hz aptitudinē nālez ad intelligēdū z amādū deū dr eē ad imaginē dei. Et h̄ aptitudo ꝓsistit in ipsa nā mētis q̄ ē cōis oib⁹ hoib⁹. Sc'o debem⁹ cōsiderare i, prio ꝓformitatē. O ēs qppe homes ꝓformes sunt in nā ab vno pre adaz descēdentes. Vñ Boeti⁹ lib. p̄ de ꝓsolatiōe ait. O mne hoiuz gen⁹ simili surgit ab oꝛtu vn⁹ rex pater ē vn⁹ q̄ cūcta ministrat. Tertio debem⁹ ꝓsiderare i, prio inscrutabilitatē. Sūt eqdē, primoꝛ secreta coꝛdis inscrutabilia nobis. Iuxta illud

Hiere.17. Prauũ ẽ cor hoĩs ⁊ inscrutabile ⁊ qs cognoscet illud. Quãuis ergo ꝑz Tho.22. vbi.s.i donis q̃ a deo qs accepit nõ debeat vi/lior̃ se putare hĩs q hmõi dona nõ acceperũt. Tñ põt aliqs reputare aliqd boni esse i ꝓrio qõ ipse nõ bz vel aliqd mali esse in ipso qõ in alio nõ est. Et sic cõsiderãdo oia supradicta daf no bis occasio vt deo nos ꝑ humilitatẽ subiciam⁹ ⁊ primos nõ cõtemnamus.

Qualiter iducũt nos ad humilitatẽ exorta/tiões scripturaꝝ ⁊ gra humilitatis atq; exẽplũ dñi nr̃i iesu xp̃i: q nos ẏbo ⁊ exẽplo humilitatẽ docet. Cap. .2.

3 Ecũdũ mysterũ declarãdũ dr̃ iductio.

Inducũt qppe nos ad humilitatẽ ꝑce/cipue tria.

Primũ est exhortatio.

Secundũ gratificatio.

Tertio exemplatio.

Primũ qõ nos iducit ad humilitatẽ est exhortatio sacre scripture ⁊ sctoꝝ. Ingt. n. Sap̃. Ecclesiastici.3.ca. Quãto maior es humilia te i oib⁹ ⁊ cora deo inenies gra: qr magna potẽtia dei soli⁹ ⁊ ab humilib⁹ honorat. Et.7.c. Humilia valde spũ tuũ. Et.13.c. Humiliare deo ⁊ expecta man⁹ ei⁹. Et,puer.29. Humilẽ spũ suscipiet gloria. Et.xi.c. Vbi humilitas ibi et sapiẽtia. Et David i ps. Pplm humilẽ saluũ facies ⁊ oculos supboꝝ humiliabis. Et iob.22. c. Qui.n.humiliat⁹ fuerit erit i gloria: q iclinauerit oculos suos ipse saluabit. Et Jac.3.c. sue cano. De⁹ supbis resistit humilib⁹ aũt dat gra suã. Et Petr⁹.1.sua cano.c.5. Humiliamini sub potẽti manu dei vt vos exaltet in tpe tribulatiõis. Et dñs iesus xp̃s Math.23.c. Qui se humiliat exaltabit. Et btã ẏgo Luc.2. Depo/suit potentes de sede ⁊ exaltauit humiles. Et Bernard⁹ i li. de gradib⁹ humilitatis. Bona via humilitatis q̃ ẏtas ingrit charitas acgrit ⁊ generatiões sapiẽtie pcipiunt. Et grego. Qui sine humilitate ẏtutes ceteras ꝓgregat q̃si pulueꝛẽ i vẽtũ portat. Et Bernard⁹ sup missus ẽ Pulchra pmixtio virginitatis ⁊ humilitatis: nec mediocrit placet deo aia illa in q̃ humilitas cõmẽdat ẏginitatẽ: ⁊ ẏginitas eroznat humilitatẽ. Sine humilitate audeo dicere nec ẏginitas marie deo placuisset. Et de pe. di. i. §. Taciturnitas. Sine humilitate nemini põt eẽ sal⁹ ficatio. Est qdez humilitas deo valde grata: ẖ ꝑz ꝑ. qr humiliter oãtes exaudit. Vñ Judith. 9.c. Humiliũ ⁊ mãsuetoꝝ tibi semꝑ placuit deprecatio. Et David i ps. Respexit i oronẽ humiliũ ⁊ nõ sprevit pces eoꝝ. Et eccle.35. Oratio humilitatis se nubes penetrat. Scdo de⁹ ira tus humilitate placat. Sicut ꝑz tertij Reg.21. c. de achab de q̃ dixit de⁹ Helie. Nõne vidisti achab humiliatũ coram me ⁊c. Et scdi paralipomenon.12.c. scribit. Quia humilitati sunt filij israel auersa ẽ ab eis ira furoꝝ dñi. Miniuite insup humiliati irã dñi placauerũt. Jone ꝑ totũ. Et David humiliat⁹ audiuit nathã dicẽtẽ sibi dñs trãstulit a te pctm̃. Dicebat.n. ipse i cinere ⁊ cilicio. Miserere mei de⁹ ⁊c. Cor ꝑritũ ⁊ humiliatũ de⁹ nõ despicies. Tertio de⁹ humilibus sua revelat mysteria. Jõ xp̃s Math.xi.c. ait. Abscõdisti ẖ a sapiẽtib⁹ ⁊ prudẽtib⁹ ⁊ revelasti ea puulis. Vñ aug.li. de ẏbis dñi. Quãto humili⁹ sedebat maria tãto amplꝰ capiebat. Cõfluit.n. aq̃ ad humilitatẽ vallis de supcilio mõtis. et q̃z grata sit humilitas deo. Ipsa ẏgo humilluma i suo cãtico docuit dñ se humilii dixit. Quia respexit humilitatez ancille sue: ecce n. ex ẖ beatã medicẽt oẽs generatiões. Ter tiũ qõ inducit nos ad humilitatẽ ẽ exẽplũ xp̃i Math.xi.c. dixit. Discite a me qr mitis sum ⁊ humilis corde, vbi Aug.li. de ẏgini. ait. Nõ dixit discite a me mũdũz fabricare aut mortuos suscitare: sz qr mitis sum ⁊ humilis corde. O do ctrinã salutarẽ. O magistrũ dominũq; mortaliũ gb⁹ mors poculo supbie ꝓpinata atq; trãsfusa est. Nolnit docere qõ ipse nõ eẽt: noluit inde re qõ ipse nõ faceret. Hec ibi. Et i li.14.de ci. dei. ingt. Nũc i ciuitate dei i ẖ seculo pegrinãti marie ꝓmẽdat humilitas ⁊ in ei⁹ rege q̃ ꝓpter marie ꝑdicat. Cõtrariũq; buic ẏtuti elatiõis vitiũ i ei⁹ aduersario q est diabol⁹ marie dñari/tis lr̃is cauet. ẖ ille. Propterea paul⁹ ad phil penses.2.c. ait. Humiliauit semetipsum ꝓ nobis factꝰ obediẽs vsq; ad mortẽ. Humiliauit ꝓsecto nostrã assumẽdo nãm. Humiliauit mire humilẽ eligẽdo. Humiliauit i paruo tugurio nascẽdo. Humiliauit sacramẽta humilitatis cir cũcisionis.s.⁊ baptismi suscipiẽdo. Humiliauit ẏgini mr̃i ⁊ Joseph se subiciẽdo. Humiliauit humiles piscatores sibi sociãdo. Humiliauit i ꝑdicatõe gloriã pr̃is q̃rendo. Humiliauit mũdanos honores spernẽdo cũ fuit qñ voluerunt cũ facere regẽ. Humiliauit ꝑsuando et pedes discipulorũ lauãdo. Humiliauit denig; ꝓtumelias ẏbera sputa crucẽ ⁊ mortẽ abiectissi maz patiẽdo: q̃ oia vt dicit Cypian⁹. 93. di. c.

Dñs ab eo humiliter ⁊ patienter facta sunt vt nos humilitatis ⁊ patiētie haberem⁹ exēplum. Jō Hiero. ad antoniū monachū ait. Dñs nr̄ ihesus xp̄s discipulis suis vnū apprehēdit e puulis dicens. Nisi puerfi fueritis ⁊ efficiamini sicut puuli nō itrabitis in regnū celoꝝ. Dō se docere tm̄ nec facere videretur docuit exēplo dū discipuloꝝ pedes lauit: dū loquit cū samaritana: dū traditorē osculo excepit: dū ad pedes sibi sedēte maria de celoꝝ di sputat regno: dū resurgēs primo mulierculis appareſcit.

Dō duodecī sunt regule obseruāde ab hijs q̄ humiles esse volunt q̄ dici etiā possunt duodecim signa vere humilitatis. Cap. .3.

Ertiū mysteriū pt̄eplādū de humilitate ⁊ dicit regulatio. Sūt. n. duodeci regule que ad humilitatē spectant quas diligēter seruare quilibet debet.

Prima dicit ppria vilificatio.
Secūda bona psumptio.
Tertia laudabilis verecūdatio.
Quarta corporalis cōpositio.
Quinta cauta occultatio.
Sexta primalis delectatio.
Septima sapiens auditio.
Octaua affabilis conuersatio.
Nona, pmpta subiectio.
Decima debita veneratio.
Undecima altitudinis declinatio.
Duodecima vilis exercitatio.

Prima regula est ppria vilificatio. Qui. n. vere humilis ee vult omne bonuz deo dz attribuere: defect⁹ tātūmō suos sibimet appropriāt Quare viri sancti ⁊ amici dei se pctōres dicere sepi⁹ inuēti sunt. Nā Paul⁹ vas electiōis post visionē xp̄i sibi apparētis i via: post raptū vsq̄ in tertiū celū p̄me ad thimoteū p̄. c. dicebat. F i delis p̄mo ⁊ omni acceptiōe dign⁹ q̄ dñs nr̄ ie sus xp̄s venit i hūc mūdū saluos facere pctōres quoꝝ p̄m⁹ ego suz. De btō ilup p̄re nr̄o F rāciſco sic scribit i sua legēda. Boñ. Diuz Ybtuū custos ⁊ decor humilitatis copiosa vix dei vbertate repleuerat. Jn ppria qdē reputatiōe nihil erat nisi peccatoꝝ cū i vitate speculū eēt ⁊ splendor oīmode sanctitatis. Jō scribit. xi. q. 3. ca. Iniustū. Melior est i malefactis humilis facta confessio q̄z i bonis supba gloriatio. Et q̄ i cōi lege nemo scit certitudinaliter virū sit dign⁹ odio vl amore. Jō vt scribit di. 5. c. Ad eius. Bona q̄z mētū ē idi culpā cognoscere vbi culpa nō est.

Secūa regula humilitatis ē bona p̄sumptio bñ sentire ⁊ opinari de primis suis. Nā vt scribit i glo. ex̄ de scrutinio i ordine faciēdo. c. Ex pte. Qui iz p̄sumit dign⁹ nisi ꝓbet idign⁹. Et de q̄libet p̄sumēdū ē q̄ sit bon⁹ nisi ꝓbet ꝓriuz Extra de p̄scriptōib⁹. c. Dudū. ff. ō manumiſſis testō. l. Seruos. ff. de ꝓbatiōibus. l. Ab ea pte. 86. di. c. Sigd. Et. xi. q. 3. c. Jn cūctis. Et 22. q. 4. c. Jnnocēs. Et glo. i. c. Jn nr̄a p̄ntia. ex̄ de ꝓcuratorib⁹ ait: de nemine p̄sumēdū ē q̄ sit imemor sue salutis. i. q. 7. ca. Sancimus.

Tertia regula dr̄ laudabilis verecūdatio. Debent humiles erubescere de suis peccatis cū ad hoiuz noticiā ꝓueniunt. Jnsup vltra timorez et amorē dei pctā horrere debēt pp verecūdiā mūdi: ⁊ i omni sua conuersatiōe verecūdos se exhibere. Hinc Bernard⁹ sup cātica ait. Mescio an q̄cq̄z gran⁹ verecūdia aduerti i morib⁹ hoium q̄at q̄ ē oiuz ornatus etatū. Sz i teneriori etate ampli⁹ pluriusq̄z enitescit. Et Tul. li. p̄ de offi/cijs. Sine verecundia nihil rectū esse pōt: nihil honestū. Hec verecūdia mulieres a viroꝝ cōsortio indebito ꝓhibet. Juuenes cor̄ maioribus absq̄z rōnabili cā loq nō finit: artifices fideles cōsocijs facit: reges terre ⁊ p̄ncipes iuste sobrie ⁊ pie viuere cogit. Religiosos et clericos ecclesieq̄z p̄latos mūdos ⁊ nitidos a secularib⁹ vicijs ⁊ exercitijs esse cōpellit. Sz proh dolor. Sicut pp supbiā extinctus est generaliter dei timor: ita et abolita verecūdia mūdi. Quarta regula humilitatis dicit corporalis compositio debēt ee humiles ꝓpositi i incessu: i locutiōe: i gestu vultu ⁊ amictu corpis. Nā vt dic glo. i. c. cū in cūctis. Ex̄ de electiōe. Cōpositio corpis q̄litatē idicat mētis. 41. di. i fine. et Sap̄. ecclesi. 9. c. Ex visu cognoscit vir: ⁊ ab occursu facies cognoscit sensat⁹. Amict⁹ corpis ⁊ risus dētū ⁊ incessus hois enūciāt de illo. Et Hiero. i epla ad furiā. Speculū mētis ē facies ⁊ taciti oculis cordis archana fatent. Quinta regula cauta occultatio. Debēt humiles, ppias laudes tacere: nisi aliud exposceret aut honor dei vl vtilitas primi siue necessitas, ppria. Sexta regula ē primalis delectatio. Qui sunt humiles debēt libēter iferre: ⁊ ab alijs referētib⁹ delectabiliter audire, primi laudes. 7ª regla sapiēs auditio. Ad humilitatē spectat audire doctrinā ⁊ ꝓfilia sapiētū. 8ª regula affabilis conuersatio. Debēt vnūq̄z humiles cōuersari affabiliter ⁊ benigne.

Nona regula, pmpta subiectio. h̄ facit deo ⁊ sup̄ioꝝib⁹ ꝓmpte ⁊ absq̄z murmure obedire.

Decima regl'a debita veneratio. Debēt humiles reuerenter cū maioribus suis habere: et p̄cipue in diuino cultu: in quo regrūtur ēt corporis motus: vt genuflexiones ⁊ iclinationes ad oñdendā interiorem reuerētiā ⁊ deuotōem cordis. Vndecima regula ē altitudinis declinatio. Fugiūt humiles dignitates ⁊ magnificētias: nisi id suaderet charitas dei ⁊ ꝓximi vl' cogeret obediētia. vt in. c. Nisi cū p̄dem. de renūciatōe. Duodecima regula ē vilis exercitatio ꝓ dei. s. amore officia vilia exercere. Hic Hiero. ad palmachiū ait: quātūcūq; te deieceris humilior xp̄o nō eris. Esto vt icedas pedib⁹: furua tunica vestiaris. Equeris pauperib⁹: pauperꝝ cellulas dignāter itroeas: cecoꝝ ocul⁹ fispes claudoꝝ: manus debiliū. Ip̄e aquā portes ligna concidas: focū extruas: vbi alape: vbi flagella: vbi patibulū: vbi mors. Propterea seraphic⁹ ille franciscus hūilitatis ⁊ charitatis iesu crucifixi memor effectus in ſuitio cōuersionis sue: vt recitat Boñ. leprosoꝝ obsequa nō horruit. Ingt. n. de ip̄o sic. Exinde totius humilitatis amator se transtulit ad leprosos. Eratq; cū eis diligentissime fruiēs oībus ꝓpter deū: lauabat ipsoꝝ pedes: ligabat vlcera. Educebat plagaꝝ putredinē ⁊ saniē abstergebat. Osculabat̄ ēt ex mirāda deuotiōe vlcerosas plagas ipsoꝝ euangelicus medicus mox futurus. Sūt ⁊ alia scōrum exempla similia: vt scē Clare: scē Catherine de senis: scē Helisabeth ⁊ alioꝝ q̄ breuitatis cā transim⁹. Curemus ergo humiles eē ⁊ videbimus xp̄m nō solum cū Petro Jacobo ⁊ Joāne in mōte transfiguratum: sed cū oībus scis ⁊ btis angelis in sua maiestate ⁊ gloria diuinitatis sicuti ē speciosissimū in regno celorum: in quo viuit ⁊ regnat ꝑ infinita secula seculorum. Amen.

Dñica secūda in quadragesima. De supbia supstitioꝝ. Sermo quintusdecimus i ordine.

Index est dominus de his oībus. doctoris gētiū Vba sūt ista. Pe. ad thessalonicēses. 4. c. ⁊ in epl'a hodierna. Postq̄ diaboli eiecti fuerūt de celo ēpyreo ꝓpter illoꝝ supbiā: semp in volūtate maligna ꝑdurāt vt hoib⁹ p̄esse velint ēt in hac vita presenti. Quod vt facilius assequātur ꝑmittēte sic iusto deo maleficis ⁊ artibus magicis se imiscēt: in qbus ad aliquos effectus nāles ꝓducendos cooperantur Cum. n. ipsi multa sciāt ⁊ possint q̄ cognitōem nostrā ac facultatez excedūt scia ⁊ vi nature sue hec iseriora iuuāt ad accelerandā suā opatōem Qua de re plerīq; diabolo familiaritate ac quodam cōmercio: se coniūgūt: ⁊ artib⁹ nefarijs ipliciti: alios ad hoc iducunt: vt diabolos venerent̄. In oībus. n. huiusmōi maleficijs adoratōem suam diabolus vel iplicite vel apte ꝓcurat. Vnde aug. xxvj. q. v. c. Nec miruz ait. Ad hoc inectitur diabolus: vt adoretur quasi deus. Ad tantā nāq; elatōem deuenit: vt ēt cū tentauit xp̄m de hoc illum reqsierit. Quia non multi sūt ēt hoc tpe qui diabolo se subicere in supstitōibus noxijs ex sua supbia nō formidant. Iccirco in p̄nti sermōe de supbia supstitiosoꝝ dicemus. Opponitur enim superstitio religioni q̄ multū exhibet, vero deo. Et lz multipl'r fiat. Tamē nos triplicem supstitōem distinguemus ſm quā cultus diabolo exhibetur.

Prima dicitur diuinationis.

Scda obseruatōis.

Tertia confederatōis.

Qd̄ supstitiosa ē diuinatio que fit vel ꝑ somnia vel per auguria: vel per iudicia astrologoꝝ cum ipsi presumūt ea que dei sunt p̄nunciare.

Capitulum primum.

Prima supstitio dr̄ diuinatōis. Est aūt diuinatio p̄cognitio ⁊ p̄nūciatio futuroꝝ contigentiū ex falsa ⁊ vana opinione consilio vel auxilio demonis tacite vel exp̄sse inuocato ſm Tho. 2. 2. q. xcv. Et peccatuz est mortale: qꝛ ē cōtra illud p̄ceptum Deuteronomij. 18. c. Nō sit qui cōsulat diuinos. ſm vero Hysidoꝝ ethicoꝝ. Diuini dicūt̄ quasi deo pleni: qꝛ diuinitate se plenos simulant. Ideo dicit Hiero. 1. q. 1. c. Judices. q̄ diuinatio sp̄ sumitur in malā ptē: qm̄ diuini vsurpāt illud qd̄ est ꝓpriū dei. Vnde Esaie. 41. c. dr̄. Annūciate q̄ ventura sūt i futurū: ⁊ sciem⁹ qꝛ dij estis. Et Hiero. super illo Vbo Danielis. 2. c. Sermo quē tu rex queris grauis ē nec repitur quisq̄ q̄ iudicet illū exceptis dijs: quoꝝ nō est cū hoib⁹ cōuersatio. Ingt. Confitent̄ magi: confitētur arioli: ⁊ oīs scia secularis lr̄ature: p̄sciam futuroꝝ nō eē hois: sed dei. hec ille. Prenūciatio Vo ꝓphetica nō ē supstitio: qꝛ ꝓphe non vsurpāt sibi qd̄ deo conuenit: sed dicūt ⁊ prenūciāt quod illis a deo reuelat̄. Sciendū tñ ſm doctorem Boñ. in. 2. di. 7. ⁊ Tho. vbi supra: q̄ cāe scde i ꝓductōe suoꝝ effectuū se hñt tripl'r. Nā aliq̄ ꝓducūt effect⁹ sp̄ ⁊ d̄ necessitate. Et ex cōsideratione

sideratõe huiusmõi cãrum si qs ꝓnunciat tales effectus ẽt per certitudinẽ nõ ẽ superstitiosuz nec illicitũ. Sicut ꝓnũciant astrologi eclipsim solis ⁊ huiusmõi. Aliq̃ ẽo cãe ꝓducũt suos effectus ⁊ si nõ de necessitate ⁊ semp tñ vt in pluribus. Et huiusmõi effectus ex cõsideratõe suaz cãz possũt prenũciari ꝑ cõiecturas ⁊ si nõ ꝑ certitudinẽ. Sicut medici ex dispõne infirmi ꝑdicunt mortẽ vel sanitatẽ. Et astrologi ficcitates vl̃ pluuias ex cõsideratõe corpoz celestiũ. Alie cause sunt que ad vtrũlibz se hñt. s. ad esse ⁊ nõ ee in ꝓducendis effectibus. Sicut sũt potẽtie aie rõnalis que causãt actus humanos libere: qz põt hõ facere ⁊ nõ facere hoc vel illud ẽptum ẽ i se. Et ẽt euentus fortuiti q non hñt cãm nãlẽ. Sicut ꝙ qs fodiẽdo terram ineniet thesauz. Huiusmõi effectus anteq̃z sint scire ẽ ꝓpzium dei: cui oia sunt ꝓsentia quantũcũq̃z distãta in futurũ. Vt. n. scribit glo. 1. pe. vkl. c. In agnitõne diuie vitatis ⁊ ꝑterita ⁊ ꝑsntia ⁊ futura equal̃r ꝑsntia sunt. Et Aug. super Joãnẽ ẽpt. In vitate q̃ manet ꝑteritũ ⁊ futurũ nõ inuenio: sz solũ ꝑsntis: ⁊ hoc icorruptũ. Assignatur autez rõa Boñ. in. 1. di. 39. q. quãto res ẽ ꝑsntior: tanto cognitio est nobilior. Sed deus oia cognoscit nobilissime ergo que cognoscit ꝑsentissime cognoscit. Verũtamẽ hoc põt itelligi dupl̃r. Aut ita ꝙ notaẽ ꝑntialitas a pte cognoscentis ⁊ sic ẽ vez: qz deus oium ideas hz ꝑntes ⁊ sil̃ ꝙ quas cognoscit res futuras ita certitudinal̃r sicut si essent ꝑntes. Aut ꝙ notaẽ ꝑntialitas a pte cognitoz: ⁊ sic non oia cognoscu ꝑnter ⁊ simul: qz non oia simul sũt in ꝓpzio genere ⁊ in suo esse: velle igitur ꝓcognoscere q̃ deus solus certitudinal̃r ⁊ cognoscit absq̃z ipsius reuelatõe pertinet ad diuinatõem: vbi iteruenit opatio demonũ. Et q̃zuis id multis modis fiat: nos tamen hoc loco triplicem diuinationem confutandam diuidemus.

Prima est que fit per somnia.
Scõa que fit per iuenta mendacia.
Tertia q̃ fit per astrologoz iudicia.

Prima ẽ diuinatio q̃ fit ꝑ sõnia: de qua dicitur Deutero. 18. c. Et. 26. q. 7. c. Non obseruetis. Non inueniatur i te q̃ obseruet somnia. Notanduz tamen ꝙ somnia possunt tripl̃r euenire.

Primo a natura.
Scõo a diabolo.
Tertio a deo.

Primo a nã. Et hoc mõ aliquãdo somnia habent cãm nãlem extra hoiem somniãtẽ: sicut ẽ ifluentia celi. Cuius ifluxiõe agit in homine dormiẽte, ꝓpter getẽ, oium sensuũ exterioz qua fit vt q̃q̃z ex ifluentia planetaz frigubz ⁊ humubz videat alicui q̃ fit i itinere: ⁊ aquaz iundatio supueniat: vel q̃ fit in mari aut i flumine ⁊ huiusmõi. Et q̃q̃z talia signa possunt significare pluuiã futurã: que ẽ effectus planetaz frigidoz ⁊ humidoz. Aliquãdo somnia habent cãm nãlem in hoie somniãte: vt ẽ abundantia diuersoz humoz, ꝓpter qõ medici dicũt eẽ itendũ somnijs ifirmoz ad cognoscendũ dispõnem iteriozem ifirmi. Nam quãdoq̃z ex abundantia colere somniãt ignẽ rixas ⁊ lites ⁊ huiusmõi. Ex abũdantia hũozis melancolici sõniant casum ex alto: psecutõem inimicoz: fugam ⁊ filia. Ex abũdãna flegme sõniãt aquas nauigatões ⁊ huiusmõi. Ex abũdãtia sanguis somniãt volatũ in altũ ⁊ filia que sũt q̃dã signa ad cognoscẽdas ifirmitatel̃ ꝑsentes: ⁊ futuras ꝓ cauẽdas. Recitat Balien⁹: ꝙ qdaz somniauit sibi i ventrẽ fundi picẽ ardentẽ ⁊ estuari i igne picis: eo ꝙ colerã adustã nigrã ⁊ icensaz habuit in ventrẽ: ⁊ hanc cũ surrexit a somno emisit: ⁊ liberatus fuit. Aliud exemplũ ponit: ꝙ qdaz dolẽs splenẽ cogitãs qd deberet facere: sõniauit ꝙ miueret se super manũ iter duos digitos s. auricularẽ ⁊ anularem. Et cũ vigilaret sic fecit ⁊ cõualuit. Aliquãdo somnia habẽt cãm volũtariam i hoie somniãte: vt cũ aliqs cogitat vigilando sup aliqua re: postea de illa somniat.

Scõo somnia eueniũt diabolo illudẽte. Nã põt in somnis hoibus apparere: ⁊ illos illudere mlt̃plr si nõ fuerint cauti. vnde legit in secũda collatõe abbatis. Adopsi de quodã q̃ freq̃nter illusus a diabolo sub spẽ boni angeli sibi apparente in somnis. Tandẽ ex eius mãdato ꝓiecit se in puteum. Et de quodã alio q̃ in simili illusione seipm circũcidit. Et de alio q̃ ꝓpzium filium moze abzabe circũcidere voluit. Jõ caute incedendũ. Qz vt scribitur Eccliastes. 5. c. vbi multa somnia: ibi multe vanitates. Et Ecclesiastici. 34. c. Multos errare fecerũt sõnia.

Tertio somnia eueniũt a deo: q̃ vult aliq̃ in somnis hoibus reuelare. vnde Gen. 28. c. vidit Jacob i somnis scalã. Et Gen. 37. c. vidit Joseph somniũ. ⁊ Gen. 41. c. vidit pharao in somnis spicas ⁊ vaccas. ⁊ Danielis. 2. c. vidit Nabuchodonosoz statuam. In ꝙbus visionibus reuelata sunt mysteria dei. ⁊ Matthei. 2. c. Angelus domini apparuit in somnis

Joseph monēs vt fugeret in egyptum. Et eo
dē.c. magi admoniti fuerūt in somnis ne redē
rēt ad herodē. Et Boñ. in legēda btī francisci
narrat qualr̄ postq̄ scūs franciscus vestiuit il/
lū militē nobilem ⁊ paupem. Nocte seq̄nti cuz
se sopori dedisset: palatiū speciosū ⁊ magnū cuz
militarib⁹ armis crucis signaculo isignitis: is
pro cuius amore militi egeno subuenerat: di/
gnatiua sibi reuelatōe mōstrauit. Necnon visa
omnia sua fore militūq̄ suoꝝ: si crucis xp̄i ve/
xillū ꝯstanter assumeret sub asseueratōis certi/
tudine repromisit. De scā lucia scribitur in sua
legēda q̄ dū oraret ante se pulchꝝ btē Agathe
obdormiuit. Et vidit in somnis btām Agathā
in medio angeloꝝ gēmis ornatā: stantē ⁊ dicē
tem sibi. Soror mea lucia Vgo deo deuota: qd
a me petis qd̄ ip̄a poteris prestare cōtinuo ma
tri tue. Nā ⁊ matri tue fides tua subuenit. ⁊ ec
ce sanata ē. Et sicut per me ciuitas cathaniēsiū
sublimat̄ a xp̄o: ita ꝑ te ciuitas siracusana deco/
rabit̄: qr iocūdum deo in tua Vginitate habita
culū p̄pasti. Sic constantia filia constantini vi/
dit in somnis btām Agnetem. Et mater sancti
dominici in somnis visionē habuit d̄ btō domi
nico. Et beatus siluester socius sci francisci añ/
q̄z eius seq̄retur vestigia visionē in somnis ha
buit de dracone ingenti ⁊ imani: quē frāciscus
fugabat. Apud gentiles ēt multa recitantur
reuelata in somnis. Vnde Valerius li. 1. Ru
brica de somnijs concordās cū Suetonio: nar
rat q̄ vxor cesaris vidit in somnis fastigiū do/
mus labi: ⁊ cesarē in sinu suo iacētē multis vul
neribus ꝑforatum: q̄ somnij atrocitate vehem̄
ter exterrita eū rogare nō destitit vt die ꝓxima
se a curia abstineret. Qua die postea vigiliti/
bus vulneribus confossus occubuit. Anno eta
tis sue s̄m Suetoniū sexto ⁊ qnq̄gesimo. Nar
rat isuper Valerius: q̄ Simonides poeta pere
gre vadēs cū nauis in qua erat applicuissz ad
litus: ⁊ corpus ihumatū iacēs vidisset sepultu/
re mandauit. Cuius bñficio is q̄ sepultus fue/
rat motus nocte sibi in somnis appuit. eūq̄z ne
ꝓxima die nauigaret monuit. Qui sōno pens
in terra remāsit. Illi Vo q̄ inde decesserūt na/
uigantes in eius cōspectu ꝓcellis ⁊ fluctib⁹ ab/
sorbti sūt ⁊ suffocati: ⁊ ip̄e letat⁹ ē q̄ vitam suaz
somno q̄z naui credere maluissz. Scd̄a ē diui
natio q̄ fit ꝑ iuenta mēdacia. F inxerūt. n. qdaz
posse cognosci futura ꝑ auguria: dū ex cōside/
ratōe motuū vel vocū auiū: vel quorūcūq̄z aīali
um futuros euentus fortunij vel ifortunij p̄co
gnosci posse dixerūt. Pro qb⁹ dicit Tho. 22.
q. 65. Qd̄ istinctus nālis vnde mouent̄ bruta
ad suas opatōes causari pōt dupl̄r. Vno modo
ex cā corpali: cū. n. bruta nō hēant nisi animā
sensitiuā: cuius oēs potētie sūt actus corporali
um organoꝝ subiacet eoꝝ aīa dispōni continē
tiuz corpoꝝ ⁊ primordialr̄ celestiū. Et iō nihil
ꝓhibet aliquas eoꝝ opatōes esse futuroꝝ euen
tuū signa, inquātum cōformant̄ dispōnibus cor
poꝝ celestiū ⁊ aeris continētis: ex qb⁹ ꝓueniūt
tales futuri euentus. Sed in hoc sūt duo cōside
randa. Primū q̄ huiusmōi opatōes nō exten
dant̄ nisi ad p̄cognoscēda illa futura que causāt̄
per motus corpoꝝ celestiū. Secūdum ē vt nō
extendant̄ nisi ad ea que aliqualr̄ possūt ad hu/
iusmodi aīalia ꝑtinere. Consequūtur. n. ꝑ cele
stia corpa cognitōem quādam naturalē ⁊ insti/
ctum ad ea que eoꝝ vite sunt necessaria sicut sūt
imutatiōes que fiūt per ventos ⁊ pluuias ⁊ hu
iusmodi. Alios euentus velle ex motu vel gar
ritu aīalium p̄cognoscere: vt casus fortuitos et
actus hoīum ꝑtinet ad superstitōem. Alio mo
do istinctus brutoꝝ causat̄ a causa spūali: ⁊ hoc
vel ex deo vt fuit in corno heliā pascente: ⁊ ce/
te ionā deglutiente: vel ex demone q̄ vtit̄ opati
onibus brutoꝝ ad implicandū homies vanis
opiniōib⁹. Jō deuteronomij. 18. c. dicit̄. Nō
iueniatur in te q̄ obseruet auguria. Quod autē
ioseph dixit gen̄. 3. c. per dispensatorem suuz q̄
non esset similis ei in auguriandi scientia s̄m
Aug. locutus ē ioco non serio. 26. q. 2. c. Qd̄
ait. Et forte hoc referens ad opinionē vulgi q̄
sic credebat de eo. Talia itaq̄z auguria supstiti/
osa repudiāda sunt. Sicut ēt gentilis cesar faci
ebat. Narrat q̄ppe de illo Joānes solobriēsis
in policratone li. 2. Quod nullo augurio nulla
ue supstitōe a quocūq̄z incepto potuit reuocari
Contigit aūt vt qñq̄z africaz ꝓficiscens i egres
su nauis ꝓlaberet̄: Vso itaq̄z in melius oē. Te
neo igt te africa eāq̄z obtinuit. Idē refert Sue
tonius ⁊ Frontinus li. 1. de re militari. Fue/
rūt ⁊ alij artificioso igenio sortes componētes
quoꝝ vsu ea que ventura sūt precognosci posse
asseuerent ⁊ cognosci qd agendū sit. Et dicunt̄
tales sortes diuinatorie vel ex capitulis q̄busdā
scriptis in vna longa charta cū filis pendenti/
bus ad illa capitula adligatis vel ex q̄busdaz ce/
dulis scriptis in occulto repositis cōsiderando
quā q̄s accipiat vel ex ꝓiectōe taxilloꝝ s̄m certa
puncta capitula designātia ⁊ huiusmōi: de qui
bus. 26. q. 5. c. Sortes. ait Leo papa. Sortes
quas

quas patres damnauerũt nil aliud ꝯz diuinationes ⁊ maleficia decernimus. Et lz qdaz dicãt illas sortes qbus vtunt fuisse ab apostolis iuẽtas: falsum tamẽ dicũt: vt patz. 26. q. 1. c. 1. vbi materia ista diffuse tractat. Jõ non curo sermonem in hoc extendere cum tñ intendam diuinatorias sortes superstitiosas execrari. Tertia ẽ diuinatio q̃ fit per astrologorum iudicia. Jpi eni quãdoqz igerũt se ad iudicãdum de effectib⁹ puenientibus a volũtate dei ⁊ humani libri arbitrij disponem. Et ad hoc deuenerũt gdã moderni domini vt nec comedere audeãt: nec pãnos nouos iduere: neqz egtare aut queqz domestica negocia agere vel icipere absqz vatitinio astronomorũ: qui si dixerint ꝓspa euẽtura q̃ icipere volũt illa icipiũt: si vo contrariũ: ab illis desistũt. O singularẽ stulticiã ducere vitã cũ confidentia planetarũ. Si hoc necessariũ eẽt vnusqsqz conqueri possz de ipso optimo deo cõditaqz ab illo tã egregie rerum oiuz natura. clamat Aristotiles: deus ⁊ nã nõ deficiũt in necessarijs. Astrorũ noticia repitur in valde paucis g ⁊ eã, pfitẽtur non sũt vt in plurib⁹ in illa pfecti Sed sint ficut ptolomeus vel Hali ambragel aut albumasar. Dicãt mihi si humana vita regulanda ẽ fm cursum astrorũ. Quid faciẽt popli. Quid artifices. Quid agricole. Quid mercatores. Quid clerici. Quid religiosi. Quid i liberalibus artib⁹ ⁊ theologia ac iure canonico ⁊ ciuili tot eruditissimi homines: qui coniuncti onem planetarum ignorant g signa adhuc zodiaci nesciũt. Nũqd in tenebris erũt oia illorũ opa. Nũqd astrologorũ studia sectari debent. O pnitiosum errorẽ contra quez Paulus ad colocẽses. .c. ait. O mne quodcũqz facitis i Vbo aut in ope: in noie dñi nri iesu xpi facite Ad xpm itaqz aspiciẽdũ ẽ nõ ad astra ad ipz recurrenduz: vt dies ⁊ actus nostros in sua pace disponat: nõ ad astrologos. Jpsius deniqz implorandũ auxilũ: vt liberemur a piculis iminẽtibus. Deus ipe vitã nostraz gubernat: q occidere põt ⁊ viuificare. Jpe vtiqz nõ scit speras celorũ ⁊ stellas vt homini dñarent: ita vt hoies in oibus suis motibus ⁊ opibus illarũ considerarent ifluxus: sed vt hoium vsibus deseruiret Vt. n. ingt Tho. 1. parte. q. 70. Mysteriũ luminarũ celi explicat gen. 1. c. per tria q̃ concernũt hois vtilitatem. Primo. n. puenit vtilitas ex ipsis quãtum ad visum: q ẽ directuus in opibus: qz nihil videt nisi in lumine: vt dr in. 2. de aia. Et sic ꝑ visum discernit vna res ab alia. ⁊ quãtum ad hoc dixit deus fiant luminaria celi vt luceãt in firmamẽto ⁊ illuminẽt terram. Et sic argueret q̃ nihil fit, ppter vilius se: qz finis ẽ nobilior his que sũt ad finem. Sed lumiaria celi sũt nobiliora q̃z terra: ergo nõ sunt fcã vt illuminẽt terrã. Respondet Tho. q̃ in illumina tõe terre itelligit vtilitas hois terrã ipam inhabitantis: q fm aiam ꝓfertur corporib⁹ luminariũ. Nihil tamẽ, phibet dici q̃ dignior creatura fcã est, ppter iferiorem nõ fm q̃ in se cõsiderat sed fm q̃ ordinatur ad integritatem vniuersi. Scdo, puenit vtilitas hoi ex ipsis luminaribus quãtum ad vicissitudines tẽporũ qbus ⁊ fastidiũ tollit ⁊ valitudo conseruat ⁊ necessaria victui oriunt: que nõ essent si semp esset aut estas aut hyems. Et quantũ ad hoc dixit de⁹: ⁊ sint in tpa ⁊ dies ⁊ annos. Tertio, puenit vtilitas quantũ ad opportunitatẽ negociorũ ⁊ operũ inquantũ ex luminarib⁹ celi accipit significatio pluuiosi temporis vel sereni: que sũt apta diuersis negocijs. Et fm hoc dicit: ⁊ sint in signa scilz corporaliũ transmutationũ non aũt eorum que dephendent ex libero arbitrio. Et lz sint, causa huiusmodi trãsmutationũ tamen dicuntur hic signa: vt occasio idolatrie tollatur ab eis qui indifferenter omnia vt predictum est astrorum vtuti ⁊ dispositioni ascribunt. Ergo iudicent astrologi de naturalibus effectibus a causa naturali prouenientibus: de ecclipsi solis ⁊ lune: de imbribus siccitatibus ventis ⁊ similibus. Illa vero futura que vel a dei vel ab hominis voluntate dependent reliquant ipsi deo qui cuncta gubernat. Et cuius iudicio iusto etiam in pesenti seculo bona vel mala: ꝓspera ⁊ aduersa hominibus accidunt. Dicit. n. sapiens Eccliasti ci. xi. c. Bona ⁊ mala: vita ⁊ mors: paupertas ⁊ honestas: a domino deo sunt. vidi ego diebꝰ meis iudicia multa astrologorum: in quib⁹ ipsi mortem magnorum virorum determinabant ⁊ tamen aliter euenit: vt in plurib⁹: lz quandoqz aliquis mortuus fuerit quia mortalẽ erat sicut ⁊ omnes moriemur. De sexto quarto pontifice maximo multa prenunciata sunt ab astrologis falsa ẽt a prio ãno sue scissime coronatõis. Quidã vo i astrorũ pitia nõ mediocriter eruditus gnt⁹ iã elapsus ẽ annus quo mihi secõ familiariter consabulanti affirmatiue referebat anno illo pontificem ipsum moriturum. Quid secutum est experientia docet. Stent igitur astrologi in terminis nature et principibus suadeant vt ad deum conditorẽ stellarũ sp re

currant. Quia vt dicit sapiens ecclesiastici. 2. ca
Respicite filij nationes hoium: q nullus spe
rauit in deo t cōfusus est. Sigs Po obiceret
q astrologi multa vera p̄dicūt q̄ alioꝝ ꝓmunē
cognitionē excedūt. Rñdet Aug. li. 5. de ci.
dei. c. 7. dicēs. Nō imerito credit cū astrologi
mirabiliter multa vera rñdent occulto instinctu
fieri spirituū malignoꝝ quoꝝ cura ē falsa t no
xias opiniones de astralib⁹ factis inserere hu
manis mētib⁹ atq firmare nō hoc stopi inspe
cti t notati aliq̄ arte q̄ nulla est. Nec mirari qs
piaz debet: q demones futura cōtingentia ali
quādo p̄dicē faciāt vel astrologis vel maleficis
t diuinis: qm̄ vt ait Boñ. i secūdo di. 7. q̄uis
demones nō possint p seipsos futura ꝓtingētia
scire certitudinaliter: tamē frequenter vera p̄di
cunt: qa euentuz futuroꝝ aliquo mō p̄sciūt. Et
hoc est quatrupliciter ſm Aug. supza genesiz
ad lram. Aut enim sensus vel ingenij acrimo
nia. Aut multa experientia. Aut dolosa caute
la. Aut aliena doctrina. Sensus vel igenij acri
monia: vt quādo vident diligentes t cōsiderāt
ad q̄d inclinet affectio nostra: vel q̄ sint indu
centia vel retrabentia. Experientia tempoꝝ: qz
ex talib⁹ viderūt accidere talia. Dolosa cautela:
quādo ꝓponūt aliqd facere t p̄dicunt q̄si aliqd
sint facturi. Aliena doctrina: qñ iusto dei iudi
cio ꝓmittuntur adiscere ab angelis. Quare ipsi
demones futura cōtingentia possunt p̄sumere
ꝓbabiliter nō tamē certitudialiter scire. Sic ut
puto repzesentare possunt absentia t distantia
que ipsi ab alijs spiritib⁹ velocissime discurrēti
bus sciunt: ita vt q̄s diabolico ministerio que in
remotis fiunt mēte cognoscat. Sicut scīn fuisse
recitat Aulusgellius. 14. li. noctiū acticaꝝ. In
quit enim. Quo Cayus Cesar t Gneus pom
peius die ciuile bellū signis collatis in thessalia
cōstiterunt res accidit patauij in trāspadana ita
lia memoria digna. Cornelius quidā sacerdos
t loco nobilis t sacerdotij religionib⁹ venerā
dus: t castitate vite sanctus repente mota mēte
cōspicere se ꝓcul dixit pugnā acerrimā pugna
ri. At deinde alios cedere: alios vrgere: cedez
fugā tela volātia: instaurationē pugne ipzessio
nez gemitus p vulnera: perinde vt se ipse in p̄
lio versaret cozā videre sese vociferatus est. at po
stea subito exclamauit cesarē viciſſe. at Cozne
lij sacerdotis ariolatio leuis tum gdē visa est et
vecoz magne mox admirationi fuit: q nō mo
do pugne q̄ in thessalia pugnata est neq; prelij
exitus q erat p̄dictus idē fuit. Sed omnes q̄q
pugnādi recipzoce vices t ipsa exercituū duoꝝ
cōflictatio vaticinātis motu atq; ꝓbis repūta
ta est. Hec aulusgellius. Nō igit demonū sunt
querenda cōsilia siue vt precognoscantur: futu
ra siue vt sciantur distantia. Deo ista sunt re
linquenda: t ab ipso semp vt predictū est in cū
ctis exercijs t actibus auriliū expetendum.

Nō superstitiosa est obseruātia carminum t
portationis breuiū atq; tempoꝝ. Cap. .t.

Secūda superboꝝ superstitio dicitur ob
s seruationis. Sunt quidē alique super
stitiose obseruantie: q̄ abiciende sunt et
amouende ne in illis fiat iniuria t irreuerentia
altissimo deo. p̄sit aūt hc diuidi in. 3. partes.

Prima dicit incātationis.
Secūda breuiū portationis.
Tertia temporis determinationis.

Prima obseruantia dicit incātationis: fiūt
eniz a plerisq; incātatiōes t carmina ad sanan
das infirmitates t vulnera. Pro quibus dicit
sanctus Tho. 22. q. 69. Nō in hijs que fiūt ad
aliquos effectus inducēdos cōsiderandū est si
illa habent vel putant habere virtutē naturalez
ad producendū tales effectus. Et tunc non erit
superstitiosum nec illicitū vt talib⁹ cauſis. Pu
ta siquis teneat sup se iaspidem pro restructione
sanguinis t similia. Si aūt nō videat q illa pos
sint naturaliter illos effectus causare: sed p ad
iunctionē aliquoꝝ caracterū vel nominū igno
toruz: vel alicuius vane obseruātie expectatur
ille effectus erit superstitiosum t illicitū. Unde
aug. 26. q. 2. c. Illud ait. ad genus superstitionis
pertinent omnia remedia que medicoꝝ discipli
na condēnat: siue in incātationibus siue in qui
buscūq; scripturis quas caracteres vocant. Et
licet experiantur homines multos effectus in
huiusmodi obseruantijs tamē nō licet hijs vti:
quia opere demonuz fiunt: vt dicit augustinus
26. q. 5. c. Nec miruz. Colligere tamē herbam
cuz symbolo vel oratione dominica ex deuotio
ne sine alia superstitione: t ea vti nō reprzoba
tur ſm Raymundū. Dicit etiā Dilielmus de
incarminatertibus: q̄ si nil superstitiosum di
cunt vel faciunt: sed tantuz vtunt licitis p̄cib⁹ t
adiurationib⁹ sicut per passionē t crucez xp̄i t
h mōi: nō credit q̄ peccent mortaliter: nisi fece
rint ꝑ post ꝓhibitionē eccl̄ie illis factā. Et nihi
lominus ꝓhibendi sunt viri t mulieres a talib⁹
qz multa inutilia solēt miscere t superstitiosa. Si
cut ego ista quādoq; pquirēs t incātatrices ad
uocans charutatiue multas fatuitates inueni.

Quedam

Quedã vetula fulginei succurrebat hoc modo mulierib⁹ qbus lac pro filijs ablactandis defi/ciebat. Jn ortu solis illas versus solẽ iubebat h verba dicere. Dio te saluc sancto arboze quale dalalto monte venite: al mio pecto lacte adduci te quãto basta nõ quãto poteti. Quedã alia tu/derti incipiebat suũ carmẽ. Al nome sia de christo e de sancto damiano e de san Bñdicto che so medico de chusto tẽ. Alij incantãt pcussos ferro t dicunt. Tre boni fratri andauã p la via trouaro christo con sancta maria: t sequitur po stea nescio q̃ verba falsa t ridiculosa. Sunt cõsi milia carmina plena stulticijs imo falsitatibus: quib⁹ maior adhibet fides: q̃z orationi dñice.

Mã incãtatores t incantatrices licet p̃mittant. Pater noster cũ Aue maria: qz venena nõ dã tur nisi melle circũlita: tamẽ tenent t opinãtur q virtus sanitate inducẽs sit in illis carminib⁹ stultis. Quedã vetula incãtatrix: occurrebat in firmitatib⁹ animaliũ bzutoz equoz. s. asinoz t similiũ q̃ post Pater noster t aue maria dice/bat in aure animalis secrete. Si sani sani si nõ te mãgiano li cani. Quedã alie icãtationes fiũt ad nocumẽtũ hoium t q aligs paulatiz ꝓsumatur t q qs nõ possit cognoscere vtozẽ t similia q̃ dicunt maleficia. Et dicit Aug. 26. q. 5. cap. Nec mirũ. q turbãt mẽtes hominũ min⁹ ꝓfidẽtiuz in deo. Secũda obseruãtia dr bzeuium portationis. De qb⁹ dicit Tho. vbi supza. Dr circa hmõi bzeuia cauẽdũ est ne reperiat in eis aliqd supstitiosum. Primo vt nõ sit ibi aliqd pertinẽs ad inuocationẽ demonũ. Scõo vt nõ ꝓtineãt noia ignota. Tertio q nõ ꝓtineãt aliqd falsuz: qz sic ei⁹ effect⁹ nõ posset expectari a deo q nõ est testis falsitatis. Quarto cauẽdũ ne cuz Vbis sacris cõtineant aliq̃ vana: puta caracte/res scripti t hmõi signa p̃ter signũ crucis. 5° vt spes nõ ponat i mõ scribẽdi vel ligãdi: puta q scribat in carta Vginea: vel i oztu iolis: vel duz legit euãgelũ: vel qr ligat cũ tot filis: vel appẽdat p Vginẽ: vel q nullus debeat videre q̃ oia supstitiosa sunt. 26. q. 5. ca. Mõlz. Dicit etiam Wilielmus q illa bzeuia in qb⁹ dicit q figs ea portauerit nõ mozietur in igne aut in aq̃ tẽ. Non sunt portãda. Mã vt dicit Greg. 26. q. 5. c. Si qs ariolos aut incãtatores obseruauerit aut fila terijs vsus fuerit anathema: sic filaterie dicunt cedule t bzeuia. De reliqs aũt sanctoz dicit Tho. q si ex deuotione portent t cũ reuerentia sine aliqua supstitione licitũ est. Jn huiusmo/di itaqz bzeuib⁹ supstitio omnis vitãda est: t po tissimũ qa in illis vt in plurib⁹ multa mendacia cõtinent t vana. Audiui ego quosdã fratres ordinis mei narrãtes q qdã frater Vincẽtius socius sancti Bernardini dum audisset cõfes/sionẽ cuiusdã q bzeue vnũ sup se deferebat peti uit ab eo qd in illo cõtinebat. Cũqz ille diuisset se nescire sed precio emisse illud a quodã a quo instructionẽ habuit ne bzeue illud aut ipse lege ret aut a quocũqz alio inspici fineret. Ipse fra/ter Vincẽtius vir obtinuit vt ipsum videret. Apertaqz cedula inuenit ibi scripta hec verba. Doliate el capo chi doler ti sole: dogliate ad ti e achi ben ti vole dogliate li ochi e dogliati li dẽti dogliate el corpo insieme con lo ventre: vanne al mare e fate incãtare che centomilia diauoli te possano portare. Tertia obseruãtia dicit tẽpozis determinationis: qua obseruant determi nati dies t determinata tempoza. Quod si fiat ex causa naturali sicut faciunt medici in dando medicinas: t incisozes arborũ t nauigantes ac huiusmodi⁹ vtiqz bene est. Jnquit. n. Ouidi⁹ libzo primo de remedio amoris. Tempozibus medicina valet data tempoze prosunt. Et data nõ apto tempoze vina nocent. Si Vo tempus obseruetur nõ ex aliqua causa cozpozali naturali sed falsa opinione: vt cũ qs putat aliquos dies fortunatos t aliquos infortunatos supstitiosuz est t friuolũ. Dr fiquis vtit herbis collectis in mane ascensionis: vel balneat se in nocte sancti Joãnis Baptiste: vel in kalendis nõ vult ali/quid dare t similia: q̃ omnia vana sunt. Vnde Aug. 26. q. 7. c. Nõ obseruetis. Nõ obserue/tis dies q dicunt egyptiaci aut kalendas ianua rij: in qbus cantilene quedã t ꝓmessationes et adinuicez dona donantur. Et Apostol⁹ ad ga/latas. 4. c. Dies obseruatis t menses t ãnos timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis Magister in hystoria scholastica dicit: q dies egyptiaci dicunt: qz in hijs passa est egyptus: ob qd voluit mater ecclesia illos in kalendario poni: vt diuina miracula nobis exemplo sint. Mathematici Vo dicunt q peritissimi egyptio ruz astrologi quasdã cõstellationes nocuas hu manis actibus in singulis mensib⁹ deprehẽde runt: quaz cõstellationũ puncta vulgus ꝓpter imperitiã vitare nõ poterat: quapropter cautũ est vt tota dies obseruet⁹ propter horã illius abo minabilis lucis. 1. diei. et Ih obseruari, phibitũ ẽ

Dr multi sunt diabolo cõfederati responsa eis in imaginib⁹ querentes vel illos restringẽ/tes t nõnulli exp̃esse ꝓfitentes. Caplm. .3.

Ertia supstitio dr̃ ꝯfederatiõis. Sunt etiã hodierna die ꝛ viri ꝛ mulieres diabolo quadã familiaritate confederati.

Quod qdẽ fieri põt tripliciter.

Primo p imaginuz formationez.

Secũdo p diaboli inclusionẽ.

Tertio p expꝛessam ꝓfessionẽ.

Primo p imaginũ formationẽ. vñ. n. ingt Job. solobriẽsis i policratone li. 2. Ad tãtaz q/dã puenerũt isaniã vt ex diuersis stellaꝝ posi/tionib⁹ dicãt imaginẽ ab hoie posse formari q̃ si p iteruallaꝫ tẽpoꝝ ꝛ q̃dã rõne ꝓpositionũ i ꝓstellatione ꝟuata forme ꝟ stellaꝝ nutu recipiet spm̃ vite. Et ꝓsulẽtib⁹ occulte ꝟitatis manifestabit archana. Sz Tho. vbi supꝛa. dicit q tales imagines habẽt effectũ nõ a coꝛpoꝛib⁹ celestib⁹: ꝛ a diabolo. Sc̃o aliq diabolo ꝓfederant p illu⁹ i clusionẽ dũ illũ iclusuz ꝛ restrictũ detinẽt i ampullis ꝛ qbusdã artib⁹ ab eo rũsa suscipiũt. Sz miranꝛ qdã quõ diabol⁹ vel detineri vel includi possit cũ sit spũs admirabilis ꝟtutis ꝛ nãz cui mã coꝛpalis obedit ad motũ localẽ sicut ꝛ ãgelis sanctis: vt Aug. docet li. 3. de tri. Ad qõ rñdemus: q demones ꝓstringi sic põt ꝛ detineri ipio ꝛ ptãte ꝓncipũ tenebꝛaꝝ. Ista vt ettaz scripsi i tractatu de timoꝛe iudicioꝝ dei. Inter demones ẽ ꝑlatio: qõ, pbaꝫ p glo. sup. 15. c. pe. ad Coꝛ. q̃ dicit. Quãdiu mũdus durat ãgeli ãgelis: hoies hoib⁹: demones demonib⁹ psunt. et vt ingt Tho. 1. pte. q. 110. Demonũ qdaz nãli oꝛdine sub aliis cõstituunt: vñ ꝛ actiões coꝛuz sunt sub actiõib⁹ supioꝝ. Et ꝟ est qõ rõnẽ ꝑlationis facit: vt. s. actio subditi subdaꝫ actiõi ꝑlati Prelatio ꝟo demonũ nõ fundaꝫ sup coꝝ iusticia: ꝛ sup iusticia dei cũcta oꝛdinãtis. Et cõcoꝛdia q̃ qdã iperãt obedũt: nõ ex amicitia quã inter se habeãt: ꝛ ex cõi negtia q̃ hoies odiũt ꝛ dei iusticie repugnãt. Sicut etiã, ppziũ ẽ hoiuz ipioruz vt eis se subiciãt ad, ppziã negtiã exequẽdã: q̃s potioꝛes viꝛib⁹ ꝛ malicia videt. Et q supioꝛib⁹ iseꝛioꝛes subdanꝫ nõ ẽ ad bonũ supioꝝ sed magis ad malũ coꝝ: qz cũ mala facere maxime ad miseriã ptineat pesse i malis ẽ cẽ magis miserũ. Hec Tho. Inclusio ergo demonis vl̃ detentio vel q̃liscũq̃z ꝓstrictio fit diabolica fraude: vt sic hoies cuz diabolis cõuersando separenꝫ a deo: ꝛ ad malũ aliq̃ ꝑpetrãdũ iducanꝫ. Tertio aliq diabolo cõfederanꝫ p expꝛessaz, pfessiones: sicut fecit ille iuuenis de quo fit mẽtio i legenda sancti Basilij. Et vt noua recitem q̃ ego vidi ꝛ audiui dicã. In ciuitate albenge vltra ianuã ꝟ sus massiliã me pũte vetula vna toꝛqueri fuit iussa: q̃ longo tpis spacio nullo videbat doloꝛe terreri. Suspensa qppe in eculeo brachijs post terga vel manib⁹ colligatis intrepida q̃si deridebat toꝛmẽta. �f acta aũt aspersione aq̃ bñdicte sup eã: ꝛ stola bñdicta iposita collo ei⁹ vir ad duos digitos eleuata sup terrã clamare cepit: heu heu. Sustinete deponite me i terrã ꝛ dicã veritatẽ de gb⁹ interrogabitis. Tũc vicari⁹ xpi interrogauit eã: habes ne tu cũ diabolo maledicto ꝓmerciũ. Que rñdit: vtiq̃z habeo ꝛ ipse me cũ erat Pauloante: cui⁹ auxilio toꝛmẽta vra nõ me ledebant. At vbi res iste sacre delate sunt mor me relicta discessit. Interrogauit rursus eã quomõ fibi diabolũ familiarẽ fecisset. At illa. Dum ego in iuuentute mea nupsissem inueni in domo viri mei fratrẽ eius sacerdotẽ mihi molestuz satis ꝛ in omnib⁹ semp ꝟiũ. Quadã ꝟo die dũ ꝟbis ꝛ clamoꝝ ei⁹ remãsissez afflicta in domo ꝛ sola cõsistere ducta despatiõe clamare cepi. O diabole veni ad me ꝛ ser auxiliũ tuũ. o diabole vbi es. Inter hꝟba astitit ibi in specie iuuenis cum coꝛnu tũ in fronte. Dixitq̃z mihi qd vis aut qd q̃ris. Ego ꝟo vt mihi succurras rñdi. Ille ꝟo subdidit: mittã ad te vetulaz vnã: si qõ illa suaserit facies bñ tibi erit. Et hijs dictis euanuit. Inde ad modicũ supuenit vetula illa q̃ cruce in terrã signata suasit vt sup illã ponerẽ dextrũ pedẽ. Quo facto: dicas ingt Ego ex hac hoza abzenũcio iesu xp̃o ꝛ sanctus eius: renũcioq̃z partu paradisi quã mihi in baptismo pollicitus fuerat: coꝛpusq̃z ꝛ aiam meaz sub diaboli ptãte repono. Hec cũ dixissez: diabolus ille g mihi ꝑmo apparuerat affuit. Cõfoꝛtauit me ꝛ mecũ ꝓcubuit ex pte poste ioꝛe i vasetũ debito. Requisiuitq̃z ꝑ missionẽ meã vt beb domada q̃libet aliquẽ virũ aut mulierẽ offenderem: fecitq̃z mihi dare pulueres cõtritos ex coꝛdibus ꝛ testiculis ifantũ cũ gb⁹ habezẽ tangere quoscũq̃z possez. Tetigi multos ꝛ perierũt. Sepe ad ludũ nocturno tpe accessit: i quo cõfluebat multitudo maxia demonũ ꝛ hoiuz ꝑcipue ꝛ ꝑ maioꝛe pte mulieꝝ cõuenire. Tentaui nocere illi sacerdoti nec potui: qz diuinũ exoluebat officiuz. Multis annis cũ diabolo cõuersata sum ꝛ peccatũ istud nũq̃z volui cõfiteri. Hec dũ audissem ego g aderaz exhoꝛtui facinus: altera ex parte letatus suz audire tã stupẽda secreta: fidẽ nostrã certificãtia. Post illã adducta fuit q̃daz puella q̃ cõfessa est ibi publice q a ꝑpzia matre seducta eãdẽ quã vetula fecerat, pfessionẽ. Vꝝ autem

autē ad ludū nocturno tpē realiter accessissent aut a diabolo deludebant: nescio qd dicā. Maz fatebant ille vere ⁊ realiter illis spectaculis affuisse. Sz aug. videt oia ista iputare diabolice illusioni. Multa sunt igit̄ q̄ diabolus facit vt seducat aias ⁊ se in supstitionib⁹ faciat venerari Fugiam⁹ eū adoremusq; semp nomē sanctissimuz dñi nostri iesu xpi: qđ laudabile est ⁊ gloriosum p infinita secula seculoz. Amē.

Feria secūda tertie hebdomade. De supbia infideliuz idolatraz Mahumethanoz ⁊ iudeoruz: q oēs moziunt eterna morte.

Sermo. .16.

A peccato vestro morie mini. Vba sunt redemptoris nostri Joānis. 8. ca. ⁊ in euangelio hodierno. Judurauerūt cor suū iudei ꝓpter supbiā eoz: ⁊ noluerūt in xpm credere. Quinimo pſecuti sunt illū in ipetu furoris sui ⁊ nūq; geuerūt quousq; crucis patibulo affixū occiderūt. Jccirco venit ira dei ꝫ populuz illū ⁊ tpe Vespasiani ⁊ Titi passus est fame cedes vulnera ⁊ ciuitatis destructionē. Sz ꝓter illa tēporalia mala oēs iudei ⁊ qlibet alij infideles moziuntur morte gehēne. Hoc iesus xps cōminatus est ipsis cui⁹ Vba resplendent luce vitatis. Jccirco in pñti ſmone cōtra supbiam infidelitū dicem⁹ quos diuina iusticia puniet eterna morte. Distinguem⁹ autē triplicem infidelitatem.

Prima est idolatrarum.

Secūda Mahumethanoruz.

Tertia iudeoruz.

Qđ idolatre a deo reprobati sunt, ꝓpter illorum supbiā: ⁊ de origine ac dilatatione idolatrie: ⁊ de grauitate illius peccati.

Capitulum. .I.

Rima est infidelitas idolatrarū: hij ꝓpter eoz supbiā a deo reprobati sunt q diuinū honorē creaturis exhibere non erubuerūt. Vt. n. ingt Tho. 22. q. 94. Jdolatria est cū cultus diuin⁹ exhibet creature repzesentate p aliquā sensibilē formā seu figurā que dicit idolū. Ad qđ plenius intelligendū cōsideremus de idolatria tria.

Primo originationem.

Secūdo grauationē.

Tertio dilatationem.

Primo cōsideremus de idolatria originationē: vnde. s. ortū habuit hec venenosa pestis Et vt refert Tho. vbi supza triplex illius pnicies inuenitur origo.

Prima fuit dei incōsideratio.

Secūda hominū extimatio.

Tertia affectus inordinatio.

Prima idolatrie origo fuit dei incōsideratio Mā homines illoz tempoz cōsiderantes magnitudinē creaturarū nō ascendebāt ad cōsiderationez creationis illaz sed ipsis creaturis diuinuz honorē dederūt. Vnde Eusebi⁹ pāphili lib. primo de euangelica ꝓparatione ait. Egyptios scrūt primos omniū cū in celū oculos sustulissent motū ordinē ⁊ quātitatē celestiuz corporuz admiratos solē ac lunā deos putasse. Et Lactan. li. 2. inquit. Philosophi stoice discipline in ea sunt opinione versati vt omnia celestia corpora in deoz numero habenda esse cēseāt. Quos tamē ipse nō abre cecos vocat delyros ⁊ ineptos: qm̄ vt scribit ad Romanos primo. capitulo. Jnuisibilia dei a creatura mūdi p ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciunt sempiterna quoq; virtus eius ⁊ diuinitas. Et Sap̄. 14. ca. A magnitudine speciei ⁊ creature poterit creator horū cognosci. Hinc virgo illa sanctissima Catherina redarguens Maxentiū imperatoz di cebat. Quare cōgregasti incassum hanc multitudinē ad colendā stulticiā idoloruz. Miraris templū hoc manu artificū opatū: miraris ornamenta preciosa que velut puluis ante faciē venti erunt. Mirare potius celuz ⁊ terrā ⁊ mare et omnia q̄ in eis sunt. Mirare ornamēta celorū solez videlicet lunā ⁊ stellas. Mirare famulatū eoz qualiter a mundi initio vsq; ad finem die ⁊ nocte currunt ad occidentē ⁊ redeunt ad orientem ⁊ nūq; fatigant. Et cū h animaduerteris interrogare dise qs sit eoruz patrator. Cū autem illum ipso donāte intelleueris nec illi simile inuenire valueris: ipsum adora: ipsum glorifica. Ipse enim est deus deoz ⁊ dñs dominātium. Nō sic fecerunt idolatre illi: sed vt dicit Paulus ad Romanos primo capitulo. mutauerunt gloriā incorruptibilis dei in similitudinē imaginis corruptibilis hominis ⁊ serpentis qz ad tantā cecitatē deuenerunt: q babilonij adorauerunt draconē pro deo: ⁊ egyptij bouē ⁊ hircū: vt dicit Mico. de lira super isto. c. Secunda idolatrie origo fuit hoīum extimatio. Mā extimantes homines illi pstantiā ⁊ excellentiā aliorum: illos putauerunt deos ḡbus mortuis diuinos dederunt honores. De hoc ita scripsit Cicero in libro de natura deoz. Suscepit aūt vita

hominū cōsuetudoq̄ cōis: vt bñficijs excellen
tes viros i celū fama ac volūtate tollerēt. Hinc
Castor: hinc Pollux: hinc Esculapius: hinc
Hercules: hinc liber h ille: q̄ Vba ponunt a la
ctantio lib. primo di. insti. Qui sequit cōmemo
rans qualiter coluerūt egyptij isidē. Mauri iu
bam. Macedones cabiriz. Peni vranū. Lati
ni faunū. Sabini xanctū. Romani quirinum.
Athenienses mineruā. Samij iunonē. Pasij
venerē. Lemnij vulcanuz. Naxij liberz. Del
phici apollinē. Et sequit post Lactantius illos
quos iperiti ⁊ insipientes tāq̄ deos ⁊ nūcupāt
⁊ adorāt: nemo est tā incōsideratus: q nō intelli
gat fuisse mortales. Quomō ergo aliqs inquit
dij crediti sunt. Nimirz qr reges maximi ac po
tentissimi fuerūt ob merita suaz virtutū aut mu
nerū aut artiū repertaz cū cari fuissent hijs qb⁹
imperauerant in memoriā sunt consecrati. Qd
siqs dubitet res eoz gesta ⁊ facta ꝯsideret: que
vniuersa tā poete q̄ historici veteres ꝓdiderūt:
hec ille. Aug. Vo lib. 3. de ciui. dei. c. 15. nar
rat de Romulo qualiter fabulosa adulatio ꝑhi
bet illū in celo receptū. Scriptotes. n. qdā rerū
humanaz aiunt illū ꝓpter ferocitatē a senatu di
scerptū subornatūq̄ nescio quē iuliū ꝓculū q eū
sibi apparuisse diceret eūq̄ ꝑ se populo mādas
se Romano vt iter numina coleret eoq̄ modo
populū qui cōtra senatū intumescere ceperat re
pressum atq̄ sedatū. Acciderat enim ⁊ solis de
fectio quā certa ratione sui cursus effectā impe
rita nesciens multitudo meritis romuli tribue
bat. Quasi Vo si luctus ille solis fuisset: magis
ideo credi deberet occisus ipsumq̄ scelus auer
sione etiā diurni luminis indicatū. Sicut reve
ra factuz est cū dñs crucifixus est crudelitate ac
impietate iudeorū. Quā solis obscurationē nō
ex canonico syderū cursu satis ostendit q̄ tunc
Pascha erat iudeoz. Nā plena luna Pasche
solemnitas agit. Regularis autē solis defectio
nō nisi lune fine cōtingit. Satis ⁊ Cicero lib.
de republica illā inter deos romuli receptionez
putatā magis significat esse q̄ factā. Idez dicit
Cicero in inuectiuis. Et in dialogo ad horten
siuz romulū asserit interemptū. Tertia origo
idolatrie fuit affectus inordinatio: vt enim dici
tur Sapientie. 14. c. Acerbo luctu dolens pa
ter cito rapti filij fecit imaginē ⁊ illū qui tāq̄ ho
mo mortuus fuerat tanq̄ deuz colere cepit. Et
licet in quadā cronica legeri q̄ nembroth q edi
ficauit turrim babel post cōfusionē linguarum
transiens ad persas docuit illos colere ignē.

Tamē quo ad statuarum cultū qdam dicunt q̄
Ninus fuerit primus inuentor. Hic ꝑm iusti
nuz fuit filius beli assyrioz regis: q belus dum
rex erat Babilonis intrauit assiriā sed paz ob
tinuit in ea. Quo mortuo ninus illā totā occu
pauit regnauitq̄ annis quinquaginta duobus
Et vt refert Aug. lib. 16. de ciui. dei. c. 17. be
lus regnauerat annis sexaginta qnq̄. Et quā
do Ninus habebat in regno quādragintatres
annos natus est Abrahā. s. post diluuiuz exa
ctis annis mille septuaginta duobus: vt ponit
Aug. li. ꝑfato. c. 10. Anno Vo ante cōditā Ro
maz. M. ducentesimo. Mortuo itaq̄ belo ni
nus in solatiū doloris fieri fecit imaginē patris
cui tantā exhibebat reuerentiā vt ꝓinde homi
nes regionis illi diuinos darent honores. Cu
ius exēplo alij ceperūt caris suis mortuis ima
gines dedicare: qd cernentes demones cepe
runt in imaginib⁹ illis dare responsa. Inde po
stea qdā ꝑ artē quādā nefariā fabricabāt imagi
nes: q̄ Vtute demonū habebāt aliquos effectus
s. dare responsa ⁊ remedia sanitatuz: ꝓpter qd
putabant homines aliquid deitatis esse in ipsis
⁊ hec fuit opinio hermetis termegisti vt ponit
Aug. 8. de ciui. dei. De imaginib⁹ Vo christi
⁊ beate Vginis ac sanctoruz suo loco dicemus.
Secūdo ꝯsiderem⁹ de idolatria dilatationē vsq̄
ad predicationē apostoloz adeo hec ꝑnicies in
ualuit q̄ pene oēs natiōes inuoluit excepta vna
gente populi Hebreoz vt scribit Aug. lib. 5.
de ciui. dei. c. 12. Et omissis alijs romanos in
spiciamus: q tot sumptuosa templa dijs suis fa
bricauerunt: vt etiā eorū reliquie in ruinis cōti
nue videri possint. Quid plura vt Leo papa
scribit in quodā sermone. Cū roma omnib⁹ pe
ne gentib⁹ dominaret omniū seruiebat errori
bus. Et ad tantā insaniā deuenerūt: vt singu
lis qbusq̄ reb⁹ singulos preponerent deos vt
Aug. refert lib. quinto de ciui. dei. c. 21. Et vt
idē ait libro. 4. c. 8. Colebāt deā volupiā a vo
luptate appellatā: deā libentinā cui nomē est a
libidine: deū vagitanū q insantū vagitib⁹ ꝑsi
det: deā cuninā: q̄ cunas eoz administrat: deā
Rusinā q̄ ꝑest ruri. Deā collatinā q̄ est domi
na colliū. Deā valloniā q̄ dicebat dea valliuz.
Et in. c. 12. nominat dianā deā siluaz. Cererē
deā frumētoz. Mineruā deā ingenioz. Luci
nā deā parturientiū. Numeriā q̄ doceat nume
rare. Propterea lib. 2. de ci. dei. c. 29. sic excla
mat. O idoles romana laudabilis. O ꝓgenies
reguloz sceuolaz scipionū fabricioz. Et infra

Noli deos

Noli deos falsos fallaces reqrere. Abice poti us atqz cōtēne in verā emicās libertatē. Non sunt dij: maligni sūt spūs: qbus eterna tua felicitas pena ē. Nō tam iuno troianis a qbus carnalē originē ducis arces vr̄ iuidisse romanas q̄z isti demones quos adhuc deos putas: oī generi hoīum sedes inuident sempiternas: h̄ ille. Post p̄dicatōem apostolorū gentes per illos edocteritus idolatrie reliquerunt: ita vt hec labes tam p̄ illos q̄z alios ministros xp̄i sequentes penit⁹ sit deleta. Et in vrbe maxima euangeliū xp̄i resplenduit vbi vsqz in pn̄s xp̄s deus colitur dei ⁊ Vginis filius. Tertio consideremus idolatrie grauationem. Est qdem pctm̄ grauissimū: vt inqt Tho. vbi supra. Nā glo. super. 15. c. leuitici. vbi tractatur de imunditia mulieris patientis fluxū sanguinis dicit. Omne pctm̄ ē imunditia aīe: sed idolatria maximū. Asserit āt Tho. q̄ grauitas alicui⁹ pcti pōt attēdi dupl'r. Vno mō ex p̄te ip̄us pcti retulit peccatū idolatrie ē grauissimū. Sicut. n. in terrēa republica grauissimū videt̄ q̄ qs honorē regiū alteri q̄z Vo regi tribuat: qr q̄ztum in ip̄o ē totū ordinē reipublice p̄uertit ⁊ ꝯfundit. Ita grauissimū ē pctm̄ cū qs honorē deo debitū exhibi creature. Scd'o pōt attendi grauitas pcti ex p̄te peccātis. Sicut graui⁹ peccat ille q̄ peccat scienter q̄z q̄ peccat ignoranter: ita aliq̄ pctā possunt eē grauiora ꝓpter maiorē contēptū peccantis. Et s̄m hoc nihil ꝓhibz grauius peccare hereticos q̄ scienter corrumpūt fidem quaz acceperūt q̄z idolatri ignoranter peccātes. Sed obiciet aliqs cōtra docā. Primo qr pessimū optimo opponit̄ s̄m ph̄m. 8. ethicoꝝ. Sed cultus iteriorq̄ consistit in fide spe ⁊ charitate ē melior q̄z cultus exterior: ergo īfidelitas desp̄atio ⁊ odiuz dei que opponūtur cultui iteriori sūt igrauiora pctā q̄z idolatria que opponitur cultui exteriori Scd'o tanto aliquod peccatuz est grauius quantomagis ē cōtra deum. Sz magis ē cōtra deuz blasfemia vel ipugnatio fidei q̄z idolatria q̄ cultum dei alij exhibz. Ergo grauius peccat blasfemās deū ⁊ fidem ei⁹ impugnās: q̄z idolatra.

Ad primū respondet Tho. q̄ idolatria p̄supponit iteriorem īfidelitatem: ⁊ addit exteri⁹ indebitū cultum. Si Vo sit exterior tm̄ idolatria absqz iteriori īfidelitate additur culpa falsitatis. Vnde probatur opinio Senece: de quo asserit Aug. li. 6. de ci. dei eum tenuisse latrie cultū exteriorem idolis exhibendū nō tanq̄z debitum ⁊ p̄ se bonū: sed tanq̄z vulgari consuetudini consonum. Et hūc errorem secuti sūt qdam heretici putantes q̄ tp̄e persecutionis licēt idola exterius colere fidē in mēte seruando. Sed hoc est falsum: qr sicut mēdaciū perniciosum ē ⁊ mortale cū qs Vbo rettulit aliqd ꝯtra Vitatez fidei. Ita p̄nitiosa falsitas ē cum qs cultuz exteriorez deo debitū exhibet creature. Jō Aug. li. de Va religione dicit nō eē religionē a ph̄is q̄rendam q̄ eadem sacra recipiebāt cū populis ⁊ de suoꝝ deoꝝ natura ac sūmo bono diuersas cōtrariasqz sn̄ias in scholis p̄sonabant. Ob id Lact. li. 2. acriter Ciceronē redarguit: q̄ Vitate cognita illā nequaquā ē ausus sua orone defendere. Cū intellexissz inqt Cicero falsa esse que hoies adorarent multaqz dixisset q̄ ad euersionē religionū valerent subdidit illa nō eē vulgo disputanda. Et paulopost ita Ciceronē aggreditur. Siqd tibi cicero Vtutis ē exponere ppl'm facere sapientez. Digna res ē vbi omnes eloq̄ntie tue vires execas. Non. n. verendū ē ne in taz bona cā deficiat oratio: q̄ sepe ēt malas copiose ac fortiter defendisti. Sz nimirum socratis carcerem times. Jōqz patrocinium Vitatis suscipere non audes. At mortē vt sapiens contēnere debuisti. Et erat multo pulchrius vt ob benedicta q̄z ob maledicta morereris. Nec tibi laudis plus philippice afferre potuerūt q̄z discussus error generis humani: ⁊ mētes hoīum ad sanitatem tua disputatione reuocare. hec ille Quare inexcusabiles sunt q̄ dicunt se etiam ficte idola coluisse. Ad scd'm vero obiectum dicit Tho. q̄ idolatria īcludit magnam blasfemiam inquantum deo subtrahitur honor debitus ⁊ fides ab idolatra opere impugnatur. Qua d're idolatre cuncti superbia sua morientur: ⁊ nō viuent: dum omnes tales de numero damnatorum fore certissime constat.

Quod saraceni ⁊ quilibet de secta Mahumethi morientur morte gehenne: ⁊ de illarū gētium seductione ⁊ qualiter a christianis debent euitari. Cap̄. .2.

Secūda est infidelitas mahumethanoꝝ que ortum haauit in saracenis: de quibus consideremus tria.

Primo eorum seductionem.
Secūdo eorum actiōem.
Tertio eorum euitationem.

Primo consideremus saracenoꝝ seductōez Fuerūt nāqz ipsi seducti a mahumeth suscipiētes legem quam vocant alchoranuz. Circa annos ab incarnatōe domini sexcentos quindeci

tenente imperiū heraclio: q crucem dñi transla
tam de hirlim p Cosdroe gentilem regem psa
rū eo deuicto ⁊ occiso in hirlim deduxit: ⁊ in lo
co pstino cū magna gloria reposuit. Hic hera
clius ex deuotissimo pncipe lapsus ē in hereſiz
monoscellitarū: seductus doctria patriarche cō
stantinopolitani q illum sentiebat. Hij sarace
ni q ⁊ idumei ōscēdētes ab bismahele filio abra
he pot⁹ deberēt dici Agarem qz ab Agar ācil
la Sare descēderūt nō a sara. vnde Saracēos
se dicūt. Ex his ergo idumeis natus ē iste pes
sim⁹ mahumeth. Qui pmo paup fuit ignobilis
⁊ idolatra colēs venerē p dea sicut ⁊ Arabes
⁊ alij illius regionis. Dñs in alchozano suo po
nit deuz sibi hec ẏba dixisse. Orphan⁹ fuisti ⁊
suscepi te. In erroze idolatrie diu mānisti ⁊ ide
duxi te. Paup eras ⁊ locupletaui te. Et qz il
la patria colebat venerē: statuit in lege diem ve
neris i magnā solēnitatē haberi. Hic cuz esset
callidus: afinarius tamē ⁊ ductor camelorū: cut
dā nobili vidue q pcerat cuidā pncipe arabie
post occultā foznicatiōem cum ea adhesit: ⁊ tan
dē duxit vxorē. Qui cū potens eēt factus ⁊ di
ues attentaretqz regnū Arabie subiugare: cū
p violentiā id nō valeret pficere p simulatā sā
ctitatē hoc pcurauit ⁊ obtinuit dicēs se ppham
a deo missum ad corrigēdas leges q nimis du
re erant. s. moysi ⁊ xpi. Vnde habito consilio
⁊ adiutozio cuiusdā iudei pitissimi in lege ⁊ cu
iusdā clerici q er eo q i curia Romana obtine
nere nō potuit dignitatē quā ambiebat idigna
tus accessit ad ptes illas arabie vt introduceret
aliquem errorē ⁊ scandalū i eccl'ia: vel vt alij as
serūt fuit cū his qdam monachus noie Sergi⁹
q expulsus fuerat de monasterio suo: q hereti
cus erat: isectus hereſi nestoriana. Qui condi
derūt Alchozanū cōmiscentes qdā de lege mo
saycа ⁊ qdam de lege euangelica: addētes mul
ta falsa. Nā in alchozano ponit q moyses fuit
ppha ⁊ magn⁹ dominus. Sz xp̄s maxim⁹ p
phetaz: cōcept⁹ nō virili semīe: sz vtute dei na
tus de ẏgie maria: q multa miracula fecit: sed
nō fuit passus: ⁊ illeq fuit passus erat qdā simi
lis sibi. Vnde Mahumethani negant mortez
⁊ sepulturā xpi. Circūcisionē more iudeoz sa
ciūt: ⁊ cū ad oronem accedūt freqnter se lauant
vnū deū oipotentem adorant: asserentes ante
qz celum ⁊ terrā crearet nomē mahumeth i cō
spectu dei astare: ⁊ nisi mahumeth futurus eēt
nec celū nec terra sca fuisse: nec paradisum esse
Vinū lex pbibet eis bibere: ⁊ carnes porcias
edere: ⁊ ieiuniū p mensem mandat seruare: nis
p totam diem comedēdo: ⁊ p totam noctem co
medendo bibēdo ⁊ luxuriando. Quattuoz vxo
res vt legitimas cuilibz pmittit accipe ⁊ eas ad
placitū repudiare: ⁊ loco repudiate aliam sume
re. Empticias ẏo feminas ⁊ captiuas quot vo
lunt accipiant ad carnal'r cognoscendū. Adul
ter p'm eā legez lapidar. Sibi tamē mahumeth
asserit a deo pmissum: vt ad alioz vxores acce
deret vt generaret ex eis ppbas ⁊ boies ẏtu
tis. Et tot sunt i ea lege abusiones tot bestiali
tates tot'imūdicie: vt ois mens bene disposita
habeat illas detestari. Promittit aūt obseruā
tibus eam padisum delitiaz: in quo nō hēbunt
calorez vel frigus vel alias penalitates: vestes
pulcherrimas: fluuios lactis mellis ⁊ vini aro
matici: iuuēculas speciosissimas i coniugiuz: ⁊
angelos eis seruiētes in vasis aureis ⁊ argen
teis. Nō credētib⁹ ẏo bis ⁊ nō seruantib⁹ le
gē: pmittit penaz ifernalem sine fine. Nec mi
rū si secta illa ita dilatata fuit: qz vt dicit Tho. i
pncipio libri contra gentiles lex mahumeth to
ta ē p'm delectatōes carnis: ad quas boies pro
ni sūt vt ēt ponit Auicena q. 9. metha. ait. Lex
nostra quā dedit Mahumethus: oīdit dispō
nem felicitatis ⁊ miserie: que sūt p'm corp⁹. Si
cut ergo epicurus toplis gratus fuit: sic ⁊ ma
humeth. Dicit. n. Lact. li. 3. diuinaz instōnum
Epicuri disciplina multo celebrioz sp fuit qz ce
teroz: nō qz veri aligd affert: sed qz multos ad
populare nomē voluptatis iuitat. Nemo enim
non in vitia pnus ē. Preterea vt ad se multitu
dinem contrahat: oppositа singulis quibusqz
moribus loquitur. Desidiosum verat litte
ras discere. Auarum populari largitione libe
rat. Ignauum prohibet accedere ad rempubli
cam: pigrum exercere: timidum militare. hec
ille. Lex etiam mahumeth violentia ⁊ armis
quo ad multos introducta est ⁊ conseruata at
qz nullus audet contra illam pdicare vel dispu
tare. Ex quo lex illa cōtraria oi legi diuie ⁊ hu
mane ac phie nāli a diabolo iuenta: peccatis ho
minū exigētibus dilatata ē totum quasi p orbē
De qua sic vaticinata ē Sibilla herictrea. Erit
autem bestia horribilis. s. mahumeth ab oriēte
veniēs cuius rugitus vsqz ad gentes punicas
audiet. Videmus hanc pphetiam cui⁹ effect⁹
ēt diebus istis satis apte mōstratur. Nam ima
nissimi Teucri mahumetani multas puincias
occupauerūt. Sicut pz de cōstantinopoli: casa:
trapelunda: seruia: bosna: grecia: thessalia pelo

ponesо

poneso ⁊ reliqs. Anno Vo precedenti .s. 1480 venerunt cuꝫ potentissima classi ad regnuꝫ neapolitanum ⁊ ceperũt ciuitatem idrontinã. quaꝫ tamẽ postea recupauit Alphonsus illustrissimꝰ dux calabrie primogenitus regis ferdinãdi: q incredibilia facta peregit vtiqꝫ admiranda i obsidione ⁊ expugnatione eius. Sed pleriqꝫ extunc asserere certitudinaliter voluerunt turcos ituros romã ⁊ eam debellaturos cum grauissimo damno christianorum. Et ad hoc moti sũt triplici rõe. Prima est multiplicatio iniquitatum ⁊ peccatoꝝ: que deum ad iracundiaꝫ cõcitauit. Sed hec rõ non concludit: cum ⁊ alijs flagellis percusserit deus: ⁊ in dies percuttere non cessat duritiam xp̃ianoꝝ. Quare ⁊ si timẽdũ sit ne infideles turci nõ persequantur: nõ tamen ita firmiter asserendum. Scd̃a rõ istorum ẽ influentia ⁊ dispõ planetarum: ⁊ hec satis cõfutata est a nobis in precedentibus. Tertia rõ est prenunciatio ꝓphetarum. Nam ſꝫ istos reperiuntur multe prophetie ista predicentes. Aliquas esse referunt scẽ Brigide. Alias abbatis Joachim: nõnullas Sibille tiburtine vel herictree. Istis nos respondemus. Primo qꝛ multa conficta sunt ⁊ falso sanctis viris attributa vt sic fidem faciant audientibus. Secũdo qꝛ multi iuenti sunt qui humoribus melancolicis abundantes a diabolo postea seducti crediderunt se spm̃ habere propheticum: ⁊ multa mendacia protulerũt: confinxeruntqꝫ fatuitates inumeras. Sicut fuit quidam frater valentinus d̃ treuisio. Et alius frater bartholomeus d̃ sauona. Et vnus frater marianus qui morabatur i sancta maria de le gratie neapoli tempore regis Alphonsi: quos ego omnes noui ⁊ per ipsos ꝓphetice prenunciata non euenisse conspexi. Sꝫ istis dimissis narrabo quid actum sit annis elapsis. Dum in ciuitate neapolitana predicabaꝫ euangelium christi. Superuenit ibi quidam sacerdos nouo modo indutus: longam habens barbam: ⁊ nudis pedibus incedens: fingensqꝫ simulatam austeritatem vite: qui in suis predicationibus affirmabat tanquam propheta q̃ anno illo certissime septem italie ciuitates erant submergende: aliaqꝫ de statu ecclesie predicebat. Ita q̃ nisi ego me sibi opposuissem generasset scandala plurima. Quid plura nihil euenit ex hijs que predixit: qui pergens siciliam nescio quãobrem fuerit grauiter vulneratus: ⁊ eius oculi totaliter ex vulneribus ⁊ percussionibus excecati. De talibus prophetis loquitur Ezechiel. c. 13. dicens: ve prophetis insipientibus qui sequuntur spiritum suum: ⁊ nihil vident loquuntur vana ⁊ docent mendaciũ dicentes ait dominus: cum dominus non miserit eos. Tertio aduertendum est ſm q̃ etiam in summa sua ponit frater Antonius archiepiscopus florentinus vir bonus ⁊ vere sanctus ac in scripturis diuinis eruditissimus parte. 4. titulo vltimo. Quod etiaꝫ veri ⁊ sancti ꝓphete aliquando aliqua dicunt putantes se prophetice loqui: que postea cognouerunt non ꝓphetico sed ꝓprio spiritu dixisse: vt ponit Gregorius in moralibus de Nathan propheta q̃ interrogatus a Dauid rege si deberet templum dño construere respõdit ei vt ꝓphetans: q̃ faceret vt deo gratũ ⁊ acceptum. Sed q̃citius fuit sibi a domino reuelatũ vt diceret Dauid cõtrarium. Non edificabis inqt tu mihi deus domũ qꝛ multũ sanguinem fudisti. s. in bellis: sed filiꝰ tuus vt scribit̃ p̃mi paralipomenon. 16. c. Sãctas ⁊ deuotissimas religiosas Brigidã ⁊ Catherinam de senis: cõtemporaneas satis credit̃ spũ prophetico claruisse: multasqꝫ reuelationes habuisse. Et tamen vna refert sibi reuelatũ beatissimam virginem in originali conceptaꝫ vt Catherina de senis. Alia sine originali vt brigida. Et cuꝫ contradictoria simul vera esse nõ possint: oportet dicere ex spiritu proprio nõ ꝓphetico vnam earum fuisse locutam. Sed que illa. Minores asserent Catherinam. Predicatores Brigidam. Tamen nos deo hec reliquemus. hec archiepiscopus. Si adhuc isti ꝓphete instarent q̃ prophetie omnino vere sunt ⁊ adimplende: possumus dicere q̃ iam sunt adimplete: qꝛ elapsis temporibus saraceni intrauerunt italiam: ⁊ ceperunt Romam ⁊ loca sacra prophanauerũt. Sicut patet in cronica martiniana. Secundo consideremus saracenorũ ⁊ mahumethanorum omniuꝫqꝫ infidelium actionem. Dubitatur enim de ipsis: vtrum in actionibus ⁊ operibus que sunt de genere bonoruꝫ peccent. Nam ad romanos. 14. c. scribitur Omne quod non est ex fide peccatum est. Et ibi glo. omnis vita infidelium peccatum est. Ex parte vero alia videtur contrarium. Nam Actuum. x. capitulo. Cornelio existenti in infidelitate dictum fuit. Elemosyne tue ⁊ orationes tue ascenderunt in memoriam in conspectu domini. Ad hec ita respondet Thomas 22. questione. x. q̃ quamuis opera infidelium que sunt de genere bonorum: vt ieiunia:

elemosyne ⁊ huiusmõi nõ sint eis meritoria: ꝓpter infidelitatẽ q̃ ẽ grauissimũ pctõꝝ. Tamẽ qꝛ pctũ nõ corrũpit totũ bonũ naturꝫ ergo i infidelib⁹ remãet lumẽ nãle. Jõ nõ ois act⁹ coꝛuꝫ est mortale pctũ: sꝫ act⁹ ꝓcedens ex ipa infidelitate vel ẽt relat⁹ ad ipam ẽt si sit õ gnẽ bonoꝝ: puta saracen⁹ iciunat vt ꝺuet legẽ mahumeth õ ieiunio mãdantẽ. Jude⁹ celebꝛat suas festiuitates: ⁊ h⁹i. Jn hijs ẽ mortale ⁊ õ bis itelligit glo. al legata supius. Et ẽ Aug. 28. q. 1. §. 2. Sꝫ iciunãdo ob castitatẽ fuãdã: talia faciẽdo ex dictamine rõis nãlis, nõ peccat. Qualr Vo hec opa Vtutes dicanꝫ: adhuc in dubiũ Vtutur. Nã cũ ifideles sint extra charitatẽ nõ vr q opa q̃ sunt de genere bonoꝝ ꝓ eos fcã habere possint rõnẽ Vtutis. Jngt. n. Augu. 28. q. 1. §. Ex hijs vbi deest agnitio eterne ⁊ incõmutabilis Vitatis falsa Vtus ẽ ẽt in optimis moꝛib⁹. Jn cõtrariũ vero ẽ auctoꝛitas ꝓspi q in li. sniaꝝ ait. ois Vtus ꝑter charitatẽ põt eẽ cõis bonis ⁊ malis Et Hiero. 28. q. 1. §. Ex his Vtutibus romani ꝓmeruerũt iperium. Declarat hanc pplexitatẽ Tho. 1. 2. q. 68. Et. 22. q. 24. q virtutes morales ꝓut sũt opatiue boni i oꝛdine quantuꝫ ad finẽ q nõ excedit facultatẽ nãlem bois pñt ꝓ opa humana acgri ⁊ sic acgsite fine charitate eẽ pñt. Sicut fuerũt in mlts gentilib⁹ ⁊ ꝑcipue i romanis: vt pꝫ in Vale. mario. Titus liui⁹ ẽt in ꝓhemio ita dixit i laudes romanoꝝ. Leteꝝ aut me amoꝛ negocij suscepti fallit: aut nulla vnquã respublica nec maioꝛ nec sciꝛ: bonis exẽplis ditioꝛ fuit: nec vnq̃ ciuitatẽ tã sero auaritia luxuriaq̃ imgrauerũt nec vbi tãt⁹ actã diu pauptati ac parsimõie bonos fuerit. fm aũt q Vtutes sũt opatiue boni in oꝛdine ad vltimũ finem supernãlem: sic ꝓfecte ⁊ vere habẽt rõem Vtutis ⁊ nõ possunt humanis actibus acgri: sꝫ a ꝺo infundũtur. Et huiusmõi Vtutes mozales sine charitate esse, nõ possũt. Quare sole Vtutes infuse sunt ꝓfecte ⁊ simplr dicende Vtutes: qꝛ bene oꝛdinãt hoiem ad finẽꝝ vltimũ simplr. Alie Vo virtutes acgsite sunt fm quid Vtutes non aũt simplr: qꝛ oꝛdinant hominem ad aliquẽꝝ finem bonum pticularem: non oꝛdinatuꝫ ad bonum vniuersale. Sciendum tamẽ de cornelio q infidel⁹ non erat. Alioquin eius operatio deo non fuissꝫ accepta: habebat aũt fidem iplicitã nõdum manifestata euãgelij Vitate: vnde vt plene in fide instrueretur missus fuit ad euꝫ petrus. Tertio consideremus saracenoꝝum ⁊ mahumethanoꝝum euitationem. Debẽt xp̃i ani euitare periculosa illoꝝ consoꝛtia: etiam aduertant diligenter ne arma aut alia mercimõia eis deferant vt. n. scribitur extra de iudeis et saracenis in. c. Jta quoꝛũdã. ⁊ i. c. Ad'liberãdã terrã scãm. Et i extrauagãti Nicolai quarti q̃ incipit. Olim tam i generali. Oẽs q saracẽis arma ferrũ ⁊ lignamia deferũt galeaꝝ. Jlli etiaꝫ q galeas eis vendũt vel naues. Et q in piraticis saracenoꝝ nanib⁹ curam vl gubernationeꝫ exercent. Aut machinis: aut gbusdam alijs impendũt eis aliquod consiliũ auxiliũ i dispẽdiuꝫ terre scẽ si capiũtur efficiũtur serui: ⁊ oẽs sũt ipso scõ excõicati. Sili pena puniũtur deserẽtes victualia ⁊ alia quecũq̃ mercimonia. Et nõ solum deserẽtes: sꝫ ẽt mittentes: vl de portib⁹ extrahentes vl extrahi ꝓmittẽtes ⁊ auriliuꝫ vl saluoꝛem põstantes. Et talium absolutio reseruat pape: ꝑterquã in moꝛtis articlo: vt pꝫ in extrauagãti clementis quinti que incipit. Odita. Et colligitur ex ipso ꝓcessu pape annuali qui fit in curia romana. Veneti aũt super hoc habẽt licẽtiam a Martino gnto q̃ tum ad mercimonia ⁊ victualia: nõ aũt quo ad arma ⁊ lignamina. vn de nõ incurrũt põdcãm penã. Et idez de alijs q hr̃ent sil'em licentiã. Nota ẽt q accedens ad sepulchꝝ dñi cã deuotõ⁹ sine licẽtia pape ẽ excõmunicatus ⁊ ei⁹ absolutio pape reseruat: vel sũmo pniario: vt ponit in li. pniarie sũmi pniarij Considerent mercatoꝛes g hanc scãm constõnem transgrediũtur q̃ grauiter peccãt contra deũ contra fidem scãm contra eccl'iam ⁊ contra conscãm suã. Tales ergo ifideles mahumethani oẽs p:ibunt ꝓpter supbiam infidelitatis sue.

Qõ iudei oẽs xp̃m negãtes moziẽt i pctis suis q tamẽ tollerandi sunt ⁊ blandiendi ad fidẽ alliciendi atq̃ cogendi vt seruẽt regulas ab ecclesia oꝛdinatas.

Cap. .3.

Tertia infidelitas ẽ iudeoꝝ. Dicunt aũt iudei fm Raymũdũ ⁊ hostiensem qui legẽ mosaicã ad lr̃am tenent sic dicti a noie ꝓincipalis tribus. s. iudei q ⁊ ꝑus diecbãtur hebꝛei ad heber cuius familia cultuꝫ dei tenuit ceteris idolatria fedatis. fm Vo Josephũ ⁊ Aug. li. 16. de ci. dei. c. xi. Jn diuisiõe liguarũ lingua adam qua fuerat'oium remansit i domo heber: q̃ ante nõ hebꝛea sed humana simplr dicebatur: vtpote qua oẽs bomes cõiter vebant. Judei ⁊ sꝫ itaq̃ ante aduentum xp̃i erant in vero dei cultu: ⁊ q fine pctõ moziebant ẽ ducebantur ad libũ expectãtes liberari ꝑ xp̃m: qõ

⁊ factum

ꝛ factū fuit. Tamē post aduentū eius qz ēū recipere noluerūt oēs in iudaismo decedētes sunt de numero damnatoꝝ. Dimissis autē peccatis eoꝝ q̄ fecerunt ante xp̄i aduentū ꝛ quotidie nō cessant cōmittere: circa fidē multipliciter errant. Primo nō credunt iesum xp̄m fuisse messiam illis ꝓmissū: sed expectāt venturū: ꝛ ꝓ eo recipient antichristū. Ideo Joānis qnto saluator noster dicebat eis. Ego veni in nomine patris mei: ꝛ nō accepistis me. Alius veniet in nomine suo ꝛ illū accipietis. Secūdo dicūt iesū xp̄m purū hominē natū ex maria ꝛ Joseph non de spiritu sancto cōceptum. Tertio mysteriū trinitatis exp̄sse negāt. Quarto dicūt messiā quē expectāt reddituꝝ eis libertatē ꝛ terrā ꝓmissiōis. Quinto negāt purgatoriū. Sexto i thalmud dicunt deū quotidie flere ꝓ ruitute eoꝝ: qz dispersi sunt p orbē ꝛ in illo multas ponūt fatuitates. De illo thalmud fit mēto i speculo historiali. lib. 26. c. 128. quē librū Innocētius. 8. māda uit cōburi. Sz qm̄ inter xp̄ianos iudei quinūt ꝛ habitāt tria sunt de ipsis dubia declarāda.

Primū vtruz iudei sint tollerandi.
Secūdū vtrū sint ad fidē muneribꝰ inducendi
Tertiū vtrū sint regulis ecclesie humiliandi.

Ad p̄mū dubiū rndet Alexāder. 2. volumine summe q̄ iudei a xp̄ianis tollerari debēt: tū qz ex eoꝝ semine natus ē xp̄s factus ex semine Dauid ſm carnē: ꝛ apli etiā fuerūt iudei: tū qz in scripturis veteris testamēti qđ ipsi ꝓfitent̄ p hibet testimoniū de xp̄o: tū qz in fine mūdi reliquie israel salue fient: tū etiā vt in ℔ eluceſcat pietas xp̄iana q̄ fidei inimicos nō psequit: sz sustinet patiēter. Ideo ex̄ de iudeis. c. Sicut iudei. dicit q̄ nō sunt pcutiēdi nec vulnerādi aut iter ꝛficiendi nec eoꝝ bona sunt diripienda neq̄ sepulchra eoꝝ violāda: qz nec i ℔ reputant̄ hostes vt dicit glo. i ℔. ca. Propterea qz. ff. de sepulchro violato. habet̄. l. Sepulchra. q̄ sepulchra hostiū religiosa nō sunt: ꝛ illa infringens nō incidit i edictū. In festiuitatibꝰ ꝙo suis ꝛ cerimonijs atq̄ ritibꝰ nō sunt turbādi. vñ Greg. 45. dist. c. Qui sincera. ait. Oēs festiuitates suas sicut bacteꝰ ipsi ꝛ pres eoꝝ p longa tpa colentes tenuerūt liberā habeāt obseruādi celebrādi q̄ licentiā. Nō est ſm Tho. 22. q. 10. Quia humanū regimē deriuat̄ a diuino regimine ꝛ iſz dz imitari. Deꝰ autē q̄uis sit omnipotēs ꝛ summe bonꝰ: ꝓmittit tū aliqua mala fieri i vniuersō q̄, phibere posset ne sublatis illis maiora bona impedirent̄: vel etiā peiora sequerent̄ mala. Si ergo in regimine humano illi q̄ ꝓsunt recte aliqua mala tollerant ne aliqua bona impediant̄ vel deteriora mala, pueniāt. vñ Augu. ait. Auferetrices de rebꝰ humanis turbabis oia libidinibus. Sic ergo q̄uis infideles in suis ritibus peccent tollerari pñt: vel, ppter aliqđ bonū qđ ex eis, puenit: vel, ppter aliqđ malū qđ vitat. Ex hoc autē q̄ iudei ritus suos seruāt in gbꝰ olī prefigurabat veritas fidei q̄z tenemꝰ hoc bonū puenit q̄ testimoniū fidei nostre ab hostibꝰ habemus: ꝛ quasi in figura nobis repꝛesentat̄ qđ credimꝰ: ideo in suis ritibus tollerant̄. Aliozuz ꝙo infideliū ritus q̄ nihil vtilitatis aut vitatis afferūt nō sunt aliqualiter tollerādi nisi forte ad aliqđ malū vitandū. ſ. scandalū vel dissidiuz: qđ posset ꝓuenire: vel impedimentū salutis eoꝝ q̄ paulatim sic tollerati cōuertunt̄ ad fidē. Propter hoc etiā hereticoꝝ ꝛ paganoꝝ ritus aliquā do tollerauit ecclesia: quādo erat magna infidelium multitudo. Nec Tho. In sabbatis etiam suis nō debēt ad iudicia trahi nec ipsi alios trahant. Similiter in alijs eoꝝ festis non debent turbari. C. de iudeis. l. die sabbato. Secunduz dubiū fuit vtrū iudei sint ad fidē muneribus ꝛ ꝓmissionibꝰ inducendi. Rndet Raymūdus: q̄ munera nō sunt, ppter fidē pollicēda in fidelibꝰ quasi ex pacto: sed bene possunt induci muneribꝰ ꝛ blādicijs ad captandā beniuolētiā ꝛ excludendū ab eis timorē impie. Et si iudei ꝛ alij infideles cōuertantur ad fidez possessiones ꝛ alia bona mobilia ꝛ imobilia eoꝝ nō debent auferri eis nisi sint vsuraria vel de vsuris empta obnoxia restitutioni: vsuraria aūt debēt restitui eis a qbus extorte sunt vsure vel eorūz heredibꝰ. Qđ si nō inueniunt̄ poterūt ipsis ad fidē cōuersis p epm tāq̄ pauperibꝰ dispensari. Et hoc in totū vel in partē ſm q̄ntitatē ipsoꝝ bonoꝝ ꝛ qualitatē cōuersoꝝ plus vel minus indi gentiū. Extra de vsuris. c. Cū tu. Si aūt inuitis parentibꝰ tales baptizati essent videt̄ q̄ sint cogendi ad seruandā fidē receptā in baptismo Wilelmus etiā dicit q̄ nō licet nutricibꝰ occulte baptizare paruulos iudeoꝝ. Sed si in articulo mortis hoc facerent credit q̄ non peccarent.

Notandū adhuc q̄ ad fidē recipiendā nullꝰ iudeus vel gentilis dz cogi. Ratio est q̄z Tho. qz credere ē volūtatis. vñ dicit̄ di. 45. c. de iudeis. Precipit sancta synodus nemini vim inferri ad credēdū: cui. n. vult deꝰ miserē: ꝛ quez vult indurat. Nō ergo inuiti sunt saluādi: ſ; volētes. Sicut hō, ppzij arbitrij volūtati serpētis

obediēs perijt: ita vocāte se gra dei glcz credēs ppria mētis cōuersione saluatur. Siq tñ iudei baptizati essent infantes vel adulti choacti non choactiōe simplici t absoluta sz ꝺditionali: t ad iudaismū redirēt ꝓcedēdū ē ꝺ eos sicut ꝺ hereticos vt pz. c. Cōtra. de hereticis lib. 6. Tertiuz dubiū fuit vtrū iudei sint regulis ecclie humiliādi. Ad qꝺ rñdeo q fieri nō pōt fine pctō grauissimo: qꝺ hodie in tota ītalia cernimꝰ de iudeis. Mā ꝓpter pecunias qbꝰ excecāt dominoz t curialiū oculos tāta libertate fungunt vt ecclesie statuta penitus videantur extincta. ꝓꝺoaidit ecclesia sancta dei vt ita tollerent iudei ne tñ ex hmōi tollerātia erūpāt i supbiā t in sua obstinatiōe glozient. ꝓpterea ꝑdicande sunt t publice diuulgāde regule sancte qs edidit ecclesia de iudeis. ꝓma igit regula est q iudei nō possunt nouas synagogas erigere: antiquas vo pmittunt bñ. Et si cozruerint de nouo pñt illas reedificare i pristinū statū: nō tñ vt ampliores faciāt. Extra de iudeis. c. Judei ca. Cōsuluit. Secūda regula q iudei debent habitu distingui a xpianis. vñ in. c. In nōnullis. Extra de iudeis dicit. In omni xpianoꝝ puincia iudeoz t sarracenoz habitus in vtroqꝫ sexu publice a populis distinguant. Ratio ē q: cōtingit interdū q p errorē xpiani iudeozuz t sarracenoz t iudei seu sarraceni xpianozum mulierib⁹ ꝓmiscent. Tertia regula q in diebus lamentationū t dñice passionis nō debent exire in publicuz nec fenestras apertas tenere aut ostia domus. Extra de iudeis. dicto. c. In nōnullis. t. c. Quia sup bijs. Quarta regula q nullus iudeus possit contra xpianos ferre testimoniuz: sed bene ipsi cogēdi sunt accipere xpianos i testes ꝺ se. Extra de testib⁹. c. Judei Exquo iudei cōueniri pñt cozā iudicib⁹ nris: sz nō xpiani cozā seniorib⁹ eoz. Arbitrū possunt etiā eligere iudeū: cui⁹ sentētiā ozdinari⁹ iudex exequat. C. de iudeis. l. Judei. Quinta regula q non debent inter xpianos bñ publica officia ne occasionez habeāt i xpianos seuiēdi. 54. di. c. Nulla officia. Et. 17. q. 4. c. Constituit. Sexta regula q nulla xpiana debeat ablactare filios iudeoz. Extra de iudeis. c. Et si iudeos. qz vt dicit ibi. Judei qñqz nobis illam retributionē ipēdūt quā iurta vulgare ꝓuerbiū Mus i pera: fpēs i gremio: t ignis i sinu suil cōsueuerūt hospitib⁹ exhibere. vñ gdā iudei nutrices xpianas q i die resurrectionis cōmunicāt faciūt q triduū lac effundere i latrinā. Ideo ꝓhibent xpiane ablactare filios iudeozūm.

Septima regula q nō debēt xpiani cū iudeis comedere aut bibere nez adinuicē conuiuari: nec debēt i eadē domo simul manere: nec i eadez stufa vel balneo lauari: nec i suis ifirmitatibus iudeos medicos aduocare. 28. q. ꝓma. i. c. Nullus. t. c. sequēti. Sed hic oziť dubiū an sicut iudeoz ita t omniū infideliū ꝓuisa vitari debeāt. Et rñdet glo. 23. q. 4. ca. Infideles. q nō est idē iudiciū de iudeis t ceteris ifidelib⁹. Ideo. c. Nullus. t. c. sequēs. Intelligunt specialiter de iudeis. vñ. xi. q. 3. c. Ad mēsaz paganoz qppe si volueris ire finevl la ꝓhibitiōe pmittim⁹. Idē. q. 1. c. Multi. Sz glosa. 28. q. 1. c. Omnes. videt asserere ꝺriuz: scilicet q nez cū sarracenis t gētilib⁹ est cōmunicandū in cōuiuijs: qz t ipsi iam cibos discernunt: lz hoc nō cōtineat ꝟbis edicti. Sz ḡre nō est ꝓhibitū loqui cū iudeis t alijs infidelib⁹ siē comedere cū eis. Rñdet qz maioz familiaritas est in cibo sumēdo qz in colloquēdo: t facili⁹ qs decipit inter epulas. 22. q. 4. ca. Vnusquisqꝫ. Tho. aūt. 22. q. 10. dicit q illi q sunt firmi in fide de quib⁹ nō timetur q subuertant: sz potius q cōuertant infideles possunt licite cū illis conuersari t cōmunicare lz hoc caute facere debeāt ne scandalizent alij. Octaua regula q null⁹ christianus pōt alicui iudeo vel ꝺgregationi coruz t alioz infideliū aliqd in testamēto relinq̄re. Qꝺ si fecerit etiā post mortē iudicat anathema. Extra de hereticis. c. Siquis epus. 24. q. 2. c. Sane. Nona regula q christiani nō debent esse sui iudeoz. Extra de iudeis. ca. Judei. Quia vt ibi dicit: nefas est quē christ⁹ redemit blasphemū christi i suitutis vinculis detinere. Ibi glo. ne cū iudeis christiani morent. 28. q. 1. c. Sepe maloz. Sed in agro vbi cū iudeo non moratur bene potest seruire. In. capitulo vero ad hoc. extra de iudeis. dicitur. Non seruiant christiani iudeis. Notandum tamen de seruis iudeoz sm Raymūdū: q si puus iudei est vernaculus. i. de illius ancilla natus: si vult effici christianus statiz eripit in libertatem nullo precio dato. C. de episcopis t clericis. l. Deo nobis. Idē si puus suit emptus qui erat christianus vel esse volebat. di. 54. c. Mancipia. qz tales nō licet iudeo emere vel in seruos retinere. Idē si seruus emptus erat pagan⁹ et suit emptus causa seruiēdi t nūc vult fieri xpianus. 54. di. c. Fraternitatē. Idē etiā si emit eū causa mercimonij t non exponit euz infra tres menses

menses venalez: quia p̄sumitur q̄ emerit eum causa seruiēdi. Si vero exposuit eū venalez infra tres menses ⁊ p euz nō stetit quin vendiderit ⁊ ipse vult effici christian⁹ infra illud spaciuz vel postea liberabit̄ dato precio duodecim solidorum ab aliquo christiano. Extra de iudeis. c. vltimo. Et hoc intellige nisi domin⁹ eū volētem circūcideret vel alterius secte signaculū imprimeret. Tunc eniz ꝓpter iniuriā corporis liberabitur nullo p̄cio dato. 54. di. c. Nulla. Et sequit̄ Raymun. q̄ talis sic redemptus nō erit propterea ꝑuus redimētis: sed erit liber: ⁊ restituet illi preciuz solutū pro eo. Et si nō habet p̄cium querat mendicādo: vel seruiat ei tantū q̄ seruiciū ꝯpenset̄ cū precio: ⁊ postea eat quo vult argumentū. 26. q. p̄ma. c. de raptorib⁹. Et hoc intellige nisi causa pietatis redemptus fuerit. Tunc eniz nō tenet̄ ei reddere aliq̄d vel seruire quia qđ pro pietate datur ꝓhibet iesus ne repetatur: ⁊ sic dedisse presumit̄ nisi cōtrariū fuisset protestatus. Concordat Hostiē. ⁊ Goff. q̄ si nullus emptor cōpareat: ꝑm Bernardū nihilominus erit liber ⁊ preciū ostiatim querat aut operas prestet. Addit Hostiē. q̄ si ꝓhibitum est q̄ nulluz mancipiū chrianum seruiat iudeo multo minus liberi christiani non debent eis seruire nisi extra domū: vt in laborādo vineas ⁊ huiusmodi nō autez intra domuz. Hec omnia scripta sunt ad eruditionē nostraz vt ita iudeos tolleremus ne derideant nos ⁊ fidē nostraz sanctā. Nam ipsi nos crudeliter odiunt et ideo nō nocent quia vires deficiūt. Refert quippe Vincenti⁹ in speculo historiali libro. 30. ca. 25. Quod anno dñi milesimo centesimo octuagesimo tertio Philippus rex francoꝝ iudeos de toto regno expulit: eo q̄ iudei qui Parisius manebant singulis annis christianū vnū in opprobriuz christiane religionis quasi pro sacrificio in criptis ⁊ fossis subterraneis latēter i die cene vel in illa sacra hebdomada iugulabant. Multi propterea fuerūt combusti. Tunc sanctus Riccardus cuius corpus in ecclesia sancti Innocentij parisus requiescit a iudeis sic interfectus ⁊ cruci affixus feliciter per martyriū migrauit ad deuz: vbi etiā per eius intercessionez miracula multa facta sunt. De iniquitate iudeoruz copiose dixim⁹ in tractatu de timore iudicioruz dei. ⁊ in sermone de innocētia christi i opere de laudib⁹ sanctoꝝ. Ipsi igit̄ propter supbiā indurauerunt ceruices suas q̄ in sua obstinatione cōdemnabuntur penis inferni ꝑpetuis: a q̄bus nos liberet christus dei filius cuius nomē sit in eternū benedictus. Amē.

Feria tertia tertie hebdomade. De superbia transgressorum legis canonice.

Sermo. .17.

Quecunq; dixerint seruate ⁊ facite. verba sunt redemptoris nostri Mathei. 23. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Superborum mentes omnē maiorē obedientiaz nō soluz refugiunt: q̄nimo corde iflato spernunt buccisq; inflatis blasphemant. Aiunt. n. nō est cōueniens hominez rationalē quez deus cōdidit liberū: vinculis alicuius legis astringi. Cōtra quos diximus in alio q̄dragesimali nostro in sermone de obediētia dei: ostendimusq; cōgruū fuisse vt homini darent̄ obligatoria mādata. Sed p̄ter illa que ibi posita sunt Tho. prima secūde. q. 95. Addit q̄ vltra diuinā legez ad pacez hominuz ⁊ virtutē acquirendā opus fuit vt leges instituerent̄ humane. Quaꝝ alique canonice: alique ciuiles vocant̄. Quia Vo superbi has obseruare recusant. Ideo hodierna die de supbia transgressorū legis canonice dicem⁹ Proponem⁹ aūt de ipsa lege canonica tria mysteria declaranda.

Primū dicitur obligationis.
Secūdū mutationis.
Tertiū dispensationis.

Quod omnes christiani obligantur ad obseruandā legez canonicaz in qua dant̄ q̄ plura precepta.

Capitulum. primum.

Primū mysteriuz declarāduz de lege canonica dicit̄ obligationis. In quo tria sunt vidēda. Primū q̄d est lex canonica. Secūduz oēs xp̄iani obligent̄ ad ei⁹ obseruātiā. Tertiū que sunt p̄cepta legis canonice q̄ obligant ad mortale. Ad primuz dico q̄ lex canonica est lex ecclesie. Et dicit̄ canon. Canon vero ꝑm Hysidoꝝ in lib. ethicoꝝ grece: latine regula nuncupat̄. Regula autez dicta eo q̄ recte ducit nec aliquādo alioꝝ trahit. Alij dixerūt regulaz dictā q̄ bene regat vel normā bene viuendi prebeat: vel qđ distortum prauūq; corrigat. di. 3. c. p̄mo. Et dicit ibi glo. summaria q̄ cōstitutio ecclesiastica appellat̄ varijs nominib⁹ Aliquādo dicitur canon. Aliquando decretū.

Et aliquãdo decretalis epistola. Canõ dicitur qõ statuitur in generali cõcilio. Decretũ qõ statuit papa de cõsilio suozũ cardinaliũ ad nullius consultationẽ. Decretalis ꝟo epistola quã statuit papa vel ex se vel cũ consilio cardinalium. Inueniunt etiã alie canonice cõstitutiõis appellationes vt dogma: mandatũ: sanctio. Dogma est in doctrina cõsistẽs fidei xp̃iane. Mandatũ in doctrina de moribus. Sanctio vbi pena adiicit: tamẽ vnũ aliqñ ponitur p̃z alio. 25. q. 2. c. Siquis. Secũdum quod est videndum vtrũ omnes xp̃iani obligent ad obseruantiam legis canonice. Et ad hoc respondetur q̃ sic: vnde scribit extra de cõstitutionibus. c. Cano nũ statuta ab oibus custodiantur. Glo. super ꝟbo statuta. Non abzogata illa eni seruãda ñ sunt. 26. di. c. primo. 36. q. vltima. c. vltio. Et iterũ glo. ibi Statuta seruanda sunt continẽtia precepta vel ꝓhibitiones. Alias si de consilio loquerentur non obligarent. 14. q. 1. c. Quod precipitur. Precepta igit̃ eccl̃ie obligatozia sunt. Sicut etiã ꝓbat. di. 12. c. preceptis. r. c. Non decet. Et di. 19. c. In memoriã. c. Nulli fas. Vnde r di filius iesus bñdictus Mathei. 18. c. dirit. Qui eccl̃iaz nõ audierit sit tibi sicut ethnicus r publican⁹. Sed cõtra arguet aliqs: q̃ viri iusti nõ obligant ad obseruantiã legis canonice. Mã vt ingt apl's ꝑde. ad thimo. 1. c. Lex iusto posita nõ est. sed impijs. Ad quod rñdet Tho. 1. 2. q. 96. Quod lex de tui rõne bz duo. Primũ ẽ qz ẽ regula humanoꝝ actuũ. Scõz qz bz vim coactiuã. Dupl'r ergo potest aliqs legi cẽ subiectus. vno mõ sicut regulatum regule. Et hoc modo oẽs qui subdũtur potestati subduntur legi quam fecit ptãs. Nõ aũt aliqs non subiciatur ptãti põt contingeꝛ dupl'r. vno modo qz ẽ absolutus simpl'r ab eis⁹ subiectõe: vnde illi qui sunt de vna ciuitate vel regno nõ subduntur legibus p̃incipis alterius ciuitatis vel regni sicut nec dñs ei⁹. Alio modo fm q̃ regitur alia lege supiou: puta si aliqs fit subiectus ꝓconsuli regulari bz eius mandatis. Sz non in his que dispensantur ab impatoze. Quantum. n. ad illa non astringitur mãdato iferioris cũ superiozi mandato dirigatur. Et fm hoc contingit q̃ aliqs simpl'r subiectus legi fm aliqua legi non astringat fz q̃ regitur aliqua lege superiozi. Et ad hoc facit quod dicit Aug. di. 8. c. Que cõtra mozes. Sicut ĩ ptãtibus humane societatis ad obediendu maiozi minoꝝ recte ꝓponitur. Ita deus oibus. Alio modo dr aliqs subici legi: sicut coactum cogenti. Et hoc mõ homines ꝟtuosi nõ subiciũtur legi: sed solum mali. Quod. n. ẽ coactum r violentum ẽ cõtrarium volũtati: volũtas aũt bonorum cõsonat legi a qua volũtas maloꝝ discozdat. Et sic itellĩgitur dcm̃ apl̃i q̃ iusto nõ ẽ posita lex p̃ modũ coactõis: qz voluntarie obedit. Scõo alig obiciunt q̃ non oẽs obligantur ad obseruãtiam legis nã. 19. q. 2. c. Que sũt leges Et extra de regularib⁹. c. Licz. ponitur dictuz apostoli: vbi spũs ibi libertas. s. q̃ qui lege patuata spũs sci ducũtur nulla rõ exigit vt astringatur lege publica: ideſt humana. Nam lex spũs sci est super oẽz legẽ humanit⁹ positã. Ex quo videtur q̃ illi q̃ ducũtur lege spũs sci nõ subdũtur legi humane. Ad quod rñdem⁹ q̃ tales nõ subdũtur legi humane ꝓtum ad ea q̃ sũt cõtraria ductõi spũs sci. Sz tamen hoc ipm̃ ẽ de ductu spũs sci q̃ viri spũales subiciantur legibus humanis fm illud petri. Subditi estote oi humãe creature ꝓpter deũ. Hinc Ambro. xi. q. 1. in. c. Magnũ ait. Magnuz qdem ẽ r spãle documẽtum q̃ xp̃iani viri ptãtibus sublimi ozibus decẽter debẽt esse subditi ne qs consiõnem terreni regis putet esse soluendã. Si enim censum filius dei soluit qs tu tantus es q̃ non putas esse soluẽdum. Tertio arguit̃ q̃ nõ oẽs obligentur ad obseruantiã legis humane. Mã papa r impator legibus nõ cõstringũtur. ff. de legibus. l. Princeps. 9. q. 3. c. Cuncta. Ad hoc rñdeꝛ q̃ hoc sic dz itelligi q̃ ꝓnceps ẽ solut⁹ legib⁹ nõ q̃ nõ debeat illas seruare cũ imparor r papa ꝓfiteant̃ se legibus velle viuere. C. de legibus. l. digna vox. C. de testamentis. l. Ex ipersecto. Et. 2. q. 7. c. Mos. Sed ẽ intelligendũ q̃ ꝓnceps nõ ẽ subdit⁹ quãtum ad vim coactiuã nullus. n. cogitur a seipo. Non. n. bz lex vim coactiuã nisi ex ꝓncipis ptãte. Et sic dicitur ꝓnceps solutus lege: qz si transgredit nullus põt i eum ferre sniam condemnatõis. Vñ Piero. de pe. di. 3. c. Totã. sup illo ꝟbo Duuid. tibi soli peccaui ait. Rex. n. erat r aliũ non timebat. s. q̃ possz eũ punire de adulterio. Et iõ dixit. Tibi soli peccaui: quasi dicat. Tu sol⁹ habes me punire. Sz iquãtum lex bz vim directiuã ꝓnceps ẽ subditus legi sue ꝓpria. s. volũtate r dz seruare. vnde Hysidorus di. 1. ait. Justũ ẽ ꝓncipem obtempare legibus suis. Tunc extimet sua iura ab alijs seruãda qñ ipse prim⁹ reuerentiã ꝓbet. Et dñs iesus redarguit eos q̃ ponũt alijs onera grauia r ipportabilia: r digi-

to suo nolūt ea mouere: vt pz in euāgelio hodi
erno vnde quātum ad dei iudiciū ꝓceps nō ē
solutus legibus: quantū ad vim directiuā. Sz
dz volūtarius nō coactus seruare. Eteni prin
ceps supra legē inquātū cū expediens fuerit po
test eā mutare: ꝛ in ea ꝓloco ꝛ tpe dispensare.

Tertiū quod erat videndū. Que sūt ꝓcepta
eccl'ie q̄ obligant ad mortale. Et ad hoc sciēdū
q̄ lz sint mlta tamē ex illis nos aliqua explicabi
mus. ¶Primū ꝓceptum ē de celebratōe festo
rū: de qbus agitur de cō. di. 3. c. ¶Pronūciādū
Et extra de feriis p totū. Scōm preceptū ē ō
obseruatōe ieiuniox dieb⁹ determinatis p eccle
siam de quibus ieiunijs habetur. 9. di. 5. c. qua
dragesima. Et. 76. di. per totum. Et extra de
obseruatōe ieiuniorū per totū. Tertiū ꝓceptum
ē de abstinentia ab esu carniū oi sexta feria anni
die cō. di. 3. c. De esu. nisi cū natiuitas xp̄i vene
rit tali die. Extra de obseruatōe ieiuniox. c. fi
nali. Quartū preceptum ē de auditōe misse di
ebus dñicis ꝛ festiuis de cō. dist. 1. c. Missas.
Extra de parrochijs. c. vt dñicis diebus. Quī
tum ꝓceptum ē de cōfessiōe. Extra de pe. ꝛ re.
c. Oēs. Sextum ꝓceptum de cōione dicto. c.
Oēs. Septimū ꝓceptum de solutōe decimarū
Extra de decimis p totum. Et. 16. q. 1. c. Re
uertimini. Octauuz est abstinere ab omni actu
qui ꝓhibet sub pena excōicationis ꝛ p maxime
late sniē. Nam cōtrariū faciēdo est peccatū mor
tale siue fit lata a iure vniuersali siue synodali si
ue ab hoie: et si illud de se nō sit peccatū. ¶Puta
ingredi monasteriū monialū non mala itentō
ne sed ad videndū locū de se nullū est peccatū.
Sed si est lata sniā excōicationis cōtra igrediē
tes: igrediēs extra casū necessitatis peccat mor
taliter. Et hoc nisi excuset eū ignorātia turis il
lius ꝛ hēat iustā cām ignorantie: ꝛ nisi iniuste
sniā ferat ab hoie. Nam ꝛ si liget talis sniā
non tamen cōsciētia i cōspectu dei nisi cōtem
neret. xi. q. 3. c. Et si dānares. Nota tamē hic
fm glo. in. c. Relatum. extra de iure patrona
tus. Quod siquid ꝓhibeat sub pena excōicatō
nis siue anathematis lz quis faciat cōtra nō est
excōicatus: sed dz excōicari. Secus videt si di
catur sub intermiatione anathematis: vel si di
catur sub excōicationis interpositione: qz qui
contra facit est excōicatus. 63. di. c. Salonitane
Extra de locato ꝛ conducto. c. i. qz per illa ver
ba innuitur q̄ excōicationis sniā lata sit. Extra
de symo. c. Sicut. Nonuz preceptū est de vita
cōi excōmunicatorum. xi. q. 3. c. Cum excōica
to. Et hoc in diuinis officijs. Naz participare
cum excōmunicatis excōicatione maiore i diui
nis scienter est mortale fm Tho. ꝛ alios: etiaz
participando in alijs vt loquela mensa quando
hoc fieret i contemptum eccl'ie vel post ꝓhibi
tionē ꝓlatorum specialiter factam super hoc.
Nota tamē hodie q̄ decretū constantiē se hoc
fuit modificatū. s. q̄ nō tenent fideles excōmū
catos vitare etiā in diuinis: nisi postq̄z fuerint
pub lice denunciati: vel pp publicā manuū in
iectionē in personā ecclesiasticā. Tamē extra
de sniā excōicationis. c. Cū nō ab hoie. habet
in ter. ꝛ glo. q̄ qñ aliqs scit aliquē esse excōica
tū lz ille nō sit denūciatus debet eū vitare. Et
si solus nouit priuatū trñ euitet. 6. q. 7. c. Tan
tū. ꝛ. c. ¶Placuit. Decimū preceptū concernit
clericos qui tenent quotidie dicere septē horas
canonicas. Extra de celebratione misarum. c.
Dolētes. Undecimū preceptū q̄ religiosi nō
dicant aliqua retrahentia homines a solutione
decimarū: ꝛ q̄ cōfessores faciant cōscientiā cō
fitentibus de decimis ꝛ q̄ predicatores predi
cēt de materia decimarū cū fuerit sup hoc a pre
latis ecclesiarum requisiti in clementina cupiē
tes de penis. Duodecimū preceptū q̄ volentes
nubere nō cōtrahant si habēt aliquod impedi
mentū illo ipedimento stante. Et q̄ non con
trahāt matrimonia clādestine. Et q̄ non con
sumāt matrimoniū: nec faciant nuptias in tē
pore ꝓhibito ꝛ similia. Sunt et alia precepta
ecclesie que omittimus causa breuitatis.

Nō lex humana ex ratiōabili causa fm ea q̄
occurere possūt mutatur rationabiliter.

Capitulū. 2.

Ecūdū mysteriū declarūdū de lege cano
nica dicit mutatio. Dicit Aug⁹ in li. de
libero arbitrio. lex tēporalis q̄uis iusta
sit: mutari tñ per tpa iuste pōt. Et de sniā excōi
catōnis li. 6. c. Alma. Alma mater ecclesia ple
rūq̄z nōnulla ratiōabiliter ordinat ꝛ cōsulte que
suadente subiectorū vtilitate postmodū cōsultꝰ
ac rationabilius reuocat in meliusue cōmutat.
¶Pro cuius declaratōe dicit Tho. p2ia scōe. q.
7. articulo p2io. Lex humana est quoddā dic
ta mē rōis quo dirigūtur actꝰ humani. Et fm
hoc dupler potest esse causa q̄ lex humana iu
ste mutet. vna qdez ex parte rōnis: alia p̄o ex
parte hominū quorū actus humana lege regu
lātur. Ex pte qdē rōis: qz humane rōni natu
rale esse videt vt gradati ab imperfecto ad per
fectū veniat. Unde, videmus in scientijs spe-

culatiuis q̄ qui primo philosophati sunt q̄dam ip̄fecta tradiderūt: que postmodū p posteriores magis sunt pfecta ita ē et in opabilib⁹. Nā p̄mi q̄ inuenerūt aliqd vtile cōitati hoiuz nō valētes oia ex seipsis cōsiderare instituerūt q̄dam ip̄fecta in multis deficientia que posteriores mutauerūt istituētes aliqua q̄ in pauciorib⁹ deficere possent a cōi vtilitate. Ex pte vo hoium quoz actus lege regulant lex recte mutari pōt p mutatōem cōditōis hoium: qbus fm diuersas eoz cōditōes diuersa expediūt. Sicut aug. ponit exēplum in primo de libero arbitrio: q̄ si ppls sit moderat⁹ et grauis cōisq̄z vtilitatis diligentissimus custos recte lex ferī qua sibi liceat magīstat⁹ creare p quos respublica administret. Ideo si paulatim ppls deprauat⁹ habeat venale suffragiuz et regimē flagitiosis sceleratisq̄z cōmittaī recteq̄z adimiī potestas tali populo dādi honores et ad paucoz bonoz redit arbitriuz Et q̄uis lex humana deriuet a lege nāli que ē imutabilis: nō tñ segtur q̄ ipsa ēt lex humana sit imutabilis. Rō est q̄ lex nālis ē q̄dam ptcipatio legis eterne: iō imobilis pseuerat qđ habet ex imobilitate diuine rōnis instituentis natura. Sz rō humana mutabilis ē et imperfecta Et ideo lex humana ab ea pcedēs ē mutabilis Itē q̄ lex nālis cōtinet q̄dam vniuersalia p̄cepta que semp manēt: lex aūt ab hoie posita q̄daz p̄cepta ptcularia fm diuersos casus q̄ emergūt. Ex quo sicut iura ciuilia siue cōia siue municipalia mutata sunt diuersis tpibus: ita et iura canonica. Qđ oīdit Gratian⁹ per exemplum circa electōem pontificū. dicit. n. di. 63. §. post c. Vota. Principibus et mpatorib⁹ electiōes sūmoz pontificū atq̄z alioz eploz vt Gregorij et Ambrosij referēdas vsus et constō tradidit pro scismaticoz et hereticoz discentionibus qbus eccl̄ia dei nōnūq̄z cōcussa piclitabaī. Rep̄sentabaī ergo electio catholicoz p̄cipib⁹ vt eorū auctoritate robozata nullus hereticoz vl scismaticoz auderet cōtrairc. Et in. §. seq̄nti subdit vex q̄ ipatores aliquando modū suū ignorantes nō in numero cōsentientiū sz p̄mi distribuentiū imo exterminātū esse voluerūt. Inter q̄nter ēt in hereticoz pfidiam plapsi catholice matris eccl̄ie vnitatē impugnare conati sūt scōrum patz istituta cōtra eos pdierūt vt se electōi non igerēt et quisq̄s eozz suffragio eccl̄iaz obtinet anathematis vinculo innodaret. Sicut ēt scriptura diuina dicit. q̄ Ezechias postq̄z dissipauit excelsa: vbi. s. idola colebāt cōfregit etiam serpentē eneū quē fecerat Moyses: q̄z illū serpentem deus fieri iusserat ne serpētina morte ppls interiret. Ille āt populus iā venerarī colere cepat. Iccirco destruxit iste quod deo volente fecerat ille. Ac p hoc magna auctoritas ē in ecclesia habenda: vt si nōnulli ex p̄decessoribus et maiorib⁹ fecerūt aliqua statuta. s. q̄ p illo tpe fuerūt sine culpa et postea vtūtur in errorem et supstitiōem sine aliqua tarditate et cū magna auctoritate destruēda sūt. Hec Gratian⁹ Et dicit ibi glo. q̄ successores debent mutare scā instituta anteceſſoz ēt bona si viderint esse pniciosa exēplo. 12. q. 1. c. Videntes. 31. q. 1. c. 1. 96. di. c. Bene. in fine. extra de decimis. c. suggestū. Notandū tñ q̄ mutatio legū fieri nō dz sine cā multū vtili vel necessaria. vñ Nico. papa di. 12. Ridiculū inqt ē et satis abhoiabile dedecus vt traditōes quas a patrib⁹ accepim⁹ infringi patiamur. Iō igt Tho. vbi supra q̄ lex humana intū recte mutaī inquātū p eius mutatōem p̄uidet bono cōi. Dz āt ipsa legis mutatio quātū in se ē quoddā detrimētū cōis salutis qz ad obseruantiā legū plurimū valz cōsuetudo vnde q̄n mutaī lex vis constitutiua legū minuitur iquātum tollit cōsuetudo. Et iō nūq̄z debz lex mutari nisi ex alia pte tñ recōpenseī cōi bono cōiq̄z saluti ex ista pte derogaī. Qđ q. dē cōtingit ex hoc q̄ aliqua maxima et euidētissima vtilitas ex nouo statuto p̄uenit vel ex eo q̄ est maxima necessitas eo q̄ lex constituta aut grauamē aut inigtatē cōtinet aut ei⁹ obseruatio ē plurimū nociua. vnde dicit a iurispito q̄ in rebus nouis cōstituēdis euidēs dz ē vtilitas vt recedatur ab eo iure quod diu equū visuz ē. Et cū leges habeant maximā vtutē ex cōsuetudine vt dicit phs 2o politice. Iō nō sunt de facili mutande. Ex hoc in decretis ponūtur multa q̄ a consilijs vel sūmis pontificib⁹ edita q̄ tamen sūt imutata seu reuocata. Aliqua gppe abrogata p contrariā cōsuetudinē Sicut diximus i sermone de p̄suetudine. de ieiunio ieboando a clericis. de dieb⁹ rogationū et similib⁹. Itē. 22. q. 5. c. Honestū. habetur q̄ iuramētum i iudicio fiat a ieiunis. Et in. c. Decreuit. dicit q̄ i qua dragesima in aduentu in dieb⁹ dñicis nō exigātur vel exhibeanī iuramēta. s. solēnia in iudicio Et vtrūq̄z ē abrogatū p contrariā consuetudinē. Multa ēt edita antiquo iure sunt imutata. Sicut electio sūmi pontificis nō a cardinalibus tñ sed ēt ab alijs religiosis et clericis facienda auctoritate Nicolai pape. Sicut habeī. 23. di. c. in nomine

ē. Jn noie dñi. Jta epōx electio non a canonicis tñ. s. maioris ecclesie: sz ēt ab alijs clericis faciēda ſm ordinatōem Jnnocentij scām in cōsilio rome: que habet di. 63. c. Oēuntib⁹. Sz electio pape hodie fit a cardinalibus vt j. c. vbi piculum. de electōe. li. 6. Electio epōx ſm iura cōia fiebat a canonicis cathedralīū ecclesiarū ꝛ cōfirmabat a metropolitanis. Sz hodie sum mi pontifices reseruāt sibi ꝓuisionē ꝛ collationē oīum dignitatū. s. patriarchax metrapolitanox epōx: abbatū ꝓpositurarū ꝛ plebanatuz seu ꝓioratuū ꝛ ecclesiax collegiatax. Jtem dist. 77. ꝛ. 78. ꝓ totū habet de etate ordinandox. s. q ad subdiaconatū nō debeat qs ordinari ante annū. 20. Ad diaconatū ante. 25. Ad ꝓsbyteratū añ. 30. Jbi ēt habet de ceteris interstitijs seuādis iter ordinē ꝛ ordinē. Sz ꝓ clementiā de etate ꝛ qualitate ordinādox. hec imutata sūt: ꝛ ibi determinat q subdiacon⁹ in decimooctauo anno. Diaconus in. 20. Sacerdos in. 25. inchoato ꝛ si nō cōpleto valeant ordinari. Et nō ante sine dispensatione pape. Nec interstitia illa oportet seruari. Sed si legitima etas exiſtit ad omnes ordines infra annum potest quilibz ꝓmoueri. Jmmo intra vnam quadragesimā vt s. in prima dñica eius recipiat oēs ordines minores. Jn sequenti sabbato subdiaconatū. Jn sabbato ante dominicam de passione diaconatum. Jn sabbato sancto sacerdotium: dummodo aīs sit idoneus. Jtem in causa. 35. q̄ ponuntur in. q. 2. 3. 4. ꝛ. 5. quo ad gradus consanguinitatis ꝓhibitos ad contrahenduz matrimonium. s. ser gradus correcta sunt ꝛ imuta ta per decretalem Gregorij noni: que habetur extra de consanguinitate ꝛ affinitate. c. Nō de cet. vt dicit glo. vbi diminuūtur duo gradus ō illis ser q̄ difficile erat ꝛ menti retinere tot gradus: vnde multi ex ignorantia contrahebant i gradibus ꝓhibitis. Jtem. 2. q. 4. c. Sepe cōtingit. statutum erat q cum furtum reperiꝛ factum in monasterio: ꝛ ignoratur auctor deberz fieri talis purgatio: vt abbate vel alio ex monachis celebrante missam omibus detur cōio sub hac forma. Corpus dñi sit tibi ad ꝓbationem hodie. Dicit glo. ꝛ bene q istud statutum ē abrogatum quia indebite fieret. Sic ꝛ alia multa sunt que singula recensere nimis foret ꝓlixū.

Nō in lege positiua rōnabilis est dispensatio q̄ fit vel ex vtilitate vel ex necessitate. Ca. 3

t Ertiū mysteriū declarandū dr dispensatio vbi sciendū q dispensare i legib⁹ vel eas interpretari spectat ad prelatos ꝛ rectores: qui. s. in huiusmodi habent potestatem nisi subita necessitas occurrat cui oporteat subito obuiare ne sequatur aliquod inconueniens. Nam tunc ipsa necessitas hz annexam ipsā dispensationem legis ꝛ quilibet per se potest interpretari legem ꝛ dispensare secum ꝛ precipue cū non potest ad superiorem habere recursum: vt pz. 1. q. 1. c. Si ergo. Puta cum quis grauiter infirmatur tpe ieiunij ab eccliam instituti ꝓ se ipsum pōt dispensare secum in lege ieiunij ꝛ interpretari q non obligetur ad illam. Jn obseruatōe enim legum vel preceptorum maxime attēdi ꝛ seruari intentio ferentis legem vel preceptum: de qua si constet ꝛ contraria sit ad scripturam legis vel verbum precepti eq̄ obediendum ē omissa littera legis vel precepti. 22. q. 5. c. humane. Si aūt dubitatur de intentione standum ē littere scōm Archi. vel habeatur recursus ad superiorem si potest haberi cuius est interpretari ꝛ dispensare: vel si non potest haberi habeatur consilium peritorum. Possunt autem ſp si prelati ꝛ debent cum adest causa rationabilis dispensare: puta alicuius necessitatis vel vtilitatis. vnde extra de prebendis. c. Exposuisti. glo. ait. Necessitas vel vtilitas ista duo frequēter dispensationem inducunt. 1. qōne. 7. c. tali. Hinc Hosti. ita diffinit dispensationem. Dispensatio est iuris alleuiatio facta cum causse. s. rationabilis cognitione ab eo qui potest. Si vero prelati absq̄ rationabili causa vel saltem dubia ꝓ sola voluntate licentiam tribuunt vendi contra legem secundum bernardum in li bro de precepto ꝛ dispensatione non erunt dispensatores sed dissipatores: ꝛ peccabūt ipsi dispensantes cum dispensatis si eis vtuntur. Et quia papa in ecclesia dei habet plenitudinez potestatis in oibus pure positiuis habet plenitudinem potestatis dispensandi. Et sic dicatur habere omnia iura in scrinio pectoris sui de constitutionibus in. c. Licet. li. 6. quantum. s. ad interpretationem ꝛ dispensatōem. Episcopi autem dispensare possunt ſm cōmunem opinionem doctorum in his que non sunt eis a iure ꝓhibita. Extra de sententia excōmunicationis. c. Nuper. ꝛ distinctione. 50. ca. Miror. Que autem eis ꝓhibeantur habes in glo. Jn necessitate vero manifesta in omni lege positiua dispēsat: vnde. 1. questione. 1. in capi. Remissionem. ꝛ extra de obſuatōe ieiunioꝛ. c. cōsilium. Necessitas nō habet legem: sed ipa sibi

legez facit. Et de regulis iuris. c. Quod nō ē. Quod nō est licitū in lege necessitas licitū facit. Nā ⁊ sabbatū custodiri p̄ceptū ē Machabei tñ in sabbato sine culpa pugnāt. Et ad idē fac̄ capituluz. Quāto. Extra de cōsuetudine. Et de cōse. di. 3. capitulo. Peruenit. Et de cōsec. di. 5. capitulo. Discipulos. Et. 81. di. c. Quisqs. ⁊ capitulo. Delitie. ⁊. 81. di. c. Cū oib⁹. ⁊ extra de furtis. c. Siqs. Sed querūt aliqui quare siquis furat̄ ꝓpter necessitatē famis dz tres hebdomadas penitere: vt dicit̄ pretacto. c. Siquis Respondet glo. qz modica fuit necessitas: sz si magna fuisset non imponeret̄ penitentia. Adhuc queritur quare nō excusat̄ mulier a fornicatione ꝓpter necessitatez famis. ff. de ritu nup. l. Palā. §. Non est. sic̄ excusat̄ a furto. Et rñdet glo. q ꝑ necessitatē res facta ē cōis. vt. 42. di. §. primo. Et. 23. q. 3. in. c. Qd aūt. Sed in fornicatione nō est ita. Ideo nulla necessitate lz fornicari. 88. di. c. Fornicari. Et poti⁹ dz mulier omnia mala sustinere q̄z fornicari. 32. q. 5. c. Ita ne. Ampli⁹ querit̄: cur excusat̄ homo ab homicidio si ex necessitate ineuitabili se defendendo aliquē occidit. Ad hoc dicit glo. q inter ficiens nō ipse interficit: sz potius q interfectus est se interfecit qui aggredit̄ illuz. Extra de homicidio. c. Sicut lator. Spiritu sancto igit̄ instigante multa a sanctis patrib⁹ edita sunt saluberrima statuta ⁊ sanctissime cōstitutiones quibus possent fideles spiritualiter viuere. Sed hodie xp̄iani populi aures habent ⁊ nō audiunt: qm̄ pauci sunt q implere studeāt illa p̄cepta ecclesie que in prima parte explicauim⁹. Quinimo laudant illa verbis ⁊ approbant tanq̄z dignissima: ⁊ digito suo nolunt ea mouere. Dies festi ꝯmuniter violant̄: nō sanctificantur cū in illis vacēt viri ⁊ mulieres vanitatib⁹ ⁊ dissolutionib⁹ execrandis. Ieiunia gulosis multis ⁊ voluptuosis exosa sunt. Misse ex communi corruptela a puellis nubilib⁹ nō audiunt̄: qbus ad choreas ⁊ vana spectacula ꝑgere nō videt̄ infamia. Sz visitare sacra dei templa ⁊ audire diuina dedecus apparet ⁊ ignominia. Cōfessiōes vel omittuntur vel fiunt apparenter cū mēte lupina: qm̄ cū ꝓposito aliena detinendi ⁊ rapiendi adulterandi: ⁊ peccata preterita ꝓsequendi. Decime aūt in plerisqz locis nō cognoscunt̄ vel soluunt̄: in alijs cū liuore mētis ⁊ angustia cordis. Excōmunicationes ⁊ ecclesie censure habent in derisum: ⁊ multi sic excōmunicati ecclesie claues cōtemnūt. De clericis nō psallentib⁹ horas taceo: deus iudices illos. Religiosi vo multi sunt nomine ⁊ paucissime re: qm̄ etiaz plerique ex illis q vident̄ austerā ⁊ sanctā ducere vitā nullā habēt reuerentiā ad clericos seculares: ⁊ quasi pro nihilo ducunt qcqd ab ecclesia cōstitutuz est ꝑ cōseruatione graduū ⁊ officioꝝ. Duz ꝯfessiones audiunt detrahūt parrochianis p̄sbyteris ⁊ ordinarijs locorum: de decimis ipsi sciunt quam cōfitentibus cōscientiā faciant. Ingerūt se q̄ztū possunt p̄sumptuose ad curā animaꝝ sub specie charitatis ⁊ zeli. O cōfusio maxima christiane religionis nolle obedire traditionib⁹ sanctissime ecclesie dei. De matrimonijs indebite cōtractis tum ꝓpter impedimēta: tuz ꝓpter deceptiones ⁊ fraudes clādestinas longuz esset singula enarrare. Nō sic. o christiani redempti p̄cioso sanguine christi: nō sic. Que dixerunt. s. patres sancti ⁊ ecclesie rectores: facite ⁊ seruate vt sic mereamus fieri participes gratie diuine. Quā largiat̄ nobis iesus christus filius dei: q sit benedictus cū patre ⁊ spiritu sancto ꝑ infinita secula seculoꝝ Amē.

Feria quarta tertie hebdomade. De supbia transgressoruz legis ciuilis.

Sermo. .18.

Filius hominis non venit ministrari sed ministrare. Vba sunt redēptoris nr̄i originaliter Mathei. 20. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Ne qs horreret humilitatis regulā: voluit saluator nr̄ iesus xp̄s illam suo exemplo cunctis ostendere: quoniā homines vt Lactantius refert magis volunt exēpla q̄z verba: qz loqui facile est: prestare difficile: vt igit̄ scribitur Actuū primo. c. Cepit iesus facere ⁊ docere. Fecit aūt multa. Sed inter illa vnū illud nobis se offert ꝯsiderandū: q cū ipse nō esset subditus legi voluit ea que erant legis implere: vnde ⁊ circūcisus ē ⁊ in templo. 8. die post natiuitatez oblatus. Cū vero hoc ex humilitate fecerit vt nobis p̄beret exempluz satis est execrāda supbia illoꝝ qui sua volūtate ⁊ nō legibus volunt omnia facere: ꝯtra quos ⁊ si dixerimus in sermone p̄cedēti adhuc remanet aliqd enarrandū cōtra eos qui legē humanā ⁊ ciuilez abiciunt. Iccirco in p̄senti sermone de superbia transgressoruz legis ciuilis erimus tractaturi. Proponemus autē de ipsa lege tria mysteria cotemplanda.

Primū dicit̄

Primū dicit diffinitionis.
Secundū obligationis.
Tertiū abrogationis.

Quid est lex & de actibus legis atq; de illi⁹ necessitate. Cap. .I.

Primus mysteriū dicit diffinitiōis. In quo videre debem⁹ tria. Primo legis quidditatē. Secūdo legis actualitatem Tertio legis necessitatē. Primo videamus quid sit lex in cōmuni. Et ad hoc dicit beatus Tho. prima. 2. q. 90. lex est ordinatio rōnis ad bonū cōe ab eo q curā habet cōmunitatis promulgata. vbi ponunt quattuor ꝺditōes legis.

Prima est rationis practice ordinatio.
Secūda boni cōmunis ꝓcuratio.
Tertia populi vel principis cōstitutio.
Quarta legis ꝓmulgatio.

Prima cōditio legis est rōnis practice ordinatio. Ordinat. n. rōnē practicā ad actiones. Dicit nāq; Hysi. q lex dicit a legendo: qz scripta est: vel dicit a ligādo qz ligat. i. obligat ꝑceptis affirmatiuis ad agēdū: negatiuis ad cauē duz: vel dicit lex ab eligendo ſm Aug. qz dz q libet eligere viuere ſm legē. Isti aūt act⁹. s. eligere legere & ligare sunt actus rōnis. Notā duz tñ vt dicit Tho. 1. 2. q. 95. arti. 2. Nō omnis lex humanitus posita intantū hz de legis rōne inꝯtum a lege nature deriuat ex eo q rōnis prima regula est lex nature. Et hz iurisperit⁹ dicat. ff. de legib⁹. Nā ad ea. q de oib⁹ q̄ a maioribus tradita sunt ratio reddi non pōt: hoc dicit nō qz leges oēs nō ꝓcedāt a rōne si iuste sunt: sꝫ qz nimis esset difficile & plurū. Sz vt dic̄ philosophus. 5. ethicoꝝ. In talib⁹ oportet attendere ex toꝝ vel senioꝝ vel prudētiū i demonstrabilib⁹ enunciationib⁹ & opinionib⁹ nō min⁹ q̄ꝫ demonstrationib⁹. Secūda cōditio legis est boni cōis ꝓcuratio: vñ Hysido. di. 4. c. Erit autez lex. aut. Lex nullo priuato cōmodo sed ꝓ cōi vtilitate ciuū dz eē cōscripta. Ratio. qz cuz ois pars ordinet ad totū sicut ipsectū ad pfectū: vn⁹ aūt hō sit pson̄a ꝓmunitatis pfecte necesse est q lex respiciat ꝓprie ordinē ad cōem felicitatem. Quodcūq; aūt ꝓceptū fiat ad aliquē de aliq̄ particulari op⁹ intantū hz rationē legis inꝯtū ordinatur ad bonū cōe. Tertia cōditio legis est populi vel principis cōstitutio. vñ dicit Hysido. li. 6. ethicoꝝ. q lex est cōstitutio populi q̄ maiores natu simul cū plebib⁹ aliqd sanxerūt. dist. 2. decretoꝝ. Ratio ſm Tho. est qz lex vt dictū est propie & principaliter ordinat ad bonuz cōe. Ordinare aūt aliqs ad bonuz cōe est principis vt totius multitudinis. Nā intentio legislatoris est vt hoies ad virtutes inducat & a vicijs retrahat. Sz ꝓsona ꝓuata pōt qdē inducere monitione aut suasione bene dispositos. Sz efficaciter inducere. s. ꝑ viz coactiuā metu penaꝝ ꝓteruos & male dispositos nō pōt nisi ꝓsona publica ad quā ptinet penas infligere. Quarta cōditio legis est ꝓmulgatio: vt. n. dicit Bratianus di. 4. Leges istituunt cū ꝓmulgant. Ratio est qz ad hoc q lex obliget oportet q i noticiaz deducat alioꝝ. Ꝫ aūt fit ꝑ ꝓmulgationem. Et lex qdē naturalis ꝓmulgata est a deo ſm q deus eā mentib⁹ hominū inseruit naturaliter cognoscendā. Lex aūt exterior humana ꝓmulgat quo ad ꝓsens Vbi sed in futuꝝ scripto. vñ legis ꝓmulgatio q̄ fit Vbo in futuꝝ extendit per scripture firmitatē q̄ quodā modo legē semp ꝓmulgat. Illi aūt cozā qb⁹ lex nō ꝓmulgat obligant ad legē seruandā inꝯtū ad coꝝ noticiam deuenit vl deuenire potuit ꝑ alios ꝓmulgatione facta. glo. Vbi. c. Cognoscētes. extra ꝺ ꝓstitutionibus inqt. Exquo publice ꝓmulgata est cōstitutio oēs tenent ad ipsius obseruātiam et oēs ligat post duos menses a publicationibus tpe elapsos. In Autētico vt facte noue ꝓstitutiones. circa principiū coll. 5. Nec est necesse vt singuloꝝ aurib⁹ inculcet. 16. di. c. Nō dicitis. nisi ꝓbaret qs tūc extra ꝓuinciā fuisse vl aliud impedimētū. Argumētū exꝓssuz extra q matrimoniū accusare possunt. c. Cū in tua. Secūdo videam⁹ legis actualitatē ſm Hysido. dis. 3. decretoꝝ. Quatruplex est. n. actus legis.

Omnis. n. lex aut ꝓmittit aliquis vt vir fortis petat premiū. Aut vetat vt sacraruz Vginū nuptias nulli liceat appetere. Aut punit vt q cedē fecerit capite plectat. Aut ꝓcipit vt diliges dñz deū tuū. Ratio istoꝝ ſm Tho. 1. 2. q. 93. qz cuz lex sit directiua humanoꝝ actuū. Tres sunt differentie actuū humanoꝝ. Quidā. n. sunt actus boni ex genere: vt sunt actus virtutuz: & respectu horū ponit actus legis ꝓcipere ꝓcipit. n. lex actus virtutū: vt dicit quinto ethicoꝝ. Quidaz alij actus sunt mali ex genere: sicut sunt act⁹ viciorū: & respectu hoꝝ ponit actus legis ꝓhibere. Quidā alijs sunt indifferenter ex genere: & respectu horuz dicit lex ꝓmittere. Possunt etiā differentes dici qui paꝝ habent boni vel mali: vt peccata venialia. Oportet autē q aliquid fit per quod inducat lex subditos vt ei obediant. Hoc autē est timor pene. Et respectu hui⁹ dicit

actus legis punitio. Nō autez ponit̄ consilium actus legis: qꝛ cōsulere etiā spectat ad priuatam personaz cuius nō est condere legez. Quilibet enīz pōt alteri cōsulere. Similiter premiare nō ponit̄ actus legis sicut punire: qꝛ premiare pōt qlibet: sz punire nō potest nisi persona publica ⁊ qui est minister legis: cuius auctoritate pena infertur. Tertio videre debem⁹ legis necessitatem. Fuerunt quippe non supflue sed necessarie. vt inquit Tho. prima secūde. q. 95. Leges humane ad retrahēdū homines a vicijs ⁊ inducenduz ad virtutes. Naz homini inest naturaliter quidaz appetitus ad virtutem. Sed ipsa virtutis pfectio necesse est ꝙ adueniat homini per aliquaz disciplinaz. Sicut videm⁹ ꝙ ꝑ aliquaz industriaz subuenit̄ homini in suis necessitatibus: puta in cibo ⁊ vestitu quorū initia q̄dam sunt a natura. s. a ratione ⁊ manu. Nō aūt est a natura cōplementū ipsum. Ad hanc autez disciplinaz nō de facili sibi homo sufficiens est: qꝛ pfectio virtutis cōsistit p̄cipue in retrahendo se ab inordinatis delectationib⁹ ⁊ indebitis: ad quas homines sunt proni ⁊ maxime iuuenes q bus magis est efficax ⁊ necessaria disciplina. Et ideo oportet ꝙ huiusmodi disciplinā ꝑ quaz ad viuertutez perueniut̄ ab alio sortiant̄. Et q̄ꝫtuz quidez ad illos iuuenes q sunt proni ad virtutis actus vel ex dispositione nature vel ex consuetudine vel magis ex diuino munere: sufficit disciplina paterna que est ꝑ admonitiones. Sz qꝛ inueniunt̄ proterui ⁊ ad vicia ꝓni qui de facili verbis moueri nō possunt necessarium fuit vt per vim ⁊ metū cohiberent̄ a malo: vt saltim sic a malis desistentes ⁊ alijs quietā vitā redderent: ⁊ ipsi tandez per huiusmodi assuetudinez ad virtutez perducerent̄: ⁊ voluntarie facerent que metu prius implebant: ⁊ sic efficerent̄ virtuosi. Huiusmodi autē disciplina cogens ē disciplina legū: vnde necessariuz fuit ad pacē hominuz ⁊ virtutē acquirendā vt leges humane cōstituerent̄. Hinc Hysido. dist. 4. ca. Facte sunt. ait. Facte sunt aūt leges vt eaꝝ metu humana coerceatur audacia: tutaqꝫ sit inter ipro bos innocentia: ⁊ in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur audacia ⁊ nocendi facultas Et in prologo decretaliū. Ideo lex ꝓditur vt appetitus noxius sub iuris regula limitet̄ per quaz genus humanuz vt honeste viuat alteruz nō ledat: ius suuz vnicuiqꝫ tribuat informatur Et si obiceretur ꝙ melior est iusticia ⁊ lex animata q̄ꝫ inanimata. Sed iudex est iusticia animata: dicit enim Aristo. 5. ethicoꝝ. ꝙ ad iudicem cōfugiunt homines sicut ad iusticiam animataz: lex autem est quasi iusticia inanimata. Ergo videtur ꝙ melius fuisset vt executitio iusticie cōmitteret̄ arbitrio iudicum q̄ꝫ ꝙ lex aliq̄ conderetur. Respondet Tho. vbi. s. ꝙ s̄m augusti. in primo rethoricoꝝ. melius est oīa ordinari lege q̄ꝫ dimitti arbitrio iudicū: ⁊ hoc ꝓpter tria. Primo qꝛ facilius est reperire paucos sapientes q sufficiant ad rectas leges cōdendas: q̄ꝫ multos q requirerent̄ ad recte iudicandū de singulis. Secūdo qꝛ illi q leges ponunt multo tempore cōsiderant quid lege ferendū sit. Sed iudicia de singularibus factis sunt ex casib⁹ subito ortis. Facilius aūt ex multis consideratis pōt homo videre quid rectū sit q̄ꝫ ex vno solo facto. Tertio qꝛ legis latores iudicant in vniuersali ⁊ de futuris: sed homines iudicijs p̄sidentes iudicāt ad q̄ afficiunt̄ odio vel amore aut cupiditate ⁊ sic eoꝝ deprauatur iudiciū. Quia ergo iusticia animata iudicis nō i multis inuenit̄ ⁊ qꝛ flexibilis est: ideo nemini fuit in qbuscūqꝫ est possibile lege determinare qd iudicandū sit: ⁊ paucissima arbitrio hominuz relinquere.

Qd ciuiles leges iuste sunt ſuande: ⁊ ꝙ aliquando licet facere p̄ter verba legis: ⁊ qualiter melior ē ciuitati bonus minister sine lege q̄ꝫ lex sine ministro.

Capitulum. .2.

Secundū mysteriū cōtemplandū de lege dicit̄ obligationis. In quo tria sunt dubia declarāda.

Primū vtrū obligentur homines in foro cōscientie ad obseruantiā leguz seculariuz.

Secundū vtrū liceat aliquādo subditis legis preter ꝟba legis agere.

Tertiū vtrū expedientius sit ciuitatē regi ꝑ bonā legē ⁊ maluz ministrū: q̄ꝫ ꝑ bonuz ministruz sine bona lege.

Ad primū dubiū rñdet Tho. 1. 2. q. 96. arti. 4. ꝙ si leges seculares sunt iuste obseruande sunt. Ita ꝙ nō obseruans peccat. vñ Aug. di. 9. c. Quicūqꝫ ait. Qui legib⁹ imperatoꝝ q̄ pro dei voluntate ferunt̄ obtemperare nō vult acqrit grāde suppliciū. Qui aūt legib⁹ iperatoruz que cōtra dei voluntatē feruntur obtemperare nō vult acquirit grande premiū. Igit̄ lex humana si nō est iusta q̄ꝫuis large dicat̄ lex inq̄ꝫtum ab aliquo habente auctoritatē cōstituit̄ s̄m illud Isaie. 10. c. Ve q cōdunt leges iniquas nō tamen ꝓprie

men ꝓprie est lex: qꝛ nō ligat idest non obligat ad sui obseruantiā. Si autē iusta a deo inspirā te est ꝟm illud ꝓuerbioꝝ. 8. ¶Per me reges regnant ꝛ legū cōditores iusta decernunt. ¶Dꝛo pterea xp̄s nascens seruari voluit a matre sua legez hois infidelis: cū. s. vt scribit Luce. 2. cap. Exijt editū a cesare augusto vt describeret vniuersus oꝛbis ꝛ ipse iuit in bethleē. Sciendū tamē ꝟm Tho. vbi supꝛa. q leges humanitus posite dicunt. Juste vel iniuste ꝟm quatruplicē causam. s. finalē: efficientē: formalē: ꝛ materialez. ¶Dꝛimo ꝟm causam finalē ex fine qui oꝛdinantur ad bonuz cōe. Jste eni est finis legis: vtilitas cōmunis boni vt dictū est. Ecōtra ē lex iniusta quādo est cōtraria cōmuni bono. vñ qui aliquis ꝓfidens iponit leges onerosas subditis nō ꝓpter cōem vtilitatez: sed ꝓpter ꝓpriatā suā vt ꝓpter cupiditatez vel gloriaz faciens statutuz q qui facit talē defectum soluat tantuz: qꝫ nō ꝓpter aliud facit nisi vt inde lucret: vel cum imponit tallias ꝛ gabellas vltra debituz vt thesaurizet ꝛ similia. Secūdo dicunt leges iuste ex causa efficienti seu auctore. Causa efficiens legis est statuens legez. Si ergo nō excedit ptātē ferentis: qꝛ. s. eā facit subditis suis iusta ē. Jn iusta autē si fert legez sup eos in qbus non habet potestatē. ¶Puta si laicus cuiuscūqꝫ dignitatis etiaz imperialis facit legē que extendat etiaz ad clericos: vt q habeāt respondere in foꝛo suo vel q soluant tallias ꝛ huiusmodi. non. n. habēt ptātē sup clerū. Tertio leges dicunt iuste ex foꝛma: qñ. s. ꝟm equalitatē ꝓpoꝛtionis iponunt onera subditis in oꝛdine ad bonū cōmune. Cū enim vnus homo sit pars multitudinis quilibet hō ꝛ qd est ꝛ qd habet est multitudinis. Sicut quelibet pars est qd est totius: vñ natura aliqñ aliquod detrimentū infert parti vt saluet totuz. Et ꝟm hoc leges ꝓpoꝛtionabiliter onera imponentes sunt iuste ꝛ obligant i foꝛo cōscientie vñ ex causa rationabili rectores ciuitatū imponunt aliquas collectas: puta ad defendendū se in iusto bello: ꝛ ꝟm ꝓpoꝛtionē debitā: q hoc recusaret peccaret. Jniuste aūt sunt leges qñ nō equaliter onera imponuntur ꝟm ratā vnicuiqꝫ ꝓtingentez ꝛ ꝟm substantiā. Sed alij nimis grauātur enoꝛmit. Alij nimis alleuiant. Et iste sunt violēte magis qꝫ leges. Jdeo nō obligant in foꝛo cōscientie nisi foꝛte ꝓpter vitandū scādalū vel ꝓturbationē: ꝓpter qꝫ bō etiā quādoqꝫ debet cedere iuri suo. Quarto leges sunt iniuste ex materia qñ sunt de reb⁹ illicitis ꝓtra ius diuinū vel naturale: vt qō adoꝛent idola. Sicut fecit nabuchodonoſoꝛ legē q oēs adoꝛarēt statuā Danielis. 3. c. Et tales leges nō sunt obseruande: qꝛ vt scribit Actuū. 5. c. O bedire oꝛ deo magis qꝫ hominib⁹. Ad idē facit. c. Julianus. xi. q. 3. Et nota q cōdentes leges iniquas puta ad imponendū collectas indebitas ꝛ grauamina tenent ad restitutionez ipsi ꝛ heredes eoꝝ omniū damnoꝛuz que occasione dictaruz legū aliqui passi sunt. Et illi qui indurerunt conditorē ad talē legez faciendā quilibet insolidum: vnde igitur tam predictū est iuste leges seruā de sunt nō cōtemnende. Hinc Belasius papa di. 10. ait. Quis aut leges principū aut patruz regulas aut monitiones paternas dicat debere ꝓtemni: nisi qui impunitū sibi extimet trāfire cōmissum. Secundū dubiuz fuit vtrum liceat aliquādo subditis legis pꝛeter ꝟba legis agere. Ad hoc dicit Tho. 1. 2. q. 96. articulo 6. q cū omnis lex oꝛdinet ad bonū cōmune intantuz habet vim ꝛ rationē legis inquantuz aspicit ad cōmune bonū. Secunduz vero q ab hoc deficit non habet virtutez obligandi: vnde iuris peritus dicit: q nulla iuris ratio aut equitatis patitur benignitas vt que salubꝛiter ꝓ vtilitate hominū introducuntur ea nos duꝛioꝛi interꝓtatione cōtra ipsoꝝ cōmoduz pducamus ad seueritatez. Et Bernardus libꝛo de pꝛecepto ꝛ dispensatione ait. Jniquuz ꝓculdubio foret si ea que sunt ꝓ sola charitate instituta cōtra charitatez tenerentur. Contingit autem q aliquid obseruari cōmuni saluti est vtile vt ꝓ pluribus quod tamē in aliquibus casibus est nocumentū maximū. Quia igitur legis latoꝛ non pōt omnes casus singulares intueri ꝓponit legem ꝟm ea que vt in pluribus accidunt ferens intentionē suaz ad cōmunez vtilitatem: vnde si emergat casus in quo talis obseruatio legis sit damnosa nō salutifera: talis lex non est seruanda. Sicut si in ciuitate obsessa statuatur lex q poꝛte stent clause hoc est vtile cōmuni saluti vt in pluribus. Si autez contingit casus q hostes insequantur aliquos ciues per quos ciuitas cōseruatur damnosissimum esset ciuitati si poꝛte eis non aperiuntur. Et ideo in tali casu poꝛte essent eis aperiende cōtra ꝟba legis vt ſuaret vtilitas ꝓmunis quā intendit legis latoꝛ. ¶Dꝛo pterea dicit in glo. i. plogo decretaliū. Mouis moꝛbis noua cōuenit antidota ꝓparari. Et de iuramēto calū. c. ceteꝝ. Et varia exꝑimēta moꝛboꝝ varia nos cogūt remedia iuenire. 50. di. c.

Vt ꝺstitueret. Et qꝫ medicamēta morbis exhi
bent hoc iura negocijs. Et ita glo. in ꝓlogo.
Que de nouo emergunt auxilio nouo indiget
ff. de iterrogatorijs actionib⁹. l. de etate. §. Ex
eā. eē de officio iudicis delegati. c. Insinuāte.
Sed tñ ꝯsiderandū est qꝫ si obseruatio legis ꝑz
verba nō hz subitū periculū cui oporteat statim
occurrere: nō ptinet ad quēlibet interpretari qd
sit vtile: sed hoc solū ptinet ad ꝓncipes q ꝓp
pter hmōi casus habent auctoritatē in legib⁹ di
spensandi. Si vo sit subitū periculū nō patiens
tantā morā vt ad superiorē possit recursus ha
beri ipsa necessitas dispensationē hz annexam.
Nec obstat qꝺ Aug. dicit di. 4. ca. In istis. qꝫ
nō lz aliqu iudicare de lege. Sz sigs ꝑtermit
tat vba legis dicens se intentionē legis seruare
videt qꝫ iudicet de lege. Ad hoc dicit Tho. Il
le q in casu necessitatis agit ꝑter vba legis non
iudicat de lege sz de casu singulari: in quo videt
vba legis nō esse seruāda. vñ dicit eē de rescri
ptis in. c. Caulaz. vba in reseriptis vel legib⁹
posita debem⁹ ꝺsequare equitati etiā si vba nō
paterent. Itē si arguat qꝫ ei⁹ est interpretari le
gez cui⁹ est ꝺdere vt dicit. xi. q. 1. c. Sicut. n. §.
Ex hijs oib⁹. Sz subditor legis nō est cōdere
legē: nec ergo eor est interpretari intentionem
legis latoris: sed sm vba agere. Rñdet Tho.
qꝫ ille q sequit intentionē legis latoris nō inter
pretat legē simpliciter sz in casu in quo manife
stuz est p euidentiā nocumēti legis latorē aliud
intendisse. Si. n. dubiū sit dz vel sm vba legis
agere vel superiores cōsulere. Cōfirmant om
nia supradicta p illud qꝺ scribit. 22. q. 5. c. Hu
manc. Qꝺ vba debent seruire intentioni non
intētio vbis. vñ Ilarius eē de vbor signi. c.
Intelligētia ait. Intelligētia vbor ex causis ē
assumēda: qr nō sm hom res sz rei sermo dz esse
subiectus. Ibi dicit glo. vba nō sunt ītelligen
da statim vt sonare vident maxime vbi ambi
gua sunt. Sed ꝺsiderāda est intentio loquētis.
ff. de vbor signi. l. Nepos ꝓculo. ff. de regu
lis iuris. l. Semp in stipulationib⁹. 31. q. 1. in
c. Quó vgib⁹. Et glo. in. c. ¶Preterea. Extra
de vbor signi. ingt. ¶Peccator est mens dicē
tis ꝯz vox. ff. de supellectili legata. l. Labeo. nec
plus vbū ꝯz volūtas inspici dz. C. q̄ res pigno
ri obligari possunt. l. vlti. ¶Sequit Tho. qꝫ ꝯz
uis sapiētes nouerint intentionē suā vbis ex
plicare t ꝺditores legū fuerint sapiētes tñ nul
lus ita sapiens est vt possit oēs casus excogitare
vñ. ff. de administratione rer ad ciuitatē ptinē
tiū. l. 2. §. Si eo tpe. dicit. Fortuitos casus nul
lus hoiz cōsiliū ꝓuidere pōt. Ideo nō pōt suffi
cienter p vba sua in lege exprimere ea q̄ cōue
niunt ad finē intentum. Et si posset legis lator
oēs casus considerare nō oporteret qꝫ oēs ex
primeret, ꝓpter cōfusionē vitandaz: ꝯz legē fer
re dz sm ea q̄ eueniunt vt in plurib⁹. Ter
tiuz dubiū erat vtrū expedientius sit ciuitatē re
gi p bonā legē t malū ministeriū: ꝯz p bonum
ministeriū sine lege. Et Heraldus odo. super
gnto ethicor dicit qꝫ p bonū ministeriū. Quia
illud regimē est ciuitati expediēn⁹ qꝺ ē ad finez
t felicitatē ciuitatis efficatius: ħ aūt est regimē
boni viri: ergo ipsum expedientius est regimine
bone legis. Mā finis t felicitas ciuitatis est eē
cues iustos prudētes t bonos: hoc habito cete
ra necessaria ciuitati faciliter habent. Sed qꝫ ad
ħ sit efficatius regimē boni viri apparet ex tri
bus: in ꝯbus vir bon⁹ excedit legē. Videlicet.
¶Potentia. ¶Prudentia. Justicia. Qꝺ vir do
nus sit potentior: ꝑz qr quattuor sunt motiua q̄
cōtinent totaz potētiam faciēdi hoies bonos. s.
Metus. Amor. Exhortatio. Exemplum. De
metu Aristo. dicit. 10. ethicor. Multi obediūt
magis necessitati ꝯz fmoni t iacture quā timēt
magis ꝯz bono. De amore etiā sequit ibidē: qꝫ
paterni fmones t mores magis habēt de ptā
te: ꝯz legalia t ciuiles mores ꝓpter cognationē
t bñficia. De exhortatiōe dicit Hiero. ad pau
linū: hz nescio quid latentis integre viue vocis
actus t in aures discipuli de doctoris ore trāfu
sa fortius sonat. De exēplo vo Lactanti⁹ li. 4.
homines exēpla magis volūt ꝯz vba. Bonus
igit vir t bona lex pars sunt in metu t timore
qr vterqꝫ hz ministeriū t gladiū. Sz bon⁹ vir
habet amorē: hz exhortationē viuā t exēplum
bonor opex: lex aūt nō. Qꝺ etiā bonus vir sit
prudentior, pbat. Quia vir prudens t lex bona
fm prudentiā datā continent noticiā t artē bñ
viuendi. Tamē noticia boni viri excedit tripli
citer. ¶Primo extensiue: qr lex nō pōt extēdi ad
oēs casus q̄ nt euenire eo qꝫ singularia sunt in
finita. Et descendentib⁹ ab vniuersalib⁹ ad pri
cularia: iubet ¶Plato quiescere. Tunc aūtē vbi
lex deficit recursus est ad arbitriū boni viri. Et
sic arbitriū boni viri excedit legē extēsiue. Secū
do excedit bonus vir legez intensiue: qr fmo
nes legis sunt vniuersales: sermones boni viri
particulares. Et vt dicit Ari. in. 2. ethicor. t i
tertio politi. Sermones particulares efficatio
res sunt i agibilib⁹ ꝯz vniuersales. Tertio bon⁹

vir excedit

vir excedit perfectiõaliꝛ: qꝛ vir bonus hꝫ quandam experientiam seu experimentalem noticiã ita pfectã q̃ nulli põt inesse nisi homini bono: oĩs aũt legalis noticia põt iesse tam bono qꝫ malo.

Quod adhuc vir bonus sit iustior, patur: qꝛ ler bona ẽ tñ ꝑceptiua vir bonus ẽ preceptiuus: opatiuus: electiuus: ꝛ volitiuus. Sꝫ vbi sũt isti viri boni: vbiq recte viuãt: qñ ẽt post tot sacras leges diuinas ꝛ humanas canonicas ꝛ ciuiles: leguꝫ ministri deteriores: alijs expiẽtia teste videntur. Quos nõ ab re alta voce iuuare possumus dicentes illud qđ scribit Sapiẽtie. I. c. Diligite iusticiã q iudicatis terram. Si hanc iusticiã maiores minoꝛib⁹ exhibeãt: vtiqꝫ reliqua oĩa in ciuili vita bñ rectequꝫ fierent.

Quod multe sunt leges ciuiles reꝓbate ꝛ alie auctenticate: q̃dam ꝟo abrogate q̃ nõ dedignant sacros canones imitari.

Cap. .3.

Ertium mꝫsterium cõtemplandũ dicit abrogatio. In secularibus qdez legib⁹ multa diuersitas iuenit. Nam quedaz sunt reꝓbate. Quedam auctẽticate. Quedã abrogate. ℙRime sũt leges quecũqꝫ iniuste de qbus dixim⁹. Et in spãli oñs ille que mũtant contra eccl̃iasticam libertatem. Ex quo facta ẽ illa constõ Honoꝛij tertij extra de sñia excõicationis i. c. Mouerit. In qua dicitur. Excõicamus oẽs qui decetero seruari fecerit statuta edita ꝛ consuetudines vel potius allusiones itroductas cõtra eccl̃iasticam libertatem nisi ea de capitularibus suis ifra duos mẽses post huiusmõi publicatõem sñie fecerint amouere. Excõicam⁹ statutarios ꝛ scriptoꝛes statutoꝛ ipoꝛ nec nõ ꝛ ptãtes ꝛ consules rectoꝛes ꝛ cõsiliarios locoꝛum vbi decetero huiusmõi statuta ꝛ cõsuetudines edite fuerint ꝛ obseruate: necnõ ꝛ illos q fm ea ꝓsumpserint iudicare vel in publicã foꝛmã scribere iudicata: hec ibi. Inno. ꝛ Hostiẽ. dicũt q libertas cõsistit in priuilegijs cõcessis sup spãalibus vel tpalibus generaliꝛ vl̃ singulariter siue a deo: siue a papa: siue ab alijs ꝓncipibus. A deo cõcessa sũt multa: vt illud. Nõ cũqꝫ ligaueris ꝛc. Et hoc qꝫtum ad pson̄az pene extendit ad iterpretationem omniuꝫ dubioꝝ. Extra q filij sint legitimi. c. ℙer venerabilem. A papa ꝓuilegia concessa sunt vt q iniect manũ violentã in clericũ sit excõicatus. Itẽ q in legatis ad pias cãs sufficiãt duo testes: ꝛ mlta alia ꝓuilegia que habẽt in iure cãonico. Itẽ ab ipatoꝛibus multa cõcessa sunt: vt de imũnitate eccl̃iaꝝ ꝛ huiusmodi. Quedam leges seculares sunt auctenticate: vt ille q̃ honestatẽ sapiunt ꝛ moꝛibus bonis ac religioni cõꝛdant, vnde extra de clerico excõicato. c. Sup specula dicitur. Scã eccl̃esia legum seculariũ nõ resput famulatũ q̃ egtatis ꝛ iusticie vestigia imitantur Idem extra de noui opis nunciatione. c. I. Et di. x. c. Lege. c. Si in adiutoriũ. Tertio q̃dam leges sunt abrogate eo q hꝫ ꝓmittantur a iure ciuili: tamẽ, phibent a iure canonico. Et i tali casu leges non dedignant sacros canones imitari. Extra de iudicijs. c. clerici. Extra ỏ iuramẽto calũnie. c. I. Extra de noui opis nũciatõe. c. Intellexim⁹. Et in auctẽtico vt clerici apud ꝓpꝛios eꝑos. §. pe. coll̃. 6. Et licꝫ plures sunt casus ciuilis legis q phibent in iure canonico nos tamẽ aliquos colligim⁹ ex illis. ℙrimus casus ẽ in matrimonijs. Nam fm leges ciuiles: filius germani vnius põt copulare matrimonium cum filia alterius germani. vt inst. tuta de raptoribus. §. inter eas. ꝛ. C. de nupti is. l. Nemini. Sed fm ecclesiam tales debent separi. Extra de cõsanguinitate ꝛ affinitate. c. Nõ dꝫ. Secũdus casus est de puella rapta que fm leges non potest contrahere matrimoniũ cum raptoꝛe suo. C. de raptu virginum. l. Vnica. ꝛ. 36. q. 2. c. De puellis. c. Sin autem c. ℙlacuit. Sed fm legem canonicam potest Extra de raptoribus. c. cum cã. vbi ẽt dicit gl. Qualitercũqꝫ aliqua sit rapta potest contrahere cum raptoꝛe dummodo pꝛioꝛ dissensio trãseat postmodum in consensuꝫ. 36. q. 2. c. Tua.

Tertius casus ẽ qꝛ fm leges ciuiles licitum est homini soluto tenere mulierem solutã in cõcubinam. vt in auctentico. Quibus modis filij nãles efficũtur legitimi. §. Si qs. Sed fm ecclesiã ẽt simplex foznicatio ẽpctũ mortale: ꝛ excludit a regno dei fm apl̃m ℙ. coꝛinth. 6. c. Quartus casus ẽ fm leges ciuiles licituꝫ ẽ viro occidere adulterã deꝓhensum in adulterio cũ vroꝛe si est pson̄a vilis ꝛ cui nõ dꝫ reuerẽtiã ff. de adulterijs. l. Marito. ꝛ. l. si adulteriũ. Et C. de adulterijs. l. Graccus. Insup hꝫ patri qui hꝫ filiam in potestate occidere adulterã filiẽ i domo sua foznicãtẽ: ꝛ occidere filiã. ff. ỏ adulterijs. l. ℙater. ꝛ. l. nõ in ea. Sꝫ fm deũ ꝛ ecclesiã nihil hoꝛ hꝫ. Quintus casus ẽ qꝛ fm leges ciuiles dãnatur q deprehensã i adulterio tenet vroꝛẽ. C. de adulterijs. l. crimen. ꝛ. l. castati. Sꝫ fm iura cãonica põt retinere sine vla pena: dũmõ ipa pata sit se emẽdare. 31. q. 1.

§.obaudiť. Sextus casus fm leges mulier q̃ mortuo marito nubit infra tps lucꝰ ideſt vniꝰ anni infamis fit ⁊ incurrit multas penas. L. ō se cūdis nuptijs. l. I. ⁊. 2. Sz hoc nō tenet ab ecclesia. Extra de secūdis nuptijs. c. I. Septimus casus ē fm leges illud qō relinguntur i testō nisi hēat gnez vl̃ septē testes nō valet. L. ō testamētis. l. Si vnꝰ. l. Hac cōsultissima. Institutā ō testamētis. §. finali. Sz eccl̃ia hoc nō tenet i relictis ad pias cās vbi sufficiūt tres aut duo testes. Extra de testamētis. c. Cū esses. ⁊ c. Relatū. Octauus casus ē fm leges maleficia cogitatōis regulariter nō puniūtur. ff. de penis. l. Cogitatōis. Sz tñ ois cogitatio mala a deo punit: de pe. di. I. c. Ois. Nonꝰ casus fm leges ciuiles lz magi ⁊ malefici puniāť: tñ q hoc faciūt cōtra vētos ibres ⁊ grādines puniťur. L. de maleficis. l. Lozz. Sz fm deum ⁊ eccl̃iam talia facere grauissimū pcm̃ ē. Decimus casus q̃ filiꝰ spuriꝰ exdānato coitu omni bñficio excludiť. L. de nālibꝰ liberis. l. Licz aūt. Sz fm eccl̃iam iteresť epi facere q̃ vterez pentū talibꝰ liberis necessaria subministret fm q̃ facultates suppetūt. Extra ō eo q̃ duxit i matrimoniū quā polluit p adulteriū. §. Cū haberz Sūt ⁊ alij casus quos repetere nimis foret ꝓlixū: i qbꝰ leges seculares nō sūt seruande. Tñ in alijs vt sepe diximus licitis ⁊ honestis colē de sūt: ⁊ nō supba mēte puipēdende. Demꝰ igitur opam oēm elatōem expellere a cozdibꝰ nostris: ⁊ scōm leges sacras viuētes dignos reddamꝰ nos gratia xpi. Amen.

Feria. 5. tertie hebdomade. De supbia hereticozum. Sermo decimusnonus.

Ortuus est dives ⁊ sepultus ē in iserno. verba sunt redemptozis nostri Luce. 16. c. ⁊ i euāgelio hodierno Audiētes plericz lectōem sancti euāgelij hodiernā in qua historia ⁊ res gesta narrať de diuite illo q̃ dānatus iterijt ⁊ descēdit i iſernū: nō solū nō expauescūt nec cogitāt ō vita futura. Quinimo ficta eē falsaqz oia illa ⁊ opinanť ⁊ dicūt. Ascendit gppe sumꝰ supbie in cozda eoz: excecauitqz illos vt nō aspiciāt veritatē. Spernūt scripturas ⁊ moysez ac ꝓphetas abhominānť. Hij si ptinaciter in talibꝰ versanť erroribꝰ velut hereticī puniēť a iusto iudice do Et quoniā heresis viciū piculosissimū ē ⁊ abhominabile nimis decreui i sermōe pñti dicere de supbia hereticoz: ob qō tria mysteria ꝓponimꝰ de hereticis contemplanda.

Primū dicitur conditionis.
Scōm specificationis.
Tertium punitionis.

Ad qnez condicōes regrūtur ad hoc vt qs ꝓprie dicatur hereticus.

Cap. .I.

Primū mysteriū de hereticis cōtēplandū dicitur conditōis. vt. n. ingt Aug. 24. q. 3. c. hereticus. Hereticus est q̃ falsas opiniones gignit vel segtur. Sz vt colligere potui ex dictis doctoz qnez regrūtur conditōes ad hoc vt aliqs ꝓprie dicatur hereticus

Prima conditio ē vt sit errōr in eius intellectu. Mā heresis ē spēs infidelitatis. Sz infidelitas ē i intellectu subiectiue: sicut fides fibi cōtraria factū: ergo malū sine errōre nō facit hoiem hereticum: vt si qs fornicať aut mecchať lz agat cōtra Vitatē que dicit. Nō mecchaberis. non tñ ē hereticus nisi credat vel opineť fornicari eſ se licitū. Si qs aūt obiecrz q̃ symoniacꝰ dicitur hereticus. I. q. I. c. Quisqs. ⁊ tñ nō hz errōrez i itellectu. Ergo absqz tali ꝯditōe pōt qs reputari hereticus. Rñdeť q̃ symōiacꝰ nō, ꝓprie lz large dicit hereticꝰ, ꝓpter quādā silitudinē: qz exquo emit vl̃ vendit sacra: ita agit fi extimaret donū gratie pecunia posse possideri. Sed non hoc estimādo sicut cōiter accidit nō ē hereticus

Scda cōditio ad hoc qō fit qs ꝓprie hereticus ē q̃ errōr sit circa ea q̃ sūt fidei vl̃ cōtra veritatē ōtenūatōis eccl̃ie i his q̃ ptinēt ad fidez ⁊ bonos mozes ⁊ necessaria ad cōsecutōez vite eterne. Si. n. errōr eēt ō hijs q̃ nō ptinēt ad fidē: puta q̃ qs credat solē nō eē maiorez terra ⁊ huiusmōi: nō ē hereticꝰ. Tertia cōditio q̃ requiť ad heresim ē q̃ errōr sit i illo q̃ catholicā veritatē ē, pfessus. Mā iudei ⁊ gētiles ac reliq infideles nō, ꝓprie dicūť hereticī. vñ dicit Aug. q̃ vidēs diabolꝰ genꝰ hūanū a cultura dcmonū liberari hereticos mouit: q̃ sub vocabulo xp̃iano doctrine resisteret xp̃iane. Quarta cōditio q̃ requiť ad heresiz ē q̃ sit in eo q̃ fidē suscepit taliter errōr circa fidē q̃ aliquā Vitatē ō xpo cōfiteať ptinētē ad diuinitatē vel hūanitatē. Si. n. nullā Vitatē pēiꝰ de xp̃o cōfiteret magis ꝓpe apostata q̃z hereticꝰ cēseret. Mā hereticꝰ aliquā Vitatē ō xp̃o cōfiteť. Apostata Vo a fide nō sicut Julianꝰ apostata. Et sic pñt distingui hereticꝰ ⁊ apostata: lz aliq̃ vnū sumať ꝓ alio. Quinta cōditio q̃ requiť ad heresiz ēt qs talē errōrē

firmata

firmata volūtate ꝛ obstinata eligat ꝛ ptinacit̄ se quāt errores. vñ Aug. 24. q. 3. c. Qui i eccle/sia ait. Qui in ecclesia xpi morbidū aligd pra/uūqꝫ sapiūt si corrigi ꝛ rectū sanūqꝫ sapiāt re/fistant contumaciter suaqꝫ pestifera ꝛ morbida dogmata emēdare noluerit ſz defēdere pſistāt hereticī sūt. Qui ergo erraret i mā fidei putās ecclesiā sic credere pat⁹ corrigi ꝛ emēdari cū au dierit Vitatē: nō cēset hereticꝰ. Vñ abbas Jo achi scōm gl. i. c. Dānam⁹. 8 sū. tri. ꝛ fide ca. qz pat⁹ fuit corrigi ꝛ se correxit: nō dz dici here/ticꝰ lz aliqñ errasset in fide i libello illo quē fecit cōtra petrū lōbardū. Ad hoc facit dictū Augu. 24. q. 3. c. Dixit apostolꝰ. Notādū ēt scōz gui lelmū q cū dr ex de hereticis. c. 1. dubi⁹ i fide ifidelis ē q hoc itelligit ō eo q spōte vult dubi/tare: sec⁹ de illo q aliqñ vacillat circa fidē ex tē/tatōe ꝛ cum displicētia rōnis. Concordat hijs Tho. 22. q. xi.

Nō lz multe fuerit hereticoꝝ secte fidei Vi/tatē ipugnātes: tñ hodie gnqꝫ sunt q̄ multos i/uoluūt in italia. Cap. .2.

Ecūdū mysteriū de hereticis cōtēplan/
s dū dicitur specificatōis. Multe qppe a/
pncipio nascentis ecclesie vsqꝫ i pñtem diem inēte sūt hereticoꝝ secte fidē orthodosā su is erroribus conātes euertere. O ēs tñ faciēte deo tandē delete sūt pacis illis dūtaxat exceptis que adhuc dieb⁹ nr̄is iuoluūt aliquoꝝ miserabi les anias. Hysidoꝝ. 8. ethi. li. Et. 24. q. 3. c. vlt. noiat hereses quos ,pfessi sūt ifrascripti: vz Symōiāi: Menādriani: Basilidiani: Nico laite: Gnostici: Caporiani: Cherinthiani: Na zarei: Ofite: Valētiniani: Appellite: Arcotia ni: Adamiani: Caymani: Sethiani: Melchi/sedechiani: Angelici: Apostolici: Cerdoniani Marcianiste: Archoterite: Aqrij: Seueriani Tatiani: Elogij: Cathafrige: Cathorij: Pau liani: Hermogeniani: Manichei: Antropo/morphite: Heraclite: Nouatiāi: Mōtāi. Ebi onite: Fotiniani. Eunomiani: Origenistāi: Sa belliani: Arriani. Macedoniani: Apollinari/ste: Colutiāi: Floriani: Donatiste: Bonosia/ni: Circūcellionesꝫ: Priscillianiste: Luciferia/ni: Jouinianiste: Heluidiāi: Paterniani. Ara bici: Tertuliāiste: Pelagiāi: Nestoriani: Eu tyciani: Theodosiani ꝛ alij. Quoꝝ errores ap te cōmemorare nō ē necessarū. In extrauagā ti Joānis. 22. q̄ icipit. Dudū ad audiētiam re probāt errores Petri de corbaria ordinis mi noꝝ: q ptinaciter asserebat q petr⁹ apl̄s nō fuit magis caput eccl̄ie quaz ꝯlibet aplorum. Et q xp̄s nullus vicarium in ecclesia dereliqt. Et q papa nō dz corrigere ꝛ punire: istituere ꝛ dest tuere impatorem. Contra constōem clemētis i clemētina pastoralis. ō snia ꝛ re iudicata. Iste petrus de corbaria fuit factus antipapa tpe Jo annis. 22. ad ordinatōez ludouici ipatoris scis/matici ꝛ depositi ab ipio ꝛ ab eo antipapa coro natus ē. Sz postea captus dict⁹ petrus ꝛ duct⁹ ad Joannē. 22. auinioni cōfessus errorē suum in carcere vitā finiuit. Circa annos dñi. 1250. in lōbardia ꝛ flozētia repullulauit heresis Pa nicheoꝝ. Cōtra quos scūs Petrus martyr sa ctus igfitoꝝ ab Jnnocētio. 4. a tali heresi flozē tiā purgauit ꝛ alias ptes lōbardie. Circa ānos dñi. 1420. exorta ē heresis vsitaꝫ i boemia cu us iuentor fuit qdā anglicus Joānes vs noia tus. In clemētina ad nr̄m. de hereticis. fit mē tio de heresi bergadoꝝ. Sed his ꝛ oibus alijs ptermissis in italia adhuc iueniūtur qnqꝫ spēs heresum siue hereticoꝝ secte.

Prima ē vallistarum.
Scōa amodeitarum.
Tertia neofitoꝝ.
Quarta fraticelloꝝ.
Quinta plinistoꝝ.

Prima spēs heresis seu hereticoꝝ secta est vallistaꝝ: ꝺ lz ſ mltos corrupit tñ piculosissima ē. Dānat. n. vota ꝛ iura mēta asseritq religio/sos voto se ad ptinentiā obligātes vilē gestare mētē corꝫ sanis debile cuz maioris Vtutis fm eum fit viuere caste sine vinculo voti q̄z cuz eis obligatōe. Vidi sup hoc ꝛ alijs ꝺ̄ dā errori bus neapoli libellū quēdā quē vn⁹ p̄fataz he resiz sapiēs semel tñ mihi ostendere voluit. Asseri bat autē libellus ille laurentio valle: q nostro tpe vir clarus est habitus. Nescio an forte aliq sic voluerint ei⁹ nomē igloriosū facē: vt ipsi co figētes op⁹ hereticis opinionib⁹ deturpatū viro illi iputauerint. Si ipe libellū talē nec confecit nec docuit in eo ptēto ifamia ista accedit fibi ad gliā ꝛ honorē. Si Vo vt hō i hoc errauit nec se correxit: curem⁹ nos erros pniciosos detestari Legi ego iuectiuā q̄ndā pogij florētini q ō lau rētio valla sic ait. O ēs illos puscos doctissimos viros quoꝝ mēoria oibus seculis sūme laudis veneratōe celebrata ē fera quadā imanitaꝫ, pter uitate cōtemnit cōprehēdit culpat aspernatur: ꝛ tanquam foxtune rotam in manu tenens sur sum deorsum voluit ꝛ Vsat omia: ꝛ ad suum ar bitrium: trahit vt Voa grammaticis incipiam

Pelagianū in primis: Donatū: Seruiū: Pōpeium festū: Nonū marcellum. Ipm deniq; Marcū varronem in grāmaticis arguit. In dialecticis ac phia Aristotelem t Boecū multis in locis affirmat errasse. Ciceronē vt eloq̄ntie principē t ꝓceptorē artis dicendi iscius pdicat. Titū liuiū: Salustium: Lactātiū ceterosq; egregios latine lingue auctores neq; elegātes fuisse t plurimis in locis sensa verboꝝ non recte posuisse testatur. Puscos iurisconsultos plurimū Verboꝝ significatōem ignorasse affirmat. Oēs damnat pter vnū gntilianū quē doctissimū oium q vnq; fuerūt t ipsi Ciceroni eloquētia t docēdi arte pfert hō fanatic⁹ asseuerat, nō legit nō gntilianū: sz Ciceronem a btō Hieronymo aureū flumē eloquētie appellari: qōq; t Hiero. approbat asserēs multa ab eo pperam in sacra scriptura eē in latinū traducta. Et btūs Aug. ō fato. de trinitate. t de diuina ꝓuidētia nō recte sensisse fatet. Huiusq; Pogius quē puto Verba dixisse qm ego audiui cū laurentiuz semel i bibliotheca Minerue rome ꝓferentez cū quodā viro docto. Et dū ille i quodā suo ꝓposito allegasset Augustinuz idignanter rīdit: t temerarie Augustinū nō fuisse nec docte nec recte locutū. Sz cōtra errorez ꝓtractos nostra ferre dz itentio: pcipue vbi religiosa t pia vota dānare psumit. Res ē apud oēs theologos ꝓbatissima: q; bonū opus cū voto fm⁹ pfecto⁹ est q̄ sine voto t deo benedicto gratius: vt pz i. 8 di. 38. Et de hoc plene dixim⁹ in sermōe ō voto in. 45. de pnia. Scda spēs hereticoꝝ seu secta ē a modcūq; a quodā amodeo grāmatico i ptib⁹ lōbardie exorta. Hic docebat errare eos q dicunt scē petre vel scē paule t sic de alijs: qz deus ē solus scūs. Sed Ve ignaue ieptecq; motus ē t theologiā ignorās ēt t phiā cū fm oēs tam phos q̄ theologos. Solus deus est bonus p essentiā solus imortalis p eēntiam. Solus btūs p essentiam t bnuolmōi: tamē creature sunt bone imortales p ptcipatōem. Sic ē solus sanctus p suam eēntiam: sz alij p ptcipationem. Et nō solū noiamus cōgrue hoies t āgelos scōs: sz ēt p ptcipatōnem vocam⁹ hoies deos. vnde in ps. Ego dixi dij estis tc. Presatus adhuc amode⁹ ignar⁹ t iniqu⁹ supfluā dicebat ꝓfessionē sacramētalē fiendā sacerdoti: qm̄ de illa apli nihil reliquerūt in scriptis. Quē errorē plerīq; susceperunt. Sed aduertant qz in. c. Cū marthe. extra de celebratōe missarum ita scribitur. Multa tā de verbis q̄ de factis dñi/cis inuenimus in euangelistis omissa q̄ apostoli vt suppleuisse Verbo vel scō exp̄ssisse legūt. Paulus. n. in actibus apl̄oꝝ. c. 2. ait. Memīsse vos oz dñi iesu qui dixit. Beati⁹ ē magis aliqd dare q̄ accipe. Hoc nullus quattuoꝝ euangelistaꝝ descripsit. Nullus ēt eoꝝ exp̄ssit quod paulus de xp̄o ad corinthios scribēs dixit. visus ē plus q̄ qngentis fribus simul: visus ē t Jacobo. Nouissime aūt oium tanquaz abortiuo visus ē t mihi. Et infra. Multa. n. seruat ecclesia que ab apostolis nō sūt tradita q̄ tñ cū sint longa cōsuetudine approbata nō sūt minoris auctoritatis. Oz ergo cōfessio fuit a xp̄o īstituta t ab ecclesia exercitata: sz apostoli ō ipsa nō scripserīt hereticū ē tenere illā nō fore de necessitate salutis. Tertia ē heresis neofitoꝝ q in p̄ersisq; regni neapolitam ciuitatib⁹ cōmorantur. Hij post susceptū baptisma iudeozū sectanē vestigia. Sabbatū custodiūt: azima comedūt: festa xp̄ianoꝝ violāt: t alia ipie faciūt propter que nō est dubitandū q; corde ore t opere male sentiūt de fide. Et sz contra eos foret procedendū tanq̄z cōtra hereticos: vt scribit de hereticis. c. Contra. in. 6. tñ pecunia sua superāt oēm iusticiam. Quarta ē heresis fraticellozū de opinione qui dicebāt xp̄m nil habuisse cum apostolis, pprium nec in pticulari nec in cōmuni ēt rex mobilū: sed solū nudum vsum fci eorum qbus vtebat sibi cōcessis per elemosynaz vel p alium modū. Contra istam opinionē Joannes. 22. locutus ē in vna extrauagāti q̄ incipit. Ita quozūdam. t in alia q̄ incipit. Quia iter nonnullos illi nihilominus fraticelli quāuis discurrant p orbē tamē nō audent in publicuz ꝓdire: sed latenter t mutato habitu incedētes cū suis complicibus laicis conueniūt in antris t cauernis multa, pphana sub deuotōis spē exercentes. Anno vero dñi. 1449. tempore Nicolai quinti. Apud Fabrianū tresdecim ex illis cōbusti sunt t in puluerem redacti. Quinta ē heresis plinistaꝝ. Quidam. n. lectō ne plinij t alioꝝ gentilium illecti mūdum ab eterno fuisse fatentur alias mortales affirmāt futuram gloriam t damnatoꝝ penas negant Sanctorum vitas laude dignas t miracula irridēt. scripturas diuinas vilipendunt: atq; pdicatores euangelij audire recusant. Et q̄uis publice hec t similia docere timeant vel erubescant tamen duz illis facultas se offert iter suos cōscios de fidei mysterijs t xp̄iane religionis doctrina ipudenter t infideliter fabulantur.

Quod hereticī

Q̃ hereticī puniunt quintuplici pena.

Capitulum. .3.

Ertiū mysteriū de hereticis cōtemplā
t duz dicit punitionis. fm. n. Raymun
duz in summa sua hereticī puniunt qua
truplici pena. Sed nos addemus t quintam.
¶Prima pena est excōicationis.
Secūda depositionis.
Tertia rex ablationis.
Quarta occisionis.
Quinta diuine vltionis.

¶Prima pena dicit excōicationis. Omnis
hereticus siue occultus siue manifestus est excō
municatus: vt pz extra de sententia excōicatio
nis. c. Nouerint. Similiter oēs credētes rece
ptatores t defensores hereticoꝝ: sunt ipso facto
excōicati. ¶Petrus de plaude in suo quarto dic̄
q credētes hereticoꝝ sunt q lz nulli heresi exp̄s
se adhereant credunt tñ hereticos eē bonos ho
mines t habere bonā fidē. Defensores autem
sunt q personā defendunt: vt aduocati p̄stando
patrocinū vel tabelliones faciendo instrumenta
vel iuuantes in cā. Qui aūt nō psonā sz heresz
defendit: heresiarcha est. 24. q. 3. c. Qui alioꝝ
¶Receptatores sunt q in domo vel terra sua eos
recipiūt semel vel pluries publice vel p̄iuate.
Jura tñ ciuilia intelligunt esse receptatorē q la
tenter recipit t celat t cōseruat vt manus iudi
cis euadat. ff. de receptationib⁹. l. 1. ¶Fautores
sunt q aliq̄ facto fauent mittendo alimoniam t
hmōi. Aliq̄ verbo vt ostēdēdo: isti sunt boni vi
ri iniustū est agere cōtra eos t ingsitores impo
nunt eis maligne cōficta. Itē cōmissione q̄ q
ptāte fungunt in capiēdo t similib⁹: nō fauent
inquisitorib⁹ sicut debēt. Omnes isti sunt excō
municati ipso facto sicut hereticī. Q̃ intelligē
duz est dū tñ viciū suuz aliquo actu ꝓdeat exte
riori publice vel occulte. Itē q in ptāte existens
omittit facere qđ dz: lz nihil exterius agat incur
rit: qz ad idē iudiciū ptinet habitus t ꝓpatio. de
hereticis. c. Quicūq; li. 6. Et. 23. q. 3. ca. Qui
pōt. ¶Priuate vo psone in hoc casu si nō capiūt
vel si ptereuntes nō detinent fautores dici non
possunt. Et de hereticis. c. Vt ingsitionis. lib.
6. habet q oēs ptātes dīi tpales t rectores q
buscūq; dignitatib⁹ vel officijs t nominib⁹ cen
seant t eoꝝ officiales t baliuij q a diocesanis vl
epis vel ingsitorib⁹ heretice prauitatis non obe
diunt in hereticoꝝ vel ipsoꝝ credentiū vel defen
sorū receptatoꝝ fautoꝝ inuestigatione captione
t custodia diligenti cū ab eis fuerint req̄siti sunt
excōicati. Itē oēs p̄dicti rectores si p̄dictas p
sonas pestiferas nō duxerit vel duci fecerint si
ne mora postq̄ fuerint requisiti in ptārē seu car
cerez epoꝝ seu in quisitoꝝ vel ad locū aliuz alī
quē de quo ipsi vel aliqui ex ipsis mādauerint
infra eoꝝ dīoꝝ vel rectoꝝ districtū: vbi per vi
ros catholicos a p̄fatis epis vel inquisitoribus
aliquos deputatos sub arta t diligenti custodia
teneant donec eoꝝ negociū p iudiciū eccliē ter
mineť: sint excōicati. Itē si p̄dictos hereticos
pro crimine heresis captos: absq; licētia epoꝝ
vel inquisitoꝝ liberauerint sunt excōicati. Itez
sunt excōicati si iudicare p̄sumpserint de heresi
cū iudiciū sit mere ecclesiasticū. Itez si impedie
rint officiū ingsitoris cōsilio vel fauore sunt ex
cōicati. Itē oēs supradicti q incurrissent senten
tiam excōicationis t p annū sustinuerint extunc
velud hereticī cōdemnant. Et nota q ex corpo
re iuris nō videť haberi q absolutionē ab excō
municatione ꝓpter heresim cōtracta papa sibi
reseruat. Ex quo argui posset q ab epīs possent
absolui p. c. Nup. de sententia excōicationis.
Sed p̄cessum pape q fit annuatim in curia si
bi reseruat eoꝝ absolutionē. Itē sciēdū q epīs
nō pōt ferre sententiā in cā heresis sine ingsito
re hereticē prauitatis: vt habeť in clemētina pri
ma de hereticis. Adhuc aduertendū q si ingsi
tor t ordinarius discordāt in mādato p̄ hereti
cos: qz vnus mādat puniri p se cōdemnatū: al
ter mādat relaxari p se absolutū. videť supsedē
duz donec cōsulat papa fm Joānem andree.
Excōicati sunt etiā inquisitores excōicatiōe pa
pe reseruata si odij gratie vel amoris lucri t cō
modi temporalis obtentu cōtra iusticiā t sciē
tiaz suā omiserint cōtra q̄nc̄z ꝓcedere vt fuerit
ꝓcedendū: sicut habeť in clemētina. Multorū
de hereticis. Dicit tñ Joānes ādree. q si timo
re ꝓpter vitandū scandalū hoc omitterent non
est locus pene. Quicunq; adhuc hereticos
credentes receptatores vel fautores eoꝝ scien
ter p̄sumpserit ecclesiasticē tradere sepulture
vsq; ad satisfactionē idoneā excōicationis snie
se nouerit subiacere: nec absolutionis bñficium
mereant nisi ꝓpriis manib⁹ extumulent publi
ce t proiiciant hmōi corpora dānatoꝝ t loc⁹ ille
ꝓpetuo careat sepultura. De hereticis. c. Qui
cūq; li. 6. Et eī d̄ hereticis in. c. Excōicam⁹. dī
q oēs clerici q exhibent talib⁹ ecclesiastica sacra
menta aut elemosynas vel oblatiōes reciperēt
debēt p̄uari suo officio ad qđ nūq; restituūtur
fine indulto sedis apostolice speciali. Secūda

pena qua puniuntur heretici dicit depositionis. Indistincte. n. siue clericus siue laicus etiam si papa vel Impator t glibet alius dz deponi ab omni dignitate. di. 40. c. Si papa. Et. 24. q. i. c. Qui. Et omnib⁹ officijs t bñficijs spoliari dz: t si clericus sit dz degradari. Sz vasalli dominoz soluti sunt a debito fidelitatis homagij t totius obsequij t quocūcz pacto quacūcz firmitate vallato si ipsi dñi incurrunt in heresim. Extra de hereticis. c. finali. Itē heretici cū fautoz⁹ t defensoz⁹ suis t receptatoz⁹ t ipsoz filij vsqz ad secundā generationē p lineā paternaz: p lineā vo maternā vsqz ad primū graduz: ad nullū beneficiū vel officiū ecclesiasticū admittuntur. Alias ē irritū: de hereticis li. 6. c. Qui cūqz. Et. c. Statutū. Insup oēs viri ecclesiastici q ad pces talū receperint dignitates t beneficia ecclesiastica sunt priuati. Et si recepint sciēter nō debent in posteꝝ admitti. dicto. c. Quicūqz. Tertia pena q̄ puniunt heretici dicitur rei ablationis. Omnia qppe bona hereticoz⁹ ipso iure sunt cōfiscata. di. 8. c. Quo iure. 23. q. 7. c. p̄. t sequēti. Sz executio ipsius pfiscationis vel bonoꝝ occupatio nō dz fieri p principes seculares anteqz p iudicē ecclesiasticuz sntia sup eodē crimine fuerit pmulgata: vt pz de hereticis. c. Cū secūdū. li. 6. Et qz̄uis ipsi heretici habeant filios catholicos priuant paterna beredi tate in detestationē criminis. Insup si in morte qs declarat hereticus q in vita nō fuit declaratus possunt bona ei⁹ occupari: vt pz in. c. Accusatus. de hereticis. li. 6. Nota tū q ppter heresim maritoꝝ nō cōfiscant dotes vroꝝ nisi participent in heresi. Si aut̄ reuerterent ad fidē nō tñ eis restituunt vel filijs bona ipsoꝝ: sz omnia ipso iure sunt cōfiscata. Extra de hereticis. ca. Vergētis. Dō si aliter fieri non pōt manu armata sunt oia bona ab eis auferēda. 25. q. 7. c. p̄. Et dicit Raymū. t Hoff. q̄ lz ecclesia videat dare generalē auctoritatē vt oēs expoliēt hereticos: tñ satis videt tutū q̄ nō fiat nisi' speciali edicto vel principis vel ecclesie: ne aliter videat potius ex cupiditate vel vltione qz ex iustitia vt obediētia pugnare. 23. q. 1. c. Quid culpatur.

Quarta pena q̄ puniunt heretici est occisionis. Cōtinuo. n. post deprehēsionē erroris nisi hereticus ad fidē reuerti velit t heresim suaz abiurare t satisfactionē exhibere: si laicus ē subito dz cōburi. Clericus aut̄ post solemnē degradationē relinquit curie seculari occidendus Si aūt reuertat ad fidē detrudi dz i ppetuū carcerē. Extra de hereticis. c. Excōicam⁹. Sed ꝟ est de rigore iuris. Mutius tñ agit' cū eis. Heretici aūt reuertentes ad fidē debēt abiurare ad arbitriū epi sui heresim suaz: t pmittere p scripturā q̄ firmiter tenebūt fidē catholicā: vt. i. q. 7. c. Quotiēs. Et de cōse. di. 2. c. Ego berlengarius. Extra de hereticis. c. Ad abolendam.

Notādū tñ q̄ heretici puniunt a sancta ecclesia cū misericordia t iustitia. Et quātū ad spiritualia suffragia. i. collationē sacramētoz penitētie t eucharistie q̄ztuz est ex parte sua semp vtit misericordia: q̄ quātūcunqz sint relapsi admittit eos ad penitentiā t eucharistiā si cōuertātur ad fidē: vt pz in. c. Sup eo. de hereticis. lib. 6. Quātū aūt ad tpalia vt vitā dignitates officia t substantiā ecclesia vtit misericordia ita relapsuz in heresim. Cū. n. meruerūt p ipsum lapsuz p morte corporalē excludi de mundo: q̄ grauē cōrūpere fidē p quā ē anime vita: q̄z falsare pecuniā p quā vite temporali subuenit. vñ si falsarij pecunie p seculares ptātes iuste morti tradūtur. Multo magis heretici statiz q̄ de heresi cōuincunt possent iuste occidi. Ex magna misericordia si reuertunt ad finceritatē fidei abiurantes heresim primo a lapsu parcit eis. Et aliquādo etiā si clerici sunt dispensat cū eis in officijs plus t min⁹. Aliquādo etiaz in prioribꝰ dignitatib⁹ pcipue ad tollendū scandalū. 23. q. 4. c. Ipsa pietas. Sed si heretici relabant quo ad vitā t bona tpalia exercet ꝺ eos ecclesia seueraz iustitiā: t hoc ſm Tho. q̄ sic pudet bono cōi. Mā si heretici relapsi sepe reciperent vel pseruarent in vita t alijs tēporalib⁹ bonis posset eē hoc in piudiciū salutis alioꝝ: tū q̄ si relaberent alios inficerent: tū etiā q̄ si sine pena euaderēt alij securius i heresiz laberent. Et relapsu etiaz ipsoꝝ psumit de incōstātia coꝝ circa fidez. Iō iuste sic puniunt. vñ Hiero. 24. q. 3. ait. Resecande sunt carnes putride. Scabiosa ouis a caulis repellenda ne tota dom⁹ t massa t corp⁹ t pecora ardeat corrūpat putrescat intercat. Arrius in alexādria vna scintilla fuit. Sz q̄ nō statum oppressus est totū orbē ei⁹ flāma populata est. Quinta pena q̄ puniunt heretici dr̄ diuine vltionis. Mā quādoqz de⁹ ad detestandā hereticoꝝ prauitatez ctiā in hac vita mucrone sue iustitie ferire voluit. Et ad hoc ꝓpositū duo recitemus exēpla. Primum est de quo meminit Paulus q̄ suppleuit eutropiū de anastasio cōstantinopolitano augusto. Hic euticianā hereseos pfitens negabat in xp̄o duas naturas. s.

diuinitatis

diuinitatis ⁊ humanitatis. Ob qꝫ papa misit ad eū Euodiū epm cū qbusdā alijs tradēs fidē catholicā scriptā monensqꝫ vt rediret ad verā fidē. At ipse spretis illis ⁊ cōtumelioſe expulſis posuit eos in naui fragili mādans atrociter ne vspiā p totā greciā se verterent ad aliquā ciuitatē. Sꝫ vltione dei. 15. ipij anno ictu fulminis pcussus interijt. Secūdū exēplū ē de Arrio de quo scribit Cassiodor⁹ in histo. tripartita Et Eusebi⁹ in histo. ecclesiastica. Hic fuit pbyter alexandrin⁹ in lris sacris eruditissimus. cupidus glorie ⁊ hipocrita magn⁹. Qui videſ alexandrū ordinatū epm alexandrinū qꝫ ipse cupiebat eidē inuidit. Et cū alexander pdicaret filiū equalē patri ille vt ipsum oppugnaret ꝓtra riuꝫ cepit asserere: dicebatqꝫ filiū creaturā a substantia patris separatū. Hoc tpe Siluester rome erat ⁊ cōstantinus magn⁹ in cōstātinopolitana vrbe. Qui cōsiliū ordinari fecit in nicea vr bevbi Arrius cōdēnatus est: sicut pꝫ. 15. di. c. Canones. ⁊ oia dicta ei⁹ dānata ⁊ sequaces ei⁹ dispersi. Mortuo cōstātino cōstātin⁹ fili⁹ eius imptū orientis tenuit. Qui arriū in gratiā recepit. Quare ipsum cū suis cōplicib⁹ cōstātinopolim redire fecit. Et cū iurciurādo arrius fraudulenter Impatori suaſisset se catholicū ⁊ ꝓsilij decreta seruare: credēs Impator eū emendatū pcepit epo cōstātinopolitane vrbis vt arriū in cōione reciperet. Erat. n. tūc sabbatū aīa paſcha dñice resurrectiōis. Itaqꝫ duꝫ arrius egressus esset Impatoris aulā ⁊ honorareť obsegis suoruꝫ cōplicū ficqꝫ magnificus p vrbē incederet. Tandē ad locū venit cui nomē est foꝝ cōstātini vbi totus tremefactus est. Et ventris sui solutio facta coegit eū secessuꝫ q̄rere. Et nō tm̄ feces ſꝫ fluxū sanguinis cū itestinis emisit. Splē etiā flurit ⁊ iecur ⁊ in tā fetido actu vitā finiuit. Sꝫ illud a nobis est diligēter cōmemorādū qꝫ ꝫ tot heretici vt est pdictū insurrexerint cōtra fidem nūcqꝫ tñ extinguere valuerūt lumē ei⁹. Sic etiā nec poterūt in futuꝫ qm̄ de⁹ benedict⁹ veritatē sue sancte fidei, ptegit ⁊ defendit: ⁊ supbos hereticos, pſternit ⁊ humiliat. A quoruꝫ societate curet vnuſqſqꝫ abesse q cupit regnare cū xp̄o: q est benedictus in secula seculoꝝ. Amē.

Feria sexta tertie hebdomade. De superbia ingratoꝝ tā erga deū q̄ erga homines.

Sermo. .20.

a **Aferetur** a vobis regnū dei. verba sunt redēptoris nr̄i Math. 12. ca. ⁊ in euāgelio hodierno. Cōspicim⁹ die⁹ nostris impleri qđ Paulus pdixit secūde ad thimoteū. 3. c. de futura hominum ingratitudine. Mā ingrati facti sunt multi ad deū ad parentes ⁊ quoscūqꝫ benefactores. hoc aūt dānabile viciuꝫ a supbie radice oꝛit: q̄ nō finit hominē cognoscere suā p sepe indigentiā releuatā obsego benefactoꝝ. Iccirco i psenti sꝫmone de supbia ingratoꝝ Vba faciem⁹. In quo de ipsa ingratitudine tria mysteria ,pponim⁹ declaranda.

Primū dicit diffinitionis.

Secundū reprehensionis.

Tertiū damnificationis.

Quid est ingratitudo: ⁊ de gradibus eius: ⁊ quō null⁹ ingratus pōt se excusare. Ca. 1.

Primū mysteriū declarandū de ingratitudine dicit diffinitionis. Diffinit. n. sic ſm Tho. 2. 2. q. centesima. vi. Ingratitudo est viciū quo bñficiatus non retribuit bñfactori qđ dz. Pro cui⁹ ampliore intelligentia notāda sunt tria. Primū notāduꝫ est qꝫ ingratitudo opponit gr̄e. Et sumit h gr̄a ,put ē virtus specialis ⁊ pars iusticie ſꝫ Tho. vbi. s. De hac ita ait Tulli⁹ li. 2. rethoricoꝝ artis veteris. Gratia est virtus in q̄ amicitiaꝝ ⁊ officioruꝫ alteri⁹ memoria ⁊ remunerādi volūtas cōtinet. Est aūt duplex debitū. Vnum. s. legale ad qđ qs lege astringit. Et ad hoc reddēdū inducit iusticia Vtus cardinalis. Aliud est debitū morale ad qđ qs inducit ex honestate virtutis. Et hoc reddit gr̄a seu gratitudo respectu bñfi/cij accepti ab alio: q̄ vt dictū ē: est Vtus spālis ⁊ pars annexa iusticie. Causa Vo debiti primo ⁊ principaliter inuenit in deo eo qꝫ ipse primum principiū est oium nr̄oꝝ bonoꝝ. Ab ipso nāqꝫ rōnales cōditi sum⁹. Ab ipso sustētatione vite recipim⁹ cū omniū creaturaꝝ obsego. Ab ipso tolleramur in nr̄is malis equanimiter. Ab ipo post grādia peccata cōmissa grauit vocamur vt reuertamur ad illū. Ab ipso venia nobis ,pmittitur: ⁊ saltis benigne dat dū ad pniam reuertimur. Ab ipso gr̄e auxiliū ipēdit vt ,pficiam⁹ in bonū. Ab ipso demqꝫ regnū celoꝝ disponit nobis oib⁹ si illud nō recusauerim⁹. Jō apls pme ad thessalonēses. 5. c. ait. In oib⁹ gr̄as agite. Et ad colosenses. 3. c. Omne qđcūqꝫ facitis i Vbo aut in ope: in nomine dñi nr̄i iesu xp̄i facite: gr̄as agētes deo ⁊ pri. Scdo cā debiti inuenit i parētib⁹ inqꝫtū ab eis tot bñficia recipim⁹

Tertio cā debiti inuenit in psona que dignitate pcellit; ex qua cōmunia bñficia procedunt.

Quarto cā debiti repitur in quocunq; bñfactore a quo aliq; pticularia ꝛ puata bñficia pcepimus: ꝓ qbus pticulariter ei obligamur. Secundū notandū q; ingratus i quolibz pctō fit mālis ingratitudo ad deū ſm Tho. vbi ſupra iquātum ſ. facit hō aliqd qō pōt ad ingratitudinē ptinere: q ſūmus bñfactore ē nobis: ꝛ tūc ē circūſtātia aggrauās pctū: tñ formal'r ingratitudo ē qñ actualiter bñficiū ptēnit. Sicut ergo gratitudo ē ſpālis virtus habēs diuerſos grad⁹. Quoꝝ ꝓmus ē q; beneficiū recognoſcat. Secūdus q; grās ꝛ laudes agat. Tertiꝰ q; retribuat ꝓ loco ꝛ tpe ꝓz ſuā facultatē ita ingratitudo q̄ ei opponit vt pz ex ipō noīe. Mā ingratitudo dr̄ quaſi nō gratitudo ē ſpāle peccatū habēs diuerſos gradus. Et qz qō ē vltimū in gnātōe ē primū in reſolutōne Jō pzim⁹ gradus ingratitudinis ē vt hō beneficiū nō retribuat ſm q; recipit. Secūdus ē q; diſſimulet ideſt nō laudet nec grās agat. Tertius ē q; nō recognoſcat ſiue p oblutonē ſiue p quēcūq; aluū modū. Et qz in negatōe itelligitur affirmatio oppoſita. Jō ad primū gradū ingratitudinis ptinet q; aliqs retribuat mala, p bōis. Ad ſcōm q; beneficiū vituper. Ad tertiū q; ſi maleficiū reputet i mēte ſua ipſius beneficiū. Vñ Sen. in. 3. de beneficijs ait. Ingratus ē q; accepit beneficiū ꝛ nō reddit: ingratioꝝ q diſſimlat ingratiſſim⁹ oium q oblitus. Ex qb⁹ infertur q; tripl'r qs pōt eē ingratus. Primo, ppter iteriorē ptemptū. ſicut qñ qs patrē ſuū vel matrē ptēnere recognoſcere, ppter vilitatē cōditōis vl' debilitatē ſenſus vel tenuitatē ſubſtātie. Scō, ppter ſubtractōem: quādo qs ſubtraheret benefactori quod ex neceſſitate debet: vt cuz qs non ſubueniat pentib⁹ in neceſſitate cū pōt: vel ſi laudat eos in qbus laudādi ſūt ꝛ ſic ō alijs. Tertio aliqs pōt eē ingratus, ppter contrariatōez: qz nō ſolū pretermittit iplere gratitudinis debitū: ſed ēt cōtrarium agit. Puta ſi qs deū ſummū oium benefactorē quaſi odiat ſeu, p nihilo habeat vel cōtēnat q; cū fecerit i būc mūduz venire. Quod ſolz accidere cū qs ē in tribulationibus preſſus vel nō hz bona que in alijs cernit vilificās beneficia dei ſibi cōceſſa: vel illius vitupans beneficia nomē eius blaſfemet vel parentes contumelijs afficeret aut virberaret. Tertiū notandū q; nullus pōt ſuam ingratitudinē excuſare ex ipotentia: qz. ſ. nō pōt recōpenſare benefactori: quoniā ad debitū gratitudinis reddē dū magis attendit voluntas ꝙz opus. Vñ gen. li. de beneficijs dicit. q; beneficiū non in eo qō fit aut datur conſiſtit: ſed magis in dātis aut facientis aio. Et iō ſufficit voluntas recōpenſādi cū deeſt facultas. Nec ēt ſuā ingratitudinem pōt qs excuſare allegando obliuionē niſi illa obliuio, pcederet ex nāli defectu q nō ſubiacet voluntati. Mā ſi qs ignoret beneficiū nō eſt ingrat⁹ ſi beneficiū non recōpenſet dūmō ſit patus recōpenſare ſi noſceret. vñ ſcribit. L. de iofficioſo teſtō. l. Si qs. Satis iniquū ē vel vr̄ cū qui nō ſentit ingratū exiſtimari. Si vo obliuio, pueniat ex negligētia tūc ingratitudo iexcuſabilis ē. Qz vt dicit Seneca in. 3. de beneficijs. Appet illū nō ſepe de reddēdo cogitaſſe cui obrepſit obliuio. Hoc mō ingrati fuerunt iudei. De quibus dr̄ pſal. c. Quito oblīti ſr̄ deū q ſaluauit eos q fecit magnalia i egypto: mirabilia in terra cham terribilia in mari rubro. Et dixit vt diſperderz eos. Vbi pſalmiſta ponit illoz ingratitudinez qz oblti ſūt deū. Non ſolū in hoc qz nō dilexerūt nec laudauerūt deū benefactorē ſuuz nec aliqd in obſequm eius fecerūt. Sed grauiter offēderūt adorantes vitulū aureū, p deo: ꝛ conquerentes de deo. Scō deſcribit beneficioꝝ multitudinē qz ſaluauit eos liberādo ab egyptiaca ſeruitute: apiendo mare p quod tranſierūt ō̄bel lando amalechitas: paſcēdo eos cibo celeſti et ādraginta annis in deſerto tot mirabilia faciendo. Tertio, ppheta ſubdidit ingratitudis punitō nē cū ſubdidit vt diſpderet eos: voluit qdez delere eos, p illa ingratitudine qua adorauerūt vitulū aureū. Exodi. 32. c. Sed moyſe orāte placatus dñs ſuſpendit ſniam cum pluries idolatraſſent ꝛ multis modis deū offendiſſēt ꝛ poſt aduentū ieſu xp̄i obſtinati euz crucifigi, pcuraſſent: diſperſit eos deus p vniuerſū orbē deſolata birlim a romanis. Et nūc vicijs infidelitatis ꝛ aliſ ō̄ditos ad etnā dānatōez ō̄duc. Jccirco vt Hiero. refert in, plogo in ep'lam ad romanos Romani iudeos de ingratitudine arguebāt. romani ingt ſūt q ex iudeis ꝛ gentib⁹ crediderūt. Hij ſuperba cōtemtōe volebāt ſe alterutr̄ exaltare. Mā iudei dicebāt. Nos ſum⁹ ppl's domini quos ab initio fouit ꝛ dilexit. Nos circūciſi ex genere abraā ex ſtirpe ſcā deſcendim⁹. nos de egypto ſignis ꝛ virtutib⁹ liberati mare ficco ptranſiuim⁹ pede. Nos p quadraginta annos exerti ſum⁹ in deſerto mirabilia magna dei. noſ ſoli ſuimus digni accipe legem dei ꝛ vocē loqntis audire. Nobis pmiſſus ē xp̄s ad quos ipe veniſſe teſtat⁹ eſt. Dicit. n. nō ſum miſſus niſi ad oues q̄ perierūt domus iſr̄l cū vos canes ꝙz

homines

bomines poti
equū vt vos h
ni nobis. Ec
maiora circa
to maiozis c
enim bijs o
dib⁹ qbus p
te idola lud
ꝛ semp in
pe deū ad
i lege ꝛ p
vobis dig
mor in e
dñs ait.
bi in audi
cauēāt xp̄i
oza patian
hoc tempo
eos deus
magnalia
documē
vte ſcō
ra eccl'ie
terribil
rānoz
tyrū gl
ēt tpalit
turcis
mont
theū
conſti
legū
aialiū
s
cōmi
ras
Sc
Te
ciuil
grat
in ſe
ſtan
co:
Et.
run
co

homines potius appellauerit. Non est ergo equū vt vos hodie idola deserentes cōparemi/ni nobis. Ecōtra gentiles dicebant. Quanto maiora circa vos dei beneficia narraueritis: tā to maioris cris vos reos esse monstrabitis. sp enim hijs oibus igrati fuistis. Nam ipsis pe/dib⁹ qbus pertrāsistis arridū mare postea an/te idola ludebatis. Manna vobis fastidiū fuit: ⁊ semp in deserto cōtra dñm murmurastis. se/pe deū ad iracūdiam cōcitastis: ⁊ ad vltimū xp̄z i lege ⁊ ꝓphetis ꝓmissū occidistis. Nos itaq̄ vobis digniores sum⁹ q vt de xp̄o audiuimus mox in eū credidim⁹. Jō ꝓ ꝓphām de nobis dñs ait. Populus quē nō cognoui seruiuit mi hi in auditu auris obediuit mihi. h. Hiero. sz caueāt xp̄iāi ne ⁊ ipsi ꝓpter igratitudinē graui ora patiant damna quos ex oi parte videmus hoc tempore dei flagello ꝑcussos. Saluauit. n. eos deus ꝑ passionez vnigeniti filij sui. Fecit magnalia in egypto tenebrosa mūdi q2 magna documēta doctoꝝ: magna dedit exēpla ꝑfecte vite scōrum: fecit mirabilia in terra cham: i ter/ra eccl'ie mirabilia miraculoꝝ: mirabilia sacr̄oꝝ terribilia in mari rubro: ꝓstratōes diaboli ⁊ ty rānoꝝ: ⁊ in mari rubro sanguis effusi tot mar tyrū gl'iosoꝝ. Jō timere habent ne disꝑdantur ēt tꝑaliter sicut videmus quottidie fieri dum a turcis captiui xp̄iani ducūtur: ⁊ spūal'r dū a de monibus rapient. qm̄ vt Jo. chriso. sup Mat theū iqt. Quāto maiora beneficia sūt hoibus constituta: tanto grauiora peccantib⁹ iudicia.

Qđ igratitudo rep̄henditur ab auctoritate legū ciuiliū ⁊ historia gentiliū ⁊ exēplo brutoꝝ aialium. Cap̄. .2.

Secūduz mysteriū declarandū đ ingra titudine dicit rep̄hensio. Est vtiq̄ hoc viciū rep̄hensibile valde nō soluz dum cōmittitur erga deū: sz ēt erga hoies ⁊ creatu/ras suas. Quod nobis declarant maxime tria

Primū ē auctoritas legū ciuilium.

Scđm historia gentilium.

Tertiū exēpla brutoꝝ aialium.

Primū ē auctoritas legū ciuiliū. Nam sm ciuilia iura seruus liberatus a seruitute ꝓpter i gratitudinē cōmissam erga dñm suū redigitur in seruitutē. Vt pz. C. de obsequijs patrono p̄ standis. l. Si manumissori tuo. Et in auctenti co: vt liberti de cetero. §. Quia ēt. collatōne. 6. Et. 13. q. 1. c. Itē p̄cepit. ⁊. C. de libertis ⁊ eo/rum liberis. l. Si manumissus. Et in auctēti/co de nuptijs. §. igratitudinē. coll. 3. Et. C. đ iofficioso testō. l. Papinianus. §. Meminisse Extra de donationibus. c. Propter. habetur ēt q̄ donatio reuocatur ꝓpter igratitudinem.

Scđm quod declarat vitiū igratitudinis fo re rep̄hensibile ē historia gentiliū. Ex q̄ aliqua referamus exēpla. Vitupatur ergo p̄mo ⁊ re/p̄hendit igratitudo romanoꝝ qua vsi sunt er/ga Furiū camillū. De quo dicit Aug. li. 5. de ci. dei. c. 18. q̄ igratam patriam ab hostibus li/berauit. Recitat de isto Titusliui⁹ q̄ crescen/tibus rome domesticis ⁊ externis malis ꝓpter cōflictus receptos a cōfederatis vehis capane tib⁹ ⁊ faliscis terror publicus Marcū furiū ca millū tanq̄z medelā maloꝝ oium creare cōpu/lit dictatorē. Et cum romanus exercitus ꝑ de/cem continuos annos male pugnando: vt scri bit Horosius crebras ⁊ magnas clades acce/pisset i castris staret ꝓ tempore animos firma/uit. Mox camillus romā rediēs ex conscripto nouo exercitu cum capanetibus ⁊ faliscis maxi ma cū ꝓsperitate conflixit. Et victis duob⁹ po pulis p̄dam inter milites ꝑtitus est. Deide ve yentium ciuitatē obsedit ⁊ cepit. Et vt pōit va/lerius in rubrica de oibus. Ista victoria fuit cū tanta gloria romanoꝝ q̄ dictator sublatis adce lum manibus precatus ē: q̄ si cui deorū roma na felicitas nimia videret eius inuidia sub ali/quo suo icōmodo satiaretur: hasq̄ iter preces subito lapsu decidit. Postq̄z aūt ad vrbem tri/umphās redijt. Tribuni multiq̄z ciues camilli Vtutis emuli diffamabant gloriā eius conten/dētes hostilem p̄dam nō equo iure fuisse diui/sam. Et ista pendēte iuidia faliscoꝝ ciuitatē ro mano subegit impio. Post quod a Lucio apu leyo tribuno plebis accusatus de iniqua veyē tium prede distributōe intercurrente illis die/bus adolescentis sui filij morte: vt huic publi/co ⁊ ide p̄uato cruciaretur icōmodo in exilium pellitur damnatus quindecim milibus eris. ca millus Vo ab vrbe discedēs deos precatus ē: vt si hoc iniuste pateretur q̄z primū se ciuib⁹ ⁊ i/grate patrie necessarium fieri vellent. Qđ secu tum est. Nam galli senones obsessam vrbez p̄ ter capitolium cepe: duce eoꝝ eorum bremio. Quare missum ē ad camillū ꝓ auxilio. Erant aūt romani taliter oppressi q̄ vix poterāt se vlte rius continere fame iteruenīēte. Sed consue/uerūt gallos decipe: ⁊ consilio iouis pistoris i multis locis hostium panem iactari fecerunt. ⁊ cum non possent vlterius dissimulare famem oīs auxilij spe sublata se salutēq̄z suam auro re/

dimere paciscũtur. Tandem aduenit camillus dictiq; pactõem auri ĩualidã: q; fine iussu dictatoris sũmiq; magistratus scã ecc̃: denunciat gallis vt se ad bellũ parent. Quibus edicit vt ferro nõ auro redimãt libertatẽ. ¶Pugnatur ergo ĩtra semiruptã vrbem: vbi galli ꝓmo extra vrbẽ ad octauũ lapidẽ acri morte pelluñ. In quo ꝓlio nec preda nec captiuitas ſ; tñ hostiuz ſtrages fuit Camillus in vrbẽ redijt appellat⁹ pater patrie secũdus romulus: ⁊ alter vrbis cõditor. Quinges dictaturã habuit: fuitq; remediũ oium ꝓculoz patrie. Et. 25. anno poſtq; patriam liberauit mori pestilẽtali morbo. Mã vt aſſerit Eutropius p bienniũ bis temporibus romã pestis afflixit. Siñ dãnaſ ingratitudo maxima romanoz erga Scipionẽ africanuz. De quo Aug. li. 3. de ci. dei. c. 20. ita ſcripſit. Scipio ille rome italieq; liberator belliq; punici ſecundi tã horrendi tã exitiosi tã periculoſi ꝑclar⁹ mirabiliſq; confector victor anibalis domitor q; carthaginis. Cuius ab adoleſcentia vita deſcribiſ dijs dedita templiſq; nutrita inimicoruz accuſationibus ceſſit carenſq; patria q; ſua virtute ſaluam ⁊ liberam reddit. In oppido linternẽſi egit reliquã cõpleuitq; vitã poſt iſignẽ ſuum triumphum nullo illius vrbis captus deſiderio. Ita vt virisſe ꝓhibeatur: ne ſaltem mortuo ingrata patria fun⁹ fieret. hec Aug. Et Aulus gellius li. 4. noctiũ acticaz ita aſſerit. Cum marcus nenius tribunus plebis accuſaret ſcipionẽ africanuz ad pplm: diceretq; accepiſſe a rege antiocho pecuniã vt cõditõibus gratioſis ⁊ mollibus pax cũ eo populi romani noie fierz Et q̃dam item alia cria daret indigna tali viro Tum ſcipio pauca preſatus que dignitas vite fue atq; gloria poſtulabat. Memoria iquit quirites repeto die esse hodiernũ quo anibalẽ penũ impio noſtro ĩnimaſſimũ magno ꝓlio vici in terra africa: pacẽq; ⁊ victoriã vobis pepi in ſperabilẽ. Nõ igitur ĩmus aduerſus deos ingrati. Sz cenſeo relinq̃mus nebulonẽ hũc. Eamuſq; nũc ꝓtinus ioui optimo maximo gratulatum. Id cũ diciſſet auertit ⁊ ire in capitolium cepit. Tũ concio vniuerſa que ad ſniam de ſcipione ferendam conuenerat relicto tribuno ſcipionẽ in capitoliũ comitata atq; ide ad eĩ⁹ edes cum letitia ⁊ gratulatõe ſolẽni ꝓſecuta ẽ. Et vt ſcribit Quintilian⁹ li. xi. de iſtitutoria oratione Maluit ſupioz african⁹ ab vrbe cedere q; de innocentia ſua cõtendere cũ de humillimo tribuno plebis. Quare ſcipio vrbe diſcedẽs ⁊ apũ linternũ exulãs cũ moritandẽ appropinquaſſz i ſuo monumẽto hoc epigrama iſcribi fecit. Ingrata patria nec oſſa quidem mea nunc hz: ꝓout valerius ponit in rubrica de ingratis. Tertiũ quod declarat nobis q; ſit reprehenſibile ingratitudinis viciũ ẽ exẽplum brutoz aialium. Et lz quottidie videam⁹ aialia queq; ẽt ſilueſtria bñficijs mãſuescere ⁊ ſuos recognoſcere bñfactores. De leone tamẽ aialium irrõabilium rege mira predicanñ. Scribit plinius li. 7. de nãli hiſtoria. q; helpis ſamius natõe in africã delatus naue ⁊ iuxta littus cõſpecto leone biatu: minaci: arboreq; fuga petijt. At leo procũbens ad arboꝛẽ biatu quo terruerat miseratõem petebat O s. n. morſu auidioꝛe inheſerat dentibus eĩ⁹ cruciabatq; inhedia. Quare helpis timore depoſito deſcendit de arbore ⁊ leonẽ adiuit liberauitq; eum ab illo ipedimento oſſe de ipſius oze euulſo. Tradũtq; q̃dm nauiſ ea i littoꝛ ſtetit retuliſſe grãm venatus aggregãdo. Et aulus gellius li. 5. noctiũ acticarũ quod ſegtur narrat. Appion iquit litteris hõ multis pdu⁹ narrat ſe rome viduſſe grãm leonis exbitum Androdo cuidã. Erat ipe ſeruus viri conſularis q ad beſtias damnatus fuit. Inter quas aderat leo vn⁹ terribilis valde. Hic vt androduz vidit ꝓcul repente quaſi admiratus ſtetit. Ac deinde ſenſim atq; placide tanq; noſcitabũduſ ad hoiem accedit. Tum caudaz more atq; ritu adulantium canũ clemẽter ⁊ blande mouet hominiſq; ſeſe corpoꝛi adiungit. Cruraq; eius ⁊ manus pene iam exanimati metu lingua leniter demulcet. Androdus iter illa blandimenta amiſſũ recupat aĩum: paulatiq; oculos ad cõtenduz leonẽ refert. Tum quaſi mutua recognitõe ſcã letos ⁊ gratulabundos videns hoiem ⁊ leonẽ. Que res cum oẽs in admiratõem traxiſſet eductus. Androdus atq; ceſari pñtatus regitur cur ſibi leo tã familiarẽ ſe prebuiſſz. At ille. Cũ ingt africam ꝓ consulari impio me⁹ dominus obtineret: ego ibi iniquus quottidianis ỽberibus ad fugam ſuz coactus. Et vt mihi a domino terre illius ꝑfide tutiores latebre forent in campoꝛ ⁊ arenaꝛ ſolitudines cõceſſi Ac deficiente cibo conſilium fuit morte aliquo pacto querere. Tuz ſole medio rapido ⁊ flagrãti ſpecum quandam nactus remotã latebroſaz q; in eam me penetro ⁊ recondo. Neq; multo poſt ad eandem ſpecũ aduẽit hic leo debili vno ⁊ cruento pede gemitus edẽs: ⁊ murmura dolorem cruciatũq; vulneris cõmiſerantia: atq;

illic primo

Mic primo aspectu pauere cepi. Sed postq̃ in/
trogressus leo mitis t mãsuetus accessit t sub/
latum pedem ostendere mihi t porrigere qua/
si opis petẽde gratia visus ẽ. Ibi ego stirpẽ in
gentẽ vestigio pedis eius hẽrentem euulsi: cõ
ceptãq; saniem vulnere intimo expressi atq; õ
tersi cruorem. Ille tũc mea opera atq; medela
leuatus pede in manib⁹ meis posito recubuit
t quieuit. Atq; ex eo die triennium totũ ego t
leo eadem specu eodẽq; victu vitimus. Nam
quas venabatur feras t mẽbra optimiora mi
hi ad specũ suggerebat: que ego ignis copiam
nõ habens sole meridiano torrens edebaꝫ. Sꝫ
vbi me vite illius seri ne tam ptesum ẽ leone in
venatum, pfecto reliqui specum. Et viã fere tri
dui pmensus a militibus visus apprehensusq;
sum. Et ad dñm ex africa romã deductus. Is
me statim rei capitalis damnãdũ aut dandum
ad bestias curauit. Intelligo hunc quoq; leo/
nem me tunc seperato captum gratiam nũc mi
hi beneficij t medicine referre. Quibus audi/
tis inquit Appion androdus a pena solutus t
leo libertati donatus fuit. Postea videbamus
androdum t leonem loco tenui reuictum vbe
tota circũtabernas ire. Donari ere androdum
floribus spargi leonem. Omnesq; fere vbiq;
obuios dicere. Hic est leo hospes hominis hic
est homo medicus leonis. De delfine adhuc
stupenda leguntur q̃ grata belua sit iuenta be/
nefactoribus suis. Recitat Solin⁹ de mirabili
bus mũdi: q̃ diuo augusto iperante puer qui/
dam ad littus peruenies comedere dabat del/
fino pisci, ppe terram aduenienti. Quare effec/
tum ẽ q̃ piscis ille puero ita se tractandum be/
nigne prebuit vt ab ayano littore ipsꝫ equitantẽ
super se vsq; puteolos vehere fit visus. Hoc
per annos plurimos tamdiu gestum est donec
assiduo spectaculo desineret esse miraculũ. Sꝫ
vbi puer obijt sub oculis publicis desideriꝫ me
rore delfinus interijt. Si igitur bruta animalia
t pecora campi benefactores agnoscunt: quan
tomagis rationalis anima imuneris benefici/
is predita suo grata dꝫ esse benefactori. Hinc
est q̃ Esaie primo capitulo conqueritur de⁹ di
cens de iudaico populo. Et nunc de omnibus
ingratis, filios enutriui t exaltaui: ipsi autẽ spre
uerunt me. Cognouit bos possessorem suum:
t asinus presepe domini sui israel autem nõ co
gnouit me.

Quod propter ingratitudinem auferuntur
bona t oriuntur mala t subtrahuntur promis

sa beneficia. Caplm tertium.

Certum mysterium declarandum de i
t gratitudine dicitur damnificatio. In/
currit equidem ingratus multa dam/
na: quoniam ex ingratitudine sequantur tria.
Primo cõcessa bona auferuntur.
Sꝺo grauissima mala oriuntur.
Tertio, pmissa beneficia subtrahuntur.

Primo cõcessa beneficia auferuntur. dicit
enim Augustinus. Quod deus dederat gra/
tis abstulit ingratis. vnde saluator dixit iudeis
in parabola vinee de qua fit mentio in hodier/
no euangelio iudeis ingratis. Auferetur a vo
bis regnum dei. Hec autem parabola mysti/
ce ad quemlibet hominem potest referri. vinea
enim designat aiam que a deo plantat̃ in creati
one in qua ponitur torcular remorsus conscie
tie: turris rationis ex qua possit videndo disti/
guere amicos ab inimicis. Sepe circũdat̃. s. cu
stodia angelica. locat̃ agricolis. s. appetitui sen
sitiuo t intellectiuo: vites in ea sunt inclinatio/
nes ad virtutes vel habitus virtutum qui in/
funditur in baptismo. Tempus fructuum ap/
propinquat cum incipit habere vsum liberi ar/
bitrij quo debet in honorem dei fructus, pdu/
cere bonorum operum. Tunc mittit deus nun
cios suos idest bonas inspirationes t instinc⁹
mentales ad benefaciendum vel documenta p̃
dicatorum t scripturarum. Sed ingratus ho/
mo ista mortificat t contemnit. Demuꝫ ipe dei
filius in sacramento altaris venit ad eum: sed
vel non recipit vel receptum eicit extra se t cru
cifigit malis operibus suis: sm illud Apostoli
ab hebreos. Rursus sibimetipsis crucifigen/
tes filium dei. De hac vinea. s. ingrata anima
conqueritur deus. Esaie. 5. c. dicens. Planta
uit vineã electam t edificauit turrim in medio
eius t torcular calcauit in ea: t expectauit vt fa
ceret vuas fecit autem lambruscas. Vue sunt
opera vere virtuosa: lambrusce sunt opera que
habent apparentiam boni. Et sequitur textus
Esai. Quid vltra debui facere vinee mee t nõ
feci. Et nunc ostendam quid faciam vinee mee
Auferam sepem idest subtraham custodiã an
geli: diripiaꝫ materiam idest patres t viros do
centes mandata dei. Ponam eam desertam
subtrahendo gratiam. Non putabitur nec fo/
dietur. Ascendent spine super eam t nubibus
mandabo: ne pluuant super illam: idest Verbum
subtraham compunctionis a predicatoribus.
Hinc Hiero. in libro Judicum. xi. q. 3. c.

Audi inquit. Deus q̄ videt in abscondito ꝓspi
ciens mentē ⁊ animos: vicijs ⁊ passionib⁹ ser/
uientes in corde ei⁹ se nō diligit: sz aut auariciā
aut libidinē aut iactantiā discedit a mēte ei⁹. s.
subtrahendo gr̄az ⁊ relinqt domū ei⁹ vacuā. s.
virtutib⁹. Exemplū de hoc est in primis parē
tibus q̄ repleti donis spiritualib⁹ ⁊ temporalib⁹
ingrati fuerūt deo: ob qd̄ tot bonis priuati sunt
⁊ a terrestri paradiso eiecti. Secūdo ꝓpter in
gratitudinē incurrit q̄s multa mala ⁊ spiritua/
lia ⁊ temporalia Ezechias rex hierusalē post vi
ctoriā maximā ⁊ liberationē de manib⁹ Sēna
cherib q̄z nō egit gr̄as cantando canticū domi/
no s̄m morē illi⁹ populi ꝓpter suā ingratitudi/
nez egrotauit vt narrat etiā Josephus. Et ha/
bet̄ Esaie. 38. c. Timeant homines igrati: qm̄
vt dic̄ Hugo de sancto victore. Quelibet crea
tura trina voce alloquit̄ hominē. Accipe. Red
de. Fuge. Accipe ex me beneficiū ad vsuz tuū.
Accipe inquit celū a me illuminationē ⁊ motū
Accipe inquit ignis a me calorē. Accipe ab ae
re respirationē. Accipe ab aqua refrigeriū ⁊ lo
tionē. accipe a terra animalia fruct⁹ ⁊ alia ad su
stentationē. Secūda vox est redde. s. obsequiuz
tuo benefactori ⁊ meo creatori: q̄ ideo me crea/
uit vt tibi seruirē. Tertia vox est fuge. s. suppli/
ciuz tibi paratū ꝓpter ingratitudinē. Tertio
ꝓpter ingratitudinez ꝓmissa bn̄ficia subtrahū
tur: lz hoc nō de facili fiat a deo ⁊ imitatoribus
ei⁹. vt. n. inquit Tho. 22. q. c. 7. Circa ingratū
duo sunt cōsiderāda. Primū q̄d ipse ingratus
dign⁹ sit pati: ⁊ sic certū est q̄ meretur beneficij
subtractionē. aliud cōsiderandū q̄d oporteat ip/
sum beneficiū facere. Et primo q̄dē nō dz esse
facilis ad ingratitudinē vindicandā: sz dz atten
dere vt beneficiatū de ingrato faciat gratū. Qd̄
si nō pōt primo beneficio facere: forte faciet se/
cundo. q̄ si beneficijs multiplicatis ingratitu/
dinez augeat ⁊ peior fiat: tunc a beneficioꝝ ex/
hibitione cessare dz. Sic facit misericors ⁊ cle/
mens pater omniū deus. Beneficia sua multi
plicat. Diutius patienter expectat. Peccata tā
toruz dissimulat: vt saltē māsuetudine sua dul/
cissima corda mortaliū liquefiant: ⁊ ad ipsuz re
deant penitēdo. Hinc Hiero. 93. di. c. Diaco
ni. ait. Moderatio dei ac pietas solū nostrū re/
ditū querit: ac nos cupit lōga sua a bonitate sal/
uare. ad vos igit̄ clamito. o mortales. o peccatri
ces aīe. Cognoscite deū patrē clemētissimum.
Diligite deū nobis beniuolū: laudate ⁊ bn̄dici
te deū suoꝝ beneficioꝝ datorē liberalissimum
Reuertimini ad deū dn̄m pijssimū: q̄z ipse est
dn̄s deus noster: q̄ tribuit nobis ineffabilia do
na sua. Pro q̄bus augu. li. 7. de ci. dei. c. 31.
inquit. Habemus ab ipso deo multa benefi/
cia pro q̄bus nequaq̄z valemus actioni gratiaꝝ
sufficere. ab eo. n. est q̄ sumus: q̄ viuam⁹: q̄ ce
lum terrā cōspicimus: q̄ mentē atq̄z rationem
habem⁹: quare ipsum q̄ hec oīa cōdidit inquira
mus. Tandez. n. ipse nos oneratos obrutosq̄z
peccatis ⁊ a contemplatione sue lucis auersos:
ac tenebraꝝ. i. iniquitatis delectatione cecatos
nō ideo deseruit. Misitq̄z verbū suū q̄ est vni/
cus ei⁹ filius. Quo pro nobis assumpta carne
nato atq̄z passo a peccatis omnib⁹ mūdaremur
Eiusq̄z spiritu in cordib⁹ nostris dilectiōe ꝑfusa
omnib⁹ difficultatib⁹ superatis in eterna requie
in cōtemplatione eius ineffabilē dulcedinē in/
ueniremus. Que corda q̄ lingue ad agēdas ei
gr̄as satis esse cōtendant. hec ille. Exhibeam⁹
igitur nos gratos deo ⁊ deinde hoībus nobis
benefacientib⁹: vt sic regū acquiram⁹ eternum
In quo iesus dei fili⁹ cuz patre ⁊ spiritu sancto
viuit in secula seculoꝝ. amē.

Sabbato tertie hebdomade. De supbia sper
nentiū cōsilia ⁊ in suo sensu cōfidentium.

Sermo. .21.

Dissipauit sub/
stantiā suā. Vba sunt redēpto/
ris nostri originaliter Luc. 15.
c. ⁊ in euāgelio hodierno. Ha
bet hoc ꝓpriū mens superboꝝ:
vt tanti extimet ꝓpriā prudentiā q̄ oīa consilia
sapientuz detestat̄. Tamē audire debent quod
scribitur in. c. Canonū. Extra de cōstitutioni/
bus. ⁊ in. c. Ne initaris. Et. 8. q. 1. in. c. Sciē
dum. Ne initaris prudentie tue. prudentie sue
innitit̄ q̄ ea q̄ sibi agenda vel dicēda vident̄ pa/
truz decretis p̄ponit. Iccirco in hoc sermone
contra superbiā spernentiū consilia dicem⁹: ex
qua innumera solent dāna ꝓuenire. Sicut pz
in filio adolescente qui patris saluberrima mo
nita refugiens cū ignominia ⁊ graui dāno cō/
sumpsit substantiā suā: qd̄ nō euenisset si acqui
euisset consilio illius qui tenerrime diligebat eū
Vt igit̄ corda omniū humilētur ad cōsilia ne/
cessaria expetenda ꝓponemus de ipso consilio
tria mysteria declaranda.
Primū dicit̄ exhortationis.
Secundū determinationis.
Tertiū conditionis.

Qd̄ cōmenda t

Qđ cõmendaf consiliũ voce omniuz scriptu raruz. Et de septez generibꝰ consiliozum.

Capitulum. .I.

Primũ mysteriũ de ꝓsilio declaranduz ꝑ dicit exhortationis. Omnis qppe scriptura diuina ꝛ humana nos hortaf vt consiliũ in rebꝰ gerendis expetamꝰ. Vnde natq illos q suo sensu ducunt. Vñ Sap. puer. 2. c. aut. Cõsiliũ custodiat te: ꝛ prudentia seruabit te Et. 8. c. Ego sapientia habito in ꝓsilio. Et. 11. c. Erit salus vbi multa consilia. Et. 12. c. Via stulti recta in oculis eiꝰ. Qui autez sapiens est audit cõsiliũ. Et. 13. c. Qui agunt oia cũ ꝓsilio regunt sapientia. Et. 15. c. Dissipant cogitationes vbi nõ est cõsiliũ: vbi vo plures sunt cõsiliarij cõfirmant. Et. 19. c. Audi cõsiliũ ꝛ suscipe disciplinã: vt sis sapiens in nouissimis tuis Et. 20. c. Cogitationes ꝓsilijs roborãtur. Et 24. c. Erit salus vbi multa cõsilia. Et. 27. ca. Bonis amici cõsilijs anima dulcorat. Et ecclesiastici. 32. c. Fili sine consilio nihil facias ꝛ post factũ nõ penitebis. Et. 37. c. Ante omnẽ actũ ꝑcedat cõsiliũ stabile. Et Lasiodoꝰ lib. ꝑ epistolaꝝ. Plurimũ laudis hoies morib⁹ suis applicãt: quotiens de negocioꝝ meritis ambigentes ad peritoꝝ cõsilia decurrũt. Et Hiero. sup illo vbo Esaie. 3. c. Et cõsiliarijꝰ nõ est tibi ait. Greci poete laudabilis sapientie direrunt ꝓmũ eẽ beatũ q ꝑ se sapiat: secũdũ q sapiẽtẽ audiat. Qui aũt vtraq caret: hũc inutilẽ tã eẽ sibi q alijs. Et Cicero in lib. de senectute. Nõvi/ribus nõ velocitatibꝰ aut celeritate coꝝpoꝝ res magne geruntur: sz ꝓsilio antiquoꝝ ꝛ sciẽtia. Et Terentiꝰ. Omnia prius experiri ꝓsilio: q armis sapientẽ decet. Et. ff. de repudijs. l. 3. Dubiũ nõ est oia q ꝓsilio recte gerunt: iure meritoq effectu ꝛ firmitate niti. Et. C. de sacrosanctis eccle. l. Placet. Et. C. de incestis nuptijs l. Nõ dubiũ. Omnia q prudẽtũ ꝓsilio fiũt bono fine peraguntur. Et. C. ne filiꝰ ꝑ pre in autẽtica habita. Sapiẽtũ ꝓsilio mundus illuminaf. Sed pro huius partis delectacoile ampliatiõe: notare debemꝰ q sunt septẽ cõsilia.

Primũ internale.
Secundũ particulare.
Tertũ ciuile ꝛ seculare.
Quartũ generale.
Quintũ ꝓuinciale.
Sextũ episcopale.
Septimũ monachale.

Primuz est consiliũ internale qđ qs facit in semetipso: cũ videlicet aliqd occurrit agẽdũ dubiuz: inuestigat ratio si illud est bonũ vel malũ. Et si bonũ qbus medijs sit vtendũ ꝛ similia: ꝛ in hoc recurrẽdũ est ad deũ. vñ Thodie. 4. ca. dicit. Omni tpe bñdic deũ ꝛ pete ab eo vt vias tuas dirigat ꝛ cõsilia tua in ipso ꝑmaneant. Et Eccle. 29. c. In oratione cõfitebif dño ꝛ ipse diriget cõsiliũ eius. Quicũq igit vel mrimonia cõtrahere vel ingredi religionẽ intendit vl a patria discedere ꝓ qcũq honesta cã ꝓponit ad deũ cõfugiat ꝛ ab ipso cõsiliũ exposulet. Legimus de beato ffrancisco q dũ orabat añ imagiez crucifixi in ecclesia sancti Damiani dicebat hec vba. O alto e glorioso dio illumina le tenebre del coꝝ mio: donami fede dirita speranza certa e charita pfecta: senno cognoscimento coe io facia la tua sancta volunta. Secũdũ est cõsiliuz particulare qđ alter exhibet alteri. Cũ. n. qs nõ est sibi sufficiens ad cõsiliũ capiẽdũ circa agẽda ab alio cõsiliũ accipere dz. Quinimo circa ꝑpriã vitã ꝛ obscura ptinentia ad cõscientiaz sibi credere nõ dz: sed cõsiliari cũ peritis ꝛ bonis vel libris doctoꝝ. vñ Thobie. 4. c. dr. Cõsiliuz a sapiente semp require. Dicit autẽ quis sapiens dupliciter. vno mõ sm qd. Altomodo simpliciter. Sapiens sm qd dicit q bene iudicat de fine alicuius artis vl ministerij: ꝛ de hijs q ducũt ad illũ finẽ. Et sic dicit sapiẽs medicꝰ q bene iudicat ꝛ de sanitate ꝛ de medicinis cõferentibus ad eã. Et sapiens negociatoꝝ q bñ iudicat de lucro acquirendo ꝛ de medijs ad ipsuz ꝛ sic de alijs. Sed sapiens simpliciter dicitur q bene iudicat de vltimo fine vite humane: q est deꝰ ꝛ de ꝑducentibꝰ ad eũ. Et hic est verus sapiẽs ꝛ virtuosus. Quia igit Thobias dic a sapiente sine alia additione primo ꝛ principaliter consiliũ querendũ est a sapiente. i. docto i factis cõscientie. Nec q. n. a medico querit qs cõsiliũ de negociatione: sed a docto negociatoze. Nec a negociatoze de medicinalibꝰ sed a perito medico: ꝛ sic de alijs. Multo magis de ptinẽtibus ad animã: vbi sunt maioza dubia et magis periculosa nõ dz qs indifferenter consiliuz querere a qbuscũq: sed virtuosis doctis ꝛ practicis. vñ ecclesiastici. 37. c. dicit. A consiliario malo serua animã tuaz idest caue tibi. Et q sint mali cõsiliarij a qbus cauendũ ipse declarat cuz sequit. Cũ viro irreligioso tracta de sanctitate et cũ iniusto de iustitia ꝛ cuz muliere de hijs que emulatur. Cũ timido de bello. Cũ negociatoze de traiectione. Cũ emptoze de venditione. Cũ

viro inuido de gratijs agendis. Cũ impio de
pietate. Cũ inhonesto de honestate. Cũ seruo
pigro de multa operatione. Nõ attendas hijs
in omni cõsilio. Et ex hoc vltimo dicto pz q̃ p̃
fata locutio est p ironiã: quasi diceret cũ predi/
ctis nõ habeas cõsiliũ. Et subdit. Cor boni cõ
silij statue tibi. Sciendũ insup q̃ illud qd̃ dicit̃
prouerbioꝝ. xi. Ibi salus vbi multa cõsilia: nõ
sic intelligendũ est quo ad incipientes bene fa/
cere ⁊ simplices tanq̃ qs multoꝝ hominũ seu
a multis debeat inquirere cõsiliuz de directio/
ne vite sue. Nã hoc faciens audiet diuersa con
silia ⁊ quãdocũq; cõtraria: vñ in mente sua cõ/
fundet̃ nesciẽs qd magis sequatur. Tertiuz
est consiliuz ciuile ⁊ seculare qd̃ fit in cõmunita
tibus ⁊ vniuersitatib⁹. Nec bene enim possunt
regi ciuitates ⁊ regna absq; cõsilio. vnde quoli
bet tempore principes ⁊ rectores ciuitatum vsi
sunt cõsilijs. Nã ⁊ Salomon sapientissim⁹ cõ/
siliarios habuit: quorũ consiliũ qꝛ Roboã fili⁹
eius reliquit magnã partẽ regni amisit. vt ha/
betur. 2. Paralipomenon. 4. ca. De Roma/
nis aũt scribit̃ in policrato. q̃ Romulus cõdi/
ta ciuitate quã ex suo nomine Romaz vocauit.
Centuz ex senioribꝰ elegit: quorũ consilio om/
nia ageret quos senatores ꝓpter senectutez pa/
tres ob similitudinẽ cure nominauit. Quoruz
nomina aureis litteris cõscripta erant patresq;
cõscripti appellabant̃: qꝛ alios sapientia etate et
affectu paterno p̃cedebant. Et hester primo. c.
scribitur q̃ septẽ sapientes ex more regio ade/
rant regi assuero semp sciẽtes leges ac iura ma
ioruz: quorũ consilio cuncta faciebat. Quar
tuz est cõsiliũ generale illud. s. qd̃ fit p̃sente pa/
pa vel eius legato ad hoc specialiter deputato a
papa cõuenientib⁹ episcopis ⁊ alijs p̃latis plu/
rimis ꝓut ipse ordinauit. Et istud nõ põt cele/
brari nisi auctoritate pape: vt patet di. 17. p to/
tuz. Alias nullũ esset ⁊ nõ consiliũ sed cõcilia/
bulum ⁊ synagoga sathane diceret̃ ⁊ eẽt. Vn/
de di. 17. Pelagius papa ait. Multis aposto
licis ⁊ canonicis ac ecclesiasticis instruimur re
gulis nõ debere absq; sententia romani ponti/
ficis cõcilia celebrari. s. generalia. Quapropter
nõ consiliuz sed vestrũ conuenticulũ vel cõcilia
boluz cassatur: ⁊ qcqd in eo actuz est irritũ habe
tur ⁊ vacuũ. Hinc ⁊ rex Theodoricus cũ vo/
casset plurimos ep̃os de diuersis ꝓuincijs ad
conciliũ celebrandũ in vrbe ꝓpter crimina que
impinguebant̃ ab aduersarijs cõtra symachuz
aduenientes ob reuerentiã regis dixerunt hoc
fieri nõ posse: scilicet celebrare consiliũ: sz specta
re ad symachũ papaz qui impetebat̃. Et persua
dentibus ipsis Symacho pape vt ipse cõuoca
ret seu auctoritate eius cõgregarent̃ in consilio
assensit eis: ⁊ eũ immunẽ ⁊ liberũ ab illis vicijs
prolatis contra eũ declarauerunt. Sed ad clarã
noticiaz de hoc cõsilio habendam. Primo no
tandum est q̃ priscis temporib⁹ in concilijs ade
rant Imperatores: vt patet in discursu historie
tripartite. Et. 15. disti. c. Canones. qꝛ ecclesia
tunc male poterat vti potestate sua ꝓpter aduer
sitates quas patiebat̃ ab hereticis: qbus aliquã
do fauebant ⁊ adherebant magni principes et
reges. Sz cuz potuit ecclesia hoc correxit et nõ
per principes sed per se consilia cõuocauit. Et
aliquãdo per Imperatores precipiente eccle/
sia celebrata sunt cõcilia. Aliquãdo ipsa rogan
te ⁊ postea auctorizante. Aliquãdo ipsa ratificã
te: vt patet dist. 17. per totuz. ⁊ maxime in. §.
Hinc etiaz. Dicunt autez aliqui q̃ papa negli/
gente ⁊ nolente cõgregare consiliuz ad locũ ido
neuz pro aliqua causa honesta ⁊ ardua imminẽ
ti potestas congregãdi consiliuz spectat primo
ad omnes cardinales qui post papaz sunt maio
res clerici omnib⁹ alijs quibuscũq;. Argumẽ/
tum eius qd̃ legitur de maioritate ⁊ obedientia
capitulo primo p Innocentiuz. Et qꝛ censent̃
vnuz corpus cum eo quasi sede vacante videt̃
ad eos spectare talis potestas. Secũdo spectat
ad patriarchas ⁊ precipue ad Constantinopoli
tanuz. Cuius sedes est prima post Romanaz:
vt patet dist. 22. capitulo. De constantinopoli/
tane. ⁊ capitulis sequentib⁹. Quod tamẽ intel/
ligenduz est cuz catholicus est patriarcha. Ter
tio ad Imperatorez: quarto ad ad reges: quin/
to ad alios principes. Nã potestas vnius de/
uoluitur gradatim ad aliuz propter negligentiã
argumentuz de electione capitulo. Cũ in cun/
ctis. Et de concessione prebende. capitulo. se/
cũdo. Vel dicamus q̃ due partes cõcilij in ali/
quo loco cõgregate poterunt ⁊ alios conuocare
iuxta notata per Innocentiuz in capitulo secũ/
do de noui operis nunciatione. Vbi autem
papa esset hereticus vel de heresi suspect⁹: tunc
ad euz nõ videtur spectare potestas cõgregãdi
consiliũ: argumentũ di. 40. c. Si papa. Se/
cundo notandũ est q̃ ad hoc conciliũ generale
solũ episcopi ⁊ supiores sunt de necessitate vo/
candi. vt notat Innocẽ. ⁊ Joãnes andre. i. c.
Graue. de prebẽdis. Et facit ad hoc di. 18. c.
Ep̃s. ⁊. c. Propter. cũ sequentib⁹. Et tamen
in ptãte

in ptātē pape ē ꝓuocare etiā abbates si vult. 63. di. c. Hadrianus. vbi fit mētio de abbatibus. Et de Gregorio decimo legit q̄ ad cōciliū generale qō fecit Lugdunū vocauerat beatū Thomā de aquino. ⁊ hoc ratione sue eminentis sciētie. Imperatorē vero vel alios principes nō tenetur cōuocare per. §. Hinc etiā. di. 17. potest tamē si vult vocare si ei videt expediens ad scā dala vitanda: vt di. 63. §. Verum. Tertio notandū q̄ ad generale cōcilium vocandi sunt oēs episcopi orbis: ex eo qō habet di. 16. c. primo. vbi dicit q̄ sancti patres in cōsilio niceno quod fuit solemnissimū de omni orbe terraꝝ cōuenerunt. Potest tamē numerus relinqui arbitrio pape. Nec curandū de numero diminuto prelatoꝝ ꝓpter verbum xp̄i dicentis Matth. 18. Vbi sunt duo vel tres cōgregati i nomine meo ibi sum in medio eoꝝ. prima. q. prima. c. Luc scriptura. Et. 24. q. prima. c. Alienus. In cōciliis enim pterinis invalde differēti numero cōuenerunt episcopi. Aliquādo in maximo numero. Aliquādo fuerūt trecenti. Aliquādo trecenti. Aliquādo ducēti. Aliqñ centū. Aliquādo q̄draginta. Aliqñ triginta. Aliqñ viginti. Aliquādo quidecim cp̄i ⁊ in omnib⁹ facti sunt canones. Aliquādo plures vel pauciores. Aliqñ papa fuit p̄sens. Aliquādo legati ex parte ipsi⁹ In cōcilio niceno interfuit sanct⁹ Nicola⁹. In quodam carthaginensi interfuit sanctus Aug. Sz quādo de fide agit ⁊ hereticis⁹ exturpādis vel scismatibus q̄ cā est cōis omnibus catholicis ⁊ omnes tāgit ab omnib⁹ episcopis catholicis tractari ⁊ terminari dz: ⁊ oēs episcopi debēt ad cōcilium cōuocari p̄m illaꝝ regulaꝝ. Nō oēs tangit dz ab omnib⁹ approbari: de regulis iuris li. 6. Et di. 56. c. p̄. Et de hijs q̄ fiunt a maiore pte capituli. c. finali. Quarto notandū q̄ consiliū nō pōt iudicare papā aut vi prefigere legē. Nā 9. q. 3. dicit. Nemo pōt iudicare primā sedē. s. papaz: nec Augustus: nec populus: nec electi⁹ Et ibi est. c. Alioꝝ ad idez ⁊ alia. Ex quo dicit Joā. andre. q̄ sn̄ie pape standū ē qñ cōtradicit sn̄ie totius cōcilij. Et papa pōt interpretari statuta cōsilij ⁊ tollere ⁊ limitare: vt habet de reseri ptis. c. Statutū. li. 6. Et glo. i. c. vbi piculū. de electiōe li. 6. ait. Nō lz nō sit licitū q̄ papa reuocet statuta cōsilij pōt tū si vult. Et breuiter i oib⁹ papa est supra cōciliū excepta cā hereseos aut scismatis: in qbus iudicat papa cōcilio. de hereti ē c. Si papa. 40. di. De scismate habet decretuz factuz in cōcilio cōstantiensi celebrato anno dñi M. cccc. 17. Quinto notādū q̄ multa ordinauit ⁊ diffinijt eccl̄ia in concilijs celebratis. Et vt ingt Boñ. di. xi. p̄mi li. In primitiua eccl̄ia fuerūt quattuor cōsilia principalia tpe aplorꝝ: vt etiā dicit q̄dā glo. sup actus. Primū fuit ad electionez Mathie: de q̄ fit mentio actuū p̄. c. Secundū fuit ad electionē septē diaconorꝝ act. 6. c. Tertiū ad nō iponēda legalia gentib⁹ act. 15. c. Quartū ad tolleranda legalia ad tp̄s act. 22. c. Postmodū vo tpe cōstantini ⁊ siluestri papez vt refert Hysido. li. 6. ethi. ceperūt cōsilia generalia. Nā in p̄cedentib⁹ tpibus p̄secutione feruente docendaꝝ plebiū minime dabat facultas Inde xp̄ianitas in diuersas hereses scissa ē: qz nō erat episcopis licentia concessa cōuenīēdi in vnuz nisi tpe supradicti. Impatoris. Ipse. n. dedit facultatez xp̄ianis libere cōgregari. Nec obstat. c. Placuit. 13. q. 2. in quo ostendit p̄ mel chiadē papā celebratū consiliū: q tamen p̄cessit siluestrū. Nā vt dicit glo. ⁊ archi. conciliū illud nō fuit ita generale: sed celebratū cū paucis. Ex cōsilijs autē generalib⁹ quattuor dicunt ceteris principaliora: vt p3 di. 15. c. Canones. s. Nicenuz. Cōstantinopolitanū. Ephesinū. ⁊ Calcedonense. Hec totā ꝓncipaliter cōplectunt fidē quasi quattuor euāgelia vel totidē paradisi flumina de qbus ait Greg. di. 15. c. Sicut. Sicut sancti euāgelij quattuor libros: sic quattuor cōsilia suscipere ⁊ venerari me fateor: qz i hijs velut in quadrato lapide fidei structura cōsurgit: ⁊ cuius lz vite atqz actionis norma exist. s. i cōstitutionib⁹ eoꝝ. Horū conciliū primuz trecētoruz decē ⁊ octo epoꝝ sub cōstātino ipatore peractū. In quo arriane pfidie blasphemia cōdemnata est. Et ibi editū fuit symbolū patrū: in quo declaratū est filiū esse cōsubstantialez patri. Celebratū fuit autez hoc consilium anno dñi. ccc.

Secūduz consiliū generale fuit celebratū cōstantinopoli sub theodosio iunioze centū qnquaginta patrū: in quo cōdemnata est heresis Macedonij dicētis spiritū sanctū minorē p̄e ⁊ filio. Sz ibi declaratuz est spiritū sanctū patri cōsubstantialē ac filio. Tertiū conciliū ephesinū du centoꝝ patrū sub Theodosio iunioze augusto. In q̄ anathematizatus fuit nestoriꝰ asserens in xp̄o duas psonas distinctas humanā. s. ⁊ diuinaz in vna psona dñi nostri iesu xp̄i. Quartū fuit cōciliū calcedonēse cxcētoꝝ triginta epoꝝ sub martiano ꝓncipe. In q̄ cōdēnatus fuit eutices abbas cōstantinopolitanus verbi dei ⁊ carnis vnā naturā ꝓnuncians. Et dioscorus ei⁹

defensor cū alijs hereticis. Beda etiā in lib. de temporib⁹ post p̄dicta cōsilia numerat ⁊ alia viginti quattuor celebrata sub diuersis temporib⁹ ⁊ in diuersis locis. De alijs cōciliis celebratis vsq; ad annū dñi milesimuz nō ita p̄z. Circa vero annū dñi milesimū victor genere alemanus florentie cōciliū celebrauit ⁊ multos eōs ꝓpter symoniā ⁊ fornicationez deposuit. Non multo post Gregor⁹ septimus cōciliū celebrauit: ⁊ henricū Imperatorē excōmunicauit q; se cōtra eccleſiā erexit ⁊ scisma ꝓcurauit aliū papā faciens. ¶Post hunc vrbanus secūdus cōsilium celebrauit apud clarū montē. Exinde sub nicolao papa secūdo: g fuit ꝓmus eōs florentin⁹ ⁊ senis electus papa cōgregatū est cōsiliū cū centuz tredecim episcopis rome: in quo berlengarius abiurauit heresim suā de sacramēto eucharistie de qua fit mentio de cōse. di. 2. c. Ego berlengarius. Anno dñi. M. centesimo. xxx. sub Innocentio secūdo celebratū fuit cōsiliū remis ⁊ petrus Leonis papa scismaticus repulsus ē. Ad qđ scisma tollendū multū laborauit beatus Bernardus. Ille aūt ¶Petrus anacletū se fecerat nominari. Anno dñi. M. cētesimo. 54. M. ortuo adriano papa electus fuit Alexander tertius senensis: ⁊ tenuit cathedrā annis viginti duobus mensib⁹ vndecim dieb⁹ quindecim. Alter ꝓ scisma creatus est: g dicebaī Octauianus gurus imo ⁊ tres alij ⁊ fic erant q̄ttuor antipape. s. victor: paschalis: calixtus ⁊ Innocentius. Et durauit illud scisma annos sedecim et dissensio magna fuit inter Alexandrū papaz et Federicū Impatorē. Tandez alexander paccz fecit cū impatore: ⁊ quattuor antipape defecerūt Hic Alexander duo cōsilia celebrauit. Vnuz turonis in francia. Aliud rome dictū lateranē se. Tempore huius martyrio coronat⁹ fuit sanctus Tho. Archiep̄s cantuarienſis. Anno dñi. M. cc. decimoquinto. Innocētius tertiꝰ sub quo ceperūt ordines mendicantū celebrauit concilium lateranense: in quo cōuenere fere mille ducēti p̄lati: ⁊ multe salutifere decretales ibi edite sunt. Anno dñi. M. ducētesimo q̄dragesimo vel circa. Innocentius quart⁹ natione ianuensis celebrauit cōsiliū lugduni ⁊ imperatorez Federicū excōmunicauit: post quem fuit alexander quartus. Anno dñi. M. ducētesimo. 61. Grego. decim⁹ celebrauit consiliuz lugduni: vbi fuerūt qngenti seraginta eṗi: abbates ⁊ alij p̄lati circa mille. Et fuit ibi Boñ. ardinalis q; multa bona egit in reductione grecoruz ⁊ tartaroꝝ. ¶Post hunc fuit bonoꝝ⁹ quartus ⁊ est vltimus in cronica martiniana. Et sic vsq; ad tēpora nostra eccleſia dei statuz fidei ⁊ bonorum morū cuz ꝓsilijs consuevit stabilire.

Quintū est ꝓsiliū, ꝓuinciale qđ celebrat a metropolitano cū suis suffraganeis de quo fit mentio di. 18. c. Quoniā qdez. ⁊. c. sequenti. Et. 2. q. 7. c. Si eōs. Et. 6. q. 3. ca. Scitote. de quo diffuse habes i summa dñi archiep̄i pte. 3. titu. 24. Sextū est ꝓsiliū epale qđ magis ꝓuenit dici synodus ⁊ cōgregatio quā facit eōs clericoruz de diocesi sua ⁊ pōt facere etiā irregsito suo metropolitano. Et de hoc habet di. 18. ꝓ totuz. Et di. 19. c. ꝓmo. Septimū ꝓsiliū est monachale hoc est ſm Antoniuz de butrio ⁊ Joānē de imola sup. c. Graue. extra de p̄bendis religiosoꝝ: de quo habet extra de statu monachoꝝ c. In singulis. ⁊. ca. ea q̄. Sed hmōi ꝓsilia magis cōsueuerūt dici capitula generalia vel ꝓuincialia de qbus agit in cōstitutionib⁹ eoꝝ. Dicta sunt hec omnia vt ostendam⁹ q̄nta sit vis ꝓsiliorum in quolibet statu dum tamē cōsilia recte fiāt ⁊ obseruentur ea de qbus dicturi erimus in sequētibus.

De qbus nō est consiliuz exquirēdū de quo dant septem regule negatiue: ⁊ q̄ consiliuz est de rebus dubijs ⁊ arduis. Cap. .2.

Ecundū mysteriū de ꝓsilio declarādū dicit determinatio. In quo videndū ē de qbus est cōsiliū determinate petenduz. Et ad hoc p̄mittimus ꝓmo septē regulas negatiuas: quas ponit Girald⁹ odonis super tertio ethicoꝝ ſm intentionē Aristo. ¶Prima regula. Nullū p̄teritum est consiliabile eo q̄ postq̄z est p̄teritū est sic necessariū q̄ a sua p̄teritione est simpliciter imutabile. vñ hoc solo ꝓhibetur deus ingenita facere q̄ facta sunt. Jō aristo. ibi dicit. Nō est cōsiliare de hijs q̄ fiunt ex necessitate. Secūda regula nullus casuale vel fortuitū ē cōsiliabile. Quia omne casuale ⁊ omne fortuitū euenit p̄ter intentionē. Sz omne cōsiliabile dependet ex intentione finis. Jō Aristo. ait. Consiliat nullus de ipossibilib⁹ aliter se hr̄e neq; de qbuscūq; nō finis aligs est. Tertia regula. Nullū determinatū ab arte est ꝓsiliabile: q̄ omne tale est ſm artē certuz ⁊ determinatum: aliter nō esset ars. Nullū aūt cōsiliabile est certū ⁊ determinatū. Tunc. n. nō esset cōsileabile ⁊ dubitabile. Quare nullū cōsiliabile ē artificiale. Ars enī nō dubitat q̄uis circa artificialia cōtingāt in aliquib⁹ quedā dubia ⁊ illa nō sunt ꝓ artem

sunt per artem determinata ⁊ talia possunt esse ꝓsiliabilia. Quarta regula. Nullum operabile a volũtate aliena est consiliabile: qz oẽ cõsiliabile ẽ in consiliatiui ptãte. Illud ⁊o quod ẽ in aliena volũtate nõ est in potestate cõsiliatiui.

Quinta regula. Nullũ voluntarium repentinũ est consiliabile: qz oẽ consiliabile est ꝓuisuz ⁊ tardum. Vnde Aristo. dicit. Operari qdez oz velociter consiliata: cõsiliari aũt tarde. Sexta regula. Nullum raro contingens ẽ consiliabile: qz tunc sequeretur q̃ ex diffinitione ⁊ sñia consilij bonũ raro eueniẽs expectaret: ⁊ per cõsequns quod expectatio consulta vt in pluribus fraudaretur. Et q̃ malũ raro eueniẽs timeret: ⁊ caueretur: ⁊ per cõsequns q̃ nullꝰ cõsulte operatur: qz in omnibus humanis operibus aliq̃ mala contingunt q̃uis in aliquibus raro. Sicut virum dormire cum vroze sua confidenter aliq̃ q̃uis raro fuit malum: qz vroz interficit virum dormientẽ. Et si omnes vellent istũ cõsulte cauere nullus cum vroze dormiret Septima regula. Nullũ certum ẽ consiliabile: qz ait Aristo. Consiliamur de his que vident cõtingere vtroq̃z modo se habere. Sil̃r nulluz assuetum ⁊ naturali instinctu certum ẽ consiliabile. Nullus qdem consiliatur an ꝓ nutrimento cibum debeat sumere per os: qz id assuetum ẽ ⁊ certum a pueritia. Consilium ergo ẽ de rebꝰ magnis ⁊ dubijs ideterminatis que ad bonuz finem bonis consilijs perducuntur. Jõ Cicero in li. de officijs ait. Consilium ẽ sñia diffinitiua de re dubia qd magis eligendum sit Et Aristo. in. 3. ethi. Consilium ẽ oculus futurorum ⁊ ingsitio quedam de rebus dubijs ⁊ disponendi.

De septem condtionibus consilij vt recte fiat ac salubriter. Cap. .3.

Certium mysteriũ declarandũ de consilio dr̃ conditio. Ad hoc. n. vt cõsilia recte fiãt ⁊ ad bonũ exitũ pducant septez condtiões requirũtur.

Prima dr̃ prudentia.
Scda beniuolentia.
Tertia constantia.
Quarta maturitas.
Quinta veritas.
Sexta taciturnitas.
Septima stabilitas.

Prima cõditio dr̃ prudentia. Qui enim cõsulit ⁊ a qbus consiliũ ẽ reqrendum prudẽtia fulgure debẽt: qua p̃teritoz recozdantes ac p̃meditantes futura p̃sentia recte disponenda diffiniãt. Et qz in antiqs est sapia ⁊ in multo tẽpoze prudẽtia vt dr̃ Job Jõ antiq ⁊ viri graues sunt consulendi. vnde Aristoti. in. 6. ethicoz ait. Oz in consilio attendere exptoruz ⁊ senioz prudentiam ꝓpter experientiam. Et numeri. xi. c. Mandauit dñs moysi vt cõgregaret seniozes ad consilium. Et di. 20. c. de q bus cãis dr̃. Seniozes p̃incie cõgrega ⁊ eos interroga: facilius nãq̃z inuenitur quod a pluribus seniozibus q̃rit̃. Et idem. xi. q. 3. c. Ex celleñtissimus. Et. 16. q. 1. 2. c. Visis. Et. 1. q. 1. c. Estote. Consilium nãq̃z iuentum solz esse ruinosum. Propterea sapiẽs eccl'iastici. 25. c. ait. Quam spectosa veterani sapientia ⁊ glozio sus itellectus ⁊ consilium. Scda condtiõ dr̃ beniuolentia: hij qppe consulendi sunt quos verisimiliter credimus nobis soze beniuolos. vnde Bernardus in ep'la ad senonẽses ait. Omnes iuxta p̃ceptuz dñi et̃ inimici diligant: ſz ad consilium soli eligant amici. Et Bzegozius i registro. Nullus tibi fidelioz esse põt ad consilium q̃z qui nõ tua sed te diligit. Tertia cõditio dicitur constantia: debent consiliarij constãtes esse vt non vincant aut superentur passionibus odij amozis timozis ⁊ huiusmodi: quoniã vt ingt Sen. Perijt oẽ iudicium cum res trãfic in affectum. Quarta condtio dicitur maturitas vt nõ consulat p̃cipitanter ⁊ incõsidera te. Vnde Calixtus papa di. 50. c. Ponderet. Nos ingt tpe indigem⁹ vt aliqd maturius agamus. Non p̃cipitemus cõsilia ⁊ opera nostra neq̃z ordinem eoz corrũpamus. Quita cõditio dicitur Vitas. debẽt cõsiliarij fm Vitatem consulere ⁊ nõ ad beneplacitum maioz vl̃ dñorum vt facere solẽt adulatozes. Pzo qbꝰ facit exẽplum qꝺ legit̃ in historia tripita lib. 5. Dõ cũ eccl'ia pateret p̃secutões Constantinꝰ pr̃ cõstantini magni cõcessit xp̃ianis licentiã i sua religione p̃sistere. Js p̃bare volẽs quosdã i palatio suo xp̃ianos si fideles ⁊ veridici eẽnt statuit q̃ si qui venirẽt ad sacrificandũ dijs suis: hij eẽnt cũ eo in palatio. Sig aũt nollẽt exirent de palatio. Et cũ alij eẽnt p̃ponẽtes religionẽ xp̃i anã p̃missis regijs. Alij vero eẽnt p̃ni ad sacrificandũ dijs spantes amicitiã regis deliberauit ⁊ eis vti consiliarijs q̃ xp̃o fideles constãtesq̃z fuerãt. Alios ⁊o vt effeminatos ⁊ fallaces expulit credẽs eos nũq̃z soze sibi suotos at q̃z Vaces q fuerũt sic dei sui tam leuissimi p̃ditozes. De xerse adhuc rege illo potentissimo le

gitur q̄ cum grecis bellū īdicturus cōsulerz su
os vn⁹ dixit greciā nō vinci sed obrui mole ex/
ercitus. Alius dixit timendū eē ne vrbes des/
tas ⁊ vacuas iuenirent. Alius dixit vix illi nāz
rez sufficere angusta eē classibus maria militi
bus castra explicādis copijs eq̄strib⁹ cāpestria
vix celū patere sagittis: dū sic adulādo regē ni/
mia exultatōe cōcitarēt. Quidā noīe damari⁹
dixit. Multitudo ista q̄ tibi plz tibi metuēda ē:
vez ē. n. quod dr̄: nō diu posse durare qd̄ regi
nō pōt. Nihil tā magnū quod pire nō possit. at
qz vt dixit damari⁹ euenit qr deuict⁹ fuit. Et in
exercitu ei⁹ equa pepit leporem qd̄ est aīal fuga
cissimū vt recitat Valeri⁹ li. 1. Grāde piculuz
ē aures adulatorib⁹ p̄bere. Propterea Señ.
ad lucillū ait. Hoīem blande loq̄ntem agnosce
tuū laqueū esse: hz. n. suū venenū blāda locutio

Sexta cōditio dicit̄ taciturnitas. Ea. n. que
tractātur i cōsilijs nō sūt aliquo pacto reuelāda
illa q̄ secreta eē debēt ꝓpter scādala multa q̄ pos
sent euenire. Hinc Valeri⁹ li. 2. dicit de roma
nis q̄ adeo magna charitate patrie tenebūt vt
archana ꝯsilia patruz ꝯscriptoꝝ multis seculis
nemo senatoꝝ nūciauerit. Narrat aūt Valeri
us q̄ cū eēt de more romanoꝝ vt patres possēt
filios suos puulos ducere secū in cōsiliū accidit
semel q̄ Papirius puul⁹ vna cū patre suo cōsi
lium itrauit i quo statutū fuit vt q̄ ibi tūc tracta/
bant̄ secreto tenerent̄. Cūqz puerulus domuz
redijsset a matre reqrebat̄: vt cōsilij secreta pā/
deret. Qui vt declinaret matris īportunitatem
officioso mēdacio vsus ē dicēs ibi fuisse tracta
tū vt qlibet vir possz duas vxores habere. Qd̄
illa credēs alijs matronis retulit. Quare diuul
gata p vrbē cōueniētes mulieres plurime q̄dā
die ad locū cōsilij accesserūt postulātes a senatu
posse ⁊ ip̄as duos accipe viros. Qd̄ illi admi/
rātes vñ hoc ꝓcesserit īqsierūt. Inueneruntqz
hoc ꝓcessisse ex astutia pueri talia caute referen
tis. vñ romāi statuerūt nullū decetero p̄ter illū
ad consiliū admittēdū: q ita caute sciuissz occul/
tare secretū. Septīa cōditio dr̄ stabilitas. De
bēt eē stabilia cōsilia vt. s. qd̄ in illis rōabil̄r de
terminat̄ executōi demādet̄. Et qr multi serua/
re cōsilia nolūt sepe i graues iacturas deueniūt
vnde p̄mi machabeoꝝ. 5. c. scribit̄. q̄ ioseph⁹ ⁊
azarias qr nō seruauerūt q̄ fuerat determiatuz
s. vt nō exirēt in p̄lium cōtra inimicos debella/
ti fuerūt: occisis duob⁹ milib⁹ de exercitu suo
Sic ⁊ romani apud cānas ceciderūt in p̄lio ab
anibale victi temeritate varronis q cōtra alioꝝ
sniam ⁊ pauli emilij college voluit cōserere ma
nus. Sic ⁊ gayus flāmine⁹ pijt apud lacū duz
abstinere noluit a pugna qd̄ sibi a suis cōsuleba
tur. Sic ⁊ alij q̄z plurimi sp̄nētes amicoꝝ cōsi/
lia i multa picula īciderūt. Deponam⁹ ergo su
pbiā ⁊ saluberrimis ꝯsiliis acqescam⁹ vt sic red
dam⁹ nos dignos gratia dei q̄ dat̄ humilibus
quā nobis cōcedat ille q ē bñdictus ⁊ laudabi/
lis in secula seculoꝝ. Amen.

Dñica. 3. in quadragesima. De supbia scis/
maticoꝝ. Sermo vigesimus secūdus.

Mne regnum

o in seip̄m diuisū desolabit̄. Vba
sūt redēptoris nostri original̄r
Mathei. xi. c. ⁊ i euāgelio ho/
dierno. Passa ē eccl̄ia dei pse/
pe grauissimas psecutōes ab hereticis ⁊ scisma
ticis. De hereticis aūt dictū ē in p̄cedētib⁹. Sz
contra supbiā scismaticoꝝ loq̄mur in p̄siti s̄mo
ne. Nā hoc genus hoīuz ēt tp̄ibus nostris vix
imo pro nihilo pōt domari: quādo qdem in ple
risqz xp̄ianoꝝ in ꝓuincijs pestis ista truculētis
sima q̄z multos iterimat. Hij sūt desolati ⁊ pri
uati munere diuine gr̄e. Pro quibus de scis/
mate tria mysteria ꝓponemus declaranda.
Primū dr̄ diffinitionis.
Scd̄m offensionis.
Tertium priuationis.

Quid est scisma: ⁊ in quo differt ab heresi: ⁊
qūo ē vna eccl̄ia vniuersalis: ⁊ eccl̄ia romana ē
caput oīum eccl̄iaꝝ: cui p̄est papa vicarius xp̄i
⁊ de multis scismatibus q̄ fuerunt elapsis tem
poribus.

Cap̄. .I.

p Rimū mysteriuz declarandum de scis
mate dr̄ diffinitōis. Pōt. n. scisma sic
diffiniri. Scisma ē vitiū quo qs sub sū
mo pontifice eē ⁊ membris ecclesie ei subiectis
cōicare recusat. Pro cui⁹ d̄claratōe dicit Tho.
22. q. 31. articulo. 1. q̄ nomē scismatis sz Hysi
doꝝ li. ethi. a scissura aīorum vocatū ē. Scissio
āt vnitati opponit̄: vnde pctm̄ scismatis dicitur
q̄ directe ⁊ p se opponit̄ vnitati. Charitas aūt
nō solū vnā psonā alteri vnit spūali dilectionis
vinculo: sz ēt totaz eccl̄iaz in vnitate spūs. Et iō
ꝓprie scismatici dicūtur q ꝓpria sponte ⁊ itentō
ne se ab vnitate eccl̄e sepant: q̄ ē vnitas p̄ncipa
lis. Nā vnitas pticularis aliquoꝝ adinuicē or
dinat̄ ad vnitatē eccl̄ie. Sicut cōpositio singu/
lorū mēbroꝝ

lor mẽbror in corpe nãli ordinat ad totꝰ cor/
poris vnitatẽ. Ecclesie aũt vnitas in duobꝰ at/
tenditꝰ. s. in cõnexiõe mẽbror adiuicẽ seu cõio/
ne: ⁊ itez in ordine oium mẽbror ad vnũ ca/
put. Hoc ãt caput ẽ ipe xps: cuiꝰ vicẽ in eccl'ia
gerit sũmus põtifex. Et iõ scismatici sũt q vt di
ctuz ẽ subesse renuũt sũmo pontifici: ⁊ mẽbris
ecclesie ei subiectis cõicare recusãt. Hinc ⁊ pe
lagiꝰ papa. 24. q. 1. c. Scisma. Scisma sigdem
ipm qꝺ grecũ nomẽ ẽ scissurã sonat. Sz in vni
tate scissura esse nõ põt. Nõ g vnitati cõicant
q scismaticis cõicant. Partes ipsi sibi fecerunt
⁊ ab eo qꝺ vnũ ẽ vt apl'i iude iam ybis loq̃r se
metipsos segregãtes spũ nõ hñt. Et q̃uis ẽt
hereſis diuidat hoiem ab vnitate fidei catholi/
ce tñ scisma ẽ spãle vitiũ distictũ ab ipsa. Nã he
resis opponit directe ⁊ p se fidei. Scisma op/
ponit pse eccl'iastice charitatis vnitati. Et iõ si
cut fides ⁊ charitas sũt diuerse ybutes q̃uis q
cũcz caret fide caret charitate: nõ tñ ecõtrario.
Ita hereſis ⁊ scisma sũt diuersa vitia q̃uis he/
reticus sit ẽt scismaticꝰ nõ ecõuerso. vñ Hiero.
24. q. 3. c. inter. aũ. Inter scisma ⁊ hereſiz hoc
arbitror itereſſe q hereſis puersũ dogma habz
scisma aũt ab ecclesia sepat. Et tñ sicut amissio
charitatis ẽ via amittẽdi fidẽ: ita scisma est via
ad hereſim. Pro clariore tñ itelligẽtia notã/
de sũt tres catholice ybitates. Prima q vna ẽ ec
clesia vniuersalis: vñ in simbolo patrũ dicit Et
unã scãz ecclesiã tẽ Extra ꝺ sũ. tri. ⁊ fi. ca. vna
ẽ fidelũ vniuersalis ecclesia. Et cyprianꝰ. 24. q.
1. c. Logtur. Ecclesia igt vna ẽ q̃ in multitudie
latiꝰ incremẽto secũditatis extẽdit: quo multi ra
mi sũt sed vnũ lumẽ hñt. Secꝺa ybitas q eccl'ia
romana ẽ oium ecclesiarz caput mater ⁊ magi/
stra. Sicut pz. 21. di. c. In nouo testõ. Et. 22.
di. c. Sacrosancta. Et. 3. q. 6. c. Dudũ. Et vt
scribit di. 19. c. Nulli fas. Qui asserit cõtuma
citer eccleſiã romanã nõ eẽ caput aliarz eccl'iarz
⁊ nõ posse cõdere canones ⁊ decreta ⁊ ẽt fidei tã
q̃z capin nõ obediẽdũ ercõicatus ẽ. Scꝺm do
ctores istud capl'm logtur de cõtẽptoribꝰ cano/
nũ ⁊ trãsgressoribꝰ. Sz dupl'r dr qs contẽptor
canonũ: vnomõ qz apl'icã sedẽ cõtumaciter ne
gat eẽ caput ecclesiarz ⁊ hr̃e ptãtẽ ꝺdi canões
decreta ⁊ statuta eiꝰ nõ forz seruãda: ⁊ talis est
scismaticꝰ ⁊ hereticꝰ ⁊ ercõicatꝰ. Et fic itelligen
da dictũ capitulũ ẽ canõ late sñie pz Joãnẽ an
dree ⁊ Host. Scꝺo mõ dicit qs ptẽptor ⁊ trãs/
gressor canonũ q ipa mãdata canonũ non fuat
q̃uis credat ⁊ dicat eẽ fuãda: hic nõ ẽ scismati
cus ꝓprie nec ercõicatꝰ. Tertia ybitas q papa
romanusq̃z põtifex ẽ caput ecclesie supatq̃z i dignitate ⁊ ptãte quoscunq̃z reges ⁊ pncipes reli
quosq̃z plares. Proptera i. c. vbi piculũ. ꝺ ele
ctõe li. 6. Papa vocaꝝ vicariꝰ iesu xpi successor
petri rector vniuersalis ecclesie: ⁊ gregis dñici
director. Et gl. in ꝓlogo clemẽtine. Papa. i.
admirabilis. Et dr a pape qꝺ ẽ iteriectio admi
rãtis. Et ybe admirabilis qz vices dei gerit in
terris. Etymologia ybo nois ẽ pr̃ patr̃. Sz nũ
qd papa dici põt vicariꝰ petri sicut se dicit vica/
riꝰ xpi i. c. Pro humani. ꝺ homi. li. 6. Et q fic
vr p illꝺ qꝺ hẽtur. 63. di. c. Ego ludoycus. Et
1. q. 1. c. Nõ ẽles. ⁊. q. 7. c. Quoties. Sz glo.
i clemẽ. romani pncipes ꝺ iureiurãdo dic. qꝺ
locutio ista. s. papa ẽ vicariꝰ petri ipropria ẽ vel
exponit. i. gerit vicariã quã gessit petrꝰ: vicari
us. n. nõ ꝺat vicarij ꝺ officio vicarij. c. Clericꝰ
Qui igit nolũt subesse põtifici tanq̃z ecclesie ca
piti scismatici dicũt. Sz qd cũ plures sint se ge
rentes p papa qs eoz scismaticꝰ ẽ tenẽdꝰ cũ suis
seqcibꝰ. Ad hoc dictũ ẽ in. 4. li. de pnia i fmo
ne ꝺ discordia. Et lz ineniat sepe scismata i dei
ecclesia exorta. tñ dieb⁹ meis ãno. s. dñi. 1440
sub Eugenio. 4. canõice electo ⁊ a tota xpiani
tate acceptato fcñ fuit scisma. Nã cõgregato sa
cro basilee q̃ aliq̃n cõsiliũ fuit qz auctoritate mar
tini qnti cõgregatũ: ⁊ postea auctoritate eugẽij
cõfirmatũ cũ fuerit dissoluta trãslato ꝺsilio fer/
rariã, ꝓpter rectõez grecoz. Et ide florentiã, p
pter supueniẽtẽ ibi pestẽ effecta ẽ cõciliabolũ ⁊
synagoga sathane. Nã ausũ temerario illi de il
lo cõciliabulo deposuere eugeniũ ⁊ crearũt ami
deũ ducẽ sabaudie dictũ felicẽ. Et p iustificãda
sua ipietate allegabãt q ipe eugeniꝰ non potuit
dissoluere illꝺ cõsiliũ sua auctoritate firmatuz ⁊
q consiliũ ẽ supza papã ⁊ põt iudicare de ipso.
Et tertio qz eugenius scãdalizabat ecclesiã. Sz
primum esse falsum cõstat ex dictis in precedẽ
ti sermone. Nam eius est destituere cuius est
constituere cum sint eiusdem potestatis actus
Extra de regulis iuris. c. Omnis. Sicut au/
tem papa condere potest canonem generalem
ita tollere põt ⁊ mutare: vt pz. 25. q. 1. §. Hijs
ita. Et sicut solꝰ põt ꝺsiliũ gnale iducere ⁊ ei au
ctoritatẽ dare: ita põt illꝺ dissoluere. Scꝺm ẽt
pz eẽ falsuz. Nõ. n. papa auctoritatẽ hz a cõsili
is pncipaliter sz a xpo. 21. di. c. Quãuis. ⁊ ipe
papa dat robur ⁊ auctoritatẽ ordinatio i ꝺsilio.
extra ꝺ electõe. c. Significasti. ⁊ vt dictum etiã
ẽ in pcedenti sermone. Nemo põt iudicare pa

pam: vt pz. 9. q. 3. c. Nemo. ⁊ in quattuor capitulis seq̃ntib⁹. Sz ibi glo. ponit tres excepti ones. Prima in forꝛo pnie: tūc. n. iudicabit a suo confessore q tenet locum dei. Scda cuz sub mittit ipse se sua sponte iudicio ecclie consilij uł alterius. Sicut accidit in symacho papa ⁊ leōe 2. q. 5. c. auditum. Et. 2. q. 7. c. Nos. Et. 31. di. c. Nūc aūt. Tertia in crie hereſis. vnde di. 40. c. Si papa. dicitur a nemie iudicādus ē ni si deꝑhendat̄ a fide deuiꝰ. vbi dicit glo. hoc verū si se nō vellet emēdare. Naz si vellet se emēdare nō deponeret̄. Et hoc ꝓ quoddā decretuz scm̄ in consilio constantiēsi. Addita ē quarta exceptio. s. in casu scismatis quod videt̄ itelligēdū de scismate dubio. s. sūt duo pontifices creati ⁊ dubitat̄ qs eoꝝ sit verus. Nō aūt hoc hz locuz de manifesto cū. s. vnus canonice creatus aliuſ postea itrusus. Als cū glibet eꝝ possit icedere ab obedientia pape ⁊ sic facere scisma: ⁊ sic habebit papa quottidie iudicari cum tamē iura cōtrarium clamēt. Vnde Anacletus papa di. 79. ingt. Ecclesiam sūmoꝝ pontificum fibi dominus refuauit. Cū ergo nullus hoꝝ casuum fuerit in Eugenio: qz nec a fide deuius: nec se submisit cōsilij iudicio: nec eēt tūc aliqđ scisma qua rōe potuerit cōculum imo cōciliabolum iudicare de ipo non appet. Tertiū silr friuolū ē. Nam glo. illa in. c. Si papa. q̃ dicit q papa pōt deponi ꝓpter qđcūq pcm̄ quod scādalizaret eccl̄iam opinatiue logtur nō assertiue. Nec reperitur aliqs papa depositus p̃cise ꝓpter scelera sua: sed ꝓpter scisma tollendū. Quales āt fuerūt ⁊ quāte scitatis ⁊ fame q deposuerūt Eugeniū sciūt plurimi qz. s. fuerūt ifames ⁊ scāda la plurima i diuersis locis egerūt. Et q̃les electores antipape talis ⁊ ipe ambitiosus cupidus dolosus Eugenio ad paupes liberalissimo ad ecclesias ⁊ religiones deuotissimo exīte. Qđ āt aliqui direrint se credere eugeniū verū papam sz ad vitandū scandalū ⁊ piculum amissiois rerū ⁊ vite adherebant antipape illū abextra nominātes papā ⁊ venerātes non videnꝫ magis excusari a mortali: q̃z marcellinꝰ papa cū in veneratōe idoli posuit grana icensi super ꝓpinas timore mortis cōpulsus. di. 21. c. Nunc autez. Aut q̃z salomon cū ob amorē mulier idolis genua flectebat ad cōplacendū eis: que tamē coꝝ de nō adorabat. Est. n. ibi mēdaciū in xp̃iana religione: seu in his que pertinēt ad fidē quod ē pniciosum. mendacium. 22. q. La. .1.

Qđ scisma ē graue pcm̄: ⁊ de compatione eius ad idolatriam.

Cap. .2.

Ecūdum mysteriū cōtemplandum de scismate dr̄ offensionis. Est eni scisma pcm̄ quo scismaticꝰ offendit mortaliter Si. n. pcm̄ quod cōmittitur contra charitatem alicuiꝰ psone pticularis ē mortale: vt odiū pticulare cōtra primū: multomagis quod ꝓpetratur contra charitatē totius ecclesiastice cōgregatōis vt scisma. Bonū. n. quāto cōius tanto diuiniꝰ ⁊ per conseq̃ns melius ⁊ malū ei opposituz deterius. Hinc Aug. 24. q. 1. c. Vbi aut. Neq̃ scismatici aliqd sibi ex iusticie mercede ꝓmit tant: qz vbi charitas nō est nō pōt esse iusticia. Dilectō. n., primi malū nō opatur. Et Beda sup Mathcū. Quicūq̃ ab vnitate fidei vel societate petri apl̄i quomodolibet semetipsos segregauerint nec tales a vinculis pctōrum absolui nec ianuam regni celestis possunt ingredi. qōne eadē. Et itez ibi Cypꝛianus i. c. Dicimus. Cuncti scismatici qz foris sunt ideſt extra eccl̄iam spūs sanctū nō recipiūt. Et Aug. ō fide ad petrū. Firmissime tene ⁊ nullaten⁹ dubites oēm hereticū vel scismaticū cum diabolo ⁊ angelis eius eterni ignis icendio ꝓticipandū nisi ante finē vite catholice fuerit icoꝝporatus ⁊ reintegratus ecclesie. Et extra de hereticis i. c. Ad abolendā. Odium boium qui catholice ecclesie nō tenēt vnitatem neq̃ baptismus neq̃ elemosyna quātūlibet copiosa: neq̃ moꝝs ꝓ fide xp̃i susceptā, pficere poterit ad salutē. Sed q̃runt aliqui vtr̄ scisma sit graui⁹ peccatū q̃z idolatria. Et q̃ sic videt̄ qz grauius fuit punitum Nā adorātes vitulū aureū gladio occisi sūt Exodi. 33. Scisma vo faciētes. s. dathan ⁊ abirō absorti sūt. Ipsi eqdem ⁊ choꝛe fecerunt scisma in populo hebꝛeoꝝ cū in deſto cōtra moysen ⁊ aaron q̃rētes sibi vsurpare ducatuz populi. Et apta ē terra ⁊ deglutiuit dathan: ⁊ opuit sup congregationem abirō. Numeri. 16. c. Et exarsit ignis in synagoga eoꝝ ⁊ flāma cōbussit eos. s. choꝛe cū cōplicibus suis. Ad hoc rndet Tho. 22. q. 39. Qđ cū q̃rit in cōi de duob⁹ pctis qđ sit grauius itelligēda ē qō de grauitate q̃ attenditur ex obiecto. Et ideo illud peccatum qđ maiori bono contrariatur ē grauius in genere suo. Sicūt peccatum in deū est grauius q̃z peccatū i ꝓximū. Manifestū ē aūt q infidelitas ē peccatū cōtra ipm deū fm q in se ē. Vitas ꝓpria cui initit̄ fides. Scisma ē contra ecclesiasticam

vnitatem

vnitatē: q̄ est quoddā bonū participatuz ⁊ mu/
nus ꝯz sit ipse deus. Jdeo infidelitas ex gene/
re suo est grauius peccatū scisme. Sz si cōsi/
dereť grauitas peccati ex circūstantijs: sic pos/
set cōtingere q̄ aligs scismaticus graui⁹ pecca/
ret ꝯz aligs infidelis. Et hoc vel ꝓpter maiorez
cōtemptū vel ꝓpter maius periculuz q̄ inducit:
vel ꝓpter aligd bm̄oi. Nec obstat p̄dictis si di
catur q̄ charitas cui opponit scisma est maior fi
de cui opponit infidelitas. Et q̄ opponit ma/
iori bono mai⁹ malū est fm̄ ph̄m. 8. ethi. Nam
vt dicit Tho. Charitas hz duo obiecta. vnū p̄n
cipale. s. bonitatē diuinā. Aliud secūdarium. s.
bonū ꝓximi. Scisma autē ⁊ alia pcta q̄ sunt cō
tra ꝓximū apponunt charitati: ꝯtū ad secūda/
riuz bonū q̄ē min⁹ bonū ꝯz ipse de⁹. Et ideo
ista pcta q̄ sunt ꝯ ꝓximū sunt minora ꝯz infide
litas. Sz odiū ꝯ deū vtiqz graui⁹ est infidelita/
te. Inter pcta tñ ꝯ ꝓximū scisma est maximū
q̄z cōtra spirituale bonū multitudinis. Jtez nō
obstat dictū Hiero. 24. q. 1. c. Nō afferamus
Nō grauius est punitū sceleratius est ꝓmissuz
Sed scisma est graui⁹ punitū ꝯz idolatria: ergo
videť q̄ sit grauius peccatū. Nā vt dicit Tho.
hoc vez est cōmuniter de pena in hoc mundo.
Aliquādo tñ secus est ex aliqua cā. Et ratio est
q̄z cū pene sint quedā medicine ad arcendū ho
mines a peccatis. Jdeo aliq̄ vbi est maior ꝓ/
nitas ad peccādum seueriorez dz pena adhiberi.
Sicut etiā ab ecclesia maior pena iniungit vxo
ricide ꝯz matricide ex eo q̄ ꝓniores sunt homi
nes ad occidendā vxorē ꝯz matrē. Et sic ad ꝓ/
posituz. Jlle populus erat ꝓnus ad scismata ⁊
rebelliones vt dicit ꝓmi deūdre. 4. c. Et ideo
illud magis punitū. Et etiā nō erat ita notū po/
pulo q̄ semꝑ moyses deberet esse princips illi⁹
populi sicut q̄ deberet semꝑ adorare vnū deum
nō habebāt q̄ legē. Et ideo oportuit rebellātes
illi⁹ p̄ncipatui pena inc̄suetā ⁊ horribili puniri

Nō scismatici ꝓriuant ptāte ordinis: iurisdi
ctionis: ⁊ administrationis. Cap. .3.

Tertiū mysteriū declarandū de scisma/
te dicit ꝓriuationis. O ēs qdē scismati
ci ꝓriuati sunt triplici potestate.

Prima dicit ordinis siue cōsecrationis.
Secunda iurisdictionis.
Tertia administrationis.

Primo priuat ptāte ordinis siue cōsecratio
nis. Ad q̄ intelligenduz dicit Tho. 22. q. 39.
articulo. 3. Nō duplex est potestas spiritualis.
vna qdē sacramentalis q̄ cōsert q̄ aliqz cōsecra/
tionē: que dicit ptās ordinis seu consecrationis
⁊ hec indelebilis est ⁊ auferri non p̄t sicut nec
caracter ab anima. Omnes enim cōsecrationes
sunt imobiles manente re qua cōsecrať. Sicut
patet etiā in reb⁹ inanimatis. Naz altare semel
consecratū nō cōsecrať iterū nisi fuerit dissipatū
Et ideo talis potestas remanet fm̄ essentiā suā
in homine q̄ eā adeptus est: siue labať in here/
sim siue in scisma vel aliud malū: q̄ patet ex ꝟ
q̄z talis rediens ad ecclesiā nō iterū cōsecratur.
Sed q̄z potestas inferior nō debet mitti in actū
nisi fm̄ q̄ mouet a superiori potestate: vt etiam
patet in naturalib⁹. Jnde est q̄ tales vsum po/
testatis amittunt. Jta q̄ non licet hereticis aut
scismaticis sua ptāte vti. Si tamē illa vtanť ha/
bet effectū in sacramentalib⁹ q̄z in hijs hō non
operať nisi vt instrumentū dei. vñ effectus sa/
cramentales nō excludunť ꝓpter ꝯcunqz cul/
paz cōferentis sacramentū. Secūda ptās est
iurisdictionis que ex simplici hominis auctori/
tate conferť. Et talis potestas nō inuolabiliter
adheret. vñ in scismaticis ⁊ hereticis nō rema/
net: sed ecclesia aufert ab eis. vñ nec ercōicare
possunt nec absolueręť: nec indulgētias dare vt
huiusmodi. Cū ergo dicit q̄ scismatici ꝓriuant
potestate spirituali intelligendū est de potestate
secūda. vel si intelligať de ꝓma. s. consecratio/
nis referrenda est hoc nō ad essentiā potestatis
sed quo ad legitimū vsum ei⁹. Et sic intelligēdū
est illud q̄ ait Cypria⁹ de nouatiano scismati
co. 7. q. 1. c. Nouatianus q̄ nec vnitatē spiritus
nec cōiunctionē pacis obseruat: ⁊ se ab ecclesie
vinculo atqz a sacerdotuz collegio separat neqz
episcopi potestatē p̄t habere neqz honorē qui
ēpatus nec vnitatē habere voluit nec pacē. Et
24. q. 1. c. Dicim⁹. Dicim⁹ oēs omnino hereti
cos ⁊ scismaticos nihil bře ptātis ac iuris. Qui
cunqz ergo recipiūt sacramēta ab hereticis ⁊ sci
smaticis nō recipiūt effectū gr̄e ⁊ si caracterem
quo ad ipzimētia ipsum fm̄ Tho. q̄z ficti acce/
dunt cū in ꝟ faciāt ꝯ ꝓceptū ecclesie hoc ꝓhibē/
tis excepto baptismo in casu necessitatis. Ter
tio priuanť scismatici ptāte administrationis tē
poraliū ⁊ in dignitatib⁹ cōstituti etiā possessioni
bus suis. di. 8. c. Quo iure. ct. 24. q. 1. c. Qui
ꝯ. Et. c. De ligurib⁹. Notādū ꝟ loco q̄ cū
ordinatis scienter a scismaticis sol⁹ papa dispē/
sat. Sz cū ordinatis ignoranter: discretus ꝑlat⁹
p̄t dispensare fm̄ Hosti. Extra de electōe. c.
Quia diligētia. Et cū reuertunť ad ecclesiā re/
cipiendi sunt fm̄ Raymūduz cuz man⁹ impo/

sitione ⁊ satisfactione vt spiritū sanctū accipiant quē extra ecclesiā nō habebāt. 24. di. 1. c. Dicimus. Nec credit̄ eis si dicūt secū dispēsatū nisi oñdant dispēsationē. Extra de scismaticis. c. 2.

Hodie hoc viciū scismaticis in grecis orientalibus adhuc viget: q ⁊ si tempore Eugenij ad ecclesiasticā vnitatem visi sunt redire tñ reuersi sunt vt canes ad vomitū. Et romanā ecclesiam omnēq; ritū ipsi⁹ detestant̄. Ob qd̄ puto indignatū eis deū q tradidit eos in man⁹ infideliuz ⁊ ad nihilū deduxit omnē gloriā eoꝝ. Dolēdū ꝓfecto est de illoꝝ interitu: qm̄ ab eis multa nobis bona ꝓuenerunt. Inquit. n. Cicero in. 2. de finib⁹ bonoꝝ ⁊ maloꝝ. A grecis phiam et omnes ingenuas disciplinas habem⁹. Sz hodie defecit ab eis omnis splēdor eloquētie: omnis vis phie: omnis deniq; corona regni. Et vt p̄dixi: irritauerūt deū cum scismatib⁹ suis: adque cōcurrerūt hereses plurime: qz vno incōuenienti dato plura sequunt̄. Alie vo nationes xp̄ianoꝝ ⁊ si in obediētia ecclesie ꝑseuerēt multa nihilomin⁹ ꝑpetrāt cōtra ecclesie libertatem ⁊ summi potificis ⁊ p̄latoꝝ obedientiā ⁊ reuerentiā q̄ tacite scismaticos illos faciūt. Adiuua. O deus ecclesiā tuā: ꝓtege tu illā qm̄ xp̄iani principes vel nihil vel satis parū ei⁹ auctoritatē venerant̄. Nolo particularia recensere. Tantū refero q veris catholicis ꝓmittit̄ regnū celorum. In quo viuit ⁊ regnat de⁹ ꝑ omnia se. se. amē.

Feria secūda q̄rte hebdomade. De pctō ire. Sermo. .23.

r Epleti sunt oēs in Synagoga ira. Scribunt̄ h̄ vba Luce. 4. c. ⁊ in euāgelio hodierno Greg. ille magnus ecclesie dei doctor celeberrim⁹. 31. li. moraliū. Ponit iraz vnū ex septem vicijs capitalib⁹ de qua sanctus Tho. 22. q. 158. inquit. Ira ꝓprie loquēdo est passio appetitus sensitiui a qua vis irascibilis nuncupat̄. Circa passiones autē anime dupliciter pōt malū inueniri. Vnomodo ex ipsa specie passionis q̄ cōsiderat̄ s̄m obiectū passionis sicut inuidia s̄m speciē suā iportat quoddā maluz. Obiectū autē eius. i. materia circa quaz est tristicia de bono alioꝝ: qd̄ s̄m se repugnat rōni Et ideo inuidia mox nominata iportat aliquid mali vt dicit Aristo. in. 2. ethicoꝝ. h̄ aūt nō cōuenit ire q̄ est appetitus vindicte. i. punitionis. vindicta eniz pōt bene ⁊ male appeti. Alio mō nuenit̄ malū in aliqua passione s̄m quātitatem ipsius. i. s̄m abūdātiā ⁊ defectū. Et sic pōt maluz inueniri in ira quādo qs irascit̄ plus vel minus debito p̄ter rationē rectā. Et lz oēs sint inclinati ad irā magis tñ colerici rōne ignee ꝯplexionis. Et mulieres rōne debilitatis rationis. Vñ ecclesiastici. 25. c. dicit̄. Nō est ira sup iraz mulieris. Hac ira moti sunt illi q erāt in synagoga ⁊ q̄rebāt xp̄m p̄cipitare vt recitat̄ in euāgelio. Qui multos habēt imitatores ad inconuenientia plurima pre ira sepe ruētes. Ob qd̄ in p̄senti s̄mone de ira dicem⁹: de qua ꝓponimus tria mysteria declaranda.

Primū dicitur omissionis.
Secundū cōmendationis.
Tertiū offensionis.

Qd̄ peccat ille q omittit irasci vbi ⁊ quando deberet irasci. Cap. .I.

p Rimū mysteriū de ira declarādū dicit̄ omissionis. Duz. n. qs irasci omittit q irasci dz vtiq; peccat. Vñ in psal. dicit̄. Irascimini ⁊ nolite peccare. q̄si dicat. Si h̄ nō facitis peccatis. Notādū tñ s̄m Tho. 22. q. ca. Noui. q ira dupliciter pōt intelligi. Vno modo ꝓut est simplex mot⁹ volūtatis quo aliqs nō ex passione sz ex iudicio rationis infligit penā. Et sic defect⁹ ire absq; dubio pctm̄ est. Et de h̄ ita scribit Criso. sup Matheū. Qui cū cā non irascit̄ peccat. Nā talis vicia seminat negligentiaz nutrit: ⁊ nō solū malos sed etiā bonos inuitat ad peccatū. Iracūdia. n. q̄ est cū cā iracūdia nō ē. s. ꝓprie: sz iudiciū. h̄ ille. Alio modo accipitur ira ꝑ motu appetitus sensitiui q est cū passione ⁊ trāsmutatione corporali. Et hic mot⁹ ex necessitate sequit̄ in hoīe ad simplicē motū volūtatis. Quia naturaliter appetit⁹ inferior sequit̄ motū volūtatis appetitus supioris nisi aliqd repugnet. Et ideo nō pōt totaliter deficere i appetitu sensitiuo mot⁹ ire nisi ꝑ subtractionē vel debilitationē motus voluntarij. Et ideo ex consequēti defectus passionis ire viciosus est sicut ⁊ defectus voluntarij motus ad puniendū mala s̄m iudiciū rōnis. Est aūt passio ire vtilis sicut ⁊ oēs alij motus appetitus sensitiui ad promptius exequēdū id qd̄ ratio dictat. Alioqn frustra in hoīe esset appetitus sensitiuus cū tamen nā nihil frustra opet̄. Si aūt qs nō irascit̄ cōtra vicia sua ⁊ alioꝝ: vt cū familiā pater vel mater vel subditos rector secularis aut ecclesiasticus vident vel sciunt delinquere ⁊ ex remissione nō corrigunt nec puniunt ne seipsos ira ꝑturbent vel delinquentes ⁊ amicos eoꝝ cōtristent tunc

defectus

defectus ire est peccatū. Ideo dist. 50. c. Sigs diaconus. scribit. Que est ista bonitas iusticie inimica palpare criminosos ⁊ crimina eoꝝ dimittere vsqꝫ ad diez iudicij ipunita. Et Amb. 23. q. 4. c. Est iniusta. ait. Duꝫ vni indulget in digno ad plapsionis cōtagiū, puocat vniuersos facilitas enim venie incentiuū pbet delinquēdi Hinc est qđ extra de symonia. i. c. Licet. dicit q Heli summ⁹ sacerdos in se bon⁹ tū qz nō iratus fuit cōtra vicia filioꝝ in se ⁊ in ipsis punit⁹ fuit a dño dū filijs ei⁹ in bello cōtra philisteos pemptis ipse de sella corruens fractis ceruicib⁹ expirauit. 37. di. c. Legant. Ideo Aristoti. 4. ethicoꝝ ait. videt insipientis ee nō irasci vbi ⁊ qñ oportet. Si aūt obiceret cōtra dicta: qm deo debem⁹ assimilari iuxta posse ꝟm illud mathei. 5. Estote pfecti sicut ⁊ pater vester celestis pfectus est. Sz de⁹ cū trāquillitate iudicat ⁊ punit sine ira aliq. Mā ira ei⁹ de qua dicit. Irat⁹ est furoꝝ de⁹ ꝛc. nō est cōcitatio animi: sed iusta supplicij cōstitutio. de pe. di. 1. c. Sed cōtinuo Et de hoc aug. 15. de ciui. dei. c. 25. Ira iquit dei nō ꝓturbatio animi ei⁹ est: sed iudiciuz quo irrogat pena peccato. Ergo ⁊ nos sine ira punire debem⁹. Rñdet Tho. q deo assimilari debem⁹ in appetitu boni: sed in appetēdo ⁊ mō appetendi assimilari nō possum⁹: qz in deo nō est appetitus sensitiuus sicut in nobis. Si adhuc obiceret q nō sit licitū irasci: qm ira est appetitus vindicte. vt dicit glo. sup illo Ybo leuiti ci. 19. Non oderis fratrē tuū in corde tuo. Sed appetere vindictā nō videt esse licitū: qz deo est reseruāda ꝟm illud deuteronomij. 32. c. Mea est vltio. Et iteꝝ. Mihi vindictā: ergo irasci nū q̄s est licitū. Rñdet Tho. q appetere vindictaz pp malū ei⁹ q puniendus est illicituz ē. Sz appetere vindictā pp viciorꝝ correctionē et bonuz iusticie cōseruādū: laudabile est. Et in hoc pōt attendere appetitus sensitiuus inq̄ntū mouetur a rōne. Et dū vindicta ꝟm ordinē iudicij fit a deo fit: cui⁹ minister ē ptās puniens: vt dicitur ad romanos. 13. c. Nō est ergo acceptanda stoicoꝝ opinio: q ponebāt iram ⁊ oēs alias passiones ee malas nominantes eas affect⁹ q̄sdaz pter ordinē rationis existētes. Sed Aug. li. 10. de ciui. dei. magis approbat opinionem peripateticoꝝ q tenent q ira ⁊ alie passiões aie dicunt mot⁹ appetit⁹ sensitiui siue sint moderate ꝟm rōnē: siue nō: ⁊ ꝟm h̄ ira nō semp ē mala Quinimo a rōne iperata laudabilis est ⁊ virtuosa. Et sic ecōuerso omissa vituperanda est.

Qđ ira q̄ ē ꝟm rationē q̄ dicit ira p zelum est cōmendabilis ⁊ virtuosa. Cap. 12.

Secundū mysteriū de ira declarāduz dr cōmēdationis. Sicut. n. defect⁹ ire locoꝝ ⁊ ipe vituperabilis est: ita ira p zelum a rōne iperata est cōmēdabilis. Vñ Augu. 6. q. 1. §. fi. ait. Irascit iustus peccatis paleaꝝ. i. maloꝝ: sz nō odit. Et Crisō. Qui irascit cū cā nō est reus. Mā si ira nō fuerit. s. p zelū: nec doctrina, pficit nec iudicia stant nec crimina cōpescunt. Propterea primi machabeoꝝ. 2. c. Inquit Mathathias instruēs filios ad zelum legis exhortās p exēpla Helias zelādo zelū legis receptus est in celū. Qđ habet. 4. Reg. 2. c. Zelus aūt pcipue legis. Helias oīdit dū irat⁹ cōtra falsos pphetas q idolatrare faciebāt populū quadrigentos occidit in torrēte cison: vt habet tertij Reg. 18. c. Ad hunc aūt zelū inuitāt exēpla sctoꝝ. vñ. 23. q. 4. c. Legi. Hiero. ad ripariuz ait. Legi Sinoniastē. i. vindictā finees. Austeritatē Helie: ⁊ zelū simonis chananei. Petri seueritatē: ⁊ ananiā ⁊ saphirā trucidātē Pauli cōstātiaz: q helmiā magnū vijs dūi resistentē eterna seueritate dānauit. Nō est crudelitas crimina p deo punire: sz pietas. vñ in lege dicit. Si frater tu⁹ ⁊ amicus tu⁹ ⁊ vxor tua q̄ in sinu tuo dormit deprauare voluerit veritatez sit manus tua sup eos ⁊ effundes sanguinē ipsoꝝ De finees habet numeri. 25. Qui mot⁹ ira p zelū vnū de principaliorib⁹ trib⁹ iuda q̄ legez dñi miscebat cuz madianita in ipso actu peccati occidit. De helia habet. 4. Reg. 1. ca. Qđ sup duos qnquagenarios fecit ignē de celo descendere cōburentē eos. De zelo simonis: p eodē videt hic sumi simon ⁊ petrus q binomi⁹ erat. Et histoziā de anania ⁊ saphira habes act. 5. c. Glo. tū ibi exponit de simone germano thadei apostoli tangēdo histoziā q̄ habet in legēda coruz. s. de serpentib⁹ p magos ꝓcuratis q̄s apostoli miserunt sup eos ad affligendū eos ex zelo dei. Hac ita p zelū mot⁹ mathathias occidit nū ciū regis anthiochi: q eū iuuabat ex parte regis ad sacrificādū idolis: ⁊ iudeū q cōa eo sacrificabat: vt habet ꝟmi machabeoꝝ. 2. c. hac ira motus xp̄s expulit flagello vēdētes ⁊ emētes Joānis. 2. c. Propterea ex de snia excōica. c. Deniens. ponit casus de sacerdote celebrāte offm q extraxit de ecclia momalē q̄ ipz turbabat manibus in eā appositis ⁊ nō est excōicat⁹. Glo. ibi dicit qz ꝓsumit q bono zelo ⁊ nō aio iniuriā di fecerit. Ex quo patet q sacerdos turbātez

officium diuinum põt expellere de ecclesia sine pena excõicationis: ꝛ quilibꝫ alius rõne officij quod obtinet in ecclia. ¶Propter dcã igt Bꝛegozius. 5. moꝛaliũ. Si sic ꝓmos vt nos amare põcipimur restat vt sic coꝛꝛ erroꝛibꝰ sicut nostris irascamur. Et sapiẽs eccliastes. 7. c. Melioꝛ ẽ ira risu: qꝛ ꝑ tristiciã vultus corrigit aius delinquentis.

Qꝺ ira iozdinata peccatum ẽ: ꝛ de spẽbus ꝛ gradibus ꝛ nocumentis eius.

Cap. .3.

Ertium mysteriũ declarandũ ꝺ ira dicitur offensionis. Est. n. vitiũ ira q̃ offenditur deus cum in ea cõturbaꝝ oculus ꝛ aia ꝛ itellectus ꝛ voluntas. Nam in ira ꝓ zelum que ꝟtus ẽ ꝛ si turbatur oculus rõis nõ tñ aia. i. volũtas. Sꝫ in ira ꝓ vitiũ turbaꝝ freq̃nter. i. sil turbaꝝ oculꝰ rõis cũ aia. i. volũtate. Est ergo ira pctũ ſm Tho. cum motus eius ẽ iozdinatus: ꝛ cõtra rõem: vtputa q̃ qs appetit iniustam vindictã seu punitõem ꝓmi notabiliter damnosaꝫ: puta qꝛ appetit eum puniri q̃ nõ meruit: vel q non fecit sibi iniuriaꝫ q̃ estimat: vel si fecit sibi iniuriã vel alteri: appetit eũ plus puniri q̃ meruit: vt si dixerit ei ꝟbum iniurios um desideraꝛat ꝓpter hoc illũ occidi: vel vulnerari ꝛ similia. Maꝫ vt scribit extra de snia ꝛ re iudicata. c. Cum te. in glosa. Nõ oia ꝟba sunt ꝓ iniuria habẽda: vt si ex repentino animo aliqd dicaꝝ. 2. q. 3. c. Siqs iratus. de pe. di. 1. §. Diuoꝛtium. q̃n nec lubꝛicum lingue ad penaꝫ facile trahendum ẽ. ff. ad legẽ iuliã maiestatis. l. ff amosi. §. Sꝫ nec lubꝛicũ. Et iconsultus caloꝛ alũnie vicio caret. 2. q. 3. §. Notandũ. Si militer ẽ inozdinatus ire motꝰ cũ qs caloꝛe ira cũdie male cogitat vel loqtur ꝺ deo. Item cum qs i coꝛꝛectõe suoꝝ iseꝛioꝛum excedit mẽsuraꝫ siue in ꝟbis siue in factis. Extra ꝺ homicidio c. ¶Presbyteꝝ. dicaꝫ q̃ ꝑsbyter q puerꝝ pcutiẽs idiscrete cã disciplinẽ ex qua pcussiõe puer moꝛtuus ẽ ide ad paucos dies: ꝓpetuo deponit ꝛ ꝓnatur vbi glo. qꝛ excessu fines disciplinẽ. ff. ad legeꝫ agliam. l. ꝓceptoꝛis. Leuis. n. castigatio magistris ꝓmittitur. 23. q. 5. c. 1. Et de snia ex cõicatõis. c. Cũ volũtate. Sꝫ ꝓ huius ptis plenioꝛe noticia tria sunt videnda.

¶Primũ quot sunt ire spẽs.

Scõm quo sunt ire gradus.

Tertiũ quot sunt ire nocumenta.

Ad ꝓmũ dicit Ari. 5. ethicoꝝ. q̃ iracũdoꝛũ: qꝺã sũt acuti: qꝺam amari: qꝺaꝫ grauel. Et sic põt dici tripleꝛ spẽs ire: scilꝫ acuta: amara: ꝛ grauis. Cui cõcoꝛdat in snia Bꝛeg. ꝛ Dama. li. 2. dicentes: q̃ tres sũt iracibilitatis spẽs. s. fellea: quã pbs vocat acutã que leue. s. bꝫ ꝓncipiũ ꝛ subitum motũ. Scõa ꝺ mania seu insania: quã pbs vocat amarã q̃. s. ꝓmanet ꝛ i veustatẽ deuenit. Tertia ꝺ furoꝝ: quã pbus appellat grauẽ que. s. obseruat tps ad supplicium ꝛserendũ. Hec aũt ꝺia spẽrum ire nõ attendit ꝓncipaliter ſm circũstantiã temporis: sꝫ ſm facultatẽ hois ad iram: vel ſm diuersitatem ire ꝛ ex eã diuersa firmitatis in ipsa. Vñ Tho. 22. vbi supꝛa dicit q̃ inozdinatio ire põt accendi ex duobus. ¶Primo qꝺem ex ipsa oꝛigine ire que scilicet hꝫ leuem cãm. Et hec ira ptinet ad acutos q̃ nimis cito irascũtur ꝛ ex leui cã. cõtra illꝺ Jacobi pꝛio. Sit aũt omis homo velox ad audiẽdum: tardus aũt ad loq̃ndũ ꝛ tardus ad iram. Alio mõ põt attendi inozdinatio ire ex ipsa duratõe ire q̃. s. ꝓmanet ꝛ nimis ꝑseuerat. Et hoc potest eẽ dupliciter. Uno mõ qꝛ cã ire. s. iniuria illata ab altero diu manet i memoꝛia. vñ ex hoc diuturnã tristiciã cõcipit: ꝛ iõ sibiipsi amaꝛ est cõtra illud ad ephesios. 4. c. Omis amꝛitudo ꝛ ira tollaꝝ a vobis. Et leuitici. 19. c. Nõ eris memoꝛ iniurie ciuũ tuoꝝ. Alio mõ contingit per manẽtia ire ex pte vindicte quã qs obstinato aio querit. Et hoc ptinet ad difficiles seu grauel q̃ nõ dimittũt irã nisi puniant. Scõm quod ẽ vidẽdum quot sũt ire gradus. ꝛ iesus bñdicꝰ ponit tres gradus cũ dicit Mathei. 5. c. Omis q irascitur fratri suo reus erit iudicio. Qui aũt dixerit fratri suo racha reꝰ erit consilio. Qui autẽ dixerit fatue reus erit gehẽne ignis. Qui gradus ſm Tho. 22. vbi supꝛa nõ ptinẽt ad diuersas spẽs: sꝫ accipit ſm ꝓcessum humani actus In quo ꝓmo qꝺẽ coꝛde aligd cõcipit. ꝛ q̃stum ad hoc ꝺr. Qui irascit fratri suo. Scõm ẽ cum p aliq̃ signa exterioꝛa ira mãifestaꝝ exteriꝰ aq̃ꝫ ꝓrumpat in effectũ. ꝛ q̃stũ ad hoc dicit. Qui aũt dixerit fratri suo racha: q̃ dictio ſm Hiero. est iteriectio irascẽtis ſm ydioma hebꝛeũ: sic apud nos beu ẽ interiectio dolẽtis ꝛ nil aliud significat nisi doloꝛẽ in cõi: ꝛ pape interiectio admiratis. Sꝫ qꝛ apud latinos nõ ẽ aliqua interiectio irascẽtis: iõ dimissuꝫ fuit illud racha i suo ydiomate hebꝛeo significãs irã in voce absq̃ exp̃sione. Vbi ipoꝛtãtis calũniam maledictõis ꝛ huiusmõi. Tertiꝰ gradꝰ est ire q̃ pducit ad effectũ. est autẽ effectus ire nocumẽtum alteriꝰ sub rõne vindicte. Minimũ aũt nocumentum est

qꝺ sit

quod fit solo ⁊bo. Et ideo ꝯtum ad hoc dixit. Qui direxit fratri suo fatue sub quo ⁊bo cōprehendit ois iniuria q̄ fit ꝓmo in locutione vel opere ex ira. Et ex mō loq̄ndi oñdit deus graui⁹ pcm̄ in ⁊o gradu ꝯ in ꝓmo: ⁊ in .3. ꝯ .I. ⁊ 2. Et hoc inuit lz obscure ex mō loq̄ndi ꝑ similitudinē ꝓcessus iudiciarij. Nā cū adducit reus ad iudiciū ꝓmo de crie iudicat. i. exaiat vtruz fecit vel nō: ⁊ quantū ⁊ quō fecit. Repto q̄ maleficiū perpetrauerit: ⁊o fit cōsiliuz seu collocutio iudicis cū suis cōsiliarijs si debeat sibi ignosci vel qua pena plecti. Et hoc deliberato: tertio dat sniam cōtra eū vt tali pēa pūiat. Sicut ḡ i ⁊ꝑ cessu minus piculū ē reo iudicari. i. examinari ꝯ post examinatōem de pena sibi debita ꝓpter delictum tractari. Quia dū exaiatur adhuc ē ei locus defensionis. Et pōt cōuinci de crie ⁊ nō cōuinci ⁊ absolui. Et itez min⁹ piculū sibi imminet cū de pena sibi danda tractat in consilio ꝯ postꝯ ē lata snia: qz cum agitur de pena eius pōt sibi ignosci vel alleniari pena sibi debita: lz post sniam datā non hz expectare aliqd remedium: sed q̄ executioni mandet. Ita rp̄s ex ipso modo loq̄ndi vult ostendere q̄ min⁹ graue peccatum ē ⁊ si mortale cum qs solum habz iram i corde puta cū odio quaz ipe iram mortalē ostendit exterius in facie turbulenta vel clamore: ꝯ uis nulli faciat iniuriā. Sil⁹ minus graue ē ⁊ si mortale irā manifestare ab extra sed in consilio ꝯ irā ostendere suaz cū nocumēto ꝓximi. ſ. contumeliando vel pcutiēdo ⁊ huiusmōi. Tertiū quod est videndū. Quot fūt ire nocumenta Et possūt notari ꝓcipue tria. ¶Primū ē potentiaꝝ aie ⁊ virtutū alteratio. Scōm corporis deformatio. Tertiū fraternalis separatio. ¶Primū ē potentiaꝝ aie ⁊ ⁊utum alteratio: ꝓpter iram omnes vires seu potentie aie alterāt. Nā ꝓmo oculus itellectus obtenebratur. Quia vt ait Cato. Ira ipedit aium ne possit cernere verū. Vnde dicit Gregorius. xi. q. 3. c. Illa vel ira. Quod cū rector est in ira nō dz tūc iudicare snialiter: qz iudiciū rōnis ē obfuscatum. Restringenda ē ingt sub rōe ptās. Nec gd agendum: ꝓiusꝯ cōcitata mens ad tranglluatem redeat. Nā cōmotiōis tpe iustū putat omne qō fecerit. ⁊. ff. de regulis iuris. l. Quicqd. Quicqd calore iracūdie vel fit vel dr nō ꝓius ratū ē ꝯ si ꝑseuerantia appuerit iudiciū aie fuisse. Et Cassiodorus li. 6 amicitia ingt. Ira ꝓcul abfit cum qua nihil cōsiderare nihil recte fieri pōt. Hinc Valerius narrat li. 4. 6 archita tarētino q̄ dū se pictagore ꝓceptis metapōti ciuitatis appulie penit⁹ imergit longo tpe magnoꝯ laboze solidū opus doctrine cōplexus: postꝯ i patriā reuertit ac rura sua r̄uisere cepit aiaduertit negligentia villici corrupta ⁊ pdita. Intuē sqz malemerutū. Supfissem ingt a te supplicū nisi irat⁹ eēz. Aldaluit. n. ipunitū dimittere ꝯ ꝓpter irā iusto grau⁹ punire. Narrat ēt hist6ria ecclīastica q̄ theodosius ipator xp̄ian⁹ ⁊ deuot⁹ cum audisz quēdā ex militibus suis sibi caꝝ a tumultu populari occisuz apud thessalonicā qz ꝓmsfit se ira succēdi fecit idifferēter plures occidi ꝓpter qō postea a btō Ambrosio mediolani non fuit permissus intrare ecclesiā nisi ꝓus fcā publica pnia. Et 6 hoc habet. xi. q. 3. c. Cū apud thessalonicā. Sz diffuse de hoc ita scribit in hist6ria tripta li. 9. Cū apud thessalonicā ciuitatē qdā iudices fuissent lapidati idignat⁹ theodosius oēs pter iussit occidi vbi septē milia sūt occisi nullo pcedente indicio. Hui⁹ aūt cladē plenā gemitibus audiēs btūs ambrosius cū ꝓincepsq; venissz mediolanū ⁊ solēniter in sacz voluisset irrare templū occurrit scūs eps foris ad ianuā ⁊ igredientē his sermonib⁹ a sacri liminis ingressu, phibuit. Nescis miser ipator perpetrate a te necis quāta fit magnitudo neqz p⁹ cām tanti furoꝛis mens tua molē ꝓsumptionis agnoscit. Sz forte recognitōem pcti⁹, phibz potestas ipij: decet tī vt vincat rō ptātem. Scienda qppe nā ē eiusqz mortalitas atqz dissolutio ⁊ puluis progenitoꝝ ex quo facti ⁊ ad quē redigendi sum⁹ ⁊ nō floꝛe purpureo cōfidentē ifirmitatē opti corpis ignoꝛare. Coequaliū hoiuz princeps es o impator ⁊ cōseruus vn⁹ est. n. oium dns rex inquā ⁊ creator. Quib⁹ sigit oculis aspicies cōis dni templū. Quib⁹ calcabis pedibus sanctū illius pauimētū. Quo manus extē des de qbus adhuc sanguis stillat iust⁹. Quo hijs manib⁹ suscipies sanctū dni corpus. Qua ꝓsumptōe oze tuo poculū sanguinis ꝓcios pcipies: dum furoze tuo tantus iniuste fit sanguis effusus. Recede recede igit ne secūdo pctō ꝓiozem negtiam augere contēdas. Suscipe vinculū quo nūc dns oium te ligauit. Est. n. medicina maxima sanitatis. Hijs sermonib⁹ impator obediens. Erat. n. diuinis eruditionibus enutritus: ⁊ apte sciens que sunt ꝓpria sacerdotis q̄ regū gemens ⁊ deflens ad legalia remeauit. Cūqz octo mensiū transissent tēpoza ꝓpinquauit natiuitatis saluatoꝛis nostri festiuitas. Impator aūt lamētatōnibus assiduis i palatio

residens cōtinuas lachrymas icessabil'r expan
debat. Ingressus aūt ruffinus tūc magister mi
litū ⁊ singularē apud principē fiduciā habēs ⁊
vidēs principē in lamētatōibus, pstratū accessit
vt lachrymax cās' ingreret. At ille. Tu ruffine
ludis ⁊ mea mala nō sentis. Ego gemo calami
tatē meā: qz dei tēplū igredi neḡo. At ruffinus
curo igt si iubes ⁊ pōtifici p̄cib⁹ suadeo vt sol
uat vinculū quo ligauit. Acgeuit impator dictis
ruffini. Qui ad ambrosiū accessit. Mox vt eū
vidit ambrosius ait. Impudentiā canū imitat⁹
eos o ruffine tante vz necis auctor existēs. Cū
qz ruffinus p̄o imperatore supplicaret Am
brosius ei semper dure respondit: affirmans
se ipatorem i igressu eccl'ie, phibiturū. Rediēs
ruffin⁹ ipatorē iuēit q iā media platea erat vt p
gerz ad eccl'iā rettulitqz ruffin⁹ ille q̄ ambrosi⁹
dixerat. At ipator pgo ingt ⁊ iustas i facie con
tumelias excipio. Cūqz ad sacra limina pueni
set in sacrā qdē basilicam nō p̄sumpsit intrare.
Sed veniēs ad antistitē supplicabat vt ei⁹ vin
cula resolueret. Cui ambrosius. Quā priam
ostendisti post tantas inigtates. Cui theodosi⁹
tuū ē docere meū Ro suscipe. Cui ambrosius i
iunxit vt legē cōderet ne inia ferri'possz animo
trato: sed trāsacto. 30. diex numero. Dō ⁊ fe
cit: ⁊ cū multa humilitate ex cōfessu ambrosij tē
plū itrauit. Scdo ira turbat volūtatē adeo vt
si totus mūdus filo teneret irat⁹ frāgeret nō cu
rādo ō toti⁹ mūdi destructōe vt satisfacēt ire sue
Jō, puer. 27. c. dicit. Jra nō hz misericordiā
neqz erūpēs furor. Hinc de alexādro magno
scribit Justin⁹. Cū felicitatū cumulus ad vota
crescēret Alexādro in tantā elatōem, puect⁹ est
q̄ vellet meritis cūctox p̄ncipū aīferri. Et cū
clitus p̄dilectissimus alexādro: q p̄us sub patre
philippo. ſ. militauerat: deide sub ipō alexādro
cui⁹ duo filij, alexādro seruiētes ceciderāt i bel
lis: q ēt semel alexādx liberauit a morte dum in
quodā bello denudassz caput ⁊ gdā ex hostibus
euaginato ense illud p̄cutere tentassz: qō fecissz
nisi clitus repcussisset ictū iterfecissetqz ficvolē
tē ferire. Alexādro p̄ris sui philippi gesta p̄fer
ret ab ipso alexādro venabulo transfoxus ē: sed
cogitans alexāder qualē amicū ⁊ cur eū occide
rit mori volvit. p̄io clitum occisum amplectit:
⁊ tanḡ audienti suā dementiā p̄fitet. Raptūqz
telū in p̄cordia sua Rut pfecisset qz facinus nisi
eū, primi tenuissent. Jō Cassiodorus in ep'lis
ait. Viri furentes iusta nō statuūt. Tertio ira
turbat vētrē memorie. Jō vēter significat me
moriā: qz sicut in vētre reponūtur cibi comesti
ita in memoria retinētur lecta vel audita. Sed
cū ira mentē supat oē exemplū mansuetudinis
⁊ patiētie a memoria expellit: ⁊ ois bñficij ime
mor fit eius cōtra quē turbat. Sicut p̄z i saul q
ita iratus fuit cōtra dauid cū audiuit puellas cā
tantes saul p̄cussit mille ⁊ dauid decē milia: q
q̄siunt pluries eū occidere: oblitus multorum ⁊
magnox beneficiox q̄ sibi ⁊ populo fecerat.
Sic habet primi regū. 18. c. Jdeo Sen. in. 3.
de ira ait. Cetera vitia ipellūt alios: ira p̄cipitat.

Scdm ire nocumētum ē corporis deformatio. Debz. n. vnusqsqz esse cōpositus i gestib⁹ corpis qō p̄tinet ad modestiā: de qua dicit ap'ls ad philippēses. 4. c. Modestia vestra nota sit oībus hoibus. Sed vt refert Brego. li. 5. moraliū. Jra deuictus facē accendit: exaspat oculos: gd loquat ignorat similis fit arrepticijs. vñ merito figurat per illū demoniacū q vestimētis suis dilaceratis nudis icedebat: hoies vexabat in monumētis manebat Mathei. 9. c. Talis in sup vehemēs ira acceleratmorte: ppterea dicit, puer. 30. c. Zelus ⁊ iracūdia minuunt dies. vnde aialia iracūda vt canis: qui de facili mordet ⁊ latrat sūt brevis vite. Et scilla consule romanox ferē q p̄ ira cū turbulentissimus esset fracta ē sibi vena sanguinis in corpore vñ mortuus ē. Tertiū nocumētū ire dicit fraternalis sepatio. Quilibz. n. cauet sibi habere familiaritatē cum iracūdis abhorretqz conuersatōem corū. Vnde Greg. li. 5. moralium ait. Per irā gratia vite socialis amittit: sicut scriptū ē. Noli eē assiduus cū hoie iracūdo ne discas semitas eius: ⁊ sumas scandalū aie tue. Dz q se ex hūana rōne nō temperat: necesse ē vt bestialr solus vivat vt fere siluestres. Jmmo nec secū quiete habitare pōt solus: sed cōtra seipm iratus frangit aliqñ vasa vel chartas vel seipm p̄cutit. vñ legitur i vitis patrox ō quodā iracūdo q̄ cum nō possz cū alijs cōuersari ob suā irā demū accessit ad locū solitariū vt possz fine ira viuere. Sz cū q̄dam die, p aqua iuisset ad fontē: ipleto vase ex aqua casu Rsato vase aq̄ effusa ē. Sz iste iteruz ipleuit alia aqua ira pmot⁹: ⁊ itex cuz posuisset vas plenū in terra aqua effusa ē. At ille vas illud confregit: sic ppendit q̄ non alij sed ipemet cā erat ire sue. Conuersant ūt cū talibus ira cūdis libēter demōes. Jō Aplus ad ephesios 4. c. ait. Sol nō occidat sup iracūdiā vestrā: nolite locū dare diabolo. Quasi dicat p iracūdiaz diabolus habitat in vobis. Et hoc cū sol rōnis

succumbit

succũbit in ira. Quinimo iracũdi videntur peiores diabolo. Nam diabolus nõ fuit ausus ꝑcipitare xꝝm de pinaculo: sed dixit mite te deor sum. Sed pharisei vt dicit in euangelio durerũt vsq; ad supciliuz mõtis vt ꝑcipitarent eum Cauenda igit ira ẽ: t hoc fieri põt si dum quis non vult trasci anteq; irascat alloquat seipsum dicatq; sic. Esto cautus t tpe ire cogita qr que tũc recta t iusta videri poterũt: inique erunt t indebita. Et sic dũ iracũdie calor aduenerit recordare qd ꝑcogitasti dũ non eras iratus. Inquit eni Seneca li. 2. de ira. Maximũ remediũ ire mora ẽ. Igitur vincat rõ irã t mãsuetudo regnet in oibus qui digni effici cupiũt gratia iesu xpi cui sit honor t gl'ia i secla seclorũ. Amen.

Feria. 3. quarte hebdomade. De correptione fraterna. Sermo vigesimusquartus.

Si peccauerit

si te frater tu⁹ vade t corripe eũ iter te t ipm solũ. Verba sũt redẽptoris nostri originaliter Math. 18. c. t in euangelio hodierno. Si seruarẽt homines documẽta saluberrima dñi nostri iesu xpi neq; ira in primos furerẽt: neq; iuidie liuore tabescerẽt: nec alijs passiõibus viciosis obnuerent. Docuit nãq; nos ipse dei filius ꝑcepta charitatis qbus human⁹ animus contra quecq; reprehensibilia posset regulari. Inter hec aũt extat mandatum de fraterna correptõe: de quo fit mẽtio in lectõe sci euãgelij hodierna. Iccirco ad eruditõem nostrã de ipsa in ꝑsenti sermone dicemus. De qua ꝓponim⁹ tria mysteria declaranda.

Primũ dicit obligationis.
Scõm modificationis.
Tertiũ denunciationis.

Qualiter corripere, primũ pctorem ẽ ꝑceptuz affirmatiuum quod oẽs obligat ẽt t pctores: t quomodo inferiores corrigere possunt superiores. Cap. .I.

Primũ mysterium declarandũ dicit obligatõis. In quo qualiter obligent oẽs ad fraternã correptõem apiendũ est. Ob quod tria erũt dubia absoluenda.

Primũ vtrũ fraterna correptio sit in ꝑcepto.
Scõm vtrũ pctor debeat corrigere pctorem.
Tertiũ vtrũ subditus vel iferior possit corrigere ꝑlatum vel superiorem.

Ad primũ dubiũ dicerũt alig; hoc ꝑceptũ obligat tm ꝑlatos t superiores. Mã di. 45. c. sz illud Hiero. ait. Sacerdotes studeãt adiplere illõ euãgelij Si peccauerit i te frater tu⁹ ꝛc. Sz noie sacerdotũ ꝓsueuerũt significari ꝑlati q curã hũt aliorũ: g ipsi ꝑlati tm ad hoc obligant. Sz Tho. 22. q. 33. dicit q; Hiero. non intendit dicere q; soli sacerdotes seu ꝑlati teneant ad illud sz qr magis illi q; ceteri. Et, pterea ipe Tho. asserit q; correptio fraterna oibus est in precepto. Maz. 24. q. 3. dicitur in. c. Tam sacerdos. Tam sacerdos q; relig fideles sũmã debẽt hre curã õ hijs q pereũt: quatenus eor redargutõne aut corrigant aut si incorrigibiles appeant ab eccl'ia sepent. Et Aug. li. de vbis dñi. Si neglexeris corrigere peior factus es eo q peccauit Ratio ẽ qr vnusq; tenet dũ põt: t necessitas adest proximi sui piculis t temporalibus t spiritualibus ac corporalibus obuiare. Ideo Sap. eccl'. 17. c. ait. Vnicuiq; mãdauit de⁹ de primo suo. Et. 8. q. 1. c. In scripturis dr. qui põt iuuare, primũ t nõ iuuat cõuicĩ sũmũ non amare pastorẽ. Ad hoc, ppositũ facere vr q; ait Cicero li. õ amicitia. et monẽdi igit sepe amici sũt t obiurgãdi: fic tm' vt admonitio acerbita te t obiurgatio cõtumelia careat. Et itez ibidẽ monere t moneri, ppriũ ẽ ve amicitie t alterũ libere facere: nõ aspe altez patienter recipe. Et Cato. Cũq; mones aliquẽ nec se vult ipe moneri. Si tibi sit carus noli desistere ceptus. Qõ nosti scñ nõ recte noli tacere. Me videare malos imitari velle tacendo. Vulnera duz sanas dolor ẽ medicina dolozis. Sub istus ꝑcepti obligatõem itelligam⁹ notãda sũt tria. Primũ sm Tho. q; correptio delinq;ntis ẽ qõdã remediũ qõ dz adhiberi cõtra pctm alicuius. Illud vo pctm potest dupliciter considerari. Vno qdez mõ inquãtũ ẽ nociuũ ei qui peccat. Alio mõ inquãtum vergit in detrimẽtũ aliorũ q ex ei⁹ pctõ ledũtur vel scandalizantur. Et sic dupliciter ẽ correptio delinq;ntis: vna q; adhibet remediũ pctõ inquãtũ ẽ quoddã malũ ipsius peccãtis: t ista ẽ ppzie fraterna correptio que ordinat ad emẽdationem delinquentis. Remouere aũt malus alicuius eusdẽ rationis ẽ t bonum procurare Procurare aũt fratris bonum pertinet ad charitatẽ per quam volumus t operamur bonum amico. vnde fraterna correptio est actus charitatis: qr per eam repellimus malum fratris. s. peccatuz. Cuius remotio magis ptinet ad charitatem q; remotio extertoris damni vel corporalis nocumenti: quãto contrariũ bonum vtutis est magis ꝓpinquum charitati: q; bonuz

corporis vel exteriorꝝ rerum. Vñ correptio fraterna magis est actus charitatis q̃z curatio infirmitatis corporalis vel subuentio q̃ excludit exterior egestas. Alia vo correptio q̃ adhibet remediuꝫ peccato delinquentis: ꝑm q̃ est in maluꝫ aliorꝝ t ꝑcipue in nocumentū cōmunia boni est actus iusticie. Et de hac dicit in glo. Mathei. 18. c. sup illo vbo. Si peccauerit tē. frater arguendus est ex zelo iusticie. Secundū notandum q̃ preceptuꝫ de correptione fraterna est affirmatiuū. Est autē differentia inter precepta affirmatiua t negatiua. Nā negatiua obligant semp t ad semp: qz ꝓhibent actus viciorum qui semp sunt ꝑm se mali nec vllo modo vel tempore vel loco bene fieri possunt: vt nō mechaberis: nō periurabis. Sz affirmatiua obligāt semper sed nō ad semp qz dant de actibus virtutū. Actus vo virtutuꝫ nō quomodolibet fieri debent: sed seruatis debitis circūstātijs. s. quādo debet. Vbi dz: quomodo dz: t huiusmodi. Et qz in hijs q̃ sunt ad finē dispositio eorū attendit ꝑm rationē finis in ipsis circunstātijs actꝰ virtuosi ꝑcipue est attendenda ratio finis q̃ est bonuꝫ virtutis. Si ergo fit omissio talis circūstātie circa actū virtuosum q̃ tollat totaliter bonum virtutis hic cōtrariat ꝓcepto. Si autē fit defectus alicuius circūstātie q̃ nō totaliter tollat virtutez lz nō perfecte attingat ad bonuꝫ virtutis nō est cōtra ꝓceptū. Vnde philosophus. secūdo ethicoꝝ dicit: q̃ si paruꝫ discedat a medio nō ē cōtra virtutē. Sed si multū discedat corrumpit virtus in suo actu. Correptio autē fraterna ordinatur ad fratris emendationez. Et ideo hoc modo cadit sub ꝑcepto ꝑm q̃ est necessaria ad istuꝫ finē: nō autē ita q̃ frater delinquens quolibet loco t tempore corripiat. Tertiū notandum q̃ quinq̃ circūstātie cōcurrunt ad hoc vt q̃ obligetur ad correptionē fraternā. Prima est culpa mortalis in ꝓximo: ꝓpterea dixit xp̃s: si peccauerit. s. mortaliter. Nā q̃z etiaꝫ fraternaliter corrigere delinquentē in venialibus sit charitas quādo inde sperat vtilitas nō tñ omittere illud ex negligētia est mortale. Secūda circunstantia est noticia certa. Vñ Aug. li. de verbis dñi ait. Admonet nos dñs noster non negligere inuicē peccata nostra nō querēdo quid reprehendas: lz videndo quid corrigas. Idest nō oportet q̃ inquiramus curiose vitaz t facta aliorꝝ vt inueniam⁹ qd possim⁹ reprehendere. hoc enim esset explorare vitaz alteri⁹ qō pertinet ad ꝓlatos qui debent diligenter inquirere vitaz subditorꝝ. Tertia conditio est spes verisimilis emēdationis q̃ sit spes de emendatione fratris Aliter si nō ꝑsumit emendatio: sed potius deterioratio vel odiū vel scandalū cessandū est a correptione. Inquit enim sapiens ꝓuerbiorꝝ. 9. c. Noli arguere derisorem ne forte oderit te. Et Hiero. in ꝓlogo in hesdraz frustra niti t nihil aliud q̃z odiū arguendo querere extreme demētie est. Quarta circunstātia est aptitudo q̃. s. qs aptius ceteris possit corripiendo fratrē emēdare. Quinta circūstantia est opportunitas loci et temporis. Si hec circūstātie desunt ꝓceptū illō nō obligat nec̃z peccat q̃ correptionem omittit. Vnde aug. li. 1. de ciuita. dei. c. r. ait. Nā si ꝓpterea quisq̃z obiurgādis vel corripiendis male agentib⁹ parcit: qz opportunius tps ingrit vel eisdē ipsis metuit ne deteriores efficiant vel ad bonā t piaz vitā erudiendos alios impediant nō videt esse cupiditatis occasio: sed cōfiliū charitatis. Secūdū dubiū fuit vtrū peccatoꝝ debeat corrigere peccatorez. Ad qō ita dicit Tho. vbi s. Nō correctio delinquentis ptinet ad aliquez inq̃ntū viget in eo rectū iudiciuꝫ rōnis. Peccatū autē nō tollit totū bonū nature q̃n remaneat in peccante aliqd de iudicio recto rōnis. Et ꝑm hoc pōt sibi cōpetere alterius delictuꝫ arguere. lz tū ꝓ pctū ꝓcedēs impedimētū q̃dā correptōi afferat ꝓp tria. ꝓ qdē qz ex peccato ꝓcedenti indignus reddit vt aliū corrigat de minori peccato si ipse corrigens maius commisit. vñ sup illud Math. 7. c. Quid vides festucā tē. dic Hiero. de hijs loquit q̃ tū mortali crimine detinentur obnoxij minora pctā fratrib⁹ nō concedunt Scōo reddit indebita correctio pp scādaluꝫ qō sequit ex correptiōe si peccatū corripiētis sit manifestū: qz vī q̃ ille q̃ corrigit nō moueat ex charitate lz ad oñtationē. Tertio pp supbiā corrigētis inq̃ntū. s. aliqs ꝓpria pcta paruipēdēs seipm ꝓfert ꝓrio suo: i corde pctā ꝓrimi austera seueritate diiudicās ac si ipse eēt iust⁹. vñ aug. li. de ꝑmone dñi i monte ait. Accusare vicia offīn est bonoꝝ qō cū mali agūt alienas ptes faciūt. Et Hyſi. li. de summo bono. Nō dz vicia aliorꝝ corrigere q̃ ē vicijs subiect⁹. Et paul⁹ ad Ro. 2. c. In q̃ aliū iudicas teipsum ꝺdēnas. dic q̃ augu. li. de ꝑmone dñi i mōte. Cogitem⁹ cuz aliquē reprehendere nos necessitas cogit vtrū talle fit vicium qō nūq̃z habuim⁹ t tūc cogitem⁹ nos hoies esse t hē potuisse vel qō habuimus t iā nō habemus: t tunc tangat memoriaz cōmunis fragilitas vt illā correctionem nō odiuꝫ sed misericordia

misericordia ꝑcedat. Si aũt inuenim⁹ nos i eo dem vicio esse non obiurgemus sed congemiscamus ⁊ ad penitendũ inuicẽ inuitem⁹. Qua re peccator si cũ humilitate corrigat deliquentẽ nõ peccat. Nec excusaꝫ peccator ab isto ꝓcepto qr põt cõteri de peccato ⁊ penitere ⁊ iaz nõ erit peccator vel humiliter corrigere põt vt est prędictum. Tertiũ dubiuz fuit vtrũ subditi ⁊ inferiores possint corrigere ꝓlatos ⁊ suos supiores ℜñdet Tho. q correctio q̃ est actus iusticie p inflictionẽ pene nõ cõpetit subdito respectu ꝓlati. Sed correptio fraterna q̃ est actus charitatis ꝑtinet ad vnũquẽq; respectu cuiuslibet persone ad quã charitatẽ dz hr̃e si in eo aliqd corrigibile inueniaꝫ. vex in correctione qua corrigũt subditi ꝓlatos dz modus cõgruus adhiberi. s. vt nõ cũ ꝓteruia ⁊ duricia sz cuz mãsuetudine ⁊ reuerentia corrigaꝫ. Vñ Apostol⁹ ꝓme ad thimoteũ. 5. c. ait. Seniorẽ ne increpaueris sz obsecra vt patrẽ. Et ideo Diony. redarguit de mophilũ monachũ qr sacerdotẽ irreuerẽter correxit eũ ꝓtiens ⁊ de ecclesia eiciens. Ad hoc facit vt notat Greg. in pastorali exẽplũ nathã ꝓphete cũ correxit Dauid de adulterio ꝓmisso occulte. Quia sub similitudine diuitis q occiderat ouẽ pauperis vt ꝓpararet cõuiuiũ paupi hospiti ⁊c. Sup quo Dauid iudicauit illũ dignũ morte. Ex q̃ snia inde sumpta occasione vrbane redarguit eũ: ⁊ ille subito emẽdatus ẽ vt scribitur secundi Reg. 12. c. In hmõi etiã figuraz dicit Exo. 19. c. Bestia q̃ tetigerit montẽ lapidabit. Dõ fit cũ subditus bestialiter seu ꝓterue corrigit ꝓlatuz q rõne dignitatis: qr altior ceteris dicit mons. Et. 2. Reg. 6. c. narrat q ozа ꝓcussus fuit a dño qr tetigit archã dei q̃ significat ꝓlatuz. Cõtactus autẽ oze est qñ ꝓlat⁹ irreuerenter obiurgaꝫ vel et detrahit. Sciẽdũ etiaz ſm Tho. vbi. s. Dõ vbi imineret piculũ fidei etiã publice essent prelati a subditis arguendi. Et q̃uis ꝓsumere se eẽ meliorẽ simpliciter q̃z ꝓlatus suus videat esse ꝓsumptuose superbie tñ ertimare se esse meliorẽ quãtũ ad aliqd nõ est ꝓsumptionis: qr nullus est in hac vita q non habeat aliquẽ defectum.

De triplici cõditione q̃ ꝟuãda ẽ in correptione fraterna: vt fiat debito modo. Ca. .2.

Ecunduz mysteriuz declarãdũ de correptione fraterna dicit modificatio. cũ enim vt dictũ est ipsa sit actus charitatis oportet vt fiat cũ modo q est ſm charitatẽ ex forma tradita a xp̃o in euãgelio. dicit. n. ibi vade ⁊ corripe eũ inter te ⁊ ipsum solum. Vbi notãtur tres cõditiones.

Prima dicit sollicitudinis.

Secũda mãsuetudinis.

Tertia solitudinis.

Prima cõditio q̃ requiritur vt correptio fiat debito modo dicit sollicitudinis: q̃ notat cũ dicitur vade. s. sollicite q̃z citius cõmode potes. Vnde Cassiodorus in epistolis ait. Succurẽduz est ne tractu tẽporis ipunita mala cõualescant. Malũ enim cũ pseuerat augeat ⁊ remedia bile bonũ est peccato accelerata correctio. Secunda cõditio dicit mãsuetudinis. Ideo sequitur xp̃s. Corripe. i. cor rape vt. s. blande ⁊ dulciter arguas delinquentẽ. Mã. puer. 15. c. ingt sapiens lingua placabilis lignũ vite: q autẽ immoderata est cõteret spiritũ. Et. 15. c. Lingua mollis cõfringit duritiã. Et Paulus ad Galathas. 4. c. Vos q spiritales estis instruite huiusmodi: in spiritu lenitatis ⁊ mãsuetudinis. Vbi aug. ait. Quicqd lacerato aio dixeris pu nientis est ipetus nõ charitas corrigẽtis: dilige ⁊ dic qcqd volet. Et Dauid in psal. Supuenit mãsuetudo ⁊ corripiemur. Tertia cõditio dicitur solitudinis. vñ subdidit xp̃s inter te ⁊ ipz solũ. Dõ fieri dz. Primo ne peccator publice correptus cũ se viderit infamatũ deterior fiat. secundo ne peccato ei⁹ publicato alij ꝓpter maluz exemplũ ꝓuocent ad pccãdum. Tertio ne alij infament. Inquit. n. aug. ad plebẽ hyponẽsez Cũ de hijs q sanctũ nomẽ ꝓfitent aliqd criminis vel falsi insonuerit instãt: satagũt: ambiunt: vt de oibus id credaꝫ. Ex hoc trahit argumẽtũ q fraterna monitio dz ꝓcedere denunciationẽ vt ponit extra de iudicijs. c. Monuit. Extra de symonia. c. Licet. Extra de accusationib⁹. c. 2. ⁊ c. Cũ dilecti. Et. 2. q. 7. c. Accusatio. c. Si qs. Et. 2. q. 1. c. Si peccauerit. Et. 12. q. 2. c. Indigne. Et. 16. q. 7. O ẽs decime. Nec ẽ cõtra qr Joseph accusauit fratres suos apud patrez de crimine pessimo Gen. 37. c. ⁊ tñ nõ legitur q ꝓmiserit monitionẽ secretã qr ꝟz Tho. q̃uis nõ sit scriptũ credẽdũ est q prius monuerit. Vel dici põt q publicũ erat peccatũ iter fratres: vñ dicit scriptura publice accusauit fratres Dõ etiã petrus ananiam ⁊ saphirã occulte defraudantes ꝓciuz agri publice denũciauit detegendo peccatũ sine ꝓcedenti monitione Actũ 5. c. Hoc fecit vt executor dei cui oia pcta etiã occulta sunt nota ⁊ manifesta. Cuius reuelatione petrus peccatum illud cognouit ⁊ punuit.

Xps etiam cuz peccatuz iude, pditoris haberet vt publicū inczūtū de⁹ vnde z pdere poterat nō tamē publicauit fz Ybis obscuris de peccato eū admonuit: vt nobis exemplū pberet. 2.q.1.ca. Vnus. Sciēdū tamē fm Ricardū i.4.di.19. Qō triplex pōt esse peccatuz in primo corrigibile. Primuz est publicuz: z hoc nō indiget secreta monitione: qz vt ingt Hysido. li. de summo bono. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purgāda: palā enim sunt arguendi qui palā nocent. Secundū est peccatuz pnitio sum qō vergit i multitudine damnū vt hereſis proditio z similia: que reuelari debent superioribus etiā cū damno sic peccātis: qz vt scribit. 7.q.1.c. Scias. Generalis vtilitas vtilitati pticulari semp est pponenda. Tertiū est peccatum occultuz qō. s. cedit in damnū solius peccātis: z in hoc necesse est q fraterna monitio pcedat denunciationez. Ff acit ad hoc proposituz glo. i. c. Contingit. Extra de sententia excōicationis q̄ arguit cōtra textū in quo dicit. q clerici nō deferentes habitū z tonsurā nō pdunt priuilegium vsqz ad trinā monitionē vt patet extra de sentētia excōicationis. c. In audictia. z de vita z honestate clericoz. c. vltimo. Et tamē cōtrariū vt detur dicere. c. Perpendim⁹. Extra de sentētia excōicationis. Et soluit hanc dubietatē glo. qz. c. In audientia. z. c. vlti. de vita z honestate clericoz loquit de bijs q in modicis excedūt in quib⁹ habet locū monitio. Capitulū Yo perpendimus: loquit de illo q grauiter z pnitiose ac publice deliquit. Mā vt ibi dicit. Quidaz sacerdos falso se filiuz regis nominauit z armis acceptis seditionē fecit z guerrā. Captus patibulo affixus fuit. Illi tamē q interfecere eū non sunt ad papā mittendi pro absolutione: qz ille p diderat priuilegiū clericale, ppter grauitatē excessus. Et fz dicit in textu q cōpetens illis penitentia est iniungenda. Glo. tū exponit q id fieri dz ad cautelā. Quādo itaqz peccatū occultuz nō est alijs damnosum vt est pdictū fuāda est secreta monitio. Sed qd si plat⁹ in visitatione pciperet subdito vt sibi diceret qō sciret corrigenduz. Respondet Tho. vbi. s. arti. 7. i responsione. Ad quintuz. Qō intelligendū est preceptuz sane saluo ordine correptionis fraterne siue pceptum fiat cōmuniter ad omnes siue ad aliquez specialiter. Sz si plat⁹ exp̄sse pciperet cōtra hunc ordinē a dño cōstitutū z ipse peccaret pcipiens z ille q obediret: qz plat⁹ nō ē iudex occultoz: sed solus de⁹. 32. di. c. Erube/scant. Vnde nō habet potestatē pcipiēdi aliqd sup occultis nisi inczūtuz p aliqua indicia manifestant: puta p infamiā vel alias suspitiones. In quib⁹ casib⁹ pōt plat⁹ pcipere eodē mō sicut z iudex secularis vel ecclesiasticus pōt exigere iuramentū de veritate dicenda.

Qō est differentia inter denunciationē z accusationē: z de modo fraternē correptionis.

Capitulum. .3.

Ertū mysteriū declarandū de fraterna correptione dicit denūciationis. Vbi primo sciendū fm Tho. 22. q. 68. q ē differentia inter denunciationē z accusationez qz in denūciatione attenditur emendatio fratris. In accusatione Yo punitio criminis. Penez pſentis vite nō p se expetunt qz non est bic vltimū retributionis tempus: sed inczūtuz sunt medicinales cōferentes vel ad bonū reipublice: cuius quies, pcurat per punitionē peccantiū vel ad emendationē pſone peccātis. Quorum primū ptinet ad accusationē. Secundū intenditur in denunciatione. Et ideo si crimē fuerit tale qō vergat in detrimentū reipublice vt est dictuz: dz hō imo tenet ad accusationē dūmō sufficienter possit, pbare qō ptinet ad officiū accusatoris. Si aūt peccatū fuerit in damnū solius peccantis cui nō, pdest pcedens monitio dūmodo speret correptio z emēdatio, pcedendū ē ad denunciationē. Secūdo sciēdū q ante illā denunciationē ex doctrina xp̄i pmittenda est testiū inductio. Qō rationabiliter fit fz Tho. 22. q. 33. qz de vno extremo ad aliud extremū cōuenienter trāsitur p mediū. In correptione autē fraterna dns voluit q principiū esset occultū dz frater corriperet fratrē inter se z ipsuz solū: finē autē voluit esse publicū vt. s. ecclesie denunciaretur z ideo cōuenienter in medio ponit inductio testiuz vt primo paucis iudicetur pcūm fratris q possint, pdesse z nō obesse: vt salti sic fine multitudinis infamia emendet. Si aūt, pbabiliter estimaret q p testiū inductionē, prim⁹ deterior fieret tūc cessandū est a correptione. Ff it aūt talis inductio testiū. p ad oīdenduz qō fit pcūm illud de q aligs arguit fm Hiero. Scdo ad oīdendū q frater admonēs fecit qō i se ē ad emēdationē fratris, pcurādā fm Crisō. Tertio sciēduz q fama min⁹ bonū est dz sit bona vita fratris fm Nico. de lira. Et ideo si fine detrimēto sue fame nō possit fuari bona vita fratris tūc pcedendū est ad salutē bone vite cū aliquali lesione fame. Et ideo inducendi sunt p testes vt

cozā eis

roꝛ reis arguaꝫ. Et ſi ſe nō cōuerterit tūc ſimpli
citer cōtēnēda eſt eius fama, vt cōſeruet bona
vita. Ideo, Chriſtus dixit dic eccleſie. i. plato.
Si aūt eccleſiā nō audierit: ſit tibi ſicut ethnic⁹
& publican⁹. ethnicus. i. gētilis. Vñ glo. in. c.
Quintauallis. Extra de iureiurādo. Ethnos
idest gen⁹. Inde Ethnicus. i. gentilis. Sepa
rentur ergo incoꝛrigibiles ab alijs fidelib⁹ p ex
cōmunicationē & cenſurā eccleſiaſticā. Prelat⁹
eniꝫ habita ſufficienti ꝓbatiōe dꝫ illi ꝑcipere vt
deſiſtat. Qō ſi nō ſacit eccleſiā nō audit. vñ, p
pter cōtumaciā excōmunicādus eſt. Et tūc ex
cōicat⁹ ſit tibi ſicut Ethnic⁹. Alias nō vites eū
ſi nō excōicet q̄uis eccleſiā nō audiat. i. nō obe
diat: nō pp h̄ oꝛ eū vitare. 2. q. 1. ca. Multi. Et
q̄ ꝑlati eccleſie poſſint ꝑcipere & excōicare ſub
didit xp̄s. Amē. i. fideliter dico vobis. Nam
amē ſignificat qō vex ē. de cōſe. di. 2. c. Reue
ra i fine. & i glo. ibi .38. di. c. Sedulo. Que
cūq; ligaueritis ſup terraꝫ erūt ligata & in celo.
Propterea acriter exꝛobrādi ſunt q vltra hoc
q̄ coꝛrigi nolunt dū iuſte & meruo excōicant eē
ſuraꝫ eccleſie deſpiciunt. Et vt ſm onē hūc ꝓclu
damus. Sit vnuſq;q; ad ꝓmuꝫ benīuolus in
exhoꝛtatione vt ſic retrahat a malo in quo actu
fraterne coꝛreptionis reddit ſe vnuſq;q; gratiſ
ſimuꝫ omnipotenti deo: cui ſit laus & honoꝛ p
infinita ſecula ſeculoꝝ. Amē.

Feria quarta quarte hebdomade. De ſcāda
lo phariſeoꝝ & alioꝝ. Sermo. .25.

Scandalizati ſunt. ſcri
bunt hec

Vba Math. 15. c. & in euāgelio ho
dierno. Mirum certe videri poſſit
hijs q reꝝ cauſas ꝓſiderare volūt cur de⁹ nr̄ ie
ſus xp̄s phariſeos ſcandalizari ſit paſſus q tri
butū ſoluit ceſari ne ſcandalizaret: vt habet ma
thei. 17. c. Et. 11. q. 1. c. Si tributuꝫ. Et. 23. q.
8. c. Tributū. Sꝫ ꝓfecto cū nō omne ſcādaluꝫ
ſit equale pōt eſſe vt q̄ſq; ex defectu ꝓueniat & ma
licia coꝛ q ſcādalizaūt. Sic in ꝓpoſito ꝓtin
git de phariſeis q cū ceci eſſent & ceꝛoꝝ duces
xp̄o inſidiātes q̄ xp̄s docebat ſancte iuſte & re
cte in malā partē vertebāt. vt vo hoc intelligat
expreſſius in hoc ſmone de ſcādalo dicere ſta
tui: de quo tria myſteria erunt declaranda.

Primū dicit diffinitionis.
Secundū omiſſionis.
Tertiū dimiſſionis.

Quid eſt ſcandaluꝫ: & de triplici ſcandalo. ſ.
actiuo: paſſiuo: & occaſionato.

Capitulum. .1.

Rimū myſteriuꝫ dicitur diffinitionis.
p Diffinit enim ſcandaluꝫ a btō Hiero.
ſup Math. ſic. Scandalū eſt dictuꝫ vel
factū minus rectū ꝑbens occaſionē ruine. Et
dicit a ſcandalō grece: qō nos dicim⁹ offenſam
vel ruinā & impactionē. Cōtingit. n. quādoq;
q̄ alicui exponit aliqd in via eunti coꝛporali cui
rei impingens diſponit ad ruinā ſiue caſuꝫ: vt
ſi ponat lignū vel lapis in quē impingat vel alt
qō lubꝛicū ſup quo pedeꝫ ponens diſponat ad
caſum. Et talis obex dicit ſcandaluꝫ. Similiter
in, proceſſu vie ſpūalis vt ingt Tho. 22. q. 43. cō
tingit aliqueꝫ diſponi ad ruinā ſpūalez exalte
rius dicto vel facto inq̄ſtū. ſ. aliqs ſua ſuaſione
vel inductione vel exēplo trahit aliquē ad peccā
duꝫ. Et hoc ꝓprie dicit ſcandalū. Vñ dicitur i
pſal. c. 39. Iuxta iter. ſ. quo incedebā in via ſpi
rituali bonoꝝ opex ſcandalū poſuerūt mihi. ſ.
homines mali. Et nota q̄ vt dicit Tho. in prē
tacta diffinitione ponit dictū vel factū: nō autez
cōcupitū quo etiā modo cōtingit peccare: q̄ di
cta & facta exterioꝛa ſunt & alioꝝ ſenſib⁹ obiciū
tur vnde gs pōt induci ad ruinā. Sed cōcupi
ta vel cogitata abintra ſunt & videri nō poſſunt
nec ſcandalizare ſeu ad ruinā diſponere valent.
Et dicit minus rectū. i. nō rectū illud dictū vel
factū. Et hoc q̄ eſt vel ſm ſe malū. ſicut peccatū
vel q̄ habet ſpeciē mali ſicut cū aliqs recumbit
in ydolo: q̄uis hoc nō ſit peccatū ſꝫ ſe ſtqs hoc
nō faciat coꝛrupta intentione tamē q̄ hꝫ ſpeciez
ſeu ſimilitudinē veneratiōis idoli pōt alteri p
bere occaſionē ruine. Ideo Apl's ꝓmē ad theſ
ſalonicēſes. 5. c. ait. Ab omni ſpecie mali abſti
nete vos. Notandū tñ q̄ triplex eſt ſcandaluꝫ.
Primū dicit actiuum.
Secundū paſſiuum.
Tertiuꝫ occaſionatum.

Primū eſt ſcandaluꝫ actiuū ſm Tho. Vbi
ſ. cū aliqs ſuo dicto vel facto inordinato intēdit
aliū trahere ad aliqd peccatū. Hoc aūt ſemp eſt
moꝛtale q̄ eſt cōtra charitatē primi ad quā pti
net impedire, primuꝫ a peccato q̄ſtū in eo eſt p
coꝛreptionē fraternā. Et eſt ſpāle peccatum ab
alijs diſtinctū, ꝓpter intentionē inducendi, pri
muꝫ ad peccādū. Sꝫ aduertenduꝫ ſm Ricar
duꝫ & Scotū i. 8. di. 15. Qō inducere aliquē ad
peccādū pōt eē dupliciter. p̄ p ſe. ſecūdo p accī
dens & diſpoſitiue. Primo mō nihil pōt inducere
hoiem ad peccādū niſi qō pōt mouere potētiā.
potentia autez moueri poteſt a deo ſed non ad

peccandū: qz teste Aug. li. 83. q. Deo auctore non fit hō deterior: potētia ergo q̄ pōt mouere ad peccandū est ipsa voluntas. Exquo vt dicit aug. li. de libero arbitrio. Nulla alta re fit mēs serua libidinis: nisi ꝓpria voluntate. Secūdo modo p accidens. s. z dispositiue pōt qs aliū inducere ad peccādū: aut obiectuz ꝓponendo aut obiectū, ꝓpositū psuadendo. Et sic multi consilijs auxilijs z exēplis malis ꝓximos incutāt ad peccandū ex scādalo actiuo. Hoc aūt pcūi tāto grauius ē: q̄to corrūpit potiora bona ꝓximi peccātis q̄ sunt bona spiritualia excellētiora bonis corporalibꝰ z temporalibꝰ. Ideo. 6. q. 1. c. Ex merito. dicit. deteriores sunt q vitā moresq; bonoꝝ corrūpūt: hijs q substātias alioꝝ prediaq; diripiūt. Vnde. n. moꝝ multuz distant a dāmis reꝝ. Idē. 6. q. 1. c. Sūt plurimi. Et de hoc Aug. de pe. di. 1. c. Noli ingt. Noli putare te nō esse homicidā cū fratri tuo maluz psuades. Si. n. fratri tuo malū psuades occidis te z aliquādo fatrē ipsum cū. s. assensit psuasioni male qō est scādalizare. Sic scādalizauit balaā arioluz filios israel cū docuit balaach regez mittere scandalū corā filijs israel cōsulendo videlicet q mulieres ornatas moabitas mitteret ad castra filioꝝ israel cum idolis eaꝝ vt inclinarent eos ad fornicandū cū eis: z p hoc ad idolatrandū quod malū secutū est sed acriter punitū cū illis q consuluerunt z dederunt illud scandalū vt pz Numeri. 14. c. Secundū est scandalū passiuum. Illud est fm Tho. cū qs ex dicto vel facto alterius bono vel malo vel habente speciē mali scādalizatur. i. in aliqō peccatū ruit. Doctū scandalo qs aliquādo scandalizaī sine peccato alterius graviter peccans. Sicut cū qs turbatur vt aliqō malū agit ex bono opere vel doctrina rōnabili alterius. Et sic pharisei audito Ybo xpi. Non qō intrat in os z. scandalizati sunt. Sic etiā apostoli ex passione xpi. Nā videntes euz capi z ita crudeliter tractari amiserunt fidem de eius diuinitate quā ꝓius crediderāt p multa ꝓ babilia signa edocti. Et sic in ruinā ceciderunt fm illud qō pdixerat eis xps Math. 26. Omnes vos scandalū patiemini in me. Et certū est q in xpo nullū fuit peccatū. Nec etiā in apostolis postea ꝓdicantibꝰ fidem xpi: qō tñ erat iudeis scandalū: vt dicit ꝓme ad Corin. 1. c. Et sic scādalū actiuū nō erat in xpo: sz passiuū i scādalizatis: qz ipsi se scādalizabāt ex indispositiōe sua sumētes sibi ruinā ex dicto vel facto xpi qō nō erat de se inductiuū ad ruinā sed ad virtutē. Ideo xps Math. xi. c. dixit. Beatus est q nō fuerit scandalizatus in me. i. q videndo vel audiendo passionē meā nō inde dedigneī ex hoc credere diuinitatē meā, ꝓpter ignominiā passionis. Aduertendū tñ vt refert Tho. q aliquando est scandalū actiuū z passiuū simul: puta cuz ad eruditionē vnius alius peccat. Aliqñ est scādaluz passiuū sine actiuo: puta qz aliqs scandalizatur de illo de quo nō dz. Aliquādo Ybo est scādalum actiuū sine passiuo: cū. s. aliqs iducit aliū Ybo vel facto ad peccādū z ille nō cōsentit neqz peccat. Sed aliqs posset arguere q scandalum actiuū nō sit peccatū. Primo qz peccata nō euenīunt de necessitate cū sint voluntaria. Sz scandala veniunt de necessitate iuxta illud Mathei 18. c. Necesse est vt veniant scādala. Secundo qz nullū peccatū, ꝓuenit ex pietatis affectu fm illud Math. 7. Nō pōt arboz bona fructꝰ malos facere. Sed aliqō scandalū est ex pietatis affectu. Dixit. n. deꝰ petro Mathei. 16. c. Scandalum mihi es. vbi dicit Hiero. Erroz apostoli de pietatis affectu veniens nunqz incentiuuz videt esse diaboli. Ad primū rñdet Tho. q verbū illud intelligendū est q necesse est euenire scādala nō necessitate absoluta sed fm ꝓditionem hominū q sibi a peccatis nō cauent. Sicut si aliqs medicus videns aliquos indebita dieta vtentes dicat: necesse est tales infirmari: qō intelligendū est sub hac cōditione si dietā nō mutent. Et similiter necesse est euenire scandala si homines cōuersationē malā nō mutant. Et ꝓpterea sequit christus ve autē homini p quē scādalum venit. Vbi dicit Hi. de lira q ve est cōminatio pene eterne illi infligende p quē scādalum venit actiue. s. primū scandalizando. Ñi vero Yba ista dixerat xps. Qui aūt scandalizauerit vnū de pusillis istis q in me credūt. Dicit pusillis fm Nico. de li. qz nullus scandalizaī passiue nisi inqztū pusillus. i. parue Ytutis est: qz bō pfecte virtutis ex dicto vel facto malo alterius nō ruit in peccatū. Et sequit expedit ei vt suspendaī mola asinaria in collo eiꝰ z demergatur in, pfundū maris. Secūdū Nico. de lira loquit ad modū terre palestinoꝝ in qua cōsenati ad mortē ligato saxo ad collū ꝓcipitabant in mare. Expedit ergo. i. melius esset homini mori corporaliter q̄z ex malo exēplo suo facere alium ruere in peccatū mortale qz ex hoc mereī mortē eternā q̄ grauior est morte corporali. ve mūdo a scandalis. i. mūdanis hoibus q nō curāt scandalizare, ꝓximos. Ad secūdū argumētū dicit

Tho. Qō

Tho. Qd scandalum ponitur ibi large ꝓ quo libet ipedimento: volebat.n. petrus xp̄i passionem impedire quodaꝫ pietatis affectu. Tertiū ē scandalū occasionatū: qd ē ꝑ accidens ⁊ p̄ter intentōem: vt cū qs suo dcō vel scō iordiato nō intendit dare alteri occasionē ruine: sꝫ soluꝫ sue satisfacere sensualitati. Et hoc mō scandaluꝫ nō ē spāle peccatū: qꝛ quod ē ꝑ accidens nō cōstituit spēm: hoc mō cū qs hꝫ aliquā familiaritatē cū aliqua muliere suspecta ⁊ sentit hoies scandalizari nesaria de eis loquēdo ⁊ iudicādo nec vult dimittere nō curās ꝙ alij scandalizentur cū non sit cā necessaria illius familiaritatis peccat mortalr dando occasionē talis ruine. Ornatus ēt mulieꝝ varius ihonestus ⁊ excessiuꝰ tripudiatus ⁊ cantus ex qbus tot ac tanti scādalizant quō fieri possūt absqꝫ graui pctō. Quid d malis exēplis ostensis a ꝑentibus suis filijs in blassemijs maledictōibus ⁊ alijs. Nunqd nos filios ad peccandū p̄cipitāt q solent esse paterni sceleris mutatores. Omittamꝰ malā vitā rectoꝝ ⁊ prelatoꝝ ecclesie. Auaritiā: simoniam: ambitōem: pōpā vestiū: exqsitas epulas: ⁊ alia q̄ scādalū sunt totiꝰ ppli xp̄iani. Quibꝰ dicitur Malachie. 2. c. Scādalizastis plurimos i lege s. ꝓpter exēpla male vite. Et de his. Hiero. 24. q. 3. c. Transferūt. Hij vertūtur in laqueū tortuosum ponētes scādalū in omni loco Sed vt dicit Greg. 2. q. 1. c. Notum. Scire debēt p̄lati si nūqꝫ delinquunt qꝛ tot mortibus digni sūt quot exēpla ꝑditōis ad ceteros trāsmittunt. Dꝫ ergo qlibet cauere ne Vbo vel scō aliquem scandalizet. Sꝫ illud apli. 2. ad corinthios. 6. c. Nemini dantes vllam offensionē vt non vituperetur ministerium nostrum.

Quō spūalia bona que non sunt de necessitate salutis aliquando omittenda sunt propter scandalum.

Cap̄. .2.

Secūdum mysteriū declarandū de scādalo dr̄ omissionis. In quo q̄ritur: an bona spūalia sint ꝓpter scandalū omittenda. Et qdam dicūt ꝙ nō. Nā Grego. sup Ezechielē ait. Si de Vitate scandalū sumit vtilius scandalū nasci ꝑmittit q̄ꝫ Vitas relinquat Idē habet de regulis iuris in. 6. Et. xi. q. 3. c Nolite timere. Alij Vo arguūt contra. Prio qꝛ Aug. cōtra epl'am ꝑmeniani docet vt vbi piculū scismatis timet a correctōe peccatoꝝ cessandū ē. Sꝫ punitio ē quoddā spūale cū fit actus iusticie: ergo bonū spūale ē ꝓpter scandalū omittendū. Scdo arguitur: qꝛ sacra doctrina vr̄ eē spūalis. Sed ab ea est cessandū ꝓpter scādaluꝫ uñ xp̄s Mathei. 7. c. dixit. Nolite scm̄ dare canibus: neqꝫ margaritas spargite inter porcos ne cōuersi disrūpant vos. Tertio arguit qꝛ vitatio peccati ē qdā spūale bonū: qꝛ qdlibet peccatū affert peccāti aliqd spūale detrimētū. Sed vr̄ ꝙ ꝓ scādalo ꝓximi vitādo aliqs qñqꝫ peccare venialr debeat: puta cū peccādo venialr impedit pctm̄ mortale alteriꝰ. Debet.n. hō impedire damnatōem ꝓximi quātuꝫ pōt sine detrimēto ꝓprie salutis: q̄ nō tollit ꝑ pctm̄ veniale.

Rñdet hijs Tho. vbi supra ꝙ distinguēdū ē de spūalibꝰ bonis. Nā q̄dam sūt de necessitate salutis: q̄ p̄termittere nō pñt sine pctō mortali. Manifestū ē aūt ꝙ nullus dꝫ peccare mortaliter vt alterius pctm̄ ipediat: qꝛ sm ordinem charitatis plus dꝫ hō suaꝫ salutē spūalem diligere q̄ꝫ alterius. Et iō ea q̄ sūt de necessitate salutis p̄termitti nō debēt ꝓpter scādalū vitādum. In hijs aūt spūalibus bonis q̄ nō sūt de necessitate salutis vr̄ distinguēdū qꝛ scandalū quod ex eis oritur qñqꝫ ex malicia ꝓcedit cū. s. aliqui volūt ipedire huiusmōi spūalia bona scandala cōcitādo: ⁊ tale erat scandalum phariseoꝝ quos xp̄s cōtēpsit dicēs. Sinite illos ceci ⁊ duces cecoꝝ. Qñqꝫ scādalum ꝓcedit ex infirmitate vel ignorātia. Et hoc est pusilloꝝ ꝓpter qd sūt spūalia opa vel occultāda vel ēt interdū differenda vbi piculū nō iminet quousqꝫ reddita rōe huiusmōi scandalū cesset. Si aūt reddita rōne huiusmodi scandalū duret iam vr̄ esse ex malicia. Et sic ꝓpter ip̄m nō sunt huiusmōi opa omittēda. Ad primū ergo argumētum dicit Tho. Qd pene itantū hñt rōem iusticie: inquantū ꝑ eas pctā cohibentur. Si āt per iflictōem penarū manifestū sit plura ⁊ maiora pctā sequi tūc penaꝝ inflictio non continebit sub iusticia. Et in hoc casu loqtur Aug. qñ. s. ex excōicatōe aliorū iminet piculū scismatis. Tunc.n. excōicatōem iferre nō ꝑtinet ad Vitatem iusticie. Ad scdꝫ dicit Tho. Qd circa doctrinā duo sūt cōsiderāda. s. Vitas que docet ⁊ ip̄e actꝰ docēdi. Quorum primuꝫ ē de necessitate salutis: vt. s. qs cōtrariū Vitatis nō doceat: sed Vitatem sm congruentiam tpis ⁊ ꝑsonaꝝ ꝓponat ille cui icumbit docendi officium. Et iō ꝓpter nullum scandalum qd seq videat dꝫ hō p̄termissa Vitate falsitatem docere. Sꝫ ipse actus docēdi iter spūales elemosynas cōputatur. Et iō eadem rō ē d doctrina ⁊ de alijs opibus misericordie: vt. s. lo

co ⁊ tempore dispensentur. Ad tertiū dicendū quod respondet Tho. Dicendū quod opinio quorūdam fuit q̄ peccatū veniale esset cōmittendū ꝓpter scandalū vitandū. Sed hoc implicat cōtrarta. Si. n. faciendū est, tam non est malū neq; peccatū. Nā peccū non potest esse eligibile. Contingit tū aliqd ꝓpter aliquā circūstantiā nō esse peccū veniale qđ illa circūstantia sublata veniale esset. Sicut dicit Augustinus in sermone domini de monte. Verbum iocosum est peccatum veniale quando autē absq; aliqua utilitate dicit. Et tū aūt est cū rōnabili ꝓferat nō est ociosus neq; peccū. Quānis aūt p peccū veniale grām nō tollat per quā est homini salus inquātum tū veniale disponit ad mortale agit in detrimentum salutis.

Quō tpalia bona ⁊ si nō sēp tamē quandoq; dimittenda sūt ꝓpter scandalū. Cap. 13.

Tertiū mysterū declarandū de scandalo dicit dimissionis. In quo est q̄ri solz Utrum tpalia sint ꝓpter scandalum dimittēda. Et q̄ non. vt est eo q̄ scūs Tho. cātuariēsis repetijt res ecclesie cū scādalo regis anglie. Sed q̄dam arguūt in cōtrariū. Primo q̄ in tpalibus bonis nil est magis necessariū q̄m cibus. Sed cibus est dimittēdus ꝓpter scādalum sm illud ad romanos. 14. c. Noli cibo tuo illum pdere: p quo xp̄s mortuus est: ergo multomagis oia alia tpalia sunt ꝓpter scandalum dimittēda. Secō arguit. Q̄ tpalia nullo mō cōueniētior aut seruare aut recupare possumus q̄m per iudiciū. Sed in iudicio nō est ꝓpter tpalia bona contendēdum cum scandalo. sm illud Mathei. 5. c. Qui vult tecū in iudicio cōtendere ⁊ tunicā tuā tollere dimitte ei ⁊ pallium. Tertio iter oia tpalia minus vident dimittēda q̄ sūt spūalibus annexa. Sed ista sūt ꝓpter scādalum dimittēda. Nam paulus seminās spūalia tpalia stipēdia non accepit ne offendiculum daret euangelio xp̄i: vt dr. 1. ad corinthios. 9. c. Et ecclīa ecclīa in aliqb⁹ locis nō exigit decimas ꝓpter scandalum vitādū. Ergo multomagis alia spūalia sūt ꝓpter scādalū dimittēda. Rñ det Tho. vbi supra. Quō circa tpalia bona distinguendū est q̄ aut sūt nostra: aut sūt uobis ad cōseruādū, p alijs cōmissa. Sicut bona ecclie cōmittūtur plātis ⁊ bona cōia q̄buscūq; rectorib⁹ reipublice. Et taliū cōseruatio sicut ⁊ depositū rū imminet hijs q̄bus sūt cōmissa ex necessitate. Et iō nō sūt ꝓpter scandalū dimittēda sicut nec alia que sūt de necessitate salutis. Tpalia vero quorū nos dñi sumus: dimittere ea tribuēdo si penes nos ea habem⁹ vel nō repetēdo si penes alios sūt ꝓpter scandalū q̄m̄q; qdem debem⁹ q̄m q̄ aūt nō. Si. n. scandalū ex hoc oriat ꝓpter ignorantiā vel infirmitatē alioz q̄ est scandalū pusillorū tūc vel totalr dimittēda sūt tpalia vl aliter scādalum sedādum. s. p aliquā monitōem. Aliqñ vo scandalū nascit ex malicia quod est scādalū phariseorū. Et ꝓpter eos q fit scādalizātur nō sunt tpalia dimittēda: q̄ hoc noceret bono cōi. Posset. n. malis rapiēdi occasio ⁊ offendent ipsi rapiētes: q retinēdo aliena in peō remanerēt. vnde Greg. dicit in moralib⁹. Quidā cū tpalia nobis rapiūt solūmodo sūt tollerādi. Quidā vo seruata egritate ꝓhibēdi nō solū cura ne nostra subtrahāt: sed ne rapientes non sibi ipsos pdant. Ad primū ergo argumentū rñdet Tho. Dicendū nō est de intentōe aplī monere q̄ cibus ꝓpter scandalū totalr dimittatur q̄ sumere cibū est de necessitate vite. Sed bene talis cib⁹ est ꝓpter scandalū dimittēdus. sm illud 1. ad corinthios. Non manducabo carnes i eternū ne frem meum scandalizē. Ad secūm vo argumētū dicendum sm aug. de sermōe dñi i mōte. q̄ illud verbū dñi intelligendū est sm ꝓpatōez animi vt. s. hō sit patus ꝓius pati iniuriam vel fraudē q̄m iudiciū subire si hoc expediat q̄nq; tamē non expedit vt est dictū. Ad tertium dicit Tho. q̄ apostolus seminans spūalia corinthis pie abstinuit a recipiēdo seu petendo tpalia ab eis ne. s. illi scandalizarentur: q̄ scādalum illorum gentilū, procedebat ex ignorantia q̄ non cōsueuerāt hoc facere. s. dare. Et iō ad tps abstinēdum erat ꝓpius instruendus ⁊ scirēt hoc esse debitū. Illi ergo q scientes forte debitū dare tpalia hijs qui spūalia seminat ⁊ denegant: vel si petūtur ⁊ scandalizant nō sūt immunes a culpa. Nec tpalia necessaria nō petēda q̄ tales scādalizarent. Jō scribitur: 16. q. 1. c. Apostolicis Apostolicis viris ⁊ euāgelizatoribus xp̄i i necessarijs vsibus nolle tribuere scripm cōdēnare est. Sed cū hoc actāta dcā sint de scandalo occurrit adhuc incidenter dubitatio de Verbis xp̄i dicētis Mathei. 18. c. Si manus tua vel pes tuus scandalizat te abscide eum ⁊ proice abs te. Bonū est tibi ad vitam ingredi debilē vl claudū q̄m duas manus vel duos pedes habentem mitti in gehēnā ignis. Et si oculus tuus scandalizat te erue eum ⁊ proice abs te. Bonū tibi est cū vno oculo ad vitā intrare q̄m duos oculos habentē mitti in gehēnā ignis. Vtrū sit mēbrum aliquod amputandum pro vitatōe pcti. Et respondet Alico. de lira super isto passu. Quō nō licet

lz. membra. n. corporis sunt a deo data. Et iō non est in potestate alicuius psone abscadere sibi mēbruz sicut nec se occidere. Sed semp hoc est illicitum singulari persone nisi in casu quā/do vnum mēbrum ppter sui corruptōem est in piculum totius corporis: qz vnicuiqz cōmitti/tur cura sanitatis sui corporis. Jdeo tūc licituz ē per se vel per alium vnum mēbrum abscide/re ne pereat totum corpus. Sz ppter peccatuz euitandum non est licitum: tum qz per hoc nō excluditur concupiscentia interior in qua viget peccatum: tum qz per aliam viam pōt obuiari pctō per rōem t liberum arbitrium cohibēdo mēbra a pctōrum exercitio. Et sic ẏba xpi my/stice sunt itelligenda vt dicatur manus abscidi inquātum phibetur ab illicito actu qz man⁹ ab scissa nō potest aliquid agere. Dicit itaqz xps. Si manus tua. i. aliquod opus scandalizat te: idest inducit te ad peccatum: abscide: idest non facias tale opus. Et si pes tuus scandalizat te: idest accedis ad talem locum in quo induceris ad peccatum: non vadas ibi t pedem abscidi/sti. Et si oculus tuus: idest aspectus alicui⁹ rei vel mulieris vel cuiuscunqz spectaculi dat tibi occasionem peccandi fuge talem aspectū t ocu/lum sic eruisti. ℙrohibet itaqz dñs ihesus in ẏ/bis illis occasiones maloꝝ. Fugiamus ergo illas t cureuus vitare scandala: vt sic gratia dei descendat in corda nostra. Quā nobis lar/giatur ipe pijssimus pater qui cuz filio t spū sā/cto viuit t regnat per infinita secula seculorum Amen.

Feria. 5. quarte hebdomade. De trib⁹ effe/ctibus ire: scilicet murmuratione: clamore: t rixa. Sermo vigesimus sextus.

Crus autem

symonis tenebatur magnis fe/bribus. Scribūtur hec ẏba Lu/ce. 4. c. Ex fonte irati animi mꝰ/ti deriuantur alioꝝ riuuli pctō/rum. Et lz a Gregorio. 31. moraliū assignent plures effectus ire qui t filie illius dicūt. Nos tamen alijs ptermissis in psenti sermone ō tri/bus dūtaxat dicemus: bij sūt febres ille arden/tissime qbus estuat mens iracundoꝝ. De bijs ergo locuturi eas in tres partes principales di/uidemus.

ℙrima dr murmuratio.
Scōs clamor.
Tertia rixa.

De murmuratōe q̄ fit contra socium t supi/ores t deuz: t de grauitate huius peccati ac pu/nitione Cap. .1.

Prima pars principalis ē de ꝑmo effe/ctu seu filia tre. s. murmuratōe de qua dicit Robertus olcot qꝺ ē querela cum ipatientia. Et de hac cōsideremus tria. s.

ℙrimo distinctōem.
Scōo grauatōem.
Tertio, phibitōem.

ℙrimo cōsideremus murmuratōis distin/ctōem. pōt nāqz triplex murmuratio distingui.

ℙrima ē contra sociū. Scōa cōtra supiorem.
Tertia cōtra deum. ℙrima ē contra socium Sic martha murmurabat de magdalena dum dicebat xpō Luce. x. c. Dñe nō est tibi cure qꝺ sozor mea reliqt me solā ministrare. Sic etiam murmurauit de illa t de xpō phariseus Luce 7. c. dicēs. Si hic eēt, ppheta sciret q̄ t qualis eēt mulier que tangit eū. Judas insuper mur/murauit de illa, ppter effusionē vnguenti super caput recūbentis ihesu: vt dr Mathei. 26. c. Et vr ingt Nico. de lira sup. x. c. Luce in his mur/muratōibus tripl'r maria erat cōdemnata t ac/cusata. ℙrio a phariseo ō psūptōne seu temeri/tate qz xp̄z tāgebat. Scōo a iuda de, pdigalita/te eo qꝺ pciosū vnguētū effudit sup caput ihesu. Tertio a sozore de ociositate. Et vbiqz maria ta/cuit t xps, p ea rñdit. Oñditqz phariseo qꝺ scīa marie nō erat p̄sūptōis sz deuotiōis. Et iude t alijs discipulis qꝺ illa effusio vnguēti nō erat, p digalitatis sz pietatis. Et sozori marthe qꝺ sessio marie ñ erat ociosa sz meliorib⁹ applicata. Oñ Aug. i homel. inqt. Scīm euāgeliū cū legēt au diuim⁹ a fēia religiosa susceptū eē dñz hospitio ea q̄ martha vocabat. Et cū eēt ipa occupata in cura ministrādi sozori ci⁹ maria sedebat ad pedes dñi t audiebat ẏbū illi⁹ laborabat illa: vacabat ista. Illa errogabat ḃ iplebat verūtū martha la/borās mltū i illa occupatōe t negocio ministrādi iterpellabat dñz t ō sozore sua ꝙ̄sta ē qꝺ ea la/borātē ñ adiuuarz. Dñs āt, p maria rñdit mar/the: t ipe ei⁹ fact⁹ ē aduocat⁹ q iudex fuerat iter/pellat⁹. ḃ ille. Mur murauit maria cōtra moy/sen q erat vir mitissimus vt habet Numeri. 12 c. Et iratus deus percussit eā lepra. In eccl'ia etiam primitiua vt scribitur actuum. 6. c. Exor/tus ē murmur grecoꝝ. s. conuersoꝝ ad fi/dem contra hebreos eo qꝺ despicerentur in mi/nisterio quottidiano vidue eoꝝ. Dicit hoc lo/co. Nicolaus de lira: qꝺ omnes erant iudei

sed aliqui erant nati in iudea ⁊ illi dicuntur hic hebrei. ⁊ alig nati in grecia ex iudeis ibidem p̄ antiochum dispersis ⁊ illi dicunt hic greci. Et similiter illi q̄ de gentilitate conuersi erāt ad iudaismū. Et dicebant vidue ille grauari. Vel q̄ non ita reputabant vt hebreec qđ sibi reputabāt ad contēptum. Vel q̄ nimis grauabāt in opibus mannū. Vel q̄ nō ita eis p̄uidebāt de necessarijs sicut alijs viduis hebreoꝝ. Sz apostolis ordinātibus septez diacones qui sup̄ hoc gererēt curam ledatus ē murmur. Istud vitium grauiter turbat cōgregatōem religiosorū. Jō grauiter punicđ. vñ dr di. 90. c. Alienus Alien⁹ sit a fratrū vnitate q̄ murmurauerit. Et opus eius abiciat̄ q̄ murmurās extiterit ne penas murmurantū incurrat. de qbus aut Plus. Necz murmuraueritis sicut qdam eoꝝ murmurauerūt ⁊ perierūt ab exterminatore. dic ibi glo. super Vbo opus ei⁹ abiciat̄. O pus clerici p̄cipue dr oratio: ⁊ opus laici ē oblatio. ⁊ sic vt dicere q̄ cleric⁹ p̄pter murmuratōem dz suspari ab alijs quasi excōicatus ⁊ laici oratio non dz recipi. Scđa murmuratio ē contra supiorem. Cōqueruntur vt in plurib⁹ murmurantes fut de suis dñis subditi de p̄latis ac qbuscunqz supioribus. Jō Hiero. ad matrem ⁊ filiam in gallijs cōmorantē ait. Querulū est seruicū genus ⁊ quātūcūqz eis dederis semp̄ min⁹ est: doloreqz suū solus qđ possūt obtrectatōibus cōsolantur. Sic murmurauit populus ille iudaic⁹ cōtra moysē ducē suū in deserto sitī cōquerēdo de defectu cibi: vt hētur Exodi. 16. c. Et i Ra fidim cōquerēdo de defectu aque. Exodi. 15. c.

Sz aduertant iferiores cū murmurant ō suis maiorib⁹ existimātes illos ignorare murmuratōes ⁊ maledicta eoꝝ: qz sapiēs ecclesiastici. x. c. ait. In cogitatōe tua regi ne detrahas: ⁊ i secreto cubiculi tui ne maledixeris diuiti: qz aues celi portabunt vocē tuam. Tertia muratio ē contra deū. Et de hac ingt Dauid in psal. centesimoquinto p̄tra ppl'm illum antiquū. Murmurauerūt in tabernaculis suis ⁊ nō exaudierūt vocē dñi de murmuratōibus Vbi illoꝝ habet Numeri. 14. c. ⁊ in plerisqz alijs. Scđo p̄fideremus murmuratōis grauatiōem. Quātus. n. graue sit ⁊ malū murmurare ō socio ⁊ ō supioribus qbuscūqz: grauius tamē ē murmurare de deo. Sz aduertendū q̄ triplex est murmuratio de deo.

Prima per p̄sumptōem.
Scđa per admiratōem.
Tertia per turbatōem.

Prima murmuratio de deo ē p̄ p̄sumptōez Et de hac habet Math. 20. c. in pabola vinee vbi narrat̄ q̄ illi q̄ venerūt hora p̄ma ad laborandū i vinea cū nō accepissent a pcuratore nisi vnū denariū sicut q̄ venerūt vndecima hora murmurabant aduersum patrēfamilias dicentes: hij nouissimi vna hora fecerūt ⁊ pares illos nobis fecisti q̄ portauim⁹ pond⁹ diei ⁊ est⁹. vbi dicit Greg. in homelia. Qđ vētes p̄ia hora significāt patres p̄imos veteris testi: ⁊ venientes vndecima scōs noui testi q̄ recipiūt denarium idest p̄miū sicut sci antiq testi: ⁊ p̄us q̄ imediate cū mozuntur. Illi aūt diu in limbo steterūt Et illa murmuratio nō est p̄p̄ie aliqua querela cōtra deum cū getissimi sint. Sz p̄sumptōnem dr idest dato p̄ impossibile q̄ conquerī vellent tūc declaratur apte q̄ non fit eis iniuria vel diminutio debite mercedis sed iuste vnicui qz tribuit. Nicolaus tū de lira super hoc passu refert q̄ gentiles cōuersi ad fidē sūt venientes vndecima hora q̄ recepunt tātā grām quē ē qđ dā p̄ncipiū glorie quantaz ⁊ iudei in p̄incipio cōuersi vt apostoli cū alijs discipulis vel ēt ante veteris testi. Nō. n. est aliud gloria qz gratia cōsumata. Jdeo apls ad romanos. 6. c. ait. Stipendia dei vita eterna. s. ē vidētes ergo iudei q̄ gētiles cōuersi ad fidē recipiebāt grāz spūs sci i signo visibili. s. in spē ignis sicut apli. Vñ actuū. x. c. dicitur. Qđ loquēte petro. s. cornelio centurioni ⁊ familie sue cecidit spūs scūs super oēs q̄ audiebāt Vbum. Non itelligentes mysteriū quasi murmurabant reputātes gentiles idignos tanta gratia. vñ dr ibi. Quod obstupuerūt q̄ venerāt ex circūcisione dicentes: qz ⁊ grā spūs sci in natōes. s. gentiliū effusa ē. Sed reuertēte petro ad iudeos: ceperūt cōqueri de eo: q̄ ad cornelium gentilē diuertisz. Quib⁹ satisfecit declarās qūo sibi oñsum ē p̄ visionem. s. linthei de celo submissi pleni aialib⁹ imūdis: ⁊ ei dictū q̄ mactaret de illis ⁊ māducaret. Qz ⁊ gētes ēt vocande erant a deo ad grām suscipiendā. Nec pōt qs de deo iuste conqueri quare det grāz vni magis qz alteri: ⁊ q̄re magis vocauerit ad fidē gētiles qz iudeos: qz in eo non habet locū acceptio p̄sonaꝝ cum nulli sit debitor. Scđa murmuratio de deo ē p̄ admirationem: videtes. n. sci malos sepe exaltari ⁊ bonos deprimi ⁊ cōculcari aliqñ cōqueruntur de deo nō irascendo sz pie admirando de iudicijs dei. Sicut Hieremias. 12. c. dicebat. Quare

via impioꝝ

via impioꝝ ꝓsperaꝫ ꝛc. Tertia murmuratio de deo ē ꝑ turbationē. Et ħ tripliciter fieri pōt. Primo cū murmurāt aliq̄ de nimia seueritate. Scō de nimia benignitate. Tertio de aeris inequalitate. Primo aliq̄ ꝙquerunt murmurantes de deo de nimia seueritate cū multū afflgunt vel paupertate vel infamia vel ꝑsecutione vel infirmitate ꝛ similia: dicentes deū ee crudelez erga se vel alios tribulatos: ꝛ plus aduersitatis eis dare q̄ possint portare: ꝛ se soze a deo derelictos ꝛ abiectos. Sz o q̄ magnā falsitatē isti loquunt: qñ ois doctrina clamat deū pissimuz ꝛ clemētissimū: q tribulatiōes infert ex pietate: ꝛ tribulatis q in illū cōfidūt semp adest: ꝛz illud psal. Juxta ē dñs his q tribulato sunt corde. Secūdo aliq murmurāt de nimia benignitate dei: qz recipit magnos peccatores ad penitētiā ꝛ tollerat male agētes. Sic scribe ꝛ pharisei murmurabāt ꝯ ihesum dicētes Luce. 15. c. Quare ħ peccatores recipit ꝛ māducat cū illis. Jf acit nihilominꝰ deꝰ oia ista vt peccatores ad pniam cōuertant. Vt. n. ait. Ouidꝰ lib. de tristibꝰ. Si quotiēs peccāt hoies sua fulmina mittat Jupiter: exiguo tpe nullꝰ erit. Tertio alij murmurāt de deo de aeris intēperie: vt cuz est multa siccitas vel nimia inundatio aquaꝝ: vel cū est intensus calor: aut frigus ꝛ hmōi q̄si deꝰ nō bñ disponat ista. Sz iniuste fit ħ murmuratio: qz vt scribit sapientie. 8. c. Sapiētia dei disponit oia suauiter. Sz qz nō agit ꝓm velle nostruz: ideo murmuramꝰ q̄si essemꝰ sapientiores deo: ꝛ vellemꝰ eū instruere quomō debeat mūduz gubernare. Est ergo graue pctm murmurare de deo etiā in quacūq̄ aduersitate. Pro pterea laudat Job q in tot suis aduersitatibus vt dr eiusdē. 2. c. q in tot suis aduersitatibꝰ non peccauit labijs suis: nec stultū qd ꝯ deū locutꝰ ē.

Tertio cōsideremꝰ murmuratiōis punitiōez Propter ħ eqdē pctm dixit deꝰ Numeri. 14. c. Oēs q numerati estis in deserto a vigīti annis ꝛ supra ꝛ murmurastis ꝯ me: nō intrabitis in terrā: sup quā leuaui manū meā: vt habitare vos facerē in ea ꝓter caleph ꝛ iosue. Et Numeri. 16. c. scribit: q qñ multitudo murmurabat ꝯ Moysem ꝛ Aaron velletq̄ eos opprimere lapidibꝰ fugerūt ad tabernaculuz ꝛ opuit eos nubes ꝛ apparuit gloria dñi. Dicūt aliq q nō fuit illa q̄ ꝓhebat ducatū ꝓpl'o: sz q̄dā parua nubes in q̄ dñs solitꝰ erat loq cū Moyse. Alij dicūt q fuit illa q̄ ꝓhebat ducatū sz stabat in alto sup'tabernaculū: ꝛ tūc descendit operiēs ꝛ ābiēs circūquaq̄ vt nullꝰ posset adire. Et egressus ignis deuorauit ppl'z. Jf uerūt aūt pcussi tredecimilia ꝛ octoginta. Et Numeri. 21. habet q qñ venerunt in salmana qz male loquebant de deo: mifit dñs in pp'm ſpentes ignitos q' sic dicebant ſm Ml. de lira ꝛ Magistrū i hystoria scholastica qz minimi ꝛ veloces erāt admodū scintillaꝝ Vel qz volātes ꝑ aera emittebāt scintillas ardētes. Vel ex eo q per morsus eoꝝ calefiebat caro ac si ignireꝫ. Tunc venerūt iudei ad moysez dicētes peccauimꝰ qz locuti sumꝰ ꝯ deū: ꝛ tu ora vt tollat nobis ſpētes. Orauitq̄ moses ad deū Cui deꝰ ait. Jf ac ſpētē eneū ꝛ pone i ptica emīnentē i medio ppli: ꝛ qcūq̄ pcussus fuerit a serpente respiciat eū ꝛ viuet. Et scm ē ita. Dic Rabi salomon q i ſpēte nō erat Ihus sanādi. Sz aspiciētes ſpentē cognoscebāt afflictionē illaz a deo sibi iuste illatā petēdo misericordiaz et ipse deꝰ saluauit eos. Rō aūt mystica ē: qz ſpēs ille figurabat xp̄m passuz i cruce ꝑ cui⁹ intuitū fide ꝛ deuotōe sanamur a morsu sathane. Quare xps dixit Joh. 3. c. Sicut exaltauit moyses ſpētē in heremo i ligno: ita exaltari oz filiū hoīs. Refert Magister i hysto. scholastica. Nō illud ſpētez eneū habuerūt secū filij israel ꝛ magnifice reposit̄us est i hierusalē. Tandez ob cultū superstitiōis quē sibi exhibebat populus ꝓminuit eū i pulueꝛez rex Ezechias: ꝛ posuit in torrente cedrō: vt habet. 4. Regū. 19. c.

De triplici clamore. s. orantiū ꝛ horribiliter peccātū atq̄ irascentiū q turbāt domū vxorem ꝛ familiam. Cap. .2.

Ecūda pars ꝓncipalis ē de scō effectu ire q̄ ē clamor. Dic ſm Grego. ꝛ Tho. vbi supra ꝓsistiri ħ q̄ ꝑsert qs ex ira voces clamorosas qḃ⁹ miscere solent cōtumelie ꝛ cōtētiones. Sz sciendū q̄ triplex ē clamor. Primꝰ dicit intense affectionis.
Secūdus horrende offensionis.
Tertius cōfuse ꝑturbationis.

Primꝰ clamor est cū qs magno affectu desiderat vel petit aliqd a deo. ſm illud psal. Clamaui in toto corde meo exaudi me dñe. Dñ ꝛ moyses cū sup mare rubrū cū filijs israel maneret ꝛ Pharao eos ꝑsequeret: orāti moysi silenter dixit dñs. Quid clamas ad me. vt ponitur Exodi. 14. c. Clamor eiꝰ erat intēsuz desideriū quo orabat. Jste clamor intrat i aures dei: itaq̄ mereꝫ exauditionē: sicut dñs ꝓmittit dicens in psal. 90. Clamabit ad me ꝛ ego exaudiā eum. Et Iere. 33. Clama ad me ꝛ ego exaudiez te

dicit dñs. Vñ de populo israel cuz pp̃ petã sua diuersis tribulationib9 ꝛ captiuitatib9 vrgeret dicit in psal. Clamauerũt ad dñm cũ tribularẽtur: ꝛ de necessitatib9 eoz liberauit eos. Sicut chananea clamãs post iesum fuit exaudita ꝛ sanata filia ei9 Mathei. 15. ca. Sic cecus magis ac magis clamãs. Jesu filij dauid miserere mei fuit illuminatus Luc. 18. c. Predicatoz etiam isto mõ dz clamare i pplo. s. ex intimo affectu et sic audit vtuose ꝛ fructuose. Sz xps clamabat in tẽplo nõ solũ voce: sz intenso desiderio. Si qs fitit veniat ad me ꝛ bibat Joh. 7. c. Et ioh. baptiste dr. Vox clamãtis in deserto Math. 3. c. Secũdus clamoz est horrẽde offensiõis de quo vide fmonẽ de punitiõe, sodomoz q̃ in tractatu de timore iudicioz dei vbi p̃cipue designamur q̃ttuoz petã: q̃ p̃ ceteris clamãt. Tertius clamoz ẽ cõfuse pturbatiõis. Et de h̃ apls ad ephesios. 4. c. ait. Omnis clamoz ira: ꝛ indignatio tollat a vobis. Solent ita clamare viri ir acũdi ꝯ vxores: dñi ꝯ famulos: dñe ꝯ ancillas: miscẽtes clamoribus ipoperia ꝛ otumelias ex qb9 iferioz anim9 frangit ꝛ indignat. Propterea Ecclesiastici. 4. c. sapiẽs ait. Noli eẽ sic Leo in domo tua euertens domesticos tuos ꝛ opprimens subiectos tibi. Et Sen. ad Lucillũ ait. Colant te potius serui tui q̃ timeant.

De rixa ꝛ defensione sui ac pugnantib9 in duello: ꝛ de ciuili bello. Cap. .3.

Tertia pars principalis est de tertio effectu re: q est rixa. De hac ingt Tho. 22. q. 41. arti. 2. q̃ rixa iportat quãdã ꝺictionẽ vsq̃z ad facta, pueniẽtẽ dũ vn9 alterz ledere molit. Et sicut cõtrio iportat ꝺictionẽ i verbis: ita rixa i factis. Quare vr rixa quoddã prius bellũ q̃ iter p̃uatas psonas agit nõ ex aliq̃ publica auctoritate: sz magis ex inordinata voluntate. Sz aduertẽdũ: q̃ rixa põt fieri triplicit̃

Primo rõne defensionis.

Secũdo rõne tentationis.

Tertio rõne malignationis.

Primo fit rixa rõne defensionis cũ. s. qs se defendit solo aio iniuriã repellẽdi cũ debita moderatiõe. Nã regula ẽ iuris nãlis ꝛ positiui. ff. de iustitia ꝛ iure. l. Vt vim vi. Vim vi repelle relz cũ moderamine inculpate tutele. Et dr moderamẽ inculpate tutele illud q̃ equiualet illate violẽtie i q̃litate armoz in cõcursu tpis et in ipso actu violẽtie: ne aliaz excedẽdo videat vindicta: ꝛ p cõsequẽs pctũ. Hec aũt defensio licita est vniuersaliter oib9 nõ solũ laicis: sz etiã clericis ꝛ religiosis. Et reprobãt opinio dicentiũ q̃ i nulla necessitate posit9 q̃ztũcũq̃z ineuitabili etiã si aliter euadere nõ possit nisi occidẽdo dz quis aliũ occidere: imo poti9 dz pmittere se occidi aliter peccat mortaliter. Cuius p̃riũ manifeste dr in clementina. Si furiosus. de homicidio. Hec est tñ fm Tho. q̃ nullus tenet ad h̃. Sz maioris pfectiõis ẽt si poti9 pmitteret se interfici q̃z se defendẽdo occidere cũ nõ possit aliter euadere. Et h̃ intellige si est in bona dispositione aie sue. Nã alias satue faceret exponendo se morti corporis ꝛ aie cũ sibi p mortẽ p̃cludat via pnie Itẽ licita est p̃dicta defensio in omni loco etiaz in ecclesia: ꝛ h̃, ppter periculũ. s. qñ sequeretur mors h̃ nõ faciẽdo. Nec obstat q̃ ecclesia polluí põt p sanguis effusionẽ: qr magis ponderãda est hominis cõseruatio cũ sit irrestaurabilis q̃z ecclesia q̃ recõciliari põt. Et forte dici põt q̃ ad h̃ q̃ ecclesia polluat requirit effusio sanguinis iniurtosi: vt notat in. c. Vno de cõsecratione ecclesie li. 6. Insup licita est p̃fata defensio i quocũq̃z officio occupato. Ita q̃ etiaz celebrãs si inuadat ꝛ aliter nõ põt euadere licitũ est vt se defendat et occidat. Nã, ppter ipedimẽtũ corpale supueniens inchoatũ officiũ dimittit inexpletuz. 7. q. 1. c. Illud. ꝛ. c. Nihil. Sz h̃ euenit ipedimentũ celebrãti imo piculuz mortis: ergo licitũ est p̃termittere officium ꝛ se de piculo fibt occurrenti si põt expedire. Et si se defendendo occiderit põt etiaz reassumpto officio celebrare dũmõ affuerit illa q̃ ponunt in dicta clementina Si furiosus. Nã nullũ pctũ in hoc fecit nec irregularitatẽ incurrit. Idẽ de baptizãtib9 ordinantibus cõfirmãtib9 penitentias iniungẽtib9 ꝛ singula sacramẽta cõferentib9 si inuaderent: qr. s. licitũ est collationẽ illoz sacramẽtoz omittere inchoatã, ppter sui tutelã. Dubiũ tñ ẽ circa sacramẽtũ baptismi in vno casu: qñ videlicet sacerdos iuasus ad mortẽ haberet p̃manib9 puluz baptizãdũ q̃ esset in articulo mortis ita q̃ si sacerdos diuertat, a baptismo illi9 vt se defendat imminet puere periculũ mortis eternalis p̃sup ponendo q̃ nõ sit ali9 q̃ baptizet euz. In h̃ casu p̃ligẽda est mors corporalis sacerdotis morti spirituali pueri. Et ratio est qr tũc vnũ tm malũ sequit ꝛ tpale. s. mors sacerdotis: sz si p̃eligat vita sacerdotis sequerent duo mala spiritualia. i. mors eterna pueri. de pse. di. 4. c. Firmissime Et neglectus cure anim9 q̃ est mortale sacerdoti. Vt extra de etate ꝛ q̃litate. c. Cum sit. Preeligẽdũ ẽ autẽ min9 malũ maiori. di. 15. c.

Nerui

Nerui. vbi autē foret dubiū ꝓbabile de morte vel de vita pueri vsqz ad expeditionē piculi ⁊ cō staret de morte ꝑsbyteri nisi diuerteret adhuc credere ꝑpeligendā mortē sacerdotis. Et h̄ mari me cōpetūt ꝓprio sacerdoti ⁊ prochiano. Hec supzadicta Joānis de lignaco. Adhuc sciē duz q licitū est vnicuiqz defendere se mō ꝑdicto cōtra quoscūqz iniuste inuadētes: vñ ⁊ ℌ supio rez suū qñ cōstat q iniuste inuadit. L. de iure fi sci. l. Prohibitū. Itē ℌ iudicem ⁊ prātē iniuste inuadentē vt occidat licitū est se defendere. Itē cōtra abbatē ⁊ alios ꝑlatos licitū ē monacho se defendere: vtpote si abbas monachuz inuaderet vt subito occideret. Itē licita est ꝑfata defensio nō solū ꝓ se: ⁊z etiaz ꝓ filio: qz vna ꝑsona censet pater ⁊ filiꝰ cū sit pars substātie eiꝰ. Itē ꝓxore Mā iniuria vxozis est irrogata marito ⁊ iniu riaꝝ actio sibi ꝓpetit: imo ⁊ ꝓ sponsa. Scdo po test fieri rixa rōne tentatiōis cū. s. pugnāt aliq i duello. Et dicit duellū qz fit inter duos. Duel lare autē est deū tentare. vt dicit. 2. q. 5. c. Mo nomachiā. Fit aūt h̄ duellū aut ꝓpter odij exag geratione. Aut ꝓpter gloriē tpalis cōsecutōem vt. s. oñis viriꝰ corporis in publico ex tali bel lo laudē cōsequat de fortitudine. Aut pp iniun cti criminis purgationē cū. s. iponit alicui furtū vel ꝑditio ⁊ hmōi: ⁊ ipse duellū vult oñdere suā innocentiā. Sz tale bellū est ꝑcm̄ mortale ⁊ val de graue: in quo homo exponit se morti corpo ris ⁊ anime. Et est ꝓhibitū primo in lege diui na vbi dicit. Nō occides. s. nec te nec aliuz: ta lis aūt exponit se occisioni suiipsius. Itē cōtra illud ꝓceptū. Nō tentabis dñm deum tuū. Est etiā prohibitū duellū lege canonica extra de pu gnantiꝰ in duello p totuz. Insup ꝓhibet lege ciuili. C. de gladiatoriꝰ. Quare Raymūdus in summa sua dicit: q nulla cōsuetudo pōt excu sare duellū a peccato. Et q oēs indistincte pec cant mortaliter offerentes. s. duellū ⁊ suscipien tes ⁊ iudices q deserunt ⁊ ꝑstant auctoritatē ⁊ assessores in hoc ⁊ dātes cōsiliū auxiliū ⁊ fauo rez ⁊ sacerdotes q dant hijs bñdictiōes. Item dicit Hostiensis Host. ⁊ Tho. 22. q. 95. Ad idē facit. c. Cōsuluisti. 2. q. 5. Tertio fit rixa rōne malignatiōis: puta cū aliq iniuste inuadit aliū vel alios vel cū se defendit cū iuste inuadū tur: puta cū ministri rectoꝝ volunt iuste capere aliquos reos ⁊ illi se defendit ne capiant. Si militer est rixa maligna ciuiū q partiales dicun tur: quoꝝ ciuilis bellis ciuitates florentissime funditus ctiā sunt euerse. Q̄ enim potētiā diui tias ⁊ gloriā romanoꝝ redegit ad nihilum nisi bella ciuilia. Hoc Lucanus, hoc Salustius. H̄ ceteri rez romanoꝝ scriptores testant vt plene posui in quadragesimali nostro de pnia i ꝑmo ne de discordia. Sz ꝓfecto vt sapiens dicit. Ab vna scintilla auget ignis: principiū belloꝝ ciui liuz exoztū fuit in vrbe dū gracchi cōtra nobiles fauere tentabāt populo. Vnde inqt Aug. li. 3. de ciui. dei. c. 23. Initiū ciuilū belloꝝ fuit seati tiones gracchoꝝ agrarijs legib⁹ excitate vole bant enim agros populo diuidere quos nobili tas perperā possidebat. Sz tam vetustā iniqui tatez audere cōuellere periculosissimum imo vt res ipsa docuit pnitiosissimū fuit. Et li. 2. de ci uitate dei. c. 21. dicit. Vnus gracchoꝝ occisus fuit a quo scribit seditiones graues cepisse Sa lustius. Quia Vo romani desolationē vrbis fa ctaz asserebāt qm̄ xp̄m susceperūt eiusqz cultum in vrbe. Augustinꝰ pretacto li. 3. c. 28. errorem istū cōfutat. Aut enim fic. Crudelia bella ciuilia omnib⁹ bellis hostilib⁹ auctoriꝰ etiaz coꝝ fa tentibus amariora ꝗbus illa respublica nec af flicta sed ꝑdita omnino iudicata est longe añ ad uentum christi exorta sunt. s. Marij ⁊ Scille Sertorij ⁊ Catilline Lepidi ⁊ Catulli Pom pei ⁊ Cesaris. Sed qd de Roma cōtendimus cū etiaz diebus nostris tantas viderim⁹ calami tates occisiones depzedationes exilia dāna re ruz: altissimoꝝ palatioꝝ ruinas ⁊ mala innu merata vt sic dicā in tot italie ciuitatib⁹ ꝓpter ci uilia bella ⁊ rixas indebitas. Ad quas tamen mitigādas nō mediocriter ꝓfuerunt ꝑdicato res doctissimoruz viroz̄ ⁊ ꝑcipue sancti Ber nardini qui multas extinxit discordias ⁊ popu los conduxit ad pacez: deserat itaqz hui⁹ ignis exurentissim⁹ ardor ⁊ ira deposita inuigilet vnus quisqz pacifice viuere q in numero filioꝝ dei cē desiderat eius gr̄a suauissima recreari. Quam nobis ille largiat q est bñdict⁹ p oia se. se. amē.

Feria sexta ꝗrte hebdomade. De homicidio

Sermo vigesimus septim⁹ ⁊ nonus.

a mihi bibere

Dyba sunt redēptoris nr̄i oziginaliter Joh. 40. c. ⁊ i euāgelio hodierno. Quēadmodū desiderat cernus ad fontes aquaꝝ: ita amoꝛosus ie sus desiderat saluos facere peccatoꝛes. sz pleriqz tāto ire sue ipetu ꝑcipitant vt nō solū audire recusent blādā vocē eiꝰ ad pniam eos dulciter inuitantis: gnimo oculis clausis ad omne maluz

ele facies reddūt ꝛ expeditos. Et cum calore ꝛacūdie cōtra suos ꝓrios iebrient putāt obse/quium ꝓstare deo si vitā illis auferūt violenter. Sūt qāqz tales dū ꝓdicatur euāgelū xꝑi ꝓsen/tes quibus bene ē: vt ostēdat sui magnitudo pcti Hij sūt q occidere aliquē sibi exotum disposue rūt: vel si occiderūt in ꝓterito tentant vt despēt de misericordia dei. Ab hijs exigit xꝑs aquam vel emēdatōis vel pnie. ¶Propterea vt eis deꝭ occasio reuertendi ad bonā ꝛ getam vitā in ꝓ/senti sermone de homicidio dicere statui. Et di missis illis q̄ posita sūt in quadragesimali ō pe nitentia. Adhuc de ipo tria hodie mysteria ꝓ/ponemus declarāda.

¶Primū dicit crudelitatis.
Scōm damnabilitatis.
Tertiū irregularitatis.

Qō crudeles sunt q se iterficiūt aut inocen/tes aut pentes.

¶Cap. .I.

¶Rimū mysteriū de homicidio declarā/
p dū dicit crudelitatis. Ad magnā nāqz crudelitatē spectat cū qs absqz cā rōabi li ꝛ iusta iterficit aliquē. Sed maxima ē crudeli tas cūt qs interficit seipz. vt ponit Tho. 22. q. 64. Et confirmat. 23. q. 5. c. Si nō lz. §. Non occides. ¶Pōt autē ista crudelitas adhuc distī/gui ꝛ latius q cōsistat in tribus.

¶Primo in occisione sui.
Scōo in occisione inocentis.
Tertio in occisione pentum.

Circa occisionē ꝟo sui occurrūt qnqz difficultates. ¶Prima ē an liceat alicui occidere se/ipm cā meliozis vite seu felicitatis citi⁹ cōsequē de. Sicut fecit Theobroꝛ⁹ phs. de quo mentio nē facit Aug. li. 1. de ci. dei. Ad hoc respondet Tho. 22. q. 68. q hoc nō lz qz transitus hois ō hac vita ad aliā feliciozem nō libero arbitrio ho minis sed ptāte diuine gratie. Scōa difficultas est. An liceat occidere seipm cā euadendi mi/serias ꝓsentis vite pauptatis confusionis infir/mitatis ꝛ huiusmōi. Sicut fecit acchitophel la/queo se suspendens. vt habet scōi regū. 17. c. Silr saul vt notat ꝓmi regū vlt. c. victus i bel lo a philisteis irruit sup gladium suū ꝛ nō plene moꝛtuus rogauit amalechitā seruū suū vt iter fi ceret eum ne illuderet a philisteis: qō ꝛ fecit. Et ꝓmi machabeoꝝ. 14. c. Narrat q ozias ne ca peret ꝛ illuderet a gētilibus se occidit. Mare⁹ brutus ꝛ Cayus cassius vt refert Oroſius li. 6. in campis philippicis victi ad desperatōem pulsi brutus latus sz cassi⁹ caput iuuitatis pcusso ribus ꝓbuerūt. Marcus antoni⁹ victo⁹ ab octa uiano i bello terrestri ꝛ nauali fm Oroſium obsessa ab octauiano alexādria in qua ipe moza bat gladio se pemit: ne vēiret ad man⁹ octauiani

Ad hoc dicit Tho. q nō lz alicui seipm occi/dere vt euadat miserias alias: qz est assumere maius malū ad vitādū min⁹ malū qō est contra rōem. Mā vltimū maloꝝ vite but⁹ ꝛ oīum ter ribilū ē moꝛs: vt dicit phs. 3. ethicoꝝ. Ter difficultas. An cā puniēdi pctm cōmissū liceat alicui occidē seipz. Sic fecit iudas q pnia duct⁹ ꝓpter ꝓditōez xꝑi abiēs laqo se suspēdit. vt ha bet Mathei. 26. c. Dicēdū q neqz hoc lz qz nō pōt malefactoꝝ occidi nisi p iudiciuz publice ptātis. Quarta difficultas. An liceat mulieri se occidere cā vitāde coꝛruptōis. Sicut fecit q/dā coniugata honestissima ꝓ qua misisset dio/cletian⁹ impatoꝛ vt abuteret ꝓpter pulchꝛitudi nē dixit marito. Quī cū rūdissz obuiari nō pos se illa nō accessit sz se iterfecit. vt habet in histo/ria ecclīastica. Ad hoc rīdet q hoc nō ē lici/tū: qz nō ē cōmittēdū crimē maximū qō ē occi/dere se vt euitet min⁹ crimen alienū. Mō. n. est crimē mulieris ꝓ violentiā violate si cōsensus non adsit. Sed ē min⁹ peccatū fornicatōnis q̄z occisio sui. Quita difficultas. An cā fugiēde libidis dū. s. mulier timet ne consentiat in aliqō peccatū: puta ne violētata in actu cōsentiat dele ctatōi possit licite occidere seipam. Et ad hoc dicim⁹ q nō lz: qz nō sūt faciēda mala vt ideve niāt bona: vel vt euitēt mala ꝓsentiz mioza ꝛ mi nus certa. Incertū ē. n. an aliqs i futurū cōsen tiat in peccatū. Mā potēs ē deus eripe a quacū q̄z supueniēte tribulatōne: siue a pctō liberare. Qō aūt Sanson occidit seipz excusat fīc aug. ponit ꝓio de ci. dei. Et cōfirmat. 23. q. 5. c. nō lz. Nicolaus de lira silr rōē vī excusare sanlem allegās opinionē hebꝛeoꝝ qz. s. se occidit ne in ipso illuderet de⁹ ver⁹ hebꝛeoꝝ a philisteis. Sz contrariū sentit Aug. 26. q. 5. c. Nec mīx. Et cōtra doctoꝛib⁹ tenet q saul damnat⁹ fit ꝛ re/probat⁹. De oꝛia isup idē refert Nico. de lira. s. q nō peccauit se occidēdo. Tho ꝟo dicit con trariū. Et lz laudet in libꝛis machabeoꝝ illō fit ꝓpter quādā spēm fortitudis seu appentiā: sed nō fuit i eo ꝟa fortitudo: lz mollicies nō valēs mala penalia sustinere. Scōo cōsistit crude litas homicidij i occisiōe inocētis. Dicit enim Exodi. 23. c. Innocētē ꝛ iustū nō occides. vt ēni dicit Tho. Cū occisio pctōris itantū sit licita inquantum

ta iquantū ordinaꝫ ad bonū cōe: qz p ipm corrū pit. Justoꝝ aūt sit pseruatiua boni cōis ꝛ pmotiua qz ipsi sūt principalioꝝ ps multitudis q̄ ceteri sustētant. Jdeo nō lz occidere eos nisi de spāli mādato dei. Nā cū deꝰ hēat dīnum motis ꝛ vite. Eius. n. ordinatōe oēs mortuū iusti ꝛ pctores. Jō q mādato dei occideret inocētez nō peccaret. Sicut Abrahā volebat facere: vt scribit Hen. 22. c. de quo ita ait Aug. li. 1. de ci. dei. c. 20. Abrahā nō solū nō est culpatꝰ crudelitatis crie: verūctiā laudatꝰ ē noie pietatis q volut filū neq̄z sceleritate lz obedicter occidē. Ad idē. 23. q. 5. c. Lex externa. Qd āt innocēs ꝛ iustꝰ p mortē ptingat ad regnū celeste huiꝰ vite miserias cuadēs p accidēs ē opi occisoris. Ex bonitate. n. dei hoc et cuēit: ꝛ sui bōa dispōne nō ex actu homicide p se. Tertio consistit crudelitas homicidij i occisione pentū. Et ſm Hostī. parricida in iudicio cōuictꝰ vel confessus punit nō pena decapitatōis sicut alij. sz Ygis sanguineis Yberat in ęculeo: i sacco corij coctꝰ sutꝰ imissus cū cane gallo gallinatio. i. capone ꝛ simia ꝛ vipa in pfūdū maris iactatur vel in fluuiū primū iurta sitū regiōis: vt oinz elemētoꝝ vsu carere cipiat: vel si mare nō fuerit primum aut fluꝰ tradatur bestijs. C. eo. titulo. l. prima.

¶ Quod grauiter peccant iterficiētes reos auctoritate ppria: ꝛ viri iterficiētes vxores: ꝛ mulieres procurantes aborsum.

Cap. .21.

Ecūdū mysterium de homicidio declarandū dī damnabilitas. Damnantur in occisione hoiuz tria genera. ¶ Primi sūt occidentes reos ppria auctoritate: qđ fieri nō pōt ablq̄z pctō mortali. Nō ſm Tho. qz occidere malefactorē licitū ē iquātū ordinatur ad salutē totius cōitatis. Jō ad illū soluz ptinet cui cōmittit cura cōitatis cōseruāde. Sicut ad medicū ptinet pcidere membꝝ putridū q̄n ei cōmissa fuerit cura totiꝰ corpis ꝛ nō ad aliū medicum Cura āt boni cōis cōmissa ē pncipibꝰ ꝛ alijs habētibꝰ publicā auctoritatē: ꝛ iō eis solis licz occidere malefactores nō alijs. Quāuis. n. facere aliqd ad cōem vtilitatē qđ nulli nocet sit licitum cuilibz puate psone. Nō tñ illđ qđ alicui nocet z facere ꝛ si vtile alijs nisi ſm iudiciū habētis publicā ptātem. vñ Aug. 23. q. finali. c. vlt. ait Qui sine aliq̄ publica administratōe maleficū: furē: sacrilegū: adultez: ptorū ꝛ quēlibz crimosū iterfecerit aut mēbris debilitauerit velut homicida iudicabit. Sz nūqd lz occidere cū q rebellis ē ciuitati sue ꝛ noxiꝰ reptus extra terminos iurisditōis illiꝰ ciuitatis si ipa ciuitas edictū publicū feciſſz: q̄ si qs cū vbicūq̄z occidat p̄miū recipiat pecunie vel alteriꝰ rei. Et videret q̄ sic qz hoc nō agit ppria auctoritate lz publica ex quo ciuitas dedit talē licētiā. Sz contrarū tenet cōiter. Nā ciuitas nō hz iurisditōem vel aliquam ptātem extra suū territoriū. Et ad iuriā sibi repuntaret vna ciuitas si altera vellet punire subditū suū: seu i sua ciuitate exitem. Hoc ē. n. mittere falcē i messē aliena qđ phibet. 9. q. 3. c. scriptū. vñ si occidēs ex tali licētia capet in ciuitate illa aliena vbi illū occidit ꝛ ipe vt homicida iuste puniret. Jniusta ē g̃ talis lex ꝛ moztalit̄ peccat ea statuēs: q allicit hoies ad peccadū. vbi āt q noxiꝰ ē multū cōitati ꝛ dignꝰ morte ppter potentiā ꝛ seqlā suā nō possz capi vel ordinario iuri cōdēnari. Si dīs pncipalis vel iudex hret absolutā ptātem qūcūq̄z puniēdi si ptermisso ordine iudiciario occidi faceret nō vt peccare nec homicida censeri ex quo ille meret mortē ꝛ puniri nō pōt aliter. Sz nūqd furē lz occidere. Videt q̄ si fur nocturnꝰ dicerni non poterat q̄ ad furādū ꝛ nō ad occidēdū vēisz nec alias poterat ꝺphēdi potuit occidi. Aliaſ ñ. Extra ꝺ furtis. c. si pfodiēt. ff. ꝺ furtis. l. furē. ff urē Yo diuinū nō lz occidere nisi se telo tūc defēdat: qz tūc plus ē q̄z fur. Latronē ēt ifidiātē in itineribus ſm leges cuilibz lz occidere. vñ Glo. i. c. Jnter alia. extra de imunitate eccliarum dicit. ¶ Publicos latrones lz vnicuiq̄z impune occidere sine pctō. 23. q. 5. c. Cū hō. Et capiti in furcis suspēdūt. ff. de pēis. l. capitalū. §. famosi. ¶ Potest ēt aliqs occidere nocturnū, depopulatorem agroꝝ. C. eo. l. 1. ꝛ. 2. Nullū ergo lz occidere ppria auctoritate: nec ifidelē iudeū paganū vel hereticū. Sed q dānant de homicicidio sunt mariti iterficiētes vxores ppriasi adulterio ꝺ prehēsas qđ nullo mō lz extra iudiciū. Fz Ric. Tho. ꝛ alios i. 4. di. 37. ꝛ pctū ē mortale. Et q̄z lex ciuilis hoc pmittat. ff. de adulteriis. l. Quid ait lex. Tñ lex hoc facit nō vt licitū cōcedēs: sz qz nō iflgit penā ppter maximū incitamentū mariti vel pris. Jlla tñ lex hodie correcta ē p auctentica nouo iure. vbi dicit: q̄ adultera dz itrudi i mōasteriū. Et sic nō ē rea mortis Sz i hoc stādū ē legi ecclesie ſm quā iterfectoꝛ bꝰ cōiugū sp coniugū denegat. 33. q. 2. c. Jnterfectores. Sz q̄z nullo mō liceat vxores occidere auctoritate ppria. Tñ q̄rit vtz laicus

inueniens clericū cum vxore matre sorore vel filia ꝓpria turpiter agentē si pcutiat illū incidat in canonē. Ad qō rñdet.c. Si vo. Extra d sñia ercōicatōis. q talis nō ē cōpellēdus ad sedē aplicā accedere. Et glo. ibi dicit. Huic enim pcit canon qz tā tustū dolorē cōpescere nō possz L. ad legē iuliā de adul. l. Graccus. Si gs tñ inuenit clericū turpiter agentē nō ita ꝓxima cō sanguinitatis linea icidit i canonē qz nihil tunc iteresset eius. Immo culpa ē imiscere se rei ad eū non ptinēti. ff. de reg. iur. l. Culpa. Tertij q dānant de homicidio sunt mulieres adultere t sornicarie q timētes scādalū filios occidūt i vtero diuersis medicinis. Sz he non excusantur a mortali grauissimo. Nō tñ reputaꝫ homicidū cū in vtero ē nisi fuerit puerperiū aiatū aia rōali. Gz. 2. q. 2. c. Ad vo. Dicit aūt formari masculus spacio. 40. diex t feia spacio. 80. Nota q nō lz matrē ex infirmitate ñ valētē euadere mortē: citius ad mortē accelerare vt ples i vtero nō moriaꝫ. Nec plem nondū natā occidere vt mater saluetur: t oēs q coopant ad huiusmōi opa cōsulendo vel auxiliādo: vt medici: aromatarij t alij sūt homicide. 2. q. 1. c. Motus. Sz hoc loco icidit vubium vnū. Vtx. s. mulieri liceat occidere volentē se oppzimere nō valēti aliter euadere manꝰ eius. Rñdet Raymū. i summa: q duplex ē circa hoc opinio t neutra ꝑfertur alteri. Tamē vr dicendū q non lz itendere aliquo mō occisionē volentis oppzimere. Sicut nec ēt iuadētis ad mortē pro sui defensione Sz si defendēdo ne violetur ꝺringat illū occidi sibi iputeꝫ. Et si dicaꝫ q occidēdo ē cā mortis illius corꝑis t aie cū in actu volūtatis peccādi moriaꝫ. Rñdeo q ipe ē cā sibi q alteri iniuria tur. Illa aūt vtitur iure suo naturali quo lz vis vi repellere: t magis teneꝫ saluti sue ꝓuideꝫ ꝗz alterius. Nā exponit se piculo cōsentiēdi actui pcī permittēdo se oppzimi ꝓpter difficultatem renitētie volūtatis dū non facit qō pōt ad euadēdū. Sed si tueaꝫ ꝗztū pōt saluo eo vñ mors oppzimēti pōt leg: renitēdo mente pctō ipsa nō peccaret. Sicut t figs inuasus ne se defendendo cōtingat occidere ꝓmitteret se occidi nō peccaret lz maioris virtutis eēt. Si aūt mulier poſset aliter euadere vt clamādo fugiēdo t huiusmōi non excusaretur a mortali occidendo.

De irregularitate q ꝺhiꝫ ꝓp homicidiū t duodeci documētis circa hꝰ irregularitatē Ca. 3.

Ertū mysteriū declarandū de homicidio dr irregularitatis. Est aūt irregularitas ſm Speculatorem nota seu impedimētuz canonicū: qua gs ꝓhibeꝫ ad ecclīastica ordines ꝓmoueri t in eisdē mīstrare. Hec aūt contrahitur ꝓpter homicidiū vel mutilatōem mēbroz. Pro cuiꝰ declaratione plenioze notāda sūt aliqua documēta. Primū documētū q si homicidiū fiat solū mēte nunq̄z inducit irregularitatē: qz lex ꝓmotōis scīm regrit. 15. q. 1. c. fi. Immo t si gs vibzet gladiū aio occidēdi t tñ nō segtur effectus mortis vel mutilatōis: nō incurrit irregularitatē ēt si vulneraret t certuz sit q nō est mors secuta vel amissio mēbri. Nec qz directe vel idirecte. Quod ꝓpterea dico: qz si vulnus itulisset nō de se mortale. Et vulneratus vel ꝓpter impitiam medici vel ꝓpter defectum custodie. s. qz nō cauet sibi a norijs mortuꝰ est vulnerās nō est irregularis ſm Petrū de ancha. Sed vide melius extra de homicidio c. Petrus. Secūm documētū q illi q iter sūt vindicte sanguis seu morti t nō ꝓstant cōsiliuz vel auctoritatē nō sūt irregulares. fz Innocē. t Guillin ēt si appeterēt illius mortē. Tertiū documētū: q qui videt aliquē occidi t delectaꝫ: t possz ēt sine sui piculo liberare si vellz ꝗz uis pessime faciat nō tñ ē irregularis. Sic nec medicus q dimittit infirmū mori nolēs mederi: t diues q dimittit pauperem fame mori. 15. q. 1. c. Si gs iratus. Quartū documētū: q si gs mādat occidi aliquē vel mutilari t segtur effectus ē irregularis. Si tñ reuocasset mandatuz t exꝑsse t sine vlla fictōe ꝓhibuit t anteq̄z seq̄retur effectus nō ē irregularis. ſm Inno. extra de simonia. c. Sicut tuis. Quintū documētū: q si gs mandat aliquē verberari inhibēs exꝑsse ne occidaꝫ aut mutiletur. Et verberator nihilominus occidit vel mutilat ē irregularis mādator sicut executor: qz mādando in culpa fuit. Extra d homicidio. c. Ioannes. 6. Sextuz documētū: q ep̄s vel aliꝰ ꝓlatꝰ q hz iurisditōez tpalē dz ꝓstituere iudicē secularē q audiat cās pcipue sanguis. Et illi pōt t dz ꝑcipe q faciat vni cuiq̄z iusticiā. Si aūt talis iudex iterroget cum in spāli. Quid agendū i tali q. s. meret penā sāguinis: pōt rñdere cōsule pitos. Et caueat ne ꝓpter suā rñsionē directā vel idirectā ille itelligat q debeat cū sanguie punire ſm Raymūduz. si ex hac rñsione reus occideret vel mutilaret ēēt ille irregularis. Pōt ēt ꝓlatus delegare alicui spāli sup aliquo maleficio t huiusmōi i iurisditōe sua cōmisso vt iḡsita veritate iusticiā exequatur. Et si cui cōmittit sic exeq̄tur t occidat nō ꝓ

pterea

ptera ille ꝓlatꝰ ẽ irregularis. ex̃ ne clericꝰ vl̃ monachi. c. Eps. Septimũ documẽtũ q̃ ñ soluz iudex i cã sanguis vbi segt effectꝰ ẽ irregularis Sz ẽt assessor testis. Notariꝰ scribẽs vel ꝓferẽs sniaz vel scribẽs attestatões vel legẽs dũ publicãt vel scribẽs vel dictãs lras ꝓ vidicta sãguis oẽs hij irregulares sũt q̃ coopãt i mãdato snie ẽm Raymũ. di. 50. Si qs extra ne cle. vl̃ mo. c. sniam. Sz ſi i huiusmõi snia nõ eẽt secutꝰ effectꝰ. ẽm Guill'. ẽꝫuis sint irregulares eps põt sup hoc dispẽsare. Princeps ãt q legẽ ꝺidit cuius legis auctoritate hoies sũt tradit mozti nõ efficit ꝓp̃ irregularis q̃ icertã ꝓsonã nõ aiadnuerunt: vt notat Archi. 23. q. 5. c. Officia. Dc tauũ documẽtũ. Si ꝓlati vel alij clerici ad defẽsionẽ rex suaz ponũt q̃relã de malefactozibus suis siue q eos dãnificauerũt penes iudicẽ secularẽ z emẽdã sibi petant fieri z ꝓuideri ne talia ꝓsumãt ꝫ eos si bi q̃relis iudex iserat mozt̃ exigente iusticia non sũt irregulares dicti clerici si ꝓtestati sũt exp̃sse q pena sãguis nõ intẽdunt Extra ꝺ homicidio. c. ꝓlatis. li. 6. Monũ documẽtũ: q̃ si qs interrogareꝰ ab aliquo. An liceat occidere malefactorẽ: si rndeat q̃ liz ꝓpẽdes ꝓbabiliꝰ ipe rñdẽs q̃ interrogans velit facer̃ ꝫ ꝓfilũ ciꝰ irregularis ẽ. Secꝰ aũt de rñsiõe gnali cognitois vel opinionis ex q̃ nõ credit aliquẽ inde iudicãdũ vel occidẽdũ: ꝫ Raymũ. Decimũ documẽtũ: q̃ si qs suadet alicui q̃ idubitãter exponat se mozti ꝓ xp̃o z ecclia z ille moriãt tali cõsilio nõ ẽ irregularis ẽm Innocen. z Hosti. Undecimũ documẽtũ: q̃ si qs committit homicidiũ veneno siue gladio siue quõcũq̃z spõtanea volũtate ẽ irregularis z nõ põt ꝓmoueri z ꝓmotꝰ ꝺz in ꝓpetuũ deponi. Extra ꝺ homicidio. c. Sicut dignũ. Et cũ tali'nunq̃z dispensat i ordine vel officio di. 50. c. Aldroz. Etiam si sit occultꝰ ministrare in ordie suo nõ põt de tpibus ordi. c. ſi. Poterit tñ dispẽsari cũ tali in beneficio. Nec excusat seu euitat irregularitatẽ si hoc facẽ ex ꝑcepto iudicis cuius nõ peccet obedietiã si iusta snia ẽ. 23. q. 5. c. cũ miles. Duodecimũ documẽtũ q̃ q̃ associãt homicidã: vt si ꝺz defẽdãt q̃uis nil aliud faciãt sũt irregulares si segtur mors vel mutilatio. Etiã si dissuaserũt ꝓus illi homicide: vt nõ faceret z tñ volẽtẽ oio facere associarũt. Silr oẽs qui de familia rectoris associãt malefactorẽ: cũ ducit ad mozt̃ siue equestres siue pedestres: cũcti sũt irregulares. Qui ẽt trahũt ad cozdã vel aliã torturã reuz vt confiteat maleficiũ z ille faceꝰ z occidit̃ est irregularis. Qui ẽt acuit vel portat mãm cum qua ẽ decapitãdus vel mutuat vel portat scalas vl̃ funes ꝓ aliquo suspendendo: ẽ irregularis. Sz pone casum q̃ clericus aio irato vadit ad occidendum aliquem z repiens ipm mortuũ ab aliis vt satisfaciat animo suo amputat cadaueri caput: vtrũ talis sit irregularis. Et cõiter dicunt doctozes q̃ nõ: qz hõ mortuus non est homo ẽm Archi. Nota tñ q̃ hec irregularitas homicidij quocũq̃z z quotiẽscũq̃z sit ꝑcta ãte baptismũ ꝓ baptismũ deleꝰ. di. 51. c. Si qs post baptismũ ẽm Hos. z Guill'. Sed post baptismũ ꝓ soluz papã dispẽsat̃ q̃ ẽt nõ facile facit. Grauissimũ itaq̃z petit ẽ homicidiũ qõ ex oi pte iuẽit puniri cũ sit cõtra magnũ hois bonũ desiderabilius ceteris alijs bonis tpalibus quod est ipsa vita. Hinc Cicero lib. 1. de officijs ait. Principio generi aiantium oi ẽ a natura tributũ vt se vitã corpusq̃z suũ tueatur declinetq̃z ea q̃ nocitura videant oia que sint ad viuẽdũ necessaria ingrat z paret vt pastũ z latibula vt alia eiusmõi generis. Hec ille. Abstinẽdũ itaq̃z ab illo crudele petõ vt sic bibamus aquã gratie iesu xp̃i: qui est benedictus in eternũ z in secula seculoz. Amen.

Sabbato quarte hebdomade. De luxuria fornicatoz siue de fornicatione simplici.

Sermo vigesimusoctauus.

Oducunt eimu

lierẽ in adulterio deꝑhensã. Scribũtur hec ẏba Joannis. 8. c. z in euãgelio hodierno. Nescio an temerariꝰ cẽseri debeã si dixero talem eẽ hoc tpe hoiz ꝺitõez vel paulominꝰ inferiozẽ q̃lis fuit duz iundauit i diebꝰ noe diluuiũ sup terrã: cum vix repiat vnꝰ e mille q̃ nõ turpitudini z ignamẽto luxurie succũbat. Hec sigdẽ pestis trucũlẽtissima oẽs cuiuscũq̃z statꝰ fere ꝺtamiauit. Et vbiq̃z pctã carnis miserosꝰ mortales ificiũt. quã obrẽ ap̃me puto fore necessariũ vt ꝺ luxuriã i seq̃ntibꝰ disputemꝰ. Et liz mã sit ꝺ se turpis z i grata tñ ea honestate ẏboz negociũ hoc, pseq̃mur q̃ nullꝰ nisi volẽs erubescat. Nec omittẽda ẽ obiurgatio tã setidi vitij ex eo q̃ pauci gdã fine rõe scãdalizãt: cũ potiꝰ oẽs q̃ sc mũdos puros z nitidos castitate putãt letari ꝺbeãt cũ audũt vitupatoez hoiz carnaliũ z luxurie dedito rũ. z qñ ꝺ luxuria i gnãli z ꝺ adulterio scripsimus in quadragesimali de penitentia. Hodie de luxuria fornicatozum dũtaxat dicemus

de qua tria mysteria ꝓponimus' declaranda.
Primū dicit acceptionis.
Secundū obiectionis.
Tertiū ꝓbationis.

Qd fornicatio aliqñ dicit idolatria: aliqñ omne pctm̃ mortale: aliqñ imūdicia luxurie t stricte cōcubitus soluti cū soluta. Cap. .1.

PRimū mysteriū declarādū de fornicatione dr acceptiōis. Accipit nāq; fornicatio i scripturis multipliciter. Primo dicit fornicatio idolatria vel infidelitas ex eo q; aia recedat p intellectū a deo adherēs falsitati t errori. Et de hac sepe reprehendit ppl's antiqu⁹ iudeoz qz sepius idolatrabat. Vñ dicitur Osee.4.c. Fornicati sunt a deo suo. Et primi paralipomenon.5.c. Fornicati sunt post deos populoz et iudicū.8.c. Fornicati sunt cū baali qđ erat idolū gentiliū. Et Sap.14.c. Initium fornicatōis exqsitio idoloz. Et.28.q.1.c. Idolatria. Aug. ait. Idolatria t q̄libet noxia superstitio fornicatio est. Secūdo fornicatio dicit q̄cūq; culpa mortalis iq̄ztū p eā q; recedit t si nō fide tñ affectu a deo legitimo spōso anime vnde Aug. dicto.c. Idolatria. Auaricia t q̄libet culpa q̄ aia aberrat a lege dei: fornicatio dici pōt. Et de hac dñs Hieremie.3.c. dicit. Tu fornicata es cū amatoribꝰ multis tñ reuertere ad me t ego suscipiā te. Anima cū tot fornicat amatoribus quot creaturas inordinate t supra deū diligit. Tertio fornicatio dicit ois actꝰ luxurie: fm illud Hysi.32.q.7.c. Nō solū ois imūda pollutio fornicatio dicit q̄tuis q̄q; diuersa turpitudinis voluptate ꝓstituat. Sed ꝓprie dicit fornicatio actus venereꝰ inter solutū t solutaz q̄ dicit fornicatio simplex ad distinctionē fornicationis large sumpte. Hec Yo fornicatio simpler est species luxurie fm Tho. 22.q.154. vt etiā dicit.36.q.1.§. Eū ergo.

Qđ triplici obiectiōe conant fornicatores ꝓbare fornicationē simplicē nō esse pctm̃: t de solutione p̄dictaz obiectionuz. Cap. .2.

SEcūdū mysteriū declarādū de luxuria fornicatoz dicit obiectiōis. Cōtendūt nāq; sepenumero fornicatores defendere t excusare pctm̃ suū tentātq; ꝓbare fornicationē simplicē nō eē pctm̃ triplici obiectione.

Pria eoz obiectio ē qz deꝰ nō ꝓcipit aliquid qđ sit mortale pctm̃. Sz deꝰ ꝓcepit osee vt dicit eiusdē.1.c. q; sumeret vxorē mulierē fornicariā t faceret filios fornicationū. ergo fornicatio nō est pctm̃. Secūda obiectio. Omne pctm̃ mortale p̄riat charitati. Sz fornicatio nō p̄riat charitati nec dei cū nō sit directe p̄ deū nec ꝓximi: qz p̄ nulli homini fit iniuria: ergo nō ē pctm̃. Vñ Amb. dicit. Omnis summa xp̄iane discipline i misericordia t pietate cōsistit quā q; hz et si lubricū carnis patiat vapulabit hz nō peribit.

Tertia fornicatoz obiectio ē qz Hysi. dicit di.34. christiano nō dicā plurimas sz nec duas hr̄e simul licitū est: sed vnā tm̃: aut vxorē: aut si cōiunx deest loco eiꝰ cōcubinā. Sed i cōcubina tu est fornicatio simplex: ergo nō est peccatum.

Ad primā obiectionē rndet Tho. Vbi.s. Vnomō fm̃ Hiero. videlicet q; oseas meretricez t fornicariā quādā accepit in vxorē t deipudica fecit castā. Et in h̄ nullo mō pōt argui. Sicut nec hodie figs meretricē duceret in vxorem volētē honeste viuere: vt p̄z.32.q.1.c. Non est culpād⁹. vñ ex̄ de sponsalib⁹.c. Inter opa laudant illi q; mulieres meretrices extrahentes de lupanari ducūt in vxores. Mā vt ibi dicit. Int opa charitatis nō mininū ē errātē ab erroris sue semita reuocare. Et vt dicit ibi glo. Meretrices dicunt q̄ multoz libidini p atēt.34. dist.c. Vidua. vel quaz publice venalis est turpitudo 32.q.4.c. Meretrices. Nico. Yo de li. dicit q; vxor quaz accepit oseas dicit mulier fornicaria qz erat gētilis t hāc accipit Oseas vxorē ex dispensatiōe dei. Vel pōt cōuenientissime dici q; fornicatio dr eē pctm̃ inq̄ztū est p̄ rationē rectā. Ratio aūt bois recta est fm q; regulat volūtate diuina q̄ est prima t summa rō. Et ideo qđ qs facit ex volūtate dei eiꝰ ꝓcepto obediēs nō ē p̄ rationē rectā t si videat p̄ cōem ordinis rationē. Sicut nec ē p̄ nām qđ fit p miraculū q̄tuis fit p̄ cōem cursuz nature. Et ideo oseas nō peccauit fornicādo ex dei ꝓcepto. Nec ꝓprie talis cōcubitus dz dici fornicatio nisi referēdo ad cursum cōez. Ad secūdam obiectionē rndet Tho. q; fornicatio simplex p̄riat charitati primi q̄ztum ad h̄ q; repugnat bono ꝓlis nasciture vt ostendemus i sequēti mysterio. Dicit Yo Ambrosij nō ē intelligēduz q; fornicator moriēs nō dāneꝰ pp opa misericordie exhibita: hz qz p illa dispōnit ad gr̄az t ad pniam vñ veniā in p̄senti cōsequeꝰ. Ad tertiā obiectionez rndet Gratianus di.34. Qđ ibi cōcubina sumit ipropriedelicet pro ea q̄ ducta est vere in vxorez: hz sine solemnitate legali: puta sine instrumento dotibus t testibus t huiusmodi. Hanc coniungez facit affectus. Sed concubinā nominat ler. Et sic etiā sumit concubina di.34.c. Isq non hz.

Qđ ꝓbari

Qō probari pt forōnicationē esse peccatum auctoritate: ratione: ⁊ exemplo. Cap. .3.

Ertiū mysteriū declarandū de fornicatione dicit ꝓbatio. Ad cōfirmationem veritatis ꝓbabimus simplicē fornicationē esse peccatū mortale tripliciter.

Primo auctoritate.

Secūdo ratione.

Tertio exemplo.

Primo ꝓbamus fornicationē esse peccatuz auctoritate. Jnquit. n. Apostolus ad hebreos 13.c. Fornicatores ⁊ adulteros iudicabit deus scilicet ad mortē eternā. Et prime ad thessalonicenses.4.c. Hec est volūtas dei vt abstineatis vos a fornicatiōe. Et ꝑme ad Cor.10.cap. Neq; fornicemur sicut qdā eox fornicati sunt ⁊ ceciderūt in vna die.24. milia qñ. s. filij israel fornicati sunt cū filiabꝫ moab: vt scribit numeri

Et ad Gala.5.c. Manifesta sunt opa carnis q̄ sunt fornicatio: adulteriū: imūdicia: impudicitia: luxuria: idoloꝝ fuitus: veneficia: inimicitie: cōtēciōes: emulatiōes: ire: rixe: dissentiones: secte: inuidie: homicidia: ebrietates: cōmessatiōes ⁊ hijs similia: que vobis sicut ꝑdixi qñ q talia agūt regnū dei nō cōsequent. ⁊ Thobias.4.c. Attende tibi. i. caue ab omni fornicatione ⁊ ꝑter vxorē tuā nūq̄ patiaris crimē scire. Secūdū Alex. de ales in. 2. summe. Crimē ꝓprie ipoztat pctm̄ mortale. Et Aug. di. 34.c. Audite. Nō lz vobis fornicari. Sufficiant vobis vxores. Nō lz hre ꝓcubinas etiā si vxores nō habetis. Et Hysi. 32.q.5.c. Nō mechaberis. Nec gsq̄z ꝑter matrimonij federa alijs feminis misceat ad explendā libidinē. Scōo ꝓbam⁹ fornicationē eē peccatū rōne. Est qppe fornicatio ꝺ̄ legē naturalē: vt. n. ingt Tho. 22. vbi. s. ⁊ in. 3. ꝺ̄ gentiles. Ratio naturalis dicat homini q̄ filij debeant nutriri a parentibꝫ vsq̄z ad tps debitū. Ad hoc aūt nutrimētū ptinet nō solū cibꝫ corporalis sz etiā intellectualis. s. doctrine moz ⁊ discipline quo non est capax puer añ vsuz rōnis. Et cū postea fit capax non pōt vna die cūcta adiscere sz paulatiz. Et ad nutrimētuz corporale nō sufficit pr̄ i puericia. Ad nutrimētuz aie p correctionē nō sufficit mr̄. Naturaliter. n. hō est, pnus ad malū ab adolescētia sua ⁊ in tali etate paz timet matrē. Sz oz q̄ baculus timoris patrū sit sup eū. Propterea dicit glo. in. c. Ex lris. Extra de cōuersiōe infideliū. Qō filiꝫ minoz triennio apud matrē dz alī. Maioz triennio apud patrē. C. de patria ptāte. l. Nec filiū. C. de infantibꝫ expositis. l. scōa. Oportet ergo si, ples dz duci ad pfectionē statꝰ sui fz aiam ⁊ corpꝰ ad qō natura instigat q̄ parētes simul stent p magnū tp̄s. Sed fornicarij cū nō sint astricti aliqua lege ad ꝑmanendū fz possint ad placitū separari imo ⁊ debent separari ⁊ ꝓpter periculū palee iuxta ignē ⁊ ꝓpter scandalū alioꝝ amouendū. Jdeo ex tali separatione seqtur dānū, plis. Cōtra rationē igit̄ naturalē ē q̄ qs fornicet: qz oportet q̄ concubitus sit maris ad seminā cū qua ꝑmaneat nō p modicū tp̄s fz diu vel etiā p totā vitā. Jnde est q̄ marib⁹ i specie humana magna solicitudo de certitudine, plis inest qbꝫ iminet educatio ꝓlis. Sed ad hāc certitudinē facit determinatio maris ad seminā p matrimoniū p qō indissolubile ad inuicē ligātur. Hinc est qō in. c. primo extra de coniugio leprosoꝝ dicit Ho. Nō debent cōiuges diutius esse alter sine altero. 33. q. 2. c. Sigs necessitate. 32. q. 5. c. Siquis vxorē. Et in hoc ꝙbo diutius nō determinat quātū extendat. Et ideo in arbitrio boni viri existit. Extra de officio legati. c. De causis. Permittunt̄ tñ mariti qñq̄z ab vxorib⁹ recedere ⁊ abesse p multa tpa i fauorē terre sancte. Extra de vo. c. Ad multa. Diutius etiā quādoq̄z extendit vsq̄z ad biennīū. ff. locati. l. Cū dñi horreoꝝ. Cohabitatio itaq̄z viri ⁊ vxoris cōducit vtilitati, plis. Nec obstat si aliquis fornicando sufficienter ꝓuideat, pli de educatione: qz illud qō cadit sub determinatiōe legis iudicat̄ fm id qō cōmuniter accidit: ⁊ nō fm id qō in aliquo casu cōtingit. ff. de legibꝫ. l. Maz ad ea. Proles insup ex fornicatiōe suscepta ledit̄ qz priuat omni dignitate tpali ⁊ eccleſiastica ordinationū ⁊ ꝓlaturaruz nisi legitimet̄ ac etiā hereditate paterna. Sed i hoc satis horrandi sunt illi nobiles: q̄ p plures annos fornicarias detinuerūt ⁊ genuerūt filios ⁊ filias nec illas deserere volūt vt mr̄imonio illis copulent̄ cū a pctō sic ābo liberari possint: ⁊ filijs subueniāt p legitimationē. Mā vt scribit in. c. Tāta. eē q filij sunt legi. Tāta ē vis mr̄imoni, vt q̄ antea sunt geniti post ꝰctū mr̄imoniū legitimi habeant̄. Jdē institu. de nuptijs. §. vl. Et. C. de nālibꝫ liberis. l. Cū qs. Et vt dicit glo. i ꝓfato. c. Tāta. Tales legitimi sunt quo ad ordines ⁊ honores: qz mr̄imoniū oia purgat p̄cedētia. Et p̄dictis pz q̄re fornicatio sit pctm̄. vñ aug. 32. q. 5. c. Meretrices. ait. Meretrices eē ⁊ ad meretrices accedere, ꝓhibet dñs. s. Deu. 23. c. vbi dr̄. Nō erit meretrix de filiabꝫ israel. Tertio

ꝓbam⁹ fornicationē eē peccatū exēplo. Nā vt habet Actuū. 15. c. Ex determinatione facta ꝑ apostolos in cōsilio hierl'ys mādatū fuit cōuersis ad fidē ꝑcipue gentilib⁹ vt abstinerent a fornicatione. Et hoc ideo qꝛ pagani putabant sibi ħ licere. Sciat ergo vnusqsq; vas suū possidere vt inqt Apl's prime ad thessalonicenses. 4. ca. In sanctificatione ⁊ honore nō in passione desiderij sicut ⁊ gētes q̄ ignorāt deuz. Ipse qppe cōditor omniū mundos nos esse cupit vt sic digni sua gratia inueniamur. Quā nobis ipse largiatur qui viuit ꝑ infinita secula seculoꝝ. amē.

Dominica quarta i quadragesima. De luxuria sodomitaruz. Sermo vigesimus nonus: ⁊ valde necessarius sed modeste recitandus.

s **Equebatur** eū multitudo magna. Scribunt ħ Vba Joh. 6. c. ⁊ in euangelio p̄sentis dñice maxima ꝓfecto ē multitudo chrl stianoꝝ q iesum xp̄m ducē electoꝝ seq nolūt ꝓpter lasciuiā ⁊ carnales delectationes. Ita eniz inebriant venenosa dulcedine voluptatis: vt salutis sue imemores facti q̄ de xp̄o verissime p̄dicant ducāt ꝓ nihilo. Excecauit qdez illos malicia eoꝝ: ⁊ sua horrenda pctā minima eē putāt. Et lz oīs luxurie actus abhominabilis sit ⁊ detestādus: verūtamē ille est q alios excedit: q animaz ledit: q summo patri displicet: q fit ꝯ nām. Denominat antez cōi vocabulo a sodoma igne subuersa viciū sodomiticū. Hoc ē illd qd prohdolor tpib⁹ istis multos hz cultores. Hoc ē illud quo indignatus de⁹ ꝑsepe populos Italie pestilētijs exterminat. Hoc deniqz ē illud ꝯ qd exclamare p̄dicator qlibet dz. Inquit. n. dñs ꝑ Esaiā illud qd etiā ponit. 43. di. c. Sit rector. Clama necesses q̄si tuba exalta vocē tuā ⁊ ānūcia populo meo scelera eoꝝ. Et q̄zuis in tractatu de timore iudicioꝝ dei aliq̄ de punitiōe scripserim sodomoꝝ. Tamē vt grauitas tāti sceleris cunctis fiat nota statui in p̄senti sermone de peccato illo aliqua ꝑ necessaria enarrare. De q̄ proponemus tria mysteria declaranda.

Primū dicit nominationis.
Secūdū cōditionis. Tertiū punitionis.

Qd decē sunt nomina vicij sodomitici ex qbus deprehendi pōt grauitas ⁊ enormitas tāti sceleris. Cap. .I.

p Rimū mysteriū declarādū de petō sodomie dr̄ nominatio. Ex nominatiōe quippe illius peccati ostendit eius magnitudo.

Nā decem sunt eius nomina.
Primū crimē pessimum.
Secundū nefandū crimē.
Tertiū nefanda libido.
Quartū fedissima nequicia.
Quintū viciū cōtra naturam.
Sextū stuprum.
Septimū passio ignominie.
Octauū turpitudo.
Nonū abhominatio.
Decimū bestialitas inexcusabilis.

Primū nomē vicij sodomitici est crimē pessimū. vñ Gen. 13. ca. dr̄. hoies sodomite erāt pessimi peccatores coraz deo. Et Gen. 37. dr̄ de ioseph. accusauit fratres suos apud pr̄em de crimine pessimo. Scdz nomē ē nefandū crimē. Et de ħ. 32. q. 5. c. In eo. Tertiū nomē nefanda libido. de q̄ Instituta de publicis iudicijs. §. Itē lex iulia. Quartū nomē fedissima neqcia. Et de isto. C. de adulterijs. l. Fedissimā. Quintū nomē viciū ꝯ nām. Et de isto i autētico vt nō luxurient ꝯ nām. Sextū nomē stuprū. de q̄. ff. de officio p̄sidis. l. fi. ff. d postulando. l. 1. §. Remouet. ff. qd metuscā. l. Isti qdē. ff. de adul. l. Mariti lenociniuz. §. fi. ff. de extraordinarijs criminib⁹. l. 1. Septimū nomē est passio ignominie. Hoc expressit Apl's ad Ro. 1. c. Tradidit inqt illos de⁹ i passiones ignominie. Octauū nomē turpitudo de q̄ ibidē sic locut⁹ est Apl'us. Masculi relicto nāli vsu femine exarserūt i desiderijs suis: i iuicem masculi i masculos turpitudinē opantes. Nonū nomē ē abhominatio. De isto fit mētio Leui. 18. c. Cū masculo ne ꝯmiscearis cohitu femineo: qꝛ abominatio ē. Decimū nomē s. bestialitas i excusabilis ponit ab ari. i. 7. ethi. Et vere plusq̄z bestialitas dici posset: qꝛ viciū illud excedit bestialē ꝯditionē: qꝛ nulla bestia reperit ħ agere. Ita q ꝑ alia vicia hō efficit similis bestijs: ꝑ istud aūt iferior omni bestia cū nulla tātā turpitudinē agat. Et si obiceret q nō vr̄ eē ħ pctm̄ graui⁹ ceteris vicijs carnalib⁹: tuz qꝛ nō est cōtra deū sicut sacrilegiū: nec ꝯ ꝓximū sicut adulteriū. Rñdet Tho. q ħ pctm̄ ideo grauissimū ē qꝛ in ipso violat ordo nature q ē a deo. Ideo scribit. 32. q. 7. c. Flagitia. Diuina lex non sic fecit hoies vt se vterent mō ꝯ nām: violat qppe illa societas q̄ cū deo nobis eē dz cū eadē nā cui⁹ ipse est auctor libidinis ꝑuersitate polluit. Hec ibi. Dedit. n. nā legē nō solū hominib⁹ sz etiā brutis quā ipsa bruta ſuāt ⁊ sodomite trāsgrediunt

mūte trāſgrediunt. Hec ē vt p̄ maſculū t femi/
nā fiat generatio t cōſeruatio indiuiduoꝝ i ꝯli/
bet ſpecie. vñ phs i p̄ politice. ait. Neceſſariū ē
boiem t feminā ꝓmiſceri nō ex electiōe ſz a nā
qz. ſ. ē cōe oib⁹ animalib⁹. Et in. 2. de aia. O ia
viuentia nāliter appetūt cōtinuationē ſui ieē q̄
nō ē ſine cōmixtiōe actiui t paſſiui. Idē habet
ſ. q̄ nā inſtituit maſculū t feminā ad generatio
nē t ꝓcreationē filioꝝ. ff. de iuſticia t iure. l. I.
§. Jus nāle. Et in autētico. Quib⁹ modis nā/
les efficiunt legitimi. §. Liceat. Col. 6. Et. C.
de indicta viduitate tolleda. l. fi. Et. C. de legi
timis heredib⁹. l. Lege. Et inſtitu. de exhere/
datiōe liberoꝝ. §. Et h̄. Et i autētico detrīcte t
ſemmiſſe. §. I. col. 3. Laborātes ergo vicio ſodo
mitico homicide ſunt: t ſi nō gladio tū facto. et
crudeliores ſunt oi beſtia. Nā leones t leopar
di ſpentes t dracones t alie fere laborāt ad ge
nerationē t ꝓſeruationē ſue ſpeciei. Sodomīte
aūt laborāt ad deſtructionē generis humani.

¶Proinde tm̄ humana ratio h̄ ſcelus abhorret:
qz quātū in ſe ē gen⁹ humanū pimere nitit. Nā
ſi oēs eēnt h̄ nefando vicio maculati qs hō ge/
nerari poſſet: pfecto nō maſculus neqz femina
Ideo ſceleratiſodomite peiores ſunt phraone
t egyptijs: qm̄ illi ſicut ſcriptū ē Exodi. I. c. in/
terficiebāt tm̄ maſculos hebreoꝝ feminas autē
reſeruabāt. Vij vo omnib⁹ ſceleratioꝝ ma/
ſculos t femmas occidunt. ¶Propterea oēs
doctores affirmāt pctm̄ ſodomie excedere t ſu/
perare quātūcūqz ſpeciē peccati luxurie. Sicut
patet. 32. q. 7. c. Offerebat. c. vſus. c. Adulte/
rij. Et de pe. di. I. c. Qui puero. Et de excel/
ſionibus p̄latoꝝ. c. Clerici.

De ſeptē cōditōib⁹ ſodomitaꝝ qb⁹ correſpō
dent ſeptē q̄ fuerūt i punitiōe illoꝝ. Ea. .2.

s Ecūdū myſteriū declarādū de pctō ſo/
domie dicit ꝓditio. vt. n. dicit Hincē. i
ſpeculo hiſtoriali li. 2. In punitiōe ſodo
moꝝ q̄ notat Beñ. 19. c. ſeptē cōtinent i qb⁹ ſi
gnificant ſeptē cōditiones ſodomitaꝝ. ¶Pria
cōditio ē corruptio nature: t h̄ oñdit i clamore.
dixit. n. deus: clamor ſodomoꝝ t gomorreoꝝ
multiplicat⁹ ē nimis Beñ. 18. c. Sicut. n. mu
lier q̄ deflorat clamat vt libereť a corruptiōe. ita
nā clamat t cōqueriť de ſodomitis. Et iō in pe
nā hui⁹ peccati t deteſtatōez inſto dei iudicio lo
cus ille ſodomitaꝝ fact⁹ ē innālis. Nā Ysus ē i
mare ſalſuz qđ dr̄ mare mortuū: qr̄ ꝯ nām alio
rū ibi nec piſces viuūt t aues deſup volātes ſu/
bito mortue cadūt. Scđa cōditio ſodomitaꝝ
erat ipudētia peccati. Ita. n. libere t ipudenter
abſqz verecūdia h̄ faciebāt malū ac ſi cēt op⁹ licī
tuz. vſq a maioze vſqz ad minozē irruerūt in do
mū loth vt abuterent publice illis duob⁹ āgelis
hoſpitio receptis a loth qs hoies putabāt. Et in
penā pcuſſi ſunt cecitate. Sicut hodie ſunt alīq
ita ceci q̄ nō ſolū nō erubeſcūt: ſz gloziantur de
hmōi vicio vł ſe excuſant de aſſuefactiōe. Ter
tia cōditio fuit ſterilitas cōmixtiōis. Nā ex illa
ꝓmixtiōe vlī nihil poterat generari. Sic i penā
loc⁹ ille nihil gignit vtilitatis. Sic t iſto vicio p
diti vt ē pdictū p̄uant generatiōe filioꝝ. Vñ
putiphar q emit Joſeph dr̄ fuiſſe eunuch⁹. i. in
eptus ad generādū. Et h̄ qr̄ vt dicit Mi. de li. t
Blo. I. q. I. c. Sicut eunuch⁹. Dñs excaue/
rat genitalia ei⁹ eo q̄ ad turpē vſum ei⁹ emerat
Joſeph. Jō de⁹ ipediuit eū. ¶Propter tale viciū
pōt vxor negare debitū. 32. q. 7. c. O ēs. i glo.

Quarta cōditio ſodomitaꝝ erat ardor deſi/
derij. ¶Plus. n. deſiderabāt illi i viros q̄z i mu
lieres. Cui correſpondet in penā ignis ardor q
cōbuſſit eos t poma nata i arboribꝫ circūpoſi/
tis illi lacui q̄ vſqz ad maturitatē ſunt coloris vi
ridis. Maturāt vo ſi incidant fauille exeūt in ſi
gnū ignis eterni q̄ ſemp vrit peſſimos ſodomi/
tas. Mō eſt pdicādū populus qđ varro quidam
frater carcerat⁹ fuit eo q̄ aſſociauerat aliū t ābo
dormierāt cū qbuſdā mōialib⁹ i mon⁹ terio t
cū ſepe h̄ facin⁹ cōmiſiſſent res cū ſcādalo ppl̄
patefacta eſt t detecta. Dū vo ego pquiſiuiſſet
a fratre p̄fato q̄re ſicut graue ſacrilegiū ꝓmiſſi/
ſet. Rñdit ſe nūqz mōialē aliquā tetigiſſe: qm̄
i maſculos tm̄ ardebat ꝓcupiſcētiā ei⁹. O viciū
execrādū. O pctm̄ abhorrēdū. O deniqz irra/
tionabile t pluſqz beſtiale malū quo extinguit
amoꝝ ad mulieres t icēdit ardoꝝ ꝯ omne debi/
tū ad viros t maſculos. 5ª ꝓditio ſodomitaꝝ
fuit inſenſibilitas. Jſtud viciū ſecit ſodomitas in
ſenſibiles vt nihil ſentirēt de deo. Jn cui⁹ figu
rā vxor loth q̄ reſpexit retro vł ſa ē i ſtatuā ſalis.

6ª ꝓditio fuit tenacitas voluptatis: q̄ illos inue
teratos i h̄ vicio ad pniam nō ſinebat redire.
Huic tenacitati correſpondet gleba bituminis
quā loc⁹ ille multifarie vomit: bitumē aūt ē q̄dā
terra ſic colla adherēs. 7ª ꝓditio fuit ꝓtagio:
qr̄ h̄ vicio infecta erat tota ſocietas taliū. Cui cor
rñdet i penā qr̄ tota regio cū vrbe inſecta ſimul
ſubuerſa ē. Et pro h̄ et ꝓbuſſit dñs puulos et
Jnnocentes: qr̄ ſi virriſſent pp̄ cōtagiū imitati
fuiſſent opa turpia alioꝝ. Vñ i h̄ miſer⁹ ē eis
de⁹: vt habeť. I. q. 4. c. ¶Paruulos.

Q̄ omnes leges puniunt pessimos sodomitas. Cap. .3.

Ertiū mysteriū declarandū de vicio sodomie dicit punitio. Punit enim hoc pctū multipliciter in omni leg e. Prio in lege diuina. Scribit. n. leui. 20. c. Qui dor mierit cū masculo cobitu femineo vterq; opat est nefas morte moriat. Sc̄o punit i lege ecclesiastica. Mā vbi p alijs peccatis mortalib⁹ umponit cōmuniter pnia septēnis p̄ b̄ indicit penitentia maior. 33. q. 2. c. Hoc ipsuz. ℈. sequē. Clerici autē conuicti de h̄ vicio debent officio t beneficio p̄uiari. Extra de excessib⁹ platoz. c. Clerici. Tertio punit hoc vicū in lege ipali fm quā sodomita dz decapitari t q cōmodat domuz t q mediator est. C. de extraordinarijs criminib⁹. l. Qui puero. Secūdū Yo legē municipalē in aliqb⁹ locis tales debent p̄buri. Sunt etiā fm leges oēs sodomite infames. Et aduocare t p̄curare nō possunt. s. si essent p̄uicti. ff. de postulādo. ℈. Infames. Sed sup oia illa est quotidiana t frequens dei punitio quā videm⁹ qm̄ a triginta ante actis annis vsq; in p̄sētē diē tot pestilentijs t frequentib⁹ italia verata est vt iaz ciuitates vacue sint populus: t ob nullā causaz puto h̄ euenire nisi p̄pter abominationē sodomitaz. Sint ergo soliciti ciuitatum rectores ad talia facinora extinguenda: sint t parētes erga filios diligentes vt correcti t bene instructi atq; disciplinati tantā turpitudinem vitent. Sic faciendo mitigabit ira dei. A qua nos liberet iesus christus filius eius cui⁹ nomē sit in eternū benedictuz. Amen.

F eria secūda quintē hebdomade. De luxuria incestuosorum. Sermo. .30.

c **Rediderunt** scripture t fmoni quez dirit iesus. Scribunt h̄ Yba ioānis. 2. c. t in euangelio hodierno. Corrupti sunt t abominabiles facti pleriq; i studijs suis qm̄ nō plene credūt q̄ decuit xp̄s de regno celoz. Quapropter carnales effecti omnē libidinē p̄ solatio corporis student explere. Et lz in vicio carnis atq; luxurie multipliciter errēt tū hodie dicere nobis occurrit de pctō incestus Est quippe periculosum t graue in qō multi ex ignorātia: qdā Yo ex malicia labunt. Est autez incestus altera luxurie species q̄ consistit in cōmixtione carnali cū cōiuncta cōsanguinitate vel affinitate vel spirituali parētela. vñ Myst. 15. q. 3. c. Nō eā. Incestus ingt est cōsanguineaz vel affiniū abusus. Idē. 36. q. 1. c. Lex illa. Et vt dicit. 32. q. 7. c. Adulterij maluz. Incestus grauius peccatū est q̄z adulteriū. vt igitur hui⁹ peccati noticia ab omnib⁹ possit haberi in p̄senti fmone de luxuria incestuosoz dicturi tria p̄ponemus mysteria declaranda de incestu.

Primū dicit cōmissionis.
Secundū, phibitionis.
Tertiū punitionis.

Quomodo cōmittit incestus in cōsanguinitate: in affinitate t cōpaternitate. Cap. .1.

Rimū mysterium declarandū de incp stu dicit cōmissionis. Cōmittitur nāq; hoc peccatū in tribus.

Primo in cōsanguinitate.
Secūdo in affinitate.
Tertio in spirituali paternitate.

Primo cōmittit in cōsanguinitate. Est aūt cōsanguinitas vinculū p̄sonaz ab eodez stipite descendentiū carnali propagatione cōtractū: fz Petrū de palude in. 4. di. 40. Et nō q; dicit ab eodē stipite intelligendū est, ppinquo. Alias oēs homines essent cōsanguinei: q; ex vno. s. Adā secut de⁹ genus hominū: vt dicit Act. 17. c. Et dicit cōsanguinitas a cōitate sanguinis vt a cōcueniendo in sanguine magis q̄z i carne: ga sanguis magis est mā seminis. Mā sperma fz medicos est sanguis purissim⁹. Et qō dictū est carnali propagatione excludit Euā a cōsanguinitate Adc: q; pducta fuit spūali propagatione Sed nō excludit xp̄m a cognatione cōsanguineoz beate Yginis q; fuit naturalis propagatio ex parte matris lz nō ex parte p̄ris. In hac Yo cōsanguinitate sunt tres linee fm triplicem habitudinē quā habēt cōsanguinei ad inuicem Vna est p̄incipiati ad p̄incipiū vt filij ad patrē auū proauū t supra. Et fm hanc accipit linea ascendentiū. Secūda est habitudo p̄incipij ad p̄incipatū: vt patris ad filiū nepotē, pne potez t infra. Et fm hanc accipit linea descēdentiuz q̄ nō est alia a linea ascendentiū lz aliter accepta fm aliū t aliū modū cōputandi q; fz vnā fit acceptio ab inferiori ascendendo. Secundū aliā fit acceptio a superiori descendēdo. Tertia est habitudo eoz q; sunt ab vno principio sic fratrū q; sunt ex vno patre t matre. Et nepotum q; sunt ex duob⁹ fratrib⁹ vel sororibus t sic deinceps. Et fm hanc accipit linea trāsuersalis que sub diuidit in eā q̄ est collateralis ascendentiuz

in qua sūt

in qua sunt auūculus: matertera ꝛ patrūus. Et eam que ē collateralis descendentiū in qua sunt frater: sozor: nepos: ꝛ neptis ex filio vel ex filia Vt intelligaꝫ igitur qualis icestus cōmittitur. Sciēdū ꝙ postꝯ gl'osus ꝺus ꝑmos pētes ere auit voluit excludere a cōiugio vnū gradū consanguinitatis dicēdo p adaz Genesis. 2 c. Relinquet hō patrē suum ꝛ matrē ꝛ adherebit vxori sue. Idest nūꝯ licebit vllo tpe patri sumere filiam in vxorem: vel matri sumere filium in maritum. Et multominus extra coniugium carnal'r cognoscere: qz maximū eēt scelus i cestus. In ꝑmo ēt gradu cōsanguinitatis in linea collaterali fuit cōcessum ℈here mr̄imoniuz filijs adeꝑpter necessitatē: qz alij nō erāt. vnde oportuit ad multiplicandum genꝰ humanuz ꝙ filij ade sumerent vxores sozores carnales. Sed sublata hac necessitate semp fuit ꝓhibituz matrimoniū iter frēs ꝛ sozores germanos: qz maximus icestus ꝛ multomagis extra cōiugium talis cōmr̄tio. In lege aūt antiqua fuerūt aliqui gradus cōsanguinitatis exp̄ssi in quibus nō poterat ℈bi mr̄imonium. In noua aūt lege per determinatōem eccl'ie sūt declarati esse quatuoz gradus cōsanguinitatis ꝛ affinitatis in quibꝰ nō potest cōtrahi mr̄imoniū: vt pz extra de consanguinitate ꝛ affinitate. c. Si qui a stipite. ꝛ. c. Nō ꝺz. Est aūt ꝑmus gradꝰ in linea collateraliuz germani seu sozores carnales seu frater ꝛ sozor germani. Secūdus gradꝰ filij duoꝝ germanoꝝ qui dicūt cōsobzini. Tertius gradus filij consobzinoꝝuz. Quartus filij ꝓdictoꝝ. In nullo ergo hoꝝ graduū pōt cōtrahi mr̄imonium. Nō figs faceret sine dispensatōe pape mr̄imonium nullum eēt: sed cōtinuꝰ incestus ꝛ excōicati eēnt sciēter hoc agendo: ꝛ filij illegitimi eēnt. Sil'r si quis cognoscat aliquam consanguineā carnaliter in quocūꝯ ꝓdictoꝝuz graduū icestū cōmitteret vterꝯ ꝛ enoꝛmē petūm

Scꝺo cōmittitur incestus in affinitate. Est aūt affinitas ſm Raymūdū ꝓximitas ꝑsonarū ex carnali copula ꝓuēies oi carēs pētela. Vbi ꝑmo notandū ꝙ contrahitur affinitas nō soluz p copulam cōiugalem sed ēt per foznicariaz: vt ꝓbaꝫ. 35. q. 3. c. Nec cam. Et extra de eo q cognouit cōsanguineam vxoris sue. c. Discretionem. Ita tamē ꝙ vir ītret claustra pudoris ꝛ p ueniat ad cōsumatōem opis. Als nō ℈heretur affinitas: vt pz. 35. q. 3. c. Extraoꝺinaria. Et extra de eo q cognouit consanguineam vxoris sue. c. Fraternitatis. Scꝺo notādū ꝙ affinitas hoꝝ opatur ꝙ oēs cōsanguinei vxoris petri sūt sibi affines in eodē gradu i quo sūt consanguinei vxoris. Sil'r omnes consanguinei petri sūt affines vxoris sue i eodē gradu in quo sunt sibi consanguinei. Et qꝺ ꝺr̄ de vxore idē intellige de quacūꝯ muliere carnal'r cognita mō ꝓdicto. Sed consanguinei petri nullo mō sūt affines consanguineis vxoris sue: nec iter eos p hibetur matrimoniū. Extra ꝺ consan. ꝛ affi. c. Super bijs. vnde germani pūt ℈here cū duabus sozoribus germanis. Et pater ꝛ filꝰ pñt contrahere cū matre ꝛ filia. Et relicta viri ꝙ fuit germanus vxoris mee vxore mea mortua potest eē mihi vxor. Extra de consan. ꝛ affi. c. qꝺ super bis. Tertio notandū ꝙ mortua ꝑsona qua mediante fuit cōtracta affinitas vtputa marito vel vxore: concubitore vel concubina remanet affinitas nihilominus que erat ad consanguineos eius: vnde affinitas habet quatuoz gradus infra quos non pōt contrahi matrimonium: ꝛ hꝝ fundantur in gradibus consanguinitatis. Quare qui etiam foznicatus est cuz aliqua non potest contrahere cum consanguineis foznicarie: ꝛ econuerso vsqꝯ ad quartum gradum. Et qui sic contraherent essent excōicati vt in clementina. Eos. Nota etiaz ſm ℙetꝝ de palude ꝙ qui cognouit consanguineam vxoris sue adhuc sponse soluta sunt spōsalia nec potest illam sponsam habere vxorem obstante sibi affinitate contracta. Nec econuerso illā quā foznicarie cognouit obstante sibi publice honestatis iusticia. Et hoc nisi papa dispesante. qui autem cognouit consanguineam vxoris sue cū qua contrarit per ℣ba de p̄senti sed nondum consumauit matrimoniuꝫ cum non posset debitum negare nisi itrando religionem: videtur ꝙ ad hoc teneatur ne incestum cōmittat cognoscendo affinem: ꝛ cum hoc valeat facere qz nondum consumauit. Quod si vult remanere i seculo necessaria est sibi dispensatio ad redden dum debitum si hoc vult sine peccato facere: ꝛ potest ep̄us dispensare. Qui autem cognouit consanguineam vxoris ꝛ consumauit matrimonium tenetur quidem debitum reddere sed petere non potest absqꝯ dispen'atione episcopi Si quis igitur in bijs quatuoz gradibus affinitatis contraheret: matrimonium nullum esset sed continuus incestus: vt in dicta clementina Eos. Qui etiam per copulam foznicariaz hāc affinitatem contraxisset non posset contrahere cum consanguineis illius cum qua foznicatus

est sed bene cum illa. Nota etiaz diligenter: q̃ si quis cognouit carnaliter mulierem cuiꝰ matrem vel filiã vel sororem germanã vel consobrinã hz vxorẽ si cognouit carnaliter illã antequã hz̃issz p verba de p̃senti cũ ea quã durit i vxorẽ matrimoniũ nullũ ẽ t dirimi dz ꝓpter impedimẽtum affinitatis p̃cedens. Sz si carnaliter cognouit illam postea hz̃it p verba de p̃senti cũ p̃dicta. s. muliere vel filia vel sorore vel alia consanguinea vel affine matrimoniũ qdem tenet. Sed p dit ius petendi debitũ ab vxore reddere tñ tenetur sed exigere nõ põt absq; pctõ mortali. Extra de eo q̃ cõtuit cõsanguiẽã vxoris sue. c. Discretõem. Et. 27. q. 2. c. Qui dormierit. t. 32. q. 7. c. Qui dormierit. cum pluribꝰ capitulis.

Tertio cõmittit incestus in spũali paternitate t cõpaternitate q̃ dicit cognatio spũalis q̃ hz̃it i collatõe quoz sacramẽtoz. s. baptismi t cõfirmatõis. Et hz tres gradꝰ. ℙrimꝰ dicitur cõpaternitas t hz̃itur iter patrem t matrẽ eiꝰ q̃ tenet ad baptismũ vel cõfirmatõem t eũ qui tenet ad baptismũ vel confirmatõem ac ẽt vxorẽ eius vel ẽt qui baptizat vel cõfirmat. Secũdus dicit paternitas t hz̃itur iter eũ q̃ tenet ad baptismũ vel confirmatõem aut ẽt q̃ illa sacramẽta cõfert qui dicit pater spũalis t eũ vel eã q̃ tenet qui dicit filius eiꝰ spũalis vel filia spũalis

Tertius dicit fraternitatis: t hz̃it inter illũ q̃ tenet vel eã ad baptismũ vel cõfirmatõem t filios eiꝰ q̃ tenet. Si ergo in hoz graduũ q̃ ad vltra nõ extẽdũtur aligs hz̃erit: matrimoniũ nullum ẽ sed dirimẽdũ. Et silr si qs cõmisit opus carnale cũ aliquo vel aliqua i aliquo gradu bulus cognatõis spũalis incestũ cõmitti. 30. q. 3. c. 1. Extra de cognatõe spũali. c. Martinus. Et vt dicit. 35. q. 8. c. Incestuosi dum in ipo ꝺ testando atq; nephãdo scelere manẽt nõ iter fideles xpianos sz iter gentiles t cathecuminos habeãt. Nota tñ hoc loco aliq̃ documta. ℙrimũ q̃ excepto sacramẽto baptismi t cõfirmationis p collatõem alioz sacramẽtoz nõ hz̃it cognatio spũalis: vt pz de cognatõe spũali. lib. 6. Scõm documẽtũ q̃ põt aligs hz̃ere cũ sororẽ filij sui spũalis. 30. q. 3. c. Illud. Tertiuz documẽtũ q̃ pz põt hz̃ere cuz illa quã filius eiꝰ tenuit ad baptismũ dicto. c. Illud. Cuius filius non possit hz̃ere cũ illa quã tenuit pater ad baptismũ. Quartũ documẽtũ q̃ ex eo q̃ cognatio spũalis non hz gradus cuius filius naturalis petri nõ possit hz̃ere cũ filia spũali ipsius petri quã. s. tenuit ad baptismuz vel cõfirmatõem posset tamẽ hz̃ere cum filia filie spũalis ipsius petri. 30. q. 3. c. 1. Quintũ documẽtũ q̃ filij duoz cõpatrũ siue sint geniti ante cõpaternitatẽ siue postea possunt hz̃ere adiuicem excepta illa sola ꝑsona per quã cõpaternitas ẽ cõtracta que nũq; poterit copulari alicui filioz sui ꝑis spũalis. 30. q. 3. c. Super gbus. Sextuz documẽtum q̃ si qs puta petrus ℌ volũtatez vroris: puta marie tenet vel leuat de sacro fonte filium alteriꝰ: puta ioannẽ filiũ martini ℌ voluntatẽ ipsius martini: fm ioãnẽ neapolitanum i suis quolibetis vtiq; hz̃itur iter eos ba cognatio spũalis nõ obstante ℌdictione volũtatis illorum. Ita q̃ petrus ẽ ba cõpater martini t maria ẽ ba cõmater ioãnis velit nolit. Nz quod est ex statuto ecclesie nõ dependet ex voluntate subiectoz statuto t statuctis. Sz ex statuto ecclesie ẽ q̃ cognatio spũalis transeat ab vno cõiugũ in alterz cõsumato matrimonio. Et q̃ cõpaternitas acgratur patri carnali p boc: q̃ aligs filium eius leuat de sacro fonte. Septimũ documẽtum q̃ p curatorẽ nõ põt cõtrahi cõpaternitas quãtũ ad cognatõem spũalem: vt ponit Archi. p legẽ post mortẽ. ff. de adoptõibus. Octauũ documẽtũ q̃ si plures sint tenẽtes ad baptismũ possunt nihilominꝰ illi inuicẽ contrahere: vt notat Inno. Nonũ documẽtum q̃ laicus q̃ baptizauit aliquã siue i casu necessitatis siue extra nõ põt hz̃ere cuz illa. Extra de cognatõe spũali. c. Me duz. li. 6. Decimũ documẽtum ſz Tho. in. 4. di. 42. q̃ si mulier vel vir baptizet vel tenet ad baptismũ filiuz ꝓprium si boc facit in articulo necessitatis siue p errorẽ nõ ipedit exigere vel reddere debituz Extra eodẽ. c. Si vo. Si ãt facit p frandẽ impedit exigere sz tenet reddere. Quod si vterq; fecit i frandẽ neuter põt exigere t vterq; tenet exactus reddere fm Hosti. Et addit q̃ melius ẽt si continerẽt. Eodẽ ẽt modo si vir tenet aliquẽ filiũ vroris sue: vel vroz marii sui ex malicia nõ ignorantia nõ põt exigere debitũ. Credit tñ q̃ super boc possit eps dispensare. s. quo ad exactõem debiti. sz ℙetrũ de palude. ℙn decimũ documẽtũ q̃ si vroz petri putaꝓioanna tenuit ad baptismũ filiũ berte anteq; cõmisceretur vel cõtraberet matrimoniũ cum ipo petro. Ipsa mortua poterit petrus habere in vxorem ipsã bertã. Et sic successiue isto mõ põt qs habere duas cõmatres in vxores. Sed si petrus cognouit ioãnã anteq; teneret ad baptismũ filium berte nõ poterit vnq; postea habere bertaz

in vxorem

ñ vroꝛē. Duodecimū documētū q ſm opi
nionē aliquoꝝ. Cōpaternitas trāſit a viro i mu
lierē quācūq; carnal'r cognitā: q̄uis nō ſit vroꝛ
Hanc opinionē ponit Tho. in. 4. di. 42. Idē
ſentit Slo. ſuper. c. Si qs ex cōiugio. vbi ad
dit rō q; vna caro efficūtur foznicari⁹ cū fozni
caria. Idē tenet Jo. andre. Riccardus āt i. 4
di. 42. dicit. q ſi aliq efficiant vna caro p fozni
catōez nō ꝓpter hoc trāſit cōpaternitas ab vno
in aliū: q; per rē pure carnalē nō ꝟbīt cognatio
ſpūalis. Idē tenet Petrus de palude in. 4. di
cēs q cognatio ſpūalis dicit q; a ſpūalib⁹ cauſa
tur. vnde Ꝟius videtur q nō ſic foznicarij cōi
cent ſibi actōes ſicē coniuges. Q; in foznicari
is nō eſt niſi vinculū carnale ad tp̄s. Jn coniu
gatis Ꝟo ſpūale t carnale: vnde ſūt magis vnū
in carne vna. vnde in cōputatione graduū pa
ter t mater vna ꝓſona cōputātur. Quāuis aūt
eſſe duos in carne vna equaliter fit in foznica
tōe t coniugio. Tamē hic vbi q̄ritur de cogna
tōe ſpūali aliquid dz facere vinculū ſpūale. An
tonius de butrio ſup. c. Martinus. de cogna
tōe ſpūali refert vtranq; opinionez. Sed hanc
vltimmam dicit tenere Hugonem t Archidi
aconū t Joānez andree in nouella. Nec vt ip
ſi dicūt obſtat q copula foznicaria inducit affi
nitatem: q; illud in affinitate cozpozali que ctiaz
p illicitam copulam t vinculum cozporale acq
ri pōt. Secus in ſpūali vt ē compaternitas q̄ ē
vinculum ſpūale. vnde abſonum ē dicere q p
copulam foznicariam contrahaꝫ. Jnno. vtran
q; opinionem ponit t neutrā alteri p̄fert. vn
de ſiquis inueniret tale matrimouium tam cō
tractū de p̄ſenti vel cōſumatū ex quo aliq dicūt
illud tenere tuta via eſſz peteretur diſpenſatio
vel declaratio a domino vt papa. Q̄ō ſi habe
ri nō poſſit ſm regulā Hoſti. q dicit: q; vbi re
periuntur contrarie opiniones de matrimonio
vtrū teneat vel non adherendū eſt illi q̄ indicat
matrimoniū tenere niſi Ꝟia opinio ſulciretur
canonica auctozitate exp̄eſſa. Sed̄m igit eum
potius debent dimitti in ſuo coniugio q̄z ſepa
rari. vbi autem tales non nondum contraxiſ
ſent cōſulendū eēt eis q; abſtinerēt a ꝟctu hi⁹.

Q̄ō inceſtus ꝓhibetur tum vt ſeruetur ho
noꝛ pentibus: tum vt extinguatur occaſio pcti:
tum ēt vt cōtrahatur matrimonium t amicitia
cum extraneis. Cap̄. .2.

Ecūdum myſteriū declarandū de ince
ſtu dicitur ꝓhibitiōis. Prohibetur ſi
quidem cōmixtio conſanguineoꝝz vel
affinium. ſm Tho. 22. q. 154. multiplici rōne.
Prima rō eſt q; natural'r homo dz quandam
honoꝛificentiam parentibus per conſequēs ali
is conſanguineis qui ex eiſdem pentibus de,p
pinquo trabunt oꝛiginem. Intentū q; apud an
tiquos vt Valerius refert non erat fas filium
ſimul cum patre balneari ne ſeip̄os inuicem nu
dos c̄nſpicerent. Manifeſtum ē autem q; in
actibus venereis maxime conſiſtit quedaz tur
pitudo honoꝛificentie contraria. vñ de hijs ho
mines Ꝟecūdant. Et iō icōgruum ē q; coniū
ctio venerea fiat taliū ꝓſonaꝝ adinuicez. Sed̄a
rō eſt q; ꝓſonas coniunctas ſanguie neceſſe ē
adinuicē ſimul conuerſari. vñ ſi hoies tales. ſ.
q ſunt conſanguinei vel affines nō arcerent a
mixtione venerea nimia oportunitas daret ho
minib⁹ veneree cōmixtionis: t ſic ānimi eoꝝz
nimis molleſcerēt p luxuriā. Tertia rō eſt q; p
hoc ꝑpediret multiplicatio amicoꝝ. Duz. n. qs
vroꝛē extraneā accipit iūgūtur ſibi q̄dam ſpāli
amicitia oēs cōſanguinei vroꝛis ac ſi eēnt con
ſanguinei ſui. Quarta rō q; cū nāl'r hō conſan
guineas diligat ſi aderet amoꝛ qui ē ex cōmixti
one venerea fieret nimius ardoꝛ amoꝛis t libi
dinis incēſtuū q̄ caſtitati repugnat. Et q̄uis
ieſtus dicaꝫ q̄ſi nō caſtus t quelibz ſpēs luxu
rie cozzūpat caſtitatē. tamē Anthonomaſice dr̄
de ieſtu cozzuptio caſtitatis. q; abnſus marie
cōiunctaꝝ ꝓſonaꝝ iducit cozzuptelaz caſtitatis
ex freq̄nti ꝙuerſatiōe t cohabitatōe domeſtica.
Propterea piculoſuz ē vt frēs cū ſoꝛoꝛib⁹ doꝛ
miāt t filiabus. Aut cōpatres cū cōmatrib⁹ ni
mis familiariter conuerſent.

Qual'r punitus eſt inceſtus vt pz in multis
exemplis. Cap̄. .3.

Ertiuz myſteriū declarandum de ince
ſtu dicit punitōis. Propter iceſtuz q;
dem paulus excōicauit quēdā cozinbū
q abutebatur nouerca ſua. Et traditus fuit ꝓ
pter hoc in ptātē ſathane vt haberē. 1. ad cozin
thios. 5. c. vt i cozpe verareꝫ a diabolo ſicut ve
rabaꝫ in aia. Ruben q cognouit carnal'r vro
rem p̄ris ſui iacob diminutus fuit i p̄mogeni
tura. vñ dixit ei p̄r. Ruben p̄mogenit⁹ meus
maioꝛ i donis. ſ. eē debuiſti. ſ. ꝓpter p̄mogeni
turam. Minoꝛ i ꝓpio. ſ. es effect⁹. ſ. ꝓp iceſtum
tuū q; aſcēdiſti cubile p̄ris tui t maculaſti thoꝛ
ei⁹ Deū. pe. c. Sed in li. de b̄ndictione patri
archarum legitur: q; ruben infirmat⁹ ad moꝛ
tem ꝓpter hoc infirmitatem iliacham incurrit.

Amon qui violauit sororem suã interfect⁹ fuit ab absalon: vt scribit scõi Regũ.13.c. Et gl'ios baptista ita exhortauit hoc facinus: q cum p cepit herodẽ regem illud icurrisse cũ herodia/de cognata sua egressus est desertum quod ne cq ꝓpter pniam deseruerat vt increparet tan/tum nefas. Et cum sceleribus plurimis ille eẽt deditus solum de hoc publice arguit eũ dicens Non lz tibi habere vxorem fratris tui. Marci 6.c. Ob quã reꝓhensionẽ Joãnes incarcera/tus fuit ⁊ decollatus. Quis igitur enumeret quot sunt viri ⁊ mulieres i icestu depditi. quot coniugatoꝝ ꝓpter icestum pctã. Nolo ad ptcu/laria descendere itm confessores exhortor vt cau te interrogent penitentes quos si iuenerint laq̃ is icestus irretitos non absoluant ita de facili. Sed dent opam vt aiarum saluti pꝛout expedit consulatur ⁊ deus honoretur. Amen.

Feria.3.qnte hebdomade. De pcõ accidie Sermo vigesimusprimus.

Scendit iesus

in templũ ⁊ docebat. Scribũt hec Vba Joãnis.7.c.⁊ i euã gelio hodierno. Qui se arbi/trant absq̃ labore asseq posse ꝑmium eterne vite vtiq̃ decipiuntur. quia vt Breg. ingt in homel. Ad magna ꝑmia pue/niri nõ põt nisi p magnos labores. Et de hoc Hiero. ad paulinũ ait. Nihil fine magno labo re dedit hec vita mortalibus. Propterea dux electoꝝ dñs iesus xps vt nobis exẽpluz daret in omni sua vita qua fuit i hoc mũdo studuit la borare vigilãdo: pegrinãdo: orãdo ꝑdicãdo ⁊ patiẽdo. Sũt tamẽ pleriq̃ accidie vitio detenti qui ad quecũq̃ opa bõa nedũ ex suo genere dif ficilia sed ẽt minima duros ⁊ tardos se reddũt Contra quos hodierna die dicemus locuturi de ipso vili ⁊ piculoso tamen accidie pctõ. De quo tria ꝓponemus mysteria declaranda.

Primũ dr diffinitionis.
Scõm originationis.
Tertiũ remediationis.

Ob accidia est tristicia ⁊ tediũ bene opandi Et de triplici tedio. Cap. .I.

Rimũ mysteriũ declarandũ de accidia p dr diffinitõis. In quo qd sit accidia vi deam⁹. Et ad hoc ita dicit Dama. Ac cidia ẽ tristicia aggrauans idest que ita dep̃mi aium hois vt nil boni et agere libeat. Et ꝓpea dicit Riccard⁹ de scõ victore. Accidia ẽ torꝑor mentis negligẽtis bona ichoare vbi ꝑ itelligẽ tia plenioꝛe tria sũt notanda. Primũ notan dũ. fm Tho. 22.q.35.arti.1. Qõ tristicia' õ se nõ noiat aliqd laudabile vel vitupabile: q pas sio ẽ: ⁊ passionibus nõ laudamur neq̃ vitupa/mur. Sed fm q hõ applicat passiones suas ad malũ vel ad bonũ põt bene vel male facere. Si cut ẽ tristicia de Vo malo vt de pctis si fit mo/derata ẽ bona ptinẽs ad pniam. Ita ⁊ tristicia si sit de Vo bono vt de bonis fiendis opib⁹ vt de malo sz imoderata ẽ pctm̃ ptinẽs ad accidiã Est igit tristicia accidie semp mala. Et hoc du/plr. Uno mõ fm seip̃am q̃. s. est de eo qõ est appens malũ ⁊ vere bonũ: q spũale bonum ẽ Ve bonũ lz appeat malũ sensitiue ꝓpter laborẽ g est in eo. Jõ q̃ quis tristatur de aliquo ope ad quod tenet semp ẽ pctm̃. Sicut ecõtra dele/ctatio ẽ mala ⁊ pctm̃ q̃ ẽ de Ve malo sed appa rẽti bono: vt delectatio fornicatõis ⁊ huiusmõi Scõo mõ tristicia accidie ẽ mala ⁊ peccatũ fm effectũ suum q̃. s. est de Ve malo vt de pecca/to vel morte alicui⁹ fi se aggauat mentẽ vt eam totaliter a bono retrahat. Scõm notanduz q accidia vt refert Tho. vbi supra. ⁊ Alex. in.2. sume ex eo q iportat tediũ bene opandi dr qua si acida ab accedine. Acida aũt seu acetosa sunt frigida: frigus Vo iducit difficultatem ⁊ tardi/tatẽ in motu. videmus. n. q aqua cũ ꝓpter frigus ẽ cõgelata imobilis manet que ex se fluerz Et senes qz frigidi sũt ⁊ graues sunt ⁊ tardi ad ambulandũ. Sicut econtra adolescẽtes in qb⁹ viget calor nãlis sunt festini ad ambulandum: ⁊ discurrẽdũ. Accidia ergo ẽ qdam frigiditas spũalis seu defectus amoris spũalis ⁊ feruoris diuini ex quo aia nõ monet vel cuz difficultate monet ad bene opandum. Jõ Bernardus in quadũ epla ait. Accidia ẽ animi qdam languoꝛ cũ legere nõ libet: orare nõ delectat: meditatio/nes solicite nõ sentiũtur. Tertiũ notandũ q triplex est tediũ. s.

Primũ ꝑsentis vite.
Scõm tribulatõis ⁊ angustie.
Tertiũ actionis Vtuose.

Primũ ẽ tediũ pñtis vite. Et õ hoc dicebat Job.x.c. Tedet aiam meã vite mee. hoc tediũ ẽ qdã tristicia õ vita pñtis i q̃ qs nollet eẽ. Et si hoc ꝓcedit ex desiderio celestis pꝛie ⁊ dei amo re ꝓfiderãdo q̃ dulce sit: q̃ suave: q̃ vtile vi/dere deũ: eo frui: scõꝝ angeloꝝ agminib⁹ inter esse ad qõ obtinẽdũ fact⁹ est hõ. Et quanta hic fit obscuritas mẽtis ex ignorãtia de deo: quãta

pericula

pericula: quãta ipuritas: quãta instabilitas cor/dis: bona est talis tristicia. Sz hẽ tediũ de vita psenti q nõ hz qs illã ꝓsperitatẽ quam vellet illos honores diuitias ⁊ voluptates quas cupit cũ videt ⁊ audit alios ꝓsperari honorari ditari: ⁊ ex hoc ita cõtristaꝛ q vellet nõ viuere vilipen dens cõditionẽ suã. Et cũ ita deicit mẽte vt ra/tione deliberata nõ esse in mũdo appeteret: vel nõ fuisse natũ: vel vt animal brutũ affectãs mo ri quacũq; morte etiã i malo statu aie eẽt: istud tediũ accidia mortalis. Secũduz est tediũ tri/bulationis ⁊ angustie er tristicia q̃ qs angustia tur ex magnitudine vel multiplicitate aduersi/tatis sue vel alioꝝ. Et siquidẽ si tristicia ⁊ anxietas sit solũ ſm primũ motũ seu sensualita ẽ: hu/mana tentatio est ⁊ veniale peccatũ vel nullum. Et ꝓfecto viri aliq̃ hoc tediũ patiunt vñ Apls secunde ad Cozin. i. c. Supra moduz grauati sum⁹. s. ex tribulationib⁹ ita vt nobis tederet vi uere. Sed si tristicia sit tanta vt absoꝛbeaꝛ ratio: ita q ꝓpterea dimittant necessaria bona cũ ꝓ/posito nũq; benefaciendi accidia est mortalis: de qua Apls prime ad coꝛ. 7. c. Tristicia hui⁹ seculi mortẽ operaꝛ. s. aie. Tertiũ est tedium actionis ⁊uose: cũ qs tristaꝛ seu anxiaꝛ ꝓ aliq̃ bono opere qđ oporteat eũ facere: q ibi hz labo rare: puta in dicendo officiũ: oꝛãdo: ieiunando in faciendo aliquã obedientiã ⁊ hmõi. Hoc in currit populus hebꝛeoꝝ in deserto: vt eniz dici tur Numeri. 21. Cepit populus tedere ꝓpter laborẽ itineris. Dum ergo itur p desertũ pnie seu religionis seu vite p̃sentis statũ ex laboꝛib⁹ operũ bonoꝝ frequenter incurriꝛ tediũ ⁊ anxie tas. Et p̃cipue hoc euenit in oꝛone. Sz vt hie/ronym⁹ dicit de conse. di. 5. c. Mõ mediocriter Melioꝛ est triũ psalmoꝝ decantatio cuz coꝛdis puritate ⁊ iocunditate q̃z totius spalterij modu latio cũ anxietate atq; tristicia.

Qđ accidia aliq̃n oriaꝛ ex cõplexione coꝛpo/ris ⁊ inoꝛdinatione cibi ⁊ instigatione diaboli.

Capitulum. .2.

Ecundũ mysteriũ declarandũ de acci/
s dia dicit oꝛiginationis: habet eniz ori/ginez hoc viciũ in tribus.

Primo ex coꝛporis cõplexione.
Secũdo ex cibi inoꝛdinatione.
Tertio ex diaboli instigatione.

Primo ex coꝛporis cõplexione. Mã melan colici inclinaṅ ad tristiciã ex humoꝛe melanco/lico q superabũdat in eis. Et partim flegmatici vñ aliquãdo studiose oportet eos q̃rere aliqua subleuatiua tristicie ne nimietate absoꝛbeaṅ ⁊ inducaṅ ad desperationẽ vel transferantur ad delectabilia mundi. Mã vt dicit ꝓuer. 17. cap. Spiritus tristis exiccat ossa. vñ Joꝝ cassianus assimilat accidiã vermi q dicit tarlus: q. s. gene ratur in ligno intimo ⁊ rodit paulatim medul/laz ⁊ vigoꝛẽ ligni: quo coꝛroso ⁊ euacuato om/ne pondus vel ventus vel pcussio frangit lignũ immo er se frangit ⁊ ruit edificiũ desup. Sic ac cidia nascit ex intimis anime ⁊ paulatim cõsu/mit vigoꝛẽ spiritus ⁊ seruoꝛẽ quo subtracto etiã absq; vento tentationis p se ruit i aliqđ magnũ malũ. Secũdo accidia habet oꝛtũ ex cibi inoꝛ dinatione cũ. s. qs plus debito comedit aut ni/mis excedit in abstinentia: ſm. n. Tho. 22. q. 35. arti. 1. Passiones appetitus sensitiui vt tri/sticie ⁊ alie in se possunt esse peccata venialia et inclinant aiam ad mortale. Et qz appetit⁹ sen/situus habet oꝛganũ coꝛporale sequit q̃ per ali quaz coꝛporalẽ indigentiã hõ fit habilioꝛ ad ali quod peccatũ. Et ideo põt cõtingere q ſm ali/quas mutationes coꝛporales certis tẽpoꝛibus ꝓuenientes aliqua vicia nos magis ipugnẽt. Omnis autẽ coꝛporalis defectus de se ad tristi ciam disponit. Et ideo ieiunantes circa meri/diez quãdo incipiũt sentire defectũ cibi ⁊ vrgeri ab estu solis magis ab accidia ipugnaṅ. vnde Cassian⁹ dicit. Ecce demoniũ meredianũ de q̃ loquit ꝓpheta. Nõ timebis a demonio meri/diano: qz. s. in meridie ieiunãtes tentat. Ter/tio accidia oꝛtũ hz ex diaboli instigatiõe. Insti/gat diabol⁹ ⁊ tentat de hoc vicio ⁊ p̃cipue dũ nt mie quieti videt hoies deditos: vt. n. ingt Ca/to. Mã diuturna ges vicijs alimẽta ministrat. vnde in tertio lib. Regũ legit: q Salomon dũ structure tẽpli ⁊ edificioꝝ iactauit in statu gra/tie fuit. Sz cũ se dedit qeti seductus a mulierib⁹ luxurie vacãs tẽplũ idolis fabꝛicauit. Simili/ter Dauid vt habet secũdi Reg. xi. ⁊. 12. c. cuz remansit in hierusalẽ in quiete cõmisit adulte/riuz cũ bersabee. Jdeo Hiero. ad rusticũ mo nachum ait. In desidertjs est omnis ociosus. Egyptioꝝ monasteria hunc moꝛem tenent vt nullũ absq; laboꝛe ⁊ opere suscipiant: nõ tã pro pter vite necessaria q̃z ꝓpter anime salutẽ: ne va getur mens pniciosis cogitationibus: ⁊ instar fornicãtis hierusalem omni trãseunti diuaricet pedes suos. Et beatus Franciscus in regu/a fratrũ minoꝝ dicit. Fratres illi qb⁹ gr̃am dedit dñs laboꝛandi laboꝛent fideliter ⁊ deuote ita q excluso ocio aie inimico sancte oꝛonis ⁊ deuo/

ktonis spiritū nō extinguant. Et Hiero. de cō se. di. 5. c. Nunq̄. facito aligd operis vt semp diabolus te inueniat occupatū. Et extra de renunciatione. c. Nisi cū pridez. §. Verū. O cio sitas t voluptas sunt arma hostis antiq ad miseras capiendas animas. Et Joānes cassian⁹ in collatiōib⁹ patrū. Apud egyptū ab antiquis patrib⁹ facta est sententia operantē monachum vno demone pulsari: occisum vo innumeris spiritib⁹ deuastari. Et iz ociositas filiā sit accidie tū diabolus octosum in accidia cōfirmat et instigat vt ei⁹ tediū ad omne opus bonuz augeatur. Legit in vitis patrū q cū beatus Antoni⁹ tentatione accidie vexaret cepit clamare ad dñz dicens: dñe volo saluus fieri sed non pmittunt me cogitationes mee. Et subito vidit iuuenem pulcherrimū q angelus erat ponentē se ad sedē duz t ad laborādū sportas t inde ad modicum surgere ad orādū. Et itez post parū reponētez se ad operandū t postea surgentē ad orandum. Cūq̄z pluries alternatis vicib⁹ ad vtrūq̄z se posuisset demū dixit angelus: sic fac t saluus eris

Qō homo pōt fugere accidiā p oronē t meditationē ac frequentationē sacramēti.

Capitulum .3.

Ertiū mysteriū declarādū de accidia dr remediatio. Et iz multa sint ꝫ accidiaz remedia tamē p nūc sufficit ponere tria

Primū est deuota oratio.
Secūdū diligens meditatio.
Tertiū sacramentoz frequentatio.

Primū remediū est deuota oratio. h docuit xp̄s discipulos dormientes p tristicia. Vt dicit Matth. 26. c. Vigilate t orate ne intretis in tētationē: q̄si diceret oratio vos iuuabit ne succūbatis tētationi accidie q̄ subintrat mētes vras. Idē etiā ait loquēs de tribulationib⁹ i fine mūdi. Orate ne fiat fuga vestra hieme vel sabbato Matth. 24. c. Hiems est frigida t in sabbato est ociū t reges: vult ergo dicere: orate ne fugiatis. i. opus bonū deseratis ex accidia q̄ ꝑpue nit ex frigiditate diuini amoris t ocio seu gete corporali. Multū. n. valet nō soluz ꝫ accidiā iz cōtra q̄cūq̄z pctā t q̄slibet tentatiōis fidelis bu milisq̄z oratio. Ideo Hiero. ad eustochiuz ait Nec cib⁹ añ sumat nisi oratione p̄missa: nec recedat a mensa nisi gratie referant creatori. Nocubus bis terq̄z surgēdū reuoluēdū de scriptur is qō memoria teneam⁹. Egredientes hospiciū armet oratio. Redeuntib⁹ de platea occurat oratio anteq̄z sessio nec p̄ius corpusculū regescat q̄z aīa pascat. Nec ille. Secūduz remediuz ꝫ accidiā est diligens meditatio p̄cipue vite t passionis xp̄i. vñ ad hebreos. 12. c. Paulus ait. Recogitate eū q talē sustinuit aduersus semetipsuz ꝫdictionē. s. xp̄m vt non fatigemini animis vris deficientes. s. p̄ tedio. Hoc faciebat deuot⁹ Bernardus q dixit. Quādiu vivero memor ero laboz quos xp̄s sustinuit i p̄dicando fatigationū: in discurrēdo tentationū: in ieiunādo vigilaz: in orādo lachrymaz i cōpatiendo. Recordaboz etiā doloz cōuicioz spuoz colaphoz subsannationū t clauoz horūq̄z similiū. Aliogn requirit a me sanguis iustus q effusus est sup terrā. Meditatio etiam supplicij futuri t p̄mij supni multū reuocat aiam ab accidia t tedio. Quis est. n. tā inhers vel delicat⁹ q nō libenter laboret qñ inde sciret acgrere maximuz lucrū t pmāsuz t euadere supplicīū eternuz. Legit in vitis patrū. Cū gdā interrogasset beatuz achillē dicens. Cur sedens in cella mea accidiā patioz. Rñdit ei senex: q nōdū vidisti requiē quā speram⁹: nec tormētū qō timemus Si. n. ca inspiceres diligēter. s. p meditationez t vermib⁹ plena esset cella tua vsq̄z ad collū etiā in ipsis pmanēs sine accidia iaceres. Tertiū remediū ꝫ accidia est sacramentoz frequētatio t p̄cipue sacramēti eucharistie: sm Damascenuz. Sacramētū istud est carbo ignitus q excutit omnē torporē mentis t gaudere t delectari facit in dño. Vñ in figurā dicit tertiū Reg. 19. c. Qō cū eēt helias sessus ex tedio p̄secutionis iezabel vxoris achab Regis israel obdormiuit subter vnā iuniperiuz: cui apparuit angel⁹ dñi excitans eū a somno q cōsurgens vidit ad caput suū panē subcinericū adeo sibi miraculose paratuz t vas aque comedit t bibit. et cuz itez obdormisset angel⁹ secūdo excitauit eū dicēs. Surge comede grādis. n. restat tibi via. Qui surgens itez comedit t ambulauit i fortitudine cibi illi⁹ vsq̄z ad montē dei. Heliaz designat dei seruū q ex tribulationib⁹ t vexationibus carnis attediatus: aliquādo laborib⁹ t tentationib⁹ obdormit vt nihil ei libeat facere. Sz instigatione angeli boni mens excitat vt sumat sacramētum eucharistie figuratū p panē subcinericiū. Hoc ergo sumpto fortificat t cōfirmat cōtra accidiā vt incedat viriliter p desertū huius mūdi vsq̄z ad vitā eternā. Ad quā nos pducat iesus filius dei qui est benedictus in eternū. Amē.

Feria quarta quinte hebdomade. De negligentia prelatoruz t episcoporum.

Sermo

Oportet operari opa eiꝰ q̄ misit me. Vba sunt redēpto/ris nostri originaliter Joh. 9. ca. ⁊ in euāgelio hodierno. Cō stituti sunt in ecclesia dei ꝓlati: qbꝰ cura animaꝝ cōmissa est vt laborēt ⁊ vigi/lent sup gregem. Sicut docuit eos xp̄s exem/plo q̄ tā feruentissime laborauit ꝓ salute hoiuꝫ vt eiā mozi nō recusauerit. Ipse fuit ille pastoꝛ bonus q̄ posuit ꝓ ouibꝰ animā suā. Propterea dānabilis est ⁊ periculosa valde in ꝓlatis negli gentia. Quibꝰ dicit illud primi paralipomenō 29. c. Nolite negligere: vos eniꝫ elegit deus vt stetis coꝝ eo. s. ꝓ salute populoꝝ. Hinc aug. ad valeriū di. 40. c. Ante oia ait. Nihil i hac vi ta facilius leuius ⁊ acceptabilius hoibꝰ epi ꝓ/sbyteri aut diaconi officio. Sed si ꝓfunctoꝛie. i. negligenter atq̄ adulatorie res agat nihil apud deū miserius tristius atq̄ dānabilibꝰ. Quia ve ro hec negligētia oit ex accidia de q̄ dixim⁹ in p̄cedenti ſmone. Jccirco hodierna die de illa tractabim⁹ q̄ in nōnullis vtinā nō multis ꝓla tis reperitur. De quibus distinguemus tripli/cem negligentiā.

Prima dicit prouisionis.

Secūda inquisitionis.

Tertia correctionis.

Qualiter epi negligētes nō ministrāt vt de bent subditis sacramenta ⁊ doctrinam ac tpalia bona. Cap. .I.

Prima negligētia ꝓlatoꝝ vel epoꝝ di/citur ꝓuisionis. Hec est cū nō ꝓuident subdi tis sicut debent. Mā tenent epi ministrare sub ditis precipue tria. s.

Sacramenta.

Documenta.

Temporalia bona.

Primo tenent ministrare sacramēta. Et q̄ ꝓter sacramentū ordinis ⁊ confirmationis alia sacramēta ministrari possunt ꝓ alios sacerdo/tes inferiores: vigilare dz epūs vt tales idonei sint ⁊ sufficiētes. Circa sacramētū vo ordinis. Primo dz epūs ꝓuidere vt diligenter exami/nent ordinādi. Et si de more illi⁹ diocesis ē vt ꝓ archipresbyterū vel archidiaconū vel ꝓpositū examinent: h nō obstāte dz ipse alios cū predi/cis assumere examinatores sacerdotes timora tos ⁊ prudentes viros gnaros diuine legis et exercitatos in ecclesiasticis sanctionib⁹ q̄ ꝓmo/uendos examinent: vt dicit. 24. di. c. Quādo Et precipue debent examinari de etate legitima. Sufficienti litteratura ⁊ mozū honestate. Hec requirunt in ꝓficiendis qb⁹. s. iniungitur cura animaꝝ. Extra de electione. c. Cū in cunctis. Et vt notat glo. in dicto. c. Quādo examinatio fienda est ante diē ordinationis. De etate autē credere debet ꝓsentanti ordinādū nisi ipse ma nifeste sciat cōtrariū vel per se vel ꝓ aliū: vel ha beat aspectū, nimis puerilem, ꝓpter qō merito posset dubitari. Et tunc requirat aliqō testimo niuꝫ vicinoꝝ vel cōsanguineoꝝ. De dispensa tione autē habita sup hoc a papa nō habet cre/dere nisi hoc oīdat. Pōt tamē credere si ꝓso/na est multū fide digna. Quātuꝫ autē ad ordi nes minoꝛes nō requirit determinata etas dū modo exordat infantiā. Mā vt dicit de tpib⁹ oꝛ dinationuꝫ li. 6. c. Nullus. in glo. Septennij pōt cōferri tonsura. 28. di. c. De hijs. 70. di. c. In singulis. Minoꝛi vo nō pōt nisi vellet in/trare religionē. De lr̄atura autē q̄ta esse debeat nō ē bene clax. Et q̄tū ad subdiaconatū ⁊ dia conatū oportet q̄ saltē sciat bene ⁊ expedite le/gere: ne faciat ꝓfusionē coꝝ populo. Et q̄ sciat bene inuenire ⁊ dicere officiū cū ad hoc teneat. Alias si nō habet moduꝫ adiscendi ipsum vel q̄ nō habet cōmoditatē breuiarij vel q̄, nescit per se vel cum alio nullomodo debet ordinari. Alias talez scientez admittens vel ordinās vi/detur peccare mortaliter cū det illi occasionem quottidie delinquendi ꝓpter omissionē officij. Et vt dicit glo. in. c. Cuꝫ sit. extra, de etate ⁊ q̄li tate ⁊ ordine preficiendoꝝ. Eoipso q̄ ordina/tus apparet idignus ⁊ ordinans similiter. 81. di. c. Tantis. in fine. Quantū ad sacerdotium videt necessariuꝫ q̄ saltim sciat grāmaticā ⁊ p̄/cipue si est sacerdos secularis q̄ tales exponū/tur cōmuniter ad curā animaruꝫ que male pōt exerceri absq̄ lectione libroꝝuꝫ. Quantuꝫ aūt ad bonitatem vite nisi sit manifestus peccatoꝛ dignus est reputandus: vt. ca. Vnico. Extra de scrutinio in ordine faciendo: debet tamē epi scopus admonere oēs ordinādos vt confiteā/tur ante ordinis susceptionē. Itē debet inter/rogare si legitim⁹: q̄ si illegitim⁹ nō pōt, pmo/ueri ad aliquem ordinez fine dispensatione vel episcopi quo ad minoꝛes: vel pape quo ad supe riores. Nisi esset religiosus qui ratione religio nis in huiusmodi nō indiget dispensatione. Alias ordinans talez illegitimū sciēte peccat mortaliter ⁊ ordinatus erit suspensus. Jtem si

subdiaconatū ⁊ supra non dz aliquem clericuz
seculare ordinare sine titulo alicui⁹ vl beneficij
vel altaris vel saltum patrimonij alias ipe ordi
nator haberet sibi, puidere. Extra de pbendis.
c. nō liceat. c. Eps. Et lz exēpti hēant cōiter p
ulegia q nō debēat exaiari, ppter quod supfici
aliter pōt transiri in examinatōe ipsoz. Tamē
qz frequnter abutūtur pntantes ieptos puta ha
bentes defectū etatis vel nimis ignorātes ideo
nō icōgruū est si in huiusmōi examinētur. arg.
xi. q. 3. c. Priuilegiū. Scdo dz, puidere eps
vt sicut ipe abstinet ab omni vitio symonie: vl
qō hz spēm vel scrupulū eius ita ⁊ faciant exa
minatores ⁊ notarios ab huiusmōi abstinere.
Et pcipue ab illa corruptela qua solent notarij
antecz scribāt ordinādū seu pntandū epo pete
re certā pecuniā. Quod exp sse, phibetur. I. q. 2
c. Sicut epm. Extra de symonia. c. I. Et quā
uis post ordinatōem factā pro littera testimoni
ali ordinis recepti possz notari⁹ moderatuz qd
a corpore ab ordinato, p suo laboze qñ nō ē sa
lariatus ab epo fm glo. dicti. c. Sicut epz. Tū
tutius ēt abstinere vt cessaret oē scrupulum ⁊
pcipue cū multū accipiūt ⁊ ordinator vel exami
natores pticipant de lucro. Torcia Yo vl cerei
sponte oblati recipi possūt. Et q nolūt dare nō
sunt cogēdi. Tertio eps faciēs ordinatōes i
pncipio ⁊ ante oia faciat gnālem admonitōem
⁊ exhortatōem ad ordinādos: vt deuote susci
piāt ordines cū per huiusmōi applicenť ad di
uina mysteria sicut angeli. Et ideo conētur vi
tā tenere angelicā pcipue vt caste viuant ⁊ fre
quētent cōfessionē ⁊ pcipue cū habent exercere
actus ordinū suoz. Et q nō omittat officiuz di
uinū ⁊ huiusmōi. Deinde ad cautelā absoluat a
vinculo excōicatōis suspensionis ⁊ interdicti a q
bus pōt ordinādos. Quarto eps ordinans
cōferat ordines illis q sūt de sua dioceſi vel, alt/
is de licentia sui epi. Mā vt scribit i. c. Eos. de
tpibus ordi. li. 6. Epi qui sciēter ordinant clerī
cū alienū p annū a collatōe ordinū sunt suspī si.
Et postz suspēsio fuerit manifesta poterūt sub
dita sine ipsoz licentia a vicinis epis ordinari.

Attendat ēt diligenter eps vt nō faciat defe
ctū in exp̄ssione formaz vel collatōe istrumen
toz ipsoz ordinū. Et pcipue sit cautus in ordi
ne sacerdotij: q in calice sit vinū cū aqua ⁊ sup
p patenā hostia. Et q ordinādi sacerdotes tāgāt
patenā ⁊ calicē. Et q imponat manū sup capi
ta eoz. Et vt dicit gl. in. c. Presbyter. Extra
de sacramētis nō iterādis. Sacerdotibus ⁊ di
aconib⁹ man⁹ imponit. 23. di. c. Quozūdā. Et
eoz cōsecratio filis ē. 16. q. 1. §. Ecce euidēter
Sed dzia est qz eps ⁊ oēs pbyteri q ibi sūt su
per caput ipsi⁹ presbyteri ordinādi man⁹ impo
nūt. 23. di. c. Presbyter. Diaconus Yo solus
eps: eadē di. c. Diaconus. Ista aūt ordinatōe
facta dicat secretas morose ⁊ fortiter vt ordina
ti ad sacerdotium possint cū eo dicere cū habe
ant concelebrare cū eo nō tñ q istud sit de sub
stantia ordinatōis vel q oporteat supplere illō
si nō dicerēt cū eo. Demū in fine misse ad be
ne esse solēt epi se recomendare ordinatus ⁊ in
iūgere ēsdam missas sacerdotibus. Alijs aliaz
oratōes pro ecclia dei, p sūmo pontifice: p ipo
⁊ pro bono statu ciuitatis. Hec dcā sūt quoniā
plerīq omittūt ex negligentia seruare q a patri
bus tradita sūt in administratōe sa cramēti ord
nis. Scdo tenētur epi mistrare suis populis
documēta. Notēt ipsi qd scriptum ē in. c. inter
cetera. de officio ordi. ⁊ audiant apostolos quo
rūt vires gerūt dicētes. Actuū. 6. c. Nō ē equū
nos relinquere Yhū dei ⁊ ministrare mensis.
⁊ dns iclus apostolos dixit Marci vltio. Prae
dicate euāgeliū oi creature. Si dumittam⁹ istā
cōscientijs platoz videāt ipsi qūo clamāduz sit
ab eis cōtra lupos. Tertio tenētur epi mini
strare suis subditis tpalia cū possūt ⁊ abūdant.
De qbus dr in sermōe de auaritia clericorum
Sed aduertant ne vtanť negligētia obseruādi
ecclie statuta. Et primo ne cōferāt beneficia in
dignis qd, phibetur. 61. di. c. In sacerdotibus
Scdo nō plura vni: sed singula singulis di. 70
c. Scoz. extra de pbēdis. c. Dz intñ. Et quā
uis solus papa dispenset vt qs habere possit plu
res ecclias curatas: vt plures dignitates vt in
c. De multa. extra de pbendis. Et in benefici
is simplicibus pluribus, habendis eps valeat
dispensare vt dicit glo. in. d. c. Tamē sine cau
sa rōnabili dispensando nō est sine pctō dūm⁹
clericus exuriat alius aūt ebrius sit. Pōt autez
eps ecclias curatas duas vnire ex cā rōnabili
pura, pper exiguitatē: qz vna non sufficeret ad
sustentatōem vel, ppter raritatē clericoz ⁊ hu
iusmōi accedente tamē cōsensu patronoz si ha
bent patronos. Et hoc vel simplr vel ad vitam
sacerdotis eas habētis. Et sic poterit absq aliq
pape dispensatōne qs habere duas curatas: qz
vt vna reputatur. Tertio attēdat vt non cō
ferat regimē parrochialis ecclesie ei q nō attigit
annū. 28. quod si fiat collatio nō valet: vt patet
extra de electōe. li. 6. in. c. Licet. ⁊ i. c. Nemo.

Nam vt

Nam vt dicit Blo. in. c. ex rõne. extra ð etate ⁊ qualitate ⁊ ordine p̃ficiendoꝝ. Pueri nõ reputãtur idonei ad beneficia curata. extra ð prebẽdis. c. Super. Sed ad bñficia simplicia fic. 77. di. c. In singulis.

Qualr epi ⁊ prelati negligentes nõ ingrũt defectus subditoꝝ. ⁊ de visitatõe fienda. p ipsos. Cap. .2.

Ecũda negligentia epoꝝ ⁊ aliorum p̃
s latoꝝ dicitur ingsitõis. Multi. n. negligẽtes sunt ad igrendã vitam subditoꝝ. Nam vt dicit gl. in. c. Quotiẽs. extra de symonia. Prelatoꝝ est ingrere de excessibus subditoꝝ. extra de officio ordinarij. c. 1. xi. q. 3 c. Precipue. Vnde dixit dñs Ezechieli in p̃sona p̃latoꝝ. Ezechielis. 3. c. Fili hois speculatorem dedi te domui israel. i. plebi tibi cõmisse ad ituendum facta eoꝝ. vnde si dicente me ad impium ait dñs. Morte morieris tu nõ annũciaueris vt reuertat ab iniqtate sua ipse in iniqtate sua morietr: sanguinẽ Vo suum idest morte de manu tua regram. Quãdo. s. ex negligẽtia tue ingsitionis ⁊ admonitõis nõ ẽ reuersus ad pniam. Dicit aũt deus ad impium morte morieris qñ peccat mortalr. Hoc. n. ipse dicit per scripturas. ⁊ ideo dz̃platus iquirere ð vita subditoꝝ: vt qñ põt pcipere aliquod criminale in eis admoneat. vnde dicitur diligenter cognoscas vultuz pecoris tui: idest conuersatõez subditi interiorem ⁊ exteriorem. Nam vt dicit regula iuris. Nõ põt esse iusta excusatio pastoris si lupus comedit oues extra de reg. iur. c. quãuis. Et, pterea ordinatum ẽ vt eps visitet plebem sibi cõmissam ad minus semel in ãno vel pluries si opus fuerit. x. q. 1. c. Decernimus. ⁊. c. epm. ⁊. c. Placuit. ⁊. c. Regenda. ⁊. 28. q. 2. c. Nõ sel. extra de hereticis. c. Ad abolendam. Ista tamẽ visitatio fienda ẽ cum charitate nõ tyrãnide: vt dicitur. x. q. 3. c. Cauenduz. neqz cũ onere multaꝝ expẽsaꝝ: vt dr̃ in. c. cum apostolus. extra de censib⁹. ⁊ qz nõnulli visitant cã lucri ideo in. c. Romana. extra de censibus li. 6. p̃cipitur sub determinatõe maledictionis eterne vt epi visitantes nihil recipiãt pter, pcuratõem victus cũ familia sua ab ecclesiis quas visitant: ⁊ nõ visitantes nihil pcipiãt. Visitat nãqz medicus egrũ ad curandũ. Amicus sociũ tribulatum ad cõsolandũ. Sicut tres amici iob. Visitat pastoꝝ gregem ad congregãdum ⁊ defensandũ. Sic prelati debẽt subditos visitare ad curandas ifirmitates vitiozum ad subleuandas necessitates miserozum: ad vniendum ⁊ regulandum actiones subditozum ⁊ sic vtiliter visitẽt. vnde. 1. q. 1. c. Placuit dicitur. Placuit per singulas ecclias epi p dioceses ambulãtes primũ discutiant clericos qũo ordinẽ baptismi teneãt vel missaꝝ ⁊ qualr que cũqz officia in eccliz pagant. Et si recte gdem i ueniãt deo gras referãt. Sin aũt minime: docere debẽt ignaros ⁊ hoc mõis oibus pcipe: sicut antiq canones iubent.

Qualr prelati ⁊ epi negligentes non corrigũt excessus delinquentium q corrigi debẽt aliquãdo blande: aliquando seuere. Ca. .3.

Ertia negligẽtia prelatoꝝ ⁊ epoꝝ dr̃
t correctõis. dũ nõnulli nõ corrigũt defectus quos reptũt in visitatõe. Sciẽduz tñ qp in huiusmodi correctõe, dz prelatus aliquãdo misereri delinqntibus: sed nõ oibus. Maz recognoscẽtibus defectũ suũ sine accusatione ⁊ se humiliantib⁹ miserendũ. Vnde Hiero. de pe. di. 1. c. Importuna, ait. Vbi peccator intelligens vulnus suũ tradit medico se curandum illi non ẽ Vga necessaria sed spũs lenitatis. Et silr illa q̃ cõmittũtur ex fragilitate nõ ex habitu ata malicia nec sũt scandalosa possũt ⁊ debẽt misericorditer puniri: vt habeẽ di. 50. c. Tua. Cõtumacib⁹ Vo ⁊ ex supbia peccãtibus non ẽ miserendũ. vnde Gzego. 2. q. 4. c. Quanto ait. In contumacia pfistentibus seueros esse non conuenit. Fz illud Virgilij. Parcere subiectis ⁊ debellare supbos. Silr nõ est miserendũ his q opantur inigtatem post plures admonitões. vnde Siricio⁹ papa ait. 82. c. Plurimos. F erro necesse ẽ vt abscindant vulnera q̃ fomẽtozũ nõ sumperint medicinã. Idẽ. 16. q. 1. c. In canonibus. ⁊ de electõe. c. Cum in cũctis. Et, pterea in. c. Sicut. extra de cohabi. cle. ⁊ mulr. dicuur. Subdiaconi: diaconi ⁊ presbyteri concubinas retinẽtes post monitõem suspendi debent ab ecclesiasticis beneficijs ⁊ si suspẽsi non se correxerint ppetuo sũt pziuãdi. Ibi glo. assignat rõem: qz crescente contumacia crescere dz pena. Extra vt lite nõ cõtestata. c. Dñi. Et. ff. de penis. l. Relegati. Et iterum extra de cohabitatõe clericoꝝ ⁊c. in. c. Si aũt scribit. Si clerici fornicarias detinẽt siue in minoꝝib⁹ siue in maioꝝibus ordinib⁹ post trinã monitõem ipo licẽtur beneficijs ⁊ fructib⁹ ecclesiasticis. Et in. c. Si quisqz adhuc ita dr̃. Sigs sacerdotum suspectus de fornicatõe cũ aliqua post trinã monitõem inuenitur fabulari cũ ea ⁊ aliquo mõ cõ

uersari excõicetur ⁊ mulier canonice iudicetur glo. Hoie sacerdotum itelligũtur ẽt iferiores q̃ iferiora itelligũtur in supioribus. 93. di. c. le gimus. 14. q. 1. c. ¶Denale. Et super vbo iudicet. ait glo. idest in monasterio ponat. 33. di. c. fraternitatis. vel excõicetur si hoc publicũ est vt extra de sniã excõicatõis. c. Si cõcubine. Similiter nõ ẽ miserendũ hijs qui opant̃ inigtatẽ ifectiuã alioꝝ vt sũt heretici de q̃bus diximus i sermone de superbia hereticoꝝ. Vt igitur dicit textus in. c. Irrefragabili. extra de officio ordinarij. ¶Prelati debẽt intendere correctõi ⁊ emẽdatõi subditoꝝ: alias requirũtur sanguis eorũ de manibus suis. vbi glo. Durum verbum ẽ istud p̃z prelatis negligẽtibus. Sz vt dicit gl. in. d. c. Irrefragabili. Cum eps ẽ negligẽs i correctõe subditoꝝ vis corrigẽdi vel puniẽdi deuoluit ad archiepm. 9. q. 3. c. Cum sim⁹. Oꝑtur itaq̃ prelati opa xpi: qui eos posuit vt essent lux mũdi ꝑ debitũ dispensatõem oĩum supradictoꝝ. Quod si fecerint grãm xpi cõsequentur. Quam nobis oĩbus largiat. Amen.

Feria. 5. q̃nte hebdẽ. De negligẽtia clericoꝝ Sermo vigesimusterti⁹.

agnificabant

deũ. Scribunt hec vba Luce. 7. c. ⁊ in euãgelio hodierno Spectat p̃cipue ad clericos deputatos cultui diuino magnificare deũ. Ipsi eqdẽ suscepẽrũt officiuz in terris qõ angeli ⁊ dñi exercent in celis. Et ꝓpter eoꝝ nã clericalẽ ad grandẽ dignitatẽ sũt sublimati. Quibus dicitur istud ¶Petri ꝓme sue canonice. c. 2. Vos estis genus electũ regale sacerdotiũ gens scã populus acq̃sitõis. Verũtamẽ q̃plures ingrati deo q̃ ad ipsoꝝ officiũ ptinet plus q̃z negligenter si dici põt exoluũt. Quapp in p̃senti sermone de negligẽtia clericoꝝ tractãduz cẽsui q nõ magnificãt deũ sicut decet. Distinguem⁹ aũt triplicẽ illoꝝ negligentiam.

¶Prima dicit laudatõis.
Scda deuotionis.
Tertia ꝯtatõis.

Q̃ clerici negligẽtes nõ laudãt deũ i. 7. horis canonicis q laudandus ẽ oze ⁊ vocalr: ⁊ de cantu officij ac de omissione. Cap. .I.

Prima negligentia clericoꝝ dicit laudatõis. hec ẽ dũ recusant dicere canõicas horas ad q̃s tenẽt. De q̃b⁹ dicit illud p̃s. Septies i die laudẽ dixi tibi. Has horas instituit ecclesia vt dicant a clericis ad laudãdũ deũ ꝑ bñficijs suis. Inter q̃ maxima sũt bñficiũ creatõis septẽ dieb⁹ expletũ: vt p̃z Beñ. 1. c. Et bñficiũ redẽptõis septẽ quodãmõ horis pactũ. ¶Matutinali vz ꝓma tẽ. Sicut in officio crucis cõmorat. glo. Vo in. c. ¶Presbyter. Extra d cele bratõe missaꝝ. dicit q̃ septẽ sũt hore cãonice sicut septẽ sũt dona spũs sci: ⁊ septẽ dies seculi: ⁊ septẽ etates mũdi. Et. 7. petitões i oõne dñica. ¶Prima hora ẽ matutinũ. 2. ꝓma. 3. tertia. 4. sexta. 5. nona. 6. vespe. 7. cõpletoriũm. De his ita tradũt doctores q̃ oẽs ordinati i sacris s. in subdiaconatu ⁊ supra tenẽt ex p̃cepto dicere oẽs horas: vt p̃z extra d cele. misse. i. c. Dolentes. Quilibz ẽt clericis bñficiati ẽt i minoribꝰ ad id tenẽt. Et q̃z aliq dicãt q̃ tales possint per alios officiare seu ꝑ alios dicere horas ⁊ p̃cipue si cã studij vel alia iusta cã sint absentes ⁊ p ido neũ substitutũ officiẽt ecclesiã. Tñ Jo. andree sup. c. ¶Presbyter. d cele. miss. dicit theologos tenere q̃ cũ istud sit on⁹ pso̲ale videt q̃ ꝑ alios solui nõ possit. Et idẽ in nouella ait. libẽter vidẽrẽ q̃ fauoze studij statuerẽt ecclia: q̃ clerici in minoribꝰ bñficiati saltẽ nõ curati occupati bono zelo ad studiũ tenẽtes vicariũ excusarenẽ ab horis dicẽdis dicẽdo officiũ btẽ Vginis. Tenent ẽt ad horas religiosi, pfessũ quoꝝ religio ad act⁹ vite cõtẽplatiue ẽ instituta ⁊ p ecclesiam cõfirmata. Et hoc rõne sue pfessionis. Q̃z nõ solũ sũt istitute huiusmõi religiones ad orãdũ pticulariter ꝑ se: sz ẽt ad orãdũ ꝑ salute vniuersali fideliũ. Ad huiusmõi aũt oꝛõem. s. ficndã in psona toti⁹ ppli xpiani ꝑ vtilitate oĩuz sũt istitute spãliter hore canonice. Ex quo dicit ¶Petr⁹ de palude quẽlibz religiosuz ꝓfessũ teneri ad horas. idẽ dcit Aug. d anchona i li. de ecclesiastica ptãte. Addẽs q̃ ẽt cõuersi tenẽtur ad horas: q̃ eoip̃so quo applicati sũt totalr ad dei cultũ hñt beneficiũ iterptatiue. s. viuẽdi ex elemosynis vel de reddit⁹ monasterij vel d q̃stib⁹ q eis cõcedũt ab ecclesia rõe applicatõis ad cultũ diuinũ. Sz ꝑ spũali exercitio bonaꝝ mẽtiũ tria sũt i hac ꝑte dubia declaranda.

¶Primũ vtꝝ de⁹ sit oze laudandus.
Scõm vtꝝ cãt⁹ in officio diuino sit cõmẽdãd⁹
Tertiũ vtꝝ q omisit officiũ debeat illũ supplere

¶Primũ dubiũ ẽ. An deus sit oze laudãdus? Et arguit̃ q̃z nõ. ¶Primo q̃ aristo. dicit in ꝓmo ethicoꝝ. Optimoꝝ nõ est laus: sz maius aliq̃d ⁊ melio⁹. Sz deus ẽ sup eia optima. Ergo deo nõ debẽt laus sz aliq̃d maius laude. Secũdo q̃ deus mẽte colitur magis q̃z oze. vnde

¶Mathei

Mathei.15. Xp̄s allegauit dictū Esaie. Po/
pulus hic labijs me honorat: cor aūt eoꝝ longe
ē a me. Ergo laus dei magis cōsistit in corde
q̄ꝫ in ore. Tertio ad hoc hoīes ore laudant̄ vt
ad meliora ꝓuocent̄. ꝟm illud Ouidij in li. de
tristib⁹. Deīqꝫ nō ꝑuas aīo dat gl̄ia vires. Et
secūda facit pectora laudis amor. Sꝫ deus per
Vba hoīum nō ꝓuocat̄ ad meliora: tū qꝛ imu/
tabilis: tū qꝛ optimus ē. Ergo deus nō est lau
dādus ore. Rn̄det Tho. 22. q. 91. ꝙ verbis
alia rōe vtimur ad deum ⁊ alia rōe vtimur ad
hoīem. Ad hoīem vtimur Vbis vt cōceptū no
stri cordis exprimam⁹. Et iō laude oris ad ho
minē vtimur: vt vel ei vel alijs inotescat ꝙ bo/
nā opinionē de laudato habem⁹: vt per hoc ēt
ip̄m qui laudatur ad meliora ꝓuocem⁹ ⁊ alios
apud quos laudat̄ in bonā opinionē ⁊ reuerē/
tiā ⁊ imitatōem ipsius iducamus. Sꝫ ad deuꝫ
vtimur Vbis nō qdem vt ei q ispector ē cordi
um nostros cōceptos manifestem⁹: sꝫ vt nosip
sos ⁊ alios audiētes ad eius reuerētiā induca/
mus. Et ideo necessaria ē laus oris nō qdeꝫ ꝓ
pter deū sꝫ ꝓpter ip̄m laudantē cui⁹ affect⁹ exci/
tat̄ ad deū ex laude ipsius ⁊ inquātū hō ꝑ diui/
nā laudē affectu ascēdit in deū. Interim ēt per
hoc retrahit̄ ab his que sūt cōtra deū. Proficit
ēt laus oris ad hoc ꝙ alioꝝ affectus ꝓuocatur i
deū. vnde dicit̄ i ps. Benedicā dn̄m in oī tp̄e
semp laus eius in ore meo. In dn̄o laudabitur
aīa mea. ⁊ postea subdidit: audiāt masueti ⁊ le
tent̄. Ad primū ergo arg. dicit Tho. ꝙ d̄ deo
possumus dupl̄r loqui. Vno mō q̄ꝫtum ad ei⁹
eēntiam. Et sic ē incōprehensibilis ⁊ ieffabilis
⁊ maior omni laude. Debent̄ aūt ei ꝟꝫ hāc opa
tōem reuerētia ⁊ latrie honor. Alio mō possu/
mus loq de deo ꝟm effectus ipsius q in nostraꝫ
vtilitatē ordinātur. ⁊ ꝟm hoc debet̄ deo laus.

Ad scd̄m arg. dicit Tho. ꝙ lꝫ deus sit corde
laudādus: tn̄ valet exterior laus oris ad excitā
dū iteriorē affectū laudantis ⁊ ad ꝓuocādū ali/
os ad dei laudē vt ē dcm̄. Et sic ēt soluit̄ tertiū
qꝛ deum nō laudamus ꝓpter vtilitatē suā sꝫ ꝓ
pter nostrā. Scd̄m dubiū fuerit vtrū cant⁹ in
officio diuino sit cōmēdandus. Et qdā dicunt
ꝙ nō. Nam hieronym⁹ di. 92. c. Cantātis. di
cit. Deo nō voce sed corde cantandū nec in tra
gedoꝝ modū guttur ⁊ fauces medicamine lini
ende sunt: vt in ecclesia theatrales moduli au/
diantur ⁊ cantica. Et Gregorius prefata. 92.
distin. c. In sancta. plerunqꝫ fit vt dum blan/
da vox queritur congrua vita negligatur ⁊ can
tor minister domini moribus stimulat cum po
pulum vocibus delectat. Alij dicunt ꝙ cantus
assumendus sit in diuina laude. Naꝫ Ambro
sius cantum instituit in ecclesia mediolanēsi vt
refert Aug. 9. confessionuꝫ. Dicit ergo Tho.
ꝙ cantus ille qui fit ad finem vanitatis ⁊ vano
modo ad officium diuinū nō est assumendus.
Sed cum cantus ordinatur ad dei laudem lici
tus est: quoniam ꝟm diuersas melodias sono/
rum animi hominum diuersimode disponun/
tur: vt patet per Philosophum. 8. politice. ⁊
Boecium in prologo musice. Et sic per cantū
animus prouocatur ad deuotōeꝫ. vnde Aug.
dicit in. 10. confessionuꝫ. Adducor cantandi cō
suetudinem approbare in ecclesia vt per oble/
ctamenta aurium: infirmorum animus in affe
ctus pietatis assurgat. Et de seipso dicit. 9. lib.
confessionum. ꝟ leui in hymnis ⁊ canticis tuis
suaue sonantis ecclesie tue vocibus cōmotus.

Tertium dubium fuit vtrum qui omisit offi
cium teneatur illud supplere. Ad hoc respon/
det Tho. in quolibetis. ꝙ sicut in officijs diui/
nis exoluendis obseruanda est congruitas lo/
ci ita etiam congruitas temporis: que obserua
ri non posset si oporteret iniūgere omittenti ꝙ
horas diceret quas omisit. ꝟ orte enim in com
pletorio diceret. Jam lucis orto sidere. Et i tē
pore paschali officium dn̄ice passionis quod vi
detur absurdum. Et ideo nō videtur eē iniūgē
dum ꝙ easdeꝫ horas repetat sed aliquid ad lau
dem diuinā ꝑtinēs. hoc ē. n. cōe in oī officio di
uino laus dei ⁊ suffragium fidelium. puta ꝙ di
cat psalmos pniales vel vnū psalterium plus ⁊
minus ꝟm delicti qualitatem q̄ꝫuis. n. esset de/
bitor officij qꝛ tp̄e debito officij pretereunte iam
ē impotens ad soluendū tp̄e debito. Ideo ē ei
alia pnia iniungenda. Quare si quis ꝑ annuꝫ
dimiserit officium nō obligatur ꝙ totum dupli
cet. Sed in aliud potest cōmutari qꝛ magis pla
cebit deo ⁊ minus tedium esset penitenti. Ar/
chidiacon⁹ etiam in rosario di. 91. pniaꝫ huius
modi dicit esse arbitrariam. Notandū insu/
per ꝟm Guillielmum. ꝙ si dicens officiuꝫ ali
qua verba pretermittit non oportet ꝙ propter
hoc a capite resumat disturbando totum offici/
um. Immo si dicendo in choro cum alijs ex ali
qua necessitate intermisit psalmum vel lectio/
nem ⁊ huiusmodi: ⁊ non aliter potest omissum
supplere nisi subtrahendo vocem ab adiutorio
chori melius est ꝑtrāsire q̄ꝫ offm̄ chori minuer̄
Pōt tn̄ aliqd ꝓpter hoc post officiū supplere.

Et ꝯ̃uis oĩa ꝑdicta de nẽgligẽtia diuine laudis ad septez canonicas horas sint relata. Tamen dubitãt aliq. An peccet sacerdos q̃ sine cã omittit quottidie celebrare. Et opinio quorũdã fuit q̃ mortaliter peccat q̃ ex negligẽtia dimittit quottidie celebrare. Sed opinio ista nimis ẽ dura: ideo nõ tenet. Alij dicũt q̃ non peccat q̃ dimittit celebrationẽ nisi populũ habeat sibi ꝓmissũz: vel ex obediẽtia teneat celebrare. Sz cõtra istaz opinionẽ dicit Tho. in. 4. di. 12. ī tertia parte. q. 80. q̃ cũ sacerdoti data sit ptãs nobilissima reus negligẽtie erit nisi illa vtaꝫ ad honorem dei ꝫ saluteꝫ animaꝫ viuoꝝ ꝫ defunctoꝝz nisi sorte aliqs ex familiari cõsortio spũs sancti dimitteret. Secꝰ est de alijs actibꝰ ordinis q̃ pertinent ad corpꝰ xpi mysticũ vt ligare soluere baptizare ꝫ docere. Maz q̃ nõ teneꝫ alis ꝑlatione vel subiectione põt ab illis actibꝰ cessare. Celebrare aũt teneꝫ vt deo sacrificiũ reddat etiã si nulli hominũ teneaꝫ. Quare videꝫ q̃ saltim teneaꝫ q̃libet sacerdos celebrare in ꝑcipuis festiuitatibus. Albertus dicit q̃ mediũ tenere beatũ ẽ. s. aliq̃n celebrare aliq̃n dimittere nisi officiũ exigat vt omni die dñico celebret. Sz beatius ẽ quotti die deuote celebrare cũ ꝑ hoc sibi ꝫ multis valde ꝑsit. Vñ Amb. de cõ. di. 2. c. Si quotiens Ego q̃ quottidie pecco quottidie debeo accipe medicinã. Et idẽ: accipe quottidie q̃ tibi ꝑsit. Sed sic viue vt quottidie possis accipe. Hec ille: que intellige de cõsilio nõ de ꝑcepto.

Qualiter aliqui clerici ex negligentia circa diuina sunt ideuoti corde ore ꝫ corporali gestu.

Capitulum. .2.

Secunda negligẽtia clericoꝝ dicit deuotionis. Hec est duz indeuote celebrãt diuina officia. In q̃b tripler deuotio requirit. Prima est verbalis.
Secunda corporalis.
Tertia mentalis.

Prima deuotio q̃ requirit dũ diuina officia celebrant dicit ẏbalis. Debet enim officiũ dici distincte ꝫ aperte cũ tumore ꝫ reuerẽtia dei. Cõtra q̃ aliq offendunt dũ dicũt ẏba nimis festinanter ꝫ cõfuse: ita q̃ si sint duo vel plures vnꝰ nõ expectat aliũ. Nonulli ẏo dicũt sincopizando dimittendo ẏba vel versus vel syllabas: vt audiut aliquos: q̃ dũ vellent dicere: deꝰ in adiutoriũ meũ intende. Dicebant: deꝰ imidintende Et in inuitatorio officij beate ẏginis. Aue maria stecũ. Et in missa. Sanctus sanctus scũs sabaoth. Pleniimnicelsis. Et in officio mortuoruz existente funere in ecclesia cantoꝝ icipiebat. Pater noster. Et statiz. Et ne nos inducas in tentationẽ. Nota tñ ꝼm Henricũ de gandauo in quolibetis q̃ dũ vnus chorus dicit vnũ versum alius aliũ: estimãdũ est singulos totũ dixisse: qz ecclesia sic ordinauit. Ex quo dicto scrupulose ꝫ irrationabiliter mouent illi qz facunt sibi cõscientiã nõ dicendi q̃d inchoat ab officiatore vel cantore vel ab alijs q̃b cõmittit ẏsus inuitatorij ꝫ hmõi. Plerigz insup ī officio vana ꝫ extranea intermiscent. Alij ẏo sunt q̃ duz cantaꝫ officiũ vlulant vt canes trahunt caudas cũ longo flatu ꝫ alia similia faciunt q̃ irreuerentiaz sapiunt ꝫ indeuotionẽ. Secũda deuotio que requirit dũ celebrant diuina dicit corporalis. Hã vt Dama⁹ inquit. Quia ex duplici natura cõpositi sumꝰ corporali videlicet ꝫ incorporali. Duplicẽ deo honorẽ referre debemꝰ spũa lez. s. ꝫ corporalẽ. vñ Tho. 22. q. 88. dicit. Q̃d deũ ꝫ si nõ rõne sui rõne nostri etiã corporali ter reuereri debemꝰ: tũ vt honorem⁹ eũ ꝼm vtrã q̃z nostrã naturã: tũ vt p corporales motꝰ mentem nostrã excitemꝰ ꝫ inflãmemꝰ. Et ꝓpterea statutũ est vt dũ nominat iesus vnusq̃sq̃z caput inclinet: vt in. c. Decet de imunitate ecclesie li. 6. Similiter cõsueui cõseruari vt dũ dicit gloria ꝑri ꝛẽ. Incurueꝫ choꝝ in signũ humilitatis ꝫ subiectiõis. Et duz eleuat corpꝰ dñi nostri iesu christi oẽs flectant genua. Sz multi clerici et religiosi in hijs deficiũt: qñ aliq̃n stant cũ vno pede in terra altera ad choꝝ eleuato. ꝫ duz dicit Gloria patri vel oones xpi immobiles sunt. Quidã etiã dũ eleuat corpꝰ dñicũ vix vno genu ad terrã posito illud adorãt. Tertia deuotio q̃ requirit dũ celebrant diuina dr̃ mẽtalis: dz mẽs q̃zũ fieri põt vniri deo vel attẽdẽdo ad ipsuz vl ad ẏba vel ad ad sensuz ẏboꝝ. Sz multi mẽtẽ ꝫ cogitatiões suas ad vanitates dirigũt ꝫ insanias falsas. Sicut euenit ꝛpe meo cuidã sacerdoti quẽ noui: dũ ille celebraret cũ ad eũ locum attigit q̃ se ad ppm voluit vt diceret: orate fratres: tã vehemẽter animũ ad quãdã mulierẽ cõuerterat: vt q̃si ex cognitiõe illiꝰ ebrius factꝰ dixit in aduertenter ꝫ fortiter. O dio q̃to si bella

Qualiter clerici negligẽtes tractãt irreuerẽter sacra tẽpla ꝫ sacras res ꝫ sacratissimũ corpꝰ xpi

Ertia negligẽtia clericoꝝ Cap. .3.

dicit cõtractationis. Debent gdẽ ꝓtractare cũ reuerentia maxime tria.

Sacra templa. Sacras res.
Sacratissimũ corpus dñi nostri iesu xpi.

Prõmo

Primo debent cõtrectare clerici cũ reuerentia sacra tẽpla: qñ decet domũ dñi sanctitudo. Sed ex negligẽtia videnť iaz in multis locis ecclesie imunde ⁊ in ipsis reponunť vegetes frumenta blada ⁊ similia. Aliq vero die noctuq; apertas ecclesias retinent quas intrant canes illas deturpãtes ⁊ hoies de reb⁹ secularib⁹ cõfabulantes cũ tũ talia i ecclesijs fieri nõ liceat. qz vt Aug. ait. 42. di. c. In oratorio. In oratorio ꝑter orandi psallendiq; cultũ nihil penitus agatur. Vt nomini huic ⁊ opa iugiter ipensa cõcordent. Et textus in. c. Cũ ecclesia. Extra de immunitate ecclesiaz. Ecclesia dei fm euãgelicaz veritatẽ dom⁹ orationis esse dz nõ spelũca latronuz. De reparatione vo qd dicã cũ inspiciam⁹ ⁊ sepe cõfractas ecclesiaz portas: stillãtia tecta: ruentes muros ⁊ hmõi: tũ q illas repararet tenentur ad nil aliud vigilant nisi vt ꝑ se pcipiãt ecclesiaz fruct⁹. Aduertãt tũ oẽs clerici bñficiati ⁊ minores ⁊ maiores: ⁊ subditi ⁊ plati: qz scribitur in. c. i. de ecclesijs edificandis. Quicũq; ecclesiasticũ bñficiũ habent omnino adiuuẽt ad tecta ecclesie vel reparationẽ. vbi glo. Maz vbi est emolumẽtũ ibi dz eẽ onus. Secũdo debent clerici ℘tare cuz reuerẽtia sacras res: que sunt tobalee altariuz calices: corporalia. Indumenta gb⁹ ipsi vtunť ad diuinũ cultũ ⁊ similia. Sed cõsiderenť altaria in multis ecclesijs ⁊ inuenientur ibi tobalee sordidissime puluerib⁹ ⁊ stercorib⁹ vel auiũ vel murũ plene. Corporalia vo nigra ⁊ fetulenta: indumẽtaq; sacerdotalia lacerata ⁊ cuncta vt sic dicaz deturpata: q oia ex nequissima negligẽtia ꝓdeũt. Maior. n. cura est aliqb⁹ clericis de coma sua ⁊ secularib⁹ q̃z de reb⁹ sacris. Mensaz in qua deuorãt albis tobaleis ornatã esse volũt: ⁊ de vestimẽtis ecclesiasticis vsui ⁊ diuino deputatis nec minimã faciũt estimationẽ. Audite o clerici: qz extra de custodia eucharistie in. c. Relinqui. in ter. ⁊ glo. Et de cõse. di. i. c. Vestimẽta. scribiť. Vestimẽta ecclesie honesta ⁊ mũda esse debent. Tertio debẽt clerici tractare cũ reuerẽtia sacratissimuz corpus dñi nostri iesu xp̃i: vt. s. repositũ in ecclesijs custodiať caute ⁊ sub clauib⁹ in loco decenti: vt poniť in. c. Statuim⁹. Extra de custodia eucharistie. Quãta vo sit in hoc clericoruz multoz negligẽtia experientia manifestat. Jõdent operã omnes vt diuinũ cultũ exerceãt dili genter ⁊ magnificent deũ: qui est benedict⁹ in secula seculoz Amẽ.

Feria. 6. ante hebdomade. De desperatõe.

Sermo. .34.

Omine iam

d fetet qui triduan⁹ est. verba sunt Martbe de resurrectione lazari desperãtis originaliter Joh. xi. c. ⁊ in euangelio hodierno. Diffidebat Martha de resurrectione fratris sui Lazari: qz cõsiderabat fetoreꝫ exanimati cadaueris ⁊ xp̃i dei i carnati potẽtiaz nõ pensabat. Ideo xp̃s incredulitatẽ ei⁹ mode ste redarguit dixitq; illi. Si crediderís videbis gloriã dei. Sic ⁊ nonulli peccatores cũ ispiciũt fetidã animã suã obrutãq; mole magnoz criminuz desperãt ad salutẽ ⁊ vitã ampli⁹ posse redire. Et ad hoc inuigilat ille serpens antiquus hostis humani generis vt post pctã grauissima ipso cooperãte cõmissa infelices peccatores desperent. Iccirco in ꝑsenti fmone de pctõ desperationis dicem⁹. Est. n. desperatio filia accidie fm Greg. ⁊ Tho. 22. q. 20. De qua tria mysteria nobis occurrunt declaranda.

Primũ dicit varietatis.
Secundũ grauitatis.
Tertiũ remiscibilitatis.

De triplici desperatione. s. passionatoz: dãnatoz ⁊ peccatoz in qbus etiaz triplex alia desperatio ponitur. Cap. .i.

p Rimũ mysteriũ declarãdũ de desperatione dicit varietatis. Inuenit. n. triplex varia desperatio.

Prima est passionatorum.
Secũda damnatorum.
Tertia peccatorum.

Prima est desperatio passionatorũ: hec est q̃dã passio cõtraria spei. Sicut. n. spes iportat quendã accessuz. Tendit eniz sperãs in obiectũ idest rez speratã q̃ est bonuz arduũ qõ hz rõnez attractiui cũ possibilitate adipiscẽdi. Sic desperatio iportat quendã recessuz. Mã desperãs discedit a bono arduo: nõ qz nõ desideret: sz qz cõsiderat illud cũ ipossibilitate obtinẽdi. Et ideo hz rationẽ retractiui fm Tho. i. 2. Siqs ergo desperaret de eo qõ nõ est natus adipisci vel de eo qõ nõ est debituz adipisci: desperatio talis de se nõ esset pctũ. vñ si medicus desperaret de curatione alicui⁹ infirmi: vel figs agricola desperaret se fieri posse ipatorẽ aut simplex cleric⁹ papaz nõ peccant ꝓter ipossibilitatẽ cõsequendi talia. Et sic de alijs. Secunda est desperatio dãnatoz. O ẽs. n. dãnati tã demones q̃z hoies

desperati sunt scientes certitudinaliter q nunq̃ euadent penas inferni. vt dicit Beatus Tho. 22.q.18. vbi oñdit q in dãnatis non est spes. Nec obstat q in demonib⁹ sit fides lz coacta: qz inter fidẽ t spẽ est differẽtia: qz fides ẽ de rebus bonis t malis t pteritis psentib⁹ t futuris t suis t alienis. Sz spes nõ est nisi de reb⁹ bonis futuris ad se ptinentib⁹. Ideo magis pót esse fides informis in dãnatis q̃z spes: qz bona diuina non sunt eis futura possibilia: lz sunt eis absentia desperati: sunt igit dãnati de venia peccatoꝝ suoꝝ t de salute cõsequenda. Ista tñ desperatio fm Tho. 22.q.20. nõ iputat eis ad culpã: qz sunt in statu desperandi, ppter impossibilitatẽ redditus ad beatitudinez. Ideo est eis pars damnationis. Tertia est desperatio peccatorũ que triplex esse potest.

Prima miserie euadende.

Secũda venie cõsequende.

Tertia felicitatis cõsequende.

Prima desperatio est miserie euadẽde. Cũ enim vident peccatores miserias t calamitates malox q̃ incurrunt, ppter peccata eox desperãt de eo q̃ velit ipsos liberare cũ tũ legam⁹ ninivitas ad pniam cõuersos subuersionis interitũ euasisse. Et vrbẽ tpe Gregorij a pestis crudelitate liberatã, ppter deuotionẽ populi t oratones humiles in, pcessionib⁹ replicatas. et si nõ semp de⁹ clamãtes liberet ab aduersitatib⁹ vite psentis: tñ faciat hõ qõ in se est orando: iuiunãdo pia vota emittendo t similia: t cõfidat i deo ac se illi cõmittat. Innumeri vt sic dicã peccatores a grauissimis periculis infirmitatib⁹ t tribulationib⁹ liberati sunt: qz dei t beate Vginis alioꝝũq̃z sanctoꝝ implorauerũt p̃ fidũ. Secũda est desperatio venie cõsequẽde. In hãc incidunt multi dicẽtes cũ Cayn Gen. 14.c. Maior est iniquitas mea q̃z vt veniã merear. Cõsiderant enim tales peccatoꝝ suoꝝ magnitudinez multitudinẽ t vicissitudinẽ. s. q̃z grãdia sint illoruz pctã q̃z multa q̃zti sue vicib⁹ reiterata t statiz aio deficiunt t de pissimo deo male sentiũt. s. q̃ vel nolit vel non possit peccata remittere. Cõtra quos clamat omnis scriptura q̃ deũ misericordẽ t benignũ fatet qbuscũq̃z peccatoribus t quãdocũq̃z ad pniam redeuntib⁹. Et lz multas auctoritates posueriz in sermone de misericordia dei in quadragesimali de pnia: tñ ḃ loco illas repetere t alias superaddere pnecessariuz censeo vt sic terreat diabolus t abscedat a cordibus peccatoꝝ quos in desperationẽ inniti reti

nere. Audite igit t auribus pcipite felicissimũ saluberrimũ iocũdissimũq̃z nouũ. O peccatores de patre nostro quẽ offendim⁹: quẽ deseruim⁹ quẽ p tpa longissima spreuim⁹. Misericors ẽ: misericordiã offert cõuertentib⁹ ad se. De quo sic scribit Exodi. 34.c. Dominator dñe deus misericors t clemẽs patiens t multe miseratonis. Et deut. 4.c. Reuerteris ad dñm deũ tuũ t audies vocẽ eius: qz de⁹ misericors de⁹ deus tuus est. Et Eccle. 2.c. Pius est dñs t miserator t remittet in die tribulatiõis pctã. Et. 17. c. Quã magna est misericordia dei: t, ppiciatio illius cõuertẽtib⁹ ad se. Et. 18.c. Quis adiciet enarrare misericordiã dñi. Et. 51.c. Leteť aia vestra in misericordia ei⁹. Et Sap. 15.ca. Tu aũt dñe suauis t verus es t in misericordia disponens oia. Et Dauid in p̃s. 50. Miserere mei de⁹ fm magnã misericordiã tuam. Et p̃s. 38. Misericordiã t veritatẽ diligit de⁹. Et p̃s. 85. tu aũt dñe suauis t mitis t multe misericordie omnib⁹ invocantib⁹ te. Et p̃s. 88. Misericordias dñi in eternũ cãtabo. Et p̃s. 99. Lauda nomẽ ei⁹ qñ suauis ẽ dñs in eternũ misericordia ei⁹. Et p̃s. 107. Magna est sup celos misericordia tua. Et p̃s. 118. Misericordia domini plena est terra. Et. p̃s. 129. Apud dñm misericordia est t copiosa apud eũ redemptio. Et Esai. 30.c. ait. Expectat de⁹ vt misereatur. Et 35.c. Derelinquet impius viã suã t vir iniquus cogitationes suas t reuertat ad dñm t miserebit ei⁹. Et Joel. 20.c. cõuertimini ad dñz deũ vestruz qz benign⁹ t misericors est t pstabilis sup maliciã. Et Daniel. 9.c. Prosternim⁹ p̃ces in miserationib⁹ tuis multis. Et Math. 9. c. Christus dixit. Misericordiã volo. Et paulus ad ephesios. 2.c. Deus dives est in misericordia. Et de hac sunt tertus t snie dulcissime in decretis. 50. di.c. Quia tua. c. Sigs. Et. 1. q. 7.c. Sigs. Et. 2.q.1.ca. Multi. Et. 7.q.1. ca. Qui negant. Et. 22.q.4.c. Vnusqsq̃z. c. Incõmutabilis. c. Nõ semp. c. Omne. Et. 33. q.4.c. Hec aũt vita. c. Ipsa pietas. c. Si illic c. Duo ista. Et. 33.q.5.c. Si nõ lz. c. Ad fidez c. Relegẽtes. Et. 26.q.6.c. Is q.c. Agnoumus. Et. 32.q.1.c. Apud. Et. 33.q.2.c. Admonere. Et de pe. di. 1.c. Libenter. Et. c. multiplex. c. Importuna. c. Nouu. c. Quãobrẽ. c. Quia diuinitatis natura. c. Predixerat. c. medicina. c. Quẽ penitet. Et de pe. di. 3.c. Minimite. c. Ille rex. c. Talis. c. Adhuc instať. Sũt in, pmptu exẽpla tot peccatoꝝ q ad dñm redeũ

tes beni gne

les benigne recepti sunt ⁊ veniã acceperunt: vt patet in ſmone illo noſtro de miſericordia dei.

Tertia deſperatio eſt felicitatis adipiſcende. Deſperãt peccatores q̃z ſepe adipiſci regnũ celoruz: qm̃ illud nõ dat̃ ſine meritis: ⁊ vt inquit Beda: ſine meritis aliquid ſperare nõ ſpes ſz preſumptio dici dz. Quib⁹ rñdet Boñ. in. 3. di. 26. in declaratione lr̃e. Qd̃ aliqui ſunt q non habent meritũ nec in ꝓpoſito nec in effectu: hij ſunt q malefaciendo nullũ bonũ agunt: ꝓponẽtes firmiter in ſua diſſoluta vita ꝑſeuerare aſſerenteſqz. Si dederit mihi de⁹ paradiſum faciat qd̃ vult. Si dimiſerit me in infernum qd mihi. Ego vitã mutare nolo. Tales vtiqz p̃ſumptuoſi eſſent ſi ſperarent illo mõ poſſe ſaluari. Alij vo ſunt q habent meritũ in ꝓpoſito ⁊ i effectu. Hij ſunt viri ꝑfecti quales fuerũt ſancti ⁊ amici dei virtutib⁹ heroicis fulgentes q pctã oia euitãtes bonis operib⁹ vacuauerunt die noctuqz ſeruientes dño in humilitate ⁊ deuotione. Quidã autẽ habent meritũ in ꝓpoſito ⁊ ſi nõ i effectu. Iſti ſunt hoies ĩpfecti q ⁊ ſi humana fragilitate ſepius in peccata labant̃ tñ deo ſe cõmendãt vt illis ſpaciũ tribuat penitentie: frequẽtat eccleſias: largiunt̃ pauperibus elemoſynas: cuſtodiunt ſanctos dies feſtorũ ⁊ exercent alia opera bona clamantes ſemp in corde ſuo cũ publicano. Deus ꝓpiti⁹ eſto mihi peccatori: hij ſperare poſſunt nõ preſumptuoſe: qꝛ ad numerũ deuenient electoruz. Et ſiquis obiceret q̃ nullus poteſt mereri vitaz eternã quia illa eſt bonũ infinitũ ⁊ merituz noſtrũ eſt meritũ finituz ⁊ finiti ad ĩfinitũ nulla eſt ꝓportio. Reſponderi põt per ea q̃ dicta ſunt in ſmone primo quadrageſimalis de penitentia. c. 3.

Quod deſperatio grauiſſimũ eſt peccatũ ex eo q̃ ꝑ illã homines retrahunt̃ ab operibus bonis ⁊ labunt̃ in effrenata vicia.

Capitulum. .2.

Secunduz myſteriuz declarandũ de deſperatione dicitur grauitatis. Eſt quippe deſperatio graue peccatum. Vnde Hieronym⁹ ad ruſticuz monachuz ait. Nihil ſic offendit deuz ſicut cor impenitens. Solũ deſperationis crimen eſt quod veniã cõſequi nõ poteſt. Et Leo papa de penitentia diſtin. 3. c. Sceleratio. ſic Iudaz alloquitur. Sceleratior omnibus o iuda ⁊ infelicior extitiſti quez penitentia nõ reuocauit ad dominuz: ſed deſperatio traxit ad laqueum. Quaſi dicat q̃ grauius fuit peccatuz deſperationis in iuda q̃z peccata tudeoruz ⁊ alia peccata per illũ cõmiſſa. Et gloſa ſup illud Numeri. 24. capitulo. Si deſperaueris lapſus in die anguſtie minuet̃ fortitudo tua dic̃ Nihil eſt execrabilius deſperatione quaz q habet ⁊ in generabilibus huius vite laboribus et quod peius eſt in fidei certamine conſtantiam perdit. Et Hyſidorus libro de ſummo bono. Perpetrare flagitiuz mors anime eſt: ſed deſperare eſt deſcendere in infernum. Sed propter iſta querunt ſcire nõnulli vtrũ deſperatio ſit maximuz peccatoruz. Et ex auctoritatib⁹ predictis videt̃ q̃ ſic. Preterea peccatuz inſanabile videt̃ eſſe grauiſſimuz. ſm illud Hieremie. 30. c. Inſanabilis fractura peſſima plaga tua. Sed peccatuz deſperationis eſt inſanabile Vnde Hieremie. 15. capitulo. Plaga noſtra deſperabilis renuit curari. Sed cõtrarium oſtendi poteſt. Primo quia illud peccatũ videtur eſſe altero grauius quo peccãti maius nocumentum infertur. Sed ex infidelitate q̃ opponitur fidei infertur maius nocumentuz qꝛ per infidelitatẽ deſtruitur fundamentuz ſpiritualis edificij q̃z ex deſperatione que opponit̃ ſpei: ergo infidelitatis peccatuz grauius eſt peccato deſperationis. Secũdo arguitur ex ſentẽtia Ariſtoti. qui ait. 8. ethicorũ. Maiori bono maius malũ opponitur. Sed charitas eſt maior ſpe: quia vt ait Apoſtolus prime ad Corinthios. 13. ca. Nunc autẽ manent fides ſpes charitas tria hec. Maior autẽ horuz eſt charitas. Ergo odiũ dei oppoſituz charitati eſt grauius deſperatione oppoſita ſpei. Reſpondet Thomas 22. queſtione. 20. q̃ peccata que opponunt̃ virtutibus theologicis ſunt ſm ſuum genus alijs peccatis grauiora: cum enim virtutes theologice habeant deum pro obiecto peccata eis oppoſita important directe ⁊ principaliter auerſionez a deo. Si eniz eſſe poſſet conuerſio ad bonuz cõmutabile ſine auerſione a deo q̃zuis eſſet inordinata nõ eſſet peccatuz mortale. Et ideo illud quod primo ⁊ per ſe habet auerſionẽ a deo eſt grauiſſimuz inter peccata mortalia. Virtutibus autez theologicis opponunt̃ infidelitas deſperatio ⁊ odiuz dei. Inter q̃ odium ⁊ infidelitas ſi deſperationi comparent̃ inuenientur ſm ſe quidem ideſt ſm rationẽ ꝓprie ſpeciei grauiora. Infidelitas enim ꝓuenit ex hoc q̃ voluntas hominis ipſi diuine bonitati cõtrariatur. Deſperatio autẽ ex hoc q̃ hõ non ſperat ſe bonitatem dei participare. Ex q̃ patet

q̄ infidelitas ⁊ odiū dei sunt ꝑ deū ſm q̄ in ſe ē Deſperatio autē ſm q̄ eius bonuz participat a nobis. vñ maius peccatū eſt ſm ſe loquēdo nō credere dei veritatē vel odire deū q̄z nō ſperare cōſequi gloriā ⁊ gratiā ab ipſo. Sz ſi cōparetur deſperatio ad iſta duo pcta ex pte noſtra ſic deſperatio eſt periculoſior q̄ ꝓ ſpez reuocamur a malis ⁊ introducimur in bona ꝓſequenda. Et ideo ſublata ſpe i affrenata hoics labunt vicia ⁊ a bonis opib⁹ retrahunt ⁊ ſic ſoluunt obiecta.

Dō deſperatio pctū ē graue: tū ſi de illa hō peniteat remittit a deo. Cap. .3.

Ertiū myſteriū declarādū de deſpera-
t tione dicit remiſcibilitas. Jn quo exq̄rere libet. An peccatū deſperationis ſit remiſcibile. Et qbuſdā videt q̄ nō eo q̄ ē pctū in ſpiritū ſanctū: vt docet Magiſter in. 2. diſt. 43. Et peccatū in ſpiritū ſanctū eſt irremiſſibile Sz q̄ de hac materia diffuſe tractauim⁹ in ſmone de miſericordia dei in quadrageſimali de penitentia. Jdeo ꝓ nunc tantū notabim⁹ illud q̄ ponit Tho. 22. q. 14. Dō de peccato in ſpirituz ſanctū tripliciter doctores loquunt. Primi doctores antiq vt Athanaſius Hilari⁹ Ambro. Hiero ⁊ Criſo. dicunt peccatū in ſpiritū ſanctū eſſe q̄ ad litterā aliqd blaſphemā dicit ꝑ ſpiritū ſanctū ſiue ſpiritus ſanctus accipiat ſm q̄ ē nomen eſſentiale cōueniens toti trinitati. Cui⁹ q̄libet pſona ⁊ ſpiritus eſt ⁊ ſanctus ſiue put ē nomen pſonale vnius in trinitate pſone. Et ꝛz h̄ diſtinguit Adath. 12. c. blaſphemia ꝑ ſpiritum ſanctū ⁊ blaſphemia ꝑ filiuz hominis. Mā xp̄s operabat q̄dā humanitus comedēdo ⁊ bibendo ⁊ ſimilia. Quedā diuinitus miracula faciēdo ⁊ ꝓ operationē ſpiritus ſancti quo ꝛz humanitatez erat repletus. Judei autē primo qdem dixerāt blaſphemiā in filiū hominis cū dicebāt cū voracē potatorē vini ⁊ publicanoꝝ amatorē Poſtmodū aūt blaſphemauerūt in ſpiritū ſanctuz: dū opa q̄ ipſe opabat virtute ꝓprie diuinitatis ⁊ ꝓ operationez ſpiritus ſancti attribuebāt principi demonioꝝ ⁊ ꝓpter hoc dicunt in ſpirituz ſanctū blaſphemaſſe. Aug. autē lib. de verbis dñi blaſphemiā vel peccatū in ſpiritū ſanctū dicit eſſe finalē impenitentiā q̄. ſ. aliqs pſeuerat in peccato mortali vſq̄ ad mortē. Dō qdez nō ſolū Vbo ozis fit ſed etiā Vbo cordis ⁊ operis. Hoc aūt verbū ſic acceptū dicit eſſe ꝑ ſpirituz ſanctū q̄ eſt cōtra remiſſionē peccatoꝝ q̄ fit ꝓ ſpiritū ſanctū q eſt charitas patris ⁊ filij. Nec hoc de⁹ dixit iudeis quaſi ipſi peccarent in ſpiritum ſanctū. Modū. n. erāt finaliter ipenitētis. Sed admonuit eos ne taliter loquētes ad h̄ p̄uenirent q̄ in ſpiritū ſanctū peccarent. Alij Vo dicūt peccatū in ſpiritū ſanctū eſt q̄ aliqs peccat cōtra appꝛopꝛiatū bonū ſpiritui ſancto: cui appꝛopiat bonitas ſicut patri appꝛopiat potentia ⁊ filio ſapientia. Vñ peccatū in patre dicūt eſſe peccatū ex infirmitate: ⁊ peccatū in filiuz quādo peccat ex ignorātia. Et peccatū q̄ peccat ex certa malicia. Et nota q̄ nō dicit ex malicia ſed ex certa malicia. Mā vt refert Boñ. in ſcō diſt. 43. q̄ ⁊ ſi malicia cōcurrere poſſit ad omne peccatuz nō tñ ſemp facit peccatū in ſpiritū ſanctū. vnde ſi aliqs ſenez q nō habet appetitū ſoznicā di excitaret carnē ſuā vt ſoznicaret nō diceret in illa ſoznicatione peccare in ſpiritū ſanctū q̄uis illud peccatū cōmitteret ex induſtria ⁊ q̄dā malicia. Peccare ergo ex certa malicia eſt cū cōtēnunt ⁊ abiciunt illa q̄ electionē peccati pñt ipedire ſicut ſpes ꝓ deſperationē: ⁊ timoꝛ ꝓ ꝓſumptionē: q̄. ſ. timoꝛ ⁊ ſpes ſunt effectus ſpūs ſancti in nobis. Deſperatio ergo eſt peccatū in ſpirituz ſanctū q̄ repugnat ſpei ⁊ cōtemnit miſericordiā ⁊ bonitatē dei. Ad ꝓpoſitū ꝓncipale redeuntes dicim⁹ vt etiā poſui in illo ꝓtacto ſmone de miſericordia dei: q̄ pōt hō q̄diu in hac vita de deſperatione penitere ⁊ penitenti nūq̄z venia denegat. Jbi oia expreſſa ſunt que nolo ſcribēdo itez replicare. Sz ꝓ cōſortatiōe deſperatoꝝ vt nunq̄z ſi ſe corrigere volūt ⁊ ad penitentiā reuerti diffidāt de bonitate dei. Jnducaz exēplū notabile qd̄ recitat in legenda ſancti Baſilij: vir qdā venerabilis noie heraclius filiā vnicā habebat quā dño cōſecrare decreuerat. Sed diabolus humani generis inimicus hoc aduertēs vnum de ſeruis p̄dicti heraclij in amoꝛe puelle plurimū inflāmauit. vez cū ipoſſibile cerneret vt ipſe q ſuus erat in amplexus tā nobilis puelle accedere poſſet. Ad quendaz maleficū acceſſit pecuniā ꝓmittens vt ſibi ferret opē. Cui malefic⁹ dixit. Si vis mittā te ad diabolū meū dñm. Et ſi feceris q̄ ipſe iniunget tuū deſideriū obtinebis. Rndit iuuenis faciā vt dicis. Jlle igit epiſtolā ad diabolū miſit: ⁊ eā ꝓ p̄dictuz iuuenē in hec Vba deſtinauit. Quoniaz qdē mi dñe oportet me feſtināter ⁊ ſolicite q̄ſq̄z a chriſtianoꝝ religione abſtrahere ⁊ tue addūcere voluntati vt pars tua quotidie multiplicet miſi hunt iuuenē amoꝛe captū ardentiſſimo talis puelle: poſtulo vt ſuuz deſideriū aſſequat vt i iſto gloꝛier ⁊ alios tibi ꝛcetero valcā agregare

Et dans ci

Et dans ei epistola dixit: vade & tali hora noctis sta super monumentum gentilis. Et ibidē demones aduoca & hanc chartā in aera exalta & statim aderūt tibi. Qui vadēs demones iuocabat & chartā per aera eiciebat. Et ecce adest princeps tenebraꝝ multitudine demoniorꝝ vallatus. Qui cū eplam plegissz ait ad iuuenē: credis ne q̄ tibi possim, pdesse vt tuam compleas voluntatē. Qui ait. Credo dñe. Cui diabol⁹. Abnegas xp̄m tuū. Qui ait: abnego. Dicit et diabolus. ¶Perfidi estis vos xp̄iani q̄ q̄n me opus habetis ad me venitis: q̄n aūt desideriū vestrū cōsecuti estis stati me negatis & ad xp̄m vestrꝝ acceditis. Ille āt q̄ clemēs ē suscipit vos Sz si vis vt tuā cōpleā volūtatem fac mihi manu tua scriptū in quo cōfitearis te abrenūciasse xp̄o & baptismo & xp̄iane pfessioni & me⁹ sis seruus & mecū in iudicio cōdemnādus. Qui statim manu, ppria scriptum fecit. Continuo ergo diabolus accersiuit spūs qui erant super fezmatōem iubēs eis vt ad predictam puellā accederent & coꝝ eius in amorē iuuenis instāmarēt Qui accedentes coꝝ eius adeo succenderunt vt puella se in terrā ,piceret & ad patrē lamentabilr exclamaret. Miserere mihi pater q̄ dire torqueoꝝ ,pter amorē talis pueri aut illi vrorē me trade: aut post modicū mortuā me videbis & pro me in die iudicij rōem reddes. Nō dolēter audiens pater tandez eam vxorem illi dedit Ac vniuersam substantiam tribuit dicēs: vade filia vere misera. Cū ergo illa cū viro maneret pcepit & aliorꝝ relatu cognouit q̄ iuuenis ille ecclesiā non itroibat nec se cruce signabat. Cum Xo hec viro suo suspirās & dolēs narrasset ille q̄z negare non posset apuit sibi per ordinē cuncta que fecerat. Quod illa audiēs vehementer igemuit & ad dñm basilium pperauit: eiq̄z oia q̄ viro & sibi acciderant retulit. Basilius aūt ē iuuenē vocās dixit: vis fili reuerti ad dñm. Cui ait. Vtiq̄z domine sed nō valeo q̄ diabolo suz pfessus & xp̄m abnegauī & de hoc scriptuz manu ,ppria feci & diabolo ip̄m dedi. Cui basilius Nō sit tibi cure. Benignus ē deus reuertentibus ad se. Et cōtinuo apprehēdēs puerꝝ signū crucis in eius fronte fecit & ip̄m per tres dies reclusit. ¶Postea eū visitauit & dixit. Quō habes fili. Qui ait. In magna sum vexatōe. Nā clamātes diaboli & terrentes me scriptum ostēdūt & dicūt. Tu venisti ad nos: non nos ad te. Et dixit sanctus. Noli timere fili tm̄modo crede. Et dans ei modicā escā & signās & claudēs hostiū abijt & pro eo orauit. ¶Post aliquos dies iterum visitauit & ait. Quomodo habes fili Qui ait. A lōge clamoreſ eoꝝ & minas audio sz eos nō video. Et dans ei iterꝝ escam faciensq̄z signū crucis iterum eum reclusit & p eo orauit Et quadragesimo die rediēs dixit. Quō habes fili. Rndit bene habeo sancte dei: vidi te hodie in visu pugnantē pro me & diabolum vincētez ¶Post hec eum educēs oēm clerum & religiosos & pplm conuocauit, & omnes pro eo orare admonuit tenēsq̄z manū iuuenis ducebat eum ad ecclīaz. Et ecce diabolus cū multitudine demonū ad eum venit & visibilr apprehendens iuuenē conabat eū trahere de manu basilij. Et cepit clamare ille. Sancte dei adiuua me. Et tā ta eum improbus instantia aggressus est vt et scō impelleret. Qui ait ad eum improbissime Non sufficit tibi ,pditio tua nisi & dei mei tentes plasma. Diabolus dixit ad eum multis audietibus. ¶Preiudicas mihi o basili. Tūc oēs exclamauerūt. Kyri eleison. Dirit̄q̄z ad euz basilius. Increpet te dñs diabole. Qui ait. Nō abij ego ad ip̄m sed ipse venit ad me. Ecce scriptum eius in manu mea habeo. Et orāte basilio & tendente in celum manus. Ecce charta p aerem delata: & ab oibus visa venit & imposita ē in manib⁹ basilij. Quā suscipiēs dixit iuueni Cognoscis has litteras frater. & ille. Etiaz domine. & frangens basilius scriptum & bene instruēs illū & regulam sibi dans reddidit eū vxori sue. Ecce quāta ē bonitas sūmi dei q̄ neminē vult pire. Speremus ergo in illum & non confundemur sed habebimus eius grām quaz nobis largiatur. Amen.

Sabbato ante dominicam de passione. De iusticia contra negligentiam ministroꝝ eius.

Sermo trigesimusquintus.

Adicium meum vexꝝ est. verba sunt redemptoris nostris originalr Joānis. 8. c. & in euangelio hodierno. Quia dormit iusticia & terra multiplicātur vbiq̄z iniq̄tates malorꝝ. ¶Per petrām q̄dē ipsi absq̄z timore pctā: Sz fieri non pōt absq̄z culpa rectoꝝ reipublice ac quozūcūq̄z maiorꝝ iusticie itermissio. Nam deum imitari debent cuius ministri sunt vt contra publice delinq̄ntes dum opus ē potentie brachium extendant. Et cū sepe in hoc deficiant ex animi remissione & pusillanimitate. Decirco in pre-

senti sermone de negligẽtia ministrorꝝ iusticie dicemus. ℙro qua consutanda de iusticia tria ꝓponemus mysteria declaranda.
ℙrimũ dr cõmendationis.
Scõm partitionis.
Tertium contrariationis.

Quid sit iusticia. Et qũo cõmendatur in oĩ bus scripturis diuinis et humanis. Et de tri plici eius acceptione.

Capĩ .I.

ℙrimũ mysteriũ declarandum de iusti p cia dr cõmendationis. In quo prĩo vi deamꝰ. Quid sit iusticia. deinde quo modo ab oibus cõmendat scripturis. Licero igitur in epistola de casu reipublice: sic diffinit iusticiã. Justicia ẽ cõstans ⁊ perpetua volũtas ius suũ vnicuiqꝫ tribuens. Que ℣ba ponunt instituta de iusticia ⁊ iure. ⁊. ff. de iusticia ⁊ iure l. iusticia. ℙro qua diffinitõe plenius itelligen da. Notanduꝫ ſm Ric. in. 3. di. 33. Et Tho. 22. q. 58. Et. I. 2. q. 112. Quod iusticia sumit triplr. ℙrio cõmunissime pro qualibꝫ rectitu dine animi. Et hoc mõ quelibet ℣tus ẽ iusticia q̃dam qr quelibet ℣tus ẽ aliqua animi rectitu do. Et de hac dicit Anselmꝰ in li. de veritate. Justicia ẽ rectitudo volũtatis. Et sic iusticia est facere bonũ ⁊ declinare a malo ſm Aug. Et ꝺ hac xp̃s dixit Math. 6. c. ℙrimũ querite re gnũ dei ⁊ iusticiã eius. Hoc ẽt modo iusticia i portat rectitudinẽ ordinãtem actum hois in cõ paratõe ad bonũ ꝓpriũ cũ. ſ. homo ordinatur per ℣tutem que bonum facit hñtem. Et hanc Ari. 5. ethicoꝝ appellat iusticiã methaphoricã.

Scõo sumitur iusticia cõiter ꝓut iportat re ctitudinẽ ordinãtem actum hois in comparati one ad bonũ cõe multitudinis. Et sic dicit iusti cia legalis. Tertio nõ sumit iusticia ꝓprie ꝓut portat rectitudinẽ ordinãtem actum hois i comparatõe ad alium singularem hoiem. ⁊ sic est iusticia particularis ⁊ est ℣tus cardinalis.

Quocũqꝫ itaqꝫ sumatur iusticia multa laude extollitur in scripturis diuinis ⁊ humanis. vn de Dauid ita ait p̃s. 33. Oculi dñi sup iustos. Et p̃s. 36. Justi aũt hereditabũt terrã. Et p̃s. 91. Justus vt palma florebit. Et p̃s. 111. In memoria eterna erit iustus. Et Sap̃. ꝓuerbi orꝝ. x. c. Benedictio dñi super caput iusti. Et c. 12. In semita iusticie vita. Et. c. 14. Justicia eleuat gentẽ miseros facit pplos peccatum. Et c. 15. Qui segtur iusticiã diligetur a deo. ⁊. 16. c. Initiũ vie bone facere iusticiã. Et eccl̃iastici 4. c. ℙro iusticia agonizare pro aĩa tua ⁊ vsqꝫ ad mortẽ certa pro iusticia ⁊ deus expugnabit ꝓ te inimicos tuos. Et. 20. c. Qui opatur iusti ciã ipse exaltabitur. Et ℙaulus ad ephesios. 6 c. Induti lorica iusticie. Et ad philippẽses. 1. c. Repleti fructu iusticie. Et. 1. ad Timotheũ. 6. c. Sectare iusticiã. Et Cassiodoꝝ ĩ eplĩ. Acq escite iusticie q̃ mũdus letatur. Et Anselmꝰ in li. cur deꝰ hõ. Justicia ẽ animi libertas tribuẽs vnicuiqꝫ ſm ꝓpriam dignitatẽ maiori reuerẽ tiã pari cõcordiam: minori disciplinã: deo obe dientiam: sibi sanctimoniã inimico patientiam egeno opẽ misericordiã. Et textus. 12. q. 1 c. Cum deuotissimã. Sũmuꝫ in rebus bonuꝫ est iusticiã colere atqꝫ sua cuiqꝫ iura seruare. et Aug. li. 4. de ci. dei. Amota iusticia quid aliꝺ sunt regna nisi latrocinia. Et Macrobius li. primo de somno scipionis. Si nec iusticia non solum respublica: sed nec exiguꝰ hoium cetus: nec qdem parua domus constabit. Et Licero li. 1. de officijs. Justicie ℣tutis splendor ẽ ma rimus ex quo boni viri noiantur. ⁊ Salustius in catilinario. Labore ac iustitia respublica ex creuit. ⁊ aristo. 5. ethicoꝝ. ℙreclarissima ℣ tutum videt esse iusticia ⁊ neqꝫ hesperus neqꝫ lucifer ita admirabilis. ⁊ in politice. Sicut pse ctum oium aialium ẽ homo: ita a lege ⁊ iusticia sepatum pessimũ oium. ⁊ Señ. in li. de quatu or ℣tutibus. Justicia diuina lex ẽ ⁊ vinculum societatis humane. ⁊ Cypꝛianꝰ in li. de duode cim abusionibus. Justicia ẽ pax populoꝝ: tu tamẽ patrie: imunitas plebis munimentũ gen tis: cura languoꝝ: gaudiũ hoium: tempies aeris ⁊c. Et vt ꝺcludamꝰ laudes iusticie adest saluatoꝝ noster qui Mathei. 5. c. dixit. Beati qui esuriũt ⁊ sitiũt iusticiã qñ ipsi saturabũtur. Sed qdam p̃conia iusticie audiẽtes arguer co nãtur ꝓbantes q̃ iusticia nõ possit eẽ in hoibꝰ sed in solo deo. Nam vt dictũ est in ꝓncipio huius capituli. Justicia ẽ cõstãs ⁊ perpetua volũtas. Sed in solo deo ẽ volũtas perpetua: ergo in solo deo erit iusticia. Ad hoc rñdet Tho. 22. q. 58. Quod volũtas põt dici perpe tua duplr. vno mõ ex pte ipsius actus q̃ perpe tuo durat. Et sic solius dei volũtas ẽ perpetua alio mõ ex parte obiecti: qr. ſ. aliquis vult per petuo facere aliquid. Et hoc regrit ad rõem iu sticie. ſ. q̃ homo hẽat volũtatem ꝑpetuo ⁊ i oi bus iusticiam cõseruãdi. ℣tus ergo iusticie et colẽda ẽ: qr in auctentico vt oẽs obediãt iudici ꝓuicie in ꝓncipio coll. 5. vocat ℣tus pfectiſſi

ma in

ma in suplatiuo gradu qui oēs excedit ⁊ nullꝰ
eū. ff. de ỽbo. obli. l. Ubi aūt. circa pncipiū.
Rō ē qz cetere ỽtutes pfuit habēti. Justicia
ỽo omnibus.

De inocentia: fidelitate: ⁊ seueritate: que sūt
tres ptes iusticie. Capᵒ. .2.

Secundū mysteriū declarandū de iusti
cia dr̄ partitionis. Et Iz a Macrobio ⁊
a Tullio diuerse assignentur partes iu
sticie ac plures. Nos tñ de tribus tantum dice
mus.

¶Prima dr̄ innocentia.
Secda fidelitas.
Tertia seueritas.

¶Prima pars iusticie dr̄ inocētia. de hac Lac
tantiꝰ li. 3. ait. Inter sūmas hoīs ỽtutes ino/
centia numerat. Et vt tgit Tullius in qōnibus
iusculanis. Innocētia ē affectio talis animi q̄
nemini noceat. ⁊ Ambrosiꝰ. 22. q. 4. c. Inno
cēs aut. Hoc ē inocētē eē ignorare qd noceat.
De hac adhuc dicit Señ. in li. de clemēna. pe
stifera vis ē valere ad nocēdū. Ad hāc inocen
tiā spectat hodio hr̄e pctā. vñ. 86. di. c. Culpā
dr̄. ¶Primꝰ gradꝰ innocētie ē odisse nefanda.
Jō dauid q dixerat. Judica me fm inocentiaz
meā ipse dicit. Jnigratē odio habui ⁊ abhomi/
natus sū. ad inocentiā adhuc ptinet defendere
loco ⁊ tpe bonos ⁊ cohibere malos. Uñ Am
brosiꝰ li. 2. de officijs ait. Justus vt fis nō solū
nō nocebis: Iz inocētē ꝓhibebis. ¶Propterea
nō fuit inocēs pilatꝰ q̄uis dixerit inocens ego
sū a sanguine iusti huiꝰ Mathei. 27. c. qz po/
tuit iudeos cohibere a malicia eoꝝ ⁊ non fecit.
¶Iz āt deo ista inocētia q dicit in ps̄. Innocē
tes ⁊ recti adheserūt mihi. Secda ps̄ iusticie
dr̄ fidelitas. De hac Tullius in ꝓmo d officijs
ait. F ūdamētum iusticie ē fides. i. cōuēcoꝝ cō
stantia ⁊ ỽitas. Jō Saꝑ. puer. 28. c. ait. Vir
fidelis multū laudabit. Et Tullius li. 2. de of/
ficijs. Nulla res vehemētius rēpublicā conti
net q̄ fides. Hec vtiq; necessaria ē iter viruz
⁊ vroꝛē. iter mercatores iter artifices: iter ci/
ues ⁊ iter oēs. De fidelitate cōmēdat a Vale/
rio li. 6. in rubrica. de iusticia. Crassus roma/
nus cuius q carbōis nomē iſesto aio vtpote ini
micissimū sibi dtulerat. Sz tñ scriniū eiꝰ a suo
carbonis allatū ad se ⁊ plura cōtinēs qbꝰ facile
oppmi possz vt erat signatū cū suo cathēato ad
cū remisit. Tertia ps̄ iusticie dr̄ seueritas. d
ē ỽtꝰ debito supplicio cohercēs iiuriā. Et dr̄a
seuitia ⁊ ỽitate. vñ seuerꝰ q̄si seuus ⁊ verꝰ. Iz

Hyfidoꝛ. Notādū tñ q seueritas aliq̄n accipi
tur i malā ptē. s. ꝓ crudelitate. ⁊ sic accipit cum
dr̄ q pius claudiꝰ in senatu de pirri captiuis se
uerissimā dixit sniaz. i. crudelissimā. vt scribit
ff. de postulādo. l. I. §. Casuz. Aliq̄n seueritas
accipit i bonā ptē. s. ꝓ debita punitōe delictoꝛ
⁊ sic accipit. C. de veteri iure enu. l. I. Septi/
nariꝰ. ⁊. C. de sepul. vio. l. Sepulchra. Hec
seueritas regrit in hijs ad quos spectat ex debi
to officij ⁊ supioritatis punire pctā: qñ ꝓpter
q̄tuoꝛ rōes pctā sunt puniēda. ¶Prima ratio ē
ꝓpter bonoꝛ auxiliatōem: vt ꝓ punitiōem ma
loꝛ pbeat auxilium bene viuentibus. ideo ad
publicā vtilitatē spectat ne cria remaneant ipu
nita: vt ponit. ff. ad legē agliā. l. ita vulneratus
⁊. C. de penis. l. Si opis. ⁊. ff. de pe. l. Capi/
taliū. §. F amosos. vñ in plogo decretaliū dici
tur. ideo lex ꝓdit vt appetit nociꝰ sub iuris re/
gula limitet ꝓ quā genꝰ hūanū vt honeste viuat
alteꝝ nō ledat. Jus suū vniuiq; tribuat refoꝛ
mat. ⁊ di. 4. c. F acte. F acte sūt āt leges vt eaꝝ
metu humana coherceat audacia: tutaq; sit in/
ter iprobos innocentia: ⁊ i ipsis iprobis formi/
dato supplicio frenet audacia ⁊ nocēdi facultas
Secda rō quare pctā sūt puniēda ꝓpter maloꝝ
refrenatōez ne ipsi dteriozes fiāt. Jō scribitur
23. q. I. c. patꝰ. Nihil ē infelicius felicitate peccan/
tiū q̄ penā nutrit impunitas ⁊ mala voluntas ve
lut interioꝛ hostis roboraꝛ. Tertia rō q̄re pctā
sūt puniēda, ꝓpter alioꝝ exēplatōez qz pēa vni
us ē metꝰ alteriꝰ: vt dr̄. C. ad legez iuliā repe.
l. I. ff. d penis. l. bona fides. Quarta rō est pp
maioꝝ obligatōez: qz tātoꝝ maloꝝ rei sūt quot
pctā pp illoꝝ negligā cōmittūt. Sicut ps̄. 83. di.
c. erroꝛ. c. cōsentire. c. qd. n. ꝓdest. 84. di. c. p
uenit. 86. di. c. faciētis. 2. q. 7. c. Negligē. 17
q. 2. c. figs. 23. q. 3. c. q pōt. extra d homicidio.
c. sicut dignū. ¶Punīēdi ḡ sūt delinq̄ntes vt iu
sticia locū hēat. nā vt dicit glo. i. c. i. de offi. oꝛ.
¶Preses ꝓuicie dz purgare ꝓuiciā malis hoibꝰ
idē. ff. d offō ꝑfi. l. ꝑsea ꝓuicie. ⁊. 16. q. 3. c. pla
cuit. Cōmēdāt ātiq illi romāi: q nec, ꝑpis filijs
ꝓ iusticia ꝓfuāda noluerūt idulgē: sicut d bzu
to recitat aug. li. 5. d ci. di. c. 18. q filios occidit
qz ꝓspirabāt ꝓ pria. vñ ⁊ poeta laudatoꝛ ait.
Matosq; pr̄ noua bella mouētes ad penā pul/
chra, ꝓ libertate vocabat. Sz ỽsu seq̄nti ꝓsulatꝰ
ē i felicē. Vicet amoꝛ pr̄ie laudūq; imēsa cupi
do. Silr narrat aug. d mālio toꝛqto q filiū occi
di fecē ñ qz exierat ꝓ pria Iz qz ꝓ id qd ipauerat
pr̄. s. vt nullꝰ inuz bellū cū hostib ꝑ pēa capitis

absq; licentia eius. Ille aūt ab vno ex hostibus ꝓuocatus iuuenili ardore cōgressus singulare certamen illū interfecit ⁊ spoliauit. At pater ne plus mali esset in exemplo imperij contēpti q̄ boni in gloria hostis occisi filium victorē ꝓpter iobedientiam iterimi iussit. Sed sciendum ſm Alex. de ales in tertio sūme q inducit Augustinū cōtra faustū. Quod seueritas aliquādo remittit ꝓpter multitudinē peccantiū quādo puniri non pōt sine scandalo. Jō dicit Aug. Qd aliquādo delinquentium multitudo diu ꝑ patientiam ē expectanda. Aliquādo in paucis est punienda vt eoꝝ exēplo ceteri terreātur. Propterea dr̄. 9. q. 3. c. Ordinatōes. vbi multoruz strages iacet subtrahendū ē aliqd seueritati. idē cōfirmatur. 50. di. c. Vt cōstitueret. Et. xi. q. 3. c. Plerūq;. Et extra de transactōibus. c. fi. Et. ff. de penis. l. Aut facta. in glo. ordinaria. Et. 23. q. 1. c. noli. in fine.

Qd amicitia ⁊ auaritia ac ꝓprius amor ꝯriantur iusticie.

Cap̄. .3.

Tertiū mysterium de iusticia declarandū dr̄ ꝯriatio. Sūt. n. iustitie multa ꝯria: ſz precipue tria.

Primū amicitia.

Scd̄m auaritia.

Tertiū amor ꝓprius.

Primum quod est contrarium iustitie amicitia ē. Multi eqdem ꝓpter amicitiā reos defendunt excusant: imo quātum possunt exaltāt Sed hi audire debēt ⁊ obseruare sniam Ciceronis q li. 3. de officijs ait. Neq; contra rēpublicam: neq; contra iusiurandum ac fidē amici sui cā vir bonus faciet. Nam si omnia faciēda sūt que amici velint nō amicitie tales: sed coniurationes putande sūt. Hec ille. Et de hac materia videre potes sermonē de amicitia in opere nostro de laudibus scōrum. Scd̄m qd cōtrariatur iusticie ē auaritia: ⁊ de hoc diffuse habemus in sermone de auaritia iudicū. Tertiū ē amor ꝓprius. dum. s. qui reipublice presunt seipsos diligūt ⁊ sua querūt cōmoda propria. Ideo hijs intimanda ē snia illa grauissima Ciceronis in primo officioꝝ libro. Omnino iquit, qui reipublice p̄sunt duo precepta platonis teneant. Vnū vt vtilitatez ciuium sic tueant vt qcqd agant ad eam referant obliti cōmodoꝝ suoꝝ. Alterum vt totū chorus reipublice curent nedum ptem aliquā tueant reliquas deserant. Vt. n. tutela sic ꝓcuratio reipublice ad eoꝝ vtilitatem qui cōmissi sunt non ad eoꝝ quibus cōmissa est gerenda est. Hec ille. Ad iusticiam itaq; fouendam ac manutenēdam omnes inuigilare debēt. Pro qua vt predixim⁹ in p̄cedenti capitulo gentiles nec filijs nec sibiip̄is pepcerunt. Sicut ēt Valerius ponit li. 6. exēplū zalēti. Zalentus inqt vrbe, locrentiuz a se saluberrimis ⁊ vtilissimis legibus munita cū filius eius adulterij crimine damnatus ſz ius ab ipso constitutū vtroq; oculo carere deberz ⁊ tota ciuitas in honorez patris necessitatem pene adolescentulo remitteret aliquādiu repugnauit Ad vltimū populi precib⁹ euictus suo p̄us dei de filij oculo eruto vsum vidēdi vtriq; reliquit Ita debitū supplicij modū legi reddit eqtas admirabili temperamento se iter misericordē patrem ⁊ iustum legislatorem partit⁹. Hec ille. Vtiq; si sic vbiq; seruaret iusticia bene essz oibus populis in quolibet statu. Sz qr hec Vtus pene extincta est excreuerūt iniqtates propter q̄s indignatus deus sepissime ꝑcutit populos durissimo flagello suo. A quo nos misericorditer liberet: donetq; grām ⁊ inde gloriā beataz Amen.

Dñica de passione. De peccato lingue.

Sermo trisgesimussextus.

Demonium habes. Judeoꝝ blasfemātiū xp̄m Vba sūt ista originalr̄ Joānis 8. c. ⁊ in euangelio hodierno. Magna vis in lingua hominis sita ē: que lz mēbꝝ sit exiguuz multa tamen loq pōt ⁊ bona ⁊ mala. Propterea Jacob⁹. 3. c. ait. Ecce naues cū magne sint ⁊ a vētis validis minētur circūferūtur āt a modico gubernaculo vbi īpetus dirigētis voluerit. Ita ⁊ lingua modicū qdez membꝝ est ⁊ magna exaltat. Ecce quātulus ignis q̄ magnaz siluam incendit. ⁊ in lingua ignis est vniuersitas iniqtatis lingua ꝯstruit i mēbris vestris q̄ maculat totū corpus. Hec ille. Que Vba Vificari videntur in iudeis: qui linguis suis mordacibus xp̄o inocenti maculā dabant nūc dicendo eum vini potatorem: nūc seductorem populorum: nunc demoniacum ⁊ samaritanum. Et tandem liguis suis illum crucifigi ꝓcurarunt. Cum Vo multos conspiciamus iudeoꝝ imitatores q lingue omnem licentiam dederūt ad indebite iordinateq; loq̄ndum. Jccirco in presenti sermone de peccato lingue Vba faciemus. proponem⁹ aū

solito

solito more tria mysteria ꝰ ipsa lingua declarãda
Primũ dicit naturalis cõditionis.
Secũdũ virtuose regulationis.
Tertiũ multiplicis offensionis.

Quod soli homini ꝛcessa est lingua ad loqn
duz: ⁊ de cõditionibꝰ humane linguc: ⁊ quali
ter angeli loquunt. Cap. .I.

Primũ mysteriũ de lingua declarandũ
p dicit naturalis cõditionis. Habet eg
dem humana lingua tres naturales cõ
ditiones quas cõsiderare debet vnusqsq; a sum
mo opifice nõ ab re homini datas.
Prima dicit locutionis.
Secũda formationis.
Tertia collocationis.

Prima cõditio humane lingue dicit locutio
nis. Sola. n. humana lingua naturaliter loqui
põt. Ad qõ melius intelligendũ triplicẽ adhuc
linguã distinguemꝰ. Prima est angelorꝝ. Se
cunda brutorꝝ. Tertia vo hoium. Prima ẽ
lingua angelorꝝ: de qua Aplꝰ prime ad Corꝝ.
13.c. Si linguis hominũ loquar ⁊ angelorum.
Hee lingue angelorꝝ metaphorice accipiuntur
ad exprimẽdã eorꝝ intelligibilẽ ⁊ spiritualẽ locu
tionez: qz sicut hõ loquit lingua corporis: ita an
geli lingua mentis. Mã vt inqt Tho. 1. pte. q.
centesima septima. In angelis est aliqua locu
tio: ⁊ vnus alij loquit. Sõ sic põt intelligi: vo
luntas eniz mouet intellectuz ad suã operatiõez
Intelligibile autẽ est in intellectu tripliciter.
Primo qdẽ habitualiter vel fm memoriã: vt
augu. dicit. Secũdo autẽ vt actu cõsideratũ vel
cõceptũ. Tertio vt ad aliud relatũ. Manifestuz
est autẽ q; de primo gradu in secundo transfert
intelligibile per imperiũ volũtatis. vñ in diffini
tione habitus dicit quo qs vtit dum voluerit.
Similiter autẽ ⁊ de secũdo gradu pueniꝝ i ter
tiuz p voluntatẽ. Mã p volũtatẽ cõceptus men
tis ordinat ad alterꝝ puta vel ad agẽdũ aliqd vel
manifestãdũ alteri. Quãdo aũt mens cõuertit
se ad actũ cõsiderãdũ qõ hz in habitu loquit ali
qs sibi ipsi. Mã ipse cõceptus mẽtis iteriorꝝ ver
buz vocat. Et hõ vo q; cõceptus mẽtis angeli
ce ordinat ad manifestãdũ alteri volũtatẽ ipsius
angeli: cceptus mẽtis vnius angeli innotescit
alij: ⁊ sic vnꝰ loquit alij. Nihil. n. aliud est log
ad alterꝝ qꝫ cceptũ mẽtis alteri manifestare. vñ
qꝫcito angelus vult manifestare suũ cõceptum
alij statiz ali cognoscit. Nobis aũt locutio erte
riorꝝ q; fit p vocẽ est necessaria pp obstaculũ cor
poris. Aduertẽdũ tñ circa locutionẽ angelo
rum. Primo q; angeli inferiores loquunt su
perioribꝰ hz Dionys. 1. 7. c. celestis ierarchie: et
tñ in hac locutiõe inferiores nõ illuminãt supio
res: qz eis illuminatio est locutio in angelis: hz
nõ eis locutio est illuminatio. Illuminatio. n. ẽ
manifestatio eorꝝ q; dependẽs a volũtate diuina
q; fit p superiores ipsis inferioribꝰ ⁊ h illumina
tio est ⁊ locutio: locutio vo ⁊ nõ illuminatio est
manifestatio eorꝝ q; pueniũt a volũtate ppria et
sic loquunt angeli inferiores superioribꝰ. Se
cundo sciẽdũ q; angeli loquunt deo. hz illud za
charie. 1. c. Rndit angelꝰ dñi ⁊ dixit: dñe exer
cituũ vsqquo nõ miserebris hierusalẽ. Ista
tñ locutio nõ fit ad aliqd manifestãdũ deo qũ ẽ
eis Veritatis ⁊ eis volũtatis principiũ ⁊ cditor.
Sz fit vel ad cõsultãdã diuinã volũtatẽ de agẽ
dis. Mã locutio nõ semp est ad manifestãdũ al
teri. Sz qñqz ad hoc ordinat finaliter vt loquẽ
ti aliqd manifestet. Sicut cũ discipulus querit
aliqd a magistro. vel fit locutio angelorꝝ ad deũ
ad ipsuz cũ admiratione laudãdũ: vt dicit Bre
gorꝰ i. 2. li. moraliũ. Locutiõe vo q; angeli lo
quunt de deo laudãtes ipsuz ⁊ admirãtes sem
per angeli de deo loquunt. Sed locutione qua
eis sapientiã cõsulunt sup agendis tũc ei loquũ
tur quãdo aliqd nouũ p eos agendũ occurit sup
quo illuminari desiderant. Tertio notãdum q;
sicut distãtiã localis nõ impedit qn vnꝰ angelus
aliũ videre possit: ita etiã nõ impedit qn vnus alte
ri log possit ⁊ suũ manifestare cõceptũ. Intelle
ctualis eniz opatio angeli omnino abstracta ẽ a
loco ⁊ tpe. In eo aũt qõ est abstractũ a loco ⁊ tẽ
pore nihil operat neqz tẽporis diuersitas neqz
loci distãtia. Et si obiceret q; clamor loquentis
fit pp distãtiã audiẽtis. Sz Esaie. 6. c. dr de se
raphin q; clamabat alter ad alterꝝ: ergo vr q; lo
calis distãtia impediat locutionẽ angelorꝝ. Rñ
det Tho. vbi. s. q; clamor ille nõ est vocis cor
poree q fit pp distãtiã loci: hz significat magnitu
dinẽ rei q; dicebat vel magnitudinẽ affectꝰ. fm
q; dicit Greg. secũdo li. moraliũ. Tãto q; qz mi
nus clamat qꝫto minꝰ desiderat. Quarto scien
duz q; dũ angelus vult log vni soli: nõ oẽs co
gnoscunt locutionẽ eiꝰ: qz põt angelus ordina
re aliqd ad vnũ ⁊ nõ ad alios. Et ideo potest co
gnosci cõceptus vnius ab vno ⁊ non ab alijs.
Cõcordat Boñ. in secũdo di. 10. Secunda
lingua est brutorũ. Animalia enim bruta linguã
habent sed nõ loquunt. Et si dicat q; locuta est
asina balaam: vt dicit Numeri. 22. c. Dum ad
visionez angeli cecidisset ⁊ balaam pcutiebat eã

Et asina dicebat: qd̄ feci tibi. Cur pcutis me.
Ad hoc respondet: q̄ illud fuit p speciale mi
raculuz: nō per naturā. Ideo dicit textus. Ape
ruit domin⁹ os asine ⁊ locuta est. Quedā tamē
glosa sup hoc passu dicit. Sicut diabolus locu/
tus est p serpentez ⁊ nō serpens locut⁹ est. Sic
angelus p asinā locutus est nō asina. Non. n.
potentiā loquendi habuit asina. vnde nullū mi
raculum fuit ibi, sicut nec in serpente seducente
euā. Tamen dicunt quidā q̄ asina ad tempus
habuit potentiaz loquendi: ⁊ locuta est proprie
⁊ miraculose. Hec illa glosa. Tertia lingua
est hominū. Ipsi per naturā loqui possunt. Iō
Tullius in primo rethorice ait. Cuz homines
multis in rebus humiliores ⁊ infirmiores sint
bestijs in hac re maxime bestijs prestare vidē/
tur q̄ loqui possunt. Vt enim inquit Magi/
ster in. 2. di. 16. Homo q̄ztū ad corpus supera
tur a lince in visu. A cane ⁊ vulture in odore. A
porco i auditu. A simia in gustu. ⁊ ab aaranea
in tactu. Hec Magister. Sed in lingua supe/
rat homo volucres celi ⁊ omnia pecora campi.
Ex quo igit̄ sibi lingua loquax cōcessa est rōna
biliter ea vti debet nō bestialiter. Secūda cō
ditio humane lingue dicit̄ formationis. in qua
cōsiderāda sunt tria. Primo qs formauit. Se
cundo ad quid formauit. Tertio qualiter illā for
mauit. Primo considerandū est qs formauit
linguā. Et respondemus: q̄ de⁹ qui cōdidit oia
vnde Auicenna in prima fen primi libri cano/
nis doctrina tertia. c. 2. de cōplexionib⁹ mēbro
ruz ait. Deus cuiqz animali ⁊ cuiqz mēbro do/
nauit ex cōplexione qd̄ magis meret̄. Sicut ita
qz linguā deus bonus formauit: ita debet esse
bona vt bona loquat̄. iuxta illud Math. 12. ca.
Bonus homo de bono thesauro cordis sui p/
fert bona. Secūdo cōsiderandus est ad qd̄ de⁹
formauit linguā. Et dicim⁹ q̄ ad exprimenduz
cōceptū mentis. Vnde Aristo. in primo pier/
minorū. Voces sunt eaꝝ que sunt in aīa passio
nuz note idest signa. Ideo id loquendū est qd̄
est in corde: ⁊ omnis duplicitas fugienda om/
nēqz mendaciuz detestandū. Tertio cōsiderā/
duz est qualiter deus formauit linguā. Nā for
mauit eā cū triplici cōditione. Prima condi
tio qz fecit vnā in quolibet nō plures: fecit duas
aures: duos oculos: duos pedes: duas man⁹:
⁊ linguaz tantū vnā. In quo innuit̄ q̄ hō debet
loqui parce ⁊ temperate. Vnde vt scribit Laer
cius xenocrates philosophus discipulus Pla
tonis fertur dixisse cuidaz loquaci. Audi multū
loquere pauca. Os eniz vnum ⁊ aures duas a
natura accepimus. Idē cū esset cū quibusdam
detractoribus ⁊ taceret: querente vno cur solus
taceret. Quia dixisse me inquit aliquādo peni/
tuit: tacuisse nunq̄z. Recitat etiaz Laercius de
solone philosopho: q̄ cū in loco quodaz multis
loquentib⁹ nō loqueretur. Interrogatus a pe/
riandro vtrū propter verboruz inopiā: an quia
stultus esset taceret. Respondit: nemo stultus
tacere potest. Ideo Sapiens prouerbioꝝ. 10.
c. ait. In multiloquio peccatū non deerit. Qui
autē moderat̄ labia sua prudentissimus est. Et
13. c. Qui custodit os suuz custodit animā suā
Et. 17. c. Qui moderat̄ sermones suus doctus
⁊ prudens est. Et eodē. c. Stultus quoqz si ta
cuerit sapiens reputabit̄: ⁊ si compresserit labia
sua intelligens. Et. 29. c. Totū spirituz suū pro
fert stultus. Et Ecclesiastici. 19. c. Qui odit lo
quacitatez extinguit maliciā. Et. 20. c. O dibi/
lis est qui procax est ad loquendū. Et. 21. cap.
Tacitus ⁊ sensatus honorabit̄. Et Hysi. lib.
secundo soliloquioꝝ. Multiloquiū nō effugiet
culpā. Et Cassiodorus in epistolis. Hec ē re/
galis, pculdubio virtus celerius necessaria sen
tire ⁊ tardius in verba prorumpere. Et Jaco/
bus prima canonica. c. 1. Sit autez omnis ho/
mo velox ad audiendū: tardus autē ad loquen
duz. Et Seneca ad Lucillū. Tardiloquiū te cē
iubeo. Et idē in libro de morib⁹. In hoc incū
be vt libentius audias q̄z loquaris. Et Quinti
lianus in libro declamationū. Promptissimo
sermone delinquimus facile. Secūda cōdi/
tio lingue qz deus fecit eam rubicundā ad insi
nuandū q̄ loqui debeat cū charitate. Tertia
cōditio qz fecit eā mollem ductilē ⁊ volubilem
ad ostendēdū q̄ homo nō debet esse pertinax i
sententijs male prolatis. vñ Aug. 22. q. 4. ca.
Magne. Magne sapientie est hominē reuo/
care qd̄ male locutus est. Insup sicut lingua ē
mollis: ita ⁊ locutio debet esse blanda ⁊ affabi/
lis. vnde Cicero in primo de officijs ait. Diffi
cile dictū est quātopere cōciliet animos comitas
affabilitasqz sermonis. Tertia cōditio prin/
cipalis humane lingne dicit̄ collocationis. collo
cata quippe est in ore vbi sunt labia dentes ⁊ sa
liua. vt p labia ⁊ dentes qbus claudit̄ velut du/
plici muro refrenet̄ ne reuelet secreta ⁊ oia di/
cat q̄ nō sunt dicēda. Et h̄ refert Laercius q̄ in
terrogatus plato qs est inter hoies fortior rn̄/
dit. Qui pōt propriā iracundiā vincere. Inter
rogatus qs est inter homines debilior ait: q suū
non pōt

nō pōt celare secretū. Est etiā in ore vbi lingua collocata est saliua ad significandū q̄ ſmo debet esse sale cōditus: ⁊ vnusq̄sq̄z suos ſmones ponderare debet. vt dicit. 50. di. c. Ponderet

Qd virtuose regulanda est lingua dū loquit cū quinq̄z circūstantijs. Cap. .2.

Secundū mysteriū de lingua declarādū dicit virtuose regulationis. Debet nā q̄z vnusq̄sq̄z regulare linguā duz loquit ſm quinq̄z circūstantias.

Prima dicit cui.

Secūda vbi.

Tertia tempus.

Quarta finis.

Quinta modi.

Prima circūstantia dicit cui: vt videat loquens cui loquit: videlicet si est p̄latus socius vel subditus. Nā p̄latis ⁊ maiorib⁹ loquendū est cū reuerentia. Socijs cū benignitate. Subditis vo ſm q̄ exigit cōditio eorū ⁊ interduz qualitas criminā que cōmittunt. Fatuis autez ⁊ insipientib⁹ nisi ex causa loquendam non est. Naz dicit sapiens, puerbioꝝ. 23. c. In auribus insipientiū ne loqueris: q̄z despicient doctrinaz eloquij tui. Et Eccle. 22. c. Cū dormiente loq̄tur q narrat stulto sapientiā. Et qui publice loquitur populo vtat popularibus verbis. Inq̄t eniz Cicero in primo de officijs. Popularib⁹ verbis agendū est ⁊ visitatis cum loquimur de opinione populari. Secūda circūstantia i locutione seruāda dicit vbi. Nā in ecclesia que ē locus orationis nō licet loqui de reb⁹ mūdanis vt notat extra de immunitate ecclesie libro. 6. i c. Decet. Tertia circūstantia est tp̄s vt enim dicit sapiens Ecclesiastes. 3. c. Tempus tacēdi ⁊ tempus loquēdi. Quarta circūstātia ē finis vt cōsideret loquēs finē quare loquit. Quinta circūstātia dicit modus: vt. s. seruet mod⁹ in breuitate ⁊ p̄lixitate in gestu ⁊ similibus. Sunt eniz aliq̄ q volūt dicere da mihi pane. Et narrat historias ⁊ filateria longa. Aliqui adhuc confidunt in ornatu vboꝝ ⁊ multa verba pingētes tedio auditores afficiunt. Pro q̄bus dicit Cicero in lib. de oratore. Quid est tā furiosum q̄z verboꝝ vel optimorū vel ornatissimorū sonit⁹ inanis nulla subiecta sententia. Que vba etiaz recitat Aulusgellius in primo lib. noctiū atticaruz. Nōnulli insup duz latine loqui volūt exquirunt vocabula incognita ⁊ inusitata vt sic videantur singulares. Pro q̄b⁹ dicit Aulusgellius lib. 10. noctiū atticaꝝ. Verbis vti nouis ⁊ incognitis durius est q̄z vbis sordentib⁹. Rome q̄dā celebratus hō in causis cū apud p̄fectū vrbis vba faceret ⁊ dicere vellet inopē quēdā misero victu viuere ⁊ furfureū edere panē: vinūq̄z fetidū potare. Hic inquit eques Romanus apludā edit ⁊ floces bibit. Que vba cūctoruz astantiū animos prouocarūt ad risum. Ille enim legerat apludā veteres rusticos frumenti furfurē dixisse. Itez floces audierat p̄risca voce significare vini secē e vinaceis expressam. Primuz verbū legerat in Plato. Secūdū apud ciciliū in polimenis q̄ sibi ad ornamēta orationū seruau erat. Quidā insuper dū loquunt vident fugere dum trahentes ⁊ emittentes flatū rotant velocissime verba sua nulla grauitate seruata. Sed audiant isti Ciceronē: qui in p̄mo de officijs ait. Magna est admiratio copiose sapiēter q̄z dicentis quē qui audiunt intelligere etiam ⁊ sapere plusq̄z ceteros arbitrant. Si vo inest in oratione mixta modestie grauitas nihil admirabili⁹ fieri pōt eoq̄z magis si ea sunt i adolescētie

De viginti peccatis prouenientib⁹ a lingua quot sunt littere alphabeti vsq̄z ad. v. inclusiue.

Capitulum. .3.

Tertiū mysteriū declaranduz de lingua dicitur multiplicis offensionis. Multa eniz sunt peccata q̄ lingua cōmittuntur Ideo vt refert Laercius. Interrogat⁹ anaxarcus philosophus quid esset in homine bonum vel maluz. Respondit lingua. Ex ipsa nāq̄z tot prouenunt peccata quot sunt littere alphabeti vsq̄z ad. V. Prima eniz littera alphabeti est. A. ⁊ hec est prima in omnib⁹ linguis: vt patet 35. di. c. Ab exordio. Et primū peccatū lingue est adulatio: quaz sic diffinit Alexander in secūdo. Adulatio est peccatuz ex sermone vane laudis prouenienis alicui facte intentione placēdi. Et de hac dixi in quadragesimali de penitētia. Hoc vicio permaxime laborant existentes i curijs regū ⁊ principiuz in quibus rarissimi sunt qui loqui velint veritatez. Secūda littera alphabeti est. B. Et secunduz peccatū lingue est blasphemia dei ⁊ sanctorum ⁊ creaturarum.

Tertia littera est. C. et tertium peccatuz lingue est cōtentio: que ſm Ambrosiū est cōtentio veritatis cū cōfidentia clamoris de qua etiā scripsi in quadragesimali de penitentia. Quarta littera est. D. Et quartuz peccatuz lingue est detractio: que est aliene fame per occulta verba denigratio. Quinta littera est. E. Et. q̄ntuz peccatuz lingue est excusatio peccati: de qua cō-

queritur, deus dicens per Hieremiã. 8. c. Nemo ẽ qui agat pniam super pctõ suo dicens: qd feci. Omnes conuersi sunt ad cursus suũ quasi equus in ipetu vadens ad prelũ. Hec aũt maxime piculosum, ẽ dum excusat pctm̃ suum ille q confitetur sacerdoti. Sexta lr̃a ẽ. F. Et sextum pctm̃ lingue fallax locutio ꝛ de hac dicem⁹ in sermone de mẽ dacio. Septima lr̃a ẽ. S. Et septimũ pctm̃ lingue ẽ gl̃iatio: cũ. s. gs gl̃iã indebite appetẽs de se iactanter logtur. Octaua lr̃a. H. Et octauũ pctm̃ lingue homicidij ꝑpetratio. s. p̃cepto: consilio suasione ꝛ huiusmõi. Jõ ingt de talibus psal. Lingua eoꝝ gladius acutus. Solon ỽbo atheniẽsis: vt cõmozat Valerius interrogatus qd acuti⁹ gladio respondit. Praui bois lingua. Nona littera alphabeti ẽ. J. Et nonũ peccatũ lingue ẽ irrisio: cũ. s. aliquis irridet aliũ ad iniuriã: sicut facere solẽt illi q vulgo dicũtur mutegiatoꝛi, ꝓsequentes alta ỽba colozata ꝛ fucata: qbus ꝓvim⁹ illusus scandalizetur: ꝛ si cõqueratur dicũt non noiasse illũ ꝛ similia q tamen grauiter peccant: quoniã vt ait Sap̃, puer. 3. c. Abhominatio ẽ deo oĩs illusoꝛ. Et quarti Regũ. 2. c. scribit̃ q 42. pueri q irridebant helyseũ vocãtes caluũ ociſi sũt ab vrsis. Decia littera est. k. Et decimũ peccatũ lingue est cant⁹ vanus in quo amatoꝛia ꝓferũtur ꝛ dei nomẽ in vanũ assumitur.

Vndecima littera ẽ. L. Et vndecimũ peccatũ lingue lasciua, pnũciatio. s. per lenocinium vel scurilitatẽ que ẽ de verbis turpib⁹ logeniz lasciua ẽt ludẽdo nõ lz: qꝛ corꝛũpũt bonos mores colloga mala: vt ingt Apl's. 1. ad cozinthios. 15. c. Et Arist. in. 2. rhetoricoꝝ ait. Ex dicere de facili quodcũq; turpiuz fit ꝛ ip̃m facere.

Duodecima littera ẽ. M. duodecimũ peccatũ lingue est maledictio creaturarũ: qđ nõ lz: qz vt ingt Paulus. 1. ad cozinthios. 6. c. Maledicti regnũ dei nõ possidebũt. Tertiadecima littera ẽ. M. tertiũdecimũ peccatũ nugatio icãta tõis cũ dicũtur carmina, p sanitate ꝛ huiusmõi. Dicit. n. Aug. 26. q. 3. c. Jgit. Oẽs huiusmodi artes nugatozie ꝛ noxie supstitiõis fugiende sunt a xp̃iano. Quartadecima littera ẽ. O. Et quartũdecimũ peccatũ lingue oratio idebita vz sine attẽtõe iterruptõe acceleratõe. Quintadecima littera ẽ. P. Et qntũdecimũ peccatũ lingue ẽ piurũ. ꝛ hoc iam plena ẽ terra. Sextadecima littera ẽ. Q. Et. 16. peccatũ lingue est q̃relatio cũ. s. murmurat̃ de deo de pentibus ꝛ de alijs. Decimaseptima littera ẽ. R. Et decimũ septimũ peccatũ ẽ reuelatio secretoꝝ vel cõfessionis vel alioꝝ in secreto cõmissoꝝ qđ fieri nõ dz. Decimaoctaua littera ẽ. S. ꝛ. 18. peccatũ ẽ susurratio q̃ ponit discordiã iter amicos.

Decimanona littera ẽ. T. Et decimũnonũ peccatũ lingue ẽ temeraria affirmatõ. Affirmare temere malũ de suis, primis ex leuib⁹ suspitionib⁹. Vigesima littera ẽ. V. ꝛ vigesimũ peccatũ ẽ ỽbũ ociosũ de quo xp̃us Mathei. 12. c. ait. De oĩ ỽbo ocioso qđ locuti fuerit homies reddẽt rõez i die iudicij. Et dr̃ ỽbũ ociosũ. fz Gregoriũ quod caret necessitate vel debitaritate. Cum igit̃ tot sint pctã lingue beatus vir: vt ait Jacob⁹. 1. c. q non ẽ lapsus in ỽbo. Jõ cũ psalmista ozand⁹ deus. Pone ingt dñe custodiã oꝛi meo ꝛ ostium circũstantie labijs meis. Vt sic linguaz custodiẽdo digni efficiamur grana xp̃i: quã nobis ipse largiat. q viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

Feria scḋa post dñicam de passiõe. De peccato gule.

Sermo trigesimusseptimus.

Si quis sitit ueniat ad me ꝛ bibat. Ỽba sũt redemptoris nostri Jo. 7. c. ꝛ i euãgelio hodierno. Solicite, ꝓuidẽdũ ẽ vt mens nostra refocillet̃ cibo spũali diuie gratie: quo cõfoꝛtati puriam⁹ ad illud regnũ in quo plena ẽ ꝛ vera bonoꝝ oium plenitudo. Non. n. conditi sum⁹ vt oblectemur corpalibus delitijs: fz vt pfruamur gaudijs paradisi. Verũtamen carnales bomes ad nil inigilant nisi ad explendas coꝛpis voluptates. Mij terrena dũtaxat sitiũt: ꝛ de⁹ eorum vẽter est. Dant oẽm opam ad satisfaciẽdũ gutturi suo: ꝛ vitiũ gule colũt ac venerãt. Jcirco in ꝑsenti ꝼmone cõtra gulosos loqui decreui. Pro qbus de ipsa gula ꝓponemus mysteria declaranda.

Primũ dicit̃ materie.

Secm̃ modi.

Tertium pene.

Qđ materia gule ẽ esca ꝛ potus non q̃ sint de se mala sed, ꝑpter iozdinatum appetitum: et de, phibitione eboꝝ.

Cap. .I.

Primũ mysteriũ declarandũ de gula dicitur materie. vbi ꝓvidendũ ẽ: qd ẽ gula. Et ad hoc dicit Tho. 22. q. 148. Gula ẽ iozdinatus appetitus cibi ꝛ potus. Dicit aũt̃ appetitus

appetit⁹ inordinatus i eo q̄ recedit ab ordine rō
nis in quo cōsistit bonū ℣tutis moralis. Et q̄
ex hoc aliq̄d dicitur cē peccatū: q̄ ℣tuti ꝛriar.
Jō gula ē peccatū. Sed sciendū q̄ dupler ē ap
petitus. vnus q̄dē nālis q̄ pertinet ad vires po
tentie vegetab ilis: i quib⁹ nō pōt esse ℣tus aut
vitiū eo q̄ nō possūt subici rōni. Vñ t vis ap
petitiua diuidit in nutritiuā: digestiuam: t ex
pulsiuā: q̄ ptinēt ad vegetatiuā vt partes eius.
Et ad talem appetitū. s. nālem huius vegetati
ue ptinet esuries t sitis: vbi nō ē peccatum. vñ
Brego. di. 5. c. ad eius. Sepe sine culpa agit
q̄d venit ex culpa vnde t sine culpa cū esurim⁹
comedim⁹ quod tamē ex culpa ꝑmi pentis ē fa
ctū vt esuriamus. Alt⁹ est appetit⁹ sensituus in
cuius cōcupiscentia vitū gule cōsistit. vñ t pri
mus mot⁹ gule ipozrat iordinatōnez i appetitu
sensitiuo: que nō est sine ptō: quod videt esse
cū quis appetit cibū vel potū nō ꝓpter sustenta
tōem sed ꝓpter delectatōem. vñ excedens i q̄ñ
titate cibi vel potus nō ꝓpter concupiscentiam
cibi t potus: sed p errorē estimāt eo idigere nō
ptinet ad gulā. Agit vt declarem⁹ hanc partez
materia gule ē esca t potus. vbi sciendū q̄ esca
in se quecūq̄z nō est mala sed bona: q̄ creatura
dei. vnde Apl's. 1. ad timotheū. 4. c. ait. Omis
creatura dei bona t nihil reiciendū q̄d cū grāz
actōe percipit. Et saluator noster Math. 15. c
Non quod itrat in os coingnat hoiem. i. cibus
t potus ꝑm suā substantiā t nām non maculat
hoiem spūal'r. Jn quo redargutus ē error quo
rūdam iudeoꝝ estimātiū quosdam cibos vt qui
sunt veteri lege ꝓhibiti ex sui natura malos t
maculare aiam eoꝝ esum. Sed btūs Tho. i. 3
contra gentiles hoc reꝓbat triplici rōe. Ꝓmo
sic: q̄d fit ꝑm rōem non est peccatum: fit aūt
vnūquodq̄z ꝑm rōem quādo ordinat ꝑm q̄ cō
gruit debito fini. finis aūt debitus sumptionis
ciboꝝ ē cōseruatio corꝑis per nutrimentū. qui
cūq̄z aūt cibus hoc facere pōt. Ergo absq̄z ptō
pōt sumi. Nullus ergo cibi sūpuo ꝑm se ē pec
catū. Sc̄o sic vti rebus ad q̄d sūt ordinate nō
ē ꝑm se malū. Sūt aūt plante ꝓpter aialia. Ani
malia ℣o q̄dam ꝓpter alia t oia ꝓpter hoiem.
vti ergo plantis vel aialium carnib⁹ ad esuz vel
ad gcḡd aliud hoi sūt vtilia nō est ꝑm se peccatū
Tertio sic defectus pcti ab aia deriuat ad coꝛ
pus t nō ecōuerso. Cibi aūt imediate ad coꝛp⁹
ptinēt non ad aiam. Non ergo ciboꝝ sumptio
ꝑm se pōt esse peccatū nisi quatenus repugnat
rectitudini volūtatis. Quod contingit fieri aut
ꝓpter repugnātiam ad ꝓpzium finem ciborū.
Sicut cū aliq̄s ꝓpter delectatōem que ē i cibis
vitur cibis ꝛriantibus saluti coꝛporis: vel ꝑm
spēm: vt si infirmus comedat herbas fructus t
huiusmōi que nocēt cōiter illi: vel sc̄ōm quanti
tatē: vt cū quis nimis comedit vt dicetur in se
q̄ntibus. Aut sumptio ciboꝝ repugnat rectitu
dini volūtatis sc̄ōm q̄ cibi sūt aliqua lege ꝓhi
biti. Jn lege eccl'ie ꝓhibetur esus carnū ꝛerta
ꝛeria ꝑ totum annū t in ieiunijs ꝛc̄. Jn aliqui
bus religionibus ꝓhibet esus carnium ꝑ regu
lā vel constōnes ad refrenādam cōcupiscentiā
vt dicit de con. di. 5. c. Carnem. Jn lege vero
veteri fuerūt ꝓhibiti aliqui cibi: sicut ꝑz leuitici.
xi. c. Et hoc ꝑm Tho. ꝓzia sc̄de. q. 102. factum
fuit triplicir rōne. s.

Ꝓpter solicitudinis exclusionē.

Ꝓpter nālem conditōem.

Ꝓpter spūalem significatōem.

Ꝓzimo, ꝓpter solicitudinis exclusionem ad
tollendā. s. nimiā solicitudinē circa cibos. vñ il
la cōcedūtur que de facili in ꝓmptu possūt habe
ri. Et ista ēt rōe nō ita ꝓhibita sunt aliqua terre
nascētis. Mam talia magis ptinēt ad quādam
simplicitatem victus t de facili habētur cū mo
dico cultu terre. Animalia autem cuz m'lto stu
dio nutrire vel capere oz. Et vsus oleruz ante
diluuiū solus erat nō aialium. Sc̄da rō qua
re, ꝓhibebant aliq̄ cibi, ꝓpter nālem conditiōem
Mam q̄dam aialia quādam imunditiam coꝛ
poralem corꝛuptōis habent: vel q̄z ex rebus im
mūdis nutriūtur vt porcus: vel q̄z imūde cōuer
santur vt sub terra sicut mus t talpa t huiusmo
di: vel q̄z eoꝝ carnes supfluos t malos hu
moꝛes generāt in coꝛporibus comedentium ꝓ
pter nimiā siccitatē vel humiditatē. vnde ꝓꝛ
pter hoc aialia non habentia vngulam scissam
vel habentia multas soleas in pedibus vel figu
ras sunt, ꝓhibita, ꝓpter coꝛ terrestreitatem t q̄z
sunt nimis colerica t adusta. Et aues rapaces
ꝓpter nimiā siccitatem. Et aues aquatice t pi
sces nō habētes squamas vt anguille, ꝓpter ni
miā humiditatē. Aialia ℣o habentia vngulam
scissā t ruminātia sūt cōcessa q̄z hñt hūoꝛes bñ
digestos t bñ cōplexiōata sūt. Et pisces hñtes
squamas t pennulas vt ficcioꝛes ꝑmissi sūt. Jn
auibus ēt concessa sunt que sunt magis tempe
rata: vt gallina perdix t huiusmodi. Esus san
guinis vniuersale erat ꝓhibitus ad vitandam
crudelitatem vt horrerent humanum sanguinē
fundere t eadem rōe aialium strangulatoꝛum

ꝛ ſuffocatoꝝ. Adipis eſus erat phibitus ad tol
lendā occaſionē guloſitatis. Erat ēt ſanguinis
ꝛ adipis eſus phibitus qꝛ nō generāt bonū nu
trimētū: ꝓut dicit Rabi moyſes. Tertia rō
quare in veteri lege phibebāt aliqui cibi eſt pro
pter ſpūalem ſignificatōem. Mā populus ille
erat figuratiuus populi xp̄iani. Et vita eoꝝ
ſm cerimonias legis erat q̄dam ꝓphetia deſi
gnatiua p figuram vite ꝛ conuerſatōis quā ſer
uare deberet pp̄lus xp̄ianus. Illa igit̄ anima
lia ꝓhibita ne comederent vt imūda figurāt di
uerſa vitia que imūdam aiam faciūt. Eſus er
go illoꝝ ſignificat opatōem illoꝝ que comeſta
icorporant ꝛ conuertunt in nām ꝛ ex opib⁹ ma
lis generant habitus mali vitioꝝ qui cōuertūt
quaſi in nām ꝓpter aſſuefactōem. Debent er
go fideles abſtinere a vitijs q̄ deſignant ꝓ illa
Et aialia qdem que nō habēt vngulā ſciſſā vel
nō rumināt deſignāt boies nō hītes diſcretio
nē neſcientes diſtinguere ꝛ cōſiderare circūſtā
tias rex: vel nō ruminātes ideſt meditātes ſcri
pturas ſacras: hij ergo imūdi ſūt ꝓpter idiſcreti
onis vel ignorātie. ꝛ tales mores debēt euitari
Vel diuiſio vngule deſignat fidē duaꝝ nāruꝫ
in xp̄o. Et ruminatio ſan⁹ intellectus ſcriptura
rū: ꝛ vtrūqꝫ iudei trāſgrediūtur. Et vitiuꝫ ſup
die ꝓhibet in eſu aquile q̄ alte volat ſup omnes
aues. Vitiū hypocriſis ꝓhibet in eſu ſtructōis
Mā ſtructio hz alas ſed ꝓe grauedine non po
teſt volare circa terrā ambulat. Sic hipocrita p
opa exterioꝛa de genere bonoꝝ volare vr. Sz
circa terrena ē ſemp cū mente. In griffone de
ſignat crudelitas potentū. Qꝛ griffo ē refeſtus
boibus equeſtrib⁹ ꝛ armatis. Vitiū inaniſglie
deſignat in cigno q̄ auiſ ē coloꝛis candidiſſimi
Sed cibū trahit ex ꝓfundo terre vel aque. Sic
vanaglioſi oia opa ſua que candida vident fa
cūt vt videant ab boibus. Vitiū rapine ꝓhibe
tur in eſu oium auiū rapaciū. Vultur q ſegit ex
ercitū exꝑectās comedere cadauera mortuoꝝ
ſignificat eos q̄ moꝛtes ꝛ ſeditōes ꝛ guerras ꝓ
curāt vt inde lucrent. Upupa q̄ nidificat i ſter
coꝛibus ꝛ paſcit ſimo ꝛ gemitū in cantu ſimlat
ſignificat accidiā. O ēs aues coꝛuni generiſ q̄
crocitādo quaſi cras ſonāt ſignificāt ꝓcraſtina
tōem ꝛ tarditatē bene opandi. Porcus ſignifi
cat luxurioſos. Et ſic de alijs. Prohibitū ēt
ſunt gentilibus ad fidem cōuerſis per apoſtoloſ
veſci idoloticis ꝓpter ſpēm mali vitandā ne. ſ.
aliq crederent hoc illos facere in veneratōe ido
li: quod ad idolatriā pertineret. Alias de ſe pec
catū nō eēt. Ad errorem igitur ꝑtinet manicheo
rum eſtimare eſcam aliquā eſſe de ſe malam.
Unde Apl's ꝓxime ad timotheū. 4. c. ait. In
nouiſſimis temꝑib⁹ recedēt qdam a fide attē
dētes ſpiritibus erroꝛis ꝛ doctrinis demonio
rum, ꝓhibentium nubere ꝛ a cibis abſtinere. ſ.
q̄buſdam tanq̄ de ſe malis. Eſca igitur non ē
vitiū gule: ſz materia circa quā exercetur ex cō
cupiſcentia ad ipſam.

Quod quinq; ſunt modi ſiue ſpēs: q̄b⁹ pec
cant homines vitio gule.

Cap. .2.

Ecundū myſterium de gula declaran
s dū dicitur modi. Quinq;. n. ſolēt aſſi
gnari modi ſeu ſpēs gule. Prim⁹ mo
dus ē comedere nimis ſeu bibere. Sicut dicit
de iudeis in deſerto peregrinātibus. Mandu
cauerūt ꝛ ſaturati ſūt nimis. Et perpetrari pōt
iſtud vitium ita circa viliſſimos cibos ſicut cir
ca delicatos. De quantitate aūt cibi ꝛ potus nō
pōt dari vna certa regula omnibus ſm eandē
menſuram. Sed plus ꝛ minus exigitur ꝓ va
rietatem cōplexionum ꝛ ſatigationū: vnus etiā
ꝛ idem plus indiget vno tpe q̄ alio ſm diſpoſi
tōem ſui coꝛpoꝛiſ. vnde narrāt philoſophus in
libꝛis ethicoꝛum de milone viro foꝛtiſſimo q̄
comedebat aliquando ſolus vnum bouem nec
erat grauatus ſtomachus eius. Et alius qꝛ de
bilis ēt de paucis bucellis panis grauabatur.
Tantum ergo poteſt ꝛ dz quis comedere ꝛ bi
bere quantum credu ſe indigere ad ſuſtentatio
nem ꝛ executōnem eoꝝ que ſibi incumbunt
agenda. Ita vt nō vſq; ad nauſeam ſumat: ſz
cum aliquali adhuc appetitu finem faciat. Un
de Aug. lib. confeſſionum aū. Juſſiſti domi
ne vt ad alimenta ſicut ad medicamenta acce
damus. Sicut enim ſu mitur medicina non ad
delectatōem ſed ꝓpter neceſſitatem. ſ. ad pre
ſeruandum coꝛpus a moꝛte: ꝛ cum timoꝛe ſu
mitur ne ledat. Ita cibus debet ſumi ad ſuſten
tandum coꝛpus ne deficiat ꝛ cum timoꝛe ne of
fendatur ex nimia complacentia. Secund⁹ mo
dus ſeu ſpecies gule eſt comedere cibos nimis
delicatos ꝓpter delectationem: vt capones:
faſanos: pernices: lampꝛedas: fluriones: vina
electa ꝛ huiuſmodi. Huic erat deditus ille di
ues qui poſtea ſepultus eſt in inferno Luce. 16.
c. Hoc peccato peccauerunt iudei dum nō cō
tenti manna appetierūt carnes ꝛ dominus de
dit eis coturnices Numer. xi. c. Si quis ta
men vtatur cibarijs delicatis ꝓpter infirmi

tatem

tatem hos exigentem aut propter generis nobi litatem: vt principes: aut propter temporis cō gruitatem: vt in nuptijs ⁊ conuiuijs discretis pōt hoc esse absq; peccato. vnde Augustinus 41.di.c. Quisquis ait. ¶Fieri enim potest vt si ne aliquo vitio cupiditatis vel voracitatis pre cioſissimo cibo ſapiens vtatur. Insipiens au tem fetidissima gule flamma in vilissimum iar descat. Et sanius maluerit quis more domini pisce vesci q̄z lenticula more esau nepotis abra he: aut ordeo more iumentorum. Et eadez di. c. Non cogantur. Non cogantur diuites cibis pauperum vesci vtantur consuetudine infirmi tatis sue: sed doleant se aliter abstinere nō pos se. Si enim consuetudinem suam mutant egro tant: vtantur superfluis ⁊ dent pauperibus ne cessaria: vtantur preciosis ⁊ dent pauperibus vilia. Hec ille. Quare laudabile esset a puerti tia etiam filios nobilium assuescere cibis gros sioribus. Quod fecit mater beati bernardini er ga suos filios nobiles ⁊ diuites. vnde ligurg⁹ ethnicus in suis legibus ordinauit adolescen tulos ruri nutriendos cibis vilibus. Sumine autem reprehensibile est iuuenculos ad taber nas accedere: pignolatas: confectiones: ⁊ alia gulosa comedere: maluatica ⁊ greca biber. Cō munia autem facere vbi communiter lauta pre parantur cum ex amicitia vel alia causa hone sta fiunt de se non sunt reprehensibilia. Nam ⁊ iob permittebat filijs suis conuiuia facere in uicem Job primo.c. Et ioseph preparauit fra tribus suis conuiuium. Et abraham angelis hospitibus suis. Genesis. 16.c. Et precipue cum in conuiuijs adsunt circunstantie quas po nit Gregorius. 44. dist.c. Conuiuia. Sci endum inquit q̄ conuiuia tunc ex charitate veraciter prodeunt cum in eis absentium nul lus vitam mordet. Nullus ex irrisione repre henditur. Nec inanes secularium negociorz fabule: sed verba sacre lectionis leguntur ⁊ au diuntur: cum non plusq̄z necesse est corpori de seruitur. Et quia raro est quin in cōuiuijs mul ta vana ⁊ irrisoria misceantur ⁊ vltra debitum comedatur. Ideo refert Augustinus docu mentum sibi ab ambrosio traditum vt vitaret conuiuia quibus terminus tempantie exceditur Tertius modus ⁊ tertia species gule est pone re nimis de tempore ad preparandum cibos vt magis delectent. ¶Puta vt sint varian assa ti: liti: cum aromatibus: cum sapozibus ⁊ hu iusmodi. Hoc vitio vt scribitur primi Regz 2.c. laborauerunt filij heli sacerdotis. Maz cuz populus accederet ad offerendum sacrificia ani malium ad altare sēm mandatum legis veni ebat puer qui scilicet erat minister sacerdotis ⁊ dicebat offerenti: da mihi carnes ideſt partem animalis occisi vt coquam sacerdoti. Non eni accipiam coctam sed crudam. Quod faciebat vt accuratius posset suo sacerdoti preparare. Et offerens respondebat. Incēdatur primo fz mozem adeps ⁊ postea accipies. Et ille scilicet minister: nequaquam. Si non dabis accipiam vi. In ollis quoq; vbi coquebantur carnes mittebat tridentem ⁊ trahebat crudum de lebe te. Sic faciunt hodie multi prelati ecclesie. qua re dicit Alanus in libro de complanctu natu re. Hodie gule vitium profundius se porrigit in dominos prelatos qui sulmones: lucios: ce teroſq; pisces equipollenti generositate insi gnes varijs decoctionum cruciant martyrijs balneantes officio sacri piperis fonte bapti zant: vt multiformem saporis gratiam conse quantur. Alius ministrorum contundit: co lat alius ⁊ conficit sub stantiam vertit in acci dens: naturam mutat in artem: vt saturitas transeat in esuriem. Hec ille. Sciendum est am q̄ sumere cibos immunde ⁊ sine congru enti preparatione vbi commode prouideri po test vitiosum est pertinens ad vitium negligē tie vel insensibilitatis. Vnde Hieronymus. Nec affectate sordes nec exquisite delitie lau dem pariunt: quod inducit Gratianus. 41. di stin.c. Clericus. §. Idest. de cibis sicut deve stibus. Quod autem aliquos sanctos cibis ci neres legimus miscuisse: vt beatus Berma nus episcopus altisiodorensis: ⁊ beatus franci scus. Dicit Vl. hoc fuisse laudabile ⁊ virtuosuz ex opere operante nō ex opere operato. i. ex in tentione opantium vt. s. subtrahentes se ab oī delectatione corporali redderentur magis ca paces ⁊ apti delectationibus spūalibus: ⁊ affe ctu ad diuina a deo ⁊ hoc inspirati. Sed illud op⁹ in se nō erat laudabile: vñ nec imitabile ni si quis sīlr a deo ispiratus eēt. Quartus mo dus gule siue quarta spēs ē nimis ardenter seu nimis auiditate cibū vel potū sumere. Ad qō p tinere vī comedere nimis rapaciter ⁊ festinā ter Et ⁊ qdā hēant a nāli conditōe vel assuefactōi. Tamē ⁊ corpori nocet qnon ita bene pōt cib⁹ digeri quasi integer deglutitus ⁊ minus bene edificat. Et cum, pcedit ex inordinato appetitu delectatōis gule peccatum est. Hoc vitio supe

ratus ꝓpter vnā escā scilicet lentis eduliū ven/
didit esau primogenita sua: vt dicit Apostolus
ad hebreos.13.c. Nam vt narrat Gen̄.25.c.
Cū reuerteret esau de agro fessus ad domū in/
ueniens ꝙ germanus eiꝰ Jacob coctū lentium
ferculū comederet petiuit ab eo vt sibi de illo fer
culo daret. Cui iacob dixit vende mihi primo/
genita tua. Quod fecit ex nimia auiditate illius
edulij paruipendens ea ꝓ taz vili p̄cio vendere
vnde grauiter peccauit symoniā cōmittens qa
ius primogeniture tūc. s. in lege nature erat spi
rituale. Nā primogenitus tenebat locū ⁊ offi/
ciuz sacerdotis. Jacob autē emendo dicit non
peccasse: qꝛ potius redemit q̄z emit vexationez
suā. Et in hac specie gule ita peccatur vilissimis
cibis sicut p̄ciosis: imo in hoc frequenter offen
dunt homines nō facientes sibi cōscientiā pro/
pter vilitatē cibi: nō aduertentes ꝙ primi parē
tes peccauerunt in esu pomi. Ideo dicit Aug.
In omnibꝰ hijs rebꝰ nō vsus rex: sed libido in
culpa est. Et idē. 41. di. ca. Delitie: viles cibi
appetenter accepti impediunt ꝓuentū abstinē/
tie. Dauid autē aquā cōcupitā effudit. Histo/
ria habet secundi Reg. c. 23. vbi dicit: ꝙ cū q̄/
dam die Dauid appeteret bibere de aq̄ cister/
ne Bethleez dicens. O quis mihi daret de aq̄
cisterne que est in bethleez: subito tres socij eiꝰ
fortissimi a seipsis iuerunt ⁊ per mediū castroꝝ
inimicoruz philistijm qui tunc habebāt statiōez
in bethleez transeuntes hauserunt aquā ⁊ sibi
apportauerunt. Sed Dauid noluit bibere di/
cens. Absit vt periculū animaruz horū ego bi/
bam: sed libauit eā domino. Infirmi itaq; vl sa
ni qui sciunt vel experti sunt aliquid cibi vel po
tus nocere ipsis ⁊ tamē sumunt ꝓpter auidita/
tem: vtiq; peccant plus ⁊ minus ſm excessum
quē sciunt. Narrat Greg. in tertio dialogoꝝ
de quadā sanctimoniali que quandā lactucā in
horto visam colligens cū nimia auiditate come
dit. Propter qd̄ a diabolo arrepta est. Sed a
quodā sancto viro equitio liberata est. Quin
tus modus seu quinta species gule est anticipa
re horā seu exire horā statutā vel consuetā sine
causa vrgente vel rationabili. Nā si exigit in/
firmitas vel alia causa rationabilis omnis hora
est idonea. Cū nō est ieiuniū cōmunis modus
xp̄ianoruz est bina cōmestio scilicet prandiuz ⁊
cena: ⁊ ꝑ hoc sanius viuit. Qui enim comedūt
pluries in die vt animalia bruta sunt: nec sane
viuere possunt: cuz ponant indigestuz sup indi
gestum. Vnde mali humores generant et ca/
put etiā sumositatibꝰ grauatur. Et hoc reprehē
sibile est nisi labor excuset aut aliqua causa iusta
Et sic excusant agricole: viatores ⁊ huiusmodi
⁊ pueri duz sunt in augmento. Qui aūt de ma
ne surgētes delecto subito volūt comedere ⁊ bi
bere ⁊ p̄cipue in diebꝰ festiuis anteq̄z vadāt ad
ecclesiā nimis indeuoti sunt: cōtra quos dicitur
Ecclesiastes decimo capitulo. Ve tibi terra
cuius rex puer est: ⁊ principes mane comedūt
Terra est homo: puer est sensualitas q̄ appetit
sensibilia vt puer: principes eiꝰ sunt sensus: ve
autē illi q regit a sensualitate ⁊ cuius sensus va
cant cōmessationibꝰ tempestiue: qꝛ gulosus est.
Ideo Esaias quinto. c. ait. Ve q surgitis ma/
ne ad ebrietatez sectandā. De hora comedendi
diebus ieiunioꝝ dictū ē in sermone de ieiunio
in quadragesimali de penitentia.

Qd̄ gulosi puniunt pena corporali spiritua
li ⁊ gehennali. Cap. .3.

Tertiū mysteriū declarandū de gula di
citur pene. Punit equidē peccatū istd̄
triplici pena videlicet.

Corporali.
Spirituali.
Gehennali.

Primo punitur gula pena corporali. vnde
scriptū est Ecclesia. 37. c. Propter crapulam
multi perierunt. Et Crisosto. de cōse. di. 5. ca.
Nihil. Extessus ciboruz cōsumit ⁊ cōputresce/
re facit corpus humanuz ⁊ macerat egritudine
diuturna: ⁊ tunc euz morte crudeli cōsumit. Et
Hieronymꝰ. Ipocras inquit docet in amfori
smis crassa ⁊ obesa corpora opimis que crescē/
di mensurā impleuerūt nisi cito ablatione san/
guinis minuant in paralipsim ⁊ pessima mor/
boruz genera erumpere. s. est necesse. Et Ga
lienus doctissimus hipocratis interp̄s. Athle/
tas quoꝝ vita ⁊ ars sagina est dicit in exortatio
ne medicine nec viuere posse diu nec sanos eē
q̄ Vba ponunt de cō. di. 5. c. Ne tales. Et ec/
clesi. 37. sapiens ait. In multis escis erit infir
mitas. Et Seneca ad Lucillū. Multos mor/
bos multa fercula fecerūt. Secūda pena qua
punit gula ē spūalis. Quia videlicet amittunt
ꝑ eā ⁊ destruunt oēs Vtutes q̄ sperāt oia tpalia
bona. In huiꝰ figurā legit: ꝙ nabuzardā prin
ceps coquoꝝ destruxit muros hierusalē: ad desi
gnāduz qꝛ venter cui multitudo coquoruz dese/
ruit ꝓpter viciū. s. gule: edificia virtutum ad so
lum redigit. Vt ait Gratianus. 44. di. §. prio
Quod fides ruinā patiat patet in illo populo
hebreoꝝ

hebreoꝝ. de quo Apostolus ait prime ad Cor. 10.c. Sedit populus mãducare ⁊ bibere ⁊ surrexerunt ludere. i. festinare veneratiõẽ vituli aurei declinãtes ad idolatriã. Quã spẽ habere pñt de deo vel de beatitudine quoꝝ deꝰ venter est: vt dicit Apls ad philippenses. 3. ca. Et gloria in cõfusione eoꝝ q terrena sapiũt: verus enĩz dei cultor cũ surgit manet cogitat ꝓmo de deo se ei recõmendans. Sz gulosus cogitat qd debeat comedere: qõ magis delectet. De coquina templũ facit. De mensa altare. Ibi ponit victimas varia cibaria. Ministri sunt fui mense orationes ⁊ lectiones sunt locutiones de vino ⁊ cibarijs. Charitatẽ etiaz gulosi nõ habent: qz pauperibꝰ supflua tribuere nolũt. vt autem ait Joãnes. I. sua canoni. c. 3. Qui habuerit substantiã huiꝰ mũdi ⁊ viderit fratrẽ suum egere ⁊ nõ dederit quomõ charitas dei ẽ i illo. ¶ Drudẽtiã ꝓsternit gula: qz vt ait Hiero. 44. di. §. fi. ¶ Pinguis venter. i. gule deditus crassuz sensuz generat. Hoc pz in herode q i cõuiuio nesciuit discernere se nõ obligari ad ꝓmissa iniuste: sed imprudẽter ⁊ crudeliter ad petitionẽ puelle iussit amputari caput Joh. baptiste. Justicia etiaz a gula submergit. vñ amb. 47. di. c. Sicut bij Quis tã iniustus taz auarus ḟz q multoꝝ alimenta nõ suũ vsuz: iz abundãtiã ⁊ delitias facit Nõ facit gulosus ita comedens ꝑciosa q multi pauperes possent ex illo sumptu viuere. Quot irrisiones: detractiones: ꝓditiones: homicidia fiunt in cõuiuijs. Nõne absalon fratrẽ suũ occidit in cõuiuio: vt habet secũdi Reg. 13. c. Fortitudo adhuc p gulã infirmat. vñ ⁊ q certat i agone ab oĩbꝰ se abstinet: vt dr. I. ad Corin. 9. c. §. grauamine ciboꝝ ⁊ potuũ vt sit fortis ad bellãduz. Fortissimꝰ holofernes comedẽdo ⁊ bibẽdo nimis ita fuit debilitatus q vna mulier decapitauit eũ Judith. 15. c. Temperãtiã aũt gula fugat ex toto sicut vnũ cõtrariũ expellit aliud Sz ⁊ septẽ dona spiritus sancti ex gula ruunt. Nõ figuratũ fuit Job. 1. c. Quãdo septẽ filijs eiꝰ cõuiuãtibꝰ in domo primogeniti domꝰ percussa a vento ruens oppressit oẽs. Septez filij Job ſm Greg. figurãt septẽ dona spũs sancti

Tertio punit gula pena gehẽnali. Jõ saluator noster Luc. 21. c. ait. Attendite ne grauent corda vestra crapula ⁊ ebrietate ⁊ supueniat in vos repentina dies illa. s. iudicij vos ꝺdẽnans Apls Ro. 13. c. ponit commessationes ⁊ ebrietates inter opa tenebraꝝ: qz ducunt ad tenebras eternas. A qbꝰ nos liberet iesus filiꝰ dei: qui cũ patre ⁊ spiritu sancto viuit ꝑ omnia secula seculoꝝ. Amen.

Feria tertia post dominicã de passione. De peccato execrando vsure ⁊ auaricia vsuratorũ.

Sermo. 38.

Estimonium

Peribeo de mũdo: qz opa eiꝰ mala sunt. Vba sunt redemptoris nri originaliter Joh. 7. c. ⁊ i euãgelio hodierno. Inter mala xpianoꝝ opa illud ẽ satis abhominabile q̃ pene totũ genꝰ humanũ picitat. Illud equidẽ auaritia est oium scelerũ mr ⁊ cã. dr. n. in Glo. i. plogo decretaliũ. Et. 47. di. c. Bonoꝝ. Et in autẽtico vt iudices sine qũoqz suffragio. §. Cogitatio colr. 2. Cupiditas ẽ radix oium maloꝝ. ¶ Propterea deꝰ omnipotẽs ꝓmi natur miseris mortalibus dicens Hiere. 6. c. Extendaz manũ meã sup habitantes terrã. A maiore qppe vsqz ad minorẽ oẽs studẽt auaricie: ⁊ a ꝓpheta vsqz ad sacerdotẽ cuncti faciũt dolus. Cũ Vo in hoc pctõ multipliciter homes errent tñ hodierna die ad auaricia vsurarioꝝ expugnãdã elaborabimꝰ. Ad hũc. n. plerigz deuenerũt errorẽ vt vsurariã prauitatẽ exercere libere ⁊ inuerecunde ac publice nõ retardent vbi qz iã talis pestis crudelissima viget q̃ tãto priculosior est q̃sto vsurarij turpitudines suã agnoscere nolũt. Quinimo obduratũ coꝝ habẽtes putant se offerre sacrificium deo acceptabile si suis ꝓmis mutuãtes lucrũ qõcũqz ex mutuo ipso pcipiãt. Mã bene facere se aiunt eũ ⁊ primoꝝ ⁊ suiipsiꝰ ex vsura ꝓsulat necessitati. Ob qõ vt eis veritas clarius eluceſcat qua possint suũ grãde malũ agnoscere in pñti sermone de ipsa vsura tria ꝓponemus mysteria declaranda.

¶ Primũ dicit diffinitionis.

Secũdũ reprobationis.

Tertiũ participationis.

Quid ẽ vsura q̃ graue ẽ pctũ. Et q̃ q ex necessitate accipit ad vsuraz ab eo q est paratꝰ non peccat: ⁊ quot modis vsura ꝓmittit. Ca. 1.

Primũ mysteriũ declarãdũ de vsura dr diffinitionis. ſm. n. Hoff. in summa sua vsura sic diffinit. Vsura ẽ qcqd sorti accedit ꝑcedẽte intentiõe vel pacto vt si mutuo tibi centũ florenos hac intẽtiõe ꝓncipaliter vt aliqd plus vltra centũ recipiã vel si mutuo tibi certas mensuras frumẽti vini olei ⁊ hmõi q̃ vsu cõsumunt. Et plus ex hõ exquiro q̃z ipsum

capitale in valoze vsuram ccmmitto: vt dicitur .14. questione. 3. capitulo vsura. ℙro intelligentia tamen pleniore huius partis tria sunt dubia decidenda.

ℙrimū vtrū vsura sit peccatum.

Secūdū vtrū liceat accipere ad vsuram.

Tertiū quot modis cōmittit vsura.

ℙro primo dubio arguūt vsurarij ꝺ vitatē dicētes vsurā nō eē pctm̄. Omne. n. pctm̄ ē ꝺ aliquā legē: ꝫ vsura nō ē ꝺ aliqz legē nec diuinalē nec nālē nec humanalē: ergo vsura nō est pctm̄. Mā i lege diuinali dixit dñs Deut. 23. c. Nō fenerabis fratri tuo pecuniā ad vsuraz nec fruges nec q̄libet aliā rē: ꝫ alieno. Ex q̄ auctoritate vī q̄ t si nō fratrib⁹ saltiz alienigenis t extraneis possit fenerari t infidelib⁹. Quātū ℣o ad legē nālē de iure nature ē vt hō aliqd recōpenset ei q fibi bñficiū cōtulit. Ille aūt q mutuat aliqd bñficiū cōfert subuenit. n. necessitati indigētis. Ergo si ꝓ ℔ bñficio aliq̄ certo pacto obliget eū cui mutuat ad ℔ q aliqd sibi retribuat nō videt eē pactū illicitū. Leges ℣o ciuiles vsuras ꝓmittūt: vt ꝓz. C. de vsuris. l. Eos. In ꝓriū ē auctoz̄tas sanctoz. vñ Ambro. i lib. de bono mortis. Et. 14. q. 4. c. Sigs. Sigs vsurā accipit rapinā facit: vita nō viuit. s. gre. Et Dauid in ꝑs. loquēs ad deū ait. Dñe q̄s habitabit i tabernaculo tuo: aut q̄s requescet i monte scō tuo. Et rñdet. Qui ingredit sine macula t opat iusticiā tc̄. Et infra. Qui pecuniā suā non dedit ad vsurā. Ecclesia insup statuit: q̄ sigs ꝓtinaciter assereret vsurā nō eē pctm̄ t graue hereticꝰ haberet: t ꝺ ipsuz sicut ꝺ alios hereticos ꝓceda tur: vt ꝓz in clemētina ex graui de vsuris. Secundū aūt Tho. 22. q. 78. vsura est ꝺ equalitatez iusticie ex eo videlicet q̄z vsurarꝰ vendit qd̄ nō ē. Mā rex q̄ in vsuz nostrū venit. Quedā sunt quaz vsus ipsaz ꝓsumptio ē vt frumentuz vinū oleū t hmōi gb⁹ hō vtit comedēdo bibēdo t sic ex toto cōsumēdo. Quedā res sunt quarū vsus t si nō sit ipsaz cōsumptio in se ē tñ eaz distractio: vt pecunia numerata q̄ ꝓncipaliter inuenta ē ad cōmutatiōes faciēdas: vt dicit Ari. in. 1. politice. Et sic vtēdo distrahit cū i cōmutationes erpēdit. Quedā res sunt quaz vsus nō est ipsaz consumptio vel distractio. Sicut domus: ager: iumēta: vasa argētea t aurea t buiusmodi: vsus eniz dom⁹ est inhabitatio nō cōsumptio. Sic cultus agri est cultiuatio ad fructificandū nō ad dissipandū. Et sic de alijs. Et ex isto tertio genere rez vsus ipsi⁹ rei pōt cōputarī seoꝛsuz ab ipsa re t vnum cōcedi sine altero. ℙotest. n. alicui tradi dominiū dom⁹ vel agri vel seruī: vel iumēti retento sibi vsu vel fructu ipsius ad vitā vel ad aliqd̄ tp̄s vt fit aliquādo i donationib⁹. Et ecōuerso pōt cōcedi vsus taliū rez retento sibi dominio vt fit in locatione affecto: pensione dom⁹ t hmōi. Et ideo in hmōi licite recipit si certū ꝓciū seu lucrum ꝓ vsu dato ipsi⁹ rei retento sibi domin io. Et inde ad certū tempus rehabita ipsa re ex integro. Sz in reb⁹ ꝓmi t secūdi generis: quaz. s. vsus est ipsarū cōsumptio vel distractio nō pōt cōputari seoꝛsuz vsus taliū rez ab ipsis reb⁹: q̄z inseparabilis ē Et cuicūq̄z cōcedit vsus taliuz rerū ex hoc ipso cōcedit t res. Et ꝓpter hoc in talib⁹ ꝓ mutuuz transferī dominiū. Sicut ergo figs seoꝛsuz vellet vendere vinū t seoꝛsuz vsuz vini venderet eandez rez bis vñ t venderet qd̄ nō est: pp qd̄ manifeste est ꝺ equalitatē iusticie. Simili rōne q̄ mutuat vinū: frumētū: oleū: pecuniā numeratāz: t hmōi: t vltra suū capitale mutuatū aliquid exigit vel principaliter intendit hr̄e qd̄ ꝑcio pōt extimari cōtra equalitatē iusticie agit: q̄z petit sibi duas recōpensationes fieri: vnā. s. restitutionez equalē rei mutuate. Aliaz ℣o vt ꝑciū vsus qd̄ dicit vsura. Ad illud vero qd̄ obiciebat de iudeis rñdet Tho. t Nico. de lira: q̄ illud dictuz Deut. 23. c. allegatū sane est intelligendū ℙer alienū eniz aut intelligunt illi q erāt finitimi coꝛ quoꝛ terras eis dñs cōcesserat vt cha naneī. Et ab illis licite recipiebant vsuras non vt vsuras ꝫ vt recuperatiōnez iuris sui. Sicut etiā licitū est christianis mutuare hostib⁹ ad vsuraz ita tñ q̄ illud qd̄ recipit vltra sorē non recipiat rōne mutui. Sz iure dominij qd̄ hz i illos t vt recuperet rē suā quā nō pōt ab iniusto possessoze nisi mediante mutuo recuperare. Et sic intelligit illud capitulū. Ab i lo. 14. q. 4. Ad hec faciunt notare per Archidiaconuz. 23. q. 2. c. Dñs. Si. n. permittit a iure spoliare inimicum imo occidere in bello iusto: multo magis ꝓ hanc vitā suū accipere. Et sicut ꝓdictū est licituz fuit iudeis accipere vel mutuare ad vsurā ab illis tantū finitimis nationib⁹ q̄ occupauerāt terraz suā datā eis a dño tanꝯ ab hostib⁹. Nunc autem ipsi iudei nō possunt sine mortali facere vsuras xp̄ianis nec ecōuerso. Mā nō sunt inimici nostri in ciuili cōuersatione. Quo autē ad alios infideles si verū est q̄ sunt inimici nostri

etiā illis

etiã illis arma inferre possum⁹ tanq̃ occupatorib⁹ rex nostrax. De quo. 23. q. 7. c. Si de rebus. t. c. Dispar. Et p Innocentiũ t Hostiẽ. extra de voto. c. Qð sup hijs. Restat longe fortius xp̃ianũ ab eis licite posse vltra sortẽ accipere: qz suũ est qð recipit. Qð autẽ cõtra sarracenos t alios infideles dominia t terras possidentes licitũ sit bellũ vltra alias rationes facit qz ad defensaz t recuperationẽ fit detractoruz. Ergo licitũ. Mã vt dicit Innocẽ. dicto. c. Qð sup hijs vbi terra fuit aliquo tpe christianoruz bellũ est licitũ. Infideles autẽ p̃dicti abstulerũt a xp̃ianis qgd tenẽt. Mã vbiqz terraz fuit laudatuz nomẽ christi. Vñ in ps. dicit. In oẽm terrã tẽ. Sz hijs dimissis dicim⁹ qz vsura nullo ex illis Vbis iudeis fuit pmissa mn⁹ concessa. Mã lz qdã dixerint vsurã sorte cõcessam in quibusdaz casib⁹. Tamẽ ꝓprie loquendo in nullo casu cõcedit. Sed qz in illis casib⁹ quos illi ponunt aliqd recipit vltra sortez. Jdeo ꝓpter aliquaz similitudinẽ large t improprie sumẽdo dicit vsura ibi pmissa sed nõ est ibi vsura. Et sic i ꝓposito vel p alienũ in Vbis Deut. intelligit qlibet q nõ erat de genere iudeoꝝ. Et tunc dicet qꝫ illa fuit cõparatiua pmissio q̃. pmittit minus malũ ne maius malũ fiat. Sicut etiã pmissum fuit eis dare libellum repudij t repudiare vroꝛẽ ad repudiãdũ homicidiũ siue vroricidiũ. Sic t vsura fuit eis pmissa erga alienigenas ne si fuisset ꝓhibita maioꝛi crudelitate crassarent i suos vt sue cupiditati satisfacerent. Excusabunt ergo a pena temporali legis: sz nõ a pena gehennali sicut nec a culpa mortali. Vñ dicit Crisо. 31. q. 1. Hac rõne in fine. Qð enim pmittim⁹ nolentes ꝓcipimus. i. pmittim⁹ sm glosaz: qz malos hominũ voluntates ad plenũ ꝓhibere nõ possumus. Et tñ de⁹ declarauit p ꝓphetas vsurã fieri displicere: vt pz de Dauid. Sz figs rõne dicte pmissionis vellet eos excusare ꝓ illo tpe que tamẽ excusatio a doctoꝛib⁹ nõ admittit ꝓ nunc tpe gratie reuelate nõ excusarent. 31. q. 1. §. Sz obicit. Ad illud Vo qð vsurarij dicebant qꝫ vsura nõ est contra legem nature: dicendum qꝫ ratio dictat vt quis mutuet proximo indigenti si potest: sed gratis sine spe lucri. Et sic qꝫ gratus sit recipiens mutuum erga mutuantẽ: puta in recognoscendo beneficium t cum potest euz aduuare quando indiget vel viceuersa remunerando sibi vel per alia obsequia sed gratis non ex pactione. Mã t si ei teneatur ad antidosa naturaliter. i. recompensandum beneficium t hoc est ex debito honestatis non autem necessitatis scilicet quo posset cogi in iudicio. Et ideo sm Thomaz t alios siquis mutuaret alicui cuz hoc pacto qꝫ ei teneretur remutuare vsuram cõmitteret qz vltra capitale suum aliqd exigit quo potest p̃cio extimari illa scilicet obligatio qua potest cuz cõuenire in iudicio. Et si vsurarius diceret qꝫ ille q accepit pecuniaz mutuo lucratur cũ illa t locupletat cũ damno mutuãtis. Respondetur qꝫ ille locupletatur seu lucratur principaliter per industriã suã: quia pecunia ex se nihil lucratur: vt patet tenendo in capsa. Pecunia etiã illa non est mutuantis sed eius qui accepit mutuuz: qa in euz trãslatum est dominiuz. Et si periit vel perdidit in negociando vel aliud agẽdo perit periculo suo nõ mutuãtis. Damnuz autez nõ sustinet mutuans nisi quia cessat ex hoc sibi lucruz. Sed idez damnuz haberet si pecunia in archa seruasset: quia ibi nõ fructificat. Et sic cuz ea negociatus fuisset potuisset perdere sicut t lucrari. Substabat enim tunc periculo vbi in mutuo nõ substat. Veruz si ex carentia pecunie mutuate passus fuisse dãnum puta quia oportuisset euz recipere ad vsuram vel vendere res suas minus iusto precio vel aliquod simile. Tunc qui accepit mutuum deberet ei satisfacere de damno secuto propter mutuuz sm conscientiaz etiã si de hoc non fecisset pactuz. Non autez de industria sua lucrum factuz tenetur communicare cessante damno.

Ad illud autem quod vsurarij opponebant dicentes per legez ciuilez vsuras concedi. Dicenduz qꝫ leges ciuiles dantur populus q sunt ꝓ maioꝛi parte mali vel imperfecti: t intẽdũt vt pacifice ciues cõuiuant ad inuicem. Vnde soluz ꝓhibent expresse vicia que sunt magis perturbatiua ciuilitatis t quietis tẽporalis puniendo transgressoꝛes t penis ab illis coherẽdo: vt adulteria furta t huiusmodi. Alia vero permittunt non vt licita concedentes: sed nõ vt alia vicia predicta punientes. Et hoc ne peioꝛa contingant. Sed lex diuina ꝓhibet omne peccatuz ostendens puniri in diuino iudicio. Cuz ergo lex diuina t naturalis sit supra omnez legez humanaz: vt patet distin. 8. per totũ. Et canonica sit etiaz ꝓeiudicans ciuili in hijs que spectant ad conscientiã. Jdeo in hoc leges ciuiles cedunt legi canonice: qz si leges ille sunt iuste quo ad ciuilitatem vite ꝓsentis non tamen iuste sunt quo ad ciuilitatem supernaz addiscendam ad quod oportet ab omni pecca-

ro esse immunē. Quare non dedignant leges sacros canones imitari. Secūdū dubiū prīcipale fuit vtrū sit licitū recipere mutuo sub vsura. Rñdet Tho. 22. q. 78. Quod nō lz inducere aliquē mutuare sub vsura lz tñ ab eo qui paratus ē facere ⁊ qui exercet vsuras mutuo accipere ꝓpter aliqđ bonū vt ē subuētio sue necessitatis vel alterius. Nā inducere hominē ad peccandū nullo modo lz: uti tñ peccato alterius ad bonū ꝓpriū licitū est q⁹ deus vtitur omnib⁹ peccatis ad aliqđ bonum. Et quolibet enim malo elicit aliqđ bonū: vt dicit Augustinus in enchiridion. Vnde idē Aug. Publicole quærenti vtrum liceret vti iuramento eius qui per falsos deos iurat in quo manifeste peccat eis reuerētiam diuinā exhibens. Respōdet q⁹ qui vtitur fide illius qui p falsos deos iurat nō ad malum sed ad bonū nō peccato illius se sociat quo perdemonia iurauit sed pacto bono eius quo fidē seruauit si tñ induceret eum ad iurandum per falsos deos peccaret. Ita est in ꝓpositio. Sic etiaz licet ei qui incidit in latrones manifestare bona que habet que latrones diripiēdo peccāt ad hoc q⁹ non occidāt. Sed cessante necessitate cum petit sub vsuris ad ludendum vel scoztandum ⁊ huiusmodi tunc mortale esset peccatum

Tertium dubium fuit quot modis cōmittit vsura. Et ad hoc respondeo q⁹ cum vsura committatur ex eo q⁹ aliquid recipitur vltra sortem hoc potest fieri tripliciter.

Primo recipiendo munus a manu.
Secundo recipiendo munus ab obsequio.
Tertio recipiendo munus a lingua.

Primo cōmittit vsura recipiendo munus a manu siue sint denarij siue qcqd aliud precio estimari pōt: vt dicit. 14. q. 3. c. Mutant. ⁊. c. Plerigz. vnde Ambr. ait. Esca vsura ē ⁊ vestis vsura est. Et qcqd sorti accedit vsura ē. Et quod velis nomē ei imponas vsura est. Hoc modo multi reperiunt vsuraz vorazgine imersi. Et pmi sunt multi nobiles qui nolunt laborare: ⁊ ne pecunia eis deficiat paulatim ꝓsumēdo tradunt cā mercatoribus vel alijs intēdentes aliqđ annuatim recipere ad discretionē eorum saluo tñ capitali. Et ꝗuis ipsi vocent hoc depositum tñ vsura est: vt patet. 14. q. 3. c. Si fenerareris. Nec vere depositum est nec sapit naturā eius. Sunt alij mutuantes pecunias diuersis psonis accipiētes in pignus domuz vel agrum vel vineā sub nomine securitatis. Sed fructū interim dicti pignoris volunt bērē quousqz restituat eis pecunia nō cōputādo in sortē ⁊ vsura est vt patet extra de vsuris. c. 1. Excusatur tñ in hoc casu gener qui cū sustineat onera matrimonij ⁊ nōdū habuit dotes recipit a socero vel alijs dotantib⁹ mulierē possessionē aliqz in pignus quousqz recipiat dotē: hic licite et sine vsure facit fructus illi⁹ pignoris suos: nec tenet cōputare in sortē. Extra de vsuris. c. Salubriter. Secūdo cōmittunt vsurā venditores rez q vendunt aliqd ad aliquē terminū temporis ⁊ rōne termini petunt plus iusto pcio nisi intenderent illud nō vendere tunc lz seuare vsqz ad tempus quo verisimiliter credit res illas valituras quantū tūc vendit: ⁊ si nūc nō tñ valent. Puta cū qs tēpore estiuo vendit bladū ad preces seu instantiā alicuius qđ intendebat suare vsqz ad tps hiemale quādo cōmuniter plus valet. Propter qđ vēdit pluri pcio qz nūc valeat. Extra de vsuris. c. In ciuitate. Similiter figos emit merces vel victualia minus iusto pcio eo q⁹ anticipati tps in soluendo preciū anteqz recipiat merces vel victualia p aliquos menses: puta dat pciū tpe veris ⁊ recipit bladū tpe estatis. Et hoc nisi substaret periculū vt q⁹ bladum vel aliud pōt ꝓbabiliter plus vel minus valere dicto precio qđ soluit. Extra de vsuris. c. in ciuitate. Tertio faciunt vsurā q emunt possessiones vel domos multo minore pcio qz valeant cuz pacto q⁹ infra certū tps ille venditor possit reemere qđ vsura reputat seu fraus v sure paliate sub titulo emptionis. Quarto faciū t vsuraz q faciunt societatē cizca pecora vel animalia volentes saluū esse capitale quo ad pecuniā vel capita animaliū. Qđ vsura est ⁊ nō verace sorcietas: vt pz. 14. q. 3. c. Plerigz. cū glo. Quinto faciūt vsurā mulieres alique vidue q̄ ne ꝓsumentur dotes eaꝝ vel deponunt eas mercatoribus ad discretionē ⁊ vsura est vel recipiunt ab heredib⁹ ꝓiugis sui defuncti possessionē vsufructuandā quousqz reddant eis dotes ⁊ vsura esset ſm Host. Innocentiū ⁊ alios. Sexto cōmittunt vsurā campsores q faciūt cābia q̄ vocantur cābia sicca. Septimo cōmittunt vsurā q mutuant granū vel bladū antiquū ad renouandum vt nouū accipiant. Et si hoc faciūt ne suum sibi pereat ⁊ recipienti gratiā faciant non est vsura. Secus si faciunt vt melius recipiāt ⁊ vtile intēdant ex mutuo. Extra de vsuris. c. cōsuluit. Et sic tenent Raymūdus Hoff. ⁊ Host. in summis. Secūdo cōmittit vsura recipiēdo munus ab obsequio. Et sic illi q mutuāt paupibus

hac intentione

hac intentione vel pacto vt seruiant eis in operibus agri vinee ⁊ filiꝫ: vel in opibus bouꝫ ⁊ equoꝝ vel alio seruicio corpali vsuraꝫ cõmittũt. Extra de vsuris.c. Consului. Tertio cõmittit vsura recipiẽdo munus a lingua: vt cuꝫ qs mutuat alicui vt porrigat ꝑ se preces ꝑ alio officio vel beneficio tpali obtinẽdo. Et si qs sic obtineat officiũ aliqd̃ ꝑm quosdã nõ ipsobabil'r dꝫ pauperibus erogare quod inde emolumẽti pceperit d̃ductis tamẽ expẽsis sui laboris ad arbitriũ boni viri. ℙropter iã dicta nota ndũ ꝑm Tho. q ꝑ si qs mutuat ꝓncipal'r ꝓpter deũ vel amicitiã nõ itendẽs tpale cõmodũ. Et is qui mutuũ accepit ex liberalitate sua vt grat⁹ non ꝓncipal'r ꝓpter mutuũ donat ei aliqd hoc ei declarãs q ei libere donat vsura nõ ẽ: qz illucrũ mutuaus nõ intendit. arg. I. q. 2 .c. Siẽ Mon. n. dꝫ esse factus deteriotis conditionis: sed melioꝛis, ꝓpter obsequm ꝓsio ipso factum in mutuãdo vt. s. donum ei gratis factum recipe nõ possit qui ꝑus ꝑm omnes potuissꝫ.

Quod ois scriptura diuina ex humana ⁊ ẽt lex canonica reꝓbat vsuram.

Cap. .2.

Ecũdum mysteriũ de vsura declarandũ dr̃ reꝓbatio. Est. n. vsura vitium reꝓbatũ. Sicut patere põt in scriptura diuina ⁊ iure canonico ac dictis gentilũ. vñ Exodi. 22. c. scribitur. Si pecuniã mutuo dederis ꝓpio meo pauperi q habitat tecũ non vrgebis eũ quasi exactor nec vsuris oppmes. Et Leuitici. 25. c. Si attenuatus fuerit frater tu⁹ ⁊ infirmus manu ⁊ susceperis eũ quasi aduenã ⁊ pegrinum ⁊ vixerit tecuꝫ ne accipias vsuras ab eo nec amplius q̃ dedisti. Time dñm deũ tuũ vt viuere possit apud te frater tu⁹. ℙecuniã nõ dabis ei ad vsuram ⁊ frugum supabundantiam nõ exiges. Et secũdi hesdre. 5. c. Cũ maiores iudeoꝝ opprimeret minores vsuris grauissimas hesdras audito clamore ꝓpli icre pauit optimates ⁊ magistratus dicẽs: vsuras a fratribus vestris nõ exigatis. Non ẽ bona res quã vos facitis. Quare nõ in timoꝛe domini dei nostri ambulatis. Reddite eis hodie agros suos ⁊ vineas suas: oliueta sua: ⁊ domos suas Quin potius pecuniã quaꝫ exigere soletis ab eis ⁊ date illis. Et direrunt. Reddemus ⁊ ab eis nihil q̃rimus. Sicq̃ faciemus vt loqueris Et excussit sinũ suũ hesdras dicens. Sic excutiat deus oẽm virum q cõpleuerit verbum hoc De domo sua ⁊ de laboꝛib⁹ suis sic excutiatur ⁊ vacu⁹ fiat. Et dixit vniuersa multitudo. Amñ Et in decretis. 46. di. c. Sedutionarios. ℙꝛohibẽt vsurarij ad sacros ordies, ꝓmoueri. Et extra de vsuris. c. Qñ. dr̃. Non solum viris ecclĩasticis sed ẽt qbuslibet alijs piculosum est vsuraꝝ lucris intẽdere. Et extra eodẽ i. c. Qz ⁊ in. c. Super eo. scribitur. vsura cõdemnatur vtriusq̃ testamẽti pagina. Et Leo papa. 46. di. c. Sicut. ingt. Sicut nõ suo noie: ita nec alieno lꝫ fenus exercere. Et Aug. 14. q. 4. c. qd dicam. An crudelioꝛ ẽ q subtrahit aliqd vel eripit diuiti. q̃ q trucidat inopem senoꝛe. Et Ambꝛosius. 14. q. 4. c. Ab illo. Sine ferro diuitem occat: q vsuras flagitat. Et extra. d̃ vsuris i palleato. c. Qz statutũ ẽ ꝓmo vt vsurarij manifesti nõ admittant̃ ad cõmunionem altaris. Hosti. dicit q canon ẽ ferende snie nõ late. Idem dicit Jo. andree in nouella. Scdo statutuꝫ ẽ vt non recipiant̃ coꝝ oblatões. Et si sacerdos recipit reddere tenet̃ ⁊ cõpellitur ꝑꝫ Hosti. dꝫ dari eꝑo ⁊ ꝑm, puidentiam eius vel restituatur ei a quo extorta ẽ vsura vel detur pauplb⁹. Et q recipit oblatõem a talibus dꝫ ab executõe sui officij manere suspensus donec, ad arbitriuꝫ sui eꝑi satisfaciat. Tertio statutũ ẽ q vsurarij nõ recipiantur ad ecclĩasticam sepulturam si i hoc pcto decesserint. Et vt ingt ℙetrus de palude in quarto. Si tales vsurarij possũt restituere ꝑ se ⁊ non restituũt lꝫ mandẽt restitui nõ sunt ab soluendi: nec valẽt coꝝ testamẽta in quib⁹ nullus dꝫ eẽ testis. vt habetur in. c. Quãq̃. d̃ vsuris. li. 6. tum qz ad statim tenẽtur: tum qz nõ vident habere pfecte bonã volũtatem: qz donatõ ⁊ legata cã mortis fcã possunt reuocari. vnde si vsurarius nõ cauet ꝑ talem cautiõem qua non possit penitere nõ est ve penitens. ⁊ ꝑm Hosti. dicũtur vsurari manifesti vel per euidẽtiaꝫ facti puta qz mensam tenẽt patam ad vsuras: vl̃ si de hoc sunt in iure confessi aut cõuicti. Joannes Vo andree ⁊ Archi. dicũt q satis põt dici vsurarius manifestus q coram sacerdote ⁊ testibus publice fatetur se vsurarium ⁊ vsuras restitui mandat soꝛte libꝛos rationũ tradens. Et extra de vsuris. c. Sup eo. ponitur q ꝑ papaz dispensari non potest vt vsura exerceatur sine pcto. ℙosset autem dispensare in exactis quo ad incertoꝝ restõem que tũ si fiat sine rõe quo ad consciam non puto q valeat. Apud gẽtiles ẽt damnatur vsura. Nam vt inquit Cicero libꝛo tertio de officijs. Detrahere aliqd alteri ⁊ hoiem hois incõmodo suum agere cõmodum

magis est contra naturam ꝯ mores. Et ideꝫ in
secūdo de officijs. Interrogatus Cato. Quid
fenerari. Tū cato: qđ homines occidere. Mar
rat Valerius li. 4. Rubrica de libertate q̄ cuꝫ
ciuitas romana furore catiline opprimeretur ⁊
cogerent̄ ciues vendere possessiones ⁊ domos
suas, ꝓpter tumultū creditoꝝ longe minore pre
cio ꝯ valebāt. Tūc Quintus conscidius cōsul
fit trecentas septuagintaq̄nq̄ libras auri vt illi
satisfaceret̄ creditoribus suis q̄ nec̄ de sorte ne
q̄ de vsura quē ꝯ debitoꝝ suoꝝ grauauit. Sꝫ
quātū in ipso fuit amaritudinē publice consu
onis ꝑuata trāquillitate mitigauit. s. debitores su
os expectando ne ciuilis sanguis feneratoꝝ vi
deretur. Sed dimissis multis grauissimoꝝ vi
roꝝ sententijs ḡbus vsura condemnat̄. Chri
stū deū ⁊ dām nostrum audiamus. Ipse vtiq̄
ait Luce. 6. c. Mutuū date nihil indesperantes.
In ḡbus ꝟbis continēt̄ due particule. ꝓia
ē mutuū date. Quod ꝯstum ad eos qui cōmo
de possūt mutuare sine notabili detrimento sui
status erga eos q̄ sūt in magnis necessitatibus
constituti ⁊ quasi extremū videt̄ ē ꝓceptum
Qꝛ si hoc dicim⁹ de elemosyna: a sorꝛore ēt i
mutuo. ar. di. 86. c. In singulis. In alijs ꝟo
ē consilium. Scđa ꝑticula ē nihil inde sperātes
Et hoc ē in ꝓcepto: ita tamē q̄ intelligatur de
spe bonoꝝ ꝛpalium que ꝓcio estimari possūt
Nam bene pōt ⁊ dꝫ sperari premium eternuꝫ
erinde si fiat mutuum ex charitate vel benuo
lentia.

Qđ multi ⁊ ꝑcipue septem genera psonarū
ꝑticipant in crimine vsurarum licet ipsi vsuraꝫ
non faciant.

Cap. .3.

Ertium mysteriū declarandū de vsu
ra dicitur ꝑticipatio. Sunt. n. multi p
ticipantes in crimie vsurarū q̄ quando
q̄ se peccare nō putant eo q̄ non sūt ipsi princi
pa'r exercētes vsuras. Primi sūt notarij q̄ sci
enter sup vsuras cōficiunt instrumenta. Dij fꝫ
Hosti. periuri sūt qꝛ cōiter solent iurare q̄ ta
lia nō faciāt. Et sic per cōseqūns sūt infames nec
decetero pōt testificari nec instrumēta conficere
Extra de testibus. c. Iꝫ. Si tamen ob hoc reci
piūt pecuniā nō tenēt̄ restituere qꝛ recepunt
eam, p ope suo q̄uis illicito: videl̄ tamē q̄ de
beant pauꝑibus erogare. Sed virū tales nota
rij teneant̄ ad restōem vsuraꝝ de ḡbus cōfece
rūt instrumēta. Sup hoc doctores distinguūt
qꝛ si scienter faciūt instrumenta vel chartas ꝺ de
bito vsuraꝝ ac si ec̄t legitimū debitū. Puta qꝛ
facit instrumentū q̄ martinus mutuauerit petro
centū hinc ad annū restituendos cum sciat mu
tuasse octoginta vel nonaginta: qꝛ forte ⁊ si pri
mo centū dedit postea in occulto viginti vel de
cē rehabuit a petro vt mutuū sit de illis octogi
ta vel nonaginta. tm̄ tenet̄ tur isolidū si ipsi vsu
rarij nō restituant. Et hoc nisi facerent in fauo
rē recipiētis mutuū: puta qꝛ ille no'ebat aliter
mutuare ⁊ petrus mu'tū indigebat nec poterat
aliter sibi ꝓuidere. Tūc. n. nō teneret̄ notarius
Peccaret tm̄ mortal'r sciēter hoc faciēs: qꝛ piu
riū icurreret faciēs instrumētū falsum ⁊ i fraudē
vsuraꝝ. Rō ꝓmi est qꝛ efficaciter coopat̄ vsu
re accipiēde. Rō scđi ē qꝛ itēdit ꝓncipal'r ꝓri
mo idigenti subuenire. Si aūt in instrumēto est
fcā exp̄ssa mētio de vsura tūc non tenet̄ ad vsu
rā restituendam. Et rō qꝛ nō efficaciter coopat̄
ad illud. Nā pōt q̄ mutuū accepit ad vsuraꝫ in
dicio se iuuare vt nō soluat vsurā. Notan
dū aūt hoc loco qꝛvt dicit Hosti. ⁊ Joānes an
dree i nouella sup. c. Sic. Extra ne cle. ul'mo.
Qđ tabellio siue notarius cōsueuit iurare ser.
Primo q̄ de his q̄ videbit ⁊ audiet ac requisi
tus fuerit sine diminutōe ꝟitatis ⁊ cōmixtōne
falsitatis cōficiet instrūmētū. vñ solet regri tabel
lio sub pena officij sui q̄ cōficiet instrm̄ regrētū
qđ si nō fecerit ꝑiurus videbit ⁊ sic suis instris
postea nō credet̄. Extra de testibus. c. Testimo
niū. Et hāc reqsitōem gsq̄ de ppło facere pōt.
Extra de testamētis. c. Relatū. ⁊ ꝓ tanto dicit
seruus publicus ⁊ publica psona. Scđo iurat
q̄ secreta sibi iniūcta celabit. Tertio q̄ de oib⁹
istrumētis q̄ cōficiet, ptocolla tenebit. Quarto
q̄ fidelis erit illi a quo cōstituit̄ ⁊ si sciret dānuꝫ
suū tractari p se vel per nūciū reuelabit. Quito
q̄ illud officiū sic sibi iniūctū cupiditate: timore
odio: ⁊ amore remotis: ⁊ oia fm bonā cōsciaꝫ
exequat̄. Sexto q̄ sup contractu vsurario vel i
fraudē vsurarum inito nō cōficiet instrm̄ sciēter

Secūdi ꝑticipātes vsuras sūt viri ⁊ vxores
qui recipiūt dotes de vsuris. Nā viri non pōt
recipe tales dotes ⁊ si recepunt tenēt̄ ur ad restō
nem illis ḡbus socer erat obligatus er quo om
nia illius erant obnoxia restōni. Et ipa mulier
soluto matrimonio teneť ad restōnem si vir nō
restituit: fm Raymūdū ⁊ alios. Tertij parti
cipantes vsuras sūt pupilli. Quꝫ. n. tutores vel
ꝓcuratores eoꝝ pecunias posuerūt ad discreti
onē vbi vsura ē: fm ꝓdicta tenēt̄ ur ad restō
nem ꝯuis nō fecerint ipsi tales cōtractus: tam̄

ad restitutionem

qz lucrū tale ipsi ꝓceperūt. Et si nō disponūt se ad restōnem cū habēt administratōem suoꝝ bonoꝝ iam sunt in statu damnatōis. Sed ipsi tutozes ⁊ curatozes mozal'r peccāt faciēdo tales contract⁹ ⁊ tenent ad restōnem ꝯ̄uis vtilitatez nō sint inde assecuti in casu quo ipsi pupilli nō vellēt vel non possent satisfacere: vt notat Archi. 46. di. c. Sicut non suo. Idē dicendum ō quolibet factoze vel ꝓcuratoze qui exerceret negocia alioꝝ faciēte huiusmodi ꝓtract⁹. Quarti ꝓticipantes in crimine vsuraꝝ sunt aduocati patrocinātes eis in huiusmōi contractib⁹. Omnes eni tales digni sūt morte eterna: qz consentiūt vsure coopando ei. 2. q. 1. c. Motū. Quinti ꝓticipantes in cric vsurarum sūt faciētes statuta super vsuris ⁊ iudicātes sm ea vt capitanei rectozes ⁊ huiusmodi. Et ꝑbentes consilia ad huiusmōi statuta peccāt mozal'r ⁊ sūt excōicati: vt pz in clemētina. ex graui. ō vsuris. Domini ēt tales qui ꝑmittūt vsuras, ꝓpter vnam certam quotam quā recipiūt inde in eadē sūt dānatōe. Sexti ꝓticipantes sūt, ꝓsonere seu cazales q si ꝓcurant, ꝓ illis q mutuo indigent ⁊ ab illis q pati sūt dare non peccant. Si aūt hoc faciūt ꝓncipal'r ꝓ lucro vsurarij ⁊ ꝓ parte sua isti nō solū peccant mozal'r, ꝓpter coopatōem ad vsuram: sed ēt restituere obligant isolidū si ita coopati sūt q⁹ absq; opeꝝ illo ꝓstatio alla vsuraria minime fcā fuisset. Cui⁹ rō est qz sm philosophum secūdo ethicoꝝ mediū comparatū extremis sapit naturam extremorum.

Septimi participātes vsuraꝝ crimē sūt clerici locātes domos scienter vsurarijs manifestis ad fenerandū: hij sūt excōicati: vt pz li. 6. ō vsuris. c. Vsurarū vozaginem. Confessozes aūt vsurarios absq; emendatione absoluentes incidūt in laqueum diaboli. Sed sepenumero ab vsurarijs decipiunt qui aut veritatem sui peccati negant exꝓsse aut caliditate multa occultant quoniam peccatū illud vsure ita excecat mentes vsurarioꝝ vt sese a iusticia deficere nolint credere. Quos deus benedict⁹ deiciet in ignē eternū. A quo nos liberet iesus filius dei q est benedict⁹ cū patre ⁊ spū sancto per oia secula seculorū. Amen.

Feria quarta post dñicam de passione. De auaritia furū: ⁊ de ipso furto.

Sermo trigesimusnonus.

O Oes mee uocem meaz audiūt ⁊ ego do eis vitam eternaz. Yba sūt redemptozis nostri ozginal'r Joānis. x. c. ⁊ in euangelio hodierno. Descendent auari icozrigibiles in obscura inferni loca quoniā nolūt audire vocem dñi nostri iesu xp̄i. Ipse vticz dixit Mathei. 19. c. facilius ē camelū intrare ꝑ foramē ac⁹ ꝯ̄ diuitez itrare in regnū celoꝝ. Et Luce. 6. c. Ve vobis diuitib⁹ qui habetis hic consolatōem vestrā. Et Mathei. 6. capi. docuit non esse thesaurizandum in terra: sed querendos thesauros in celo Que oia auarib⁹ auaroꝝ surda sūt cū ipi ad hoc elaborent vt per fas ⁊ nefas rapiant aliena. Et licz dcm̄ sit in sermone ꝓcedenti de vsura pcssima: tamen hodierna die occurrit tractare de auaritia furatoꝝ vt sic loquar idest per furta ac quirentium hec tpalia bona. Ꝓ quib⁹ obiurgandis tria de furto mysteria esse declaranda. Primū dr̄ diffinitio.

Secm̄ excusatio.

Tertiū cōmissio.

Quid ē furtū: ⁊ que differentia ē inter furtū ⁊ rapinam: ⁊ de ꝓprietate rerum: ⁊ de periculis rapine: ⁊ comparatione rapine ⁊ furti: at ꝯ̄ graue peccatum est furtum. Cap. .I.

Primū mysterium de furto declarādū p dr̄ diffinitio. Et vt colligitur ex dictis Alex. in. 3. sūme. Et ex. l. I. ff. de furtis. Furtū est contrectatio rei aliene mobilis ⁊ corporalis fraudulosa inuito dño lucrifaciendi gra: siue ipsius rei siue vsus possessiois vere. Cōtrectatio ponit i pdcā diffinitione qz sine ea nō ē furtū ēt si iteruenit volūtas vel verbum. Tū per solā volūtatem erit qs trāsgressoꝝ illi⁹ ꝑcepti. Nō cōcupisces rem, primi tui. Rei alie ne ponit qz i re, ꝓpria nō cōmittit furtuz intellige nisi alius haberet i re illa aliqō ius puta qz res erat cōmodata vel pignozata quā dñs fraudulose capiēdo furtū cōmitteret. ff. de furtis. l. Si res. §. si is. Idē dicit Tho. 22. q. 63. Mobili ⁊ corpalis dr̄ qz in reb⁹ imobilib⁹ vt i agro vel i icozpalib⁹ vt sūt actōes ⁊ huiutes nō cōmittit furtū eo q talia nō possūt cōtrectari. Fraudulosa dr̄ qz cuz aliqs credebat rem ē suā que non erat vel si nō erat sua credebat q; ēt ab eo q habebat ibi ius posset accipe nō cōmsit furtum lz alis ad restōnem teneat. Instituta vi bonoꝝ raptoꝝ. §. Qz tū. Inuito dño dicitur qz si credit dñz permissuꝝ ⁊ subest iusta cā credēdi nō teneꝝ. Secus si non subest. Si autem putat facere inuito dño ⁊ tamē dominus vult furtū q dē facit quātum ad itentionem: ſz non tenetur

ad restōnem. Nec dñs potest petere obstante sibi sua volūtate. ff. de furtis. l. Inter omnes. §. penul. Lucrifaciendi gratia dr̄ qꝛ siqs alienā ancillam rapuerit nō cā lucri sed libidinis non cōmittit furtum. ff. eodē. l. Verꝫ. Siue ipsius rei siue vsus possessionis ꝟe dr̄ qꝛ non solum cōmittit furtū qui rei dñium vult lucrari: sed ēt q vult in re ipsa lucrari vsum ⁊ possessionē. di. 15. c. Qui sacrum. ff. de furtis. l. Qui iuenta.

Pro pleniore tñ itelligentia sūt qnqꝫ notanda

Primo notādū ē ſm Tho. 22. q. 66. ⁊ Joannē de ripa ordis minoꝝ ꝙ cōis vsus oium que sūt in hoc mūdo oibus hoibus esse debuit vt dr̄. 12. q. 1. c. Dilectissimis. Sic. n. deus instituit nām humanā dans ei dñium oium cum dixit Gen. 1. c. Dñamini volatilibus celi piscibus maris ⁊ bestijs terre. Quod dñiuꝫ oēs habuissent qꝛ ita erat rō bene regulata ⁊ ordinata ꝙ nulla re vsi fuissent nisi ad necessitatez vel rōnabilem vtilitatē ⁊ sic nulla iter eos fuissꝫ discordia. Et sic ponit̄ eē de iure nature. s. ꝑmit⁹ institute cōis oiuꝫ possessio. vt pꝫ di. 1. c. Jus nāle. Sed in natura vitiata ēt de iure nature ē in casu necessitatis oia esse cōia. Et sic itelligit̄ illud Ambrosij. 41. di. c. Sicut hij. Nemo ꝓprium dicat quod cōe est. Post nām ꝟo lapsā iuste ꝓuisum est iure humano vt extra casus extreme necessitatis possideant̄ ista tꝑalia diuersa a diuersis vt ꝓpria. Vnde Aug. dist. 8. c. Quo iure. Quo iure vnusqsqꝫ possidet quod possidet. Nōne iure humano. Nam iure diuino dñi ē terra ⁊ plenitudo eius: pauꝑes ⁊ diuites dñs de vno limo fecit. Pauꝑes ⁊ diuites vna terra supportat. Jure aūt humano dr̄ hec villa mea: hec domus mea: hic seruus meus. Et aūt ista possessio ꝓpria conueniens propter tria. Primo qꝛ magis solicitus ē vnusquisqꝫ ad ꝓcurandū aliqd ⁊ gubernandū quod sibi soli competit q̄ꝫ id quod ē cōe oium vel multorū qꝛ vnusqsqꝫ laborem fugiens relinqt alteri qc qd pertinet ad bonum cōe. Scd̄o qꝛ si oia eēnt sic cōia via fraudib⁹ aperiret̄ ⁊ illi q magis sūt maliciosi defraudarent simplices ⁊ puros ⁊ accipent sibi meliorem ꝑtem. Tertio possessio illa ꝓpria facit ad pacificum conuictum hoium: qm̄ si omnia eēnt cōia cū multi ꝑsepe eadē re indigerēt ad rixas venirēt ⁊ contentōes dū vnusqsqꝫ vellet rem illam hr̄e. Ex qbus oibus seq̄retur ꝙ terre in solitudinem verterētur. Agri remanerēt iculti bonis eēt peius q nollent recipere nisi necessaria. Malis eēt melius qꝛ aggregarent multa suꝑflua ⁊ litigia multa ac scandala euenirēt. Hic Arist. in. 2. politice reprobat polcitiā platonis qꝛ ponebat oia cōia. Concordat hijs Henric⁹ de grādauo in suis quolibetis. Cū igit̄ ista tꝑalia vt ꝓpria licite possideant̄ null⁹ dꝫ sine beneplacito ⁊ volūtate dñi ipārum reꝝ aliqd auferre. Alioquin furtum facit

Scd̄o notandū ꝙ furtū vt dixit Alex. i. 2. sūme pōt sumi tripl̄r.

Primo cōmunissime.

Scd̄o cōiter.

Tertio proprie.

Primo sumit̄ communissime pro oi illicita vsurpatōe ⁊ sic vsurpatio p̄sidentie furtū dicit̄. Jō Jo. x. c. Xp̄s dixit. Qui ascēdit aliūde q̄ꝫ s. per ostiū fur ⁊ latro ē. Ostiū per qd̄ ascendit̄ ꝑ dignitatē vel regimē ad ouile ecclie ē xp̄s iesus seu modus tradit⁹ per ordinatōem ecclesie vnde xp̄s ait. Ego sū ostiū: ꝑ me si quis itroierit saluabit̄. Intrat ergo ꝑ ostiū qui suscipit regimē aiaꝝ ꝓpter xp̄m nō ꝓpter mūdi faustū ⁊ auaritiā: imitans ip̄m vt ꝑatus sit aiam ponere pro ouibus suis: nō lanā tm̄ q̄rens ⁊ lac tꝑalium recipiēs curā ſm canonicas sanctōes. qui nō sic ꝓmouet̄ ille fur ē ⁊ latro. Occulte. n. subtrahit aias subditoꝝ deo nō habēdo curā d̄ eis debitā. Scd̄o sumit̄ furtū cōiter ꝓ quacūqꝫ illicita possessiōe vel vsurpatōe rei aliene. vñ. 14. q. 5. c. Penale. dicit Aug. Furti noie itelligit̄ oīs illicita vsurpatio rei aliene siue ꝑ fraudes siue per vsuras siue ꝑ violētiā ⁊ huiusmōi. Tertio sumit̄ furtū ꝓprie cū occulte auferr̄ aliēa substantia. Sicut de Juda dr̄ Joānis. 12. Quod fur erat ⁊ loculos habēs ⁊ ea q̄ mittebāt̄ i loculis. i. i scarpsella portabat. i. asportabat. Et de hoc ē text⁹. 12. q. 1. c. Exēplū. ⁊. c. Habebat.

Tertio notādū ſꝫ Ari. 5. ethicoꝝ. ꝙ dr̄ia ē iter furtū ⁊ rapinā. Nā i furto auferūt̄ aliēa bona occulte ⁊ fraudulēter. In rapina auferūtur aliena bona publice ⁊ violēter ⁊ sic sūt diuerse spēs auaritie. Sciēdū tñ ꝙ rapina adhuc sumitur tripl̄r. Vno mō largissime ⁊ iproprie ꝓ oi vsurpatōe idebita siue rei tꝑalis: siue rei spūalis. Et sic sumit̄ ad philippēses. 2. c. Nō rapinā arbitrat⁹ est. s. xp̄s iesus eē se eq̄lē deo. Sꝫ hoc fecerūt ꝑmi ꝑentes: q vt dicit Aug. voluerūt rape diuinitate ⁊ ꝑdiderūt felicitatē. Sꝫ huiusmodi rapine xp̄s soluit penā. Sicut in ꝑsona ei⁹ dicit psalmista. Que nō rapui tūc exoluebā. Scd̄o sumitur rapina minus large ꝓ vsurpatōe ⁊ acqsitōe vel retentōne illicita rei tꝑalis

quecunqꝫ

quecunq; siue manifesta siue occulta. Et sic cō uenire pōt etiā cuz furto ꝓprie sumpto. Et sic dicit Ambrosius. 14. q. 4. Qui vsuraz accipit rapinā facit. Et ibidez Aug. Siquid inueniſti t nō reddidiſti rapuiſti. Et Hiero. di. 42. §. i. Aliena rapere ꝓuincit q vltra necessaria sibi re tinere ꝓbat. Tertio sumit rapina ꝓprie t stri cte. s. pro vsurpatione rez violenta. Et de hac Math. 23. cap. dixit Jesus phariseis. Pleni estis rapina. Aduertendū tñ q est differen tia inter raptū t rapinā. Nā figs rapiat mulie rez ad cōcubitū nō ad lucruz raptum cōmittit vt dixim⁹ in diffinitione furti t est species lururie nō autē rapinā q est species auaricie. Quar to notandū q rapina ꝓmittit trib⁹ modis. Pri mo in vsurpatis dominijs. Secūdo in iniustis bellis. Tertio i manifestis latrocinijs. Pri mo in vsurpatis dominijs ci. s. aliquis dñs vl cōmunitas accipit vel detinet ciuitatē vel castrū ecclesie vel imperij vel alicuius dñi nō iusto ti tulo. Et in hoc casu omne lucrū t censuz qō in de ꝓcepit t salariū qō ꝓcipiunt officiales eius t rectorez rapina est. Sic fuit raptor alexander magnus dictus macedo. de quo dicitur primi machabeorz. 1. c. Qō postq; ꝓcussit dariū regē persarū t medoz cōstituit ꝓelia multa t oium obtinuit munitiones: scilicet ꝓ rapinā t interfe cit reges terre t ꝓ transijt vsq; ad fines terre: t accepit spolia multitudinis gentū t obtinuit re giones gentiū t tyrranos t facti sunt ei i tribu tuz. Cōmittit secūdo rapina i bellis iniustis Qui. n. iniustuz bellū agunt in omnib⁹ q̄ ause runt ab eis cōtra quos ꝓeliant rapinā faciunt: ſm Tho. 22. q. 56. Qui aūt iuste bellant si ab hostib⁹ laicis accipiant nō cōmittunt rapinam. Sed capientes ab alijs nō sunt imunes a rapi na. Quod si a ꝓnis ecclesiasticis morātib⁹ in ciuitatib⁹ t locis alijs hostū nisi illis bonis vt victualib⁹ hostes fouerent vel loca illoz essent incastellata etiā ecclesie: ſm Guilielmū: seu si a viatoribus seu a suis victualia t alia rapiāt vt cō muniter stipendiarij faciunt. vñ Luc. 3. c. Joā nes baptista dixit militib⁹. Estote cōtenti stipē dijs vestris: docens inqt Ambro. sup Lucam Jccirco stipendia cōstituta esse militib⁹ ne dum sumptus querit pdo crasset. dis. 86. c. In sin gulis. Et vt dicit August. 23. q. 1. c. Militare. Militare nō est peccatū sed, ꝓpter predā milita re peccatū est. Cōmittit tertio rapina in latro cinijs apertis. Tales erāt q descendētē a hieru alē in hierico expoliauerūt t plagis impositis abierunt semiuiuo relicto: vt habet Luc. 1. ca. Et latrones quidez maritimi q dicunt pirate ꝓ mare ꝓdantes quoscūq; excōicati sunt t absolui nō possunt nisi a sede apostolica. Similiter la trocinantes ꝓ terrā q expoliant romipetas eccle sias t loca sancta visitantib⁹: aut etiā eos q ꝓ suis negocijs vadunt ad curiā romanā vbicūq; sit vel inde redeuntes ad ꝓpria. Aut portantes ad curiā victualia simili modo excōicati sunt. Alij vo latrones q alios predant ac etiā naui gantes expoliant in naufragijs debent excōica ri: vt extra de raptoribus. c. Excōicationi. Et cū alios sceleratos vt homicidas: adulteros ꝓdito res t hmōi cōfugientes ad ecclesiā rōne imuni tatis ecclesiastice debeat ecclesia defendere t nō ꝓmittere ibi capi: vt pz extra de imunitate eccle siaruz. c. Cū ecclesia. Et. 17. q. 4. c. Diffiniūt c. Adtuentes. C. de hijs q ad ecclesiā confu giunt. l. Presenti. Istos tñ publicos latrones tueri nō dz: vt extra de imunitate ecclesie. c. In ter alia. Et hij qdē etiā in vita ꝓsenti cōmuniter male finiunt. Sicut duo ꝓncipes latronū re chab t baana q portātes caput isboseth occisi ab eis fecit Dauid eos occidi. Et pcisis eoz manibus t pedes fecit suspēdi: vt habet scdi Reg. 4. ca. Similiter cōmittit rapina in pedagijs t gabellis indebitis t iniustis tallijs t damnis.

Quinto notādum q figs emit de rapina vel furto sciēter aut h̄ ꝓbabiliter credēs icurrit mul ta mala t incōmoda ſm Raymūdum t Tho. Primo peccat mortaliter qa furtū ꝓmisit rem alienā contractādo inuito dño. ff. de furtis. l. i. Secūdo teneť ad restitutionē rei si hz eā vel va lozis ei⁹ si nō hz. Tertio teneť restituere omnez vtilitatē quā habuit vel hre potuit t etiā incom moda q̄ sustinet ille cui⁹ est res ſm Guilielmū deductis tñ expensis qs fecisset vtiliter circa rē ipsaz. Quarto nō liberať alienando alteri vel si res periret morte vel quocūq; casu vel si auferať ei ignoraťer vel violēter. Et h̄ nisi rē ipsaz em ptā de rapina vel furto obtulisset dño ipsius rei tpe t loco cōgruo t ille recipe noluisset. Quin to restituēdo rē quā emit patrono nō pōt ab eo exigere pciū: vt pz. C. de furtis. l. Jn ciuilem. Sexto si restituit rē deteriorē quā cū ad ipsum puenit nō liberať. Septimo nō pōt agere cōtra venditorez de pcio sibi dato: obstat. n. sibi tur pitudo sua. Et h̄ nisi exp̄sse cauerit. 10. q. 2. ca. Hoc ius. i fine. Dicit tñ Alex. de ales i. 4. q talis pōt rē emptā restituere vendēti vt recipiat qō de illa dedit. Magis. n. pōt sibi, puidere q̄z

alij. Debet tñ inducere furē vel raptorē ad resti
tuendū rē illā dño suo. In foro etiaz cōscientie
tenet̄ venditor rei q sciebat rē furatā eē reddere
ementi bona fide. Sed hoc loco scire plerique
cupiunt. An rapina sit grauius peccati furto.
Et respondet Tho. 22. q. 66. ꝙ rapina est gra-
uius. Prima ratio est qꝛ furtū ⁊ rapina habēt
rationē peccati, ꝓpter inuoluntariū qđ ē ex par
te eius cui aufert̄ res: qꝛ. s. cōtra voluntatē eius
aufert̄ illud cuius est dñs: vbi ergo magnꝰ re-
perit̄ de inuoluntario ibi maius peccatū. Sed
maior ratio inuoluntarij inuenit̄ in rapina q̄z i
furto: qꝛ violentia q̄ fit in rapina directius op-
ponitur voluntati q̄z ignorantia q̄ reperit̄ i fur-
to: ergo grauius peccatū est rapina q̄z furtum.
Secūda ratio est qꝛ ꝑ rapinā nō solū infert̄ dā-
nuz sed etiā infert̄ iniuria ꝑsone cū hoc vergat i
quandā ignominiā ipsius ꝑsone. Et hec iniu-
ria ꝑsonalis ꝑponderat fraudi vel dolo q̄ perti
nent ad furtū. Tertia ratio sumit̄ ex pena a legi
bus, vtriq; peccato iposita ꝑm quas grauiꝰ pu-
nitur rapina q̄z furtū. Et vt ait Hiero. 24. q. 1.
c. Nō afferamꝰ. Quis dubitat sceleratius eē cō
missum qđ grauius est punitū. Secundū. n. le
ges ciuiles cū qs rapit res alienas si agat̄ infra
annū ciuiliter: punit̄ in quadruplū ꝯputata. s. ip
sa re. Si aūt post annuz punit̄ in simplū. ff. de
vi bonoꝝ raptorū. l. 1. ⁊. 2. Si ꝟo agat̄ crimi-
naliter punit̄, ꝓpter vim sine armis in tertia ꝑte
bonoꝝ ⁊ est infamis. ff. de vi ⁊ vi armata. l. 1.
Si aūt cū armis punit̄ deportatiōe: qꝛ. s. depor
tatur in insulā ⁊ ꝑdit oia sua bona. ff. de publi-
cis iudicijs. l. 3. §. Itē lex iulia. Secundū vero
canones multipliciter raptor punit̄. Et ꝑma pe
na qꝛ excōicat̄ raptor ab illo ep̄o in cuius ep̄atu
fecit rapinā. Extra de raptoribꝰ. ca. 1. Et 6. q.
3. c. Placuit. Itē denegat̄ ei penitētia nisi re-
stituat ablata: vel securitatē plenā faciat de red-
dendo si habeat vñ possit. Si ꝟo non haberet
vnde possit ⁊ distulit accipere penitentiaz vsq;
ad mortē ⁊ sic nō pōt satisfacere si petat penitē-
tiaz dabit̄ ei ⁊ etiā viaticū. Si aūt decedat ipe-
nitens tunc ⁊ viaticū ⁊ sepultura negabit̄. Ex-
tra de raptoribꝰ. c. Sup eo. c. In lr̄is. Quod
si nō hz vñ reddat nec heredes nec ꝓpinqui vo
lunt satisfacere. Ipse tñ cōtritus facit qđ potest
lz tarde: nō priuabit̄ penitentia ⁊ viatico: sed ta
men sepultura ei negabit̄. Qđ statutū est ad ter
rorez alioꝝ. Presbyteri ꝟo q cōtra ꝑdicta fece
rint sepeliendo ipsum ⁊ huiusmodi debēt depo
ni ab officio ⁊ beneficio: vt in dicto. c. Sup eo.

Sed de raptoribꝰ occultis nō dz iste rigor ꝑua
ri ꝑm Innocentiū. extra codē. c. In lr̄is. Et lz
rapina sit grauius peccatuz furto: tñ ꝑm Tho.
22. q. 66. furtū ex suo genere peccatū est morta-
le: tuz qꝛ est cōtra charitatē ꝓximi: tuz qꝛ est con
tra iusticiā q̄ reddit vnicuiq; qđ suū est ⁊ furtū
accipit qđ alterius est tū qꝛ est cōtra ꝑceptū dñi
q ait Exodi. 20. c. Nō furtū facies. Ob qđ ꝑm
leges furta etiā grauiter puniunt̄. Et ꝑm legez
diuinā puniebant̄ furta pena dāni. Nā vt scri-
bitur Exodi. 22. c. Qui furabat̄ vnā ouē red-
debat quattuor: ⁊ q vnū bouē reddebat quinq;
vt. n. inquit Tho. 1. 2. q. 105. In pena furti cō
siderabat̄ ꝑm legē id qđ frequēter accidere po-
terat. Et ideo pro furto aliaꝝ reꝝ q̄ de facili cu
stodiri possunt a furibꝰ nō reddebat fur nisi du
plū. Oues autē nō de facili custodiri possunt a
furto qꝛ pascunt̄ in agris. Ideo frequētius cō-
tingebat ꝙ oues furto subiraberent̄. Ideo lex
maiorē penā apposuit vt. s. quattuor oues pro
vna oue redderent̄. Adhuc autē boues difficī
lius custodiunt̄ q habent̄ in agris ⁊ nō ita pascū
tur gregatiz sicut oues. Et ideo adhuc h̄ maior
pena est apposita vt. s. quinq; boues pro vno
boue redderent̄. Et hoc dico nisi forte idē ani
mal iumentū fuerit viuens apud eū q tunc solū
duplū restituebat: sicut in ceteris furtis: poterit
enim haberi presumptio ꝙ cogitaret restituere
ex quo vnū seruasset.

Qđ quinq; rationibꝰ possunt aliqui excusa-
ri a furto. Cap. .2.

Secundū mysteriū de furto declarāduz
s dicit̄ excusatio. Excusant̄ siquidē a fur
to aliqui quicuplici ratione.

Prima dicit̄ diuine ꝑceptionis.
Secūda recuperationis.
Tertia auxiliationis.
Quarta paucitatis. Quinta necessitatis.

Prima ratio dicit̄ diuine ꝑceptionis. Et sic
vt scribit̄ Exodi. xi. c. Filij israel accipiētes ab
egyptijs mutuo vasa aurea ⁊ argentea asporta
uerunt ea secū sibi illa retinentes. Neq; furtuz
sibi iputat̄: qꝛ vt iqt Aug. 14. q. 5. c. Dixit dñs
Nō hinc qsq; exēplū sumēdū putare dz ad ex-
poliādū isto mō ꝓximū suuz. Hoc. n. deꝰ iussit
q nouerat qd quēq; pati oporteat. Nec israelite
furtū fecerūt: sz deo iubēti ministeriū ꝑbuerunt
Cū. n. dñi sint oia nobis quodāmodo accōmo
data: sicut dñs alicuiꝰ rei cōmodate alteri in acci
piendo ab ipso: ⁊ cōmodādo alteri non illi facit
iniuriā nec iste secundus diceret̄ furari accipiē-
do illud

do illud de voluntate dñi. Ita in ꝓposito accipientes illa vasa ex ꝓcepto dei nō cōmiserūt furtuz. Hoc autē deꝰ iustissimū disposuit ꝓpter oppressiones ꝛ iniurias quas hebreis fecerant egyptij ꝛ usurationes mercedis laboris eoruz quasi in recōpensationē illoꝝ dānoꝝ. Secūdo excusanť aliq a furto rōne recuperatiōis: dū scilicet aliqd accipiunt ab illo q̄ sua bona iniuste detinet ꝛ nō vult restituere. Secūdū ℣o Tho. 22.q.66.ꝛ Henricū de gandauo distinguēdū est qz aut tales possunt recuperare bona sua per viā iudicij. Et sic nō ꝫ ipsis accipere: qz nemo debet esse iudex in ꝓpria cā. C. negs in ꝓpria cā. l. i. Aut tales nō possunt res suas recupera re vel qz nō habent ꝓbationes sufficiētes vl ga omnino illis deneget iusticia. Tunc accipiēdo cōmodo quo possunt nec peccāt nec ad restitutionē tenenť. Hoc tamē in duobꝰ casibꝰ est intelligendū ſm aliquos. Primus q̄n qs inueniret res ꝓditas illius q̄ detinet suas. Secundus quādo administraret bona illius. Aliter furari nō licet. Primo, ꝓpter periculū aliorum quibꝰ posset furtuz imputari. Nemo eniz cū alterius iactura debet locupletari: de regulis iuris i. 6. Secūdo ꝓpter periculū ꝓprie fame: puta qz si sciret vt fur diffamabiť cū nō posset ꝓbare illuz esse debitorē cui abstulit. 12. q. 1. c. Nolo. Qui fidens cōscientie famā negligit crudelis ē. Tertio, ꝓpter periculū ꝓprie pſone: qz si cōuincereť accepisse rez alterius puniret tanꝯ fur. Quarto ꝓpter periculū cōscientie: puta qz nō credit si bi licere ꝫ furtū reputat vel qz exponit se periculo periurij: paratus periurare cū peteret potius q̄ dicere veritatē. Quare peccat sic sibi satisfaciens. Restituere ℣o nō tenet nisi plus debito accepisset vl nisi nō satisfaciēdo ꝛ restituēdo vnū de ꝓdictis periculis eueniret cui tñ obuiaret restituendo. Argumē. extra de noui operis nunciatione. c. Cū ex iniuncto. §. Sup eo. Et ratio est: qz sic retinens cōtra se vel cōtra ꝓximuz p̄ uerteret iusticiā naturalē. Tertio excusantur aliq a furto rōne auxiliationis cū qs auferret aliqd alteri ꝓ auxilio eiꝰ: puta qz re aliquo male vtretur. Sicut nō peccaret aliqs auferēdo occulte sucū mulieri: gladiū furioso: pecuniā vel pānos luxurioso ꝛ huiusmodi. Sic rachel furata est idola patris sui laban ꝛ ex hoc nō reprehendū: qz fecit vt auferret occasionē idolatrandi. Et hoc intelligitur nisi ex ipso facto sequereť graue scādalum alicuius. Sigs autē auferret a diuite auaro vel usurario vt inde daret paupibꝰ nō ꝓ hoc excusareť a furto vt exꝓsse ostendit Augu. in q̄dā homelia. Et ponit. 14. q. 5. c. Forte. Forte oꝛte aliqs cogitat ꝛ dicit. Multi sunt rp̄iani auari ꝛ cupidi: nō habeo peccatum si illis abstulero ꝛ pauperibꝰ dedero: vñ illi nil boni agunt merce dem habere potero. Sz hmōi cogitatio diaboli caliduate suggerit. Quarto excusanť aliqui a furto rōne paucitatis quādo qs acciperet qd minimuz vt fructus hortoꝝ ꝛ herbas i paruo valoꝛe ꝛ hmōi: nisi illud modicū abstulisset intētione notabiliter accipiendi vel dānificandi si potuisset: qz tūc est mortale ſm Tho. vñ Hiero. 14. q. 6. c. finali. Fur nō solū in maioꝛibꝰ ꝫ etiā in minoꝛibꝰ iudicať. Nō eniz qd furatū est sed mens furantis attendit. Quinto excusantur aliq a furto ratione necessitatis. Sicut. n. diximus i ſmone. 17. huius operis. Qui furať extrema necessitate cōpulsus nō peccat: ꝫ vtit ꝛ re suo. de cō. q. 5. c. Discipulos. vñ pōt occulte subtrahere vt dicit Tho. nō tñ ꝓ se sed etiaz ꝓ alio. In tali eniz casu oia sunt cōmunia. Sed h̄ intelligendū est cū aliter sibi ꝓuidere nō potest Mā si ab amicis vel etiā elemosynaliter petēdo inueniret ꝛ erverecūdia nō peteret nec excusaretur a furto accipiendo ab alijs. Qđ si nō fuit extrema necessitatis peccat qdē sed alleuiať peccatuz. Et in tali casu intelligitur penitētia q̄ imponitur. Extra de furtis. c. Siquis ꝓ necessitatem: q. s. peniteat hebdomadas tres: qz vt dicit glo. modica fuit necessitas.

Qđ quinqz sunt genera hominū q furtū cōmittere solent. Cap. .3.

Tertiū mysteriū de furto declarādū dicit tur cōmissio. Solent eniz cōmittere furtuz quinqz genera hominū. Primi q̄ cōmittūt furtū sunt filijfamilias. Qui si auferunt de bonis parētū ℑ volūtatē illoꝝ furtū cōmittunt. Et si est qd notabile mortaliter peccāt Et si filiusfamilias sic furās cohēdes hꝫet post mortē parētū videť obligari illis ꝓ pte q̄ tāgebat illos de sic ablatis si sunt in notabili q̄ntitate nisi obtinuisset remissionē sup hijs ab ipsis parentibꝰ ꝫ Raymūdū. Secūdi q̄ cōmittūt furtū sunt vxores. Si vxoꝛ occulte ꝛ ℑ volūtatē viri dicit de eiꝰ pecunijs vel alijs rebꝰ in notabili q̄ntitate. Notabili dico ſm se vel etiā ſm ꝓpriōez substātie viri furtū cōmisit siue dederit cōsanguineis siue expenderit in suis vanitatibꝰ: siue etiā inde fecerit elemosynā ℑ volūtatē viri. Nota tñ q̄ vxoꝛ pōt i extrema necessitate subuenire indigenti etiaz cōtra voluntatē viri dū, tamē ex

hoc ipse nō incurrat notabile detrimentum sui status. 86. di. c. Non satis. Si ēt mulier vltra gubernatōem domus exerceret artē aliquā lucrosā tūc de suo lucro posset notabiliʳ dare, p pijs cāis habente eius familiā vnde conueniēter aliunde sustentet. De pane aūt ⁊ de vino ⁊ huiusmodi que cōiter consueuerūt viri dare ptātē familie erogandi eoipso q̄ nō, phibuerūt cōcesse videnᵗ dūmodo moderate fiat. Quinimo si aliqs, phibuisset pie possunt iterpretari. s. q̄ intendant, phibere a nimio non a toto: sm Guillielmū. Si tamē cōscientia sua eis dictaret q̄ nullo mō contentarenᵗ nō debēt dare ꝯ cōscientiā. De pafrenalibus aūt possūt vxores disponere sicut volūt nisi obstet consuetudo vel aliq̄ ius municipale. ¶ Parafrenalia dicūtur que hz vxor pter dotes vt successiones hereditaria legata ei facta vel donata ⁊ huiusmōi. Vltra p̄dictos tres casus. s. extreme necessitatis in paupe vel cū mulier est lucrosa vel hz pafrenalia. ¶ Petrus de palude i quarto ponit ēt alios casus i q̄bus vxor p̄t dare elemosynā ⁊ alienare sine licentia viri. ¶ Primus ē ad vitandū damnū. Sicut fecit abigail p̄mi Regū. 25. c. q̄z mulier hz ꝓprietatem in bonis cōibus sicut ⁊ vir. vñ si p negligentiā vel maliciā viri videat sibi imineʳ piculum potest ipsa obuiare. Secūdus casus ē si vir sit fatuus. Tūc. n. dispensatio domus ptinet ad vxorem nisi per superiorem aliter ordinatum fuerit. Tertius ē si vir absens nō posuit alium dispensatorē domus sue loco sui. Quartus ē si vir pegrinās taratas expensas dedit vxori si ipsa vult sibi subtrahere p̄t paupibus erogare. Sed q̄d de muliere supponēte alienū ptum que alienum filiū nutrit ad expensas viri vel filium de adulterio cōceptum psuadet viro sore suū. Dicēdum q̄ q̄cq̄d expendet ꝓ nutritōne ⁊ gubernatōe illius filij. Et ad illud in quo succedet patri putatiuo teneᵗ totū ad restituenduz q̄z fartum cōmisit q̄tum possibile ē. Dicit tamen Raymūdus q̄ talis mulier dz laborare quibus cūq̄z modis p̄t vt legitimi heredes nō fraudētur hereditate paterna caute tamen. Reuelare enim simpliʳ marito vel spurio vel supposito nō expedit absolute ⁊ sine distinctōe: tum q̄z forte ide ꝓuenirent homicidia ⁊ adulteria: tū q̄z forte maritus dimitteret eam. Et nō valētes forsi tan continere vterq̄z adulteraretᵗ: tum forte q̄z nō crederent sibi. Jō sm Guillm vel Raymūdum ⁊ Hostiē. Si hoc secretū reuelari p̄t sine piculo spurio vel marito siue ipsis siue mediante aliquo bono viro tūc reuelāduz ē vt vel ita si maritus contentus sit mulier absoluaᵗ ab obligatōe satisfactōis vel filius ille igrediaᵗ religionē aut pergat in regionē lōginq̄z ita vt nō ꝓcipiat bona heredū ad se non spectantia. Et si dicta reuelatio fieri non p̄t aut mulieri nō credaᵗ: faciat mulier id q̄d p̄t ad satisfaciēduz dolens de pctō suo. Et si nō potest plene satisfacere, pponat firmiter in animo q̄ satisfaciet ꝯcito poterit. Et sic erit in bono statu. 22. q. 5. c. hoc videᵗ. Et de pe. ⁊ re. c. Officij. Vbi poniᵗ talis casus. ¶ Filius aūt spurius vel suppositꝰ nō tenetur de leui matri credere cū sint multe fallacie mulieꝝ nisi eēt tanta honestas femine ⁊ probabiles circūstantie q̄ credere deberet. Certij qui furtū cōmittūt sūt deceptores ⁊ fraudātes Et sic discipulus cuiuscūq̄z artificis si abstulit vel de pecunijs vel de ipsis rebꝰ venalibꝰ sui magistri vel si emēs aliqd ꝓ suo magistro dixit plus expendisse ꝯz fecerit accipiēs sibi restituū pecunie: furtū cōmisit. Item ghabet gerens negocia alterius vt tutor curator procurator ⁊ huiusmōi fingētes se plus expendisse in emendo vel minꝰ recepisse q̄z receperint in vendendo vel alias dolose dāmificās fur ē. Item q̄ hz societatem cū altero de lucro alicuius negocij si sufficiēter sm pacta inita ⁊ iusticiam sibi non respondit de pte illi contingēte: sed illa sibi retinēdo furtum cōmittit. Sic ēt agricola partionalis fur ē si non fideliʳ ⁊ integre rūdet suo patrono. Supēdiarius isup ēt in bello iusto si pullos vl alia comestibilia abstulit ab hoibus ꝓ ḡbus pugnat vel blada collegit ꝓ equis pascēdis vl alter damnificauit teneᵗ ad restōnem nec excusaᵗ si hoc faciat ex precepto domini sui. Serui ⁊ ancille accipientes de bonis dñoꝝ suoꝝ sine scitu eoꝝ furtū cōmittunt. Sartores adhuc pānū occulte capientes fures sūt ⁊ mortaliʳ peccant ⁊ tenētur ad restōem. Quarti q̄ furtuz committūt sūt vtētes re cōmodata ad aliquē certum vsum ad alium vsū ꝯ volūtatem dñi. ¶ Puta q̄z equus cōmodatus ē vt iret in villā ⁊ ipe duxit in bellum. Talis furtū cōmittit nisi forte ratōe amicitie poneret spem in ratihabitōe. Et teneᵗ talis ad satisfactōem si res pijt vel deterioraturff. cōmodati. l. Si vt certo. sm Yo Hosti. cōmodatum ē alicuius rei ad aliquē spālem vsuz gratuita scā cōcessio. Siʳ cōmittit furtū in dpōsito. Cū. n. gs depositō sibi fcō vsus ē vel retinuit sibi vel cōcessit ad vsum fructū cōmisit nisi hoc egerit cū volūtate deponētis. Sigs etiaz

vsus

vsus ē pignore accepto vnde habuit emolumē
tū tpale si hoc eget cōtra voluntatez pignorātis
cōmisit furtū. Si ex volūtate eius cōmisit vsu
rā nisi forte ēt talis res cuius vsus fine ꝓcio
ꝓcedi solet iter amicos sicut cōmodatio libri. et
in vtroq; casu teneť ad restōnem vel restitu en
dū ꝓcium illi⁹ vsus ꝝm Tho. 22. q. 73. Qui
ti qui furtū cōmittūt fūt qui res inuentas sibi re
tinēt quas retinere nō ꝑmittit. vñ Hiero. 14. q. 5
c. Multi. Sciant hoc vitiū simile eē rapine: si
gs inuenta nō reddiderit. Et Aug. eadē cā ꝛ
qōne. c. Sicd. Sicd inueniſti ꝛ nō reddidisti
rapuisti. Ad idem facit. ff. de furtis. ler falsus.
Aduertēdū tū ꝝm Ric. i. 4. ꝛ Tho. Dō res i
uente aut de ꝓpinquo fuerūt in bonis alicuius
nec habenť ꝓo derelictis. Aut nūquā vel non
de ꝓpinquo: sed ab antiquo vt thesauri. si ꝓio
mō qui res inuentas accepit ꝛ sibiipsi retinet mo
taliter peccat si ē qd notabilis valoris ꝛ tenetur
ad restōnem ei cuius ē: q; si nescit cuius sit faci
at publice denūciari i ecclesia. Et si nec isto mo
do repiretur cuius ēent debēt pauꝑibus eroga
ri nisi ipse inuentor ēēt multū paup qz tūc posset
cū licētia eꝑi vel confessoris sui sibi retinere qñ
nō inueniret patron⁹. Sed si res inuenta nō fuis
set in bonis alicuius aliqñ sicut lapilli ꝛ gēme q̄
inueniūtur in littore maris ꝛ nō domestice aues
ꝛ pisces talia occupanti cōcedūtur. Institute ō
rex diuisiōe. §. ff erc. §. Et qdē. Et eadē rō ē
de thesauris ātiquo tpe sub terra occultatis quo
rū nō ē aligs possessor nisi q; ꝑz leges ciuiles te
neť q inuenit dare medietatē dño agri si i alieno
agro inuenerit. In agro ꝟo suo ē inētoris. Sz
de cōsuetudine vbiq; iuentus: ē ꝓncipis: ꝑz
Petrū de palude. in. 4. Hosti. aūt i suma di
cit: q; si thesaurus inuenitur in alieno agro data
opa est inventoris. Sz si nō data opa: medietas
debeť dño fundi. Institute de rex diuisiōe. §.
Item ca. §. Thesaurus. ꝛ. §. Itē lapilli. ꝛ. C.
de thesauris. l. i. Res aūt q̄ iaciūtur i mari ad
alleuiandū nauiz ꝓpter piculū vite nō habēť ꝓ
derelictis vñ restitui debēt si scit patronus vel
pauꝑibus erogari si nescit. Quibuscūq; mōis
igit furtū cōmittť graue ē pctm̄ ipediēs iter su
pne vite. Ad quā nos pducat iesus dei filius:
qui viuit ꝛ regnat in secula seculorum. Amen

Feria qnta p⁹ dñicā ō passiōe. De auaritia
iudicū. Sermo. 40.

Ecte iudicasti

Verba fūt redēptoris nostri ori
ginaliter Luce. 7. c. ꝛ in euangelio hodierno.
Sitientes auz iudices auari iusticiā suppedi
tant falsisq; iudicijs iserūt suis primis crudelis
sima dāna. Possum⁹ iam dicere illud Hiere
mie. 5. c. Circuite vias hierl'm ꝛ aspicite ꝛ cōsi
derate ꝛ q̄rite in plateis eius an inueniatis virū
facientem iudiciū ꝛ querētē fidē. Rarissimi qp
pe fūt q; in iudicādo ꝓpter pecuniā nō deficiāt
Et q̄uis apud vulgares iudices dicāť docto
res iuris: tū ꝓpie loq̄ndo tales dici debēt iu
ris piti. Sed iudices fūt qcūq; habēt in aliqua
mā iudicare ciuili vel criminali siue sint ordina
rij siue subdelegati siue arbitri siue dicanť dñi
siue ptātes ꝛ capitanei siue priores siue offi cia
les siue consules alicui⁹ artis: siue rectores vni
uersitatis ꝛ huiusmō. Vnde. 23. q. 2. c. Justū
Hysidor⁹ ait. Judex dř qz ius dictat ppl'o siue
q; iure disceptet. Jure aūt disceptare ē iuste iu
dicare. Dñs dñs deuteronomij. 16. c. dixit. Ju
dices ꝛ magistros cōstitues in cībus portis tu
is vt iudicēt populū iusto iudicio. Non fit aūt
sic: qz vt Hysidor⁹ ait. xi. q. 3. c. Paup. Pau
per dū nō hz quid offerat nō solū audiri cōtēn
tur: sed reprobať. Cito violatur auro iusticia:
nullāq; reus ptimescit culpam quā nūmis redi
mere existimat. Propterea in pñti sermōe de
auaritia iudicū dicemus. In quo de ipsis iudi
cibus tria mysteria ꝓponimus declaranda.
Primū dicitur cōgruitatis.
Secōm qualitatis.
Tertiū culpabilitatis.

Dō cōgrue hō iudicat hoiem ēt supior ma
lus: ꝛ q; iuder nō pōt simul eē iuder accusator
ꝛ testis. Cap. .I.

Rimū mysteriuz dř congruitatis. In
p quo tria dubia erūt soluenda. Pri
mū vtrū sit cōueniēs q; homo sit iuder
hois. Secōm vtrū sit cōueniēs q; supior ma
lus iudicet. Tertiū vtrū sit cōueniēs q; iuder
sit simul accusator ꝛ testis. Ad primū dubi
um dicūt qdam q; non ē conueniēs q; hō sit iu
der hois. Naz ꝓme ad corinthios. 4. c. Apls
ait. Nolite ante tps iudicare quoadusq; veni
at dñs. Et ad romanos. 14. c. Tu qs es q; iu
dicas alienū seruum. Et Mathei. 7. c. Nolite
iudicare ꝛ nō iudicabimini. Sed tamē Sztum
inueniť in scriptura sacra. Naz deuteronomij
ꝑmo. c. dixit filijs israel moyses ex volūtate dei
de hijs quod ꝓcepcerat iudices. Audite illos:
ꝛ quod iustū ē iudicate. Et Esaie. 1. c. scribitur
Querite iudiciuz subuenite oppresso: iudicate

pupillo defendite viduã. Et ad romanos.13. c. dicit de iudice. Mõ sine cã gladiũ portat: mi/nister.n. dei est. Rñdet ergo Aler. in.3.sũ me. allegãdo Augustinũ i li. de pnia. Et glo. i epla prima ad corinthios: q dupler ẽ iudicium Primũ pticulare iordinatum t vsurpatũ ac te merariũ de quo diximus i quadragesimali de pnia. Et de hoc loquũtur auctoritates pmo al/legate. Scõm est iudiciũ ordinatum t publicũ istitutũ ab ipo deo ad punõem iniquor t ad declaratõez dubior pro pacifico cõuictu hoiuz Et de hoc deuteronomij.1.c. Moyses dixit. Constitui ex tribubus vestris principes t tri/bunos t centuriões q pplm iudicarent. Est tñ sepe hoc iudiciũ publicũ iniquũ. Dum laici pre sumũt clericũ iudicare t platus nõ subditũ suũ vnde in figurã dñs precepit q transiens p ali enũ agrum nõ meteret falcẽ in messez alienam scilz falcẽ iudicij in nõ subditos: vt exponit gre gorius.6.q.3.c. Sciptũ. Scõm dubiũ fuit vtrũ sit cõueniẽs q supior malus iudicet. t pos set argui q nõ. Nam Apls ad romanos.2.c. In quo aliũ iudicas teipm cõdẽnas: idest con/demnabilẽ ostendis. Et Ambro.3.q.7.c.iu/dicet Judicet ille de alterius erroze q nõ bz q in seipso condẽnet. Judicet ille qui nõ agit ca/dẽ que in alio nouerit puniẽda ne cũ de alio iu/dicat in se ferat sniaz. Et Greg.3.q.7.c. Qui sine pcõ dicit de iudicibus. Reuocenẽ ad con sciam vt pus ppria corrigant t tũc aliena repre hendant. Ad idẽ facit.c. Postulatus.t.c. In grauib9 supradicta cã t qõne. Sed in Prium sũt exẽpla manifesta. Nam saul cũ esset a domi no reprobatus pplm iudicabat t ei9 iudiciũ vni uersus populus expetebat. Nec dauid voluit eũ occidere in spelũca dicens: ppitius sit mihi dñs vt nõ extendam manũ meã in xpm domi ni. pmi Regũ.24.c. Dauid Vo cum eẽt adul ter t homicida iterrogatus a ppheta iniam i di uitem dedit qui ouẽ pauris rapuit dicens. Ju diciũ mortis ẽ viro huic. Quem reddet in qua druplũ. Insup salomon cũ idola coleret amo/re mulierũ infatuatus tamen vniuersus israel ad ei9 iudiciũ cõfugebat. Probãtur ista.8.q.1.c. Audacter. t.2.q.7.c. Sic de bijs. Rñdet itaq Alerãder. vbi supra. Quod ẽ iudicare ẽ officio ptãtis, t hoc mõ malt possũt iudicare sub ditos. Et ẽ iudicare de meruto ptãtis. Et ẽ mo do iudicãt boni. Dum ergo mali ab ecclia tolle rãtur cor iudiciũ subterfugere nõ est licitum t obtempare est, pficuũ. Judex aũt q malus ẽ p cipue notorius alios scandalizat. Mõ tamẽ bz crimina dimittere ipunita. fm Tho.22.q.33. sed, pponere emẽdatõnem in se t cũ humilitate ẽdẽnare t nõ peccabit. Tertiũ dubiũ fuit vtr vtr sit conueniẽs q iudex simul sit accusator t testis Et videret q sic. Nam danielis.13.c. habet. q daniel fuit accusator inigtatis senior t iudex corũdem. Et Hieremie.29.c. Dñs ait. Ego sum iudex t testis. Sed in Prium ẽ tenr9. 4 q.4.c. Nullus. vbi dicit. Nullus vnq presu mat accusator simul eẽ iudex t testis: qm in om ni iudicio quatuor semp psonas esse necesse est Jdest iudices electos: accusatores idoneos: ac defensores cõgruos: t testes legitimos. Judi ces aũt debẽt vti egtate: testes Pitate: accusato/res itentõe ad amplificandũ cãz: defensores ad minuẽdam cãm. Rñdet Aler. q iudex ex p sona media iter accusatorẽ vel reum t defenso/rem: t in nullaz ptem bz declinare. Silr nec p sonam testis pot assumere ne habeat suspect9 ẽ impositõe culpe: cũ ad ipm pineat snie inferẽ/de pene. Ad illud qd obiciebatur de daniele dicẽdum q in illo fcõ gerebat psonã diuinaz t humanã. Primã in accusando. vnde ibi dicit q suscitauit deus spm pueri iuniorjs. Humanam Vo psonam gerebat in iudicãdo qz convi cit eos daniel ex ore ipsor falsum dixisse testi/moniũ. Jdeo que ispiratõe dei facta sũt non sũt trabenda in concupiscentiam. Ad aliud vero quod inducebatur ẽ deo. Dicit alerãder q de us iudicãs non potest a iustitia declinare: ho/mo aũt sic. Jõ alia rõ est de iudicio dei t alia ẽ iudicio hois. Qz ergo ordinatũ iudicium ad hoc vt iudex recte iudicet regit vltra ipm acto/rẽ sine accusatorem reũ t testes. Jõ de his ali/qua sunt videnda. Et primo sciendũ ẽ de accusa toze: qz vt dicit Ambrosius.2.q.1.c. De ma/nifesta. Judicis non ẽ sine accusatoze damna re. Et hoc nisi crimẽ sit notorium. Euidentia eni patrati sceleris clamore non idiget accusa/toris: vt dicit in pdicto.c. Manifesta. Et extra de accusatõibus.in.c. Euidentia. fama. n. pu blica freqns t clamosa Jaliquẽ subditũ obtinet vim accusatõis vt dicit in gl. in.c.1. de offi. or. Extra de accusatõibus.c. Qualiter t quando Extra de symonia.c. Licet beli. Et.xi.q.3.c. Precipue. Sed qr is qui vocat aliquẽ ad iudi cium querelam ponit aliquãdo de cã criminali seu crimine. Aliqñ de ciuili seu de rebus tpali/bus. In criali dicitur accusator. In ciuili con/sueuit dici actor Cuius ẽt in criminali dicatur ac tor.

ter. Tripliciter aũt contingit talẽ peccare. Primo calũnioſe agendo. ſ. iponẽdo alicui falſũ crimen ex malicia vel petẽdo aliqua bona tanq̃ ſi bi debita q̃ nouit per ſe vel ex conſilio pitorũ ſi bi nõ deberi. Et talis i vtroq̃ caſu peccat mortaliter agens ꝯ charitatem ꝓximi t cõtra iuſticiã Et de oi damno ide ſecuto tenet leſo modo ſi bi poſſibili. 14. q. 5. c. Non ſane. in fine. Q2 ſi damnificat in bonis tpalibus dz illa reſtituere Si in fama vel ꝑſona q2 accuſatus de crie iniuſte t cõuictus falſo iſamatur de feõ t occidit vl mutilat: vel alſ leditur in ꝑſona dz ſibi ſatisfacere ad arbitriũ boni viri. Nõ tamẽ tenet ſe manifeſtare poſt ſcm̃ ſi inde piculum vite imineꝛ Sed ſi ẽ in ꝓceſſu cãe dz dimittere t nõ ꝓſeq. Secõdo peccat actoꝛ iordinate deſiſtẽdo a ꝓſecutõe cãe inchoate. ſ. ꝓtenuaricãdo ideſt aliam ptẽ vz accuſatũ adiuuando colludẽdo cũ eo: vl nõ iducendo legitimas ꝓbatões quas hz cõtra eũ t acceptando falſas excuſatões rei. Quod habet locũ in criminib9. Aut ẽt ex toto deſiſtit a ꝺõbita ꝓſecutõe cãe ſine debito ordine iuriſ: quod dicit tergiuerſari. Et hoc facit corꝛuptus pecunia a reo t amicis eius. Aut ꝓcibus coꝛ iduc9 Et tũc peccat mortaliter q2 facit ꝺ̃ reꝑublicã cui9 bonũ ꝓcurat ꝑ punitõem criminũ quod ille impedit: hz Tho. 22. q. 68. In cã aũt ciuili ſeu vbi agit de tpalibus q2 ibi nõ intendit niſi idemnitas actoꝛis. Et qlibz renũciare põt iuri ſuo. 7. q. 1. c. Quãpericuloſum. Jõ abſq̃ ꝓcõ põt deſiſtere a ꝓſecutõe cãe ſue ſine cõcordando cum reo ſiue ad vitandũ expenſas t grauamina litigioꝛ. Tertio actoꝛ offendit reuz ẽt ſi habeat iuſtam cãm ciuilem vel crialem cum per idebita media cãm ꝓſequitur viendo mendacijs in iudicio vel falſis iſtrumẽtis t teſtibus t ꝓbatõibus alijs ne amittat iuſtam cãm quod ẽt mortale eſt ſm Tho. 22. q. 78. vnde nullo mõ hz. 22. q. 2. c. Jf aciat. Dez ſi inde obtinet victoriam cãe ex quo certus ẽ de ſua iuſticia non tenet ad ſatisfactõem alteri ꝑti nec ẽt in expenſis placiti cum ille iniuſte verauerit eũ. Si aũt actoꝛ in cã ciuili extimat ſe ius habere: q2 t ſic ſibi ꝺ̃ ab aduocatis t peritis vel ẽt dubitat de iure ſuo nec in ꝓceſſu cãe cognoſcit ꝺ̃ium ẽt ſi cãm hz iniuſtam nõ peccat placetando cuius melius faceret conordãdo vel dimittẽdo. Et ſi obtinet victoriaz cãe nõ tenetur ſatisfacere dum hoc ignoꝛat: q2 ꝓbabilis ignoꝛãtia excuſat eum. di. 37. §. finali. Sed ſi poſtea certificatur de erroꝛe ſuo tunc tenetur ad reſtitutionem bonoꝛum illoꝛ t hoc niſi iam bona fide preſcripſerit. Extra de preſcriptionibus. per totum. In cauſa autem criminali niſi ſit pene certus de crimine t poſſz legitime ꝓbare non excuſaretur a peccato moꝛtali accuſando quia exponit ſe periculo magno ſui vel ꝓximi ſine cauſa ſufficienti. Item nota ſm Antonium de butrio ſuper capitulum. Quod plerigz. De imunitate eccleſie. Quod cum quis: ſiue actoꝛ: ſiue reus: aliqua tenet ex iuſta ſententia data ꝓ eo a iudice cuius lex poſitiua ei aſſiſtat. Tamen quia lex naturalis reſiſtit q2 non debet quis locupletari cum alterius iactura vel damno. vt in. c. Locupletari. de regulis iuris. in. 6. Jdeo tenetur talis reſtituere ſic habita etiam ſi non ꝓcuratione illius obtinẽtis: ſed ſola iudicis ignoꝛantia obtinuiſſet t ille qui ſuccubuit non appellaſſet quaſi videatur ille acquieuiſſe ex quo a ſententia non appellauit leſus: q2 talis non eſt verus ſed preſumptus cõſenſus: vt notatur de ſententia t re iudicata qõ non ſufficit in foro conſcientie. Quod intelligendum videtur quando talis ſufficienter noluit ſententiam iniuſtam fuiſſe datam ꝓ ſe ſiue tunc ſiue poſtea. Secũdo ſciendum de reo qui. ſ. accuſatur ſeu impetitur ſuper aliqua re ſiue iuſte ſiue iniuſte q2 poteſt peccare moꝛtaliter t hoc tripl'r. Jſdꝛio dicẽdo falſitatẽ vl tacẽdo veritatẽ vt cũ iudex exgrit ab eo Vitatẽ hz ordinez iuris: ſiue i cã ciuili vt cũ inteꝛ rogat: ſi pecuniã mutuo accepit ab actoꝛe vel ſi non reſtituit mutuatam ſciens ſe recepiſſe hoc negat vel reſtituꝛtam aſſerit. Siue in cauſa criminali cum accuſatur t ſunt ſemiꝓbationes vel cum infamia exoꝛta erga aliquem fit inquiſitio ſuper hoc etiam in caſu moꝛtis negat ſe commiſiſſe maleficium ꝓpetratum peccat moꝛtaliter talis. Ratio ſm Tho. 22. queſtione. 69. quia facit contra debitum iuſticie ad quam pertinet vt quis obediat ſuo ſupeꝛioꝛi in his ad que ius ſue ſuperioꝛitatis ſe extendit. Superioꝛ autem eſt iudex reſpectu eius qui iudicatur. Et ideo ex debito tenetur ~~excuſatus~~ iudici exponere veritatem quam ab eo ſcm̃ formam iuris exigit. Si autem non eſſet legitimus iudex: puta quia habet dominium vſurpatum cum non ſit ſuperioꝛ eius non videtur facere contra iuſticiam ſi non obediat ei in dicendo veritatem: peccat tamen dicendo mendacium t moꝛtaliter ſi periurat vel inde nocumentum notabile ꝓximo inſert. Similiter etiam ſi eſſet legitimus iudex t non inquireret ſm formã iuris

(accuſatꝰ)

Puta impetitus de debito pecunie sine aliqua infamia exorta vel accusatione inquirit de homicidio vel furto. Tunc non tenet rndere: sed pōt per appellationē vel aliter subterfugere iudiciuz eius nō tamē debet mendaciū dicere. Accusatus autē vel inquisitus iudice de vno maleficio t cōuictus pōt inquiri t de aliis t tenet veritatē dicere fm Petrū de palude in. 4. Secundo reus pōt peccare mortaliter calūnioſe se defendēdo. Mā isto modo etiā si haberet iustā causam peccaret. Sed vt iquit Tho. 22. q. 69. Aliud est veritatē tacere. Aliud falsitate ꝓponere. Primū in aliquo casu licet. Nō enim qs tenet omnē veritatem dicere: sed illā quā ab eo pōt t debet iudex exigere fm iuris ordinē: puta cū ꝑcessit infamia sup aliquo crimine vel aliq indicia apparuerūt vel cū ꝑcessit probatio semiplena. Secūdū aūt. s. falsitatem ꝓponere nullo modo licet. Ad id autē qō licitū est pōt qs ꝓcedere vel p vias licitas t ꝓpposito fini congruas qō ptinet ad prudentiā: vel p vias illicitas: t ꝓposito fini cōgruas: qō ptinet ad astutiā: q̄ fit p fraudez t dolū. Et primū qdem laudabile: secūduz Vo vicioſuz. Reo igit̄ iz se defendere occultando veritatē quaz cōfiteri non tenet p aliquos cōuenientes modos: puta q non rndeat ad que rndere nō tenet: t hoc nō est calumnioſe se defendere sed prudēter euadere. Nō autē licet vel falsitatē dicere vel veritatē tacere quam dicere tenet nec aliquā fraudē adhibere qz fraꝰ t dolus vim habent mēdacij qō est calumnioſe se defendere. Tertio peccat reus p appellatiōez iniustā videlicet cū quis appellat a sententia causa afferende more ne cōtra cū iusta sententia feratur. Talis enim peccat qz agit cōtra iusticiam qz officiū iudicis impedit t aduersariū suū ledit vt enim dicit in glosa i. c. Ad nostrā. Extra de appellationibꝰ. Appellatio nō est inuenta vt fit iniquitatis vinculū sed oppressoꝝ leuamē. Idē extra eodē. c. Cū speciali. §. Porro. Quare iniuste appellans tenet ad satisfaciendū de dānis t expensis: secus si credit se habere iustā cām.

Itē fm Tho. cōdemnato ad mortē si iuste hoc fit nō iz se defendere ꝓ violentiā nō tamē tenet facere vt sequat ei mors puta manere in loco carceris si inuenit apertū: vel nō comedere cōdemnato ad mortem p famē si cibus ei occulte esserat. Sed cōdemnato iniuste ad mortē iz resistere cōdemnanti iudici sicut t latronibꝰ et se defendere nisi forte ꝓpter scandalū vitandū cuz ex h aliq̄ grauis turbatio timeret. Hec Tho.

Tertio sciendū de teste q cōcurrit in iudicio: q hic tripliciter pōt peccare. Primo dicēdum falsitatem scienter t talis peccat mortaliter fm Tho. 22. q. 70. tum qz facit cōtra proximū. Vñ Exodi. 10. c. dicit. Nō loqueris cōtra ꝓximuz falsum testimoniū: tum qz periurat. Mā nō creditur testi nisi iuret. Extra de iureiurando. ca. Super. Et iurare debet fm Raymundū t hostiensez q dicet totā veritatē quaz nouit de re illa. 3. q. 9. c. Hortamur. Et q nō admisceat aliquod falsuz nec aliqd de suo adiciet. 3. q. 9. cap. Pura. Quare testificando falsuz tenet ad restitutionez dāni que ex inde ꝓuenit primus incurrit ꝓpter eius testimoniū. Secūdo peccat testis cuz id qō est sibi dubiuz asserit sibi certū: qz exponit se periculo peccati t damnificationis ꝓximi cū possit esse contrariū eius qō ipse dicit t etiā piurat cuz iuret se scire illud qō nescit. Mā non admitteret eius testimoniuz nisi diceret se scire. Quinimo solent testes interrogari quomodo t vnde sciant. Et si interrogati nō dicant de cā scientie non valet testimoniū. 4. q. 4. §. Sola. Et in auc. de testibꝰ. Et iz dz ergo testis certū ꝓ certo asserere t dubium ꝓ dubio referre. Tertio peccat testis cū pecuniaz accipit ꝓ testimonio veritatis. Nō enim iz testi vendere veruz testimoniū. 14. q. 5. c. Nō sane. Multo magis peccat testis cuz accepit pecuniā ad falsitatē dicendā: vel occultādā veritatē. Potest tamen testis accipere expensas tm̄ ab eo q cuz ꝓduxit: puta si ex testimonio ferendo dietā facit vel etiā operā suā t lucrū dimittit. 4. q. 5. c. Venturis. Accipiendo autē pecuniā ꝓ testimonio restituat ei a quo accepit nisi ille dedisset ad cozzum/penduz testē. Mā tunc debet ei dari in cuiꝰ iniuriam accepit vel pauperibus erogari.

Qō iudex dz ee idoneus t grauis i ferēdis sententijs ac veritatis defensoz. Cap. .2.

Ecundū mysteriū declarandū de iudicibus dicit qualitatis. Secunduz enim Alexandrū vbi. s. tres precipue cōditiones requiruntur in iudicibus.

Prima dicit idoneitas.

Secūda grauitas.

Tertia veritas.

Prima conditio dicit idoneitas: vt. s. iudex sit ad iudicandū idoneus. Mā quedā psone nō sunt idonee ad habendam auctoritatez iudiciariam. Aut ratione serus: vt mulier. Aut ratiōe conditionis foztune: vt seruus. Aut ꝓpter ipedimentū permanēs: vt surdus t mutus. Aut

ꝓpter

propter impedimentū pmanens ⁊ stingens vt ppetuo furiosus. Aut ꝑpter impedimentuz transiens vt minor etate. Aut ꝑpter crimē erroris vt hereticus. Aut ꝑpter scandalū cōuersationis vt infames. Aut ꝑpter cōtagiuz ꝯmunionis vt excōicati. Sed aliqui obiciūt. ℙrimo q minor etate possit esse iudex. Mā Hieremias adhuc puer cōstitutus est iudex. Vñ dicit Hieremie. i. c. ℙdost ꝯ dixit. ℙuer ego suz. vt in. c. Nisi cū pridem. Extra de renū. q. dō dixit ei. Cōstitui te sup gentes ⁊ regna vt euellas ⁊ destruas. Insup in aliquib⁹ pueris malicia supplet etatē. Eadez ratione in aliquib⁹ sciētia preuenit etatē. Si ergo nō est causa q̄re minor etate nō debeat esse iudex nisi defectus sciētie in iudicādo: ergo huiusmodi minores etate possunt esse iudices. Secūdo arguit q mulieres possunt esse iudices. Mā iudicū. 5. c. legit q delbora iudicauit populū etiā post legē dataz a deo: ergo mulieres possunt iudicare. Insup multe mulieres legunt ꝓdicte spiritu ꝓphetico vt Maria sozor aaron ⁊ Mdoysi. Exodi. 15. c. ⁊ sibille. Si ergo mulieres p spiritum ꝓphetie assumpte sunt ad annunciandum iudicia diuina multom⁹ magis possunt assumi ad enunciandū iudicia humana. Respondet Alex. ad primum q illud Hieremie fuit ex priuilegio spāli. Jō nō est trahendū in cōsequentiā. Et q in pueris quādoq; malitia vel scientia supplet etatē illud ē particulare nō generale neq; vt in plurib⁹. Et ꝓpterea pueri nō possunt esse iudices. vñ dixit dñs moysi Numeri. xi. c. Cōgrega senes populi quos tu nosti q senes sint vt sustentēt tecū onus ⁊ nō tu solus graueris. Hinc xps iudex omniū ad actus plationis nō pceſſit nisi in etate pfecta triginta ānoz. vt habet Luc. 4. c. ad illud qō inducit de delbora dicendum cū Ari. 1. ethicoz: q vna hirundo nō facit ver. Ad aliud vero de spiritu ꝓphetādi dicēdū q gra. ꝓphetādi nō dat auctoritatē mulieri sup virū nec mutat legē subiectionis q̄ iure diuino tenet mulier eē sub viro. Sz auctoritas iudicij daret dñiū mulieri sup virū qō repugnat diuine institutioni. Et vt dicit in glosa Judicū. 4. ca. q mulieres assumpte sint ad ꝓphetādū ꝓstat in hoc cōsolatio mulieri ne p infirmitatē desperet. Secūda cōditio q̄ requirit in iudicib⁹ dicit grauitas. Debet qdē iudex grauis ⁊ maturus eē vt non ita repente maxime in reb⁹ arduis ꝓferat sniam. Dō nos docuit ipse de⁹ q facta sodomitaꝝ noscebat ⁊ tñ dixit descēdā ⁊ videbo ⁊c. geñ. 18. c. Et. 2. q. 1. c. Deus omnipotēs. Et de ℟ Brezius. xi. q. 3. c. Summopere. ait. Summopere cauendū est vt rectores ecclesie ⁊ q publica iudicia exercent in dictādis sententijs nulla leuitate vel furoze ducti sint ꝓcipites. Et ita Mdoyses querelas populi tabernaculū ingressus ad dominū referebat vt fm eius imperiū iudicaret. Que ℣ba etiā ponunt. c. 1. de sentētia ⁊ re iudicata libro. 6. Sed cōtra ista videt esse textus extra de sententia ⁊ re iudicata. c. Jurgantiuz. vbi dicit. Jurgantiū cōtrouersias celeri sententia terminare ⁊ equitati cōuenit ⁊ rigoꝛi. Confirmat hoc. 2. q. 1. c. Sicut. Extra de dolo ⁊ cōtumacia. c. Venerabilis. Sz glosa in dicto. c. Jurgantiū. hoc solūt: q lz nō sit ferenda sentētia anteq̄ iudex possit esse instructus cū nimia festinatione q̄ ipsum oportet cūcta rimari. 30. q. vlti. c. vlti. Tamē post cause liquidā cognitionez nō est sententia ꝓtrahenda in ciuilib⁹. In crimnalib⁹ vo secus potissimū vbi agit de morte alicui⁹ rei. xi. q. 3. c. Cū apud. Tertia ꝓditio q̄ requirit in iudicib⁹ dicit veritas. Semper enz iudex veritati fauere dz. Sed circa hoc q̄rit⁹ vtrū iudex possit ⁊ debeat iudicare ℈ veritatez sibi notā sequendo ꝓpositā ⁊ allegata. Et q dam dicūt q sic. vt Alex. i. 3. ⁊ Tho. 22. q. 67. articulo. 2. Roborat autē ista opinio. ℙrimo q̄ iudex debet iudicare fm illā noticiā quam hz vt iudex: nō fm eā quā habet vt ꝑsona ꝓuata: nec fm eā quā habet in alio foꝛo. Extra de officio iudicis ordinarij. c. Si sacerdos. Sz iudex habet vt iudex noticiā sibi factā per ꝓpositā ⁊ ꝓbata nō illā quā habet vt ꝑsona ꝓuata quare lz ei iimo tenet iudicare fm ꝓpositā ⁊ ꝓbata. Vñ Ambro. 3. q. 7. ca. Judicet. Bon⁹ iudex sicut audit ita iudicat. Secundo firmat illa opinio q̄ iudex nō dz mutare iudiciū ꝓpter illā noticiam ꝓpter quā nō dz vitare in cōmunione sacramē tali excōicatū. Sed ꝓpter noticiā quā hz vt ꝓuata ꝑsona nō dz vitare excōicatū. 6. q. 1. c. Si tñ c. ℙlacuit. Et. 2. q. 1. c. Multi igit ⁊c. Terno hoc licitū est iudici qō est lege cautū. Sz in lege terminatū est cōdemnari ad morte virū innocēte si ꝯuictus fuerit testimonio duoꝝ vel triū testiū: vt pz Deut. 17. c. Quare iudex q est lex animata poterit taliter cōuictū ad morte cōdemnare. Quarto sicut bonū cōmune ꝓferr⁹ particulari tanq̄ melius ⁊ diuinius: vt patet primo ethicoz. Sic ꝓbatio cōmunis que fit in foꝛma iudicij: ꝓferenda erit ꝓbationi priculari quā hz iudex vt ꝑsona ꝓuata. Alij vo ꝓriū opinionē

tenent. Nã vt scribit de regulis iuris in sexto. Utilius scãdalũ nasci permittit q̃z veritas relinquatur. Magis ergo inherendũ est veritati q̃z legali iustitie. Ideo Exodi. 18. c. dixit Moysi tetro cognatus suus. Prouide de omni plebe viros potentes t timẽtes deũ. In gb⁹ sit veritas. Et Exodi. 28. c. dixit de⁹ Moysi. Pones autẽ in rõnali iudicij doctrinã t veritatez. vide Nico. de lira. Et tertij Hesdre. 3. c. dixit zoro babel. Omnis terra veritatẽ inuocat celũ etiaz ipsa benedicit. Ad Hiraldus odonis sup 5. ethicoz dicit: q̃ est noticia multiplex. s. pbabilis opinionis: psumptionis vel suspitionis. Et est noticia certitudinalis: puta cũ vidit factũ t audiuit dictũ de quo queritur: sm hoc dicenda sunt duo. Primũ q̃ iudex põt t dz iudicare ꝺ illud qõ ipse suspicat̃ psumit t ordinat̃ sm ppositа t allegata. Secundũ est q̃ iudici nõ lz i aliquo casu iudicare ꝺ veritatẽ certitudinaliter sibi notã quãtũcũq̃ oppositũ fit pbatũ. Primuz probat̃ q̃ nemo in actionibus t iudicijs vti dz suo sensu: vt extra de cõstitutionib⁹. c. 1. In suspicionibus autẽ t presumptionibus glibet vtit suo sensu. Secundũ probat̃. s. q̃ iudex non debeat iudicare ꝺ veritatẽ certitudinaliter sibi notaz. Primo auctoritate omnipotẽtis dei: q̃ expresse hanc questionẽ determinare videt Exodi. 23. c. dicens. Nõ sequaris turbã ad faciendum malũ: nec plurimoruz acquiesces sciẽtie in iudicio: vt a veritate deuies. Cõstat enim q̃ iudex acquiesceret plurimoruz sententie si ad multoruz falsoz testiuz sententiã cõtra veritatẽ sibi notaz iudicaret. Et cũ hoc a veritate quã nouit contra diuinũ imperiũ deuiaret quare simpliciter est illicituz. Secundo probat̃: q̃ illa q̃ confestim nominata conuoluta sunt cũ malicia: t q̃ sm se sunt mala: nullomodo cõtingit bene fieri vel recte dirigi. Sed in illis necesse est semper peccare t nunq̃z recte agere sm philosophum secũdo ethicoz. c. 6. t Aug. libzo de mendacio Sed innocentẽ t iustũ scienter cõdemnare est sm se malũ t cũ malicia conuolutũ quare nullo modo põt bene fieri qualiscũq̃ pbatio interdat. Qõ autẽ istud sit sm se malũ probat̃: tum q̃ est opus impiũ dicente dño Exodi. 23. c. Innocentẽ t iustũ nõ occides: q̃ aduersoz impiũ. Quasi dicat q̃ q̃ facit istud ẽ impius: t ideo aduersoz ipsum q̃ talia facit: tũ q̃ est opus veritati t equitati naturali contrariũ. Tertio si lz iudici cõdemnare innocentez conuictũ per falsos testes vel ℔ licet amore dei vel amore sui vel amore proximi. Nõ amore dei q̃ vt ait Beda. xi. q. 3. c. Abi. t. Qui veritatis t charitatis iussa spernunt deũ vtiq̃ q̃ veritas t charitas est pdunt: maxime cũ non infirmitate vel ignorantia peccant. Hoc autẽ modo est in casu ppositо. Itẽ nõ amore sui: q̃ vt dicit̃. xi. q. 3. c. Memo. Ade lius est pro veritate pati supplicijũ q̃z pro adulatione habere beneficiũ. Itez nec amore proximi q̃ vnus damnificatur temporaliter t alter spiritualiter. s. testis falsus. Quare iudici ex nullo bono amore scienter lz cõdemnare iustũ t innocentez. Quarto cõfirmat̃ hec ppositio: q̃ nullũ ante iustã veramq̃z pbationẽ iudicare aut dãnare debem⁹. 86. di. c. Sigs. xi. q. 3. c. Eoruz Sed iudex cõtra veritatẽ sibi notã nullaz probationez verã habere potuit vt cõstat sibi: quia nullũ vez est cõtra vez cũ omnia vera vo cõsonent: ergo cõtra veritatẽ sibi notã iudex iudicare aut dãnare nõ debet. Dicit ergo Hiraldus odonis: q̃ danduz est cõsiliũ suppositо q̃ iudex iudicare nõ debeat cõtra veritatẽ sibi notaz in primis q̃ causaz taliter institutã nec ꝺmittat nec deleget alteri. Cuius ratio est: q̃ omne opus maluz sicut est illicitũ homini facere p se: ita esset facere p alterũ: q̃ vt scribit de regulis iuris in sexto. Qui p aliũ facit p seipsum facere videt. Debet ergo iudex si hz superiorẽ remittere causam superiori cũ relatione ppzie sciẽtie t pbationis oppositе. Et si nõ admittat remissio sed ipse cogat̃ ferre sententiã sententiet pro veritate. Si vero nõ habet superiorẽ simpliciter pro veritate pnunciet t grauiter punat falsos testes. Nã si pro veritate sententiet facit cõtra ordinez iustitie. Si cõtra veritatẽ facit contra rez iustitie qõ est maius inconueniens. Sic̃ maius est peccatuz ex genere q̃z peccatũ ex circunstantia. Ad cõfirmationẽ dictoz facit lex q̃ dicit. ff. de penis. l. Absentẽ. Satius est impunituz relinquere facinus nocentis q̃z innocẽtez ꝺdemnare. Princeps etiã q nõ habet superiorez debet simpliciter iudicare pro veritate certitudinaliter sibi nota: quoniã ille q̃ est quasi de⁹ in terris debet q̃ztuz põt sicut de⁹ iudicare i terris. Deus aũt semp iudicat in veritate t pro veritate. Ad argumẽta t rationes prime opinionis dicendũ ad primũ. Quod iudex dz iudicare sm allegata t probata si verus cõcludant. Ad illud qõ obicitur de excõicato dicit Hiraldus odonis: q̃ aliud est excõicatuz nõ vitare et aliud innocentẽ cõdemnare: q̃ illud est contra ius positiuũ: istud autẽ cõtra ius naturale. Et ideo per

ideo ꝙ ius positiuū sancitū est in ullo casu excōi/
catos nō vitari. Sed ꝙ nullū ius sancitū est i ali/
quo casu innocentē dānare. Et similiter rnde
ri pōt ad alia obiecta. Et cuz dicebaſ ꝙ dānatio
innocentis ꝓpter allegata ꝛ ꝓbata ꝑ falsos te/
stes est bonuz cōmune negandū ē exꝑsse. Im/
mo est malū cōmune cōsistens in impiissima fal
sitate quod nō est preferendū bono cōsistenti in
verissima pietate.

Qō periculosa sunt iudicib⁹ munera q tenē
tur restituere q̄ iniuste recipiūt: ꝛ qs graui⁹ pec
cat. An corrūpēs iudicē: aut iudex corruptus.

Capitulum. .3.

Ertiū mysteriū declarandū de iudicib⁹
t dicit culpabilitas. Solent ꝙppe iudi/
ces auaricie culpa ꝓsepe suffocari: quo/
niaz corrupti auro iniquas ꝛ iniustas sentētias
proferunt. Ad qō plenius intelligendū tria ad
huc dubia disputemus.

¶Primū vtrū iudex possit accipere munera.
Secundū vtrū teneant iudices restituere q̄ in/
iuste recipiunt.
Tertiū vtrū iudex ferens iniustaz sniam corru/
ptus pecunia graui⁹ peccat q̄z ꝓsona corrūpēs.

Ad primū dubiū rndet scriptura ꝛ damnat
munerū susceptionē: vnde Deut. 16. c. dicitur
Munera excecant oculos sapientū ꝛ mutāt ver
ba iustoruz. Et Ecclesiastici. 20. c. Enrenia et
dona excecant oculos iudicū. Et primi Reguz.
8. c. Acceperunt munera. s. filij samuelis: ꝛ per
uerterunt iudiciū. Et Hysi. 1. lib. soliloquioꝝ
ait. ¶Premia ꝛ dona legib⁹ vires tulerunt vbi/
q̄z pecunia vincit vbiq̄z venale est iudiciuz. Et
Claudianus. Mererit captiue polluto iudice le
ges. Et Ouidius tertio de arte amādi. Mu/
nera crede mihi capiunt homineſq̄z deoſq̄z.
¶Placaſ donis iupiter ipse datis. Idē libro de
fastis. Sepe iouem vidi cū iam sua mittere vel
let fulmina thure dato sustinuisse manum. Ex
quib⁹ apparet ꝙ munera sunt periculosa. Ra
tio quia vt dicit glosa in. c. Et si questiones. Ex
tra de symonia. Aut donat aliū sibi naturaliter
obligat. ff. de petitiōe hereditatis. l.
§. Cōsuluit. Et ille cui donaſ reuerentiā exhi/
bere cōpellitur donatori. 8. q. 2. c. Illud. Dicit
ergo Host. ꝛ Raymū. ꝙ nullus iudex ꝺz acci
pere pecuniā pro iudicando. Tamē alij sunt iu
dices ordinarij: ꝛ alij delegati. ¶Primi cum ha
beant sufficientes redditus sibi assignatos ni/
hil debent recipere. Quib⁹ dicitur Luce. 3. ca.
Estote cōtenti stipendijs vestris. Judices Vo
delegati possunt petere expensas moderatas et
nihil vltra a partibus. Dicunt tñ aliqui ꝙ enre
nia moderata sponte oblata possunt iudices re/
cipere: vt patet di. 18. c. de eulogijs. Vbi dicit
glosa. Eulogie dicunt munera que deferūt sub
diti suis prelatis ꝛ superioribus. Secundū du
biuz fuit vtrū iudices teneant restituere que in/
iuste recipiunt. Ad qō respondet Alexā. ꝙ sic
Sed distinguendū est qz aut accepit vt iudicaret
iniuz. Aut vt iudicaret iuste. Si primo mō nō
teneſ reddere ei qui dedit cū turpiter dederit: sz
ei in cuius iniuriā recepit. Sicut etiā teneſ resti
tuere ꝛ plene satisfacere ei qui lesus est ꝑ iniquā
sententiā. Si vero accepit vt iudicaret iuste di/
stinguendū: qz aut dans dedit bona intentione
scilicet vt sibi seruaret ius. Aut vt animū iudi/
cis sibi inclinaret: ꝛ ita indirecte ipsum corrum
pere intendebat. ¶Primo modo teneſ restitue/
re ei qui dedit. Secūdo modo nō sed pauperi/
bus iuxta arbitriū ecclesie. Tertiū dubiū fuit
vtrū iudex ferens iniustā sententiā corruptus
pecunia grauius peccet q̄z persona corrumpēs
¶Respondet Biraldus odonis sup. 5. ethicoꝝ
Quod circa hoc p̄mittenda sunt duo. ¶Primū
ꝙ humanū iudiciū peruertiſ quat uor modis:
vt dicit Gregorius. 11. q. 3. c. Quattuor. s. ti/
more: cupiditate: odio: ꝛ amore. In p̄mis duo
bus modis dicit iudex corrumpi a parte vel q̄
cōminatur aliquid terribile vel dat seu ꝓmittit
aliquod concupiscibile. In alijs duob⁹ modis
iudex nō dicitur corrumpi ab alio sed a seipso.
Et ideo questio ista recipiſ i primis duob⁹ mo
dis. Secūdo premittendū est ꝙ iudex cupidita
te corruptus grauius peccat q̄z corruptus me/
tu. Et hoc ꝓbaſ. ¶Primo qz duoꝝ peccatoruz
eiusdē generis illud qō est magis voluntariuz
est deterius. Sed peccatum cupiditatis est ma
gis voluntariū q̄z peccatuz ꝛ opus timoris: er/
go deterius. Secūdo ꝓbatur qz peccatuz ex in
dustria graui⁹ ē q̄z peccatū ex infirmitate. vt ait
Hysi. li. 2. de summo bono. Sed ꝓcūz ex me/
tu fit ex infirmitate: peccatuz Vo cupiditatis fit
ex industria: q̄re graui⁹ ꝛ deteri⁹. Hūc ergo di
cendū ꝓmo ꝙ iudex timore corrupt⁹ min⁹ pec/
cat q̄z ꝓsona ex timoris incussione corrūpens.
Secōo ꝙ iudex cupiditate corrupt⁹ plus peccat
q̄z ꝓsona dono vel ꝓmissiōe corrūpēs. ꝓmū ꝓ/
batur ꝙ duoꝝ ad idē opus malū ꝓcurrēciū idē
plus peccat cui⁹ volūtas ꝓualet ꝛ cui⁹ volūtatē
alter sequiſ. Sz in isto casu volūtas parīs timo
rez inferētis ꝓualet. Et iudex territus volūtatē.

partis sequit nō suā: qm̄ operatio iudicis mixta est ex voluntario ⁊ inuoluntario. Quare iudex minus peccat q̄z pars corumpens. Scdo ꝓbatur: qz q peccando tenet modū p quē peccatum mortale interdū fit veniale minus peccat q̄z ille qui tenet modū p quē semp agrauat pctm̄. Sz iudex timore corruptus tenet modū. s. timoris cadētis in cōstantē virū p quē peccatū mortale interdū fit veniale. Modus autē partis timorez incutientis semp peccatum agrauat: qz talis modus est quidā modus violentie. Et ideo q̄si semp ꝓbet alteri violentū scandalū in via iustitie. Quare pars illa grauius peccat q̄z iudex. Et hec est sententia Augustini reddentis rōnē quare maius peccatū habuit q xp̄m ℣Pilato tradidit q̄z q sibi traditū crucifixit: vt dicit Johis. 19. c. Secūdū. s. q plus peccat iudex cupiditate corruptus q̄z pars corumpens. ꝓbatur. Quia duoz ad idē peccatū cōcurrentiū ille q sua volū tate res humanas mores et leges p̄t subuertere plus peccat q̄z ille q nō p̄t quātūcūqz velit. Sed iudex sua mala vuluntate p̄t hec oia euertere cū ipse humanaz rerū morū ⁊ legū ⁊ vniuersalit ois iuris ⁊ iusti sit custos. Quare iudex contra tot bona tot iura tot iusta sibi credita veniens ꝑ pecunia plus peccat q̄z pars ipsuz corrumpens: qz sibi sunt oia ad custodiēdū tradita nō parti. Aduertāt ergo iudices ⁊ conentur agere recte audientes scripturaz monita saluberrima. Scribit nāqz Leuit. 19. c. Nō facies q̄d iniquū est nec iniuste iudicabis. Et Deut. 27. c. Maledictus q peruertit iudiciuz aduene pupilli ⁊ vidue: ⁊ dicet omnis ppl's Amen. Et Esaie. 3. c. Vhe q iustificatis impiū ꝑ muneribus. Sed tpa mala sunt in gb⁹ iudices vt i pluribus pessimi. Clamāt nāqz ⁊ dolent orphani ꝓpter iniquitatē iudicū puerloz. Merent vidue deflent pupilli ⁊ cōquerunt innocētes oppressi. O iudices auari. O iudices crudeles. Videte mala q̄ facitis ⁊ timete terribile iudiciū dei Grauius equidē ipse vos puniet q̄z cambises iudicē illū nec q̄z de quo Valerius refert lib. 6. Rubrica de seueritate. Cambises malū cuiusdaz iudicis e corpore pellē detractā selle intēdi. In eaqz filiū ei⁹ iudicaturū cōsidere iussit. t. Leterū ⁊ rex ⁊ barbarus attroci ac noua pena iudicis ne qs postea corrumpi iudex posse prouidit At benedictus deus malos iudices damnabit eternis cruciatib⁹ gehenne. A qbus nos liberet iesus christus filius dei viui: q viuit ⁊ regnat per infinita secula seculoz. amē.

Feria sexta post dominicā de passione. De auaricia aduocatorum.

Sermo quadragesimus primus.

Eniet romani

℣ ⁊ tollent locū nostrū ⁊ gentem. Scribunt hec ℣ba Joh. xi. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Tāto ardore auaricie estuauit mens pontificū ⁊ phariseoz vt p̄ter hoc q xp̄o inuidebant odiebātqz illū qz arguebat mala opera illoruz adhuc timentes pdere lucra q̄ ipsis obueniebant in tēplo dei cōsilio cōgregato diffinierunt eū morti tradere. O mne qppe malū facile videt auaris vt sue possint auaricie satisfacere, vnde stat illa sententia Virgilij. Quid nō mortalia pectora cogis auri sacra fames. Et Iz in p̄cedenti s̄mone multa dicta sint de auaricia iudicum: tū opus est vt exprobrem⁹ auaricia aduocatorū. Multi equidē ex ipsis in sua malicia cōfidentes vt sue cupiditati imo insatiabili voracitati occurrant multa in iudicijs cōtra deū ⁊ iusticiā turpia ⁊ indebita exercere nō formidant Iccirco in p̄senti s̄mone ꝓtra aduocatos auaros locuturi crimus: de qbus tria mysteria ꝓponemus declaranda.

℣Primū dicit exceptionis.

Secundū cōditionis.

Tertiū offensionis.

Dō ꝓhibent aduocare manifeste, mali ac infames ⁊ religio ⁊ sacerdotes ⁊ iudices vel assessores. Cap. .1.

Primū mysteriū declarandū de aduocatis dicit exceptionis. Secūduz enim Alex. in. 8. summe excipiunt alig ab aduocationis officio marime ꝓpter quattuoz.

℣Primo ꝓpter defectū bonitatis.

Secūdo ꝓpter pfectionē status.

Tertio ꝓpter gradum.

Quarto ꝓpter distinctionem.

℣Primo excipiunt alig ab officio aduocandi ꝓpter defectū bonitatis. Et sic s̄m Raymun. aduocati esse nō possunt hereticī: pagani ⁊ excōicati. 4. q. 1. c. 1. Et de peni. di. 1. c. Memo. vbi habet q peccat iudex ⁊ puniri dz: q admittit tales scienter. Similiter. 3. q. 7. c. Infamis dicit infamis ps̄ona nec procurator esse p̄t nec cognitor. Secūdo excipiunt alig ꝓpter pfectionē status. Et sic nō possunt aduocare monachi. vñ scriptū est. 16. q. 1. c. ℣Placuit. ℣Placuit nostro ꝓmuni cōsilio vt nullus monachoz

pro lucro

pro lucro terreno nefandissimo auctu de monasterio exire psumat: neq; se negocijs qbuscūq; implicare. Sit claustro suo cōtentus: qz sicut pisces sine aqua caret vita: ita monachus sine monasterio. Sedeat itaq; solitarius ⁊ taceat: qz mūdo mortuꝰ ē: deo aūt viuit. Cognoscat nomen suū. Monos. n. grece latine vnꝰ. Achos grece latine tristis dicit. vnde dr̄ monachus. i. vnus tristis. Sedeat ergo tristis ⁊ officio suo vacet. Dicūt tamē doctores: q; monachi possūt eē ad uocati in cā sal monasterij. Et hoc abbate iperante: vt pz. 16. q. 1. c. Monachi. Et extra de postulando. c. 1. Tertio excipiūtur aliqui ab aduocando ꝓpter gradum. Et sic sacerdotes ⁊ clerici in sacris ordinibꝰ cōstituti. Et ēt in minoribꝰ bñficiati aduocati eē nō possūt. Et hoc cora iudice seculari: vt dicit consiliū lateranēse nisi ꝓpriam cām vel sue ecclie fuerint prosecuti aut ꝓ miserabilibus psonis. Extra de postulando. c. Clerici. ⁊. c. Cū sacerdotes. Et. 88. di. c. Decreuit. Et. 18. q. 5. c. Deniq;. Quarto excipiūtur alīq; ab aduocatōe, ꝓpter distinctōes officij. Et sic in eadē cā nō possūt aduocare iudices ⁊ assessores. 4. q. 4. c. 1. ⁊. 2. Sūt ⁊ alie ꝑsone q̄ aduocare nō possūt: vt surdus: mutꝰ: cecus: furiosus: impubes. vsq; ad. 18. annum: vir passus mulierbria. s. cōtra nām ⁊ alij: de quibus 7. q. 3. c. Tua. Nota hic tamen q; iudex teneť dare quādoq; aduocatū vt illis q habere nō possūt vel ꝓpter pauptatē vel ꝓpter potentiam aduerse ptis. ff. de officio ꝓcōsulis. l. Ne qcunq;. Si aūt iudex hoc alicui aduocato ꝓcipiat ⁊ ille sine cā deneget pōt per iudicez ꝓpetuo remoueri ab officio aduocatōis. C. eod̄. l. ꝓuidēduz. Debet ergo aduocatus obedire si cōpetens salariū constituať ei. De salarijs aūt aduocatoꝝ sciēdū q; iz aduocato vendere suū patrocinium ⁊ iurisconsulto iustū cōsiliū. 14. q. 5. c. Nō sane. Quod vr̄ intelligendū qñ credit iustaz eē cām quā defendit vel saltim dubitat nō eē iniustam. Et si vt lucreť clientulo dicit iustam eē nil debz habere. ℙro iusto patrocinio: ergo iz recipere salariū. Et ℚuis q̄daz dicant q; cū hoc facit aduocatus seu iurisconsultꝰ absq; labore ⁊ reuolutione librorꝝ: puta q; hz in ꝓmptu mām vel ō ꝓ pinquo vidit: q; nō pōt tūc accipe. Tñ Guil. ⁊ Hosti. tenēt ℤrium. s. q; pōt accipe: qz si nō laborauit tūc laborauit in ꝑteritū. Alꝰ deteriorisꝑditōis eēt magis pitꝰ q̄z minꝰ pitꝰ. Sciēduz adhuc ez tho. 22. q. 71. q. 1 cā pauperꝝ teneť aduocatꝰ gratis ꝑstare patrocinīū eo mō quo tenēt̄ omnes ad opera pietatis. Nullus. n. sufficit omnibus indigentibus opa misericordie impendere. Nō ergo teneť qs per mūdum querere indigentes vel ēt futuris hoium indigentijs ꝓuidere. Sed sufficit q; subueniat dijs q sibi occurrūt ⁊ in pūti tpe ⁊ in casu quo nō apparet in ꝓmptu quo posset ei aliter subueniri. Et tūc teneť de eo quod potest.

Qō in aduocatis dz esse scientia diligentia: maturitas: ⁊ fidelitas.

Cap. .2.

Ecūdum mysteriū declarandū ō aduocatis dr̄ conditio. Debent. n. aduocati quatuor conditōes habere.

ℙrima dicitur scientia.

Scōa diligentia.

Tertia maturitas.

Quarta fidelitas.

ℙrima cōditio aduocatoꝝ dicit scia. Debz scire defendere cām quā suscipit defendendaz. Nam ſm Guil. si amittit iustā cām quā souet ꝓpter suā ignorantiā cū. s. tractabat se scientem ⁊ nō erat ad sufficientiā: vltra petm̄ teneť ad satisfactōem lesis. Scōa conditio dr̄ diligentia dz aduocatus esse diligēs ⁊ solicit⁹. Nam ſm Raymūdū si ꝓpter negligentiā amisit iustam cām teneť ad restōnem ⁊ satisfactōem. ſm enīz Guil. dz aduocatus diligēter examinare cām quā suscipit. Et cū dubitat dz scripturas ⁊ alios ptos cōsulere: qz quod a pluribus queritur saculo inueniť. di. 2. c. De libellis. Et qz sepe relaťminozi qō maioz ignorat. di. 95. c. Esto. Et Vitas exagitata sepius magis splēdescit. 35 q. 9. c. Brauē. Tertia cōditio dr̄ maturitas. Dz aduocatus eē maturus i vultu: gestu: ⁊ voce. In vultu vt habeat vultū affabilem ⁊ iocundū absq; risu tñ indiscreto. In gestu vt assistat iudici cū reuerētia ⁊ nō moueat indebite caput pedes vel manus ita vt sua ꝓnūciatio fit ſm Ciceronis doctrinā vocis vultus gest⁹ moderatio cū venustate. Quidā. n. reprōbatur qui dz loqui volūt gestib⁹ qbusdam vtūtur ridēdis. Aut abstergūt faciem. Aut crines post aures reformāt. Alij oculos trās celum leuāt: nūc caput remittūt ⁊ filia. Quidam isup cōtumelijs certāt cū aduersario: nō legibus nec audire volūt eū: sz sp loqui ⁊ huiusmōi. Quarta cōditio aduocatoꝝ dr̄ fidelitas. Debet aduocatꝰ eē fidelis vt nō inducat falsos testes vt alleget falsas leges aut q̄scūq; pbatōes. Neq; decipiat clientulum sicut facere pleriq; solent: dū occulte adiuuant

aduersariū: q dicuntur p̄uaricatores ⁊ ꝓditores ⁊ sūt infames. 2.q.3.§. Notandum. Et tales tenētur vltra pcīm in iusticie ⁊ ꝓditiōis ad oē damnū ⁊ itereſſe leſo. Dicit aūt Tho. 22.q. 71.arti.3. Nō aduocato defendēti iustam cāz licitū ē p̄udenter occultare ea q̄bus posſet ipediri ꝓcessus eius. Nō aūt lz ei vti aliqua falsitate. Sz aduertāt simplices ne ab hijs domestijcis lupis deuorētur: de q̄bus Esopus ait. Ny regnāt qualibz vbe lupi. Qui ꝓp̄ria cōmoda sectantes in iudicio fugiūt multa ꝓ defensione clientuloꝝ cū tamē secrete mutuā habeant itelligentiā ꝓcurātes cāz dilatōem vt sic magis lucrari possint. Et de lucro inter se multotiēs cōfabulant ⁊ gl'iantur. Sicut ꝺ demosthene ⁊ aristodemo narrat: vt.n. recitat Aulusgellius in li. noctū atticaꝝ. Cū legati mileti veniſſent athenas auriliū petituri locut⁹ ē ꝺ eos demosthenes Et ꝓ illa vice iexpedita cā accesserūt legati ad demosthenem rogantes ne cōtra vota eorum diceret. Pecuniāq̄z dederūt. Tertio die post cū res iterū ageret venit demosthenes cū multa lana posita collū ⁊ tanq̄z morbo ipeditus dixit se sinachem pati. Jōq̄z contra mileſios loq nō posse. Sz ipe demosthenes postea veritatē aperuit ratus ad gl'iam eius accedere. Interrogauitq̄z artistodemū auctorē fabulaꝝ q̄ntum mercedis vt taceret accepiſſet. Cui talentuz accepiſſe respondit. At ego demosthenes ait: pl⁹ accepi. Laudo igitur vt cum fieri pōt euitentur litigia ⁊ ptes viris bonis iteruenentibus secū concordēt: qm̄ nō est Vitas in filijs hoiuz ⁊ aduocati cōiter que sua sūt querunt.

Nō aduocati peccāt dū suscipiūt cās iiustas vel illas ꝓsequūtur vel ꝓpter supfluas dilationes ⁊ cārum compositiones.

Cap. .3.

Ertium mysterū de aduocatis declarandū dicit offensionis. Propter aurituā nāq̄z cōsueuerūt aduocati offendere primos quadruplr.

Primo iniustas cās suscipiēdo.
Scōo iniustas cās ꝓsequendo.
Tertio cās dilatando.
Quarto cās cōponēdo.

Primo offendūt aduocati quari cās iiustas suscipiēdo. Scōm eni Tho. 22.q.71.articu.3. Si aduocatus assumit seu defendit cām iniustā peccat grauiter ⁊ tenet ad restōem damni q̄ ꝺ iusticiā altera ps ꝓ eius auxiliuz icurrit. Silr si succūbat suscipiēdo cām iniustam decipiēdo clientulum tenetur ei satisfacere: Propterea dicit Buil. in speculo q. aduocatus quādo ad iām p̄mo venit clientulus ꝺz eū sic alloq. Charissime res sūt psone quibus oīmoda Vitas ē apiēda ⁊ nil eis celandū. Confessor quo ad petā cōmissa. Medicus quo ad infirmitates. Et aduocatus quo ad ea q̄ ptinēt ad cām qua petit consiliū ⁊ auriliū defensionis. Dicas ergo mihi oīmodā Vitatē negocij. Exemplū da mihi scripti vt congruū dare tibi possim cōsilium atque rūsum. Expedit.n. aduocato habere scripturaz sup narratōe facti quā clientulus ꝓponit ꝓpter piculū piurij cum hodie hēat iurare vt sine ruboze ⁊ Vecūdia possit cū aliter iuenitur eā deserere. Ingrat ēt ēs ꝓbatōes habeat clientulus. Et si videat habere sufficiētes dicat. Secure te defendas. Si aūt videat eū deficere in ꝓbatōibus dicat ei. Amice noli inanibus sūptibus te verare. Non ꝺz ergo aduocatus cām iniustaz fouere vel suis allegatōibus colorare. Secūdo offendūt aduocati iniustas cās ꝓsequendo. si eni aduocatus suscepit cām quā credebat ēē iustā ⁊ in ꝓcessu appet iniusta ꝺz cām desererevl illū cuius cām agit ad cedendū inducere. Hec Tho. Quādiu aūt cā remāet dubia bñ pōt aduocatus patrocinari. Fm Buil. Tertio peccāt aduocati cās dilatando. Cum.s. possent illas celerius expedire ⁊ tñ vt magis lucrent ꝓtrahūt in longū appellatōes idebitas iterponēdo. 3.q.7.c. Tria. Sed in hoc debent iudices aduertere qñ vt dicit glo. i.c. Sup eo. extra ꝺ appellatōibus ⁊ tert⁹ ibidē in.c. vt debit⁹. Appellatio cā, pbabili nō exp̄ssa nō admittit. Et i c. Cōsuluit. Glo. ait. Appellatio q̄ fit ꝺ legesvel canones nō ē aliq̄tenus admittēda. Quarto peccāt aduocati cās iustas cōponēdo duz. s. cognita veritate sci dolose pti Vitatē occultādo cās cōponūt: vtputa si due ptes litigarēt super hereditate vel possessiōe ⁊ huiusmōi. Et iā Vitas lucida eēt ꝓ vna pte ꝓ qua ferri deberz sententia. Tūc aduocatus eius a pte aduersa corruptus clientulū suū iducit asserēs suā rē vel despatam vel difficilē. iō cōponēdā. In quo ⁊ simili⁹ tenētur aduocati satisfacere ⁊ restituē pti lese. Sūt ⁊ alia multa in q̄b⁹ aduocati peccare cōsueuerūt q̄ ipſi sciūt, ꝓpter q̄ si se nō corrigerint p̄uabūt eterna vita. Ad quā nos ꝓducat saluator noster qui est benedictus in eternum. Amen.

Sabbato ante dñicam oliuarū. De auaritia clericorum ⁊ eōrum.

Sermo

Sermo quadragesimus secundus.

Dominus iesum

Vbi videre. Scribūtur hec Vba origi/naliꝫ Joānis. 12. c. ⁊ in euangelio hodierno. Mil debēt clerici dedicati deo quere re āplius nisi videre iesum sicut dicebāt illi gē/tiles philippo: de ḡbus fit mētio in euangelica lectōe. Propterea auaritia in ipsis lōge grauius ꝯꝫ in laicis ē reprehensibilis. Hinc Leo papa di. 47. c. Vix ait. Virū catholicū ⁊ pcipue dñi sacerdotē sicut nullo errore sic nulla cupiditate ipicari oꝫ. Dꝛ Vbi vt expiētia docet furor auaritie maximā ptē cleri ducit ad inferna. ido hodierna die ꝺ auaritiā clericoꝝ Vba faciem⁹ Distinguem⁹ aūt tria i qb⁹ illoꝝ auaritia ꝓsistit. Primū ē bonoꝝ ecclīasticoꝝ detentio. Secōm simonie cōmissio. Tertiū negociōꝝ ꝓhibitoꝝ exercitatio.

Qꝺ clerici ⁊ epi pcipue de hijs que supflu/unt de redditib⁹ ecclīarum debēt paupib⁹ subuenire Cap. .I.

Primū in quo cōsistit auaritia clericoꝝ ē bonoꝝ ecclīasticoꝝ detentio. Deti/nēt qppe auari clerici bōa ecclīastica tā ꝛsua ⁊ ꝓpria ⁊ dū abūdant nolūt pauperibus subuenire. Bona. n. ecclesiarum vt diximus simone. 8. huius opis sūt bona paupeꝝ vt dicitur in gl. i. c. Nihil. Extra de pscriptiōibus. Et. 16. q. 1. c. Si cupis. ⁊. 23. q. 2. c. Qꝺ āt. Et. 23. q. 8. c. cōuēioꝝ. Et. 12. q. 2. c. aux. Et hoc ēs clerici sic auari reprehensibiles sint tū epi in hoc delinqntes sūt maxime cōdemnādi. Jn qt. n. Hiero. 12. q. 2. i. c. Gloria. Gloria epi ē paupeꝝ opibus ꝓuidere. Jgnominia sacerdotis ꝓpꝛijs studere diuitijs. Ad clariozem tamen itelligentiā notanda sunt hoc loco de epis tria. Primū notandū est q res ecclesie dāte sunt in ptātem epi non vt illaꝝ sit dominus sed dispensatoꝛ fidelis. vnde. 12. q. 1. c. Expedit. dicit. Epi ⁊ ecclīaꝝ ꝓpositi bonoꝝ ⁊ rerū ipsaꝝ dispensatores efficiūtur. Et in. c. Precipimus. Precipim⁹: vt in ptāte sua res ecclesie eps habeat. Si. n. aie hoium pretiosiores illi sūt credite multomagis oꝫ eum curā de pecunijs habere. Nec talis cura derogat pfectōi ⁊ euāgelice pauptatis sicut ignari qdam temere affirmare psumūt. Vñ in pfato. c. Expedit. dicit de sancto paulino. Scūs paulin⁹ igentia pꝛdia q̄ fuerūt sua vendita paupibus erogauit. sꝫ cū factus ēt eps nō cōtemplit ecclie facultates sed fidelissime dispensauit. Et ūtex ibi sequitur text⁹. Scūs hilari⁹ oia sua aut pentib⁹ reliquit aut vendita paupib⁹ erogauit. Js tū cū merito sue pfectōis fieret eccle arelatēsis eps q̄ illa tūc hēbat ecclesia nō solū possedit: sꝫ ēt acceptis fidelīū numerosis hereditatib⁹ ampliauit. Ex hꝺānaꝫ in epis negligētia q̄ dissipari ⁊ dilapidari sinūt bōa tpalia ecclesiaꝝ: vñ vt habet di. 39 §. vlt. Quidā petr⁹ noie electⁿ in epm neapolitanū repellit a gregorio papa pp simplicitatē nec⁹ occasiōe res ecclesie dilapidarent. vbi dicit glo. q̄ sumit hic simplicitas ꝓ negligētia vl stultitia. Nec. n. negligētia q̄n ē notabilis ipedit, pmouēdū vt hic. Et di. 74. c. Epoꝝ. sꝫ nō dicit pmotū sꝫ daꝛ ei coadiutoꝛ vt. 7. q. 1. c. qꝛ frater Sꝫ vtꝝ eps ꝓncipali⁹ ꝺbeat itēdere cure pastorali ꝯꝫ multiplicatōi tpaliū. Rñdet Hosti. i sū. Et Tho. i quolibetis. Et. 22. q. 185. articu. 5. Qꝺ solicitudo plati, ppria ⁊ pcipua ꝺz eē circa gregis custodiā. Ꝺ zādo pdicādo sacra mistrādo. Multiplicatio āt tpaliū pōt exerceri opoꝛtunitate se offerēte sine spūaliuꝫ notabili dāno, et sic piū ē multiplicare ea ad ecclesie vtilitatē q̄ si opoꝛtūitas nō se offerat nullatenꝫ sꝫ et distractōi b⁹ se igerē ⁊ secularib⁹ occupare cū ipedimēto notabili. Scōꝫ notādū q̄ epi ꝺubiēter, puidz sibi ꝺ bōis ecclesie sꝫ ḡd⁹ sui decētiā. vñ scribit 12. q. 1. c. Et hijs. Ex hijs qb⁹ eps idiget si tñ idiget suas necessitates ⁊ pegrinoꝝ fratꝝ vsus ⁊ ispe pcipiat vt nihil ei possit oio deesse lex eni dei pcipit vt q altario ꝺseruiūt pascāt ex ipo. idez i. c. eps. Sit nihilomin⁹ epi cauti vt caueāt a supfluis obꝺuādo illō qꝺ habeꝫ. 41. di. ex cōsilio carthaginēsi. Eps vilē suppellectilē ⁊ mēsā ac victū paupū hēat ⁊ dignitatis sue auctoꝛitatē si dei ⁊ vite meritis q̄rat. Tertiū notādū vt ponit. 12. q. 2. c. eps. ⁊ capitulis seq̄ntib⁹. qꝺ epi ⁊ alij rectoꝛes ecclesiaꝝ ꝺbēt hre ⁊ tenē res ecclesie distinctas a reb⁹ ppꝛijs ne sub pterto reꝝ ꝓpaꝝ auferāt bōa ecclesie. et ꝺ bōis qdē ecclesie mobilib⁹ vel imobilib⁹. fiē ēt alij clerici nō pūt testari. sꝫ ꝺ reb⁹ primōdialib⁹ vel sibi dōatis aut legatis aut acqsitis ꝓ idustriā pūt testari ⁊ cōsā guineis licite legare ⁊ dōare. Et ab itestato i b⁹ succedūt ꝓsāguinei. Epi āt ex religiōib⁹ assūpti si pūt ꝺ aliq̄ testari nisi ꝺ licētia pape. ꝯꝫ Tho. 22. q. 185. artu. 8. Et sil'r religiosi assūpti ad ecclesias curatas. sꝫ qcqd acqrūt tales epi vel aliaꝫ curati ecclesie sue acqrūt ēt ꝓ successioez aduēētia. Bōa ḡ ecclesie ꝓ eps fideliter sūt ꝓsuāda ⁊ ꝺbite dispēsāda. Antiqt⁹ aūt fiebāt q̄tuoꝛ par

tes de redditibus ecclesie. Una erat epi. Alia clericoꝝ deseruiciū ecclesie. Tertia seruabatur p fabrica seu repatōe ecclie. Et quarta dabatur paupibus: vt habet. 12.q.2.c. De redditibus. c. Quatuoꝝ. ꝙ alijs capitulis. Tñ dicūt docto/res q; aut ista bona distincta sūt: aut nō. Si di/stincta sūt bona que debēt in vsum epi cedere ab hijs que debēt expendi in vsum clericoꝝ & paupeꝝ ac fabrice: & eps retinet sibi aliqd ex hijs que sūt deputata ministris ecclie pauperibus vel fabrice agit contra fidē dispensatōis & mor/taliꝫ peccat & tenet ad restōem. Si vo non sūt p̄dicta bona distincta coꝝ distributio fidei sue cōmittit. Et sigdem in modico deficiat vel sup abūdet pōt hoc fieri absq; bone fidei detrimēto qz nō pōt in talibus punctaliter accipe qd fieri oporteat. Si vo sit multus excessus nō pōt la tere. vñ vt bone fidei repugnare. Et iō non ē absq; mortali. Et addit Tho. 22. q. 185. arti. 7 q; si quis clericꝰ vel p̄latꝰ necessitate nō iminē/te, puidendi paupibꝰ de hijs q̄ supfluūt ꝓuenti bus ecclie possessiōes emat vel in thesauro re/ponat in futuꝝ, p paupibus, p futura laudabiliꝫ facit. Si aūt necessitas imineat paupibus ero/gandi supflua cura est & iordinata vt aliqs tunc in futurū conseruet quod dñs ꝓhibet dicens. Nolite solliciti esse in crastinū. Sm vo archiepiꝫ florentinū in sūma sua. 3. pte titulo. 21. Motent epi q; legata que habent exequi siue pro icer/tis facta siue ꝓ alijs cāis q̄ per testatoꝝem nō est exp̄ssus locus vel modus erogatōis nō ꝓ ptercа pōt vel dz eps sibi iburſare: sed paupi/bus erogare tenet. Et idē de alijs icertis q̄ p/ueniunt ad manus eius rōne vsure vel ludi & hutusmodi.

Qō clerici auari cōmittūt simoniā circa spū alia p essentiā: & spualia per cām: & spualia per effectum.

Cap. .2.

Ecūdum in quo consistit auaritia cleri
s cozuꝫ est simonie cōmissio. Est. n. hoc peccatū grauissimū: de quo dr extra de simonia in. c. Sicut. Simoniaca pestis sui ma gnitudine alios morbos vincit. Et in. c. Tan ta. Tanta ē labes huius crīs q; ēt serui apō do minos & quilibet criminosi admittūtur ad accusa tōem ēt & merentur que in alijs nō admittūt vel ad accusatōem vel ad testimoniū ꝓpter vilita/tē eius. Viles nāq; p sone accusare nō possūt: vt pz extra de accusatōibus. c. 1. Sed bene pos sūt in casu simonie. Et qz simonia consistit in emptōe & venditione spualium vel spualibꝰ an neroꝝ vt dixim⁹ in sermone de simonia in q̄ dragesimali de penitentia. Sciendū q;.

Aliqua sūt spualia per essentiam.

Aliqua per cām.

Aliq; p effectū. Sm Durandū. in. 4. suo. Spū lia per essentiam sūt gratia & Vtutes infuse q̄ nec emi nec vēdi possunt nec de iure nec de scō q̄ tum. s. ad efficatiam transferēdi & acquirēdi ea qz nō est hois ea transferre vel dare: sed dei vt tñ q; de scō possint vendi & emi q̄stum ad simo niam cōtrahendā. vt dicit Petrus de palude. in. 4. Qz simon magus voluit simoniace eme re grām illam apl̄oꝝ que erat caracter epalis & gra miraculoꝝ. s. q; spūs sanctus visibiliter de scendebat. Silr scia & Vtutes acquisite q̄ dicūtur spualia per essentiā p respectū ad spm̄ humanuꝫ nec emi nec vēdi pñt. Spualia per cām sunt sacramēta q̄ sunt cā gratie. Et ista qdē spualia de scō vendi pñt & emi. nunq̄ aūt de iure & li/cite sine vitio simonie. In matrimonio aūt qō ē vnū de sacramētis licite dat & accipitur pecu/nia nōie dotis absq; vitio simonie: nō ex eo q; dem q; ex tali sacro cōferat gratia vt ne tat glo. 1. q. 1. c. Quicqd. hoc. n. falsum ē. Sz ꝓpterea qz matrimoniū non solum ē sacrm̄ sz ēt nature officiū. Et sm hoc dat pecunia ꝓ matrimonio ad subleuādū onera eiꝰ & nō inquātuꝫ ē ecclesie sacrm̄: vt dicit Tho. 22. vñ & ꝓ benedictōe nu ptiaꝝ, phibitū ē aliqd exigere: sz sponte oblatuꝫ recipi possit: vt extra de simonia. c. cū i ecclesia Dicit tñ Sutl. q; si sacerdos aliqs puta ad quē spectat bñficio nuptiaꝝ nō vult dare licētiā alte ri sacerdoti q; benedicat nuptias nisi ꝓ pecunia Sigdem nō itendat vēdere licētiā benedictōis sz, puidere sibi de portōe oblationū cū contigē te nō ē simonia. Si tū ex certa scia maiozē ex gat sūmā quā dz p̄sumi pōt q; ip̄z licētiā vēde re voluit. Pro baptismo aūt q; nō sit danda vel exigēda pecūia exp̄sse habes. 1. q. 1. c. Ba ptizādis. vñ si sacerdos nō vellet baptizare ni/si ꝓ pecunia nō ē ei dāda. Mā si baptizād⁹ est adultꝰ sufficit ei ad salutem baptismus flaminis si tūc moriat. Si ē puerꝰ in tali casu ipse offerēs vel qcūq; aliꝰ pōt ipm̄ baptizare & dz si esset pu er in piculo mortis. Sz si nō sciret vel nō pos/set aliꝰ baptizare nisi talis sacerdos dz potiꝰ di/mittere puerꝝ sine baptismo mortuꝫ q̄ pecuniaz simoniace dare sacerdoti p regulā illā. Mōsūt facienda mala vt inde veniāt bona. ad romanos 3. c. Hec ē opinio Tho. Petri de tarātasia & petri

Petri de palude in. 4. Et Riccardi t Blo. i. q. 1. dicto. c. De baptizandis. Addit tñ Ricardus. Aliq dicūt q in casu nihilominus posset dari pecunia. Ita tñ q dans nō intenderet eaz dare p sacramēto sed p vitāda dampnatione pueri t ad remouendū insaniā sacerdotis. Secus aūt de alijs sacramētis q̄ sine periculo dānationis ex cā deferri possunt. Posset etiā a sacerdote emi aqua q esset puer baptizandus si aq̄ ipsa esset purū elementū. Secus aūt si esset iaz consecrata vt est aqua fontis baptismalis. Tunc enīz symonia esset. I. q. 1. c. Dictū. Eodē modo nec per confirmationē: nec p crismate: nec p extrema vnctione lz exigere. Sed sponte oblata licite recipiunt. I. q. 1. c. Sicut episcopū. Et si i hijs vl alijs qbuscūqz spiritualib⁹ aliqua consuetudine exigant quasi pciū rei spiritualis cū intentiōe vēdendi vel emendi manifesta est symonia p̄cipue si ab inuito exigant. Sed si acciptant q̄si q̄dam stipendia p cōsuetudinē approbatā nō est symonia: si tñ nō sit ei⁹ intentio emēdi vel vendendi. Sed intētio referat ad solā cōsuetudinis obseruantiā t p̄cipue quādo qs volūtarie soluit. In hijs tñ solicite est cauendū ab eo qō hz speciē symonie vel cupidi atis: vt dicit in. c. Cū ab omni specie. Extra de vita t honestate cleri. Item pro eucharistie collatione nō lz exigere vel ex pacto seu quasi pciū aliqō dare. I. q. 1. c. Dictum. Pro celebratiōe aūt misse tāqz pciū nūqz licitū est accipe vel dare. Sed fm Raymūdū. Si sacerdos teneat celebrare: puta qz habēs ecclesiaz vel bñficiū t officiare tenet tūc exigere est symonia. I. q. 2. c. Vendētes. Si Vo nō teneī t deficit ei sumptus pōt accipe. I. q. 1. ca. Judices. Mā t opas suas locare pōt siue ad diez siue ad annū. Qō si sumptus hz t ad ß nō teneī aut hz facere gratis aut cessare: alias videtur facere ex auaritia. Itē nec p audiēda cōfessione hz aliqd exigi. I. q. 1. c. Quicqd. Notandum tñ semp q modica res bona intentione data t accepta non inducit symoniā: sicut pz extra de symonia. c. t si q̄stiones. Sz cōtra qz in. c. Ex tue fraternitatis lrīs. extra de symonia scribit. Qō Archidiacon⁹ q noluit p̄sentare ordinādū i sacerdotio nisi solutis ei ser soldis symoniacus iudicatur. Itē arguit a simili: qz pro modica re dat actio furti. i 8. q. vlti. c. fi. Et p vna gallina cōmittit furtū. Instituta de rer diuisione. §. Balliuaruz. Rūdet glo. in dicto. ca. Ex tue. q i talib⁹ affectio t intentio cōmittentis cōsiderat quoniā q̄litas muneris diuersitatez iuris non inducit 14. q. vlti. c. vlti. Insup nec p sacramētalib⁹ licitū est aliqd recipere vt p bñdictiōe abbatū vel abbatissaz t Vginū t hmōi. Et lz ex pacto nihil sit accip'edū tñ si gratis aliqd offert si accipiatur nō est symonia. De cōsecratione Vo eccle sie scribit in. c. Cū sit romana. Extra de symonia. Qō eps nihil dz exigere p cōsecratiōe ecclesie p̄ter procurationē. Et ista procuratio p̄stari dz fm facultates ecclesie sicut t alie. extra de censib⁹. c. Cū nup. Immo si ecclesia procurare nō posset eps ipse suis sumptib⁹ cōsecrabit eaz 10. q. 3. c. Cauendū. I. q. 2. c. Placuit. In autentico de mādatis principiū. §. Si tibi. Quedaz spiritualia dicunt fm effectū ex eo videlicet fm Riccar. in. 4. qz p̄cedunt ex spūali gratia t ad eā disponunt vt p̄dicare, ppbetare igressus religionis t hmōi. vel qz sunt de actib⁹ vel negocijs spiritualib⁹ vt docere: iudicare: testificari t hmōi. Pro actu ppbetādi t p̄ p̄dicatione nō licet accipere pecuniā quasi pciū. Illi Vo qui predicāt principaliter hac intentione vt recipiāt pecuniā vel laudē symoniā mentalē cōmittunt prima. q. 3. c. Nō solū. Sed si sup ß paciscūtur symonia est: q̄ etiā p ecclesiā puniri pōt. In omnibus hijs pacta vitanda sunt qb⁹ dei gra vēdi videt t emi: victū Vo querere p laboze vnicuiqz licet: t qō gratis offertur t absqz pacto naturaz emptionis t venditionis nō sapit.

Qō clerici auari exercent negocia, phibita que exercere nō debēt. Cap. .3.

Ertiū in quo cōsistit auaritia clericoruz t dicit negociozuz, phibitoz exercitatio.

Exercent qppe plerīqz negocia, phibita. Et primo, phibita est clericis negociatio. extra de vita t hone. clericoz. c. Clerici. extra ne clerici vel monachi. c. 2 Multa sunt negocia. Et 88. di. c. Fornicari. 2. c. Eiciens. qz vt igt apostolus secūde ad timotheū. 3. ca. Memo militās deo implicat se negocijs secularib⁹. Dicit hieronym⁹ ad nepotianū ait. Negociatorē clericū ex inope diuitē ex ignobili glozioſum q̄si q̄sdaz pestes euita. Et vt doctozes dicūt: si negocient clerici, ppter lucrū nō excusant a mortali. Si autez, ppter necessitatē victus excusant. Extra ne clerici vel monachi. c. 2. ex textu t glo. vbi dicit Clerici t monachi nō debēt negociari cā lucri secus cā necessitatis. Secūdo, phibita ē cleri cis administratio bonoz laicoz. Extra ne cleri ci vel monachi. c. Sacerdotib⁹. Si Vo otrariū fecerint t in administratione fraudatores inuēti fuerint nō subuenit ipsis ab ecclesia. Idi dic

Blosa. Sacris dei sacerdotes vacare oportet assidue. 31. di. ca. Sacerdotib⁹. ff. de Arbitris l. Nō distinguemus. §. 3. Ex ista decretali sumunt qdā argu. q; laicus possit clericū occasione male administratiōis capere cessante pbile/gio clericali qō est falsum ex eo qz ꝓhibiti sunt laici remouere clericos a diuinis officijs. 21. q. 3. c. Cyprian⁹. 88. di. c. vlt. vñ si ꝓfecerint nō debent ex delicto ꝓprio cōmodū reportare. Dicendū ergo q; tali clerico nō subuenit ab eccle/sia postꝯ legitime monitus est vel melꝰ ꝛ verius est tali clerico ab ecclesia nō subueniri nec pecunia nec alio auxilio cū alias ecclesia teneat clericos defendere ab oppressionib⁹ laicorum.

Tertio ꝓhibitū est clericis officiū ꝓcurādi ꝛ adnocādi in q̄stionib⁹ secularib⁹ si sunt in sacris vel etiā in minoribꝰ si sunt bñficiati. Excepto si hoc facerent ꝓ se vel ꝓ miserabilib⁹ ꝑsonis. Extra de postulādo. c. 1. vel nisi suā aut suoꝝ iniuriā ꝓsequant. Quarto ꝓhibitum est clericis officiū histrionatus vt pz. li. 6. de vita ꝛ honestate cleri. c. Vno. Vbi dicit q; clerici p annū iocu latores vel p biennius tps tertio admoniti pdūt priuilegiū clericale. Quinto interdicit clericis officiū macellariorꝝ ꝛ tabernariorꝝ vt pz in clementina. 1. de vita ꝛ bone. cleri. Et ꝫ dicit tā de clericis cōiugatis q̄ alijs. Et vt dicit ibi glosa. Taberna dicit dom⁹ in q̄ panis ꝛ vinū ꝛ carnes cocte vendunt quas nec tenere nec ingredi debēt clerici vt habet. 44. di. c. Clerici. Sexto inhibitū est clericis exercitiū venationis clamose q̄ fit cū canib⁹ ꝛ clamoribꝰ ꝛ tumultu. Vt pz extra de clerico venatore. c. Omnib⁹. Et vt dicit glo. 86. di. c. Qui venatoribꝰ. Etiā ꝓpter paupertatē nō est licita venatio qz aliunde dz q̄rere sibi victū ꝛ ꝓ aliud exercitiū vt ꝓ agricultu/raz. 91. di. ca. Clericus. Venatio aūt q̄ fit sine clamore ꝛ canib⁹ vt ponere laqueū ꝛ rethe ꝛ huiusmodi bene est licita clericis: de cō. di. 5. cap. Nūq̄ in. c. Vo primo. Extra ne clerici vel monachi dicit q; epi ꝛ alij clerici nō debent tenere canes ꝛ ancipitres ad venandū. Idē dicit. 34. di. c. Quozūdā. 86. dist. c. An putatis. Extra de censib⁹. c. Cū apostolus. Extra Vo de clerico venatore. c. Omnib⁹. dicit. Omnib⁹ fuis dei interdicit venatio. Blo. i. clericis q dicunt serui dei qz assumpti sunt ad dei obsequiū. Extra de ꝑbendis. c. Cū sui. Et. 21. di. c. cleros.

Septimo nō debēt clerici exercere officiū tabellionatus siue notarius. Extra ne clerici vel monachi. c. Sicut. Et fm Raymū, dū si illud habebāt sunt cōpellendi ad dimittendū ꝓ subtractionez beneficij appellatione postposita. Et dicit Innocētius q; cōstituti in sacris si instrumēta cōficerent antecꝫ eis interdiceret valeret quidez. Alias nō. Sed Host. intelligit q; nō valerent in negocijs secularib⁹: ꝛ in ecclesiasticis valerent. Et fm Host. epi pōt cōstituere clericū tabellionē ꝓ totā suā diocesim cui cura omniuz vel ouiū est cōmissa. Io. q. 1. c. Regenda. Et. 12. q. 1. c. Episcop⁹. Et si sic fecerit poterit illū vocari ad scribendum acta ecclesiastici fori. Et sic intelligo q; clerici possunt esse notarij pape. 5. q. 1. c. Quidā. Sed notarius cōstitut⁹ a papa pōt cōficere instrumēta vbiqz locoꝝ. Sz cōstituit⁹ ab eo nō nisi in diocesi illi⁹ epi q euz instituit. Itē nota q; tabellio ecclesiasticus non dz cōficere instrumēta in secularib⁹ reb⁹ nec secularis in reb⁹ pure ecclesiasticis: qz hoꝝ conuersatio nō dz eē ꝓmixta. 1. q. 7. c. Laicos. vñ notarij clerici in curijs ꝓncipū ꝓhibent esse scriptores. Extra ne clerici vel mōachi. c. Sententiā. Insup religiosus nō pōt exercere officiū tabellionatus nisi cōtra hereticos nō autez in alijs fm Joānē andree. Extra de hereticis. c. vt officiū li. 6. Sciendū tñ q; exercitiū honestuz seu artificiū pōt clericus exercere etiā si nō indiget. 91. di. ꝓ totū. dū tñ ꝓ hoc nō omittat diuina officia. Et fm Guillm pōt recipere possessiones excolendas ad partē puta quartā vel qntaz ꝛ hmōi: seu cōducere eas ꝛ hoc ad sustentatiōez suā ꝛ suoꝝ. Cōcordat Host. Pōt etiā locare animalia vt oues ꝛ boues ad certū fructū ꝓ cōtractuz tñ licitū. Itē pōt emere rē vt eā meliorātā carius vendat vtputa pullū vel equum vel etiā si tabulā emat vt faciat imaginē qz ista non est negociatio sed artificiū. 18. q. 4. c. Canonū Extra ne clerici vel monachi. c. 1. Deponāt ergo clerici omnē auaritiā si iesum videre cupiūt in illa beata vita: in qua regnat deus ꝓ infinita secula seculoꝝ. Amē.

Dñica oliuaꝝ. de auaritia artificū ꝛ mercatoꝝ.

Sermo. 42.

Videns ciuitatem flevit super illā. Scribunt Hyba Luc. 19. c. Vidit dñs nr iesus obdurationez populi iudaici ꝓpter quā delenda erat iusto dei iudicio ciuitas sacerdotalis ꝛ regia Hierosolymitana. Et dū exultātib⁹ turbis ciuitatē illaz ingredi vellet pietate solita ꝓmotus lachrymis ora compleuit

Sed

Sed dieb⁹ istis lugenda est ruina populi xp̃iani quê vt experimur varijs flagellis pestilẽtijs guerrarꝫ ⁊ famis cõterit man⁹ omnipotẽtis dei Et nihilomin⁹ aliqd peius formidãdũ ẽ ꝓpter duriciã cordis ⁊ pseuerantiã in tot iniquitatib⁹ vt autẽ ceteras pteream⁹ silentio. Quis non agnoscit quãta est malignitas hominũ auarorꝫ. Et Iz in p̃cedentib⁹ multa dicta sint: nihil omi/nus obiurgandi sunt illi q ꝓpter cupiditatis ardorem ꝓximos circũuenire decipere fraudare ⁊ supplantare nõ erubescunt. Hij sunt cõmuniter artifices ⁊ mercatores. ¶Pro ḡbus dicere possumus illud Hieremie. 9. ca. Vnusq̃sq; a proximo suo se custodiat: ⁊ i omni fratre suo nõ habeat fiduciã: qz omnis frater supplantãs supplantabitur: ⁊ omnis amicus fraudulenter incedit. Iccirco hodierna die cõtra auaritiã artificũ ⁊ mercatorũ dicem⁹: ꝓpter quorꝫ pfidiã indignatus de⁹ infert populis damna grauiora. Notabim⁹ Vo tria in gb⁹ mercatores ⁊ artifices grauiter peccare cõsueuerunt.

¶Primũ est solicitudo inordinata.

Secũdũ est voluntas deprauata.

Tertiũ est fraudulentia reprobata.

Qõ mercatores ⁊ artifices auari peccant ꝓ immoderatã solicitudinẽ. Cap. .1.

Primũ in quo peccare solent mercatores ⁊ artifices est solicitudo inordinata.

Ad qõ intelligendũ distinguemus ꝑm alerãdrũ in. 3. summe triplicẽ solicitudinem.

¶Prima est laudabilis.

Secũda tolerabilis.

Tertia vituperabilis.

¶Prima est solicitudo laudabilis: ⁊ h̃ est multipler. ¶Prima ẽ solicitudo regẽdi q̃ spectat ad ꝓlatos. Et de hac Apostolus ad Ro. 12. c. ait. Solicitudine nõ pigri. Et. 2. ad Cor. 11. c. Instantia mea quotidiana solicitudo oium ecclesiarũ. Secũda est solicitudo obediẽdi q̃ ꝓuenit. Et de hac dicit Josue. c. Estote solicĩi vt custodiatis cuncta q̃ scripta sunt in volumine legis Moysi ⁊ nõ declinetis ab eis nec ad dexterã nec ad sinistrã. Tertia est solicitudo pacifice viuendi quãtũ ad pares. Et de hac ign apls ad ephesios. 4. c. Solicĩi seruare vnitatẽ spirit⁹ in vinculo pacis. Quarta est solicitudo recogitandi diuina mandata. Et de hac scribit Deut. 4. c. Custodi temetipsũ ⁊ aiaz tuã solicite. Ne obliuiscaris Vborꝫ q̃ viderũt oculi tui: ⁊ ne excidant de corde tuo cunctis diebus vite tue. Quinta est solicitudo feruoris faciendi bonũ. Et de hac Apls ad romanos. 12. c. ait. Solicitudine nõ pigri spiritu feruentes dño seruiẽtes. Secunda est solicitudo tolerabilis. Sicut est solicitudo dilectionis naturalis. Et de hac scribitur Thobie. 10. c. Cũ mozã faceret thobias causa nuptiarꝫ solicitus erat pater ei⁹ thobias dicens ¶Quta quare morat filius me⁹. Similiter ẽ tolerabilis solicitudo cure rei familiaris. ⁊ de hac primi Reg. 9. c. dixit samuel ad saulẽ. De asinis quas pdidisti nudiustertius ne solicitus sis qz inuente sunt. Tolerabilis est solicitudo infirmitatis humane. De qua prime ad Cor. 7. ca. Qui cũ vxore est solicitus ẽ q̃ sunt mũdi ⁊ quo modo placeat vxori. Tertia est solicitudo vituperabilis. s. tempozaliũ bonorũ. Sed h̃ si fit regulata expedit humane vite. Nã ⁊ xp̃s locu/los habuit: vt pz Joãnes. 12. c. Et. 12. q. 1. ca. Habebat. Et elemosynas ꝓ necessitatib⁹ conseruabat. Et Actuũ. 11. c. Laudat solicitudo discipulorꝫ qñ agabus significabat p spũz sanctũ famẽ magnã futurã q̃ facta est sub claudio. Et ipsi discipuli ꝓut quisq̃ habebat ꝓposuerũt singuli in ministerũ mittere habitantibus i iudea fratrib⁹. Qõ ⁊ fecerunt mittẽtes ad seniores p manus barnabe ⁊ saulis. Et beatus Fr̃acisc⁹ precipuus terrenorũ cõceptor ⁊ pauperatis amator in regula dixit. ¶Pro necessitatib⁹ infirmorꝫ ⁊ fratrib⁹ induendis ministri tũ ⁊ custodes solicitã curã gerant. Cũ Vo tempozaliũ solicitudo a rõne recta deficit, phibita est ⁊ peccatũ. Et de hac xp̃s dixit Mathei. 6. c. Nolite soliciti eẽ dicentes qd manducabimus aut qd bibemus aut quo operiemur. ¶Potest autẽ inordinata eẽ solicitudo tpalium triplici rationc.

¶Primo rõne timorositatis.

Secũdo rõne cupiditatis.

Tertio rõne cõtrarietatis.

¶Primo ẽ inordinata solicitudo rõne timorositatis: qñ. s. aliqs diffidẽs de deo timet ne si nõ apponat oẽ suũ studiũ ⁊ pluscz̃ oz operẽ necessaria vite sibi deficiãt. Sz timorẽ talẽ xp̃s tripliciter excludit. ꝓ pp maiora bñficia hoi pstita diuinit⁹ ꝓter suã solicitudinẽ. s. corp⁹ ⁊ aiaz. Ideo dic. Nõne aia plus cz̃ esca ⁊ corp⁹ plus cz̃ vestimẽtũ. Idest si de⁹ puidit dãdo corp⁹ ⁊ aiaz, puidebit de cibis ⁊ vestimẽtis faciẽdo qõ i nobis ẽ 2° pp subuẽtionẽ q̃ de⁹ alijs creaturis, puidet absq̃ ope hũano ꝑm ppozitões nãe sue. propterea dic. respicite volatilia celi: qñ nõ serũt neqz metũt neqz ogregãt i horrea ⁊ pr̃r celestis pascit illa. nõne vos magis pluris estis illis 3° pp

vtuinā, puidentiam ꝓpter cuius ignozantiam gentiles circa tpalia bona q̄renda ꝓncipalibus solicitātur falso opinātes tpalia ista bona a deo nō ꝓuenire. ¶Propterea cōclusit xp̄s. ¶Primū querite regnū dei ⁊ iusticiā eius ⁊ hec oīa adijcient vobis. Dz ergo glibz ita cē solicitus cē circa tpalia bōa vt tñ illa a deo speret ⁊ credat posse obtinere. Sc̄do ē inozdinata solicitudo tpalium rōne cupiditatis: vt. n. scribit in compendio theologie li. 3. c. 19. tripl'r pōt qs laborare, p bonis tpalibus acq̄rendis cōseruādis vel augmētandis. ¶Prio rōne necessitatis. dicit. n. in ps. Labozes manuū tuaꝝ/qz manducabis beat⁹ es ⁊ bene tibi erit. Sc̄do rōne ꝓprialis vtilitatis. Cū. s. qs laborat nō ꝓpter suā aut suozuz necessitatē: puta qz tpalibus bonis abūdat: sed vt primis idigentib⁹ subueniat ⁊ vt hēat vnde tribuat necessitatē patiēti. Tertio rōne auaritie absq̄ oī intentōe ꝓuidēdi sue necessitati vel alicui ene. Et sic sepenumero cuenire solet q̄ implet illud dictū Oratij. Jupiter extremos mercatoz currit ad idos. ¶Per mare pauperē fugiens p sara p ignes. Et vt scribitur Ecclesiastes. 4. c. Vn⁹ ē ⁊ sc̄m nō hz: nō frēm: nō filiū: ⁊ tñ laborare nō cessat nec recogitat dicēs. Cui laboro ⁊ fraudo aiam meā bonis. Tertio ē iozdinata solicitudo tpalium rōne ꝑtetatis q̄. s. artifices ⁊ mercatozes absq̄ cuidēti necessitate ꝑtiant ꝓcepto dei ⁊ ecclie de celebratōe festoꝝ dū frēq̄ntissime diebus festis ad nūdinas ꝓperant ibiq̄z vendūt ⁊ emunt postpositis diuinis officijs. Artifices ī super vt sūt sartozes ⁊ cerdones p totas q̄si noctes festiuas opant⁹ ⁊ suos ministros opari facūt ⁊ de mane festoꝝ accedunt ad domos ad iducēdū viros ⁊ mulieres nec curant audire missaz. Barbitonsozes aūt pleriq̄z dieb⁹ festiuis sine aliqua necessitate rad̄unt aliquos qui polīti ⁊ pulchri ob suā vanitatē videri volūt. Jn quo casu vterq̄z ⁊ barbitonsoz ⁊ ille quē radit videnī peccare mortal'r: qz festū violāt ¶Possumus ēt dicere q̄ iozdinata sit solicitudo in opibus illicitis ⁊ ꝓhibitis: vt sūt opa mereticia vsuraria tarillatoria ⁊ huiusmodi.

Qd̄ mercatozes ⁊ artifices peccāt dū in vēdendo ⁊ emēdo excedunt valoꝛē rei. Ca. 2.

Ecūduz in quo artifices ⁊ mercatozes solent peccare ē volūtas deprauata dū semp̄ res vendere volūt pluſq̄z valent quod intquū ē ⁊ iniustū. vt. n. ingt Tho. 22. q. 77. arti. 1. Emptio ⁊ vēditio videnī introducta ꝓ cōi vtilitate vtriusq̄z dū. s. vnus indiget re alterius ⁊ ecōuerso sicut p̄z per ꝓbm ꝓmo politice. Quod aūt ꝓ cōi vtilitate introductū ē nō dz eē magis vnius q̄z alterius. Et tō dz iter eos fm eq̄litatem q̄ta⁹ instituni. quātitas aūt rei q̄ in vsum hoium venit mēsurat fm ꝓciū datū ad qd̄ est inuētū nūmi sūma. vt dicit Ari. Et tō si ꝓciū excedit quātitatē valoris rei vel ecōuerso res excedat ꝓciū tollitur iusticie equalitas. Hinc ē q. 1. q. 2. c. Hoc ius. dicit: q̄ si in vēdiōe rei ecclīastice plus offerat q̄z res valeat ecclesia recipe nō dz sed tñ iustū. Rō est fm Archi. i. d. c. qz ecclesia nō dz dolū facere i ꝓtib⁹ suis. Extra de donatōibus. c. ¶Per tuas. Sic igit̄ res nō possūt licite vēdi pluſq̄z valeant nec minus emi pensato eaꝝ valoꝛe in respectu ad vsum nostꝝ ⁊ p ꝓbabile iudicū humane estimatōis mensurantis valoꝛē rei infra limites latitudinis cōpetētis. Sed p̄o maioꝛe declaratione tria sūt hic videnda.

¶Primū vñ accipiēdus sit debitus valoꝛe rei.
Sc̄dm q̄ sit latitudo cōpetēs valoris rei.
Tertiū qd iuris qñ fit excessus valoris rei.

Ad primū tria sūt cōsideranda. ¶Primū fz Scotū i. 4. di. 15. Qd̄ dupler ē valoꝛ rerum. ¶Primus ē valoꝛ nālis. Secundus est valoꝛ vsualis. valoꝛ naturalis rei ē fm bonitatē nāe in re a deo creata. Et hoc mō mus vel pulex vl formica plus valēt q̄z panis qz illa habēt vitaz aiam siue sensū ⁊ nō panis vel ēt lapis ꝓciosus Sc̄dus valoꝛ dicit vsualis fm q̄ assumit i respectu ad vsum nostꝝ. Et hoc mō quāto aliq̄ sunt visibus nostris vtiliora tāto plus valēt: ⁊ fm h. plus valet panis q̄z mus. Qz igit̄ actus emendi ⁊ vēdēdi ad vsus humane vite merito ozdinātur. Jō rex que sūt ad vsum humane vite venaliū valoꝛ sumēdus ē fo mō nō ꝓmo. Secūdū cōsiderādū circa valoꝛē rei q̄ ipse valoꝛ rerum sc̄dm mō acceptus. i. fm q̄ sunt ad vsū nostꝝ in re venali tripl'r pensat. ¶Primo ex ei⁹ ꝟtuositate. Sc̄do ex eius raritate. Tertio ex eius cōplacibilitate. ¶Primo mō ꝟtuositas rei attēdit q̄ refer suis talib⁹ ꝟtutib⁹ ē nris vtilitatib⁹ ꝟtuosioꝛ ⁊ efficacioꝛ. Et hoc mō bon⁹ panis triticeus pl⁹ valz ad vsum nostꝝ q̄z ordeaceus. Et sortis equ⁹ ad vecturā plus valz q̄z asinus. Sc̄do pensat valoꝛ rei venalis ex eius raritate idest sc̄m q̄ res ex sue inuētōis raritate ⁊ difficultate magis necessarie sūt ꝓ quāto vz ex earū penuria maioꝛē ipsarum indigentiam ⁊ minoꝛē facultatē habendi ⁊ vtendi habemus. vnde Hiero. 93. di. c. Legimus. O ē rarum caruz.

Et sic

Et sic bladum plus valet tpe famis ⁊ charistie q̄z tpe abundantie. Sic quatuor elemēta ignis aer aqua ⁊ terra vilioris p̄cij apud oēs estimāt ꝓpter eor copiā q̄z balsamus vel aur: q̄uis ille de se sint magis necessaria ⁊ vtilia vite nostre Tertio pensāt in re venali eius cōplacibilitas idest fm q magis vel minus bñ placet volūtati nostre habere talē rem ⁊ vti eam. vti. n. ꝓut hic sumitur ē rem in facultate volūtatis assumere vel habere. Et iō nō modica ps valoris venalium rer ex bñplacito voluntatis pensāt siue plus siue min⁹ cōplacentie in vsu huius rei fm q vnus equus gratior ē vni ⁊ alter alteri. Et vnū ornamētū vni ⁊ aliud alteri. Et hoc modo vnus rem alteri vilē mltum appreciāt ⁊ sibi reputat p̄ciosam ⁊ caram ⁊ ecōuerso. Tertiū cōsiderandū circa valorē rer ē q valor rer venalium vix aut nunq̄z pōt a nobis determinari nisi p cōiecturalē ⁊ ꝓbabilē opinionē. Et hoc nō punctaliter sub indiuisibili rōe aut mensura i pl⁹ ⁊ minus: sed sub aliqua latitudie competēti respectu tēpor locor ⁊ psonar: circa quā latitudinē diuersi hoies estimando differre ꝓbantur Et hoc ēt dicit Tho. in. 4. q. 1. valor reruz nō cōsistit i puncto idiuisibili. vñ aliquantulū plus aliquātulū minus emere vl vēdere nō tollit eq̄litatē vl iusticiā. Scōm quod erat videndum Que sit latitudo cōpetens valoris rei ifra cui⁹ limites p̄cium possit extendi. Et ad hoc dicendum q hoc tripliciter innotescere potest. ¶Primo ex iure. Scōo ex cōsuetudine. Tertiō ex discretōe. Et ꝓmo ex iure q si p̄cium quo vendit: res excedat medietatē iusti p̄cij seu p̄cium quo emit deficiat a medietate iusti p̄cij. ¶Puta valz res decem florenis ꝓut cōiter estimāt ⁊ tñ vēditor petit vl recepit ser decē: vl cū valet decem emptor emit p quatuor cū dimidio tunc fm iura ⁊ctus est nullus. Extra de emp. ⁊ vendi. c. Cum dilecti p iudicē irritādus vel facere supplere defectū cōmissū. Verūetiā si eēt minor excessus q̄z medietas iusti p̄cij si sit notabilis vti q̄z scōm Tho. 22. q. 77. ⁊ Scotū in. 4. dis. 15. ē ibi iniusticia ⁊ per cōseqūns pctm̄ mortale ⁊ restitutio faciēda ab eo p quē fit deceptio aduertenter in p̄cio mltū excessiuo ⁊ defectiuo. Sz si fiat deceptio ignoranter: q. l. emptor vel venditor estimat rē tm̄ valere tūc nō est ibi mortale Et quo ipse decipit p errorē. Sz tñ cū perpendit vel sibi ostendit tenet ad satisfactōem. Aliaz tūc peccaret mortaliter si nō vellet satisfacere. Dō totū intellige q̄n defraudat iusto p̄cio emptor vel venditor ex errore seu ignorantia. ¶Nam si sciēs ⁊ aduertēs quantitatem excessus vel defectus libere consensit tale p̄ciuz ⁊ ⁊ctuz in nullo tenetur alter cū eo ⁊bens cū sciat illuz aduertere de excessu vel defectu p̄cij. ¶Rō ē q̄z scienti ⁊ consentiēti non fit iniuria neq̄z dol⁹: vt patet de reg. iur. li. 6. Sicut enim potest rem suaz absq̄z omni p̄cio dare ⁊ donare: ita ēt potest ꝓ centesima pte iusti p̄cij rem suam vendere ad sum beneplacitū ⁊ alteri ꝓ gnta pte ⁊ alteri ꝓ iusto p̄cio tm̄. Nec in hoc fit iniusticia ex parte alterius nisi cogeret venditor ad vendendum aliqua magna necessitate ad hoc inducente cuz non posset aliter sibi ꝓuidere vellet tamē iustū p̄cium sed inuenire nō pōt vel ēt magna lenitate ad hoc mouēte vt ꝓdigus ⁊ leuis tunc secus esset dicendum. Scōo ipsa latitudo p̄cij potest inotescere ex consuetudine. Nam vt dicit Scotus. Experientia satis pz q consuetudinarie relinguntur ipsis ꝓmutantibus vt pensata mutua necessitate reputent se mutuo dare equiualens ⁊ hincinde accipere. Vnde gppe videtur inter homines ⁊ctus eē in quibus cōtrahētes nō intendant aliqs de rigore iudiciali q est vt tantū res emat vel vendat quātum valet sibi mutuo relarare vt sic cōem ⁊ctum cōmittentur aliq̄ datio vera. Et hic modus cōmutantiū fundat q̄si super lege nature dicente: fac alteri qđ tibi vis fieri. Satis ergo ē ꝓbabile q quādo cōtrahentes mutuo sūt content mutuo sibi remittunt aliquo modo dū tamē nō enormiter deficiant a recta iusticia. Tertio inotescit latitudo p̄cij rerum ex discretōe. Dictat. n. discretio q cū res in se valet decē tamē habenti ē cara ⁊ vtilis vt duodecim. Si volo eam habere dem fi non tñ decem sed quantum sibi valet ex quo ipse retinere volebat: q. vtilis vt duodecim vnde beatus Tho. vbi supra dicit. q vendere rem plus q̄z valeat ē iniustum nisi in detrimentū cederet venditoris. s. vendere quantum valet. ¶Puta q. multum sibi ē vtilis illa res vel necessaria. Tunc enim vendere poterit pluſquā res in se valeat quantum. s. valet ipsi venditori. Sz q̄z uis emptor multum inuetur ex re quā vult emere si venditor inde non damnificatur ex carentia ipsius rei non ꝓptercz plus potest vendere rem quam valet in se q. vtilitas que superuenit emptori nō est ex conditione vendēdi nec ex conditione rei in se sed ex conditione emētis vnde non dz vendere illi quod non est suum. Si tamen sua liberalitate emptor vult aliquid

plus dare q̃ valeat res qꝛ inde multum iuuat̃ pōt recipi. Tertiū quod erat videndū quādo fit excessus in precio qd iuris. Ad hoc dicēduz q̄ tripl'r pōt fieri excessus in p̄cio rex vena iuz vel defectus. Primo qdem vltra dimidiū iusti precij. Et sic ꝯctum pōt rescindere deceptus vel restauratōem damni sui petere. Nec obstat si dicat̃ vnusqsqz in re sua ē moderator ⁊ iudex s̄m iura. Ergo rei mee possum iponere p̄ciuz quod volo. Nec aliqs pōt me cogere ad p̄taxatū preciū sicut nec ēt ad vendendū sicut ēt ēptor non cogitur ad emēdū ntsi p̄cio sibi beneplacito. Sicut ergo contractus emptōis ⁊ venditionis ē mere volūtatis. Sic ēt taxatio p̄cij rerum venaliū dz esse voluntaria s̄m voluntatem vēdentis ⁊ ementis iuxta illud vulgare. Res tm̄ valet quātum vendi pōt. Ad hoc respondetur q̄ q̃uis qs non cogatur ad vendendū rem suā tamē in actu ex contractu vendendi si vendere vult formā iuris ⁊ regulam iusticie ⁊ equitatis seruare dz. Et ideo in acta vendēdi non lz sibi rei sue statuere iniustum precium ⁊ accipe quia tūc nō imponit rei vt simpl'r sue precium: sz vt in alterꝝ cōmutande. huiusmōi impositio cōmutatiue icludit acceptōem p̄cij p̄ualentis. Accipere aūt preualens p̄cij est iniustum ⁊ cōtra eqtatem. Insup s̄m Hosti. q̃uis non possit qs cogi ab initio vendere rem suam vel alienare: vt pz. C. de contrahenda emp. ⁊ vendi. l. Dudum. Si tamē exposuerit venalē ⁊ precium offeratur si pro iusto p̄cio vendere non vult cogi pōt per iudicem q̄ iusto precio vendat. ff. de officio presidis. l. 1. Secūdo fit excessus in precio notabilis nō tamē ptingens ad medietatē iusti precij. Et tūc aliq dicunt licitum eē nec ad restitutōem teneri qꝛ iura hoc permittūt vt. c. preallegato. Cum dilecti. de emp. ⁊ ven. Sed hanc opinionem iprobat Tho. ⁊ Scotus vbi supra dicentes q̄ talis scienter decipiens iniusticiā facit ⁊ per consequens mortal'r peccat ⁊ tenet̃ ad restōnem eius in quo decepit. Ad rōnem illaz que dicit q̄ iura hoc permittūt dicit Tho. q̄ lex datur populo in quo sunt multi deficiētes a ꝟtute. vnde soluz ꝓhibet ea mala que habent destruere humanū conuictum pacificum ea puniendo: vt furta: adulteria: notabiles deceptiōes in contractibus vt deceptio vltra dimidium iusti precij: ⁊ hoc cum punire potest absqz maiore scandalo. Alias etiam illa tollerat vt patz. 1. q. 7. c. Quotiens. ⁊. 23. q. 4. c. Ipsa pietas. Et di. 50. c. Vt constitueretur. Alia autez permittit non qꝛ licita sed inquantum non punit ea ⁊ hoc ne puniendo sequātur maiora mala. Sz lex diuina que datur omnibus nil dimittit impunitum in hac vita: vel aliquid quod fit virtuti contrarium. vnde s̄m diuinam legem illicitū reputatur si in contractibus equalitas nō seruatur. Quod fit plus rem vendendo q̃ valuerit vel minus emendo cum fit precipue notabilis excessus. Concordat hijs Joannes de lignaco ⁊ Joānes calderini ⁊ plures canoniste dicentes illam decretalem habere locum: iure fori non iure poli. Et hoc ad vitanda multa litigia que de leui possent quotidie fieri. Tertio fit excessus in precio quando fit parum damni: vt qꝛ paulo plus venditur res vel paulo minus emitur iusto precio. Et tunc q̃uis qui idem dicant indistincte non committi peccatum nec teneri ad restōnem eo q̄ precia rerum cum consistāt in puncto indiuisibili: sed habeant quandam latitudinem in plus vel minus. verius tamen videtur dicendum: q̄ quia latitudo illa debet esse competens ⁊ sic habz limites suos qui tamen difficulter sciri possunt. Ideo siquis in emendo vel vendendo excedat aliquātulū limites non agens contra conscientiam quia. s. credit illud esse satis precium ⁊ si rigidum nō peccat nec tenetur ad restitutionem quāuis aliquātulum excedat limites iusti precij. Et tunc habet locum illud quod illi dicunt scilicet omnem contractum concomitari aliquam donationem ⁊ sibi inuicem partes remittere modicuz plus vel minus iusto precio. Sed siquis contra cōscientiam vendat plus vel emat minus iusto p̄cio: idest credens excedere summum gradum latitudinis precij: ⁊ si in modico non potest excusari a peccato saltem veniali: cum omnis deceptio ⁊ fraus sit peccatum ⁊ etiam teneatur ad satisfactionem. Sed ex quo minutie tales sint innumerabiles ⁊ paꝝ inde ēt leditur proximꝰ dent illud sic iniuste acquisitū pauperibus. 14. q. 5. c. Qui habetis.

Quod artifices ⁊ mercatores auari peccāt in fraudulentia ꝓximoꝝ multipl'r. Cap. 3.

Tertium in quo artifices ⁊ mercatores peccare solent est fraudulentia reprobata. Pro declaratione tamē huius ꝑtis notanda sunt tria. Primum notandum s̄m Tho. 22. q. 54. q̄ licet astutia fraus ⁊ dolus possint in actibus aliorum peccatorum reperiri cōmunius tamen in vitio auaritie circa acquisitionem tp̄alium consueuerunt exerceri.

Astutia

Astutia autem ꝓprie est cum quis ad consequẽ dum aliquem finem bonũ vł malum vtitur nõ veris vijs seu mediijs: sed simulatis ꝛ apparen tibus. Hoc autem est peccatum: qz contra rati onem rectam vnde ꝛ contra prudentiam. Ne cz etiam ad bonum finem oz falsis vijs ꝛ simu latis puenire: sed veris ꝛ realibꝫ quod facit pru dentia. Et qz similitudinem hz cum ea in eo sci licet qꝫ vtitur ad perueniendum ad finem intẽ tum illis mediijs que conducũt ad ipsum. Sed prudentia iustis ꝛ debitis mediijs vtit ad bonũ finem. Astutia debitis mediijs ad malum fi nem. Ideo ipa astutia aliquando dicitur pru dentia, ꝓpter dictã similitudinem: sed impꝛope Sic ergo astutia consistit in excogitatione dic tarum viarum simulatarum ad aliquem finem consequendum. Puta in, ꝓposito ad decipien dũ, primum in ꝓalibus. Scõm notandum qꝫ dolus est executio astutie sm Tho, vnde cõ sistit in executõe dictarum viarum falsarũ que excogitantur per astutiam ꝛ principaliꝫ fit pꝫ ba ad decipiendũ cuius ẽt ad malitias cozdis excogitatas ad decipiendum extendatur etiaz ad dolus. Iurta illud eccliastici. 1. c. Cozruũ ple num ẽ dolo. ꝛ ad opera deceptoria hz illõ Hie remie. 6. Cuncti faciunt dolum. fit ergo dolus ꝓ verba ꝛ facta deceptoria. Fraus aũt, ꝓprie ꝓ fa cta. Et sic habes driam inter fraudem ꝛ doluz Et sic dꝫ fraus ꝛ dolus nemini debent patro cinari. Extra de rescrip. c. Ex tenoze. vt fraus inferatur ad facta deceptoria dolus ad verba.

Tertium notandum qꝫ fraudulentia ad ꝓxi mũ decipiendum fieri potest multipliꝫ.

Primo in rei qdditate.
Scõo in sui quãtitate.
Tertio in eius qualitate.
Quarto in solnẽdi tarditate.
Quito in ꝓ. ij. mutabilitate.

Primo fit fraudulentia in rei qdditate siue substantia: vt si vendatur auricalcum ꝓ auro: vnus lapis pꝛecios⁹ ꝓ alt̃o: vinum lim phatum ꝓ vino puro: ꝛ huiusmõi. sm enim Tho. 22. q. 77. artı. 2. Illicitum est vendeꝛ au rum ꝛ argentũ alchimiatũ: qz non est adeo pu rum sicut verum nec habz illas, ꝓprietates ꝛ vtutes. Puta qz non letificat coꝛ nec valet cõtra aliquas ifirmitates ꝛ huiusmõi. Tamẽ si ꝓ al chimiam fieret verum aurum non essẽt illicitũ vendere ꝓ vo: quia nihil ꝓhibet artem vti aliqbus naturalibus cãis ad, producẽdos veros ꝛ fectos ꝛ naturales: sicut Aug. docet in li. de trinitate de his que fiũt opere demonũ. Adduc tendũ tamen: qꝫ in his q vacant huiusmodi ex ercitio alchimie cõiter ꝟificatur illud Apli in scõa ad timotheum. 3. c. Semper adiscentes ꝛ nunqũ ad sciam veritatis peruenientes. Ex perientias multas faciunt ꝛ quasi nunquaz ad perfectum effectũ deueniunt. Multa cõsumũt in huiusmõi ꝛ tempus ꝛ pecunias ꝛ laboꝛem ꝛ famã: ꝛ semper in paupertate viuunt. Aurifi ces quoqz fraudem committunt quando inua fis argenteis que vendunt non ponitur argen tum in tot ligis in quot esse deberet. Aromata rij etiam in hoc deficiunt permiscentes in cera in sirupis ꝛ medicinis multa sophistica. Non nulli adhuc vel falsant monetas vel radũt i cir cuitu. Pro quibus dicit glo. in. c. Quãto. Ex tra de iureiurãdo. Qui falsat monetaz ꝓnci pis ecruitur. C. de falsa moneta. l. 2. Qui fal sat monetam ciuitatis capite punitur. C. eodez l. 1. Sed ille qui nũmos radit vel cingit si liber est datur ad bestias si seruus vltimo supplicio punitur. ff. ad legem corneliam de falsis. l. qui cunqz. Item punitur ille in cuius domo falsa moneta cuditur: lz illud ignoꝛet. C. ō falsa mo neta. l. i. Secundo fit fraudulentia ad decipi endum ꝓximuz in rei quantitate in pondere numero ꝛ mensura. Quod ꝓhibetur deute ronomij. 25. c. vbi dicitur. Non habebis i sac culo tuo diuersa pondera maius ꝛ minus. Et Leuitici. 19. c. Nolite facere iniquũ aliqd in iu dicio in regula i põdere ꝛ i mensura. In põde re qdẽ fraus ẽ cũ dat qs vndeci vncias ꝓ duo decim vel, ꝓ vna libza carniũ aromatũ piscium lane lini ꝛ aliaꝝ rerꝫ põderabiliũ. In mẽsura fit fraus cũ daꝫ de pãno lineo vel laneo minus debito. Et sic de alijs q̃ mẽsuranꝫ. In nume ro vt cũ qs dz aliquas res i certo numero dare numerꝫ diminutũ tribuit. Oẽs tales sic frau dantes peccãt ꝛ tenẽtur ad restõem vel dãnis catis vel paupibꝫ si paꝝ ẽ vel icertũ dãnũ. Iu ra ẽt ciuilia punũt huiusmõi falsarios. nã. ff. ō extraoꝛdinarijs cribꝫ. l. Annonã. Adrianus ipatoꝛ eũ q falsas habuit mẽsuras i isalã relega uit. Idẽ. ff. ad legẽ corneliã de falsis. l. pe. Ter tio fit fraudulẽta i rerꝫ q̃litate cũ. s. vẽdunt car nes ifecte, ꝓ sanis. Aromata antiquata, ꝓ recen tibus. Coꝛtũ fragile ꝓ durabili. Vial ifirmũ ꝓ sano. Sz q̃rit an vẽditoꝛ teneaꝛ semp dicere de fectũ rei quã exponit venalez. Rñdet Tho. 22. q. 77. q. aut est occultus aut manifestꝫ. Si occultus tunc aut talis defectꝫ reddit vsũ illiꝫ rei

venales impeditū vel noxiū aut nō. Si sic puta cuz qs vendit equū claudicātē pro veloci: vel domū ruinosam pro firma: vel cibū corruptuz pro sano peccat grauiter iniusticiā cōmit endo in fraudulenta venditione ⁊ ꝓximū ex hoc dānificando. Tenet̄ ergo manifestare viciū rei. ff. de actionib⁹ empti ⁊ venditi. l. I. §. Venditorū vbi dicit̄ q̄ si venditor scit seruitutē deberi a p̄dio vendito emptore hoc ignorāte tenet̄ emptori ad interesse. Et. ff. de edilitio edicto. l. I. §. Nunc. ⁊. §. Si intelligit̄. dicit̄. Qui mācipiuz vendit dz certiorare emptorē de morib⁹ ⁊ vicijs eius. Et. ff. de actionib⁹ empti ⁊ venditi. l. Julianus. habet̄ q̄ decept⁹ a falso venditore sciēte defectū hz actionē cōtra cū quoniā in tradendo deliquit. Tamē pōt ꝑdere ius petendi remediū nimis diu expectādo: si videlicet transit annus vtilis a tēpore venditionis ⁊ morbi cogniti. ff. de edilitio edicto. l. Sciendū. ⁊. l. Cum sex. Si autē defectus rei non ipedit totaliter vsum eius nec reddit noxā sed min⁹ reddit rē vtilē si diminuat de p̄cio quātū iportat ille defectus celādo defectū nō peccat dū tñ nō dicat mēdaciū. Nec tenet̄ manifestare viciū rei si tunc nec iustū p̄ciū inueniret vl̄ etiā emptorē. Pōt. n. adhuc talis res esse vtilis ad plura ⁊ si nō ad oīa ad q̄ valeret existens sine defectu. Multo magis si defectus sit manifestus. Puta qr equus est monoculus nō tenet̄ manifestare: sed tenet̄ preciū diminuere pro illo defectu quē emptor ignorat nisi vsus eius eēt periculosus vel noxius. Tūc eniz tenet̄ emptori dicere illud ignoranti. Immo nō deberet exponere venditiōi p̄cipue si extimet emptorē ex leuitate ⁊ p̄sumptione nō curare se periculo ꝑsone exponere vel aliū in vendendo rē defectuosam decepturū. Nec ex h̄ q̄ aliquis fuit deceptus in emendo rē defectuosaz credens bonā pōt ipse similiter aliū decipe vēdendo precio iniusto ac si nullū defectū haberet postq̄z defectū nouit. Sicut non lz furari alteri vel ledere: puta petro eo q̄ martinus furatus ē sibi. Quarto fit fraudulētia in solutionis diminutione ⁊ tarditate qñ nō soluit̄ laborāti pro ope suo termino debito. Qd̄ faciūt multi nō tā ex ipotētia q̄z ex auaritia: qr cū illa pecunia debita solui mercēnarijs vel alijs volunt aliquo tpe negociari ⁊ lucrari. Sed hoc est cōtra mādatuz dñi Leuitici. 19. dicentis. Non morabit̄ opus mercēnarij tui apud te vsq̄z mane. vñ dñs vinee cū sero esset factū vt scribit̄ Mathei. 20. ca. dixit ꝓcuratori: voca oparios ⁊ da illis mercedez s̄m ꝯuentionē factā. Aliquādo etiā plerīq̄z dant eis falsam monetā. Aliquādo subtrahunt de debito sub diuersis vijs. Sed qd de depositarijs ⁊ officialib⁹ cōmunitatē habētibus dare pecunias nomine cōmunitatis q retinent soluendo hijs q debēt recipere aliquos denarios. Respondet̄ qr aut tales sunt salariati a cōmunitate sufficienter s̄m laborē officij ⁊ qualitatem: aut nō. In primo casu nō possunt exigere nec recipere: nō obstante cōsuetudine: q̄ potius corruptela est. In secūdo casu videt̄ eos posse exigere ⁊ consuetudinē eos excusare: q̄ rōnabilis est cū seruiat illis ꝑsonis. Et nemo cogatur de suo facere beneficiū. 13. q. I. §. I. Quinto fit fraudulentia in pecunia ad res mutabilitate ex quo diminuit̄ debitū preciū promissum: qr non indigentes aliquādo talibus reb⁹ cōducti in aliquo opere cū vendunt minus preciū accipiunt q̄z cōstitit eis. Cōtra tales loquit̄ Jacob⁹. 5. c. dicens. Ecce merces operariorū q messuerunt regiones vestras q̄ fraudata est a vobis clamat cōtra vos. Nec immerito qr graue peccatū est h̄ modo pauperes laborātes defraudare. Nā cū pacta honesta debeāt ꝑuari. extra de pactis. ca. primo. Et. 20. q. I. c. Puelle. Et. ff. de pactis l. Jure gentiū. Ideo cū qs cōducit̄ ad aliquod opus si ꝓmittit sibi dare pecuniā nō dz illi dare victualia vel pannū vel alias res nisi inquātuz velit ipse cōduct⁹ sua sponte vel nisi alio mō nō posset sibi soluere ex defectu pecunie. Sunt ⁊ alie decipiendi artes fictiones ⁊ diabolice inuentiones quas melius noscunt illi q talia agūt q̄z nos q ea merito reprobam⁹. Non est hodie veritas nō rectitudo: nō charitas: non pietas: nō deniq̄z dei timor in filijs hominū cū omnes currant post denariuz ⁊ vt thesaurizent diabolo potius q̄z deo seruire conant̄. Hij auaritie veneno dulci inebriari regnuz celoꝝ virib⁹ totis effugiunt. Ad qd̄ nos ꝑducat iesus xp̄s filius dei benedicti. Cui sit laus ⁊ gloria per infinita secula seculorū. Amē.

Feria secūda post dominicaz oliuaruz. De auaritia lusorum.

Sermo quadragesimus tertius.

f Vrerat Scribūtur h̄ verba Joānis. 12. ca. ⁊ in euangelio hodierno. Perijt iudas propter auaritiaz que ad reliqua ꝑ illuz cōmissa facinora impulit. Ob illam qppe furatur elemosynas oblatas christo ⁊ sibi ꝯmissas.

Ob illam

Ob illã de magdalena vngente caput iesu murmurabat. Ob illã deniq; pisſimũ iesum vendidit triginta denarijs. Sed nõ ipse solus h̃ vicio pditus fuit cũ quasi innumeros habeat consortes vel imitatores sicut patet in p̃cedentib⁹: vbi diximus de auaricia multoꝝ. ¶Preter illos vero inuenunt̃ & alij q cupiditate pecunie ludẽ do rapere satagunt aliena. Jccirco in pñti ꝑmone de auaricia lusoꝝ ỹba faciem⁹. Jn quo de ipso ludo triu mysteria, pponimus declaranda.

¶Primũ dicit distinctionis.
Secũdũ malignationis.
Tertiũ restitutionis.

De multiplici ludo. s. q fit ex deuotione vel ex recreatione: vel cupiditate & mala intentiõe.

Capitulum .I.

¶Rimũ mysteriuz de ludo declarandus dicit distinctionis. Jn quo notandũ q̃ est triplex ludus.

¶Primus deuotionis.
Secundus recreationis.
Tertius offensionis.

¶Primus est ludus deuotiõis. Ad hũc inuitat spal'. dicẽs. Omnes gentes plaudite manibus iubilate deo in voce exultatiõis. Hũc ludũ Dauid exẽplo suo facere docebat cũ luderet ipse & oẽs israel coꝝ archa dñi vt habeť primi paralipomenon. 13. c. Saltans nudus & psallens ob deuotionẽ & affectũ eximiũ ad xp̃z quẽ intellexit figurari in archa illa in qua erãt virga mãna & tabule legis mosaice: q̃ designabat tria. s. deitatẽ xp̃i potẽtissimã: carnẽ purissimã & aiaz xp̃i sapientissimã. De hac archa sic scribit aug. Io. li. de ci. dei. c. 17. Lex dei quã moyses accepit in archa erat posita: q̃ archa testimonij nũcupata est. Erat ipsa lex in tabulis cõscripta lapideis & in archa posita. Hãc tpe peregrinatõis in heremo cũ tabernaculo qõ similiter appellatuz est tabernaculũ testimonij cũ debita sacerdotes veneratione poꝝtabãt. Signũq; erat q̃ per diẽ nubes apparebat q̃ sicut ignis nocte fulgebat q̃ nubes cũ moueret castra mouebant̃ & vbi staret castra ponebant̃. Reddita sunt aũt illi legi magni miraculi testimonia. Et infra sequit̃ Aug. Jn introitu terre ꝓmissionis iozdane archa trãseunte fluminis cõuersus est retro: sum & populus p fi cũ transijt. Deinde ciuitas q̃ prima hostilis occurrit moze gẽtiũ deos plurimos colens septies eadẽ archa circũacta muri repẽte ceciderũt nulla manu oppugnati nullo ariete p cussi. ¶Post hoc cũ in terra ꝓmissionis essent & eadẽ archa ꝓpter eoꝝ peccata fuisset ab hostibus capta: bij q eã ceperãt in tẽplo dei sui quez pre ceteris colebãt honorifice collocauerunt ab euntesq; clauserunt. Aper toq; postera die: simulacrũ cui supplicabãt inuenerũt collapsuz de foꝛmiteꝛq; cõfractũ. Quã archã ipsi populo iudeoꝝ reddiderunt. Jmposuerũtq; eã plaustro: eiq; iuuencas a gbus vitulos suggẽtes abstraxerant fubiunxerunt & eas quo vellent ire dimiserunt. At ille sine homine duce atq; rectoze ad hebꝛeos gradientes nec reuocare mugitib⁹ esurientiũ filioꝝ reportauerũt. Hec Aug. Dum vero dauid luderet coꝝã ista archa michol vꝛoꝛ eius eũ desperit: q̃ significat synagogã olim dei sponsam despicientẽ xp̃i humilitatẽ & veritatez mysterioꝝ ei⁹. Dixit aũt Dauid ad michol: ludaz & vilioꝛ fiaz plusq; factus suz & humilis ero in oculis meis: vt habeť secũdi Reg. 6. c. Vñ & ipsa michol multũ dilecta a Dauid punita ẽ a deo facta sterilis bonis operib⁹. s. ipsa synagoga vsq; ad finẽ mũdi. Similes sunt ludo dauid ludi representationis nativitatis & resurrectõis iesu xp̃i & huiusmodi: dũ tamẽ deuote fiãt vt ponitur a doctoꝛib⁹ extra de vita & honestate cleri coꝝũ. c. Cũ decoꝛẽ. Secundus ludus est ludus recreationis cũ gs vtiť aliquib⁹ verbis vel factis solatiosis ob recreationẽ sui & alioꝝ. Jta tamẽ q̃ nil turpe ibi misceať vel deo aut proximo iniuriosum nec grauitas animi totaliter resoluať. Et talis ludus ꝑm Tho. 22. q. 168. ꝑtinet ad ỹtutẽ eutrapelie: vt dicit Aristoti. in. 4. ethicoꝝ. Et dicit̃ aliqs eutrapelius a bona cõuersione: qz. s. bene cõuertit aliqua dicta vel facta in solatiũ. Et inq̃ztũ p hanc ỹtutẽ homo refrenatur ab imoderãtiã ludoꝝ sub modestia cõtinetur. Sicut. n. homo indiget coꝛporali quiete ad coꝛporis refocillationẽ qz non põt cõtinue laborare ex eo q̃ h̃ finitã virtutẽ q̃ determinatis laboꝛib⁹ ꝓporcionať. Jta etiã ex parte animẽ cuius virtus est finita ad determinatas operationes ꝓporcionata est. Jdeo quãdo vltra moduz suũ in aliquas operationes se extendit laborat & ex hoc satigatur p̃sertim qz in operationibus anime simul laborat coꝛpus inq̃ztũ. s. anima intellectiua vtitur virtib⁹ p̃ oꝛgana coꝛporea operantib⁹. Sunt aũt bona sensibilia cõnaturalia homini. Et ideo q̃n aia supra sensibilia eleuatur operib⁹ rõnis intenta naſciť exinde q̃daz satigatio animalis siue hõ intendat opib⁹ rõnis practice siue speculatiue. Et magis si opib⁹ cõtemplationis intẽdat: qz p h̃ magis a sensibus

cleuaꝛ ꝗuis fortẽ in aliquib⁹ opib⁹ exteriorib⁹ rationis practice maiꝛ labor corporis cõsistat. Sicut ergo fatigatio corpoꝛalis soluꝛ q corporis quietẽ: ita etiã oportet q fatigatio animalis soluaꝛ p anime quietẽ. Quies autẽ anime ẽ delectatio. Vñ oportet remediũ cõtra fatigationẽ animalẽ adhibere p aliquã delectationez interʒ missa intentione ad insistendũ studio rationis. Hinc Aug. in secũdo musice ait. Volo tandez tibi parcas. Mã sapientẽ decet interdũ remittere aciẽ reb⁹ agendis intentã. Et Ari. i. 4. ethi/coꝝ. In huius vite cõuersatione quedã reges cuz ludo attendenda est. Ex hoc legiꝛ de beato Joãne euãgelista q cũ quidã scandalizareꝛ eo q cũ auicula luderet mãdauit ei vt arcũ quẽ gerebat traheret nec sagittã emitteret ſʒ tractuz sic retineret. Dũ cũ ille secisset t aliquando prelaboꝛe remisisset: quesiuit vtrũ sic tractũ arcũ detinere cõtinue posset. Qui rñdit q si sic faceret t ipse laboꝛe deficeret t arcus cõfrigereꝛ. vnde beatus Joãnes subintulit. Similiter animus hominis frangereꝛ: si nunqz a sua intentiõe relaxareꝛ. Sz in hmõi ludis tria sunt attendenda. Primũ q nõ quereaꝛ delectatio in aliquib⁹ operationibus vel verbis turpib⁹: vt superius dictuz est. Vñ Tullius in primo de officijs ait. Est vnũ genus iocandi illiberale petulans flagitiosum obscenũ. Secũdo attendẽdũ est ne totalis grauitas anime resoluaꝛ. Vñ Cicero lib. pfato ait. Neqz. n. a natura ita generati sumus vt ad ludũ t iocũ facti esse videamur: ſʒ ad seueritatez potius t ad q̃dã studia grauiora ait maiora ludo aũt t ioco vti quidez ſʒ sicut somno t getibus ceteris tuz cũ graui⁹ seriꝰqz reb⁹ satisfeceriꝛnus. Et Ambro. li. de officijs. Caueam⁹ caueam⁹ duz relaxare animũ volum⁹ ne solua/mus omnẽ armoniã quasi cõcentũ quendã bonoꝛuz operũ. Tertio attendẽdũ est vt ludus cõueniat pſone tempoꝛi loco t fm circũstãtias debite ordineꝛ: dũ sic fit ludus cõueniens est. Vñ alig ludi inuenti sunt: vt p pueris ludus pile: p iuuenib⁹ iactus pali: curſitatio: p viris ludus scaccoꝝ q nec etiã clericis est phibitus. Tamen ad tollẽdũ scãdalũ laicoꝝ nõ debẽt clerici coraz laicis ludere vbi scandalũ esset. Histrionatus bonestus inuentus est p dñis ꝓcipue tpalib⁹: t sic de alijs. Tertio⁹ est ludus offensionis: ḃ est cũ in eo offendiꝛ de⁹. Sicut fit in turpib⁹ representationib⁹ t periculosis ac nocinis exercitijs: in torneamentis palestra t precipue in ludo alee t hmõi. Et q hec plena sunt peccatis. Ideo Aug. de pe. di. 6. dicit de penitente cohibeat se a ludis. Et sancti viri tales ludos euitaꝛuerunt. vñ Thobie. 3. dixit sara. Cũ ludentib⁹ nõ me miscui: nec cũ hijs q ambulant in leuitate. De ludo aũt alee null⁹ dubitare dz q sit peccatuz cũ phibeaꝛ p legẽ canonicã t ciuilẽ vt pz. ff. de aleatoꝛib⁹ p totũ. Et in autẽtico de sanctiſſimis episcopis. §. Interdicimus. Et extra de vita t hone. cle. c. Clerici. Et di. 35. c. I. Et ſʒ Bulielmũ ludus alee itelligiꝛ oĩs ludus q innititur soꝛtune: vt ludus tarilloꝝ chartaꝝ naiboruz ꝗuis in ludo chartarũ t naiboꝝ sit aliquid industrie huiusmodi ludus põt esse moꝛtale peccatuz si fiat ex cupiditate nõ recreatione.

Quod quatuoꝛdeciz sunt malignitates que inueniuntur in ludo ex quibus huius vicij grauitas apparere potest. Cap. .12.

Secundũ mysteriuz declarãdũ de ludo dicit malignatiõis. In ludo ꝓpe alee multe malignitates reperiunt ondẽtes huius vicij grauitatẽ. Prima malignitas est infamia hoc. n. vicio laboꝛãtes infames reddunt: ita vt glibet viri graues abhoꝛrãt coꝝ societatẽ effugiãtqz parẽtelas. Secũda malignitas est amissio tpis. Nam ipsi lusoꝛes tp̃s male cõsumũt t ad idẽ inducunt alios aspicientes. Tertia malignitas est blasphemia. In ḃ vituperabili exercitio plusꝛ ceteris blasphemaꝛ de⁹ t tota celestis curia. Quarta malignitas est cõtumelia. Lusoꝛes. n. sepe sibi inuicẽ cõtumelias t ỹba iniuriosa dicũt. Quinta malignitas est dissipatio substãtie tẽporalis. Frequenter sigdẽ videm⁹ hoc euenire q ãplissime facultates cõsumunt p luduz. Sexta malignitas est furtũ. Nã q sunt dedin ludo cuz nõ habent ad ludendũ furaꝛi vel a parentib⁹ occulte accipiẽdo t furtũ est vel ab vroꝛib⁹ vel a vicinis vel a magistris si sunt in exercitio artiũ mechanicaꝝ. Septima malignitas est gula: quia enim vincũt in ludo sicut male acqsierũt pecuniã ita male expendũt: qz vadũt ad tabernas vel saciunt cõuiuia t in vicio gule ac crapule multa exponũt. Octaua malignitas est homicidium. Ipsi egdẽ lusoꝛes aliqñ de ỹbis veniũt ad verbera t de verberibus ad vulnera t homicidia.

Nona malignitas est negligẽtia. Sũt lusoꝛes negligẽtes ad res diuinas nõ curãt audire missas dieb⁹ festiuis nec pdicatiões t spiritualia cuncta posꝑonũt. Decima malignitas ẽ odiũ. Nã odiũ eos q vincũt aliqñ seipsos t qñ peius est deũ q nõ facit eos vincere. Et in tantũ

odium

odiū insurgunt quādocz vt qđ nō possunt ipsi scelesti homines facere in psona dei ⁊ sanctorū faciant in picturis ⁊ imaginib⁹ de qb⁹ miraculose aliquādo eruit sanguis. Et aligñ tales a demonio arrepti sunt ⁊ verati. Odiunt etiā homines reprehendētes eos de tāto scelere. Undecima malignitas est iracūdia. Redeūt quādocz lasores domū postcz pdiderūt pecuniā iracūdi impatientes turbātcz vxorē ⁊ familiaz totam.

Duodecima malignitas est tristicia ⁊ accidia. Mā ille q pdit multa verā angustia ⁊ qncz aliq ad tantā desperationē venerūt vt seipsos occiderint. Tertiadecima malignitas est participatio sceleris. Mā q dant pecuniā lusorib⁹ ad ludendū pro parte lucri mortaliter peccāt. Qui mutuāt tarillos vel domos ad ludēdū; participes sunt tāti sceleris. Quartadecima malignitas est pessima sodomia. Adolescēt enim miseri vt habeāt ad ludēdū assentiūt omni turpitudini, dantib⁹ eis pecunias ꝓ ludo. Propterea ꝺ oia cōminat de⁹ lusorib⁹ dicens Esa.65. c. Qui ponitis fortune mensam ⁊ libatis super eā numerabo vos in gladio. Ponūt mensam fortune q ludūt exponētes se fortune. Et isti seruntur gladio diuine vltionis siue i pñti p tpalia flagella siue i futuro p eternas penas. Sz circa hoc q̄rit qđ iuris cū altercantib⁹ duob⁹ puta petro ⁊ martino sup aliquo rei euentu ꝑterito vel futuro. Puta morte alicuius dñi vel aduentu alicui⁹ principis vnus vt petr⁹ asserit mortuū talē dñm vel venturū talē principē ad talez ciuitatē infra certū tempus. Nō si secus fuerit obligat se martino daturū centū vel simile. Ita tū q si ita nō est vt asseruit martin⁹ q tenebat cōtrariū versa vice teneat dare petro centū vel simile ꝑm cōuentionē adinuicē factā: vtrū tale lucruz sit licitū. Respondent doctores q nō: sz ē turpe lucrū ꝓcedens ex auaricia ⁊ nulli deseruiens vtilitati: sed vanitati. Non tū restituere oportet de necessitate sed paupib⁹ est erogādū: ⁊ hoc magis ex cōsilio q̄z ex ꝓcepto. Et videtur hꝛe similitudinē aligz ad ludū q̄tū ad futurum euentū. Nulla. n. lex mādat restitutionē i hmōi ⁊ si lex diuina ⁊ naturalis ꝓhibeat oēm actum auaricie ⁊ illicite acquisitionis vt meretricij et torneamenti.

De varijs opinionib⁹ an sint restituenda acquisita p ludos ꝓhibitos. Cap. .3.

Ertiū mysteriū declarādū de ludo dicit restitutiōis. Secūduz. n. Tho. 22. In trib⁹ casib⁹ tenet̄ gs restituere qđ acquisiuit p ludū de iure diuino: ita q̄ nō ꝺz pauperibus erogari sed restitui nisi cū nesciret vel nō inuenirent̄ psone: sicut accidit in alijs restitutionibus. Primus casus est cuz acquirit quis ab hijs q alienare nō possunt ꝑm Raymū. vt sunt furiosi, pdigi minores. xx. annis ⁊ marie pupilli ⁊ mētecapti surdi muti ceci ⁊ q ꝓpetuo morbo laborāt. Quia. n. tales rei sue ꝓuidere non possunt dādi sunt eis tutores vel curatores. Instituta de curatorib⁹. §. Furiosi. Et qđ dictū ē de pdigis videt̄ intelligendū de hijs qb⁹ rōne pdigalitatis dati sunt curatores a iudice ⁊ non de alijs. Serui etiā cū qcqd habēt sit dominoꝝ Et qcqd suus vilis acqrit dño suo acqrit. C. p quas psonas nobis acquirit. l. i. ff. de tēporib⁹ publicis. l. Pecuniā quare ipsi sui alienare nō possunt. Sz religiosi siqn habere ad vsuz suū vel p administrationē illa tū donare vel alienare nō possunt illicite vt in ludis: vñ q eis vincerent etiā ꝓlatis ad restitutionē tenent̄ vel monasterijs vel ꝓlatis. Clerici q̄tuz ad res ecclesie alienare nō possunt i ludis: filijsfamilias q emācipati nō sunt a patre alienare nō possunt p ludum vel alios modos. Simliter vxores si non habēt parafrenalia. Qui itaqz acqrit ab hijs p ludū tenet̄ restituere tutorib⁹ vel curatorib⁹ vel prelatis aut dñis eoꝝ: nisi forte sit qđ modicuz de quo ꝓsumi posset q curatores ⁊ alij ꝓnominati nō curarent. Secūdus casus est cū acqrit qs p fraudes: puta vtendo falsis tarillis vel aliomodo decipiēdo. Mā hoc restituēdū est ei qui amisit vel habenti curaz eius. Reputat. n. hoc vt furtū. Tertius casus est cum qs attrahit aliquē ad ludū p vim vel nimā ūportunitatez siue in principio ludi siue in medio cū ali⁹ vellet dimittere ludū ⁊ alius nō sinit. Cū aūt quis lucrat in ludo cū volūtario valente alienare ⁊ sine fraude: an restituere teneat. Aliq dicūt q ꝺz ill ud paupib⁹ erogare ⁊ de necessitate ⁊ nō posse sibi retinere. Alij ꝺo dicūt ꝑ de honestate ꝺsiluj nō de necessitate ꝓcepti fienduz. Et quāuis ꝓma opinio sit securioꝝ ⁊ iō poti⁹ ꝺsuēda nō tū de necessitate iponēda. Mā Tho. ⁊ Ricar. in q̄rto nil dicūt de erogatōe paupib⁹ fiēda quo ad eos q nō sunt astricti legib⁹ ipialib⁹. Joh. andree ⁊ Joā. calderini sup. c. Clerici de vita ⁊ honestate clericoꝝ: dicunt tutū esse talia pauperibus erogare nō tamē dicūt forte necessarium. Frāciscus de zabarellis dicit: posse defendi talez opinionē. s. q nō debeāt omnino talia pauperib⁹ erogari: q̄ cōsuetudo potuit dominū ꝓ-

dentis in vincentē transferre. Jōānes de imola ista allegat ⁊ nō reprobat. Raymūdus etiaz in summa sua dicit q; lz multi sapiētes dixerint acquisita p ludos alee nō restituenda slz pauperibus erogāda. Tamē modo sic seruāt q; nec ad erogandū pauperib⁹ sint cogendi. Sz fieri pōt de huiusmodi elemosyna siē de meretricio qō vticz cōsulitur nō imperat. Petrus de palude dicit in quarto aliquos tenere q; q non est locupletior amplius nō tenet q. s. pdidit qō p ludum fuerat lucratus lege humana ꝓhibituz: qz talis nō erat obligatus pauperib⁹ ratione alicui⁹ recepti ab eis vel cōmissi in eos. Jgit ne det via ludis ⁊ turpib⁹ lucris cōsulendū est ⁊ psuadenduz ad erogandū pauperib⁹ ⁊ p̄cipue q̄stum ad illud qō remanet in lucro vltra perdita in eo ⁊ alia saltim paulatim ⁊ p interualla temporum. Nō tamē vt est dictū qs est ad hoc cogendus. Sz discrete si fieri pōt inducendus. Corrigant se itaqz lusores ⁊ reuertant ad dūm qz ipse dabit illis gratiā ⁊ tandē gloriā sempiternā. amē.

Feria tertia post dūicaz oliuaz. De peccato odij. Sermo. .44.

Derunt me gratis.

Scribuntur hec verba p̄s .34.

o Suffocauit mentes phariseorum ardens odiuz qō ad chri/stuz ꝓpter suā iniquitatē habebant. Illo. n. excecati omnē iusticiaz puerterūt omnisqz humanitatis oblti morte crudelissimā innocentis iesu ꝓcurare conati sunt. Similes aut illis efficiunt pleriqz xpiani q odio ꝓximo ruz detenti nec cōfiteri neqz cōmunicare volūt. Inueterata qppe odia ⁊ inimicitias reminētes: diabolo potius placere studēt q̄z xp̄o. Nō mouentur stimulo cōscientie: non p̄ceptis ecclesie: nō amicoz suasione: nō doctrina p̄dicatoz: nō denicz memoria xp̄i iesu pro nobis crucifixi. Jccirco in p̄senti sermone decreui de odio in generali loqui de quo redemptor noster dicit ꝙba p̄posita: affirmans q; iudei oderunt eū gratis idest sine cā. Distinguem⁹ aūt triplex odium.

Primū est odium dei.

Secundū est odiū sui.

Tertiū est odiū proximi.

De odio dei qualiter. s. ⁊ ex qua causa potest haberi odio: ⁊ q; odiū dei est grauissimum peccatorum. Cap. .I.

Primū est odiū dei summe fugiēdū ad p detestandū de quo considerem⁹ tria. s. Possibilitatem.

Causalitatem.

Grauitatem.

Primo cōsideremus de odio dei possibilitatez. Quomodo videlicet possit de⁹ haberi odio Dō sic declarat Tho. 22. q. 34. Diuz ingt est quidā motus appetitiue potentie q̄ non mouet nisi ab aliquo apprehenso. Deus autē dupliciter apprehendi siue cognosci pōt ab homine. Vnomodo sm seipsum: puta cū p essentiā videtur. Aliomodo p effectus suos cū. s. inuisibilia dei p ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciuntur. Deus aūt p essentiā suā est ipsa bonitas quam nullus odio habere pōt qz de rōne boni est qō amet. Et ideo ipossibile est q; aliqs videns deū per essentiā illū odio habeat. Vñ Dion. li. de diui. nominib⁹. c. 4. ait. Omnibus amabile ⁊ diligibile est primū bonū ⁊ pulchrū. Est autez ipse de⁹ ipsa bonitas ⁊ pulchritudo. Inquantū autē de⁹ cognoscit p effectus suos scit̄ dū q; aliq effectus dei sunt q nō possunt vllo modo cōtrariari voluntati humane vt esse viuere ⁊ intelligere. Quodlibet aūt bonū est appetibile ⁊ amabile omnib⁹. Vñ sz q; de⁹ apprehendit vt actor bonū effectuū videlicet inquantū est creator bñfactor veritas ⁊ huiusmodi nō pōt odio haberi Jdeo Dionysius ait q; de⁹ oia cōuertit ad seipsuz inquantū. s. est omnib⁹ principiū essendi qa omnia inquantū sunt tendunt in dei simlitudinez q est ipsum esse. Secūdo cōsideremus de odio dei causalitatē. Nā sunt qdaz effectus dei q er malicia hominū sunt ipsis cā vt deū odiāt: qz repugnāt inordinate humane volūtati. Vij sunt ꝓhibitio peccatorū. Jnflictio aduersorum Et denegatio desideratoz. Ex hoc cniz q; de⁹ ꝓhibet aliqua mala q̄ aliq vellent facere. Sed cōscientia remordet ⁊ non finit ita libere agere sine stimulo remordēte: vel etiā qz alij nō assentiunt male voluntati eoz ex ꝓhibitione dei. Jō odiunt deū q talia ꝓhibuit. Aliq vo odiūt deū ꝓpter aduersa q̄ sustinent a deo: ⁊ numero istoruz sunt dānati de qbus inlp̄s. dicit. Superbia eoz q te oderunt ascendit semp. Nō tñ omnis q odit penas odit deū. Nā multi tollerant patiēter penas ex reuerentia diuina. Sed ꝓpere in odiū ipsius dei punientis tanqz iniuste puniat qō faciūt dānati: hoc est odire diuinā iusticiaz. Alij vo odiunt deū cū nō implet illoz desideria qō sepe facit p ipsoz beneficio qb⁹ dicere pōt. Nescitis qd petatis. Tertio cōsideremus de odio dei grauitatē. Est qppe peccatuz istud

istud grauissimum: ⁊ vt inquit Tho. Omniũ peccatorum pessimũ qꝛ opponitur dilectiõi dei que est optimũ hominis. Et ſm phm. 8. ethicorum. optimo opponitur pessimum. Insup defectus peccati consistit in auersiõe a deo que auersio rõnem peccati non haberet nisi voluntaria esset. vnde peccatum consistit in voluntaria auersione a deo. Sed hec voluntaria auersio per se iportatur in odio dei. In alijs vero peccatis ꝑticipatiue ⁊ quasi ꝑ aliud. Sicut eni volũtas per se iheret ei quod amat ita ⁊ ꝑ se refugit id quod odit: vnde quando aliqs odit deum auertitur ab eo ſm se voluntas eius. Sed i alijs peccatis puta cum fornicatur non auertit a deo ſm se sed ſm aliud inquãtum. s. appetit i ordinatam delectatõem que hꝫ annexam auersionez a deo. Semꝑ aũt id quod est per se ẽ potius eo quod est per aliud. De odio suiipsi⁹: ⁊ quomodo vnusqsqꝫ tenet ex charitate diligere se ⁊ corpus proprium ⁊ ꝙ peccatores non se diligunt.

Cap̃. 2.

Secũdũm est odium suiipsius cuꝫ quis est odit semetipm̃. Sed vt clarius hoc intelligatur tria hoc loco dubia sunt disputanda.

Primũ vtrum homo teneatur diligere semet ipsum ex charitate.

Scd̃m vtrum corpora nostra sint ex charitate diligenda.

Tertiũ vtꝝ peccatores diligant seipsos.

Ad primũ dubiũ respondet Tho. 22. q. 25. ꝙ cũ charitas sit amicitia q̃dam dupliciter possumus loq de charitate. Vno mõ sub cõi ratõe amicitie. Et scd̃m hoc dicendum ẽ ꝙ amicitia ꝓprie non habetur ad seipsum sed aliqd maius amicitia qꝛ amicitia vnionem quandam iportat. Dicit. n. Dionysius ꝙ amor ẽ virtus vnitiua vnicuiqꝫ aũt ad seipm̃ est vnitas que ẽ potior vnione. vnde sicut vnitas est principiũ vnionis ita amor quo qs diligit seipm̃ est forma ⁊ radix amicitie. In hoc. n. amicitiam habemus ad alios ꝙ ad eos nos habemus sicut ad nos ipsos. Dicitur. n. 9. ethicoꝝ. ꝙ amicabilia que sunt ad alterum venerũt ex his que sunt ad seipm̃. Sicut aũt de ꝑncipijs non habetur scientia sed aliqd maius. s. intellectus. Alio mõ possumus loqui de charitate scd̃m ꝓpriam rõnem ipsius. s. est amicitia hominis ad deum principal'r ⁊ ex consequenti ad ea que sunt dei iter q̃ ẽ etiam ipe homo qui charitatem hꝫ sicut ⁊ iter cetera que ex charitate diligit. Quare hõ diligit seipm̃ ex charitate ſm propriam rõem charitatis non scd̃m cõem: scd̃m quã dicit Grego. in homelia. Minus q̃ꝫ inter duos charitas haberi non põt. Scd̃m dubium fuit vtrũ corpora nostra sint ex charitate diligenda. Et quidã dicũt ꝙ nõ. Primo qꝛ Joãnis. 12. c. scribitur Qui amat aiam suam ꝑdet eam. constat ꝙ anima nõ stat ibi nisi pro vita carnali ergo corpora nõ sũt diligenda. Scd̃o nihil est ex charitate diligendum quod impedit hoiem ad assecutionem beatitudinis. Sed caro corporis nostri ẽ huiusmodi. Ergo ⁊c̃. Ait. n. Apl'us ad galathas. 5. c. Caro concupiscit aduersus spm̃ ⁊ spiritus aduersus carnẽ. Et ad romanos. 7. c. inuenio aliam legem in mẽbris meis repugnantem legi mentis mee. Tertio rõ imaginis siue expressa assimilatio ad deũ ẽ illud quod facit creaturam diligi ex charitate. Sed in corpore cõicamus cum brutis nec persectio imaginis repitur in nobis ex parte corporis quare ⁊c Sed contrariũ ostendit per scripturas. Nam Aug. li. 1. de trinitate ponit quatuor ex charitate diligenda iter que enumerat corpus. Et Apl's ad ephesios. 5. c. ait. Viri diligere debent vxores suas sicut corpora ꝓpria. Rñdetur ergo scd̃m Bona. in. 3. di. 28. ꝙ cum charitas sit pond⁹ iclinãs ad summũ bonũ ⁊ perfectam beatitudinem oẽ illud facit diligere quod est btm̃ vel btificabile. Contingit aũt aliqd esse beatum tripliciter. s. ꝑ essentiam ⁊ per primã influentiam: ⁊ per quandam redũdantiam. Hinc est ꝙ omia ista sũt ex charitate diligenda scd̃m ꝑus ⁊ posterius: scd̃m magis ⁊ minus. btm̃ aũt per essentiam ẽ solus deus. btm̃ per primã influentiam est spũs rõnalis. beatũ deniqꝫ per quandam redundantiã ẽ corpus humanũ in quod gaudiuꝫ glorie redũdat per coniũctõem sui ad aiam beatam. Hic est ꝙ charitas facit nos diligere deum ⁊ rõalem spiritũ ⁊ ẽt corpus nostrũ. Ad ꝑmũ in ꝯrium adductũ ẽ dicenduꝫ ꝙ in corpore nostro ẽ vitiositas concupiscentie ⁊ bonitas nature. Et qꝛ vitiositas concupiscentie inclinat ad maluꝫ ideo ẽ odienda ⁊ si quis eam diligit odit aiam suam. Qꝛ vo bonitas nature ordinata ẽ ad sũmuꝫ bonum quodãmodo cõparticipãduꝫ ideo est diligenda. Cum ergo deus hortat ad odiendam aiam nostram siue carnalem vitam ex hoc non concluditur ꝙ corpora nostra non sint ex charitate diligenda simpl'r sed ꝙ nõ sunt diligenda q̃ꝫtum ad vitiositatem concupiscẽtie

Et hoc pz responsio ad scdm obiectum q̄ caro nō repugnat spū: nec impedit ad assecūdā beatitudinē ꝓpter bonitatē nature sed ꝓpter vitio sitatē cōcupiscentie cōtracte. Ad tertiū vo dicit Bona. q̄ lz corpus humanū nō sit ad imaginē dei p se tamē vnū ē anime que ē ad dei imaginē vnitū in quā in vnitate nāe. Et rōne illius ē beatitudinis cōparticipabile. Ideo ē ex charitate diligendū. Tertiū dubiū fuit vtrū pecca tores diligant seipos. Et q̄ nō videt ex verbis Dauid in ps dicentis. Qui diligit iniquitatem odit aiam suam. Sed cōtra arguit. Primo qz illud quod ē principiū pcti maxime in pctōrib⁹ repitur. Sed amor sui ē principiū peccati: ergo maxime in pctōribus reperitur. Nam vt dicit Aug. li. 14. de ci. Amor sui facit ciuitatē babylonis. Scdo arguit qz peccatū non tollit naturā. Sed hoc vnicuiqz conuenit ex sui nā q̄ diligat seipm vnde ēt creature irrōnales appetunt ꝓpriū bonū: puta cōseruatōnem sui eē t alia huiusmodi. Ergo pctores diligunt seipos. Tertio arguit: qz sm Dionysiū li. de diuinis nominibus. Oibus ē diligibile bonū: sed multi peccatores reputant se bonos. Ergo multi peccatores diligūt seipos. Rndet hijs Tho. 22. q. 25 Quod amare seipm vno mō cōe est omnibus Alio mō ꝓpriū est bonoz. Tertio mō ꝓpriū ē maloz. Quod. n. aliqs amet id quod sei ipm esse existimat: hoc cōe est oibus. Nō aūt dicit esse aliquod duplr. Vno mō sm substantiam suam t naturā t sm hoc oēs estimant sm bonū cōe se esse id quod sūt. s. ex anima t corpe compositos t sic oēs hoies boni t mali diligūt seipos inquantū diligūt sui ipsoz cōseruatōem quod naturale ē vnde nec vitium. Jo Cicero ip̄mo de officijs aūt. Principio generi aiantiū omne est a natura tributū vt se vitā corpusq̄ suum tueaf declinetqz ea que nocitura videantur Alio mō dicit homo aliqd eē sm ꝓncipalitatez Sicut princeps ciuitatis dicit esse ciuitas. vnde quod ꝓncipes faciunt dicitur facere ciuitas Sic aūt nō omnes estimant se eē qđ sunt. Pricipale. n. in hoie ē mens rōalis. Secūdariuz ē natura sensitiua t corporalis. Quoz primuz apls noīat interiorem hoiem: scdm Vo hoiem exteriorem scde ad corinthios. 4. c. dicēs. Lz is qui noster ē homo exterior corrumpat. s. corpus: tamē is qui noster ē homo iterioz renouatur de die in diē: ideſt mens rōalis. Mali igit estimāt principale eē in eis naturā sensitiuā vt corpus. vnde non recte cognoscētes non ve diligūt seipsos: qz nō sm id quod vere est principale in eis. Boni vo cognoscētes ve seipsos: ve seipsos diligūt: qz sm id quod vere est principale in eis ideſt sm mentez rationalem. Et hoc ꝓbat phs. 9. ethicoz per quinqz q̄ sunt amicitie, ꝓpria vnusqsqz enīz amicus. Primo quidem vult suū amicū esse t viuere. Scdo vult ei bona. Tertio opatur bona ad ipm. Quarto conuiuit ei delectabilr. Quinto concordat cum ipso in eisdē contristatus t delectatus. Et sm hoc boni diligūt seipos qtum ad iteriorez hominē qz volūt ipm seruari i sua itegritate t optant ei bona q̄ sunt bōa spūalia. Et opāt diligēter spūalia bona. Et delectabile ad coz, ꝓpriū redeunt qz ibi inueniunt bonas cogitatōes i p̄senti t memoriam bonoz p̄teritoz t spem futurc beatitudinis ex qbus delectatio causat. Similiter ēt non patiūtur in seipsis voluntatis dīscensionē qz tota aīa eoz tendit in vnū. Econtrario aūt mali nō volūt conseruari itegritatem iterioris hois neqz appetunt spūalia eius bona neqz ad hec opant neqz delectabile ē eis secum conuiuere redeūdo ad coz qz inueniūt ibi mala t pnīa t futura que t preterita que abhorrent neqz ēt sibiipsis cōcordant, ꝓpter conscientiam remordentem. Et sic concludēdo rndet Tho. ad primū arg. q̄ mali amant semetipsos amore illo proprio q̄ est ipsoz maloz pueniens vsqz ad contemptū dei: qz sic iclinātur ad exteriora bona q̄ spūalia contemnūt. Ad scdm aūt arg. dicit Tho. q̄ naturalis amor non tollit a malis sed puertitur mō iam dicto. Ad tertiū vo arg. dicendū q̄ mali qui se reputant bonos decipiunt seipos t ita amor eoz ad se ē appēs quoniā q̄ faciūt inīquitatem hostes sūt anime sue Propterea xp̄us dixit Joh. 12. c. Qui amat aiam suaz pdet eaz. Et qui odit aiam suā i hoc mundo in vitam eternā custodit eam. Amare aiam in hoc mūdo est hec tpalia bona cuz pctō velle t acgrere. Et lz hoc videaf ex amore proprio cedere odio tamē magis ē iputandū: qz sic acqrit eterna perditio.

Dō odium, primi ē graue peccatū t de originalibus eius cāis atqz tribus pessimis fructibus ab odio ꝓcedentibus.

Cap. .3.

Ertiū est odiū ꝓximi: de quo consideremus tria vz.

Primo eius offensionem.
Scdo eius originatōem.
Tertio eius fructificatōem.

Primo

Primo cõsideremus de odio primi offen/
sionẽ. Est. n. peccatũ odium primi ab alijs di/
stinctũ t mortale quãdo ẽ fm deliberatõem rõ
nus. Quod pbatur. Mã Joãnes pma sua ca/
nonica. c. 2. ait. Qui odit frẽm suũ in tenebris
ẽ. Et. 3. c. Qui odit frẽz suũ homicida ẽ. s. ani
me sue. Et de pe. di. 1. c. Homicidoꝝ. Nam
qui occidit t qui odit t qui detrahit pariter ho/
micida ẽ. Sed posset quis obicere q; nõ om
ne odiũ primi fit pctm. Et pmo pbat: qr nul/
lũ peccatũ inuenit in preceptis vel in consilijs
diuine legis fm illud puerbioꝝ. 8. c. Recti sũt
omnes sermões mei vnde non ẽ in eis prauũ
qd neqz peruersum. Sed Luce. 18. dicit. Si
qs venit ad me t nõ odit patrẽ suum t matrez
t vxorem t filios adhuc aũt t aiam suam: non
pót meus esse discipulus. Scõo pbat q odiuz
primi nõ semp sit peccatum: Nam odire pec/
catores non ẽ peccatũ. Sed pctores sunt pri/
mi nostri: qr vt dicit Aug. in pmo de doctrina
xpiana. Cum dicitur Diliges primũ tuũ oẽm
hoiem noueris primũ esse putanduz. ergo tc.
Quod aũt ẽ peccatores odio sint habendi pz ex
Vbo Dauid sancti qui dixit. Iniquos odio ha
bui t legem tuã dilexi. Insup pctoribus ero/
ptabat mala ingens. Conuertantur pctores i
infernũ. Tertio pbatur q odium primi nõ sp
sit peccatum. Omne. n. peccatuz repugnat na
ture: sed odire inimicum est naturale. ergo tc.

Respondet Tho. 22. q. 25. t. q. 34. q duo
possunt in homine cõsiderari. Natura. s. t cul
pa. Fm nãm quam a deo habẽt capaces sunt be
atitudinis super cuius cõicatione fundat chari/
tas: t fm hoc oẽs homies diligendi sũt boni t
mali t nullus odiendus. Fm culpam Vo q ad/
uersantur deo peccatores sunt odiendi ẽt pa/
ter mater t ppinqui. Debemus. n. in peccato
ribus odire q peccatores sunt: sed diligere q
homines sunt. vnde Leo papa di. 86. c. odio.
Odio igt habeant pctã t nõ hoies. Et sic soluũ
tur obiecta. Mã pentes qztum ad nãm t affini
tatẽ qua nobis cõiungũtur fm ꝓceptũ dei t na
ture diligẽdi sũt t honorãdi. odiẽdi aũt sũt quã
tum ad hoc q impedimẽtũ ꝓstant nobis tendẽdi
ad pfectõem diuie iusticie. Sic dauid odio ha/
bebat pctores qr odiebat illoꝝ iigtatẽ. Sili/
mici habẽdi sũt odio nõ qztũ ad nãm t bona q
habẽt a deo: sed qztum ad coꝝ culpaz: scõz quã
sunt nobis inimici. Scõo consideremus de
odio primi originatõem. scõm. n. Duranduz
ordinis minoꝝ in summa sua ex triplici causa
oritur odium.

Prima est displicentia Vitatis.
Scõa ẽ displicentia bonitatis.
Tertia displicentia recepte penalitatis.

Prima ẽ displicentia Vitatis. Aliqui enim
sunt ita peruersi q odio habent diligentes se t
amant odiẽtes se idest q vere nocent sibi indu/
centes ad mala t econtra retrahentes a malis
per admonitõem odiunt: t hoc ꝓpter displicen
tiam veritatis. vnde Terentius ait. Veritas
odiũ parit. De numero horũ fuit achab rex isrl
qui dicebat de Michea ꝓpheta. Ego odi eum
qr non ꝓphetat mihi bonũ sed tm̃ maluz vt scri
bitur. 3. Regũ. 22. c. Quia enim dicebat sibi
veritatem reprehendens eum t prenũcians q
incurreret cuz populo ꝓpter peccata sua t nõ
adulabatur regi vt pseudo prophete qui prenũ
ciabant sibi, pspera ideo ipm micheam odiebat

Secunda causa ex qua nascitur odium est di
splicentia bonitatis. Mali enim eoipso q mali
sunt bonos videre vel bona de eis audire non
possunt. Quod ꝓcedit ex inuidia vel qr Vtus
bonoꝝ confundit t obscurat malitiaz iniquorũ
Sicut genesis. 37. c. dicitur de Ioseph: q ode/
rant cuz fratres sui nec poterant ei quicqz paci/
fice loqui: quod erat ꝓpter singularez bonitatẽ
eius. vnusqsqz. n. ait Hiero. moribus suis fa
uet. Sicut enim ouis delectabiliter conuersat cum
oue t lupus cum lupo: ita t malus delectatur; t
amat malos similes sibi: t bonos contrarios
moribus suis odit. Tertia causa ex qua oritur
odium ẽ displicentia concepta ex aliqua iniuria
recepta. Sicut absalon odiebat amon frẽm su/
um ꝓpter oppssionẽ sororis sue thamar simu/
laitqz displicentiaz quousqz vindicaret iniuri
am fratre occiso. vt scribitur secũdi Regũz. 13
c. Sic esau oderat fratrem suum iacob t mina
batur occidere qr abstulerat ius primogenitu/
re t paternaz benedictionem: vt patet genesis
27. c. quod tamẽ iacob iuste fecerat. Est autez
peccatuz istud multuz generale t sanis multipli
catum. Nam vir homines odium semel cõcep
tum volunt dimittere quasi licitum eis videat.
Nec aduertunt q dum in odio manent nõ tm̃
vnum peccatum mortale committunt sed toti/
ens quotiens iniuriaz receptaz ad memoriã re
uocantes actualr illis optant mala quos odiũt.
Quod aũt dictũ est antiquis. odio habebis in/
micum tuum. Mathei. 5. c. Non erat illa sen
tentia in lege dei; sed falsa glosa quaz faciebant
legis doctores super illud Leuitici. 16. capitu.

Diliges amicum tuũ sicut teip̃m. Ex hoc argu
ebant a contrario sensu dicẽtes. Ex quo amicꝰ
diligi precipitur: ergo ꝑ ꝯrium inimicus odiri
mandatur. Sed tale argumẽtũ est validum qñ
ꝯrium non habetur in lege. Sed exp̃sse mãda
bat deus ꝯrium in ipsa lege statuens ꝙ si quis
transiẽs per viam videret iumentũ inimici sub
sarcina in terram lapsum non pertransiret sꝫ iu
uaret ad leuandum ip̃m. Jõ xp̃s talem falsam
expositõem reprobans ait. Ego aũt dico vobis
diligite inimicos vestros. Tertio cõsideremꝰ
de odio ꝓximi fructificatõeꝫ. Producit.n. tres
pessimos fructus.

Primus est cordis obduratio.
Scd̃s crudelitatis actio.
Tertius dãnificatõis malignatio.

Primus fructus ẽ cordis obduratio. Odi
um.n. iter cetera peccata idurat cor terribil̃r vt
merito possit de odiente Vificari illud quod dr̃
Job.41. Cor eius idurabit̃ quasi lapis. Cõdi
tiones aũt duri cordis ponit Bernardus in li.
de consolatõe ad eugeniũ dicẽs. Cor durum ẽ
quod nec cõpunctõe scinditur: pietate nõ molit̃
p̃cibus nõ flectitur: minis nõ cedit: flagellis ob
durat̃. Cor dux ait sapiẽs male habebit in no
uissimo. Hec oia ipleri vident̃ in odiẽte. Naꝫ
cor eius nõ põt habere contritõem. vnde nec i
confessione absolutõem nec veniã nec cõionez
Expresse.n. dr̃ de pe.di.5.c. Falsas ꝙ talis q
odium tenet in corde admitti nõ dꝫ ad pniam:
s. ꝙ absoluat̃ a ꝯfessore: ⁊ q̃ꝫtomagis pmanet i
odio tãtomagis idurat̃. Pietate ñ molit̃ talis
qꝛ ⁊ si videat inimicũ i aduersitate ñ cõpatit̃ sꝫ ap
petit ei maiora mala vsqꝫ ad cõsumptõem. Sic
iudei odientes xp̃m non fuerũt moti pietate ad
ip̃m cum viderẽt eum terribil̃r flagellatũ quod
fecerat pilatus ad flectendũ eos ad pietatẽ erga
eum sed voluerũt eũ oio crucifigi vt satiarẽtur
de penis acerbissimis eius ⁊ obprobrijs. Nec
flectitur p̃cibus odiẽs. Nam si amici vicini et
religiosi ⁊ prelati dep̃centur tales vt odia dimit
tant ⁊ inimicitias non acqescũt. Non cedit mi
nis odiẽs: qꝛ ⁊ si fiant ei cõminatões a p̃dicato
ribus multoꝝ maloꝝ que deus pro odio suo i
ferret ⁊ p̃cipue damnatõis eterne nõ videt̃ cu
rare. Flagellis obdurat̃. Nam icurrit in dãna
⁊ ifirmitates mortẽ familie sentit ⁊ tamẽ odiuꝫ
tenet. vnde ⁊ in nouissimo male hẽbit qꝛ i mor
te cũ odio transiens a demonibus cruciandus
ab iferna descendet. Scd̃s pessimus fructꝰ
odij est crudelitas. Cayn ex odio ita crudelis
factus est vt non ꝑceretur germão abel inocẽti
Genesis.4.c. Egyptij qui oderant hebreos
vt habetur Exodi.1.c. affligebant eos multis
modis vsqꝫ ad subuersionẽ ꝑuuloꝝ nascentiũ
in flumine. Tertius fructus odij ẽ dãnifica
tio. Nam odiẽs querit i exoso septẽ genera dã
noruꝫ vel simul vel separatim ⁊ in quolibꝫ cõ
mittitur mortale. Primũ damnuꝫ in substãtia
appetens ꝙ ip̃am amittat vel diminuat ⁊ ad h̃
opatur si potest per se vel ꝑ alios. Scd̃m dam
nũ in fama qꝛ detrahit sibi ⁊ bona audita d̃ exo
so ꝑuertit. Tertium damnũ in patria qꝛ querit
qũo expellatur de ciuitate vel saltem hoc deside
rat. Quartũ damnũ i familia qꝛ appetit ifirmi
tatem vel mortẽ filioꝝ vel damnatõem ⁊ iniu
rias eius. Quintũ damnũ in libertate qꝛ appe
tit ꝙ icarceretur ꝓpter debita ⁊ similia. Sextũ
damnũ in corpore qꝛ cupit illuꝫ ifirmari vl̃ mo
ri vnde ⁊ si ip̃e nõ occidat desiderat ꝙ deus vl̃
alius id faciat. Septimũ dãnũ est in aia qꝛ vel
let aiam eius ad iferna descendere. Sed econ
uerso deponẽtibus odia ꝓpter xp̃m ⁊ inimicis
veniam petentibus ob eius amorẽ indulgenti
bus abũdantissime gr̃a eius ifunditur. Bran
dis ẽ vtiqꝫ hec elemosyna cordis ⁊ deo benedi
cto acceptissima mirũ in modũ. Dixit.n. dñs
iesus xp̃s Mathei.6.c. Si.n. dimiseritis hoi
bus peccata eoꝝ dimittet vobis pater vester ce
lestis peccata vestra. Et vt nos moneret exem
plo: existẽs i cruce: post vincula: post flagella:
post sputa: post liuores: post coronã spineã: pẽ
dens in medio latronũ ꝓ suis ꝑsecutoribꝰ ora
uit dicẽs. Pater ignosce illis qꝛ nesciũt q̃d faci
unt. O piũ Vbum. O ardẽs dep̃catio. O de
niqꝫ inaudita mansuetudo. Nõ cõqueritur be
nignus iesus. Nõ imp̃catur malũ iudeis cru
delissimis sed veniã quã tñ nõ meruerũt. Jccir
co q suo amore odia deserũt sibi admodum cõ
placẽt ipsisqꝫ sese quodãmodo reddit obligatũ
Vnde extat exẽplũ de sancto Joãne gualber
to. Hic cum miles foret ⁊ inimicitias haberet
mortales cũ quodã q eius auũculũ intefecerat:
vna dieꝝ cũ esset armis accinctus ⁊ inuenisset
inimicũ suũ solum ⁊ iermẽ aggressus ẽ eum vt
iterficeret. At ille ꝓstratus in terram rogauit
eũ ob amorẽ illius qui tali die pro nobis omni
bus passus fuerat vt sibi ignosceret. Erat enim
sexta feria. Ad cuiꝰ preces subito emollitum ẽ
cor eius. Et odio deposito dixit ob amorẽ cru
cifixi nõ possũ tibi nõ idulgere: cũ ip̃e ꝓ nobis
inimici suis mortẽ gustauerit ista die: vade igit̃
securus

securus ⁊ bene facit qz ego tibi omnē iniuriam remitto. ¶Post qō cū accessisset ad ecclesiā sancti miniatis prope florētiā in monticulo vbi nūc morant monachi montis oliuarū orāti ipsi añ imaginē crucifixi ipsa imago inclinauit sibi caput quasi gratias agens de iniuria remissa inimico ꝓpter eū. Et adhuc ostendit ibi talis imago. Et ita cōuersus est ille Joānes gualbertus ad deū q; dimisso seculo ordinē instituit specialez. s. vallis vmbrose ⁊ miraculis multis claruit canonizatus ab ecclesia. Deponant ergo odia ⁊ cessent discordie: vt sic digne suscipiētes viui ficuz sacramentū dignos nos faciam⁹ gra xp̄i q est benedictus in secula seculoz. Amen.

Feria. 4. post dominicā oliuaz. De miranda cōuersione latronis pendentis in cruce.

Sermo. .45.

Mendico tibi

hodie mecuz eris in paradiso. ¶Dijssimi iesu ad latronē loq̄ntis verba sunt ista originaliter Luce. 23. c. ⁊ in euangelio hodierno. Duz pendebat in cruce iesus xp̄s filius dei ꝓ salute hominū afferenda exhibuit misericordiaz suā latroni q crucifixus erat a dextris eius. In illo qppe fiducia dat omnib⁹ peccatoribus q ad penitentiā redire disponunt vt securi currant ad pedes saluatoris mūdi q neminem abicit ad se cōfugientē. Et vt ingt deuot⁹. Bernardus boiez alloquēs peccatorem. Caput dz xp̄s inclinatū ad te salutādū. Os clausuz ad te osculādū: pedes crucifixos ad tecū ꝑmanēduz brachia apta ad te amplexādū: latus aptuz ad te diligēdū: ⁊ totū corp⁹ in cruce extensuz ad se totuz tibi largiendū. ¶Propterea vt ardens charitas filij dei ad latronē cōuersum ⁊ quoslibet humiliatos peccatores noscat: in p̄senti sermone de illo latrone tria mysteria declarare studebimus.

¶Primū erit de ipsius merito.
Secūdū de ipsius p̄mio.
Tertiū de ipsius p̄uilegio.

De septez virtutibus latronis a spiritu sancto sibi infusis in qbus apparet amplitudo meriti eius. Cap. .1.

Primū mysteriū declarādū erit de illi⁹ ꝑ latronis merito. Mā plerīq; mirantur quomō ille q ꝓ suis sceleribus publico supplicio cōdēnatus fuit, in extremo vite sue q̄ sibi auferebat violentia passionis mereri potuit vitā eternā. Quib⁹ rūdemus q; peccata ꝑterita etiā grauia ⁊ enormissima adhuc in extremo deleri possunt ꝑ pniam vñ ⁊ sic penitēs fit dign⁹ eterna requie. Hinc Hiero. ad Damasuz papaz. Et de pe. di. 1. c. Importuna. ait. Christ⁹ de cruce in paradisum latronē tulit: ⁊ ne qs ali quādo serā cōuersionē putaret fecit homicidij penā martyriū. Et. 26. q. 6. c. Si ꝑsbyter: scribitur. Vera cōfessio in vltimo tpe pōt eē q; dominus nō solū tpis: sz etiaz cordis inspector est sicut latro vnius mometi tpe meruit eē i paradisuz in hora vltime cōfessionis. Et eadē cā et ōstione. c. Agnouim⁹. Celestinus dirit. ¶Nec dixisset latro in cruce p̄miū ad xp̄i dexterā pēdens si illū hore vni⁹ penitētia nō viuisset. Cū esset in pena penituit ⁊ ꝓ vnius cōfessione mōnis habitaculū paradisi eo penitente ꝓmeruit vera ad deū cōuersio in vltimis positoz mente poti⁹ est extimāda q̄z ipse ꝑpheta b̄ tali ter asserente: cū cōuersus ingenueris tunc salu⁹ eris. Et eadē adhuc cā ⁊ ōstione. c. Hijs q Leo papa sic asserit. Misericordie dñi nec mensuras possum⁹ ponere nec tpa diffinire: apud quem nullas patit venire moras cōuersio dicēte spū dei ꝓ ꝑphetā. Cū cōuersus ingenueris saluus eris. ¶Penituit ergo latronē illū ꝑterite sue vite male acte ⁊ pniam suā septē virtutib⁹ decorauit: tribus. s. theologicis: fide: spe: ⁊ charitate. Et quattuoz cardinalib⁹ videlicet: prudētia: iusticia fortitudine: ⁊ tēperātia: q̄ virtutes infuse sibi fuerunt a diuina gra. ¶Prima latronis virtus fuit fides vtiq; admirabilis. Cū xp̄o. n. nunq̄z fuerat ꝑuersatus nec forte añ noverat eū. Nō fuerat secut⁹ doctrinā ei⁹ nec etiā vitā sz in'optib⁹ impietatis se exercēs iuste patiebat exitiū mortis: videbat aūt xp̄m derisum ab oib⁹ derelictū publice cōdēnatū: afflictū infirmū: obprobrijs ⁊ contumelijs saturatū: ⁊ iā morti vicinū ⁊ ipse vicin⁹ morti a nemine doct⁹: a nullo ꝑmonit⁹ dei filij⁹ credidit. Et illi q ei⁹ doctrinā audierant miracula viderāt ⁊ pauloante de manibus suis sanctissimis in cibū corp⁹ illi⁹ sumpserāt fugiēdo negabāt. Iste sol⁹ cū tacēte virgine ipsuz vere dei filiū indubitata fide in aio suo credebat.

Secūda latronis virtus fuit spes: q̄ tāta i illo fuit q; ab illo sperabat saluté quē in corpe, ꝑpzio videbat omni salute ꝑuatū. Tertia virtus fuit charitas. Mā totū qō habuit ipsi iesu i amoris ꝑfecti signū imolauit. Adam⁹. n. ⁊ pedib⁹ crucifixus nō valuit fuire sibi nisi tñ cū duob⁹ mēbris. ¶Primo corde. Secūdo lingua. ¶Primo

enim corde sibi timiama pfecti odoris ardenti charitate sacrauit. Secūdo Ysto lingua sibi obtu lit verificatū illud qđ dr Mdab. 12. c. Bonꝰ hō de bono thesauro cordis sui pfert bona. Pdro inde quattuor amores ardentissimos lingua sua de corde expressit.

Primus fuit amor cōfessionis.
Secūdus cōpassionis.
Tertius correctionis.
Quartus pfectionis.

In gbꝰ qdez amoribꝰ apte monstrauit qr in quattuor dimensionibꝰ crucis xpo p amorē cru cifixus erat in cruce. Primꝰ ergo fuit amor cōfessionis q fuit sue crucis pfundū: dū sua p pria ac totiꝰ humani generis scelera confessus est asserēs nos penalibꝰ angustijs digne plecti cuz ait. Et nos qdē iuste. s. patimur. Mlā digna fa ctis recipimꝰ. In magnis qdē cognitionibꝰ fere batur q se iuste digneqz pati, pfitebat. Magna pars ē venie apud deū h cognoscere similiter et fateri. Secūdus fuit amor compassionis: q exti tū latitudo crucis sue dū angustias iesu xpi pie excusabat asserēs illas sine culpa, ppria sustine re. Et hz xps a pilato iudice ordinario acclamā te pplo fuisset ꝺdēnatꝰ ad mortē. Hic tū latro subdidit. Hic Ysto qđ mali fecit. Cognouit eqdē innocētiā xpi q petrū nō fecit nec dolus inuētꝰ est in ore illiꝰ: et h ipso illuminate quē la ro pu blice fatebat innocētē. Tertius fuit amor cor rectionis: q extitit longitudo sue crucis dū blas phemātē latronē ipiū charitatiua rūsione cor pe scuit dicēs. Neqz tu times deū: vide seruorem hutꝰ latronis q ligno corpe pēdēs corpaliuz pe narū oblitus sodalē arguere et istruere nō veret Neqz ingt tu times deū q i eadē dānatōe es, s. mortis. Quartus fuit amor pfectiōis q exti tit latitudo sue crucis dū toto mētis affectu atqz benigno lingue affatu cuz inexplicabili cordis humilitate et cōtritōe necnō cū tota mētis deuo tione et ḡztū pmisit acerbitas ipsa suplitij cū cō uersione faciei benigna ad dūm iesuz stupende admiratiōis breuē orationē effudit dicēs. Mne memēto mei dū veneris i regnū tuū. In q ois cōsumata pfectio mirabiliter continet: si deuota mens nouerit explicare. Sz vt id aliqualit pate fiat. Primo cōsidera i quāta fide ille latro sun dat q i moriente credit vitā eternā. Secō vide quāta spe firma ad eterna erigit q ab illo qui ab omni mūdo eicit spera celeste regnū. Tertio pō dera i quāta excessiua charitate locat q sola dile cti iesu memoria est cōtentus. Quarta Ysto huiꝰ latrōnis fuit prudentia: qr nulla postulauit caduca. Quinta virtus fuit fortitudo q fecit eū superferri sup oia scelera sua. Serta Ysto fuit tēperātia q in sola volūtate dei et saluatoris iesu xpi pmij mēsurā relig. Septima Ysto fuit iustitia fm quā reddit sibi cōfessionē pcedē tis culpe, primo correctionē et xpo honorē lau dez cōpassionē et totalē sue volūtatis imolatōez Quare nō sine cā xpz ita sibi, ppitiuz inuenit.

De septē dulcoribꝰ seu cōditionibꝰ, pmissio nis xpi facte latroni cōuerso. Cap. .2.

Ecūdū mysteriuz declarādū de latrone
s sancto dicit premij. Fuit. n. a xpo sibi largiflua charitate, pmissuz pmiū dum sibi dixit. Amē dico tibi qr hodie mecū eris in paradiso. Licet vtiqz buiꝰ, pmissionis tā admi rande de quolibet Ysto pquirere sensum et tam ample gratie et amoris iucstigare dulcores seu dulcedines. Septē nēpe dulcedines huic latro ni xps ampla misericordia dispensauit.

Prima dicit iuramēti veritas.
Secūda annunciata pietas.
Tertia electiua charitas.
Quarta temporis breuitas.
Quinta diuina societas.
Serta eterna stabilitas.
Septima gloria iocunditas.

Prima dulcedo seu cōditio, pmissionis fa cte latroni de pmio dicit iuramēti Vitas q no tat i h Ysto. Amē q dictio significat q vex est: vt pz de cōse. di. 2. c. Reuera. in fine textus et in glo. Et. 38. di. c. Sedulo. Et. 12. di. c. De bijs. Et extra de filijs pbrterox nō ordinādis c. Proposuit. Et i rōnali diuinox officiox li. 4. Dō. n. xps, pmisit i Vitate, pmisit. Et vt ip se dixit Luc. 21. c. Celū et terra trāsibūt Ysta aūt sua nō pteribūt. Quasi dicat fm Mi. de li. sup Mdab. 22. c. q hz trāsire debeat celū et terra nō qr corrūpent quātū ad substātiā: sed qr cessabit motꝰ celi et fiet trāsmutatio in elemētis tū nō p teribit Ysū xpi qđ est ipso mūdo stabiliꝰ. Se cunda dulcedo seu cōditio, pmissionis pmij fa cte latroni dicit annunciata pietas. Ille. n. q ex pietate venerat saluos facere peccatores latroni dicebat. Dico. s. ego iesus dei filiꝰ q veni saluū facere qđ perierat q veni vocare peccatores ad penitētiā q veni pquirere ouē pdtā vt illā ipo nens humeros meos reducā ad pascua vberta tis in regno celox. Ego inqz q sanguine pro prio redimere volui genus humanū. Tertia dulcedo siue conditio, pmissionis facte latroni

dicitur

dicit electiua charitas q̃ exprimit cũ xp̃s subdit Tibi q̃si dicat q nõ obstãtib⁹ scelerib⁹ pcedentibus a te cõmissis: tũ ꝓpter penitentiã t cõuersionẽ tuã ego te elegi vt sis in numero electorũ meoꝝ. Habet nãq; penitẽtia tãta efficatiã vt ex impio homine faciat iustũ. Ego dico tibi iã iustificato t recõciliato pri meo ac numero electorũ ascripto. Quarta dulcedo siue ꝑditio illi⁹ ꝓmissionis dicit tpis breuitas: qr subiũxit xp̃s hodie. O felix ybũ retroactis tpib⁹ amicis dei ꝓphetis t patriarchis clausum q p tot annoꝝ curricula a paradisi gaudijs exulare ꝑsalsi sunt Jherusalem adã ꝓpter inobediẽtiã cõmissam: desiderauit xp̃m illũq; coluit ac dilexit venturũ: t tñ cũ viuisset annis nõgentis triginta vt dr Genesis. v. c. in extremo vite christũ inuocans nõ audiuit. Hodie eris in paradiso: sed post exactos annos q̃ntq; milia. Noe iustus inuentus est in conspectu dñi q diluuij tempore in archa saluatus est nihilomin⁹ in vltimo vite cõstitutus nõ audiuit. Hodie eris in paradiso. Quinimmo ad limbũ descendẽs ibi sedit i tenebris vsq; ad cõpletã passionẽ xp̃i. Sic abrahaz: sic Jsaac sic Jacob: sic ꝓphete: sic denicz iusti oẽs: latroni ẏo dictũ est: hodie. i. statiz post aie t corporetu o separationẽ eris in paradiso. Hic autez latro exẽplũ ẽ manifestũ q illi q nihil habẽt purgabile decedẽtes in charitate stati euolãt. Si aũt aliqs quereret qs põt eẽ adeo mũd⁹ vt moriens nihil purgabile retineat. Ad qõ respondemus hoc fore possibile q̃ntq; rationibus.

Prima dicit martyrij tolerationis.
Secunda baptismalis purificationis.
Tertia intense cõpunctionis.
Quarta virtualis pfectionis.
Quinta plenarie remissionis.

Prima ratio q̃re põt qs absq; aliquo purgabili ex hac vita discedere t statiz euolare dicitur martyrij tolerationis. Qui enim martyriuz patit purgat ab omni labe t mox regnũ celoꝝ ingredit̃r. Vñ Cyprian⁹ in quodaz sermone ait. O delicata passio t gloriosa ꝓfessio. Absoluit̃r p martyriũ aia a vinculo carnis t in celo cũ triũpho eleuat̃ ab angelis. Et extra de celebratiõe missaꝝ. c. Cũ marthe: dicit q iniurią facit martyri q orat ꝓ martyre: qr videlicet indubitãter credit ad celũ euolasse. Secũda ratio dr baptismalis purificatiõis. In baptismo debite suscepto mundat̃ aia. Et mox baptizatus morieꝝ euolat: vt ꝑz extra de baptismo. c. Debituz. Et ad hoc ostendẽduz baptizato xp̃o apti sunt celi. Mathei. 3. c. Tertia ratio dicit intense cõpunctionis. Duz enim cõtritio feruida est t intensa satis aufert omnẽ culpã t debitã penã. Et de huiusmodi intensa cõpunctione intelligit dictum Augustini. q vera penitentia ad puritatẽ baptismi conat̃ adducere penitentẽ. Quarta ratio est virtuose pfectionis. Dum. n. aliqui perfecte viuunt florentes virtut⁹ heroicis fic fecerũt benedictus Dñicus Franciscus t alij morientes statim euolãt. Vñ Greg. li. 4. dialogoruz ait. Justoꝝ anime mor vt hui⁹ carnis claustra exeunt: in celestib⁹ sedib⁹ recipiuntur.

Quinta ratio est plenarie remissionis. Secũdũ doctores Raymundũ Hostien. t alios Boni christiani q lucrant indulgentias plenarias ad omnib⁹ peccatis purgant t morientes statim euolant. Que omnia satis credibilia faciẽt exemplũ latronis. Quinta dulcedo siue cõditio ꝓmissionis facte latroni dicit diuina societas. Hec notificatur in illo verbo mecũ. Sexta cõditio eterna stabilitas. Ideo subdit. Eris scilicet in eternũ pmanebis. Quicqd enim est in illa sanctoꝝ beatitudine eternũ erit t semp permanebit. Eterna pax: eterna reges: eterne diuitie: eterna deniq; vita. Hoc Jesus benedictus sepissime reseruauit. Vñ Joãnis. 3. c. ait. Sic de⁹ dilexit mundũ vt filiũ suũ vnigenitus daret vt omnis q credit in illũ nõ pereat sed habeat vitam eternã. Et. 10. Oues mee vocez meã audiunt t ego do eis vitã eternã. Et Mathb. 25. c. Jbunt hij in ignẽ eternũ. Justi autez in vitã eternam. Septima conditio illius promissionis dicit gloriosa iocunditas que exprimit cũ dixit christus. Jn paradiso. Secunduz Nico. de lira nõ accipit̃ hic paradisus ꝓ orto voluptatis nec ꝓ celo empireo: sed ꝓ fruitione beata: quã habuerunt sancti patres in morte christi qui erant in limbo detenti. Statim cũ ei⁹ aia descendit ad eos t eadem die illuc descẽdit aia illius latronis facta particeps beate fruitionis.

De quinq; singularissimis priuilegijs latronis ad xp̃m conuersi. Cap. .3.

Tertiũ mysterium declaranduz de sancto latrone est de ipsi⁹ priuilegio. Fuerunt quippe in eo quinq; priuilegia singularissima.

Primũ dicit assimulationis.
Secũdũ associationis.
Tertiũ predicationis.
Quartũ petitionis.
Quintũ figurationis.

Primū fuit priuilegiuz assimilationis. Solus eniz ipse inter membra xp̄i assimilabatur xp̄o ī crucifixione ⁊ crucifixus crucifixo assimilat⁹ ē. Nec obstat q̄ crucifixus fuit ꝓ sceleribus suis qꝛ post conuersionez fuit legitimuz membrum xp̄i ⁊ ex tūc pena sua configurata fuit similitudini mortis eius. Scd̄m priuilegium fuit associationis. Solus ip̄e Vginez matrē associauit in lamētatōe dolorosa moriētis filij dei. Fact⁹ ē. n. socius ei in fide atq̄z dolore. Nulla āt alia creatura presentis vite matrez associauit in istis lz. n. Joānes ⁊ magdalena amare deflerēt morientē iesum nō tamen vt deū pro redemptiōe humani generis morientez. vnde eoruz lamenta multū fuerunt īformitate insipida. Soli⁹ isti⁹ latronis simul cuz maternis fuerunt accepta lamenta: qꝛ deuz credidit desup īfusa fide quē cū īcredibili dolore hoiem ante suos oculos morientē vidit. Tertiū fuit p̄uilegium predicationis. Nam iesu condemnato a iudeis ipijs tanq̄z reo latro iste publice predicauit saluatorez suum ⁊ armis q̄bus potuit tanq̄z suus collateralis miles strenue defensauit. Non fuit iste tanq̄z seruus fugitiuus qui dimittit dominū suum in bello mori ⁊ fugit ⁊ dz capite puniri. ff. de remilitari. l. Desertorē. Sed fuit tanq̄z seruus fidelis obseq̄ns dn̄o suo vt potuit vsq̄z ad mortē Et ꝓbabil'r credi potest q̄ latro iste īcrepauerit ꝓteruos iudeos ac phariseos ⁊ scribas q̄ sic ipie exultabant pro moriēte iesu. Quartuz p̄uilegiū fuit petitionis. Iste latro solus postulauit salutē quādo saluator mūdi eaz pro omnib⁹ faciebat. vnde ⁊ abūdanter eam recipe debuit sicut ⁊ fecit. Quintū fuit priuilegiū figurationis. Nam ip̄e figurā tenuit ⁊ quasi vicez oīum electorum. Vt. n. inquit Leo papa in sermone de passione. Duo latrones vnus ad dexteraz ⁊ alius ad sinistrā cū xp̄o crucifigūtur: vt in ipsa patibuli spē demonstraretur illa que in iudicio illius oīum hoīum est facienda discretio. Ipsa eniz crux tribunal fuit in medio cui⁹ iudice constituto vnus q̄ credidit liberatus. Alter q̄ īsultauit damnatus ē. Per illum ergo latronē figurantur oēs electi q̄ in die iudicij stabūt a dextris xp̄i q̄bus dicetur. Venite benedicti patris mei possidete paratum vobis regnum. Ad quod nos ip̄e ꝑducat: qui viuit ⁊ regnat in secula seculoruz. Amen.

Feria quinta in cena domini. De mysteriis sacramenti eucharistie contentis in epistola huius diei.

Sermo quadragesimussextus.

Robet autem seipsuz homo ⁊ sic de pane illo edat ⁊ de calice bibat. Doctoris gentiuz Vba sunt ista p̄me ad corinthios. xi. c. ⁊ ī epl'a hodierna. Cūctoꝝ fideliuz deuotio īflāmari debz hoc tp̄e maxime ad sacratissimū corpus dn̄i nostri iesu xp̄i. Statuit nāq̄z sancta mater ecclesia vt in scō paschate ad minus omnes vtriusq̄z sexus qui ꝑuenerunt iam ad annos discretionis reuerenter suscipiant eucharistie sacr̄m. Verūtamē qꝛ multi sūt imitatores corinthioꝝ qui irreuerenter ⁊ īpudice freq̄ntare presumūt dn̄icam mensaz. Ideo in presenti sermone s̄m ea que in epistola recitantur de ip̄o altissimo sacramento Vba faciemus. In quo tria mysteria ab Apostolo tradita declarabimus.

Primū ē de sacramēti eucharistie irreuerētia.
Scd̄m de illius excellentia.
Tertium de eius frequentia.

Qual'r apostolus rep̄hendit corinthios: qꝛ irreuerenter se habebant ad sacramentum eucharistie. Cap̄. .I.

Primū mysterium declarandū est de sacramenti eucharistie irreuerentia. Reprehensibiles q̄ppe sūt ⁊ nō parum illi q̄ irreuerenter se habēt ad istud ieffabile sacr̄m quod Apostolus ostendit in prima p̄te epistole: vt. n. inq̄t Nicolaus de lira Apostol⁹ arguit corinthios de hoc q̄ male se hēbant circa sacramentum eucharistie q̄ztum ad cibum: qꝛ aliqui eorum sumpto cibo recipiebant corpus xp̄i sumētes argumentū ex hoc q̄ xp̄s post cenā hoc sacramentū instituit ⁊ discipulis dedit. Qd̄ tūc fuit rōnabile qꝛ ibi debuit ichoari veritas vbi cessauit figura. Huius aūt sacramēti figura fuit īmolatio agni paschalis. Et iō post illi⁹ agni esum xp̄s instituit hoc sacramētum. Postea rōnabiliter statuit eccl'ia in reuerentiā tanti sacramēti q̄ nō sumat̄ nisi a ieiunis. Jeiunio nature quod soluit̄ ꝑ oē illud qd̄ sumit̄ ꝑ modicū cibi ⁊ potus. Dies aūt incipit a media nocte. Et iō qui post mediā noctem aliq̄d sumpserit dicto mō reddit̄ īhabilis ad sumēdū hoc sacr̄m excusant̄ tñ īfirmi. Idē dicit Ric. i. 4. di. 8. Dicit ergo apl's. Cōueniētib⁹ vobis ī vnū. s. ad ꝑticipandū eucharistie sacr̄m iā nō est. i. nō lz vobis dn̄icā cenā māducare. Et subdit cām cui dicit vnusq̄sq̄z. n. suā cenā p̄sumit ad māducādum

Ante

Ante.n. sumptōem sacramenti ꝓpabant sibi sua cibaria ⁊ portabant ad ecclesiam comedentes anteq̄z sumerent sacr̄z ⁊ sic diuites laute comedebāt ⁊ bibebāt: pauper aūt esuriebāt. Jō segtur Apostolus. Et alius qdem esurit: alius aūt ebrius ē. Notandū ℣o hoc loco ſm ℣Detrum de tarantasia sup epl̄as pauli. q̄ duplex ē cena. s. bona ⁊ mala. Cena bona quatruplex ē Quedam corpalis in qua pauperes reficiūtur de qua Luce. 14. c. Cum facis ꝓandū aut cenā voca pauper. Alia est cena spūalis in qua donis dei anime satiant̄. Et de hac dicit apocalypsis. 3. c. in persona dei. Ego sto ad ostiuz ⁊ pulso: siqs mihi aperuerit intrabo ⁊ cenabo cuz illo ⁊ ille mecū. Tertia cena bona est sacramēntalis qua fideles i altari pascūtur. Et de hac dicitur Luce. 14. Homo qdā fecit cenā magnā. Quarta cena bona ē celestis qua bti fruūtur. Et de ista dr̄ apocalypsis. 19. c. Beati qui ad cenam nuptiaꝝ agni vocati sūt. Cena vero mala quatrupler ē. ℣Prima ē voluptatis i qua hoies iebriant̄. Et de ista Judith. 12. c. scribit Holophernes fecit cenam seruis suis ⁊ iebriatus ē. Scōa cena ē crudelitatis in qua iusti opp̄imūtur. Sicut fuit cena herodis. De quo dicit Marci. 6. c. Cum dies oportunus accidisset herodes natalis sui cenā fecit ⁊ in ea Joannē occidit. Tertia ē cena ambitōis in qua supbi extolluntur. Et de hac dicit Mathei. 23. c. Amāt p̄imos accubitus in cenis. Quarta est cena supstitiōis ⁊ erroꝛis sicut ē cena idolatraꝝ de qua ꝓme ad corinthios. x. c. Si quis ifideli um vocat vos ad cenā ⁊ vultis ire oē quod vobis apponitur māducate nihil iterrogātes propter consciam. In qbus verbis concedit apl̄s licentiā comedēdi cū infidelibus bijs qui infidelibus ꝓdesse possūt. Segtur apl̄us loquens corinthijs. Nūqd domos nō habetis ad manducandū ⁊ bibēdū. i. domos nō cōsecratas: in qbus debent exerceri talia conuiua. Aut eccle siā dei cōtēnitis ⁊ cōfunditis cos q̄ non habent Quid dicā vobis. laudo vos. In hoc nō laudo iuo. s. vitupero. Et minus dicēdo plus significat. Sed hodie xp̄iani multograuius erant q̄z corinthi circa sacr̄m istud venerabile. ⁊ hoc triplici rōe.

℣Primo rōe incredulitatis.
Scōo rōne culpabilitatis.
Tertio rōne tepiditatis.

℣Primo aliq errant rōne icredulitatis q̄ non ūt credere realem existentiam corporis xp̄i in sacramento altaris. vellent. n. altitudinez tanti sacrāmēti attingere vi nature ⁊ igenij ꝓpr̄ij. Sed in hoc nihil ē inuestigandū ſm nature regulas cū oia q̄ ℣acuissime ꝓdicantur ō ℔ sacr̄o referenda sint ad oipotentiā dei. De quo Cicero in li. de nā deoꝝ refert. Nulli ē nature subiectus aut obediēs deus. O ēz ergo regit ip̄e naturam. Credere itaq̄z debemus pure ⁊ simpl̄r audiētes doctrinam sanctoꝝ ⁊ eccl̄ie confessiōnē ac ℣ba xp̄i. Quoꝝ snias distincte posi tas videre poteris in quadragesimali de pnia in sermone de ℣itate sacramenti. Scōo errant cū irreuerentia circa sacr̄m alij ⁊ quidē mlti rōne culpabilitatis qui p̄sumūt in mortali cul pa suscipere corpus xp̄i. Tertio errant pleri q̄z rōne tepiditatis: qz absq̄z feruoꝛe deuotiōis cōpunctionis ⁊ meditationis ad altare sanctuz accedūt qui notare debent ea que scripsimus i quadragesimali de penitentia in sermone ō cōmunione.

Oō sacr̄m eucharistie est excellentissimum quod declarat eius nomen: ⁊ qz superat alia: ⁊ qm̄ fuit a xp̄o solenniter institutum.

Cap. .2.

Ecūdum mysteriū declarandū ē de sacrāmēti eucharistie excellentia. Hanc explicat apostolus cū ait. Ego. n. accepi a dño quod ⁊ tradidi vobis ⁊c. qz vz q̄ scripserūt de hoc euangeliste ip̄e accepit a dño reuelante: qz dñs iesus hoc memoriale sacr̄m instituit sub duplici spē in memoriā sue passionis ⁊ mortis. Quanta ℣o sit huius sacrāmēti excellentia colligere possumus p̄incipal̄r ex tribus ℣Primo ex noiatōe.
Scōo ex superatione.
Tertio ex institutione.

℣Primo colligit̄ hui⁹ sacrāmēti excellētia ex noiatione. Nam ſm franciscū de mayronis in suo. 4. di. 8. Quatuor sūt hui⁹ sacrāmēti noia. ℣Primū nomē est eucharistia. vt. I. q. I. c. multi secularū. Et de con. di. 2. c. Quotidie. Extra de pe. ⁊ re. c. Dis. ſm ℣o Dionysiū. li. de angelica ierarchia eucharistia dicit ab eu quod ē bonum ⁊ charis gratia ēſi bōa gratia: qz ibi ē bona gratia nō iherens sed subsistens: vt dicit Landulph⁹ in. 4. di. 8. Scōm nomē ē viaticū vt. 2. q. 2. c. Si qs in ifirmitatē. qz ē viatoꝝ cibus ⁊ solidatio. Tertiū nomē est hostia: vt de con. di. 4. c. Sacr̄m. 7. c. Semel. Et dicit hostia qz passionē xp̄i significat quā patri obtulit. Quartū nomē ē finalis grece scōm Dionysiū

de angelica hierarchia: & latine idem ē q̄ cōmunio q̄ est oium fideliū cōis vnio. dicit ēt sacrm altaris. de con. di. i. c. Sacramēta. Scdo colligitur excellentia sacramēti eucharistie ex supatōe. Supat. n. nobilitatē oium alioꝝ sacramentoꝝ. vnde Hiero. i. q. i. c. Multi. ait. Quid eniz melioꝰ corpore & sanguine dei nostri. Qua si dicat nihil. Et de con. di. 2. c. Nihil. Nihil i sacrificijs maius esse pōt q̄z corpus & sanguis xp̄i nec vlla oblatio ac potior sed hec oēs ꝓcellit Notandū tamē ꝫm Landulphū in. 4. di. i. q̄ vnū sacramētū pōt dici nobilius alio multipliꝛ ¶Primo effectu. Et sic batismus ē ceteris nobilius. di. 24. c. Nec. Scdo. ministri dignitate vt confirmatio de con. di. 5. c. De hijs. Tertio vt re contēta sicut eucharistia di. 25. c. Ecce Quarto significatōe vt matrimoniū. 27. q. 2. c. Societas. Quinto gradus dignitate vt ordo statꝰ necessitate: vt pnia & extrema vnctio. Nobilitas ēt in sacramētis pōt accipi penes statꝰ ecclie: baptismus. n. ē sacramētū intrantiū. di. 22. c. ¶Preter. Cōfirmatio pugnātiuz. Eucharistia ꝓgredientiū. vnde & viaticū dicit. 26. q. 6 c. Qui recedūt. & c. De his. ¶Penitentia ē errantiū & deficientiū. Matrimoniū incontinēcium. Extrema vnctio exeuntiū. 26. q. 7. c. Ab infirmis. Sacramētum ergo eucharistie super excellit reliqua quantū ad rem contentā que est corpus xp̄i vez̄ de con. di. 2. c. Reuera. c. oia

Tertio colligitur excellētia sacramēti eucharistie ex institutōe: q̄ institutū fuit ab ipo redēptore nostro dño iesu xp̄o. In qua instōne cōsiderande sunt tres circūstantie.

¶Prima loci.

Scda dici.

Tertia modi.

¶Prima circūstantia est loci. Instituit nanq̄z xp̄s hoc sacramētū i hirlm vbi fuerūt instituta q̄tuoꝝ sacramēta. ¶Primū pnie quādo xp̄s post resurrectōem apparens discipulis insufflauit & dixit eis. Accipite spūm sanctū. Quoꝝ remiseritis pctā remittūtur eis. Jo. 20. c. Scdm fuit sacramētū baptismi quando Marci vlt. c. dixit. Euntes in mūdum vniuersum: prędicate euangelū oi creature baptizantes in noie patris: & filij: & spūs sancti. Tertiū fuit sacramentū ordinis q̄ dixit apl's Luce. 22. c. Hoc facite i meam cōmemoratōem. Tūc. n. vt dicit Ric. i. 4 ordinauit xp̄s apl̄os sacerdotes.

Quartū fuit sacramētum eucharistie. Scda circūstantia cōsideranda dicit dici. Nam institutū fuit hoc sacramētuz feria. 5. que quatruplici mysterio fuit consecrata. ¶Primo piscū creatione in mari & auū in aere: vt pz genesis. i. c. Ad designādum q̄ duo genera hoium ad sūptōem huius sacramēti sūt apta. s. actiui qui in amaritudine pnie cōmorant sicut pisces in mari: & contēplatiui q̄ designant ꝑ aues. Scdo dies ista fuit consecrata mysterio dñice oblatōis nam btā Ygo feria. 5. obtulit filiū suū in tēpluz vbi dat intelligi q̄ suscipientes. S. eucharistie pleni debēt esse humilitate sicut fuit btā Ygo. Tertio dies ista fuit consecrata mysterio dñice ascensionis. Ex quo dat intelligi q̄ volētes cōmunicare debēt habere mentē eleuatā ad celos

Tertia circūstantia considerāda dicit modi. Exp̄mitur. n. ꝑmus modus in canone bti ¶Petri: vbi dicitur Eleuatis in celum oculis. vnde sumit documētum q̄ illi q̄ sumūt hoc sacramentuz debēt habere oculos mētis eleuatos ad deum & nō ad iferiora depssos: teste ꝓpheta q̄ ait Oculi mei semp ad dñm. Secūdus modus fuit grārum actio. Et de hoc dicit apl's. Accepit panē & grās agens. Vnde trahit argumētū q̄ illud sacramentū sumētes debēt eē deo grati. & precipue de tam mirabili beneficio. Tertiꝰ modus fuit benedictio q̄ benedixit & nos ēt debemus deū benedicere. Quartus modus fuit diuisio q̄ fregit: insinuās q̄ sumētes xp̄i corpus debēt ꝑmis q̄ possūt elemosynas dare iuxta illud Esaie. Frange esurienti panē tuuz

Qual'r monet Apostol' fideles vt cū deuotione suscipiāt sacramētū eucharistie ostendēs punitōem illoꝝ qui contrariū fecerūt. Ca. 3.

Tertiū mysterium declarandū est de sacramēti eucharistie frequentia. Ff reēntandū q̄ppe ē hoc sacramentū in memoriam passionis xp̄i. vnde apl's refert Yba xp̄i qui dixit. Hic calix nouū testamētū ē in meo sāguine. Que Yba sic exponit Nicolaus de lira Hic calix. i. contentū in hoc calice nouū testamentū est: vetus. n. testū ꝑmittebat bona tpalia. Nouū aūt ꝑmittit bona spūalia: vt dicitur i c. Cum marthe. Extra de cele. mis. Et gl. i. c. Translato sacerdotio. Extra de con stōnibus. Et vt dicit i. d. c. Cum marthe. Nō soluz scriptura sed ēt ꝓmissio dicit testū. Vetus aūt testamētū fuit cōfirmatū ꝑ aspsionē sanguis victime bztalis: vt habet Exodi. 24. Nouum Yo testamētum sanguinis xp̄i effusione: vt dī ad hebreos. 9. c. Subdidit xp̄s: hoc facite quotiēscūqz bibitis in meā cōmemoratōez. Quotiēscun-

tuq̃z. n. manducabitis panem hunc ⁊ calicē bibetis mortē dñi annūciabitis donec veniat. s. ad iudiciū. Per quod datur itelligi q̄ celebratio huius sacramēti nō deficiet in ecclesia vsque ad finē mūdi. Sed Apl's ostendit periculum indigne sumentiū cū seqtur. Itaq̃z qcūq̃z mādu cauerit panē. i. corpus xp̄i sub spē panis vel biberit calicē dñi idigne reus erit corporis ⁊ sanguinis dñi. Vbi glo. punietur ac si xp̄m occiderit. Quod non est itelligendū s̄m equalitatem sed s̄m quandam similitudinē. Et iō seqtur textus. Probet aūt seip̄m homo. s. ꝓpriam conscientiam diligenter examinādo ⁊ emūdando. Et sic de pane illo edat ⁊ de calice bibat. Et fit mētio hic de duplici spē: q̄z in p̄mitiua eccl'ia sic dabatur fidelibus. Sed ꝓpter piculum effusionis sanguinis mō datur tm̄ sub spē panis. sacerdos tñ celebrans dz accipe sub vtraq̃z spē. Qui. n. māducat ⁊ bibit idigne iudiciū sibi māducat ⁊ bibit. i. ad suam damnatōem sumit. nō diiudicans corpus domini: idest nō discernēs ab alijs cibis sumens eodem mō sicut alios cibos. Sed contra hoc arguit: q̄z christus dixit Jo. Qui manducat me ipe viuit ꝓpter me. Rñdendum q̄ hoc intelligitur de manducante digne. Seqtur Apostolus loquens corithijs. Ideo iter vos multi ifirmi ⁊ imbecilles ⁊ dormiūt multi. Pro quoꝝ Vborum declaratōe dicit Nicolaus de lira: q̄ lz deus mlta reseruet puniēda vltimo iudicio tamē in pr̄ senti aliqua punit maxime circa pr̄ncipiū legislationis: vt ex terrore alij iducant̄ ad obseruantiam legis. Sicut exodi. 32. c. dicitur. Quod post legislatōem imediate multa milia hominum occisa fuerunt in vituli conflatilis adoratione. Et similiter in primitiua ecclesia. Post lationem legis noue per christum ananias ⁊ saphira puniti fuerunt subitanea morte pro peccato furti ⁊ mendacij: vt ex terrore: alij a similibus cauerent. Actuum. 5. c. Similiter in primitiua ecclesia multi puniti fuerūt, ꝓpter indignam susceptōem sacramenti. vnde Apostol⁹ dicit. Ideo idest, ꝓpter idignam eucharistie sumptionem. Inter vos multi ifirmi. i. puniti diuinitus ifirmitate corporali. Et ibecilles longa valitudine laborantes. Et dormiunt multi somno mortis corpalis a deo subito interfecti. Qd̄ si nosmet ipsos diiudicaremus cōscientias. s. nostras bñ purgādo non vtiq̃z iudicaremur. i. puniremur a dño p talem modū. Notandū q̄ apostol⁹ in hoc iungit se alijs nō q̄z esset culpabilis s̄z ostēdens se iunctū esse cum eis charitate. Dum iudicamur aūt a dño idest punimur dicto mō corripimur q̄z talis pena ad correptōem inducitur vt non cum hoc mūdo idest cū hoibus mūdane viuentibus dānemur. Dicta sunt oia hec vt p̄parent se fideles ad sacrā cōionem: ob quam digni efficiant̄ gratia xp̄i q̄ ē benedict⁹ in secula seculorum. Amen.

Eadem die. s. in cena domini. De sacramēto confirmationis.

Sermo quadragesimusseptimus.

q Vi lotus est nō indiget nisi vt pedes lauet ⁊ ē mūdus totus: Vba sunt redēptoris nostri Jo. 13. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Post susceptum sacr̄m baptismi op⁹ est, ꝓficere de Vtute in Vtutē. Vnde Hiero. i p̄ma ad palmachiū ⁊ oceanū ait. Ibūt de Vtute in Vtutē de bonis scriptū ē xp̄ianis. Nescio qualr̄ placeāt pentib⁹ infantes illi qui sūt ānoꝝ. 5. vel. x. si in ea qua nati sūt modicitate pdurēt. Propterea dñs ihs xp̄s istituit alia sacramenta qbus humane indigentie posset subueniri. Inter que ē sacramentū cōfirmatōis: qd̄ dicit̄ chrisina rōne materie: cōfirmatio rōe effect⁹: ⁊ man⁹ impositio ex mōdandi. Qr̄ Vo a plerisq̃z hoc sacr̄m ꝯtēnit̄ iō i p̄nti s̄mōe d̄ ipso dicturi erim⁹: qm̄ illd̄ reuerēter suscipiētes ꝯfirmāt̄ ⁊ roborāt̄ vt xp̄z publice cōfiteri nō erubescāt. Videam⁹ itaq̃z de illo tria mysteria p̄ncipalia.

Primū dr̄ instōnis. Scd̄m obligationis. Tertiū regulationis.

Qd̄ sacr̄m ꝯfirmatōis fuit imediate a xp̄o istitutū. In q̄ dat̄ robur ad ꝯfitēdū publice xp̄z qd̄ eccl'a pfic̄ ex d̄termiata mā ⁊ forma. Ca. 1.

p Rimū mysteriū vidēdū de sacramēto cōfirmatōis dicit̄ instōnis. Et i hoc declaranda sūt tria.

Primū a quo istud sacramentū fuit istitutum. Scd̄m quare fuit institutum. Tertiū qualiter consumatur

Primū quod ē declarādū a quo sacr̄m ꝯfirmatōis fuit istitutū. Et ad hoc itelligendū dicit Ric. i. 4. di. 2. Qd̄ aliq dixerūt q̄dā sacr̄a fuisse a xp̄o imediate istituta. Quedā mediātibus apl'is sicut cōfirmatio ⁊ extrema vnctio. Alij dicūt a xp̄o immediate oia istituta fuisse q̄z cū ex sua istōne hēant Vtutē ꝯuēiēs fuit ea istitui ab illo solo imediate a quo hñt scificandi Vtutem

que eis dare nō potuit ab aliquo homine puro. Tho. vero dicit: q̄ christus omnia sacramenta instituit sed quedaz magis necessaria ⁊ explicite quedā alia figuratiue ⁊ implicite promulgationez ⁊ expressionez maiorez relinquens apostolis. Petrus etiā de palude idez dicit: asserens q̄ omnia sacramenta a xp̄o immediate fuerunt instituta lz nō promulgata nisi q̄ erant necessitatis vt baptismus: de quo dixit Joānis. 3. Nisi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ spiritu sancto nō potest introire in regnuz dei. Et penitētia cum dixit Mathei. 3. Penitentiā agite: vel cū dixit leprosis. Ite ostendite vos sacerdotib⁹. Et eucharistia cū dixit Joānis. 6. c. Nisi māducaueritis carnē filij hominis ⁊c. Instituit christus extremā vnctionē cū misit apostolos p̄dicare ⁊ oleo vngere infirmos. Cōfirmationē qn̄ bene dicebat pueros eis manus imponens. Ordines in cena vltima. Matrimoniuz qn̄ nuptias miraculo vini cōsecrauit. Sed cōfessionē ⁊ extremaz vnctionez ꝓmulgauit expresse p̄ Jaco. 5. c. Cetera per doctrinā apostoloꝝ. Sacramētuz ergo cōfirmationis a christo fuit instrutū ſz Petruz de palude lz nō sit scriptū: quoniam vt etiaz in precedentib⁹ diximus videlicet in ſmone de superbia hereticorū. Multa taz de Vbis q̄z de factis dominicis inuenim⁹ in euāgelistis omissa que apostoli vel suppleuisse Vbo vel facto expressisse legunt: vt dicit extra de celebratione missarū. c. Cuz marthe. Apostoli autem chrismati fuerunt die pentecostes sine chrismate. vt. n. dicit Magister sententiaꝝ in. 4. De⁹ nō alligauit potentiā suā sacramentis: quin ⁊ p̄ modos alios sibi placitos posset cōferre gratiā Qd ergo alijs cōfert gratiā ſm legez cōmunez per sacramentū cōfirmationis hoc apostolis cōtulit sine eo plenitudo spiritus sancti fecit tamē apparere sup̄ eos aliqd correspondens materie chrismatis. s. linguas igneas. Apostoli etiam chrismabāt per impositionē manuū ⁊ descēdebat visibiliter spiritus sanctus: vt scribit Act. 8. cap. Secundū qd est declarandū quare sacramentuz cōfirmationis fuit institutuz. Et dicūt doctores in. 4. di. 7. q̄ fuit institutū ad hoc vt per gratiā operantē roboret ⁊ fortificet anima ad confitendū cū fiducia fidez christi. Notāduz tamē q̄ post qs tripliciter roborari seu confirmari.

Primo p̄ iuriū firmationē.
Secūdo per armoꝝ additionē.
Tertio per membroꝝ vigorationem.

Primo roborat ⁊ cōfirmat quis p̄ iurium firmationē. Cū. n. qs eligit ad aliq̄z dignitatez acquirit ei ius ad rez illā: sed cū a superiore cōfirmatur firmat sibi magis illud ius vt nō ita de facili possit sibi auferri. Sicut dicit de Salomone rege q̄ eo cōfirmato in regno regnuz ei adhesit fortius. Sic ad ꝓpositū per baptismū assumitur quis spiritualiter ad dignitatē regiaz ⁊ acquirit ei ius ad omnia sacramēta vt admittatur ad ea: sed p̄ cōfirmationis sacramentū magis firmatur sibi illud ius. Secūdo cōfirmatur quis p̄ armorū appositionē. Quāuis enim qs sit fortis corpore si cū hoc addant sibi arma sicut fit militi cū accedit ad bellū: inde cōfirmat ⁊ magis roborat. Per baptismū autez recipit quis gratiā vigorantē eū ad bene agendū. Sz per chrismationē recipit maius robur spirituale ad pugnandū pro fide vt nō terret nec erubescat publice fidez christi confiteri. vñ Petr⁹ apostolus q ad vocē vnius ancille ita timuit q̄ christuz negauit. Et ipse cuz alijs apostolis q̄z uis gratiaz haberent ⁊ essent baptizati: vt dicit Aug. tamē stabant clausi in domo ꝓpter metuz iudeoꝝ. Sed postq̄z fuerunt cōfirmati i die pentecostes ita fuerūt roborati q̄ exeuntes domuz ceperunt publice p̄dicare magnalia dei et sine aliquo timore fidē christi. Et quātūcunq̄z fierent eis mine ⁊ flagellarent nō dimittebant quin publice p̄dicarent. Vnde xp̄s dixerat eis Luce vlti. c. Sedete in ciuitate quousq̄z induamini virtute ex alto. i. armis fortitudinis. Armantur ergo illi q chrismant signo crucis p̄ episcopū in fronte ⁊ inungunt sicut ⁊ pugiles antiquitus inungebant ad hoc vt tanq̄z fortes milites christi facti nō timeant nec erubescant publice christū fateri. In huius figurā Dauid vnctus a samuele p̄lians cū golia terribili gigante preualuit cōtra eū ⁊ in funda ⁊ lapide occidit. primi regū. 16. c. Hinc Melchiades papa de cōse. di. 5. c. Spiritus sanctus. ait. Quia i mūdo tota etate victuris inter visibiles hostes et pericula nobis gradiendū est. In baptismo regeneramur ad vitaz. Post baptismū cōfirmamur ad pugnaz. In baptismo abluimur: post baptismum roboramur. Et q̄z uis continuo trāsiturus sufficiat regenerationis baptisma: victuris tamē sunt necessaria cōfirmationis isignia Regeneratio saluat mox i pace beati seculi recipiendos. Cōfirmatio armat ⁊ instruit ad agones mundi. Tertio ꝯfirmat qs ⁊ roborat p̄ mēbroꝝ fortificationē. Cū puer nascitur viui

vtiq̄z sed

vtiq; sed multū est debilis nec ad opera aptus adultorū. Ex sensibilib⁹ autē ꝛ corporalib⁹ deuenire possum⁹ in noticiā spiritualiū p similitudines eor. Nascit enim homo in esse spirituali p baptismū ꝛ viuit vtiq; vite gratie sed adhuc ē quasi debilis in vita spirituali. Vñ apls petr⁹ in prima sua canonica. c. 2. baptizatis ait. Quasi modo geniti infantes lac cōcupiscite vt in salutez crescatis. Sed p cōfirmationē vel chrisma tionē cōfirmat homo quasi peruenies p hoc ad etatem robustā: vt possit bellare ꝛ fortia agere.

Tertiū qō est declarandū qualiter hoc sacramentū cōsumat. i. q̄ sit materia eius ꝛ q̄ forma. Et quātū ad materiā dicit Ricardus q⁹ materia huius sacramenti determinata est crisma cōsecratū ab epō: qō cōponit ex oleo oliuar qō designat nitorē cōscientie ꝛ balsamo qō designat odorē bone fame: vt p3 extra de sacra vnctione c. Vno. Nec obstat q2 christ⁹ nō fuit vsus ista materia: q2 credendū est q⁹ ipse hanc materiam determinauit inspiratione vel p̄cepto. vñ Damascenus lib. 4. c. 4. ait. Multos ritus seruat nūc ecclesia q lz in scriptura nō inueniant exp̄s se instituti: tñ p sanctos spiritus sanctus istituit ꝛ reuelauit. Dicit tñ Landulph⁹ q⁹ crisma cōsecratū ab epō est materia remota. S. cōfirmationis: sed vnctio est materia ꝓpinqua. Forma vero huius sacramenti est. Configno te signo crucis ꝛ cōfirmo te chrismate salutis. In nomine patris: ꝛ filij: ꝛ spiritus sancti Amē. Hanc formā vt inquit Petrus de palude nō habemus ab euāgelistis sed a traditione romane ecclesie q̄ eā accepit ab apostolis q eā a xp̄o acceperunt. Et si apostoli nō fuerunt vsi hac forma dispensatiue factū est sicut tunc forma baptismi Magis ñ vsi credunt lz nō legat q2 occultabāt formas sacramentorū, ꝓpter irrisiones gentiliū ꝛ q2 in signo crucis omnia sacramēta pficiūtur de cōse. di. 5. c. Mungd.

Q̄ō omnes fideles obligant suscipere cōfirmationē ab epīs ex p̄cepto ecclesie ꝓ loco ꝛ tpe

Capitulum. .2.

Secundū mysteriū videndū de sacramēto confirmationis dicit obligatio. Vbi queriť. An fideles obligentur ad istud S. de necessitate. Et ad hoc rñdet Ricar. i. 4. ꝛ Petrus de palude. Q̄ō hoc sacramentū nō est simpliciter necessariū nec ex institutione p3opter effectū eius q est robur spirituale q2 de facto ꝛ meritorie pōt homo cōfiteri fidē tpe pſecutionis p fortitudinē ꝛ charitatē q̄ dat in baptismo cū minima charitas sufficiat ad resistendū cuiq; tentationi. Itē nō est necessariū ex institutione xp̄i q2 xp̄s nō promulgauit hoc sub cōminatione dānationis: vt baptismū ꝛ penitentiaz Nec p̄cepit illud sicut eucharistiā; ꝓpter quod ista tria dicunt necessitatis. Sed videť hoc esse necessariū ex ordinatione ecclesie: que statuit vt omnis fidelis semel in vita confirmeť si pōt: vt patet de cō. di. 5. c. Omnes fideles. Vbi dicit q⁹ omnes p impositionē manus episcopor⁹ recipere debent spiritū sanctū post baptismū vt pleni christiani inueniant. Et de cōse. di. 5. c. Spiritus sanctus. dicit. Victuris necessaria sunt cōfirmationis auxilia. Et in. c. Vt ieiuni. dr. nūq; erit christianus. s. plenarie q nō fuerit episcopali cōfirmatione chrismatis. E. Rabanus de ꝓse. di. 5. ait. Mouissime a summo sacerdote. i. episcopo p manus impositionē paraclitus dat baptizato vt roboreť p spiritū sanctū. Et Hugo lib. 2. de sacramentis. Timendū est hijs qui p negligentiā omittunt epī p̄sentiā ꝛ nō suscipiunt manus impositionē ne forte ꝓpterea dānentur. Quāuis ergo paruulus post babtismū moziens vadat ad gloriā etiā nō chrismat⁹: tñ nō habet illā plenitudinē seu augmētū gre. vñ nec glorie ficut cōfirmatus. Et adultus q cōtēneret hoc sacramētū suscipere saluari nō posset.

Sed hoc loco queriť vtrū soli epī possint cōfirmari. Et q⁹ fic ꝓbat. Nā scribit extra de sacra vnctione. c. Vnico. Cū ceteras vnctiones simpler sacerdos vel presbyter valeat exhibere hanc nō nisi summ⁹ sacerdos. i. epūs dz cōferre Itē de cōse. di. 4. presbyteri baptizatos infantes signare in frontib⁹ sacro chrismate nō presumant. Et idē habeť de cōsecratione di. 5. c. manus. ꝛ c. De hijs. Et. 68. di. c. Quāuis. Sz cōtra arguūt alij: q2 vt recitat Magister sniar in. 4. ꝛ habeť. 95. di. c. Peruenit. Greg. scripsit ianuario epō i grecia q⁹ sacerdotes possent inungere in fronte crismate ficut antea faciebāt Prohibuerat enim eos confirmare. Sz q2 populus fuit de hoc scandalizatus cōcessit q⁹ possent confirmare ficut ante. Respondet Landulph⁹ in suo. 4. q⁹ circa hoc varie diuersi dicunt. Alij enim tenent q⁹ Greg. cōcessit vngere in fronte oleo ꝛ nō chrismate ad scādalū: scādalū populi. Sed cōtra hoc obijcit glo. q2 tunc illū populū decepisset ꝛ ita vno sacramēto defraudasset q̄ nō est p3esumendū de sancto Greg. Quidaz vero tenent q⁹ Gregorius fecit illos sacerdotes qui erant sub ianuario epō quo ad actū cō-

firmandi eos: ita q̄ quilibet eoꝝ in ordine ea/ rum sibi in hac potestate collata cōfirmabat. Ri car. vero dicit q̄ hꝫ soli episcopi cōfirmare pos/ sint ex ordinaria potestate tamē simpler sacer/ dos cōfirmare posset ex cōmissione pape. Vñ glo. in. c. Quādo. extra de cōsuetudine ait. pa pa pōt delegare auctoritatez chrismādi simplici sacerdoti ꝛ nō laico. Episcopi vero licet ipsi pos/ sint crismare nō possunt tamē alijs inferioꝛib⁹ demandare q̄ ex officio hoc facere nō pñt. Sed alij episcopi vel archiepiscopi possunt hoc facere in dioceſi alterius episcopi de licentia ipsi⁹ epi. Episcopi enim ea q̄ sunt iurisdictionis vt iudi care excōicare ꝛ similia cōmittere possunt etiaz alijs nō habentib⁹ iurisditionē. Ea vero q̄ sunt ordinis ꝛ episcopalis auctoritatis non possunt demandare aut delegare alijs qui sunt inferio/ ris gradus. Et de cōsecratione ecclesie vel alta ris. c. Aqua. dixit textus. Licet episcopus cō/ mittere valeat que iurisditionis existunt q̄ ordi nis tamē episcopalis sunt nō possunt inferio/ ris gradus clericis demandare. Vbi glo. iuris ditionis: puta iudicare cognoscere de causis be neficia cōferre ꝛ omnia alia q̄ assecutus est epi/ scopus in cōsecratiōe: hec omnia cōmittere pōt ꝛ delegare vnicuiqz maiozi vel minozi. Sed ea q̄ sunt ordinis. s. clericos ordinare: Vgines cō/ secrare crisma conficere ꝛ similia nō pōt. Ergo vt redeamus ad nostra obligant fideles ad sa/ cramentū cōfirmationis qō episcopi conferunt Et vt fideles ecclesia alliciat ad deuotionē tanti sacramenti statuit inter cetera q̄ hꝫ quādoqz ciui tas sit suppposita excōicationi ꝛ interdicto: potest episcop⁹ cōuocare populū cū sibi videbit expe/ dire apud aliaz ecclesiā ꝛ p̄dicare isup ꝛ crisma re: vt pz extra de sniā excōicationis. ca. Ruſo.

De regulis que obseruari debent circa sacra mentū cōfirmationis. Cap. .3.

Ertiuz mysteriū videndū de sacramen to cōfirmationis dicit regulatiōis. In quo notāde sunt aliq̄ regule circa vsum eius. Prima regula fm doctoꝛes in. 4. q̄ hoc sacramentuz debet dari omnib⁹ fidelib⁹ ba ptizatis nō autē nō baptizatis ꝛ mulierib⁹ sicut ꝛ viris: quia etiam mulieres pro xpo dimicare runt. Vñ Crisosto. in homelia sup Mathеuz ait. In mundanis agonib⁹ etatis ꝛ forme ge/ neriſqz dignitas requirit: ꝛ ideo seruis ac mu/ lieribus: senibus ac pueris ad eos aditus dene gatur. In celestib⁹ aūt omni psone ꝛ etati ꝛ se/ xui indiscreta facultate stadiū patet. Et in home lia de militia spirituali dicit. Apud deū femine⁹ etiā militat sexus. Multe nāqz femine animo virili spirituales militiā gesserunt quedā enim interioris hominis virtute viros equauerūt in agonib⁹ martyrij: quedā etiā fortiores viris ex titerunt. Secunda regula q̄ paruuli etiā pos/ sunt cōfirmari qz si nō tunc tamen postea habe bunt fortē pfiteri xpm ꝛ minus habēt de fictio ne. Tamē qz hoc sacramentū iterari nō dz ꝛ nō sic p̄sumit de conuersato inter xpianos q̄ sit chrismatus sicut q̄ sit baptizatus. Ideo nō ex/ pedit q̄ paruuli cōfirmentᵉ ante septēniū vt pos sint melius recordari postea cōfirmati: qb⁹ etiaz ꝓpter hoc solet dari alapa. Saluantᵉ tamē puu li baptizati etiā sine ꝓfirmatione. Tertia re/ gula q̄ ille q̄ chrismaᵗ debet teneri ab aliquo hꝫ Tho. 3. par. q. 72. Nec tamen ista tentio est de necessitate sacramenti qz ꝛ sine ipsa daref: sed ē ex p̄cepto ecclesie si adsit facultas. Congruit autē tento huic sacramento qz cōfirmandus vt debilis cōfirmari petit ꝛ ideo ab alio vt a bacu/ lo sustentaᵗ quasi infirmus ꝛ mulier etiā tenere pōt. Quarta regula q̄ nō cōfirmatus nō de bet tenere cōfirmandū. Arg. de cōse. di. 4. ca. In baptizante. Itē nec vir vxorē nec vxor vir. Alioquin iure petendi debitū carebunt si scien ter facerent: secus si ignoranter. 30. q. 1. ca. De hijs. Itē cōsanguinei vel affines nō debent se mutuo tenere qz sufficit vinculū carnale vel na/ turale. Quinta regula q̄ in cōfirmatione cō trahitur cognatio spiritualis non solū impediens matrimoniuz contrahendū sed etiā dirimēs cō tractuz. Et hec cognatio cōtrahitur inter cōfir/ matuz ꝛ eū vel eos q̄ tenent ad cōfirmationem. Inter ipsum cōfirmatū ꝛ filios naturales ꝛ in/ ter alios de qbus dixim⁹ in sermone de luxuria incestuosoꝝ. Sexta regula q̄ adulti monēdi sunt p̄mittere confessionez ante cōfirmationez vt de cōse. di. 5. c. Vt ieiuni. Et hoc in omni susceptione sacramenti post baptismū obseruā/ duz est ab eo q̄ post baptismū peccauit mortaliᵗ

Sexta regula q̄ sacramentū cōfirmationis ieiunis ꝛ a ieiunis dari debet vt pz de cō. dist. 5. c. Vt ieiuni. Et. c. sequēti. qō ꝛ de omni sa/ cramento intelligendū est. Vñ sine cā post p̄ā duz ministrari nō debet: puta si eps non pōt mane cōmode chrismare. Septima regula q̄ in omni loco dū tamē decenti ꝛ honesto pōt eps cōfirmare sine peccato nō solum in ecclesia sed extra: hꝫ crisma soluz in ecclesia cōficī debeat ꝛ hoc intellige in dioceſi sua subditos suos nisi

ex cōmissione

ex cōmissione vel licentia cōfirmaret alios. Et nota q̄ si episcopus confirmaret nō subditos absq; sui superioris episcopi licentia vere p̄staret sacramentuz lz peccaret. Et nō efficeret irregularis neq; suspensus. Octaua regula q̄ vnctio chrismatis facienda est in fronte. Extra de sacra vnctione. ca. Vno. q2 vt magis audacter ⁊ sine rubore homo confiteat christum dat confirmatio: ⁊ ideo potius in fronte fieri debet vbi magis apparent huiusmodi passiones. Cōfirmat ista Tho. in. 3. parte asserens q̄ ista cōsignatio fit in fronte ꝓpter duo. Primo qdem quia chrismatus insignit signo crucis sicut miles signo ducis: quod quidē debet esse euidēs ⁊ manifestuz. Inter omnia autē loca corporis humani maxime manifestus est frons qui quasi nunq̄ obtegitur. Et ideo linitur chrismatus chrismate in fronte vt in manifesto demonstret se esse christianuz sicut ⁊ apostoli post receptum spiritū sanctuz se manifestauerunt q prius i cenaculo latebant. Secundo q2 aliquis impedit a libera cōfessione christi ꝓpter duo. s. ꝓpter timorez ⁊ ꝓpter verecundiā: vtriusq; autē horū signū maxime manifestat in fronte ꝓpter ꝓpinquitatez imaginationis. Et ꝓpter hoc spiritus a corde directe ad frontez ascendunt. Vñ verecundati erubescunt timentes autē pallescūt: vt dicit in quarto ethicoꝝ. Et ideo in fronte signatur chrismate vt neq; propter timorez neq; propter erubescentiā nomen christi cōfiteri pretermittat. Nona regula q̄ dz frons ligari quousq; chrisma desiccet. Nō oportet autez q̄ pānus septez dieb⁹ ligato capite portet sed q̄ septē diebus caput a lotione seruet: ⁊ hoc ꝓpter reuerentiā chrismatis ⁊ ꝓpter septem dona spiritus sancti. Sit ergo christiani diligētes vt cōfirmationis sacramentuz cū deuotione ac reuerentia suscipiant: vt sic fortificati iesum xp̄m dñz ⁊ saluatorez seculi confiteant: cui fit laus ⁊ gloria ꝑ infinita secula seculoꝝ. Amē.

Feria sexta magna de flebili morte saluatoris nostri iesu christi.

Sermo. .48.

Inclinato capite tradidit spūz Scribunt hec vba Joh. 19. c. ⁊ i euāgelio hodierno. Si omniuz nostruz oculi fierent fontes aque viue vt lachrime ꝓfluentes ex illis sup excederent abūndantiā fluminū stagnoꝝ lacuū ⁊ maris oceani nō sufficerent ad satisfaciendum pietati quā debemus pijssimo redemptori nostro dño iesu christo. Nihil eniz excogitari pōt aut enarrari flebilius ⁊ cōmiseratione dignius q̄z eius acerba passio ⁊ mors crudelis ab eo ꝓ nobis vermiculis tolerata. Sz pleriq; asserunt nō cōuenire grauitati virorū sapientū vt se ad lamenta inclinent ⁊ lachrymas. Quos nos facile cōuincim⁹ exēplo eoꝝ qui ꝓpter planctū suoruz caroruz de benignitate laudant. Sicut Joseph q fleuit ⁊ deosculatus est faciē patris sui defuncti vt dicit Gen. 50. ca. Et Dauid q plāxit super saul ⁊ ionatha interfectos in p̄lio: vt scribitur secūdi Reg. 1. c. Et sup tumulū abner interfectus a ioab ⁊ abisai: vt habet secundi regū 3. c. ac pro amon filio quē interfecit absalon: vt patet secūdi reg. 13. c. ⁊ deniq; nunciata morte absalon flebat dicēs Absalon fili mi: fili mi absalon: ⁊ versa fuit victoria illius viri in luctū omni populo vt patet secūdi Reg. 18. c. De alexādro insup qui magnus cognominat⁹ est refert Quintus curtius q̄ audita morte vxoris darij fudit lachrymas. Sic ⁊ alij plurimi quos omittere libet. Cur igit nō debeat vnusq;sq; faciē lachrymis madefacere cū narratur mors illi⁹ qui fuit a patribus desideratus: a prophetis prenūciatus: a decem sibillis vaticinatus: ab angelo annunciatus: a virgine matre conceptus: ab helisabeth benedictus: a multitudine angelorum laudatus: a pastoribus inuentus: a stella monstratus: a magis adoraus: a Symeone iusto ⁊ sene in brachijs susceptus. Ipse vtiq; dei est ⁊ virginis filius. Ipse de spiritu sancto conceptus. Ipse omni gratia et veritate repletus. Ipse qui peccatuz nō fecit nec dolus inuentus est in ore eius. Ipse speciosus forma pre filijs hominū: in quez desiderant angeli prospicere. Ipse deniq; qui dilexit ⁊ lauit nos a peccatis sanguine suo. Currite igitur gentes vndiq; et venite hodie ad locuz caluarie ⁊ dum in cruce post dira tormenta mortuuz inspicitis auctorez vite flebilibus vocibus aera complete. Plangite ⁊ vlulate super iesu in cruce pro nobis extincto. Plangite o virgines virginez de virgine natuz. Plangite o nupte ⁊ coniugati matrimonij precipuuz cultorez: qui vt illud extolleret aquam in vinum conuertit in nup ijs. Plangite. O vidue iesum qui viduas honorauit: et adolescentem filium qui mortuus erat suscitatum restituit vidue Matri. Plangite

viri docti summũ doctorẽ lumẽ mũdi qui semp̃ docuit veritatez. Plangite turbe ⁊ populi oẽs christũ q̃ turbas bis miraculo panũ refocillauit Plangite o matres filiũ Vginis innocentem decorũ affabilẽ trigintatres annos habentẽ etatis quẽ iudei pessimi hodie crucifixerunt: hodie vulnerauerunt: hodie illuserunt: hodie deniq̃z occiderũt. Sz cũ ad hoc nõ sufficiat imbecillitas nostra mente ad deũ est recurrendũ orandũq̃z: vt gratiã largiat̃ q̃z mediãte recordari tante rei cũ cordis teneritudine valeam⁹. Quare ⁊ vos astantes genuflexi in silentio dicite pater noster Ego Vo voce publica referã orationẽ quã facit ecclesia. Respice q̃sumus dñe sup̃ hãc familiaz tuã pro qua dñs noster iesus christus nõ dubitauit manib⁹ tradi nocentiũ ⁊ crucis subire tormentũ. Amẽ. Implorato iã ex superis p̃sidio: omnes ingenij vires excitabim⁹ ad cõtemplãdaz mortẽ vnigeniti filij dei: quã tulit vt nos viuificaret ac reconciliaret eterno patri. De ipsa itaq̃z morte iesu christi locuturi tria mysteria p̃ponimus cõtemplanda.

Primũ dicit̃ veritatis.
Secundũ penalitatis.
Tertiũ pietatis.

Qd̃ modus liberãdi genus humanũ p̃ passionez christi fuit conueniens. Et q̃ xp̃s occisus fuit a iudeis ac vere mortuus. Cap. .I.

Primũ mysteriũ cõtemplãdũ de morte christi dicit̃ Vitatis. In quo tria dubia pijssima declaremus.

Primũ vtrũ fuit cõueniens modus liberationis humane per passionẽ ⁊ mortẽ christi.
Secũdũ vtrũ xp̃s fuit ab alio occisus.
Tertiũ vtrũ xp̃s fuit vere mortuus.

Pro primi dubij declaratione audienda est sententia Augustini q̃ lib. 14. de trinitate ait. Sanande nostre miserie nullus alius modus cõuenientior fuit q̃z p̃ passionẽ christi. Ratio ẽ s̃m Tho. tertia p̃te. q. 46. q̃z tãto aliq̃s modus cõuenientior est ad assequendũ finez quãto per ipsum plura cõcurrunt expediẽtia fini. Per h̃ autẽ q̃ homo p̃ christi passionẽ est liberat⁹ multa occurrunt ad salutẽ hominis p̃tinẽtia p̃ter liberationẽ a peccato que sunt p̃ecipue tria.

Primũ est cognitio diuine charitatis.
Secundũ exemplũ virtuositatis.
Tertiũ cõseruatio puritatis.

Primũ est cognitio diuine charitatis. Per hoc eniz hõ cognoscit quantũ a deo diligat̃. Jõ Joãnis. 3. c. Christus dixit. Sic de⁹ dilexit mũdũ vt filiũ suũ vnigenitũ daret. Et Ecclesia dic̃ illud verbuz Grego. O inextimabilis dilectio charitatis vt seruũ redimeres filiũ tradidisti. Et Hiero. in epistola ad damasum papaz inquit. Que maior põt esse clementia q̃z vt dei filius filius hominis putaret̃ decem mensiuz fastidia sustineret partus: expectaret aduentũ: p̃ singulas adolesceret etates: ⁊ post cõtumelias vocuz alapas ⁊ flagella crucisq̃z p̃ nobis fieret maledictum vt nos a maledicto legis absolueret. Et Paul⁹ ad Roma. 8. ca. ait. Proprio filio suo nõ pepercit deus sed p̃ nobis omnib⁹ tradidit illũ. Si aũt aliq̃s obiceret q̃z magna iniquitas est innocentẽ passioni ⁊ morti tradere. Sz sicut dicit̃ Deut. 32. Deus fidelis est ⁊ absq̃z vlla iniquitate. Ergo filiũ innocentẽ nõ debuit tradere passioni ⁊ morti. Rñdet Tho. 3. p̃te. q. 47. q̃ de⁹ pater tradidit christũ passioni. Vno q̃dẽ modo s̃m q̃ sua eterna voluntate p̃eordinauit passionẽ christi ad humani generis liberationẽ s̃m illud qd̃ dicit̃ Esaie. 53. c. Dñs posuit i eo iniquitatẽ omniũ nostrũ. Secũdo inq̃ztũ inspirauit ei voluntatẽ patiendi p̃ nobis infundẽdo ei charitatẽ. Tertio nõ p̃tegendo eũ a passione sed exponẽdo p̃sequentib⁹. vñ vt dicit̃ Mah. 27. clamauit in cruce. Deus me⁹ cur me dereliquisti: q̃z. s. s̃m Aug. potestati p̃sequentiũ eum exposuit ⁊ subtraxit p̃tectionẽ nõ tñ soluit vnionez. Quod p̃dixerat Dauid in p̃s. illo. 20. loquens in p̃sona christi. De⁹ de⁹ me⁹ quare me dereliquisti ⁊c. cui⁹ expositionẽ scripsim⁹ i sermone de passione i alio quadragesimali. Et q̃ de christo Dauid loquebat̃ ostendit Lactãtius lib. 4. ex hoc q̃z in illo p̃s. dicit̃. Foderũt man⁹ meas ⁊ pedes meos. Vbi sic ipse sequit̃. Que vtiq̃z p̃pheta nõ de se locutus est fuit eniz rex ⁊ nunq̃z illa p̃pessus est. Spiritus dei p̃ illuz loquebat̃ q̃ fuerat illa passurus post annos mille ⁊ q̃nquaginta. Tot. n. colligunt̃ anni a Dauid vsq̃z ad crucẽ christi. Hec ille. Dicim⁹ ergo q̃ iniquũ est ⁊ crudele hominem innocentẽ morti tradere cõtra eius voluntatẽ. Sed de⁹ pater nõ sic tradidit filiũ q̃ obediens in sua oratione paterne se subdidit voluntati tertio replicãs. Pater mi si possibile est trasser a me calicẽ: verũtamen nõ sicut ego volo sed sicut tu fiat volũtas tua. Et nota de hoc possibili s̃m Tho. 3. parte q. 46. articulo. 2. Qd̃ aliquid põt dici possibile vel ipossibile dupliciter. Vnomõ simpliciter ⁊ absolute. Aliomõ ex suppositione. Simpliciter ⁊ absolute loquẽdo possibile fuit deo aliomodo

hominem

homine liberare q̃z per passionem filij. Quia non ē impossibile apud deuz omne verbū. Sz ex aliqua suppositione facta fit ipossibile: qz eni impossibile ē dei p̃scientiam falli ⁊ eius voluntatem siue dispositionem cassari supposita prescientia ⁊ ordinatione dei ⁊ passione christi nō erat simul possibile christum non pati ⁊ hominez alio modo q̃z per eius passionem liberari. Et si rursus aliquis quereret: an si deus liberasset hominez absqz omni satisfactione fecisset contra iusticiaz. Respondet Tho. q̄ non. qz ille iudex non potest salua iusticia culpaz sine pena dimittere qui hz punire culpam in alium cōmissaz: puta vel in aliuz hominez vel in totam rēpublicaz siue in superiorez principē. Sed deus non habz aliquem superiorem. Sed ipse est supremuz ⁊ cōe bonuz totius vniuersi. Et idō si dimittat peccatuz quod habet rationez culpe ex eo q̄ contra ip̄m cōmittitur nulli facit iniuriam. Sicut quicunqz homo remittit offensaz in se cōmissaz absqz satisfactione misericorditer ⁊ non iniuste agit. Tamen hoc non obstante noluit peccatuz sine pena dimittere. Et cū hoc sufficienter satisfacere non possz per aliquaz penaz quā pateretur ei satisfactorem dedit charitatēqz suam generi humano exhibuit. Scd̄m quod occurrit pertinēs ad salutem hominis est exemplum virtuositatis. In hoc eni q̄ xp̄s moriendo redemit humanū genus exemplū dedit omnibus obedientie: humilitatis: constantie: iusticie ac ceteraruz ꝟtutuz in passione xp̄i ostensaruz que sunt necessarie ad humanaz salutē. Jō dicit̄ prima Petri. 2. c. Christus passus ē pro nobis vobis relinquens exempluz vt sequamini vestigia eius. Tertiū quod facit ad salutez hominis ē conseruatio puritatis. Ex eo autem q̄ xp̄s passus ē pro nobis idicitur nobis necessitas seruandi nos a pctō imunes. Hic Paulus p̄me ad corinthios. 6. c. ait. Empti. n. estis magno precio valde: glorificate ⁊ portate deuz in corpore vestro. Et sic pz q̄ passio xp̄i primo attrahat ⁊ inflāmat cor humanuz ad dilectōem dei nos diligentis. vnde Bernard⁹ ait. Super omnia reddit te mihi amabilē bone iesu calix quē bibisti opus redemptionis nostre. Secundo passio xp̄i dat exempluz ꝟtutuz potissimū patientie ⁊ humilitatis: vt dicit̄. 93. dist. c. Dominus. Tertio iducit homines vt a peccatis abstineant cuz tante sit anima nobilitatis vt pro ea redimenda sanguinē xp̄us effuderit Vnde Hugo in li. de arra sponse ait. Amplius mihi vilis esse nō debeo que tm̄ deo placui vt mori dignaretur pro me: ne perderet me. Et Bernardus in meditationibus. Sublime ē anime preciuz que nō nisi sanguine xp̄i redimi potuit. Quaz ergo cōmutatōnem ꝓ anima tua dabis qui pro nihilo das illaz. Scd̄z dubiū declarandū vtrū xp̄us fuit ab alio occisus. Et q̄ sic pz qz ipse predixerat Luce. 18. Post q̃z flagellauerit occident euz. Sed cōtra arguunt pleriqz. Primo qz xp̄s dixit Joānes. x. c. Nemo a me tollit animā meā sed ego pono eā Ille aūt dicitur aliquē occidere qui animā eius tollit. Non est ergo xp̄s ab alijs occisus sz a se ipso. Scd̄o arguūt qz illi qui ab alijs occidūtur paulati debilitata natura deficiunt ⁊ maxie hoc apparet in crucifixis. In xp̄o aūt hoc non accidit. Nam clamās voce magna emisit spiritum vt dicit̄ Mathei. 27. c. Non ergo fuit xp̄s ab alijs occisus sed a seip̄o. Ad solutiōem horum obiectoruz dicit Tho. 3. pte. q. 47. q̄ aliqd potest esse cā alicuius effectus dupl̄r. Vno modo directe ad illud agendū. Et hoc modo persecutores xp̄i eū occiderunt: qz sufficientē ei causaz intulerūt cum intentōe occidendi eum ⁊ effectu subseq̄nte qz. s. ex illa cā est mors subsecuta. Alio mō dicit̄ aliqd cā alicui⁹ indirecte. s. qz nō impedit cum impedire possit. Et hoc modo ipse xp̄s fuit cā passionis ⁊ mortis sue. Poterat eni suaz passionez ⁊ mortez impedire. Primo qdem aduersarios reprimendo vt euz aut non vellent aut nō possent iterficere. Scd̄o qz sp̄us eius habebat potestatem cōseruandi nām carnis sue ne a quocūqz lesiuo inflicto opprimeret̄ quod qdem habuit anima xp̄i: qz erat vnita ꝟbo dei in vnitate p̄sone: vt docet Aug. i. 4. de trinitate. Qz ergo anima xp̄i non repulit a ꝓprio corpore nocumentuz illatum: sed voluit q̄ natura corporis illi nocumēto succumberet dicit̄ suam aiam posuisse vel volūtarie mortu⁹ fuisse. Et sic itelligit̄ illud qd̄ iducebat̄ p̄mo. Nemo tollet a me aiam meā. s. me iuito. Ad scd̄z vero arg. dicit Tho. q̄ vox illa magna a xp̄o emissa nō fuit naturalis sed miraculosa: ⁊ inter alia miracula mortis xp̄i cōputat̄. Quādiu. n. xp̄s voluit natura corporalis ei⁹ conseruata ē i suo vigore ēt in extremis. Sic ⁊ qñ voluit subito cessit illato nocumēto. Tertiū dubiū declarandū vtrū xp̄s fuit vere mortuus. Et q̄ sic ꝓbandum ē contra icredulos triplici via.

Prima dicit̄ ꝓphetice prenūciationis.

Scd̄a auctentice testificationis.

Tertia iudaice ꝓcurationis.

Prima via dicitur ꝓphetice ꝓnunciationis Prenūciata gp̄e fuit ex ꝑsse mozs xp̄i p multa secula anteacta. Vnde Jacob patriarcha genesis. 49. c. dixit. Symeon ⁊ leui frēs vasa inigtatis bellātia. In ꝓsilio eoꝝ non veniat aima mea ⁊ in cetu illoꝝ non sit gl'ia mea: qz in furore suo occiderūt virū ⁊ in volūtate sua suffoderūt murū. Maledictus furoꝝ eoꝝ qz pertinax ⁊ idignatio eoꝝ qz dura. Nicolaus de lira super 12. c. Joānis asserit q̄ pontifices iudeoꝝ ō tribu leui ⁊ pharisei ꝓ magna ꝑte fuerunt de tribu symeō. Jō ꝓphetico spū illustratus iacob dixit ꝙba predicta. Sed iudei hoc negāt referentes q̄ iacob ita locutus ē de symeone ⁊ leui ꝓpter bellū quod fecerunt contra sichimitas ꝓpter raptum dine sozoris eoꝝ de quo fit mētio Genesis. 34. c. Quos nos conuincimus primo qz belluꝫ illud iam ꝑteritū erat. ⁊ Jacob filijs annūciabat futura. Ideo vt ꝑz genesis. 49 c. dixit. Congregamini vt annūcie q̄ futura sūt vobis in diebus nouissimis cōgregamini ⁊ audite. Sed bellū illud cōtra sichimitas fuit bellū iustū: quare nō debebat dici. Maledict⁹ furoꝝ eorum. Ergo Jacob ꝓphetice annūciauit mortē xp̄i ꝓcurandā ꝓ pontifices ⁊ phariseos. Et Sibilla de qua mentōem facit Lactanti⁹ li. 4. ita locuta ē. Jnierūt consiliū detestandu⁹ vt ꝓuarent eū vita q̄ vt iustificaret eos venerat. Et Salomō ꝓnūciās passionē xp̄i Sap̄. 2. c. ait. Dixerūt impij cogitātes apud se nō recte. Circūueniam⁹ iustū quoniā iutilis ē nobis ⁊ ꝛrius ē opibus nostris ⁊ ip̄opat nobis peccata legis ⁊ diffamat in nos pcta disciplīe nostre. Promittit se sciam dei habere ⁊ filiū dei se nominat: ſ actus ē nobis in traductōem cogitationū nostrarū. Grauis ē nobis ēt ad vidēdum quoniā dissimilis est alijs vita illius ⁊ imutate sūt vie eius. Tanq̄ nugaces idest nulli⁹ veritatis hoies estimati sumus ab illo ⁊ abstinet se a vijs nostris tanq̄ ab imundītijs: ⁊ ꝑfert nouissima iustoꝝ: idest bona a iustis expectata ꝑfert oibus bonis vite ꝑsentis. Et gl'iatur p̄cm se habere deū. Videamus ergo si sermōes illius veri sūt ⁊ tētem⁹ que vētura sūt illi ⁊ sciem⁹ que erūt nouissima illius. Si. n. ē verus filius dei suscipiet illū ⁊ liberabit illū de manibus ꝛrioꝝ. Contumelia ⁊ tozmēto iterrogemus cū vt sciamus reuerentiā eius ⁊ ꝓbemus patientiaz illius. Mozte turpissima cōdemnem⁹ euz. hec ille. Et Esaias. 53. c. tradidit in mortē aiaz suā ⁊ cū sceleratis reputatus ē: ⁊ ipse pcta multoꝝ tulit ⁊ ꝓ transgressionibus rogauit. Et Daniel. 9. c. Post hebdomadas sexagitaduas occidet xp̄s: ⁊ q̄ nō erit eius pl'us qui eū negaturus ē. s. iudei coꝝ pilato ip̄m negabūt dicentes. Nō habem⁹ regem nisi cesarē. Et ciuitatē ⁊ sanctuariū. i. templū dissipabit pl'us. s. exercitus romanus cū duce venturo. i. tito. Et finis eius. s. hir'm vastitas qz. s. fuit vastata p romanos. Et cayphas cū eēt pontifex anni illius ita ꝓphetauit ō xp̄o vt scribit Joānis. xi. c. Expedit vobis vt vnus moziatur hō ꝓ populo ⁊ nō tota gens pereat. Et ip̄e dns iesus sepe discipulis p̄dixit moriturū. Vnde scribit Mathei 16. c. Cepit iesus ostendere discipulis suis qz oz eū ire hierosolymā ⁊ multa pati a senioribus ⁊ scribis ⁊ principibus sacerdotū ⁊ occidi ⁊ tertia die resurgere. Et Mathei. 17. c. post trāsfigurationē dixit illis tribus quos dimiserat adiaz stupendū spectaculū. Nemini dixeritis visionem donec filius hois a mortuis resurgat. ⁊ Mathei. 9. c. Dum iret hierosolymam dixit secreto duodeci discipulis. Ecce ascendimus hierosolymā ⁊ filius hois tradet̄ ꝓncipibus sacerdotū ⁊ scribis ⁊ condemnabūt eū morte. Secundo ꝓbandū est q̄ xp̄s vere fuit mortu⁹ per autenticā testificatōnem. Cantat gp̄e sic de xp̄o mater eccl'ia. Ipse ēt verus ē agnus q̄ absti. pcta mūdi q̄ morte nostrā moriendo destruxit ⁊ vitā resurgendo repauit. Et in vtroꝝ symbolo apl'oꝝ. s. patrē xp̄m passum ⁊ mortuū confitetur. Idē habetur in symbolo. Athanasij. Ē de sū. tri. ⁊ fide ca. c. 1. Et Joānes in euangelio. c. 19. ait. Ad iesum aūt cū venissent vt viderūt iā mortuū nō fregerūt eius crura. ⁊ Paulus ad romanos. 5. c. Pro impijs mortuus ē iustus ꝓ iniustis. Et itez ibi. Cuz adhuc pctōres eēmus christus ꝓ nobis mortu⁹ ē. Et eodē. c. Reconciliati sum⁹ deo p mortē filij ei⁹. Et. 8. c. Christus mortu⁹ est ⁊ resurrexit qui ē ad dexterā dei. Et. 14. c. Christus mortu⁹ est ⁊ resurrexit vt ⁊ viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ dominetur Et ꝑime ad corinthios. 15. c. Christus mortuus ē pro peccatis nostris ꝛm scripturas. Et secūde ad corinthios. 5. c. Pro omnibus mortuus ē xp̄s. Et p̄me ad thessalonicēses. 4. c. Credim⁹ q̄ iesus mortuus est ⁊ resurrexit. Et petrus ꝑma canonica. 3. c. Christus semel pro pctis nostris mortuus ē iust⁹ ꝓ iniustis. ⁊ Ambrosius super epl'am ad romanos. Tantū fuit pctū nostrum vt saluari non posset⁹ nisi vn

genitus

genitus dei filius moreret pro nobis debitori/
bus mortis. Et Aug. li. 4. de trinitate. Vna
mors nostri saluatoris duab⁹ mortib⁹ nostris t
anime t corporis saluti fui. Et de con. dis. 2. c.

Semp xpi mors per seculi vitā
posteris ē nūcianda vt discāt qua charitate dile
xit suos q ꝑ eis mori dignat⁹ ē: qz ad hoc prior
dilexit nos cū eē⁹ gehenne filij vt eū diligere
mus a morte iam liberati. Tertio ꝓbandū ē
q xp̄s fuit ve mortuus ex iudaica, peuratiōe.
Judei nēpe impij solicitissime, peurarūt vt xp̄s
moreret. Nā vt dī Joānis. xi. Cogitauerunt
vt interficerēt eū. Et Math. 26. Cōgregati sūt
ꝑncipes sacerdotū t seniores populi in atrium
ꝑncipis sacerdotū qui dicebat cayphas: t cōsi
liū fecerūt vt iesū dolo tenerēt t occiderent. Et
cora pilato clamabant. Nos legē habem⁹ et ꝟz
legē dz mori. Et tandē cū vidissent eū in cruce
mortuū t postea sepultū adierūt pilatū dicentes
Dñe recordati sumus qz seductor ille dixit ad/
huc viuens post tres dies resurga. Jube ergo
custodiri sepulchr̄ vsqz in diē tertiū ne forte ve
niant discipuli eius t furent eum t dicāt plebi
surrexit a mortuis t erit nouissimus error pe/
ior priore. Ait illis pilatus: habetis custodiam
ite custodite sicut scitis. Illi aūt abeūtes munie/
rūt sepulchr̄ signātes lapidē cum custodibus
Quare nullus ābigere dz xp̄m passum t mor/
tuū pro salute mūdi. Et vt ingt Tho. 3. par. q.
50. cōueniēs fuit xp̄m mori. Primo qdem ad
satisfaciendū pro humano genere qó erat mor
ti adindicatū. Scō vt nos a timore mortis li/
beraret. Tertio vt a mortuis resurgēdo vtu/
tem suam ostenderet q̄ morte superauit: t nobis
spem resurgendi ꝓberet. Quis igit non videt
q̄nta sit bonum ad xp̄m obligatio cū ipe q via ve
tas est t vita pro ipsis mori dignatus sit. Nec
solū morte talit sed ad illam vt in seqnti myste/
rio patebit tantus cruciatib⁹ doloribusqz puerit

Quod mors xp̄i fuit penosa valde ex eo q
passio eius fuit diuturna t generalis t ignomi
niosa. Cap. .2.

Hic incipe

Eēnduz mysteriū contēplandū ō mor
s te xp̄i dī penalitatis. Fuit qppe mors
illa penosa t dolorosa valde maxime ꝑ
pter tria.

Primo, ppter passionis diuturnitatez.
Scō, ppter passionis gnālitatem.
Tertio, ppter passiōis qualitatē.

Primo fuit mors xp̄i grauis t dolorosa pro
pter passionis diuturnitatē. Nā ꝟz oibus dieb⁹
penalē duxerit vitā: pegrinādo: orādo: ieiunā
do: ꝓdicādo: t futurā passionē pie ꝑmeditādo
ob quod vt ingt Lentul⁹ iudee ꝑses in epla ad
tiberiū: nūqz ridere visus ē flere aūt sic. Tamē
qs explicet qnāta xp̄s passus fuerit quātoqz me
rore aia eius cōfecta quādo colledā illā carāqz
genitricē relinq̄ns discessit bethāia, ꝑsecutusqz
ē hirlm vt cenaret ibi cū discipulis suis. Que t
q̄sta in illa cena pacta sūt: vtiqz non sine labore
ibi xp̄s, ꝓditorē caute admonuit vt se corrigerz
Jbi discipl⁹ pedes t ꝓditoris iude hūlr lauit
Jbi sacrm sui corporis t sanguis in memoriā
sue mortis istituit. Jbi sermonē ad discipulos
habuit quē Jo. scripsit. c. 13. 14. 15. t. 16. Ps⁹
cenā vo nō ad descendū sed ad orādū se cōtu/
lit. Et ꝓfusqz orasset assumptis petro iacobo et
ioāne cū suspirijs t vultu mesto aiam suā tristē
vsqz ad mortē dixit. Postea vo cū ter orasset
ad patrē longo spacio in tertia oratōe factus in
agonia sudorē emisit sanguinē. excitatis ex post
discipulis turbe militū t ministris iudeoz oc/
currit a ꝙbus vbera t percussiones passus tā
dem t vict⁹ duct⁹ ē ad domū anne vbi i faciez
alapa pcussus ē. Jnde venit vt latro detentus
ad domū cayphe: vbi exaiatur iudicaturqz re⁹
mortis t postea ministris vilissimis tradit⁹ de
risus ē ab eis: t colaphis cesus ꝓtumelijs affe
ci⁹ vsqz mane. Nec dormiuit nec geuit nocte il
la tūi iqeta atqz molesta. Hora vo ꝓma duct⁹
ē ad pilatū. Accusaf a ꝑncipib⁹ sacerdotū eraia
tur a pilato: mittū ad herodē q eū ad pilatū re/
dire fecit: flagellatur ad colūnaz t spinea corōa
coronat⁹ est. Et tandē snia i eum data ad mōtē
caluarie cū latronib⁹ ꝑpare cōpellit: vbi cruci/
fix⁹ ē t felle t aceto potatus. Post q̄ oia hora
nona tradidit spm̄. Scō mors xp̄i fuit dolo
rosa nimis, ppter passiōis gnālitatē. Verificatū
qppe fuit i eo illō Esaie. 1. cr A plāta pedis vs/
qz ad vticē nō ē i eo sanitas. Caput. n. ei⁹ scissi
mū gazophilatiū sapiētie dei. t vt ingt Bernar
dus: angelicis spirit⁹ tremebūdum densitate
spinaz pūctū t pforatū fuit. O culi pissimi fue
rūt afflicti inūdātia lachrymaz. Facies ei⁹ de/
cora deturpata ē sputis t sanguine ita vt vide/
ret leprosus: sm illud Esaie. 53. c. Nos vidi/
mus eū quasi leprosū. Bene ei⁹ cādide ac rubi
cūde alapis pcusse sūt. Aures ille scissime rple
te sūt blassemijs clamoribus odiosis t ꝓtelijs at
qz ꝙuicijs. Manes ei⁹ fatigate sūt fetoribus spu/
torum t cadauerum caluarie loci. Capilli eius
capitis t barbe violenta tracti et euulsi sunt.

Os eius quod tam sanam tam sapidissimam tam vtilissimaz ⁊ verissimaz doctrinaz ꝓtulerat percussū est. Collum eius suauissimū colaphis attrituz est ⁊ sune tractum. Manus eius que suo tactu viuifico sanabant infirmos clauis durissimis cruci affixe sūt. Pedes eius quorū terra scabellū est quiqz discurrentes per ciuitates villas ⁊ castra tm̄ laborauerūt pro hominū salute in cruce extensi sunt. Totum corp⁹ illud dulcissimū flagellis multis ⁊ diris cesum dilaceratum ⁊ sanguine cruentatuz fuit: lingua ei⁹ aceto ⁊ felle amaricata est. vnde ⁊ eo mortuo latus eius lancea aptum ē. Itaqz passus est in oibus membris ⁊ in oibus sensibus delicati sui corporis. Tertio fuit passio xp̄i dolorosa ꝓpter passionis qualitatē. Passus qdem ē ignominiose. primo rōe populi. s. iudaici cui tot miranda cōtulerat beneficia. Vnde eccl̄ia cātat lamentando ita die in ꝑsona xp̄i illud Michee. 6 c. Popule meus qd feci tibi aut i quo melest⁹ fui: rñde mihi. Quasi dicat: patres tuos iacob cum filijs in egypto per ioseph enutriui famis tpe ne perires. Et post tpa multiplicatos supra numeꝝ de dura seruitute egyptioꝝ te eduxi A flagellis qbus egyptum totaz percussi te libeꝝ feci. Mare rubruz tibi aperui vt per eum ficco vestigio transires. Pharaonem aūt cū exercitu suo submersi. Per quadraginta ānis te paui māna de celo prestito. Aquā tibi d̄ petra eduxi. Insurgentes ꝯtra te hostes prostraui. Terram fluentem lac ⁊ mel patribus tuis a me promissaz exterminatis inde triginta regib⁹ ⁊ plurimi nationibus tibi largitus sum. Et prius in montē synai legem seruandam tibi tradidi. A captiuitate septuaginta annoꝝ ꝓpter scelera tua in babylone te liberans ad ꝓpria sub hesdra ⁊ neemia ⁊ zorobabel reduxi. Ecce qd feci tibi. Rñde ergo mihi si tanta beneficia a me tibi collata hanc talē retributōez meruerint vt me crucifigeres. Ego ex genere tuo carnem sumens descendi de celo vt tibi frater essem. Ego semp docui in synagoga ⁊ in templo ea que te saluuz facere possent. Ego cecos tuos illuminaui: leprosos mūdaui. Claudos erexi: obsessos a demonibus liberaui: surdus auditū restitui: mutis loquelā: īfirmis varijs sanitatem: mortuis vitā. Nunqd in hijs molestus fui. Precepta declaraui: erroras confutaui: vitia reprehendi Quid vltra facere potui ⁊ non feci. Secundo passus ē xp̄s ignominiose rōne temporis ⁊ Erat. n. tūc solēnitas pasche seu azimoruz que erat precipua super omnes alias. In qua tenebantur ex lege iudei venire de qbuscūqz ciuitatibus ⁊ locis in hirl̄m ad templū ad sacrificiuz offerendū nisi legitimū haberent impedimētū. Et qꝛ per varias captiuitates eorum erant satis dispersi ꝑ orbem ⁊ in italia ⁊ in asia ⁊ i africa: vt pz actuum. 2. c. de omni natione conuenerant in hierusalem ad illud festum. Quanto aūt quis cōdemnatur ad mortē ꝓpter maleficium concurrente multitudine populi tanto maior ei isurgit pena confusionis ⁊ erubescentie. Considerat. n. q̄ quilibet videns narrat alijs ⁊ si peregrinus ē reuersus in patriam suam refert ⁊ diuulgat ciuitati sue de illo malefactore ⁊ ignominiosa punitōe ⁊ sic vbiqz īfamia diuulgatur. Propterea īscriptus fuit titulus sup crucem. Jesus nazarenus rex iudeoruz. Litteris grecis hebraicis ⁊ latinis. Quasi dicat hec est cā passionis huius qꝛ vsurpauit sibi regnuz iudeoꝝ faciendo se regez ⁊ ꝓhibendo tributa dari cesari. Tertio passus ē xp̄us ignominiose rōne loci: qꝛ crucifixus ē in loco vilissimo. s. in monte caluarie qui sic noiatus est qꝛ ibi erāt ossa mortuoꝝ ⁊ caluarie ⁊ alia cadauera ⁊ ibi occidebant̄ vilissimi hoīes ⁊ malefactores. Et vt dicit Nico. de lira. Non est noiatus locus ille caluarie a caluaria A de ibi sepulti vt dicūt quidam: qꝛ adam fuit sepult⁹ in hebron: vt habet̄ Josue. 13. c. propter quod hebron dicebat̄ antiqtus caria thambrer. i. ciuitas quatuor: quia quatuor magni patriarche fuerūt ibi sepulti cū vxorib⁹. Adaz ⁊ eua. Abraham ⁊ sara. Jsaac ⁊ rebeca. Jacob ⁊ lia. Quarto xp̄s passus ē ignominiose rōne consortij: qꝛ cum latronibus ⁊ sceleratis. Quinto passus est ignominiose rōne supplicij: qꝛ crux suppliciū erat latronū: vt Chrisostomus dicit.

Quod oēs creature īducunt animos hoīuz ad flenduz pro morte xp̄i necnon ⁊ pie mulieres atqz ipse iesus crucifixus.

Cap̄. .3.

Tertiū mysteriū contēplandū de morte xp̄i dr̄ pietatis. Multa eqdē sūt hodie q̄ hūana corda ⁊ corporeos oculos ad pietatē ⁊ fletū īducūt. Jd facit scā mater eccl̄ia ī officijs diuinis: i cerimonijs: i aliariū nudatōe tabulaꝝ ꝑcussione: ⁊ sil̄ibus. Sed p̄ter hoc tria sunt que emolire debent mentes quascunque duras.

Primū ē insensibiliū creaturaꝝ cōmotio.

Sed̄m mulierū lamentatio.

Tertium

Tertiū xpi iesu dulcis inuitatio.

¶Primū est insensibilū creaturarū cōmotio. O bscuritas quidē solis ⁊ defectio supnaturalis quasi quidā fletus fuit: qz in cruce obscuratus est sol iusticie: sic ⁊ terremotus ille de quo dicit Math. q̄ terra mota est. Idē ⁊ petrarum scissio q̄ p se scisse sunt: de qb⁹ omnib⁹ dixit i sermone de passione in quadragesimali de penitē tia: Secūdū qđ emollire pōt mētes duras ad fletū ꝑ morte xpi est mulierū lamētatio. ℣ leuerunt qppe hodie mulieres. Nā vt dicit Lucas Sequebat illū multa turba populi ⁊ mulierū q̄ plangebāt ⁊ lamentabant eū. Et vt scribit Joānis. 19. c. Stabat iuxta crucē iesu mater eius et sozor matris ei⁹ maria cleophe ⁊ maria magdalene. Math. aūt ait. Erāt aūt mulieres multe a lōge. ſ. p̄ulsq̄ ỹgo mr̄ ⁊ q̄ p̄dicte sunt appzopi quassent iuxta crucē q̄ secute erant iesum a galilea ministrātes ei. Inter quas erat maria magdalena ⁊ maria iacobi ⁊ Joseph mater. Et mater filiozuz zebedei. O quis posset fine lachzymis harū mulierū audire lamenta. Dum forte vna dicebat. O iesu sanctissime fons oīs boni tatis: tanq̄ reus cum sceleratis es crucifixus. Alia subdebat. O speciose forma p̄e filijs hominuz ⁊ vbi est pulchzitudo tua: vbi eligantia vultus tui. ℣ actus iam es deformis tāq̄ lepzosus. Altera clamabat suspirādo ⁊ eiulando. O care mi nepos filij sozoris mee p̄dilectissime q filios meos iacobū ⁊ Joānē vnice dilexisti cui⁹ verba in aurib⁹ meis dulciora semp fuerūt super mel ⁊ fauū: heu me cur ad hoc deueni vt te vidē vulneriб⁹ liuidū morientez in cruce. At et discipula illa cara magdalena qđ referebat: quid referendo clamabat. ¶Die cōtemplari possum⁹ q̄ iesum inspiciens man⁹ cōstringebat inde pectora cōtundebat. Heu inquiens perdo magistruz meū dūm meū q̄ mihi peccata remisit: q̄ a phariseo me defendit q̄ me ad pedes ei⁹ sedētez taz benigne docebat. O me miserā. O me dolentē nimiū. O magister benigne. Tu inocēs Tu scūs. Tu ipollutus. Tu segregat⁹ ab omni sozde sine culpa pendēs in cruce. Virgo aūt mater vulta squalida: sparso crine voce qua poterat flendo dicebat. Heu q̄ amara ⁊ flebilis es dies ista mihi misere: video filiū meū vnicū inter latrones pendentē. O fili mi sancte. O fili mi lumē oculoz meoz. O fili mi spes vnica vite mee. Et vbi sunt gaudia q̄ tot annis suscepit coz meū. vbi angelus Gabziel q̄ me salutauit: vbi pastozes qui te natū mox in p̄sepio venerunt festinātes visuri: vbi magi cū muneribus ducatu stelle ad nos pducti: vbi vox tua illa q̄ trigintatrib⁹ annis vsq̄ nūc attrib⁹ meis insonuit duz matrē reuerenter me nominabas: vbi dulcia colloquia tua: vbi miracula tua: vbi pulchzitudo tua: vbi splendida fama tua: vbi familiares tui. O mnes te reliquerūt. Ego hijs paucis cōmitata mulierib⁹ ⁊ Joāne nō te deseruī fili mi. O amātissime iuuenis. O cozde cozde meo. Quid faciam: quo me vertā: video te morientē quē nouē menſib⁹ vtero meo sine labore portaui: quē peperi sine dolore: quē ablactaui vbere de celo pleno. ¶Plangite mecū angeli modo vestro ⁊ oēs beati spiritus. ¶Plāgite celi ⁊ cuncta celestia cozpora. ¶Plāgite elemēta ⁊ omnia q̄ fecit de⁹: plangite petre dure: plāgite iuuenes plāngite senes. ¶Plāgite viri pariter ⁊ mulieres: plāgite o matres mecū ⁊ non filiatis me solā plangere. O fili mi iesu hodie ꝑ salute mūdi in cruce mori dignatus es. Hijs aut similib⁹ querelationib⁹ deflebat ỹgo filiuz.

Tertiū qđ emollire pōt mētes duras ad flētū ꝑ morte xpi dicit ipsi⁹ iesu ducis inuitatio vt eniz deuotus aut. Bernardus. Clamat de cruce xp̄s dicēs. Vide hō q̄ ꝑ te patior: ad te clamo qa ꝑ te morior: vide penas qb⁹ afficior: vide clauos qb⁹ cōfodior. Nō est dolor sicut quo crucior. Cū sit tātus dolor exterior intus tū dolor est grauior tā ingratū dū te experior. Vide o aia qz nō ꝓpter mea, ſz tua pcā patior: ita vt dicere possim. O quātus est dolor capitis mei puncti ⁊ pforati spinaz aculeis: o quātus ē dolor faciei mei: o quātus dolor colli mei: o quāt⁹ dolor oculoz meoz: o quātus dolor pforatarū manuū meaz: o quātus dolor brachioz meoz o quātus dolor tot⁹ cozporis mei i quo nō ē sanitas: o quāt⁹ dolor ozis mei felle ⁊ aceto amaricati: o quātus dolor cozdis mei pp voces ⁊ lamenta matris mee. O vos oēs q̄ trāsitis p viaz attendite ⁊ videte si est dolor similis sicut dolor me⁹: verūtamē: o dura mens: o ferreū pectus vrgentiore dolore angustior dū te boiem taz ingratū reperior fleui ego ꝑ te vagiens in cuna: fleui ego ꝑ te sepi⁹ in oꝛone: flem ego ꝑ te totiēſ a p̄ima hora noctis vsq̄ nūc i hozā nonā: fleui dū fui captus: fleui duz fuī alapa pcussus: fleui dū fui cesus ⁊ derisus: fleui dū fui flagellat⁹ ad colūnā: fleui dū fui crucifixus: fleui ꝓpter dolorez: fleui p̄ peccata tua. Et tu non vis flere. ¶Plange aia: plāge o hō me tuū dūm: me cuū benefactorē: me tuū redēptorē: me qui te tantū

dileri vt & mori nō recusaueriz. Si pie si cū sleue ris facia te participē gr'e mee: & tandē ad vitam sempiternā te reducā. Amen.

Sabbato sancto. De conscientia.

Sermo. .49.

Lcepto corpore iuo luit illud i sy
a done munda. Scribuntur h
ba Math. 26. c. Diligit sum
mope re dns iesus christus mū
ditiaz & nitorez cōscientie nostre qđ mystice de signat in sepultura eius quādo suum pciosum corpus munda syndone inuolutū recōdi voluit in monumēto nouo. Et lz vnusqsqz conari debeat omni tempore sue vite nitidā & purā retine re conscientiā. Id nihilominus pmaxime reg ritur dū corpus xpi sumendū est in sacramento altaris. Tunc ꝓbet seipsum hō & sic de pane il lo edat & de calice bibat. Quia vo plerizq con scientiā psumptuosam habētes cū peccato mor tali cōmunicare nō erubescunt. Alij vo cōsciē tia scrupulosa verati facientes qđ in se est. Illic trepidauerunt timore vbi nō erat timor & sic cō municare omittunt. Iccirco in presenti sermone de conscientia dicemus. De qua tria mysteria ꝓponimus declaranda.

Primū dicit ligationis.

Secūdū cognitionis.

Tertiū remediationis.

Qualiter cōsciencia obligat ad faciendū vel nō faciendū: & de septē causis erroris ꝓscientie.

Capitulum. .I.

Rimū mysteriū declarandū de cōsciē
p tia dicit ligationis. In quo videre de
bemus. Ad qđ cōscientia liget vtrū vi delicet liget ad omne qđ dictat. Et ad hoc intel ligendū notanda sunt tria. Primū notandū fm Tho. in secūdo sententiaz: qꝺ cōscientia ha bet ortū ex naturali iudicio rationis qđ dicit lex intellectus & ab eo est deducta & deriuata vt q dam cōclusio: verbi gratia fit in anima vel i mē te hominis quasi quidā sillogismus. Cuius ma iorez premittit sinderesis dicens. Omne malū esse vitandū. Minorē huius sillogismi assumit ratio superior dicens adulteriū esse malū qz ꝓ hibitū est a deo. Ratio vero inferior dicit adul teriū esse malū: qz vel est iniustū vel qz est inho nestuz. Cōscientia vo infert conclusionē dicēs & cōcludens ex supradictis. Ergo adulteriū est vitandū. Propterea dicit cōscientia: quasi cō cludens scientia eo qꝺ ꝓscientia rōne supradicto ruz. s. sinderesis rōnis superioris & rationis in ferioris conclusionē infert. Vnde Hugo li. 2. de anima ait. Cōscientia est cordis scientia. vñ dicitur cōscientia quasi cū alio scientia. Secū dum notandū qꝺ tripler est actus conscientie. Primus est testificari in preterito inquantū cō scientia prohibet testimonū ficut illud in quo ē scriptū aliquid illud testificat siue bonum sit vel malū. vnde Apostolus ad romanos. 2. c. Te stimoniuz reddente illis cōscientia eorum. Et Augu. xi. q. 3. c. Custodi. Quando dns iudex erit alius testis qz cōscientia tua nō erit inter iu stuz iudicez & cōscientiā tuā noli timere nisi cāz tuā. Secundus actus cōscientie est accusare et excusare: reprehēdere & remordere de malo cō misso & bono omisso. vnde Augu. xi. q. 3. In cunctis. Quē cōscientia defendit liber est inter accusationes. Et liber sine accusatione esse nō potest si sola cōscientia intus accusat. Iste actꝰ pōt dici examinatio inquantū cōscientia exami nat que iaz facta sunt an sint recta vel nō recta. An benefacta vel in malefacta. Et quādo p exa minationē inuenit id qđ factuz est de corde re a conscientia a qua examinat dicit conscientia re mordere vel accusare. Quādo inuenit id quod factū est processisse fm formā cōscientie dicit cō scientia defendere & excusare. Tertius actus cō scientie est ligare vel soluere. Mā cōscientia obli gat ad peccatū qz omne qđ fit cōtra conscientiaz etiā si fit bonū peccatū est. Vnde Apostolꝰ ad Romanos. 14. c. Omne qđ nō est ex fide pec catū est. Sup quo vbo Ambro. in Glo. Omne qđ fit etiā si in se & de se sit bonū & tū non fit ex fide. i. cōtra cōscientiā vt. s. credamꝰ esse ma luz: peccatū est. Et. 28. q. 1. c. Omnes. § sequē ti dicit. Omne qđ cōtra conscientiā est edificat ad gehēnā. vbi dicit Glo. cōtra cōscientiā. s. p cepti vel ꝓhibitionis hoc est ꝓprie facere cōtra cōscientiā. i. facere cōtra illud qđ cōscientia dictat esse in ꝓcepto vel ꝓhibitione. Tertiū notādū fm Boñ. di. 39. secūdi. Qđ cōscientia aliquādo dictat aliqd qđ est fm legē dei. Aliquādo aliqd qđ est ꝑter legē dei. Aliquādo aliqd qđ est ꝓtra legē dei. Et loquimur hic de dictamine p mo duz ꝓceptionis vel ꝓhibitionis nōp modū cō silij siue pſuasionis. In primis qdē cōscientia simpliciter ligat & vniuersaliter pro eo qꝺ ad illa hō ligatus est p legē diuinā & cōscientia q̄ illi cōcordat ligatū ostendit. In secū dis vo ꝓscie

tia ligat

tia ligat ꝯdiu manet. vñ vel tenet hō cōsciētiaz deponere: vel tenet id qō dictat cōscientia adimplere: vtpote si dictat necessariū est ad salutez festucaz de terra leuare. In tertijs vo cōsciētia nō ligat ad faciendū vel nō faciendū sed ligat ad se deponendū pro eo q cū talis cōscientia sit erronea erroꝛe repugnāte legi diuine necessario ꝯdiu manet ponit hominē extra statū salutis: ꝛ ideo necesse est ipsam deponere. Quia siue homo faciat qō dictat siue eius oppositū mortaliter peccat. Si.n. homo faciat qō ꝓscientia dictat ꝛ illud est cōtra legez dei ꝛ facere contra legem dei sit mortale peccatuz absq; dubio mortaliter peccat. Si vero faciat oppositum eius qō cōsciētia dictat ipsa manente adhuc peccat mortaliter non ratione operis quod facit: sed qꝛ malomodo facit. Facit enim in cōtemptū dei dum credit dictante sibi cōscientia hoc deo displicere ꝯquis deo placeat. Mā non tantuz attendit deꝰ qd homo faciat: sed quo animo faciat. Et iste q facit quod deus iubet credens facere contra dei voluntatez non facit bono animo sed malo et ideo peccat mortaliter. Et sic patet q omnis cōscientia aut ligat ad faciēdū quod dictat: aut ligat ad se deponendū. Nō tamen omnis conscientia ligat ad faciendum quod dictat sicut illa que dictat nō esse faciendum illud ad quod homo alias tenetur: sed talis cōsciētia dicitur erronea. Sciēdum tamen q cōscientia erat duobus modis. s. ex falsa assumptione ꝛ ex falsa applicatione. Et primo ex falsa assumptione: puta quādo aliquis assumit aliquod malum tanq; bonum vel falsum tanq; verum. Sicut his qui occidebant apostolos dictabat cōscientia q ex hoc placerent deo. vnde Joānis. 16. dicit Christus: venit hora in qua omnis q interficit vos arbitretur obsequiuz se prestare deo. Secūdo errat cōsciētia ex falsa applicatione. Sicut cū ex aliquibus veris aliqua cōscientia erronea formatur: Vbi gratia vt ex hoc q deus est sup omnia diligendus aliquis formet sibi hanc conscientiaz: scilicet q nihil pōt simul diligit cuz eo. Et sic est erronea cōscientia: circa obligationē votoruz. Mā per hō q dicitur vouete ꝛ reddite dño deo vestro. aliqui erroneaz sibi formant conscientiā tenētes vota esse indispensabilia. Et cum multa vota que de facto non tenent aut quia stulta ꝛ irrationabilia. Aut quia ad implenduz impossibilia dicunt esse de necessitate seruanda. Similiter habent conscientiaz erroneā illi qui infirmi aut satis debiles volunt ieiunare diebus illis quibus ecclesia aut aliqua regula precipit ieiunia ꝛ similia. Et vt inquit Tho. in questionibus de veritate. q. 17. Quedam conclusiones sunt in quibus ita relucent prima principia operandorum q circa ea cōscientia errare nō potest. Sicut deum nō esse diligendum: malum scienter esse faciendum ꝛ huiusmodi. Et quedaz alia sunt circa que errare potest ꝛ errat: vt ex dictis patet.

Exemplum etiaz potest poni de eo qui facit id quod habet speciem mali licet nō sit malum existimans sibi sufficere intentionez bonam quā habet nō curans de scandalo proximi. Sicut faciebant quidaz in ecclesia primitiua fideles qui comedebant idolatica licet non in veneratiōnē idoli tamē coram simplicibus qui inde scandalizabantur illos imitantes: sed in venerationez idoli quod estimabant alios facere. Quos reprehendit Apostolus ad Romanos. 14. cap.

Ad clariorez adhuc intelligentiam nota sm Tho. in secundo sententiaruz dist. 39. Quod conscientia nō obligat in virtute propria: sed in virtute precepti diuini. Quod patet quia non dictat aliquid esse faciendum vel nō faciendum hac ratione quia sibi videtur vel non videtur: sed sub hac ratione quia est a deo preceptuz vel prohibituz. Nullus autez ligatur per preceptū aliquod nisi mediante scientia illius pcepti. Et ideo ille qui nō est capax noticie precepti non ligatur precepto. Nec aliquis ignorans preceptum det ligatur ad preceptuz faciendum: nisi quatenus tenetur scire preceptū. Si autez non tenetur scire nec scit nullomodo ex pcepto ligat. Tenetur autez quilibet habens vsum rationis scire precepta dei. Nec excusatur nō faciendo illud ex ignorantia. Admaiorem euidentiaz predictoruz: sciendū q erroꝛ conscientie causat ex septem causis. Prima est ignorantia. Secunda negligentia. Tertia inordinata affectio. Quarta pusillanimitas. Quinta supbia. Sexta perplexitas. Septima humilitas. Primo causatur erroꝛ cōscientie ex ignorantia. s. cū ratio apprehendit malum sub ratione boni vt est predictuz: ꝛ bonuz sub ratione mali. Et si ignorantia illa sit iuris naturalis aut diuini nullum excusat habentez vsum rationis. Secundo erroꝛ conscientie causatur ex negligentia cuz qs est negligens addiscere cum potest ea que pertinent ad reformationez anime. Vnde Augu. 37. di. c. finali dicit illis omnino ignosci nō poterit qui habētes a quo discerēt operā nō dederunt. Tertio causat erroꝛ cōscientie ex inordina

ta affectione. cum. n. quis inordinate ⁊ satis ardenter afficitur ad huius seculi bona ⁊ satisfacere cupit passionibus sensualitatis p̄cipitat conscientiam ⁊ sic falso ⁊ cū errore iudicat pctā nō eē pctā: aut non satis grauia. Sicut faciūt vsurarij superbe ⁊ pompatice mulieres: adulteri ⁊ reliq similes. Pro quibus Seneca in ꝓuerbijs att. Perijt oē iud ciū cum res transit in affectum. Conscientia qppe nimis diligentiū tpalia ista ē nimis larga. Quarto error conscie causatur ex cordis pusillanimitate: qua quis timet non timenda ꝑm rectuz iudiciū rōnis ⁊ talis consciētia est nimis stricta ⁊ ꝑiculosa. Nam facit ď festuca trabē: idest de leui pctō graue generat desperatōem: damnat saluanduz. Quinto causat̄ error conscientie ex supbia. s. quando quis nō humiliat itellectū suū vt velit melioribꝰ: prudētioribus ex supioribus credere. Nam cōsciam in idifferentibus tenetur ꝑm discretōem prelati form re. Quāuis. n. in hijs que sunt precepta vel ꝓhibita a deo conscientia recta plus obliget q̄z preceptū supioris eo q̄ obligat Vtute precepti diuini: quod ē maius precepto prelati. vnde ī talibus conscientia recta est iudex imediate sub deo. In idifferentibus tamen p̄ceptum prelati plus obligat q̄z conscia. Et sic conscientia subditi in huiusmodi nō soluz deum sed ēt prelatum hz supra se. Et iō ꝑm discretōem p̄lati formari dz. Nam subditus non hz iudicare de p̄cepto prelati sed de ipletōe precepti que ad ip̄m spectant. ꝑm Tho. i qōnibus de Vitate. vnde seculares seq debent sniam p̄latorum in hijs q̄ ad cathedram spectant. Juxta illud Math. 23 Quecūqz dixerūt vobis facite ⁊ seruate. Religiosi tenētur seq sniam p̄latorum vel mādatoꝝ eoꝝ in his que nō sūt contra deum vel cōtra regulam aut cōstōnes vel contra originatōes capituli generalis. Cauere tamē debēt p̄lati ne indiscrete p̄cipiant ꝓpter ꝑiculum consciaruz subditoꝝ. Concordat his Alex. iu. 2. sū. Sexto causat̄ error consciēntie ex ꝑplexitate. i. ex quadā dubietate ex qua qcqd fiat seqtur ieuitabilitas vl necessitas peccādi. Puta cū videt qs iter duo opabilia se positū q̄z alteꝝ oz agē ⁊ qđcunqz fecit impossibile est nō peccare. Super quo dicitur ex cōcilio toletano. di. 13. c. 1. Duo mala lz cautissime sint precauenda tamē si periculi necessitas vnū ex hijs ꝑpetrare compulerit id debemus resoluere quod minori nexu noscitur obligare. Sed hec ꝑplexitas quantuz ad rem nihil ē vt dicit glo. sūmaria. Qđ. n. aliqs possit esse perplexus iter duo mala procedere potest ex stulta opinione illius ⁊ erronea cōsciētia vel ex presumptōe alicuius in quo vult manere firmus. Puta iurauit aliquis occider̄ hominē. Format sibi consciam lz erroneam q̄ si non occidit ꝑiurat: si occidit homicida ē. Et sic ē perplexus ex fatua extimatōe. Nam ⁊ nō occidendo periurus nō est. Et ꝑm hanc ꝑplexitatem dr̄ in illo. c. q̄ minus malū eligendum ē. Itē tenetur qlibet cōicare in paschate. Aliquis habens odium nō vult dimittere ⁊ hoc presupposito ē perplexus: qz si cōicat cum odio peccat mortal̄r: ⁊ si non cōicat sil̄r. Sed dimittere pōt ⁊ dz odium ⁊ sic non ē perplexꝰ simpl̄r. Septimo causatur error conscientie ex humilitate ⁊ cordis puritate. vnde Grego. di. 5. c. Ad eiꝰ bonaꝝ mentiū ē ibi culpam cognoscere vbi culpa nō ē. vbi glo. Agnoscere. i. timere. Nō āt dz qs se culpabilem dicere: vbi nō ē ꝑm sui estimatōem qz hoc ꝑtinet ad mēdacium ⁊ ironiaz In p̄mis sex modis error conscientie semp est reprehensibilis ⁊ volūtas seq̄ns consciaz errātem semp mala. Septimo aūt mō ē laudabilis Cuiꝰ rō est qz ad bonitatē mētis pertinet vt hō ad iustitie perfectōem tendat. Et iō in culpā reputatur non solū si deficit a cōi iusticia qđ vere ē culpa sed ēt si deficiat a ꝑfectōe iusticie qđ qñqz culpa non est.

Quod circa cognitōez conscientie ꝓprie septem differentie hoium inueniūtur.

Cap̄. .2.

Secūdum mysterium declarandum de conscientia dicit̄ cognitōis. In quo q̄ritur. An possit qs cognoscere ⁊ scire se habere rectam consciam lumine. s. gratie illustratam. Ad quod rñdet Alex. de ales in. 2. sūme. q̄ septem sunt drie hoium circa huiusmodi attendende. Aliq. n. putant se habere bonaz conscientiā ⁊ grām seu charitatem ⁊ neutꝝ habent. Alij sciunt q̄ illam non habent. Alij dubitant de hoc. Alij opinātur q̄ habeāt gratiam ⁊ bonam conscientiam. Alij experiuntur sz nō habent de hoc scientiam. Alij sciunt hoc tm̄ ꝑ reuelatōem. Septimi hoc sciunt per cām ⁊ certam visionem. Primi ergo sunt ifideles ⁊ heretici imo ēt xp̄iani qdam tepidi: q non lustrātes conscientiam suam ex ignorātia crassa mortalia crimina nō credūt mortalia eē. In tali cecitate fuit aliquādo paulus: vt ipe testat̄. Naz vt scribitur Actuum. 23. c. Captus a romana militia hierosolymis iudeos ad quorum petitiōez

captus

captus fuerat sibi alloquitur. Ego omni con/
scientia bona conuersatus sum ante deum vsq;
in hodiernū diē. Et tamē persecutus fuerat ec
clesiam putans bene facere. Scdi sūt qui sciunt
se non habere bonam conscientiam: vt hij qui
sciūt se esse in mortali pctō actu vel ꝓpositb nō
penitentes. Tertij sunt qui dubitant se habere
bonā consciam qui. s. habent rōnes eque fortes
ad hoc ꝙ sint in gratia putant cū vidēt se esse te
pidos in amando deū non habēdo affectum ad
oratōem: ⁊ ad alia spūalia. Et ex opposito consi
derant nullam voluntatem se habere peccandi
mortalr: sed ꝓpositum abstinēdi: detestari pctā
cōmissa. Quarti opinātur se habere bonā con
scientiam ⁊ se esse in gratia ēt ꝓbabilr: cum for
midine tamen aliqua de opposito Sicut illi qui
vident se feruentes i amore dei ⁊ ꝓximi ⁊ ama
re lugere offensas dei ꝑatos ad sufferendū ad
uersa. sentiūt tamen aliquando rebellionez car
nis ad spm̄ ⁊ fragilitatem. Quinti experiuntur
se habere bonam consciam sicut illi qui sentiūt
dulcedinem diuine bonitatis in oratōne ⁊ gu/
stant q̄ suauis ē dn̄s abhorrentes oēm delec/
tatōem mundi. Sexti sciunt se habere bonā cō
scientiam per reuelatōem dei. Sicut Abrahaz
Cui dixi deus per angelum Genesis. 22. ca.
Nūc cognoui ꝙ timeas deum. s. timore filiali:
qui sine gratia ⁊ conscia bona esse non potest.
Septimi sunt q sciūt per cām rei vel ratiōe rei:
vt hij qui clare viderunt diuinam essentiam in
vita presenti sicut moyses in veteri testamento
⁊ paulus in nouo.

De scrupulo conscie quid sit ⁊ vnde causat:
⁊ de septē regulis qbus pōt deponi. Ca. 3.

Ertium mysterium declarandū de cō/
scientia dicit remediatio. Sunt enim
plerique consciam habentes scrupulosā
omnem leuem actum peccati venialis estiman
tes esse peccatum mortale. Pro quibus tria
sunt notanda. Primum ꝙ scrupulus est vacil
latio quedam consurgens cum formidine ex ali
quibus coniecturis debilibus ⁊ incertis. vnde
videtur esse scrupulus id quod apud alios dici
tur pusillanimitas que est tedio seu timore re/
rum aduersarum inhers ⁊ inconsiderata tracti
animi deiectio. Et sic vtrunq; tam scrupulus
q̄ pusillanimitas importat inordinatum timo
rem. Vnde ipse scrupulus a quibusdam voca
tur erronea conscientia. Ab alijs timor consci
entie. Et ab alijs pusillanimitas. Sciendū au
tem ꝑm Albertum in libro de quatuor coenis.
ꝙ differentia est inter scientiam: fidem: opinio
nem: dubitationem ⁊ scrupulum seu suspitio/
nem. Nam scientia proprie est eorum que co/
gnoscuntur per causam: ⁊ quia impossibile est
aliter se habere. Fides autem est perfecta ꝑsua
sio vnius partis seu conclusionis per multa ꝓ/
babilia vel auctoritatem dicetē. Et hoc etiam
appellatur crudelitas ⁊ conscientia. Opinio au
tem est acceptio vnius partis cuz formidine al
terius. Ita tamen ꝙ ad illam que formidatur
non habetur ratio expressa. formidatur ta/
men propter debilitatem rationis alterius par
tis. Dubitatio vero est indeterminatus motus
rationis super vtranq; partem contradictionis
per equalia media. ita ꝙ non magis pendet ad
vnam partem q̄ ad aliam: ⁊ hec etiam dicitur
ambiguitas. Demum scrupulus ex leuibus cō
iecturis seu medijs ⁊ multum debilibus moue
tur ad vnam partium. Et hic etiam dicitur su/
spitio ⁊ pusillanimitas spiritus que repellenda
est. vt dicitur. 6. q. 1. c. Oues. Nam talis scru
pulus inducit animaz ad quoddam tediuz ⁊ tri
stitiam aggrauantem vt nil boni ei agere libe/
at: ⁊ sic velut tempestas que descendit in egy/
ptum consumpsit omne quod reperit viride sic
tristitia procedens ex scrupulo consumit vigo/
rem ⁊ robur animi. Inducit etiam desperatio
nem. a qua liberari se petebat psalmista dicens
Non me demergat tempestas scilicet despera
tionis. Quantum vero hec scrupulosa consciē
tia noceat patet primi machabeorum. 2. c. vbi
narratur. Quod quidam scrupulosi ex societa/
te machabeorum quia noluerunt se defendere
contra hostes bellantes aduersus eos i die sab
bati timentes ne propter hoc violarent sabba/
tum occisi sunt ab eis. Secundum notan/
dum ꝙ scrupulositas conscientie causatur quā
doq; ex complexione ad timorem idonea est vt
complexio frigida: puta in feminis vetulis et
melancolicis. Timor enim naturaliter ꝯz Da
mascenum cor constringit sicut: ⁊ frigida con/
stringunt ⁊ congelationem faciunt. Ad quem
motum contractionis imaginatio mouetur a ti
moris dispositiōe ita vt concipiat quis aliquod
esse futurum malum ⁊ per consequens fugi/
endum. Quandoq; causatur pusillanimitas ⁊
scrupulus ex egritudine manica vel melancoli/
ca que est infirmitas capitis per quam leditur
imaginatio ⁊ quandoq; ratio. vnde Galien⁹
⁊ Auicēna dicunt ꝙ mania est infectio anteri/
oris cellule capitis cum diminutione imagina

tionis. Melancolia vero est infectio medie cel
lule capitis cum diminutione rationis. Quan
doq; insuper causatur scrupulus ex tentatione
diabolica. Potest enim diabolus deo permit
tente mouere humores melancolicos in homi
ne per quos imagiatio vel errare potest aut tur
bari ad timorem inordinatum. Aliquando ad
huc procedit scrupulus conscientie ꝛ pusillani
mitas ex reginimis corporalis negligentia: sci
licet per nimiam abstinentiaz ꝛ vigilias. vnde
Hieronymus ad nepotianum dicit ꝙ tales i
moderatis ieiunijs vertuntur in melancoliam
ꝛ magis hipocratis fomentis: q̄z nostris indi
gent monitis. Et de con. di. 5. c. Non medio
criter. Idem Hieronymus asserit ꝙ tales in
discrete ieiunantes ꝛ orantes incurrunt notam
melancolie. Multotiens vero causantur scru
puli ex societate timidorum: vnus enim scru
pulosus facit aliū scrupulosū. Tertiū notan
dum ꝙ septem sunt regule quarum adminicu
lo conscientia scrupulosa seu erronea potest de
poni.

Prima regula debita ad gratiam dei prepara
tio.

Secōda solicita scripture sancte indagatio.

Tertia orationis deuota continuatio.

Quarta opinionis alicuius tuta electio.

Quinta obedientie humilis imitatio.

Serta scrupulorum animosa obiectio.

Septima preceptorum discreta epichezatio. i.
interpretatio.

Prima regula ē vt quis se preparet ad gra
tiam dei quantum potest seruādo mandata dei
de peccatis perpetratis dolendo ꝛ confitendo.
Nam quicunq; facit quod in se est deus infalli
bilit er infundit grām ꝛ lumen doni sapientie ꝛ
consilij ꝛ itellectum tribuit: quibus iuuari po
test ad depositōem erronee conscientie vnde ip
se dicit per hieremiaz. c. 3. Conuertimini filij
reuertentes. s. quantū in vobis ē ꝛ ego saluabo
uersiones vestras. Secūda regula ē sacre
scripture indagatio vt. n. ingt psalmista. Decla
ratio sermonū tuorum illuminat: ꝛ intellectum
dat parvulis idest humilibus. Tertia regu
la orationis continuatio. vnde Jacobi. 1. c. di
citur. Siquis vestrum indiget sapientia postu
let a deo ꝛ dabitur sibi affluenter. Et Sapien
tie. 7. c. Invocaui ꝛ venit in me spiritus sapiē
tie. Quarta regula est opinionis alicuius tu
ta electio. Sunt enim aliquando de aliqui
bus materijs moralibus doctores opinionum
contrariarum. Et tunc scrupulosi dubitāt quaz
partem possunt cum bona conscientia eligere.
Quibus dicimus ꝙ cum bona conscientia po
test quis tenere vnam opinionem ꝛ sm eā ope
rari: excluso saltim scandalo que. s. pars vel opi
nio habeat pro se nobiles doctores dūmodo ta
lis opinio non sit contra auctoritatem expressā
sacre scripture. Nec contra determinationē ec
clesie catholice. Et ꝙ etiam ex contrarietate ta
lium opinionum non inducatur ad dubitāduz
sed bonam sibi conscientiam ꝛ credulitatez for
met de eo quod credit tanq̄z de probabiliore p
te: ꝛ precipue quando quis adhibet diligentiaz
inquirendo an liceat. Nec inuenit aliqd quod
eum sufficienter moueat ad hoc ꝙ sit illicitum.
Quod sint doctores varij in multis opinioni
bus pz de resurrectione mortuorum: de quib⁹
dicit Mathe. xxii. 27. c. Multa corpora ꝛc. Mā
aliqui tenent ꝙ surrexerunt ante christum iterū
morituri. Alij ꝙ post christum non iterum mo
rituri. Silr de dispensatione in voto continētie
aliqui tenēt ꝙ in illo dispensari non potest. Ali
qui ꝙ potest. Immo sanctus Tho. in. 4. tenet
vnam opinionem. Et in sūma dicit contrariū.
Quod autem dicit beatus Tho. in quolibeto.
3. q. 4. arti. 2. Quod quando due sunt opinio
nes contrarie de eodem oportet alteram esse ve
ram ꝛ alteram falsam: intelligendum est ō his
vbi manifeste patet ex scriptura vel ecclesie de
terminatione ꝙ sit contra legem dei. Hostien
sis vero dicit super. c. Si vir. Extra de cogna
tione spirituali. Quod vbi sunt diuerse opini
ones ꝛ diuersa iura semper humanior est prefe
renda ꝛ equior. Et ad idem facit quod ait Au
gu. di. 9. c. Sana. Solet autem mouere scru
pulosos ꝛ detinere illud dictū Augustini ō pe.
di. 7. c. Nullus. c. Si quis. Tene certum ꝛ di
mitte incertum. Sed vbi in eadem materia mo
rali sunt contrarie opiniones doctorum illa vi
detur tutior que est rigidior: ꝛ sic potius am
plectenda. Sed ad hoc respondetur ꝙ Augu
stinus loquitur in dicto casu proprie de eo qui
differt penitentiam vsq̄z ad extremum vite: cu
ius saluatio dubia est ꝛ incerta: non qz vera pe
nitentia non possit esse in extremis. Sed quia
incertum est vtrum talis penitens vere penite
at. Quinta regula contra conscientiam scru
pulosam est obedientie humilis imitatio: vt sci
licet scrupulosus captiuet intellectum suum di
ctis sapientum ꝛ obedientie superiorum quan
tūcunq; scrupulosus dictet sibi aliud. vnde p

uerbiorum

uerbiorum.3. Sapiens ait. Me initaris prudē tie tue. Sexta regula ē anxiosa pgnatio scru pulorum. vnde Esaie. 35.c. dicitur. Confor tamini pusillanimes: confortamini ⁊ nolite time re. Ecce. n. deus vester. s. adiuuans ⁊ illustrās Et cancellarius parisiensis in quodam tracta tu de regulis moralibus ait. Consiliuz salubre est frequenter agere contra scrupulos leues et trepidos vitando eos ad aliorum iudicium qua tenus ex consuetudine fiat: homo robustus: so lidus: et tranquilis in exercitio spūali. Sicut ēt si quis vellet ligamentum distortum ad rectitu dinem ducere oporteret q̄ retorqueret ipsum ex parte opposita curuando: ⁊ sic reduci posset ad rectitudinem. Notandum etiam ꝑm eundem Cancellarium in quodam suo tractatu: q̄ aliq doctores tenēt quibus assentit: aliquando non tam meritor esse credere sicut velle credē. nec dolere sensualr de peccatis sicut velle dolere ⁊ non posse. Sunt autem aliqui auctoritates nō bene intellecte ex quibus scrupuli oriuntur. Si cut illa que habetur extra de sponsalibus. In dubijs tutior via est eligenda propter q̄ scru pulosus eligit viam rigidiorem. Sed ad hoc re spondetur q̄ eligere viam tutiorem consilij est non precepti. Alias oporteret multos ingredi religionem in qua tutius viuitur q̄z in seculo. Non ergo de necessitate oz viam tutiorem eli gere: quando etiam alia via potest eligi tuta.

Septima regula pro scrupulorum depositi one est preceptorum discreta epichezatio idest interpretatio vel declaratio. Equitas. n. quā pbs nominat epicheyam preponderat iuris rigori ꝑm iurisperitos. Est āt eqtas iusticia pēsatis oī bus circūstantijs particularibus dulcore misericordie tēpata. Et Sapiēs ait. Noli eē nimis iust⁹ Nā nimis iust⁹ ē q̄ pit iusticia sua. Pertinet autem ad virtutē epicheye considerar nō nudum preceptum de se: sed circūstantias om nes particulariter iph̄z concernentes. vñ Pbs 5. ethicorum dicit. Epicheya interpretatiua le gum ē melior q̄z iusticia legalis. Et ꝑm hanc Ytutem epicheye possumus precepta dei ⁊ eccle sie prelatorum seu iudicum benigne interpre tari. Et ꝑm Joannem de amberto triplex re gula per virtutem epicheye dari potest conscie tie scrupulose. Prima q̄ nec deus nec eccle sia per sua precepta intēdit obligare ad vix pos sibile alicui. Cum enim ꝑm regulam iuris ad i possibile nemo possit obligari: de reg. iur. i. 6. nō solum dr impossibile quod absolute non est possibile: sed etiam videt interpretandū ꝑm Ytutem epichye in lege noua esse impossibile qd vix ē possibile. i. phis nimiā difficultatē. Secda regula ē q̄ nec de⁹ nec eccl̄ia itendit suis pcep tis aliquē obligare ad hoc q̄ sit fatu⁹. i. talia p cepta loco ⁊ tpe nō obligāt qb⁹ eoz obseruātia fieret ridiculosa. Sicut pz ō obseruātia votor stultor q̄ null⁹ obligat ipler lz dicat vouere ꝛc. Tertia regula ē q̄ in hijs q̄ solū sunt mala qz p hibita vt cōiter posita pcepta m'tū excusat ul' in toto vel in tanto ꝓsuetudo si sit pscripta vt di ctū ē in sermone ō ꝓsuetudine. Etiā necessitas absoluit ab obligatōe pceptor positiuor vt ta ctū ē in pcedētibus. Proponat igit vnusqsq; velle saluari ⁊ deo suā volūtatē ꝓmēdet faciatq; bonū qō ferre pōt hūana fragilitas cui auriliuz exhibet deus: doleatq; se pterē ⁊ defectuosuz iuenire ⁊ sic i dño cōfidens confessione ꝑmissa su mat cibū suauissimū eucharistie: p cui⁹ assūptu nē deuotā acgrit salus eterna: ad quā nos pduc at iesus dei fili⁹ bñdict⁹ p oia scla scl'oz. Amē

Dñica resurrectionis. Sermo de ipsa mira bili resurrectōe iesu xp̄i gnquagesim⁹ in ordie.

Arrexit. Scribūtur h Yba Marci s vlt. c. ⁊ i euāgelio hui⁹ iocūdissime solēnitatis. Sūma cū gratulatione audiēda sūt a nobis ⁊ cōmemoran da ea que de resurrectōe iesu xp̄i dñi nr̄i ab euā gelistis predicant. Quid. n. dulcius: qd suaui⁹ qd deniqz delectabilius excogitari pōt q̄z xp̄s a mortuis suscitatus tertia die. In hoc eqdem spes nostra exigitur vt de futura vita ⁊ resurrectione gnāli ventura nullatenꝰ dubitem⁹. Ecce iā dux elector qui morte destructa glorioſus resurgēs exemplū prefulgidum nobis prebet resurrectiōis nostre fiende. Qua de re in pūti sermone de ipsa resurrectōe xp̄i miranda dicere statui. In quo tria mysteria ꝓponimus cō tēplanda.

Primū dicit tpalitatis.
Secm Ytatis. Tertiū qualitatis.

De tpe resurrectōnis xp̄i. s. de die mense ⁊ anno. Cap. .i.

Primū mysterū cōtēplandū de resur p rectōe xp̄i dicitur tpalitatis. In quo cō siderem⁹ tp̄s resurrectōis xp̄i tripl'r.

Primo respectu mēsis.
Secdo respectu diei.
Tertio respectu anni.

Primo consideremus tp̄us resurrectionis

xp̄i respectu mēsis quo. s. mense xp̄s resurrexit Et dicit̄ q̄ de mēse marcij. Vt eniz inq̄t Aug. li. 18. de ci. dei. c. 55. Mortuus est xp̄s octauo kalendas aprilis duobus geminis cōsulib⁹: ⁊ vt patet in calendario in. 8. calendis aprilis est dies. 25. marcij. Et s̄m Aug. eadez die christ⁹ fuit annūciatus ⁊ passus. Ex quo die. 27. marcij surrexit. Hic aūt mensis satis cōuenit resurrectioni xp̄i. Primo q̄r iste est primus mēsis anni de quo dixit dn̄s ad moysen Exodi. 12. c. Mensis iste vobis principiū mensiuz primus erit in mensib⁹ anni. Vn̄ iudei incipiunt annū suū in marcio asserentes mundū fuisse factuz in marcio: qd̄ tenet Rabbi iosue: lz Rabbi heli/feor ⁊ sui sequaces dicant q̄ in mense septēbris quādo fructus sunt maturi qd̄ etiam affirmant arabes ⁊ egyptij qui incipiūt annū in calendis septembris. Sed prima opinio cōmunior est. Sicut ergo in mense marcij fuit mundus pri/mo creatus. Sic hoc mēse xp̄s resurrexit vt oñ deret se esse primogenitū mortuorū q̄r null⁹ añ eū resurrexit semp̄ victurus. In isto etiā mense marcij fuit egypt⁹ expoliata ab hebreis q̄ aspor tauerunt vasa p̄ciosa eis cōmodata s̄m dei p̄ceptuz. Sic ⁊ in xp̄i resurrectione fuit infern⁹ ex/poliatus ⁊ paradisus restauratus. Insup̄ i isto mense fuit celebratū pascha agni: sicut nūc cele/bratur pascha christi. Secūdo cōsiderem⁹ tē pus resurrectionis christi respectu diei. Naz re surrexit dn̄ica die vt ait Joānis Dama. ⁊ idem habet̄ de ꝯse. di. 3. c. Sabbato. ⁊. 75. di. c. Qd̄ die dn̄ico. Ista aūt dies habet septez priuilegia quib⁹ correspondent septē mysteria resurrectio nis christi. Primū q̄r dn̄ica dies est prima die ruz omniū sicut ecclesia cantat ⁊ colligit̄ ex pri/mo Genesis. Sicut ergo illa fuit prima dies ve teris testamenti: ita fuit prima in no testamēto. Secūdū priuilegiū diei dn̄ice q̄r i ipsa fuit crea/ta lux corporalis. Sic in die resurrectiōis xp̄i ꝓ ducta fuit lux spiritualis q̄ est fides illuminans intellectū in mentib⁹ apostoloꝝ. Tertio priuile giū diei dn̄ice q̄r in ipsa fuit creata angelica nā. Sic in die resurrectiōis plurimū letificata ex vi ctoria xp̄i resurgētis. Quartū priuilegiū q̄r i ip sa die fuit creata mā prima s̄z Bedā. Sic i die resurrectiōis mā corporis xp̄i fuit singulariter sublimata p̄ reunionē aie ⁊ gloriosaz ꝯditionez corporis. Quintū priuilegiū illi⁹ diei dn̄ice q̄r i illa fuit creatū tp̄s nature sic in die resurrectōis xp̄i fuit creatū tp̄s gratie. Sextuz priuilegiū q̄a tunc fuit celū empireū de nouo ꝓductū. Ita in die resurrectionis fuit nouiter dedicatū i dispo/sitione ꝓpinqua q̄r ipsum est locus spiritū ⁊ cor poruz glorificatoꝝ. Nunc aūt xp̄i corp⁹ primo fuit glorificatū. Septimū priuilegiū q̄r i illa die deus ostendit magnitudinē sue potentie i creā do: ita nunc in resurgendo: q̄r sicut in morte pa tientiā: ita in resurrectione potentiā declarauit.

Tertio ꝯsiderem⁹ resurrectionē xp̄i respectu anni quo videlicet anno etatis sue resurrexit. Ad qd̄ sciendū q̄ christus quādo fuit baptizat⁹ erat quasi annoꝝ triginta: vt dicit̄ Luce. 3. ca. Et postea triennio docuit. Ita q̄ fuit mortuus ⁊ resuscitatus in etate trigintatriū annoꝝ ⁊ pau loplus: quā etatē dicit Aug. li. 22. de ciui. dei. perfectissimā esse q̄r vsq̄z ad istā etatē nā huma/na proficit ⁊ exinde incipit deficere. In hac au tem etate ⁊ nos resurgem⁹ s̄m illud apostoli ad ephesios. 4. c. Donec occuram⁹ oēs i viꝝ per/fectuz: in mensurā etatis plenitudinis christi.

Qd̄ ex testimonio angeloꝝ ⁊ apostoloruz et alioruz qui viderunt xp̄m post resurrectionem probat̄ q̄ vere surrexit. Cap. .2.

Secundū mysteriuz cōtemplādū de re/surrectione xp̄i dicit̄ Vitatis. Surrexit nāq̄z dominus vere. Que veritas pro batur triplici testimonio. s.

Angelorum.

Apostolorum.

Visionum.

Primo ꝓbat̄ veritas resurrectionis xp̄i te/stimonio angeloꝝ. Qua tuor eniz āgeli in die resurrectionis christū surrexisse testificati sunt. Primus fuit q̄ apparuit extra sepulchruz de q̄ sic dicit Matheus vlti. c. Ecce terremotus fa/ctus est magnus angelus aūt dn̄i descendit de celo ⁊ accedens reuoluit lapidem ⁊ sedebat sup̄ eū. Erat aūt aspectus eius sicut fulgur: vestimē ta autē eius sicut nix. Pre timore autē ei⁹ exter riti sunt custodes ⁊ facti sunt velut mortui. Re spondens autē angelus dixit mulierib⁹. Noli te timere scio eniz q̄ iesum q̄ crucifixus est q̄ri/tis. Nō est hic: surrexit eniz sicut dixit: venite ⁊ videte locū vbi positus erat dn̄s. Et cito eūtes dicite discipulis ei⁹ q̄r surrexit. Ecce p̄cedet vos in galileā. In q̄b⁹ v̄bis describunt̄ q̄tuor isti⁹ angeli ꝯditiōes isignes. pria ē q̄ ipse fuit v̄tuo sus in descensu q̄r terremot⁹ scūs ē magn⁹ duz descēdit. 2ª q̄r fuit gloriosus i suo aspectu eo q̄ erat aspect⁹ ei⁹ sicut fulgur ⁊c. 3ª q̄r fuit terribi/bilis i suo effectu. Nā p̄ timore ei⁹ exterriti sunt custodes. 4ª q̄r fuit delectabilis in suo affatu.

Nā s̄mone

Nam sermone blando dixit mulieribꝰ. Nolite timere vē. Secūdus angelus apparuit eadem hora inter sepulchrū: de quo dicit. Marcus vlti.c. Dō mulieres introeuntes in monumētū viderūt iuuenē sedentē in dextris coopertū stola cādida ⁊ obstupuerūt. Qui dixit illis. Nolite expauescere. Jesum q̄ritis nazarenū crucifixū Surrexit: nō ē h̄. Tertius ⁊ q̄rtus angelꝰ fuerunt illi duo quos vidit maria magdalena intra monumētū sola: quoꝝ vnꝰ erat ad caput: alius ad pedes sepulchri: vt dicit Joh. 20.c. Qui dixerunt. Mulier qd plozas. Cū ergo isti angeli sozent in gr̄a cōfirmati nō potuerūt peccare venia uter neq̄ moztaliter ⁊ p̄ cōsequens nec potuerunt mēriri. Secūdo, pbat̄ Vitas resurrectionis xp̄i testimonio apostoloꝝ: de qbꝰ dicit Actuū. c. Virtute magna reddebāt apostoli testimoniū resurrectionis ihesu xp̄i. Nā ipsa die resurrectiōis apparuit discipulis cōgregatis in vnū absente Thoma: vt dicit Jo. 20. ca. Eadē die apparuit discipulis eūtibꝰ i emaꝰ: vt scribit Luce. 24. c. Apparuit etiā Symoni Octaua Vo die apparuit discipulis p̄sente thoma. ¶Postea apparuit discipulis piscātibꝰ vt dī Joh. vlti.c. Itē apparuit eis in monte thabor Mathei. vlt.c. Tandē in die ascensionis apparuit eis in cenaculo ⁊ exprobrauit incredulitatē illoꝝ ⁊ duritiā cordis. Marci vlti.c. De n d apparuit eis in monte oliueti ⁊ tūc vidētibus illis ascendit in celū: vt p̄z Luce vlti.c. ⁊ actuuz primo.c. Tertio, pbat̄ veritas resurrectiōis xp̄i testimonio visionuz. Visus nāq̄ fuit xp̄s multipliciter a multis qbꝰ fides adhibēda est. Vidit eū Stephanus stantez a dextris dei: vt scribit Actuū. 6. c. qua visione cōfortatus prolapidantibꝰ exorauit: ⁊ lapides torrentis illi dulces fuerunt atq̄ vt xp̄s suū spiritū acciperet postulauit. Vidit illū Marcus euāgelista postq̄z vulneratus repositus fuit in carceribus. Ibi enim dñs iesus visitauit euz dicens. ¶Pax tibi marce euāgelista meus. Noli timere quia ego tecū sum. Vidit illū paulus q eū in suis discipulis atrociter p̄sequebat̄ quare vt scribit Act. 26. c. cū loquebat̄ cū agrippa dixit: ego qdez existimauerā me aduersus nomē iesu nazareni debere multa cōtraria agere. Quod ⁊ feci hierosolymis ⁊ multos sanctoꝝ ego in carceribꝰ inclusi a principibꝰ sacerdotū ptāte accepta. Et cū occiderentur detuli sententiā. Et p̄ oēs synagogas frequenter puniens eos cōpellebā blasphemare nomē eius. Et amplius insaniens in eos p̄sequebar vsq̄z in exteras ciuitates. Et dū irem damasc̄ cū cū potestate ⁊ p̄missu principiū sacerdotuz die media vidi rex de celo supra splendorez solis circūfulsisse me lumē ⁊ eos q mecum erāt. Omnesq̄z nos cū cecidissemꝰ in terrā audiui vocē dicentē mihi hebraica lingua. Saule saule qd me p̄sequeris. Durū est tibi cōtra stimuluz calcitrare. Ego aūt dixi. Quis es dñe. Dñs aūt dixit. Ego sum iesus nazarenus quē tu p̄sequeris. Sed exurge ⁊ sta sup pedes tuos Ad hoc. n. apparui tibi vt cōstituā te ministruz ⁊ testē eoꝝ q̄ vidisti. Et in Epistola p̄ma ad Coz. c. 15. ait. Tradidi. n. vobis in p̄mis qđ ⁊ accepi: qm̄ xp̄s moztuus est, p peccatis nr̄is ꝟz scripturas ⁊ qz sepultus est ⁊ qz resurrexit tertia die ꝟm scripturas: ⁊ qz visus ē cephe ⁊ post hoc vndecim. Deinde visus est plusq̄z qngēntis fratribꝰ simul ex qbus multi manent vsq̄z adhuc. Quidā aūt dormierunt. Deinde visus est iacobo: deinde apostolis omnibꝰ. Nouissime aūt omniū tāq̄z aborti no visus ē ⁊ mihi. Hie. in. c. Cū marthe. extra de celebratione missarū dicit. ¶Paulus appellat seipsum aborti nū quia sicut fetus aborti nus cū labore ⁊ angustia ad lucem trahit: ita paulus cum attractione venit ad fidē. 23. q. 4. c. displicet. c. Quis vos. Bran de est testimoniū pauli ⁊ in nullo susceptū qppe q postq̄z vidit xp̄m factus est defensoz validissimus ⁊ p̄dicatoz ardentissimꝰ nominis eiꝰ: imo q clamabat. Ego in hierusalē paratus sum alligari ⁊ mori, p nomine eiꝰ ⁊ tandez in vrbe pro xp̄o mori truncatione capitis nō recusauit. Sz reuera singulare ⁊ p̄cellentissimū testimonium xp̄i suscitati fuit diebꝰ nouissimis p̄signatio miraculosa sancti ff̄ rācisci: biēnio qppe signa visibilia ⁊ miraculosa tulit in suo corpe: de qbꝰ plene dixim⁹ in ope de laudibꝰ sanctoꝝ. Quis nā dubitare p̄t de xp̄o: cū videat frācisci stigmatibus illis sacris ita decoratū. Obid scūs Bonauentura in legēda sic sanctū ff̄ rācisci alloq̄tur. Jaz Vo p h̄ signa certissima nō duobꝰ aut tribꝰ testibꝰ ad sufficientiā: sz ex plurimis ad sup abundātiā cōprobata testimonia dei in te ⁊ p te credibilia facta nimis omne infidelibꝰ auferūt excusationis velamē. Et vt idē Bon̄. refert. Descendit angelicus vir ff̄ rācisc⁹ de monte secū ferens crucifixi effigiē nō in tabulis lapideis ⁊ ligneis manu figuratā artificis: sz i carneis mēbris descriptā digito dei viui. Resonat ergo ex omni parte Vitas resurrectiōis xp̄i quā p̄dicauerūt apostoli: defenderūt pp̄ria san

guine martyres: expugnare ꝛ extinguere tenuerunt imperatores ꝛ reges ꝛ nō valuerunt: eo ꝙ ipse est rex regū ꝛ dñs dominantiuꝫ.

Qualiter xp̄s resurrexit cuꝫ quatruplici actu fortitudinis. Cap. .3.

Ertiū mysteriū cōtemplādū de resurrectione xp̄i dicit qualitatis. In quo videndū erit qualiter xp̄s resurrexit. Ad qđ dicim⁹ ꝙ sicut fuit ad modū agni imolatus: ita fuit ad modū leonis resuscitatus. Et ꝫ pp̄ q̄ truplicez fortitudinis actū. Prim⁹ fuit qz fregit claustra inferni. Ad quē accessit non vt ad locū penalē sz ad cōsolationē patrū ibidē existētiuꝫ. Secūdus actus fuit qz subuertit potētiā diaboli: ꝛ amputauit manū ei⁹ attrehētē q̄ attrehebat etiā iustos ad lumbū: vt dicit dñs Boē. i. 3. di. 22. Tertius actus fuit qz inde. i. dei inferno iustos oēs eripuit ꝛ eduxit. Quart⁹ actꝰ qz semet ipsum ꝓpria ꝟtute suscitauit. Intelligēdū tñ ꝙ xp̄i resurrectio fuit q̄lificata q̄truplici dispositione diuina. Prima fuit qz caro ei⁹ sanctissima nō vidit corruptionē p triduū diuina ꝟtute preseruata. Secūda fuit qz caro illa fuit reparata. Cū. n. ibi fuerunt liuores ꝛ vulnera ac plage tumentes ex flagellis: oia ista fuerūt ꝟtute diuina sanata absq; medicamine remanētib⁹ cicatricibus ad decorē. Tertia dispositio qz xp̄i caro fuit glorificata. Mā habuit ꝑmo dotē impassibilitatis qz dicit Ap̄s ad Ro. 6. c. Christus resurgēs ex mortuis iā nō moriē mors illi vltra nō dñabitur. Secō habuit dotē subtilitatis ꝑ quā exiuit de sepulchro clauso. Tertio habuit dotē agilitatis ꝑ quā euanuit ab oculis coꝝ. Luc. 24. c. Quarto habuit dotē claritatis quā tñ occultauit discipulis manifestādū electis ꝛ i die iudicij etiā reprobis. Resurrexit igit̄ triūphator mortis ex poliator inferni ꝛ mūdi redēptor: ꝙ numero electorū cōpleto resurgere faciet amicoꝝ suoꝝ corpora suis ꝓpriis animabus vnita: vt sic pcipiāt eternaliter gaudia eterne vite. Ad quā nos perducat ipse dei filius qui est benedictus ꝑ omnia secula seculoꝝ. Amen.

Feria secunda post dominicā resurrectiōis. De sanctissima fide. Sermo. .51.

Stulti ꝛ tardi corde ad credendū: ꝟba sunt redemptoris nr̄i originaliter Luce. 24. c. ꝛ i euāgelio hodierno Lonat̄ hostis animax nr̄aruꝫ mille suis nocēdi modis moualiuꝫ corda a fide iesu xp̄i retrahere: qm̄ cū illoꝝ excecauerit intellectū facile ad q̄cūq; scelera eos p̄cipitare p̄t. Sublata nāq; fide reliq; ꝟtutes fundamētū nō habēt. vñ Greg. I. q. I. c. Luz paulus. ait. Cū paulus dicat fundamētū aliud nemo p̄t ponere p̄ter id qđ positum est qđ est xp̄s iesus. i. fides xp̄i: cōsequēter ꝓbat qz vbi xp̄s nō est fundamētū nullū boni operis ē supedificiū. Fides nāq; est q̄ mūdū vincit. Vnde Joh. 1. cano. c. 5. ait. Hec est victoria q̄ vincit mundū fides nr̄a. i. q̄ vincere facit q̄ sunt i mūdo videlicet superbiā: auaritiā: ꝛ luxuriaꝫ. Ipsa diaboli tentatiōes exterminat. Vnde Ap̄s ad ephe. 6. c. ingt. In oib⁹ sumētes scutū fidei in q̄ possitis oia tela inimici ignea extinguere. Ipa hominē iustificat. Vñ Gen. 15. c. scribit. Credit Abrahā deo ꝛ reputatū est ei ad iusticiā. Ipsa credētes filios dei efficit: ideo Joh. 1. c. dicit Dedit eis ptate filios dei fieri bijs q̄ credūt in nomine ei⁹. Ipsa a periculis liberat. Mā ꝑ fidē abrahā exiuit de vr. i. de igne caldeoꝝ illesus. Cū. n. nō vellet ignē adorare quē caldei deū dicebāt vt experiret ꝟtutē dei sui miserūt ipsuꝫ in ignē: sed nō recepit lesionē. Ara Vo german⁹ ei⁹ ꝛ pater sare ꝛ loth illuc missus qz in fide defecit cōbustus est. Ananias ꝛ socij in foznacez missi laudabāt ꝛ bñdicebāt deū nec ignis nocebat eis. Quare Paulus ad hebreos. xi. c. dic̄ Sancti p fidē vicerūt regna opati sunt iusticiā adepti sunt repzoīssiones: obturauerunt oza leonū: extinxerūt ipetū ignis. Et ne singula repetamus fides corpoꝛis ꝛ aie salutē opat̄. Ob qđ iesus dei fili⁹ Luce. 7. ca. dixit magdalene. et Luc. 18. ceco. Fides tua te saluū fecit. Qua de re in p̄senti sermone de fide dicere statui: quā pdiderāt discipuli euntes in emaus: quos Christ⁹ dure redarguit. De ipsa itaq; fide tria mysteria ꝓponemus declaranda.

Primū dicit̄ virtuositatis.
Secundū necessitatis.
Tertiū qualitatis.

De multiplici acceptione fidei. Et quomodo diffinitur. Et qualiter est virtus theologica ex eo ꝙ est a deo ꝛ terminatur ad ipsum sicut ad obiectum. Cap. .I.

Primū mysteriū de fide declarāduꝫ dr̄ ꝑ virtuositatis: pro cuius intelligētia tria erunt videnda.

Primū quot modis capit̄ fides.
Secūdū quid est fides.
Tertiū vtrū fides sit virtus.

Primo videndū est quot modis capit̄ fides.

Et ex dictis

Et ex dictis Alexādri i tertio summe. Et Bonauen. in.3. di.23. q. ex glosa in. c. 1. de summa tri. & fi. ca. habeť q fides sumiť duodecim modis. Primo sumiť p sponsione. vñ. 1. ad timotheū. 5. c. dicit. Prima fidē irritā fecerunt Glo. idest sponsionē. Sic sumiť ab Aug. 23. q. 1. c. Noli. Noli ingt fidē fallere qñ graue ē. Et iterꝝ ibi. Fides qñ promittit etiā hosti seruāda est. Hoc mō etiā dicit Hysi. 22. q. 4. In malis promissis rescinde fidē. Secūdo sumiť fides p fidelitate vt cū qs retinet fideliter & restituit sibi cōmissa & similia. Et de hac Hiere. 6. c. dicit. Periit fides. Et puer. 20. c. Virū fidelez qs inueniet. Tertio sumiť fides p cōscientia. Iurta illud ad romanos. 14. c. Omne qđ nō est ex fide peccatū est. Glo. 28. q. 1. c. Oēs idest omne qđ est ꝺ cōscientiā. Quarto sumitur fides p innocentia: vt. 22. q. 4. c. Innocēs

Quinto sumiť fides, p castitate thoz. vt. 27. q. 1. c. Cōiuges. Et. ca. Cōiunx. Sexto sumitur fides p credulitate. i. p quodaz habitu q̄ qs firmiter assentit sine formidine de oppositis hijs q̄ clare nō videt q̄cunqz sint illa. Prima cuz qs credit talē eē suū prez vel matrez. Et de hac Greg. i. 4. dialog. ingt. Audenter dico: qz si ne fide nec infidelis viuit. Mā si eūdē infidelez pcunctari voluero quē patrē vel quā matrē habuit: rndebit, ptinus illū atqz illā. Septimo sumiť fides p sacramēto baptismi. vñ Aug. ad bonifaciū. Quid est aliud parulū bre fidē nisi fidei sacramētū. Et. 45. di. c. Dejudeis. dicit. Oportet vt fidē quā vi vel necessitate suscepunt necessario tenere coganť. Octauo sumiť fides p acceptiōe cōclusionis ex rōne, pbabili sm q logici dicūt. Arg. est ratio, rei dubie faciēs fidē

Nono dicit fides cognitio q̄ est in patria. Et de hac ad Ro. 1. Justicia dei reuelat ex fide in fidē. Glo. ex fide spei in fidez rei. Decio ca pit fides, p articulis fidei, ppositis ad credēdū Et sic sumit Athanasius cū dicit. Hec ē fides catholica quā nisi qsqz fideliter firmiterqz crediderit saluus eē nō poterit. Undecimo sumiť fides, p habitu informi: de q̄ pme ad cor. 13. c. dr Si habuero oēz fidē rc. Duodecio accipit fides, p habitu formato. Et de hac ad Ro. 1. ca. Justus ex fide viuit. Hec est virtus theologica siue sit informis siue formata. De q̄ apls ait. 1. ad Cor. 13. c. Nūc aūt manent fides spes charitas tria b. Secūdo videndū est: qd est fides. Et sm Boē. qz fides multipliciter ꝓsideratur ita etiā notificat. Quādoqz. n. cōsiderat quātū ad ppriū genus. Et tūc describit sic ab Aug. sup Joānē. Fides est virtus qua creduntť que nō videnť. Et nō est de omnib9 q̄ nō videnť: vt dicit Magister in littera: sed de hijs q̄ necessaria sunt ad salutē. Secūdo cōsideratť fides quātuz ad obiectū siue ad principiū motiuū. Et sic dicit Aug. ad crescentiū. Fides est prima illuminatio mentis ad primaz veritatē. Tertio cōsideratur fides quantū ad actuz proprīū. Et sic dicit Damascenus lib. 4. Fides est nō inquisitus cōsensus circa primā veritatē. Quarto cōsideratur fides quantū ad habitū desperatū. Et hoc modo inquit Hugo lib. de sacramentis.

Fides est certitudo quedā animi de reb9 absentibus supra opinionez & infra scientiā constituta. Opinio enim fides & scientia sunt habitus disperati. Quinto cōsideratť fides quantū ad suū finez. Et sic describit ab Apostolo ad hebreos xi. c. Fides est substantia rerum sperandarū argumē. nō apparentiū. Haz fides habet tria.

Primo aspicit. Secūdo efficit. Tertio reficit. Aspicit primā veritatē nō habitā sed sperādā. Ideo dicit sperandarū rerum. Secundo efficit idest causa est faciens res sperandas esse in nobis. Unde dicit substātia quia sicut substantia est causa suorū accidentiū: ita fides est causa cōsequendi bona sperata. Tertio fides reficit seu allicit. Unde dicit Argumē. idest certitudo assentiendo hijs q̄ nō apparent: & hoc est meritū & laus fidei si certe & indubitanter creditur qđ nō videt. Beatus vero Tho. 22. q. 8. Volēs verba Apostoli reducere ad formaz diffinitionis clarā sic dicit. Fides est habitus mētis qua inchoať vita eterna in nobis faciens intellectuz assentire nō apparentib9. Pro clariorꝝ aūt intelligentia pretacte diffinitionis apostoli primo notādū est q̄ p predictā diffinitionez fides distinguit ab omnib9 que ptinent ad intellectū. Et primo ab opinione suspitione & dubitatiōe p hoc q̄ dicit argumē. Mā p hec tria intellect9 nō firmiter inheret alicui. Per dubitatiōez nō magis tēdit ad vnā ptē q̄z ad aliā. Per opinionē & si declinet fortē ad vnā ptē tñ cū formidine de oppositō. Per suspitionez leuit declinat ad vnā ptē. Sz p fidē firmit inheret credēdis sine hesitatiōe. 2er h̄ q̄ dr nō apparētiū fides distinguit ab intellectu q̄ ē de pncipijs p se notis & scientia q̄ est de cōclusionib9 p demonstrationē acquisitis per q̄ aliquid intellectui apparēter fit cuiusmodi nō est fides. Tertio p h̄ q̄ dicit substātia rerū sperandarū distinguitur a fide cōmuniter

sumpta. s. credulitate q̃ est etiã de humanis: sic̃ cuz qs firmiter credit parentes suos esse talem ⁊ talez. Secũdo notãdũ ꝙ fides dicit substã tia rez speranduz potius q̃z diligendaruz ex eo ꝙ dilectio põt esse presentiũ ⁊ absentiũ visorum ⁊ nõ visorũ. Sed spes est tantũ de absentibus impossibile est dei prescientiaz falli ⁊ eius volũ tas ⁊ nõ visis: de qb⁹ etiã ẽ fides: qz ⁊ si videant̃ ea q̃ sunt fidei aliquo modo. s. vt credenda non tamẽ oculo corporali vel intellectuali demõstra tiue. Tertio notandũ: ꝙ argu. dicit multipli citer. Primo breuis enarratio subsequentiuz: vel breuis collectio materie simul sumpte toti⁹ libri. Et sic sumit̃ in biblia vbi ꝓlogi librorum aliquãdo dicunt̃ argumẽta. Secũdo arg. dicit̃ ostensio vel manifestatio s̃m illud Joannis. 3. Omnis q male agit odit lucẽ ⁊ nõ venit ad lu cez vt nõ arguant̃ opera ei⁹. Tertio dicit̃ arg. ratio rei dubie faciens fidẽ: ⁊ hoc mõ sumit̃ in logicis: sed in theologicis ecõtra fides facit ar gumentũ seu rationẽ. Quarto dicit̃ argu. certi tudo ex qua animus mouet̃ in aliqd ⁊ sic fides dicit̃ argumentũ. Tertio videndũ est vtrum fides sit virtus. Et ꝙ sic patet s̃m Boñ. 23. di. tertij libri: tuz qz ipsa est principiũ nostre salutis tum qz est opposita vicio infidelitatis: tum etiaz qz in illa cõsistit rectitudo vite s̃m regulã iusti cie q̃ est vt homo simpliciter credat hijs que no bis sunt a deo reuelata. Nec obstat ꝙ Arist. et sui sequaces ceteriqz philosophi nõ posuerũt ni si virtutes. Aut morales: vt prudentiaz: iusti ciaz: fortitudinẽ ⁊ temperantiã: vel intellectua lis: vt sunt intellectus scientia: sapientia prudẽ tia ⁊ ars de quib⁹ loquit̃ Ari. in. 6. ethi. quoniã s̃m Tho. 1. 2. q. 62. preter supradicta virtutes necessariũ fuit esse virtutes theologicas. Nã ꝑ virtutẽ perficit̃ homo ad actus qbus in beatitu dinez ordinat̃. Est aũt duplex hominis beatitu do. Vna ꝓportionata nature ad quã ꝑuenire põt ꝑ principia sue nature. Alia excedens hois naturã ad quam hõ sola Vtute diuina attingere põt s̃m quandã diuinitatis participationẽ. Et qz huiusmodi beatitudo ꝓportionem humane nature excedit: principia naturalia hominis ex quib⁹ ꝓcedit ad bene agendũ s̃m suã ꝓportio nez nõ sufficiunt ad ordinandũ hominẽ in bea titudinẽ predictã. Vñ oportet ꝙ superaddant̃ homini diuinitus aliqua principia ꝑ q̃ ita ordi netur ad beatitudinẽ supernaturalẽ sicut ꝑ ꝑn cipia naturalia ordinat̃ ad finẽ cõnaturalẽ non tñ absqz adiutorio diuino. Et hec principia di cuntur virtutes theologice: tum qz habent deũ pro obiecto inquantũ ꝑ eas recte ordinamur in deũ: tũ qz a solo deo nobis infundunt̃: tum qa sola diuina reuelatione in sacra scriptura nobis tradunt̃. Franciscus Vo de maronis in quodã tractatu de Vtutibus ait: ꝙ virtus theologica s̃m nominis significationez dicit̃ virtus diui na ꝙ theos ꝙ est deus: vñ Diony. in lib. de di uinis nominib⁹ omnia ad deum ꝑtinentia siue ad diuinitatez vocat theologica. Sed aliqd dict tur diuinũ t ripliciter. Aut qz in deo formaliter reperit̃: vt eternitas bonitas imensitas ⁊ hmõi que dicunt̃ ꝑfectiones diuine. Aut qz deo assi milatur. Sicut Diony. li. de diuinis nomini bus vocat sanctũ hierotheũ virũ diuinũ qz deo similis erat ꝑ participationẽ virtutũ. Aut quia ad deũ terminat̃ sicut ad obiectũ. Sicut theolo gia dicit̃ scriptura diuina qz de deo loquit̃. Di cuntur ergo virtutes theologice diuine: nõ pri mo nec secũdo sed tertio modo: qz. s. sunt a deo ⁊ ad ipsum terminant̃ sicut ad ꝓpriũ obiectuz. Siquis Vo obiceret ꝙ methaphisica nõ ponit̃ virtus theologica ⁊ tamẽ negociat̃ circa deuz ⁊ substantias separatas. Rñdet Franciscus ꝙ metaphisica est de deo sub rõne cõmuni que est naturaliter nota: virtus Vo theologica sub rõ ne ꝓpria q̃ est credita. Multa est xp̃ianoꝝ obli gatio ad benignissimũ deũ q tanta luce verita tis corda nostra respersit vt fide media magis imbuta sit vna vetula de diuinis q̃z gẽtiles phi qui euanuerunt in cogitationibus suis.

Qđ fides est necessaria ad salutẽ ⁊ etiã cre denda sunt aliqua q̃ ratione naturali ꝓbari pñt ⁊ aliqua etiã explicite. Cap. .2.

Secundũ mysteriũ declaranduz de fide dicitur necessitatis. Vbi sunt tria du bia decidenda.

Primũ vtrũ fides sit ad salutẽ necessaria.
Secundũ vtrũ sit necessariũ credere aliqua que ratione naturali possent de deo inuestigari.
Tertiũ vtꝝ sit necessariũ credere aliqd explicite

Ad primũ dubiũ rñdet Athanasius in sym bolo dicens. Quicũqz vult saluus esse añ om nia opus est vt teneat catholicã fidẽ. Quã nisi quisqz integrã inuiolatãqz s̃uauerit saluus esse nõ poterit. Ratio autẽ quare fides ẽ necessaria qz ipsa illuminat intellectũ ad necessariã cogni tionẽ dei. In omni. n. via ⁊ in omni opatione est primo necessaria cognitio finis ipsi⁹ opera tionis vel vie. Quia finis est cã causaꝝ ex secũ do metha. ⁊ finis mouet agentẽ ⁊ est principiũ omnium

omniuꝫ operationuꝫ nostraꝝ ex scō ethicoꝝ. Et ly finis sit vltimus in executōe: tñ est ꝑmus in itentōe ꝫ mouet agentē. Sicut ergo se habēt ꝑncipia in demōstrabilia in spectabilibus sic se habet finis in opabilibus. Cū ꝟo in hoc mundo oēs simus viatores ꝫ nō habeamus hic ciuitatē manētem vt dicit ad hebreos vlti. c. ꝑ finis ad quē ordinati sum⁹ ꝫ ad quē debem⁹ tendere ē deus vnde Magister sñiaꝝ di. I. scōi libri ait. ꝑ ecit deus rōnalem creaturā vt sūmuꝫ bonū itelligeret: itelligēdo amaret: amādo possideret: ꝫ possidēdo frueret. Et Augu. in ꝑmo cōfessionū. ꝑ ecisti nos dñe ad te ꝫ ingetuꝫ ē cor nostrū donec gescat in te. Sicut itaqꝫ deus est cā efficiēs oiuꝫ per potentiā suā ꝫ cā exēplaris ꝑ suaꝝ sapiam: sic ē ꝫ finalis ꝑ suam bonitatem Quare apocalypsis. I. c. dixit. Ego sum alpha ꝫ o: ꝑncipiū ꝫ finis. Cū ergo ipse deus sit finis noster sequtur q⁹ nos debem⁹ ipm scire ꝫ cognoscere. Immo vt ꝓbat Tho. in. 3. cōtra gētiles Intelligere deū ē finis oīs itellectualis substātie. Et in ꝑmo ꝺ gentiles inducit Ari. q i. r. ethi coꝝ reꝓbendit simonidē quēdam q ꝑsuadebat hoibus vt ꝑmitterēt diuinā cognitōem ꝫ humanis reb⁹ ingeniū applicarent. Ꝺ poztere in gebat hoiem humana sapere ꝫ moztalia mozta lē. Contra quē simonidē dicit Ꝓbs q⁹ homo se ꝺz ad imoztalia ꝫ diuina trahere ꝛtuꝫ potest Quare videt q⁹ necessaria sit cognitio de diuinis ad quaꝫ habendā ꝑ statu isto cōueniēs medium ē fides. Et ad hoc clarius itelligendū: nota ꝑm Tho. in. 4. cōtra gentiles q⁹ homo de diuinis triplicē cognitōem habere pōt. Ꝓma est cognitio nature: ꝫ hec habet per nālem rōnem Scōa ē cognitio gratie: ꝫ hec habet per diuinam reuelatōem. Tertia ē cognitio glie: ꝫ ꝫ habetur pe supnālem illuminatōem. Ꝓria cognitio bona. Scōa melioꝝ. Tertia optima. Vltia cognitio haberi nō pōt absqꝫ scōaqua homo cognoscit que inuestigari nō possūt rōne nāli ex reuelatōe dei. Cognitio ergo fidei illuminat itellectū ad cognoscendū deum trinū ꝫ vnū creatorem celi ꝫ terre: ꝫ reliqua in articulis fidei, ꝓpsita. Scōm dubiū fuit vtꝝ sit necessariū credere aliqua que ēt de deo rōne naturali possent inuestigari: vt q⁹ deus ē: ꝫ q⁹ deus ē vnus ꝫ similia. Ad quod respondet Tho. 22. q. 2. ꝫ in ꝑmo contra gentiles q⁹ sic multiplici rōne.

Ꝓma qꝫ cognitio fidei est certioꝝ.
Scōa qꝫ velocioꝝ.
Tertia qꝫ cōmunioꝝ.
Quarta qꝫ ampliꝰ.
Quinta qꝫ vtilioꝝ.

Ꝓma rō est qꝫ cognitio fidei ē certioꝝ. Mā cōnaturalis ē multuꝫ deficiēs a cognitōe diui noꝝ. Cuius signū ē q⁹ ꝑsi scrutantes diuina naturali igenio in multis errauerūt ꝫ sibiipsis ꝺixerūt: vt apparet in coꝝ dictis atqꝫ sententiis: qꝫ homo falli pōt: deus aūt falli nō pōt. Mā si humana rō non potest pertingere ad perfectā cognitōem reꝝ creatarum sensibiliū quātomagis in rebus diuinis que nullo sensu ꝓcipi possunt qꝫ vt inquit Arist. in prologo methaphisice. Deus ē remotissimus a sensu: vt igitur essz apud homies idubitata ꝫ certa cognitio ꝺ deo oportuit q⁹ diuina eis per moduꝫ fidei traderēt quasi a deo dicta q mentiri non pōt. Hinc Lactantius li. I. diuinaꝝ instōnum ingt. Ꝺ missis terrenis huiusce phie auctoribus nil certe assentientibus aggrediamur viaz rectā quos eqdem si putarem satis idoneos ad bene viuendū duces esse ꝫ ipe sequerer ꝫ alios vt seqrentur hortarer. Sed cū magna inter se concertatōe dissideant secūqꝫ ipsi plerūqꝫ discordent apparet corū iter nequaqꝫ esse directum. Sigdem sibi q⁹qꝫ vt est libitum, ꝓprias vias imꝓsserūt: cōfusionēqꝫ maximā ingrentibus veritatem reliquerunt. Nobis aūt qui sacramentum religionis accepimus cū sit veritas reuelata diuinitus oēs vtriusqꝫ sexus sine vllo discrimie ad celeste pabulum cōuocamus. Hec ille. Certioꝝ ergo est cognitio que habetur per fidem ꝺ qui habetur ꝑ sciam ex parte cāe certitudinis: qꝫ fides initiatur Ꝟitati diuine que ē eius obiectum. Scientia ꝟo innititur rōi humane vt refert Tho. 22. q. 4. arti. vlt. Ꝺic Apostolus ad ephesios. 4. c. aīt. Non amplius ambuletis sicut ꝫ gentes ambulant in vanitate sensus sui tenebris obscuratum habētes intellectum. Scō cognitio fidei ē velocioꝝ ꝺ illa que habetur ꝑ rōnem naturalem. Scientia nāqꝫ ad quam pertinet, ꝓbare deū esse ꝫ esse vnum ꝫ esse nobilissimū potētissimū ꝛc. vltimo hominibus adiscenda, ꝓponitur suppositis mltis alijs scientijs. Et sic nō nisi post magnū tempus cognoscerentur ista ꝺ deo. Mam methaphisica que circa diuina uersatur iter philosophie partes vltima remanet adiscenda. Tertio cognitio fidei ē cōioꝝ. Multi enim in studio scientie, ꝑficere nō possunt, ꝓpter multa impedimenta. Mam aliqui impediūtur a studiose ingsitōis fructu qui ē inuentio veritatis, ꝓpter indispositōem complexionis: ex qua

multi naturaliter sunt idispositi ad scientiã. Ali
qui impediuntur necessitate rei familiaris. Oz
enim inter homines eẽ aliquos q tpalibus ad/
ministrãdis isistãt q tm̃ tp̃s i ocio ꝯtẽplatiue co
gnitõis non possent expendere vt ad summũ
fastigium humane inqsitõnis ptingerent. s. dei
cognitõem. Quidam isuper retrahuntur volũ
taria pigritia. Isti ergo tales oino a dei cogniti
one fraudarentur ⁊ conseq̃nter a felicitate per/
fecta. Fuit ergo necessariũ vt diuina p moduz
fidei credenda ꝓponerentur. Cuius cognitio
cõis est oibus vt sic omnis caro saluari possit
Quia sicut dicitur ad colocenses .3.c. In xp̃o
iesu non ẽ masculus ⁊ femina: non ẽ seruus ne
qz liber. Quarto cognitio fidei ẽ amplior qz ad
plura extenditur q̃z cognitio que habetur p rõ
nem nãlem. Nam per rõnem naturalem non
possumus cognoscere deo nisi ꝙ est ⁊ ꝙ ẽ vn⁹
⁊ similia. Sed nõ ꝙ sit trinus in personis nec
ꝙ Vgo possit parere ⁊ huiusmõi. Jõ apostol⁹
p̃me ad corinthios. 2.c. ait. Loqmur dei sapiẽ
tiam in ministerio quam nemo p̃ncipuz .i. phi
losophoꝝ huius seculi nouit. O aurea secula
nostra luce Vitatis per iesum xp̃m dñm nostꝝ
illustrata adeo vt in cognitõe rerum altissimaꝝ
dei multomagis ꝓficiat vna vetula xp̃iana q̃z
omnis schola gentilium phorum. Impletum
qppe ẽ dictũ Esaie. xi.c. Replera ẽ terra scien
tia domini sicut aque maris opientis. Quito
cognitio fidei ẽ vtilior. Nam assentire hijs que
nãr cognosci possunt nullius ẽ meriti sicut cre
dere ꝙ sol mouetur ⁊ similia. Sz assentire hijs
que a deo sũt reuelata maximi ẽ meriti. Prio
rõne reuerentie quam exhibet homo q̃eo qz cre
dit ei ẽt ea que non capit. Nã qñ aliquis credit
simplici Vbo alicuius de hijs que alias igno/
rat exhibet sibi honorem. Vnde Valeri⁹ ma/
xim⁹ li. 8.c. 16. inqt. Pictagore tanta auctori/
tas ab auctoribus fuit tributa que ab eo accepe
rãt i disputatiõez ducere nefas estimarẽt. Qui
ẽt interpellati ad reddendũ cãm hoc responde
bant ip̃m dixisse. Quanto magis homo dz cre
dere deo qui reuelauit nobis mysteria fidei per
dilectum suũ filium vnigenitum ꝓ nobis icar/
natum ⁊ per ꝓphas ⁊ apostolos ac sanctos su/
os. Scdo credere ẽ maximi meriti qz homo hu
miliat intellectum suũ ad credendũ ea que intel
lectu non põt pcipere dicendo cum Hilario qz
plura põt deus facere q̃z intellectus intelligere
Qd aũt sic credere sit meritoriuz ꝓbat a sancto
Tho. 22.q.2. Qz omnis actus qui subicit libe
ro arbitrio moto a deo per grãm ⁊ relatus i de
um ẽ meritorius. Sed credere ẽ actus itellect⁹
assentientis veritati diuine ex imperio volũta/
tis mote a deo p grãm: ⁊ sic subiacet libero ar/
bitrio in ordine ad deuz: ergo actus fidei ẽ me
ritorius. Insuper omnis actus Vtutis est lau
dabilis ⁊ meritorius. Sed credere est actus fi/
dei que ẽ Vtus: ergo meritorius. Propterea
Aug. super Joannẽ ait. Sicut in radice arbo
ris nulla ꝓrsus apparet pulchritudo ⁊ tñ qcqd
ẽ in arbore pulchritudinis vel fructus ex illa ꝓ
cedit. Sic ex fidei hũilitate qcqd meriti qcqd bti
tudinis aĩa susceptura ẽ ex fidei fũdamẽto pro
cedit. Tertium dubium fuit vtrum sit neces
sarium credere aliqd explicite. Ad quod rñdet
Tho. 22.q.2. Quod semp fuit necessariuz cre
dere aliqd explicite. Etm veteri testamẽto ⁊ apd
omnes nationes sufficiebat credere illa crede/
re illa duo que ponit Apostolus ad hebreos. xi
c. Accedentiũ ad deũ oz credere qz ẽ: ⁊ ꝙ iqui/
rentium se est remunerator. Et in diui no esse i
cludũtur omnia que credimus in deo eternalt
ter existere: vt trinitatem ⁊ perfectões oẽs in q
bus nostra beatitudo consistit. In fide aũt pro
uidentie que ibi notatur cã dicitur ꝙ inqrentiũ
ẽ remunerator includuntur omnia que a deo
temporaliter dispensantur ad hominez que sũt
via perueniendi in beatitudinem vt redemptõ
fcã per xp̃m in qua implicite continẽtur: incar/
natio: resurrectio: passio: ⁊ huiusmodi. Mino
res ergo credendo illa duo exp̃sse credebãt im
plicite omnes articulos fidei ⁊ h̃ sufficiebat eis.
Maiores aũt vt ꝓphete ⁊ alij habuerunt de q
busdam articulis fidem explicitaz. In nouo ãt
testamento post tempus gratie reuelate nõ suf/
ficit illa duo credere explicite. Sed oz ꝙ omnes
tam maiores q̃z minores habeant explicitam fi
dem de mysterijs xp̃i: vt incarnationis: passio
nis resurrectionis: ascensionis ⁊ huiusmõi p̃ci
pue de hijs que cõiter solẽnizat eccl̃a: ⁊ q̃ publi
ce ꝓponũtur. Aut ẽt de mysterio trinitatis quã
tum ad numeꝝ ⁊ distinctõem psonarum: quia
hoc exprimitur in mysterio incarnationis: hoc
enim per se est obiectum fidei. Qz illud ꝓprie
⁊ per se ptinet ad obiectum fidei per quod ho/
mo consequtur beatitudinem ⁊ quod ẽ via homi
nibus veniendi ad btitudinem. Hoc est my/
sterium icarnatõis: passionis ⁊ huiusmõi. Qz
vt dicitur de con. di. 8.c. Firmissime. Ab ira
dei quã icurrimus ꝓpter originale peccatum
nullus liberatur nisi per fidem mediatoris ho
minis

minis iesu xpi: sed vt dictum est in veteri testamento implicitam: nunc explicitam in nouo testamento quo ad adultos per accidens autez ⁊ secūdario pertinēt ad obiectum fidei omnia q̄ i scriptura sacra diuinitus tradita cōtinētur. Sicut q̄ abzaā habuit duos filios: q̄ dauid fuit filius ysai ⁊ huiusmodi. Et q̄ztum ad ista que secūdario ptinēt nō tenetur homo explicite credere: sed solum implicite: ⁊ in pzeparatōe animi i quantum paratus ē credere qcqd in sacra scriptura continetur. Sed tunc tenetur hoc explicite credē qui ꝑ ei cōstituerit i doctria fidei ptinēt

Quod fides dz esse integra simplex ⁊ operosa: Cap. 3.

Ertū mysterium declarandum de fide
t dicit qualitatis. In quo sciendū q̄ ad fidei perfectōez requirunt tres cōditōes
Pma dr integritatis.
Scōa simplicitatis.
Tertia operositatis.

Pzima fidei conditio ē integritas. Dz. n. q libet credere omnia que credēda sūt. Qui enz ita crederet oēs articulos vt vnū ptinaciter negaret saluari nō potest. Immo vt dicit Tho. 22 q. 5. In hereticis q errant in vno articulo dz in alijs nō errent nō ē fides nec formata nec i formis. Rō ē q̄ sublata formali rōne obiecti fidei fides remanere non pōt sicut in alijs habitib⁹: vt ēt remota luce visio esse nō pōt. Obiectum autē fidei formale ē Vitas pma fm q̄ manifestatur i sacris scripturis ⁊ doctrina ecclesie. vñ qcūq̄z non haberet infallibili ⁊ diuine regule ⁊ doctrine ecclie q̄ ꝓcedit ex Vitate pma i sacris scripturis manifestata ille nō dz habitū fidei. Sed ea que sūt fidei alio mō tenet q̄z per fidē. Manifestum ē aūt q̄ ille qui haberet doctrine ecclesie sicut infallibili regule oibus assentit que ecclesia docet. Aliqn si de bijs que eccl'a docet q̄ vult tenet ⁊ q̄ vult nō tenet: non iam haberet doctrine ecclie sicut infallibili regule sz ꝓprie voluntati. Et sic manifestum ē q̄ hereticus q ptinaciter discredit vnū articulum fidei nō ē patus i oibus sequi doctrinā eccl'e. Si. n. nō ptinaciter discrederet vnū articulū iā nō est hereticꝰ sed solum errās. Hereticꝰ ergo q de vno articulo fidē nō dz de alijs ēt articulis fidē nō dz sz opinionem q̄ndam fm ꝓpziā volūtatē. Scōa cōditio fidei ē simplicitas. Dz vnusq̄sq̄z simplr cōfiteri fidē xpi ablq̄z rōnum auxilio: vt pz de sū. tri. ⁊ fide ca. c. 1. Et Bzeg. dicit in homelia. Fides nō hz meritum cui humana rō ꝑbet experimentum. Sed contra pōt q̄s arguere. Nam in glosa in. c. Si quādo. de rescriptis. dicit q̄ de omnibus ē rō reddēda. Et ꝓlatus paratus dz esse reddere rōem oi poscenti: vt dicit Petros prima sua canonica. c. 3. Et ad idē facit qd notat 36. di. §. Ecce. Et. ff. de religiosis ⁊ sumptib⁹ funer. l. Siqs. §. Sed iterdum. Insup testes examinādi debent reddere rōem sui dicti. Alias dictum eoz nō valz. 2. q. c. In pmis. ⁊. 4. q. 3. §. Item in criminali versi. Itē sola. ⁊. 24 q. 3. c. Si habes. Et. 68. di. c. Loz epi. Ad q̄ respondet glo. p̄dicta in. c. Siqñ. q̄ de oib⁹ rō reddi dz si potest reddi. Sed quandoq̄z per impotentiam aliter contingit aut q̄ non iterest nostra qualiscūq̄z sit illa rō. Pro clariore tamen huius ptis notitia notāda sunt aliqua documēta. Primū est fm Tho. 22. Quod rō humana ad ea que sunt fidei potest se habere ad volūtatem credentis dupl'r. Vno mō antecedēter puta cum qs non vult credere vel nō hz promptam voluntatem ad credendū nisi rōne humana induceretur. Et tunc ratio humana diminuit meritum. Secundo modo ratio humana se hz ad voluntatem credentis consequenter: puta cum homo habet promptam voluntatem ad credendum etiam sine ratione. Et ex hoc q̄ diligit veritatem creditam super ea cogitat ⁊ amplectitur si quas rōnes ad hoc inuenire potest. Tūc humana rō non diminuit meritum fidei sed ē signū maioris meriti. Sanctus Vo Bonauentura in prologo suo pmo sniarum dicit. Quod rōnes inducte ꝓ fide valent. Ad confortandum debiles ⁊ infirmos in fide. Ad delectandum fortes: ⁊ ad conuincēdū aduersarios vnde Aug. li. 1. de trinitate ingt. Aduersus hereticos garulatores elatiores potius q̄z captiosores rōnibus catholicis ē vtendum. Scōm documentū q̄ ea que sunt fidei ⁊ si supra rōnem sint non tamē contra rōnem: vt dicit Hugo de scō victore. Et tō querere ea que sunt supra rationem nō est vituperabile sed laudabile dum tamen quis ista querat moderate ⁊ cum humilitate. Tertium documentū q̄ rō naturalis i his que sunt fidei potest induci vel cum fide vel cōtra fidem. Et illa quidem rō que fm fidem inducitur potest augere meritum inquantum facit voluntatem magis promptam ad credēduz Ratio autem inducta contra fidem manēte eadem voluntate credendi auget meritum. Magis enim meretur ille qui credit illud ad quod videt multas rōnes in contrarium q̄z qui eas

non videt. Sicut qui tentatur vehementius de luxuria vel alio vitio si resistat equali voluntate magis meretur. Hec Tho. in. 3. Quartum documentum sm Tho. in pmo contra gētiles Quod credere alicui subito sine deliberatōe sine ispiratōe ⁊ sine motiōe sufficienti est leuitas mentis. Credere vo cum deliberatōe vel ispiratōne vel motiuo sufficienti non est leuitas cordis. Sicut facit ille qui credit ea que sunt fidei. Talis. n. hz sufficiens motiuū ad credendum. Inducitur. n. auctoritate diuine doctrine miraculis cōfirmate ⁊ amplius interiori istinctu dei illuminātis. Tertia conditio fidei dicit operositatis. Qui. n. credunt debēt bene operari ⁊ operibus vtutum intendere. Ad hoc enim nos excitant voces scripturaꝝ sanctarū. Vnde in deuteronomij. 6. c. scribitur. Fac quod bonū ē ⁊ placitum in cōspectu dei dñi tui vt bñ sit tibi. Et Tobie. 4. c. Multa bona habebim⁹ si timuerimus deū ⁊ recesserimus ab omni peccato ⁊ fecerimus bene. Et ecclesiastes. 3. c. Cognoui q̄ nō esset melius nisi letari ⁊ facere bona i vita sua. Et p̄s. 33. Declia a malo ⁊ fac bonū. Et p̄s. 36. Spera in dño ⁊ fac bonitatem. Et Esaie. 1. c. Quiescite agere peruerse discite benefacere. Et. 7. c. Bonas facite vias vr̄as ⁊ studia vestra ⁊ habitabo vobiscū. Et Amos. 5 c. Querite bonū ⁊ nō malū vt viuatis ⁊ erit dominus deus vobiscum. Et Paulus ad romanos. 2. c. ait. Gl'ia aūt ⁊ honor ⁊ pax oi opanti bonū. Et. 12. c. Prouidētes bona. Et. 13. c. Vis non timere fac bonū ⁊ habebis laudez ex illo. Et ad galathas. 6. c. Bonū facientes non deficiamus. Et iteꝝ ibi. Dum tp̄s habemus operemur bonū. Et Joānis p̄ma canonica. c. 3 Qui benefacit ex deo ē. Et Aug. 38. di. c. nullus. Qui recusat bona agere magis diaboli q̄z xp̄i membꝝ esse ostenditur ⁊ potius ifidelis q̄z fidelis esse monstrat. Et Saluator nr̄ Mathei 5. c. Sic luceat lux vestra coram hoibus vt videant opa vestra bona. Sed quantum ad opera videtur quasi vbiq̄z fides extincta dum illi q xp̄iano censentur noie pro maiori parte oēs declinauerūt ⁊ inutiles facti sūt: nec est qui faciat bonū vix vsq̄z ad vnū. Adaucta qppe ē diaboli malitia ⁊ multoplures sequuntur opera tenebrarum q̄z lucis. Quod veꝝ esse per experientiam cognosci pōt dum xp̄iani diebus istis cōtra xp̄m eiusq̄z doctrinam vitā suam ducant in quolibet genere vitiorum. Non sic nō sic decet xp̄ianos viuere: sed iuste sobrie ⁊ pie expectantes beatam spem ⁊ aduentum gl'ie magni dei. Ad quam nos pducat ille qui ē benedict⁹ ⁊ laudabilis in secula seculoꝝ. Amen.

Feria tertia post dñicam resurrectionis. Da iocunda pace.

Sermo quinquagesimussecundus.

Dixit eis pax vobis. Scribūtur hec verba Luce. 24. c. ⁊ i euāgelio hodierno. Rē pgratissimā efficiūt eterno patri p̄dicatores vbi dei qui ppl'is annunciant alta p̄conia pacis. Inquit. n. Esaias. 52. c. Quāpulchri super montes pedes annūciātis ⁊ predicantis pacē. Per illā qppe homies filij dei vocari merent. vnde xp̄s iesus Mathei. 5 c. dicebat. Beati pacifici qm̄ filij dei vocabunt. Hanc antiquus hostis vehemēter exhorret q̄z a principio sue conditionis expugnare conatus ē. In celo qppe empireo angeli tenebraꝝ ad p̄liū cū angelis bonis atq̄z exinde btis: totis suis viribus contēderūt. Et qr recusauerūt eē pacifici a deo reprobati sūt ⁊ de celo expulsi atq̄z supplicio sempiterno adiudicati. Propterea sil'es illis fiūt qui iurgia q̄rūt: lites sectantur: odia fouent: rixas exercēt: bellaq̄z volūt iniusta. Tales vtiq̄z xp̄iano noie idigni censendi sūt: q cū xp̄o partem habere non possūt. Iccirco in p̄nti sermone de laudibus pacis dicere statui q̄z xp̄us postq̄z a mortuis surrexit discipulis blando sermone annūciauit. Declarabimus itaq̄z de ipsa pace tria mysteria.

Primū dr̄ distinctionis.
Scd'm cōmendationis.
Tertiū fructificationis.

De multiplici pace. s. simulata: inquinata ⁊ ordinata que adhuc multipl'r distinguitur.

Cap̄. .I.

Primū mysterium declarandū de pace dicitur distinctōis. Possumus enim distinguere triplicem pacem.

Prima dicit ingnata.
Scd'a simulata.
Tertia ordinata.

Prima ē pax ingnata ⁊ vitiosa illoꝝ vz qui sūt in malo concordes. Talis pax ēt iter demones repitur pro quibus Christus dicebat Luce. xi. ⁊ Mathei. 12. Omne regnū in seip̄z diuisum desolabitur. Si sathan in seip̄m diuisus ē q̄uo stabit regnum eius. vt. n. ingt Tho. 1. p te. q. 110. Inter demones ē prelatio qr demonum

num qđã naturali ordine sub alijs cõstituũt vn de actiones eoꝝ sunt sub actionib⁹ superiorũ: t hoc est qđ̃ rationẽ ꝓlationis facit vt. s. actio sub diti subdaꝫ actioni ꝓlati. Quare illi q naturaliter sunt sapientiores t potentiores alijs imperant minoribus illis t illi obediunt. Et cõcordia eorũ nõ est ex amicitia quã inter se habeant: sed ex cõmuni nequitia qua hoies odiũt t dei iustitie repugnãt. Est enim etiã hominũ ipioꝝ vt eis se adiungant t subiciãt ad ꝓpriã nequitiam exequendã quos potiores viribꝰ videt. Necꝫ in demonibꝰ accedit ad bonũ superiorũ q eis inferiores subdanꝫ: sed magis ad malũ eoꝝ qz cũ mala facere maxime ad miseriã ptineat ẽsse i malis est esse magis miserũ Hec Tho. Sicut ergo par demonũ reprobata est: ita t par atꝫ cõcordia maloꝝ hominũ: adulterorũ: latronuꝝ: lusorũ: gulosorũ t similũ. Ideo iesus bñdictus Mathei. 10. c. dixit. Nolite putare qđ̃ veneriz pacẽ mittere in terraz. Nõ. n. veni pacẽ mittere sed gladiũ. Veni enim separare hominẽ ad uersus hominẽ filiũ aduersus patrẽ suũ t filiaz aduersus matrẽ suã: t nurũ aduersus socrũ suã Que omnia intelligenda sunt de separatiõe rationabili cũ. s. qs discordat t separaꝫ ab aliquo qz ipse vult dei voluntatẽ implere. Ille vo querit t studet vacare vicijs quo casu lz filio timenti deũ discordare a patre sectante vestigia diaboli t similia. Secũda par est simulata. Hec est illoꝝ q in corde odiũ abscondentes lingua se dicant beniuolos t amicos. De qbꝰ ait Dauid i ps. Loquunt pacẽ cũ ꝓximo suo: mala autẽ in cordibꝰ eoꝝ. Talis fuit par carthaginensiũ quã simulate petebant a romanis. Vt. n. narrat Titus liuius. ¶Post hz i affricã se cõtulit scipio affricanus existẽte hãnibale i italia victis iã sepe carthaginẽsibꝰ: carthago varijs terroribꝰ agitata ad hãnibalẽ legatos misit vt celeriter succurreret patrie pture. Cõsequẽter triginta ꝓcipes senioꝝ qđ̃ sanctissimũ in illa vrbe cõsiliũ erat ꝓ petenda pace mittunt ad scipionẽ q iã extructa castra sua in cõspectu carthaginis locauerat. Fiebant autẽ hec nõ pura fide: sz vt ꝑ ẏba pacis tẽpus efflueret: quo ciues anrij respirarent donec hãnibal remearet legati: vbi in castra romana t in ꝓtoriũ venerũt more adulãtiũ ante pedes ducis ꝓstrati ꝓcubuerũt. Quoꝝ sentẽtia hec fuit. Nolle se crimen vel excusare vel negare sz illis tribuere quoꝝ esset: hoc est nõ populo ciuitatis sz hãnibali suisqz cõplicibꝰ: qbꝰ tumultuari t furere t ex bellis bella serere semp magnificũ visum est. Igit populo t innocẽti vrbi veniã petunt cõcludentes se facere quecũqz iusserit. Tunc scipio leges pacis dixit. ¶Prima fuit q oẽs trãsfugas t fugitiuos restituant. Secũda q exercitus oẽs ab italia deducant t hispania sicilia t sardinia. Tertia q omnibꝰ inter italiam t affricã insulis ppetuo abstineãt. Quarta q naues oẽs longas tradant ꝓter viginti in vsus pacificos reseruatas. Et q pararent certam quãtitatẽ frumẽti t ordei t q soluerent ad huc aliqua talenta auri t argenti. Cũ hijs cõditionibus inquit scipio. Si par placet infra triduũ respondete. Nã firmabimꝰ inducias t legati romã ad senatũ mittenꝫ. Carthaginenses infra terminũ pacis cõditiones approbãt. Duplex ergo legatio vna ad scipionẽ inducias firmatura. Altera ad senatũ pacẽ petitura decreuit Et cũ legatis ad scipionẽ captiui t trãsfuge aliq remittunt vt res bona fide credaꝫ geri. Et romaz legati penoz iuuenes missi sunt vt etas fraudẽ tegeret t ignorãtiã excusaret. ¶Pendente autẽ pacis negocio t durãtibꝰ treugis cepus multis nauibꝰ romanoꝝ carthaginenses fregerunt inducias fidẽ. Necꝫ tñ tot offensis cõstãtiã scipionis inuida carthago fregit. Quin legatis hostiũ cũ suis ab vrbe redeuntibꝰ ius gẽtium saluũ vellet cauens hostiles mores quos oderat emulari. Quibꝰ ad se ꝓductis. Ite inqt securi multoꝝ benignius apud romanos i bello qđ̃ romani apud vos inter inducias habiti.

Ecce q carthaginenses cũ pace simulata dãnificauerunt romanos. Qui tñ postea hãniãle a scipione deuicto facti sunt t ipsi voluerint noluerint tributarij romanoꝝ. Caute ergo semp agendũ qz vt Regetius lib. secũdo de re militari ait. ſ requẽti⁹ conuentionũ pactisqz simulatio credulis magis nocuere qđ̃ arma. Sz vbe illis q cõfidẽtes in malicia sua ꝓditionibꝰ qrũt alios subicere sibi: qz de⁹ vltoꝝ est iniqtatis illoꝝ. Diligit. n. veritatẽ diligit t fidẽ. Ob qđ̃ aug. 22. q. 1. c. Noli. inqt. ſ ides qñ ꝓmittit etiã hosti fuãda est. Sz ħ loco incidẽter qrit: anin bellis licitũ sit vti insidijs: cũ insidie fraudes qđã videanꝫ eẽ t ꝑ cõsequẽs ad iniusticiã ptinere. Ad qđ̃ rñdet Aug. dicens. Cũ iustũ bellum suscipit vtrum aperte pugnet aliqs an ex insidijs nihil ad iusticiã interest. Est de hoc exẽplũ iosue cui mandauit de⁹ vt insidias poneret cõtra habitatoꝝ ciuitatis hay: vt scribit Josue. 8. c. Sed notãdũ vt dicit Tho. 22. q. 40. q insidie ordinantur ad fallendũ hostes. Dupliciter aũt pot

gs falli ex facto vel dicto alterius. Vnomodo ex eo q̄ ei dicit falsum vel nō seruare p̄missuz z istud semp est illicitū. Et hoc modo nullus dz hostes fallere. Sunt enīz quedā iura bellorū z federa etiā inter ipsos hostes seruāda: vt Ambrosius ponit libro de officijs. Aliomodo pōt quis falli: qz ei p̄positū aut intellectū nō aperimus: hoc autē facere semp nō tenemur. Vnde inter cetera documēta rei militaris hoc p̄cipue ponit de occultandis cōsilijs ne ad hostes p̄ueniant. Et talis occultatio p̄tinet ad rationē insidiaruz q̄bus licitū est vti in bellis iustis. Nec p̄prie huiusmodi insidie vocant fraudes nec iustitie repugnant nec ordinate voluntati. Esset enīz inordinata voluntas si aliqs vellet nihil sibi ab alijs occultari. Aliud ergo est vti insidijs modo dicto. Aliud sub colore pacis frangere fidē. Tertia par dicit ordinata q̄ multiplex adhuc est. ¶Prima est par hominis z dei: de q̄ inquit Aug. lib. 19. de ciuitate dei. q̄ est ordinata obedientia in fide z lege eterna hominis ad deū. Hanc ffranciscus de maronis in quodā sermone de natiuitate iesu xp̄i vocat pacē theaticā: qua p̄uati sunt oēs in peccato mortali cōmorantes q in scripturis vocant inimici dei: vt dixim⁹ in ſmone de amore dei ad animā i qua dragesimali de penitentia. Secunda est par ierarchia hominū. ſ. z angelorū duz videlicet homines studeant morē gerere angelis custodiētibus. ¶Propterea Bernardus ait. In quo vis angulo: in quo vis diuersorio reuerentiā exhibe angelo tuo. Tertia est par iconomica habitātiuz. ſ. in vna domo. Et de hac dixit. Sapiens ecclesiasti. 25. c. In trib⁹ bene placitū est spiritui meo: q̄ sunt grata coraz deo z hominibus. Amor fratrū: cōcordia p̄morū: vir z vxor sibi bene consentientes. Quarta est par monastica vnius ad seipsum: dū. ſ. ratio imperat viribus inferioribus⁹ z vires inferiores subiciunt rationi Quinta est par politica eorū q̄ habitant in vno regno vel in vna ciuitate. Est enīz politicia ſm Aristotelē in secūdo politice ordo q̄dā inhabitantiuz ciuitatē. Ciuitas autē est ciuiū q̄dā multitudo. Ad patrē igit̄ ciuitatis multū facit ordo dū. ſ. minores reuerent maiores z maiores ad inuāt minores: z equales equalib⁹ iura sua reddunt. ¶Propterea inqt. Sapiens p̄uer. xi. ca. In benedictione iustorū exaltabit ciuitas: z ore impioz subuertet. Et. 29. c. Omnes pestilentes dissipant ciuitatē cuz. ſ. nolunt ordinate nec ſm leges viuere. Nā vt Aristo. in q̄nto politicē ait. Vbiq̄ p̄pter inequale seditio est.

Dō par cōmendat ex eo q̄ grata est deo z christus filius eius illam dilexit: que etiā a sanctis p̄dicatur. Cap. .2.

Secundū mysteriū declarandū de pace dicit cōmendationis: triplex enīz ē pacis cōmendatio.

¶Prima dicit dei gratificatio.
Secūda filij dei dilectio.
Tertia sanctoz p̄dicatio.

¶Prima cōmendatio pacis dicit dei gratificatio. Est quidē ipsi omnipotenti deo grata z acceptissima. Ideo p̄ Hieremiā. ca. 29. ait. Ego cogito cogitationes pacis z nō afflictionis. Et p̄me ad Corin. 14. c. Apostolus ait. Nō est dissentionis de⁹ sed pacis. Sed cur ingens de⁹ bella finit persepe inter homines fieri si pacem amat. Ad qō respondet Aug. lib. 5. de ciuitate c. 22. q̄ id facit vt puniant nostra peccata. Ingt enīz sic. Sic etiam tempora ipsa belloz sicut in eius arbitrio est z misericordia vel atterere vel cōsolari genus hominū vt alia cinus alia tardi⁹ finiantur. Secūda cōmendatio pacis dicitur filij dei dilectio. De ipso quippe incarnari dixit Esai. 9. ca. Vocabit̄ p̄inceps pacis. Et deco ¶Paulus ad ephesios. c. 2. igt. Ipse est pax nostra q̄ fecit vtraq̄z vnū. Et Aug. 23. q. 1. c. Si si bella. ait. Christus vt pacez doceret venit in mundū. ¶Propterea nasci voluit tēpore pacis quo Octauianus augustus pacifice vniuerso imperabat orbi. Sedatis nāq̄z omnib⁹ bellis: orbē totū suo subegit imperio: cūctis inimicis z turbatoribus romanorū deuictis. Vñ Solin⁹ in li. de mirabilibus mundi ait. Temp⁹ augusti solū repertū est quo plurimū arma cessauerūt in genia. Illo nāq̄z tpe fuerūt oratius: Virgilius: ouidius: macer: catullus veronensis: p̄perci⁹ terrentius: varro: marcus tullius Cicero apollodorus: valerius mesalla: valeri⁹ maxim⁹: salustius z alij. Et ſm Eusebiū in lib. de tēporibus. Tēporib⁹ octauiani factus est rome cēsus z inuenta sunt in vrbe tricenta z septuaginta ciuiuz romanoz. ¶Pacifico igit̄ tpe xp̄s voluit in terra visibiliter apparere. In natiuitate ei⁹ Vox fecit angelos cantare. Et in terra pax hominibus bone volūtatis: vt scribit̄ Luce. 2. c. ad insinuandū quātū sibi par foret dilecta. Hinc est q̄ scribit̄ i p̄logo decretaliū. Rex pacificus pia miseratione dispositi sibi subditos fore pacificos. Et dū misit discipulos in omnē ciuitatem in qua erat ipse venturus vt dicit̄ Luec. 10. ca.

monuit

monuit eos dicens. In quācunq; ciuitatē itra ueritis primu dicte. Pax huic ciuitati. Et in quacunq; domū intraueritis dicite. Pax huic domui. Et in ꝓmone quez secū in vltima cena: vt scribit Joānis. 14. c. quasi ꝓ ꝑciosissimo thesauro pacē apostolis reliquit. Pacem ingt meā do vob's pacez relinquo vobis. Post resurrectionē vo sepius apparens: vt patet Luc. 24. Et Joānis. 20. Apostolos salutabat dicēs Pax vobis. Tertia cōmendatio pacis dicit sanctoꝝ ꝑdicatio: hanc. n. sancti ꝑdicauerunt. Vnde Dauid in ps. 33. Inqre pacē. Et paulus ad romanos. 5. c. Justificati p fidē pacem habeam⁹. Et ad romanos. 12. c. Si fieri potest qō ex vobis est omnib⁹ hominib⁹ pacē habentes. Et secunde ad Corin. 13. c. Pacē habere ꝛ de⁹ pacis ꝛ dilectionis erit vobiscum. Et ad ephesios. 4. c. Solliciti seruare vnitatē spiritꝰ in vinculo pacis. Et ad philippenses. 4. c. Pax dei q̄ exuperat omnē sensum custodiat corda vestra ꝛ intelligentias vestras. Et ad colocenses. 3. c. Pax xpi exultet in cordib⁹ vestris. Et ad hebreos. 12. c. Pacē sequimini cū omnib⁹. Et in epistolis suis in ꝓncipio ꝓmittebat. gratia vobis ꝛ pax. Idē facit Petrus. Itez Joānes in apocalypsi sic incipit. Gra vobis ꝛ pax

Qō ex pace ꝓueniunt oia bona: temporalia corporalia: ꝛ spiritualia.

Capitulum. 3.

Ertiū mysteriū de pace declarandū dr
t fructificationis. Prouenit quippe ex pace triplex fructus.

Primꝰ temporalis.
Secundus corporalis.
Tertius spiritualis.

Primus fructꝰ q ex pace oriꝝ dicit temporalis. Ipsa. n. ciuitates ampliat: diuitias auget: edificia multiplicat: agros seminat: pomeria colit: scientiaꝝ studia nutrit: armenta pascit: matrimonia iungit: ꝛ in terra ac in mari securū ꝑbet omnib⁹ uter. Propterea Ouidi⁹ i lib. de fastis ait. Pace ceres leta est ꝛ vos locate coloni Perpetuā pacē pacificūq; ducē. Et tullius in philippicis. Dulce nomē pacis: res vo ipsa tū iocūda tū salutaris. Et Cassiodoꝰ lib. 1. epistolaruꝫ ait. Omni qppe regno desiderabilis esse dz pacis trāquillitas in qua populi ꝓficiūt ꝛ gētiuꝫ vtilitas custodit. Hec est bonaꝝ artū decora mater. Hec mortaliū genus reparabili successione multiplicans facultates ꝓtēdit moles extollit: ꝛ tantarū rerū ignarus agnoscit qui eā minime quesisse sentit. Hecille. Nec solum in pace temporalia bona quibus homini subuenit multiplicant. Quinimo ꝛ oia celestia atq; terrena corpora in pace cōseruant in suo esse. Dñ Greg. nazanzenus in lib. de regimine monachoruꝫ ait. Celū terra ꝛ mare donec inter se in pace sunt ꝛ quiete nature sue terminos seruant Stat mundus in pulchritudine sue ac decore prefulget. Et Boetius lib. 3. de cōsolatione. Mosti ne omne qō est tādiu manere atq; subsistere quādiu sit vnū. s. p pacē vnitū. Sz interire atq; dissolui pariter quādo vnū esse desierit. Ideo Tullius in libro de amicitia ait. Que domus tā stabilis: q̄ ciuitas taz firma est que non odijs ꝛ dissidijs funditus possit euerti. Et Beda in homelia exponens illud. Omne regnuz in seipsum diuisuz desolabit ingt. Dom⁹. n. et ciuitas si fuerit diuisa velociter dissipat ꝛ etiam regnum quo nihil est validius. Cōcordat hijs omnib⁹ illud Salustij in iugurtino. Cōcordia parue res crescūt: discordia maxime dilabunt. Sicut ergo euersiones ciuitatū ꝛ destructio regnoꝝ atq; diuitiaꝝ ꝛ glorie copia deficūt ꝓpter bella ꝓpter lites ꝛ dissentiones: ita ꝓpter pacē hec omnia augmentant. Secūdus fructus pacis dicit corpalis. hō eniz pacifice viuēs comedit delectabiliter: dormit qete: ambulatq; vbiq; secur⁹. Qui autē inimicitias, fectat semp est suspectus semp pauidus: ꝛ omnia sunt sibi amara. Ex pace insup fit cōseruatio gentium ꝛ populoꝝ: ꝛ mors violenta nescit. Sz ex guerris gs enumeret quot strages quot cedes hominuz sequant. Res est horrēda nimis cōmemorare, q̄ scripta sunt ab historicis de hominib⁹ q perierunt in bellis: de qb⁹ aliq̄ nos enarrabim⁹ Refert Paulus horosius lib. 2. q sub trib⁹ regibus psarū ciro videlicet q gangen fluuū in q̄ drigentos sexaginta alueos cōminuit. Et ciro a tamiri superato. Et xerse ex populis psicis decies nonies centenamilia hominū bella rapuerunt. Narrat Eutropius: q marcus attili⁹ regulus missus a romanis i affricā cōtra tres carthaginenſiū duces dimicans victor fuit. Decē ꝛ octomilia occidit: qnquemilia cepit. Itez pugnans regulus cōtra charthaginenses q a lacedemonijs auxiliū petierūt eo q pacē a romanis obtinere nō potuerūt victus est ꝛ capt⁹ triginta milia hominū occisa sunt. Idē Eutropi⁹. Metellus afroꝝ ducē superauit viginti milia hostiū occidit. In bello ꝺ salisteos gnto luctatiois mālio cōsulibus decēmilia hostium cesa sunt. Lu-

cio cornelio lentulo ⁊ fuluio flacco consulib⁹ pugnatum ē cum isubribus ⁊ liguribus: quorum iterfecta sunt vigititria milia: capta gnqz. Emilio consule igentes gallorum copie alpes transierūt quorum quadringēta milia capta sūt ⁊ iterfecta. Hanibal apud lacum trasimenū flamineum iteremit vigintimilia romanor cesa sunt. Quingentesimo quadragesimo anno ab vrbe condita: lucius emilius: paulus: ⁊ terrenti⁹ varro cōtra hanibalē mittūtur. Et apud cānas hanibal vicit eos: ⁊ q̄dragitaquatuor milia romanor cecidere afror tria milia. Interea in hispania basdrubal frater hanibalis a romanis vincitur: vigintignqz milia de suis occidūtur: capiūtur decē milia. Cornelio scipione fratre africani q postea dictus ē asiaticus consule antiocus prelio fusus ē. Cuius pte q nquaginta milia peditum tria milia eqtum cesa sunt. Quitus cecilius metellus philippū in macedonia cū vigintignqz milibus occidit ⁊ macedōiā recepit. Anno sexcētesimoseptimo ab vrbe cōdita galli trāsalpinis iuxta rhodanuz a romanis victi sunt pericruntqz partim in prelio partim in flumine centum gnquaginta milia. Marius iugurtam ⁊ bochum mauritanie regem q in auxiliuz iugurte venerat supauit centū decēmilib⁹ hostium occisis. Marius post victoriā iugurtinā sēcūdo consul ē factus cōtra cimbros ⁊ theutbonas in duobus plijs ducētamilia hostium occicidit octogintamilia cepit Scilla cōtra mitridatem cōsul in bello cū archelao: quez mūriates aduersum eū miserat apud pyreum non longe ab athenis: ita eū vicit vt de centū viginti milibus vix decē archelao supereſſent. Ex scille exercitu tresdecim tñ homines iterfecti sūt. Hac pugna cognita mitridates septuagita milia electissima ex asia archelao misit. Contra quē scilla iterz conflixit. Primo plio gndeciz milia hostium cesa sunt ⁊ filius archelai diogenes. Secūdo omnes mitridatis copie extincte sunt. Archelaus triduo in paludibus latuit. Bellū itali cum ⁊ ciuile cōsūpserūt vltra centūgnquaginta milia hoiuz. Una hyeme ⁊ estate a lucullo misso contra mitridatē ad centū fere milia hostium cesa sūt. Pompeius contra mitradatē missus in armenia minoze quadraginta milia hostiuz occidit: viginti tñ de exercitu suo pdidit. Julius cesar in bello cōtra britanos premit quadragita septem milia. Item suesones cum gnquaginta milibus iteremit. Post hec germanos quirenum tranſierant ⁊ totas gallias sibi subicere parabant occidit qui scribitur fuisse quadringenta milia. Sed qd antiqua recitamus exēpla cuz ⁊ diebus nostris innumerabilē sciamus multitudinē in bellis pemptā. Si. n. antiqua ⁊ nouissima colligemus vtiqz ex hominibus iterfectis in bellis mōtes excelsi cōstrui possent ⁊ ex illorum sanguine largissima flumina ex remotissimis locis ad mare currentia. O pax benedicta O pax sanctissima. O pax quietissima: q̄ talia tantaqz mala debellat deiecit ⁊ ꝓsternit: q̄ ciuitates amplissimas condidit: cōditasqz seruauit hoiumqz vitā diu perſistere fecit ⁊ facit. Tertius fructus pacis dr̄ spūalis. Homo eqdē pacificus ecclesie obedit frequētat ecclias: ⁊ reb⁹ spūalibus deuote intēdit. Sed dū dānato odio ꝓximi ⁊ discordie gs detinet: salutē aie negligit oēsqz vias ad vindictā ⁊ offensionē ꝓximi adhibet. Iccirco Aug. li. de vbis dñi ⁊. 19. ō ciuitate dei ait. Pax ē serenitas mentis trāgillitas animi: simplicitas cordis: vinculū amoris consortium charitatis. Hec ē que simultates tollit iras cōprimit bella cōpescit superbos calcat humiles amat. Hanc q accepit teneat: q dedit repetat: q amisit regrat: qñ q fine ea fuerit iuuenus abdicatur a patre: execratur a filio: ⁊ a spū sancto efficitur alienus. Hec ille. Quare si volumus ad pacē supnam ꝓngere studeam⁹ cum ꝓximis nostris pacem habere: cum qua simul obtinere valebim⁹ dei grām. Amen.

Explicit quadragesimale.

Sermo de sancto bonauentura.

A memoria eterna erit iustus. Scribunt hec vba originalr in ps cētesimo vndecimo pclarissima merita dñi ⁊ bti bōauenture. Sixtū quartū pontificē maximū iduxerunt vt hoc felici tpe illū catha lago sanctor ascriberet: res ē vtiqz grādis ⁊ digna valde q̄ dei gl̄iam pandit: ecclīam scām exornat. Religionē xpianam letificat: sacrūqz ordinē minor subleuat ⁊ extollit. Quid. n. pūtātius excogitari pōt q̄z mortalē hoiem post deuictū triūphatūqz mūdum ad celestia regna d̄ducī ibiqz perpetua imortalitate gaudere cuz xpo. Quis de beata gloria dubitare valet ad quam dei amicos iampperasse certissimū ē. Ibi xp̄m rex gl̄ie. Ibi vgo regia celor. Ibi patriarche ⁊ sancti

ꝛ sancti ꝓphete. Ibi apostoli: martyres. confes
sores ꝛ ꝟgines: omnesq; electi dei. Ibi deni/
q; btissimus pater bonauẽtura. Qr ergo nouis
sime ẽ cathalago scõrum ascriptus equũ ẽ ꝛ rõ
nabile vt eius sanctitas oibus nota fiat. Qua
de re statui in p̃senti sermone laudibus eius in
cũbere q erit in eterna memoria ꝓpter triplicez
eius excellentiam.

Prima dr̃ vite.

Scda doctrine.

Tertia refulgentie.

Quod memoria sancti bonauẽture erit eter/
na ꝓpter sanctitatem vite illius.

Cap̃. .I.

Prima excellentia sci bonauenture q̃re
memoria eius erit eterna dicitur vite. s.
virtuose ꝛ mũde. Hec ꝑmaxime atten
denda ẽ in illo qui canonizari dz. Sanctitas er
go vite domini bonauẽture probari põt tripli/
ci via.

Prima dr̃ testificatõis.

Scda ꝓfessionis.

Tertia assumptõis.

Prima via dr̃ testificatõis. Sũt nanq; iter
cetera tria de illa testimonia. Primũ testimo/
niũ ẽ Danthis poete vulgaris q in tertia come
dia iducit bonauenturã sic loquentẽ. Jo son la
vita di bonauẽtura Da bagno regi che ne grã
di officij sempre postposi la finistra cura. Se
cũdum testimoniũ ẽ Alexandri de ales docto/
ris parisiensis fratris minoris ꝛ natõe anglici
viri doctissimi. Cuius opus qđ scripsit i theo/
logia approbatum fuit ab Alexãdro quarto et
sexaginta magistris parisiensib⁹: vt apparet in
bulla dicti pontificis. Ipse itaq; alexãder đ ales
vt scribitur i cronicis cui⁹ auditor fuit bonauen
tura vidẽs in euz mor̃ elegantiã: corporis pul
chritudinẽ ꝛ compositõem dicere solebat: q ñ
videbat adam peccasse i bonauẽtura. De Ale
xandro ꝟo ipse Bonauẽtura in secundo suo.
di. 32. in qõne vtrum adã deũ cognouit in sta/
tu inocentie eo genere cognitõis quo expecta/
mus eũ cognoscere in statu glorie in fine. In/
qt contra illos q dicũt q diuina essentia i se nec
ab homine nec ab ãgelo videbitur. Hic ẽ vn⁹
de decem articulis reprobatis ab vniuersitate
magistrorum parisiensiũ: tpe epi Guiliemi ꝛ
Odonis cancellarij ꝛ fratris Alexandri đ ales
1240. in octaua epiphanie. Tertium testimo
niũ ẽ sci Thome de aquo. Duz. n. dñs bõauẽ
tura parisius legendã scriberet beati frãcisci sel
accessit sanctus Tho. qui sibi charissimus erat
ꝛ familiaris valde ad eũ visitandũ. Sciebatq;
ip̃m insistere compilatõi illius legende. Cũq;
aperuisset ostium cellule in qua manebat bona
uentura vidit illũ pennã in manu tenẽtez s; ra
ptum extra se ꝛ contemplationi intentissimum
Quare ad sociũ conuersus dixit. Recedamus
ꝛ sinamus sanctũ qui laborat pro sancto. Affir
mauit insuper sanctitatem bonauenture domi
nus Petrus cardinalis ep̃s Hosti. qui fuit đ
ordine predicatoꝝ. Hic sermonẽ habuit in fu
nere suscepto themate. Doleo sup te frater mi
ionatha. In quo inter alia retulit q quicũq; bo
nauenturam videbat ipsius amore capiebatur
eiusq; pijssima monita obedienter recipiebat.

Scda via qua ꝓbatur sanctitas vite bonauẽ
ture dicit ꝓfessionis. Professus qdem fuit re
gulam sanctam beati francisci que illã obseruã/
tes ad xp̃i ꝛ angeloꝝ atq; sanctoꝝ societatẽ per
ducit. Hec aũt regula sanctissima ẽ censenda
propter tria.

Primo qr a spũ scõ inspirita.

Scdo qr super euangelio fundata.

Tertio qr sup naturalibus signis cõfirmata

De qua sic scribit Nicolaus tertius in extra/
uaganti libri sexti decretaliũ. Hij. s. fratres mi
nores sũt illius scẽ regule professores que euã
gelico fundat eloqo vite xp̃i roborat exemplo
ꝛ fundatoꝝ militantis ecclesie aplorum ei⁹ ser/
monibus actibusq; firmatur. Hec ẽ apud deũ
ꝛ patrẽ mũda ꝛ imaculata religio que descẽdẽs
a patre luminũ per eius filium exẽplariter ꝛ ꝟ
baliter apostolis tradita: deinde ꝑ sp̃m sanctuz
btõ francisco ꝛ eũ sequentibus ispirata totius i
se continet testimoniũ trinitatis. Hec ẽ cui at/
testante Paulo nemo decetero dz esse molest⁹
quã xp̃s stigmatibus sue passionis cõfirmauit
volens istitutorem ipsius passionis sue signis
notabilr isigniri. Hec ibi hanc regulam bona
uentura dilexit hanc ꝛ diligenter seruauit. Na
tus. n. i balneo regio ex ꝑentibus hõestissimis
patre ioanne fidanza: matre ꝟo ritella: dũ pue
rulus eẽt laboraretq; ꝓpe ad mortẽ voto ꝑ ma
trẽ ad beatum franciscũ emisso a mortis fauci/
bus extitit liberat⁹. Hoc ip̃e ita narrat in legẽ
da bti francisci. Innumera quoq; ꝑ ip̃m. s. be
atũ franciscũi n diuersis ꝑtibus orbis exubera
re non cessant beneficia dei sicut ꝛ egoipse q su
periora descripsi expientia teste in meipso ꝓba
ui. Voto. n. ꝓ me lãguẽte grauissime ad bea/
tũ patrem franciscũ emisso: a matre cuz adhuc

essem puerulus ab ipsis sum mortis faucibus erutus ⁊ in robur vite incolumis restitutus. Quod cũ viua memoria teneã Va nũc cõfessione ꝓfiteor ne tm̃ beneficiũ reticẽs sceleris arguar vt igratus. Hec ibi. Crescens aũt ip̃e bonauentura de Vtute in Vtutez anno etatis sue vigesimosecũdo religionẽ igressus ẽ. In qua tm̃ ꝓfecit in omni deuotiõe ⁊ studio lr̃aꝝ ꝙ septio anno post igressum religionis legit snias parisius ⁊ decimo anno. s. etatis sue trigesimoscdo suscepit cathedrã magistralẽ. Qualr aũt religiosi possũt eẽ magistri diximꝰ in quadragesimali de pnia in sermone de ambitõe. Illud tamẽ nõ est p̃tereũdum silentio ꝙ religio benedicta minoꝝ fructus vberrimos attulit eccl̃ie dei ꝓpter studia lr̃arum ⁊ doctoꝝ viroꝝ copiam q p̃ter illa que docuerũt viua voce multa opa edidẽrũt ⁊ redegerũt in scriptis ex qbꝰ immensa lux Vitatis orit̃ populis xp̃ianis. Sicut pz de alexãdro de ales: bonauẽtura: riccardo de media villa: scoto: francisco de maronis: nicolao de lira: ioãne gualense: petro aureoli: girardo odonis ⁊ reliqs. Tertia via qua ꝓbatur sanctitas vite dñi bonauẽture dicit assumptõis. Ob ingentes qppe Vtutes eius ⁊ splendidissimaz famam assumptus fuit ad triplicem dignitatem: scilicet.

Generalatus.

Archiepiscopatus.

Cardinalatus.

Primo fuit assumptus ad dignitatẽ generalatus: vt cũ scribitur in cronicis ordinis btĩ frãcisci. Ipse fuit octauꝰ generalis ordinis. Primus fuit btũs franciscus. Secũdus frater ioãnes de florentia dictus parens. Tertius frater helias de assisio. Quartus frater albertus d̃ pisis. Quintus frater haymo anglicus. Sextus frater crescẽtius de esio. Septimꝰ frater Joannes de parma. Octauꝰ frater bonauentura. hic in capitulo generali rome celebrato Alexandro papa quarto presente. Anno ab icarnatiõe dñi 1256. In festo purificatõis btẽ marie in gnãlez fuit electus. Anno vz tertiodecimo post religionis igressum. Annis aũt decẽ ⁊ octo ordinem laudabilr rexit. Tpe aũt sui generalatus scã fuit trãslatio corporis sci Antonij de padua ad p̃grãdem illam eccl̃iam in qua nũc ẽ recõditũ trigesimosecundo ãno ab eius obitu octaua dñice resurrectõnis. Et tũc lingua eius que tãdiu sub terra fuerat repta ẽ ita recẽs ⁊ rubicũda q̃si eadem hora sanctus ille gl̃iosus decessisset quã deuotus bonauentura in manibus reuerenter accipiẽs irrigatus ꝓfluijs lachrymaꝝ coraz oĩbus huiuscemodi verbi affari cepit. O ligua benedicta que semꝑ benedixisti dñm ⁊ alios bñdicere fecisti. Nũc manifeste apparet quãti ex istis meriti apud deũ. In capitulo ẽt generali Marbone celebrato ꝑ eum ordinẽ in ꝓuincias ⁊ custodias taxauit exposuitqz regulã. Scdo assumptus fuit ad dignitatẽ archiepiscopatꝰ. nã dominꝰ Clemẽs papa quartus cõtulit ei archiepiscopatũ Eboracensem pinguissimũ. Sz ip̃e de parisius vbi tũc erat ad pedes dñi Pape se cõferẽs tã humilr ⁊ efficaciter tanto gradui cessit ꝙ dñs papa eius cessionẽ acceptauit. Et ne qs audeat titubare qz supius dixi ꝙ Alexãdro quarto pñte factus fuit generalis: ⁊ nũc ꝙ Clemens q̃rtus dederit Archiep̃atum. Sciendũz ꝙ post Alexãdrũ creatus fuit Vrbanꝰ quartꝰ Et post vrbanũ Clemẽs quartꝰ: ⁊ tandẽ Gregorius decimus. De quo refert Bartholomeus de pisis in libro cõformitatũ ꝙ noiauit eum pontificẽ Bonauentura: dñ erat generalis. nã defuncto Clemẽte cũ per plures menses in electõe pontificis cardinales cõcordare nõ possẽt tanteopinionis apud eos erat. Bonauentura ꝙ omnes in eũ vota sua cõpromiserunt vt si se vel alium in papam noiaret illũ ipsi eligerent. Ipse Vo noiauit dñm Theobaldum Archidiaconũ leodoniẽsem scissimũ virũ qui fuit Gregorius decimus ⁊ multi corruscat miraculis. ⁊ iacet Aretij in ecclesia maiori canonizatus i dioceſi Aretina. Tertio fuit sanctus Bonauentura assũptus ad dignitatẽ cardinalatꝰ. hec dignitas amplissima ẽ in eccl̃ia dei que vt dicit glo. in. c. Ministeriũ. extra de officio Archipsbyteri. Cardinales dicũtur qz per eos regitur vniuersalis eccl̃ia. sicut in cardine regitur hostium: vt ponitur. 71. di. c. Fraternitatẽ. Et vt scribit Augustinꝰ de anchona in li. de ptãte ecclesiastica. Cardinales assistunt pape sicut apl̃i xp̃o. apostoli. n. sũt nũcupati xp̃i fratres ⁊ principes mũdi. Sed papa cũ facit aliquos cardinales insignit eos ista duplici dignitate dicẽs eis Estote fratres mei ⁊ principes mũdi. Ipse ãt papa gerit ꝑsonam xp̃i. Et q̃zuis ẽt ep̃i succedant loco apostolorum: alio tamẽ modo q̃z cardinales Apostoli. n. duplici mõ se habuerũt ad xp̃z. Vno mõ vt ei pñtialr assistentes sicut fuit añ passionẽ ⁊ ascensionem. Secundo modo vt missi ex precepto eius per orbem qd̃ fuit post aduentum spũs sancti quando dipersi per

orbem

orbem dimiserūt se accipiendo vnusquisq; puin
ciam vel regnum in sortem sue predicationis.
Cardinales ergo repsentant psonas apostolo
rū vt rpo assistētes q; ipsi assistūt pape presenti
aliter vel vicario xpi. Scdo mō repsentant pso
nas apostoloz. Epi qui in ptem solicitudinis
vocati sūt regētes diuersas ciuitates vel puin
cias: vt archiepi. Et istud ē satis cōuenīs vt si
cut in ierarchia celesti. Alīq angeli sūt assistētes
Alīq ministrātes nisi frequenter ad nos. Ita i
nostra ecclīastica ierarchia decet aliquos assiste
re: vt cardinales. Alios mitti vt epos. Et quā
uis hoc sit de cōi lege t fm cōem statum. Tamē
suborta cā nō tollitur qn cardinales aliquando
mittantur vt legati. Et episcopi ēt aliqui vocati
a papa sunt ei assistentes. Sicut etiam angeli as
sistentes aliquādo mittūtur fm aliquos: vnde
dicitur Esaie. 6. q; volauit ad eū vnus de sera
phin qui purgauit labia sua. Seraphin autē est
de ordine assistentium. Et q; ēt apostoli nō sp
astiterūt rpo vt epi sed vt ministrantes in alijs
actibus. Mā in vltima cena vel post resurrectio
nez qñ dixit accipite spīm sanctū fecit eos epos
Ideo non ē idecens q; non omnes cardinales
sint episcopi: sed aliqui presbyteri aliqui diaco
ni. Accipiūt autem pilleum rubeum a papa in
signum ardentis charitatis quam debent ha
bere. Ita vt sint parati sanguinem suum funde
re t mori pro bono t defensione ecclesie. Un
de in. c. fundamenta. de electione. li. 6. Dicū
tur cardinales fratres: coadiutores: consiliarij
t assistentes domini pape. Igitur vt ad sanctū
bonauenturaz redeamus: ipse parisius existēs
vocatus fuit lugduni a gregorio papa qui ipm
recipere cardinalatum t episcopatum albanen
sem coegit. Impositoq; vt consilij negocia ip
se dirigeret t pertractaret. Illo nanq; tempore
frater hieronymus de esculo ordinis minoruz
qui fuit postea generalis. Deinde cardinalis
episcopus penestrinus. Et tandem papa nico
laus quartus redijt ex patribus orientalib⁹ ad
quas missus fuerat cum solennibus nuncijs
grecorum t tartarorum. Et ipso bonauentura
suggerente greci ad vnitatem ecclesie redierūt
t tartari baptizati sunt.

Quod memoria sancti bonauēture erit eter
na ꝓpter eius doctrinam deuotissimam t copi
osam atq; animabus vtilem.

Cap̄ .2.

Secunda excellentia sancti bonauentu
re dicitur doctrine. fuit. n. ipe doctor
ecclesie sancte. Quod nec minimū pūtari debet cū
dicat i. c. Cū ex iniūcto. extra de hereticis. Do
ctor ordo precipuus ē in ecclesia dei. Et ō do
ctoribus scriptum ē Danielis. 12. c. Qui ad iu
sticiam eruditi plurimos fulgebūt quasi stelle i
perpetuas eternitates. Et aureola ꝓmittit doc
toribus: virginibus t martyribus vt docet al
bertus in cōpendio theologie. Doctrina Vo
bonauenture triplici cōditōe refulget.

Prima deuotiōis.
Scda copiositatis.
Tertia vtilitatis.

Prima cōditio est deuotōis. Didicit. n. illā
bonauentura t acquisiuit cū humilitate t timore
dei. Nam in cronicis ita dicit de illo. Sigdem
ocm vitatem quā percipiebat intellectu ad for
mā oratōis t laudatōis diuine reducens conti
nuo ruminabat affectu. Nec tm ipse gustauit q̄
didicit queq; alios docuit. Sed, pfecto quicūq;
eius scripta legit inuenit ibi sp spūalem quēdaz
saporem quo si velit refici pōt t deuotione pre
cipua ad res diuinas intendi. Scda conditio
doctrine bonauēture dr copiositatis. Scripsit
enim copiose de rebus diuinis. Nam cōtepla
tōe regis francie ludouici officium crucis com
posuit. Scripsit legendam beati francisci maio
rem. s. t minorem t officium eius pro maiori
parte. Item libellum de ser alis seraphin. Et
librum apologie contra giraldum de abbatis
villa q religiosos damnabat t leprosus mortu⁹
ē. Apologia āt ē sermo excusatorius vel defen
sori⁹. 76. di. c. Huc nām. Scripsit regulā no
uicioz. Et sup genesi opus qō intitulat ō septē
visionib⁹. Et sup quatuor libros sniaz. Et su
per euangelia. Et fmōes dñicales p annicircu
lū. Et arborē crucis t breuiloqū. Et alia opus
cula mire deuotōis t gustus spūalis. Tertia
cōditio doctrine bonauētur e dr vtilitatis. Est
qdem vtilis valde tā speculatōibus disputatio
nū vacātib⁹ q̄z predicātib⁹ pplis vbuz dei q̄z
ēt ipsis auditoribus. Hz. n. cū pfunditate sēsus
tantam facilitatem t luciditatem vt oibus meri
to ꝓdesse possit.

Qō memoria sci bonauēture erit eterna pp
splēdorem miraculoz t canonizationis. t glo
rie beate. Cap̄. .3.

Tertia excellentia sancti bonauenture
t dicitur refulgentie propter quam erit in
memoria eterna fecit enim deus hūc
glorioſum sanctum fulgere triplici splendo
re.

Primus dicit miraculose cozuscationis.
Secundus ecclesiastice canonizationis.
Tertius superne glozificationis.

Primus splendoz miraculose cozuscatõis. Nã in vita ꝛ post miraculis eũ deꝰ cozuscare fecit. Dũ. n. ex humilitate aliqbꝰ diebꝰ abstinuisset a celebzatione misse dũ genuflexus quodaz die missam audiret attente facta diuisione hostie a sacerdote particula vna ꝑ semetipsam ad os Bonauenture ꝓperauit quaz reuerenter et cũ lachzymis suscepit. Apud lugdunũ cũ q̃dam mulier symonia nomine filiũ mortuũ peperisset illũ ad sancti Bonauenture pedes detulit q̃ facto signo crucis sup eũ viuũ matri restituit. Cũ Vo plurimũ labozasset mundũ se seruãs ꝛ deo gratũ in quolibet statu lugduni sanctissime vitã finiuit anno etatis sue qnquagesimo tertio hora matutina diei dñice. Ix. die mensis iulij. Eadem Vo die sepulchzũ cozpus in ecclesia fratrũ minoz. Ad sacrũ cuius tumulũ ꝛ innocationẽ psidij sui multa fuere miracula subsecuta: ex quibꝰ aliqua decuramꝰ. Mulier quedã de castro villano octo diebꝰ labozauerat in partu erat q̃ in maximo periculo cõstituta. Emisso Vouo to q̃ sepulchzũ sancti Bonauenture visitaret: mox libera pepit. Dux ozlienz carceratus a magni britanie rege detinebaꝫ. Incurritq̃ quartanaz cũ dolore capitis ꝛ renũ. Innocato Vo cuz intensa deuotione Bonauentura ꝛ a carceribꝰ ꝛ infirmitate liberatus est: ꝛ in gallias rediens sepulchzũ Bonauenture personaliter visitauit. Petrus filius. Joãnis calzolarij lugdunẽsis claudus dextera tibia ita vt sine baculo ambulare nõ posset voto emisso ad sanctũ Bonauen. liberatus est. Vxoz magistri Joãnis garbotti regij secretarij idropica ꝛ a medicis de sanitate iam desperata accedente pzo ea viro suo ad sepulchzuz bonauenture sanata est: ita q̃ rediẽs vir sanã illã inuenit. Et ne singula miracula requamus illud tantũ est recensendũ. Dõ in trãslatione cozpozis dicti sancti de ecclesia ãtiqua ad nouã lugdunenseꝫ cozzosa reliqua parte cozpozis caput inuentũ est integrũ capillaturã habens ac labia ꝛ dentes. Inuẽtaq̃ est eiꝰ lingua colozata ꝛ integra ac si cẽt hominis viui. Quedaz mulier vebzuetana lacidomia nomine filiasmultas seminas pariens viro suo frãciſco ingrata erat. Tandẽ suasu cuiusdã magistri franciſci de ozdine minozũ emisso voto ad Bonauẽtu. inde ad paucos dies cõcepit filiũ vocauitq̃ bonauenturã. Secũdus splẽdoz quo deꝰ fulgere fecit Boñ. dicit canonizationis. Sanctissimus. n. Sixtus illũ solemniter canonizauit pzemissis solemnitatibꝰ cõsuetis. Vt. n. scribitur i glo. in. c. Bloziosus deꝰ de reliquijs ꝛ veneratione sanctozũ libzo. 6. Papa solus habet canonizare sanctos. Primo qz canonizatio est vna de maximis causis fidei. Ideo ad papã referẽda extra de baptismo. c. maiozes. Secũdo quia papa hz iudicare de miraculis fidei. 24. q. 1. c. Quotiens. Tertio qz ad papã spectat declarare dubia scripturaꝝ multofortius dubia sanctitatis. Extra q filij sunt legitimi. c. Per venerabileꝫ. Quarto ne ꝑ multozꝫ episcopozꝫ simplicitateꝫ cõtingat populũ decipi. Secũdũ Vo Augustinũ de anchona in li. de ptãte Ecclesiastica Sanctũ aliquẽ canonizare nõ est aliud q̃ sancti tatez alicuius venerandã ꝛ approbandã manifestare. Et vt Hostiensis dicit de reliquijs et veneratione sanctozũ. In canonizatione sancto ruꝫ fm mozẽ quẽ nunc tenet ecclesia duodeciz sunt seruanda.

Primũ est frequens denunciatio: vt nõ solum semel sed pluries pape denunciet q̃ ꝑ sancto debeat venerari vt sic multiplicatis intercessozibus largiaꝫ qd̃ petitur.
Secũdũ est cõmissio. s. examinationis fiende.
Tertiũ est commissionis inquisitio. s. per testes iuratos ꝛ fideles.
Quartũ est inquisitionis factẽ relatio.
Quintũ est relationis diligens examinatio.
Sextũ ẽ examinatõis facte ꝑ deputatozũ discutio.
Septimũ est secreta diffinitio ꝛ terminatio.
Octauũ est manifesta publicatio.
Nonũ est diei canonizationis assignatio.
Decimũ est ipsiꝰ pape ꝛ assistẽtũ genuflexio et oꝝonis deuotio ne deꝰ ꝑmittat ecclesiã suã decipi ꝛ errare. Undecimũ est ꝓmocinatio ꝛ miraculozũ ac operũ misericozdie recitatio necnõ ipsius sancti in cathalago sanctozũ conscriptio.
Duodecimũ ẽ misse i honoꝛẽ sancti celebratio.
In ꝑmitiua aũt eccl̃ia nõ fuabaꝫ ista ꝓp duo. ꝓ qz ibi sancti vt i pluribꝰ erãt martyres i qbus nõ regrebaꝫ talis eximinatio sicut i confessozibꝰ. 2° qz ex feruoze fidei ꝛ ex meritis rpi ꝛ apłozuz miracula ꝛ alia opa sic erãt euidẽtia q̃ nõ poterant tergiuersatione celari. Si aũt q̃raꝫ vtrũ i canonizatione regraꝫ ꝓsensus cardinalũ ꝛ ꝓsiliũ eoꝝ. Rñdet aug. de ancho. vbi. s. q̃ ꝺ necessitate nõ regrit qz ptãte pape nõ limitaꝫ i aliq̃ nec dependet a collegio: sz potiꝰ cõuerso. Nõ. n. collegiũ assistit pape ꝑ modũ limitatiõis seu determinationis

terminationis potestatis eius sed magis p̄ mo
duz ministerij ⁊ consilij: vt debito modo hmōi
potestatē exequat̄. Vnde extra de sententia ⁊ re
udicata. ca. Ad apostolice. Glosa ait. Papa
dicit p̄sente sacro consilio ad memoriā sempiter
naz hoc potius est ad honestatē q̄z ad necessita/
tez. Nā sine sententia cōsilij sentētia pape suffi
ceret cōtra imperatorē ⁊ quēcūq; aliuz. 15. q. 6.
Alius ipse eniz habet plenitudinē ptātis vt. 2.
q. 6. c. Decetero. Papa. n. nō subicit̄ canoni/
bus nec ab eis auctoritatē habet sed cōtra extra
de electione. c. Significasti. Hec ibi. Si etiam
in canonizandis sanctis plenitudinē hz potesta
tis. Tamē de ꝯgruo requirit collegiū tali causa
magis q̄z in aliqua alia etiā ⁊ vota omniū p̄lato
ruz curie vt cautius agat̄ ⁊ auferat̄ omnis su/
spicio falsitatis. Premissis itaq; huiuscemodi
solemnitatibus requisitis factaq; diligentissima
examinatione super vita ⁊ miraculis Bona/
uenture. Instantibusq; pro canonizatione ei⁹
Frederico Imp̄atore Ludoico francoꝝ rege:
ferdinando rege sicilie citrafarum: mathia rege
vngarie: duce Venetiaruz: duce calabrie: duce
sabaudie: ducissa calabrie: florētinis: perusinis
balneoregianis: ac reuerendissimo Cardinali
Joāne de aragonia: sanctissimus Papa sixt⁹
Bonauētura solemniter canonizauit Rome.
Anno dñi. M. ccccl xxxij°. Mense Aprilis.
Gaudeo q̄z erā tunc in vrbe p̄dicans regnum
dei: fuitq; cū ceteris p̄latis dū vota omniū exqsi
ta fuere: fui dum solemnis oratio habita est de
laudibus huius sancti in publico cōcistorio: fui
etiā dū pontifex in ecclesia sancti Petri missaz
cantauit ⁊ sua diuina voce dicere cepit. Sancte
Bonauē. ora pro nobis. Gaudeat igit̄ mater
ecclesia in huius sancti canonizatione: lectent̄ et
cuncti fideles qbus nouus ad iesum xp̄m dat⁹
est intercessor. Exultet sacra minoruz religio in
huius sancti nomine nō mediocriter sublimata
Sed ⁊ tu reuerendissime generalis minoꝝ gra
tias referas imortali deo ⁊ suo vicario pontifici
maximo atq; reuerendissimo dñis cardinalib⁹
cōmissarijs in cā tā letabunde canonizatiōis vi
delicet Juliano extra. sancti Petri ad vincula.
Stephano mediolanensi nūcupato: ⁊ Franci/
sco de gonzaga mantuano: q̄z cōpleuerūt ardē
tissimū desideriū tuū. Tu Frāciscus sanson di/
ceris duplici Vtutis vocabulo nūcupatus. Tu
hac etate nostra vir eruditissimus humanaruz
diuinarūq; rerū omne a te pompā ⁊ elationem
effugasti imitatus francisci p̄ris vestigia. Tu in
laborib⁹ regiminis ordinis robustus ⁊ valid⁹
vt alter sanson es vsus. Sed pro canonizatio/
ne sancti Boñ. sansonis fortitudinē superasti.
Quisnā explicet quāta labore qua solicitudine
quibus vigilijs quantisue ad deuz orationibus
canonizationē hanc ꝓcurasti. Vidi te ego di/
scurrentē per vrbem nunc ad pedes pontificis
nunc ad reuerendissimos dños cōmissarios et
alios cardinales: nunc ad alios p̄latos ⁊ curia/
les semp̄ ⁊ indefesse hanc canonizationē expo/
stulando: vidi te madefactuz q̄z sepe sudore: vi/
di te mēte anxiū ⁊ quādoq; pro rei tarditati lu/
gentē: nihilomin⁹ nunq̄z cessasti laborare quo/
usq; sanctū hoc negociū deductū est ad p̄fectuz
benedicam⁹ ergo oēs patrē ⁊ filiū ⁊ spiritū san/
ctum: ⁊ Bonauen. precipuo iam veneremur
affectu. Tertius splendor Boñ. dicit̄ supne
glorificationis. Sicut in ecclesia militāti deus
magnū fecit illū: ita incōparabiliter exaltauit eū
in ecclesia triūphante. Deprecemur itaq; iesuz
xp̄z caput electorū vt p̄ huius sancti merita nos
perducat ad celestem patriā. Amen.

De sancto Bernardino predicatoruz nostri
temporis principe. Sermo. 54.

Dilectus deo ⁊ homi
nib⁹: cuius
memoria in benedictiōe ē. Sa
pientis verba sunt ista origina
liter Ecclesiastici. 45. c. ⁊ i epi/
stola hodierne festiuitatis. Vel
lem hoc tempore tāto eloquentie splendore ful/
gere vt nō soluz alterum demosthenē principē
oratorū grecie: aut Ciceronē latinū me putarēt
omnes astantes: sed angelū crederent de celo
missum vt fari possem eximias laudes illi⁹ san/
cti Bernardini q̄ sua p̄dicatione nomen glorio
sum iesu christi mirabiliter exaltauit. Ipse qp/
pe alter paulus ⁊ vas electionis christianā reli/
gionē sua doctrina reformauit. Ipse Italie po
pulos p̄ abrupta viciorū deuitantes ad semitaz
virtutū ⁊ iusticie reduxit. Ipse deniq; religio/
nem sacrā minorum numero ⁊ sanctitate adau
xit. Merito itaq; in eius solemnitate preconia
predicationis eius enarrare debem⁹. Ob illaz
nanq; deo ⁊ hominibus dilectus est ⁊ memo/
ria eius benedicta in sempiternū manebit. De
qua in presenti sermone tres excellentias ꝓpo/
nimus declarandas.

Prima dicit̄ cōmendationis.
Secūda cōditionis.
Tertia honorationis.

Qd cõmendat̃ p̃dicatio sancti Bernardini
pp humilitatẽ charitatẽ ⁊ patientiã. Ca. .1.

Prima excellentia predicationis sancti
p Bernardini dicit ꝯmẽdationis. Sua
quippe predicatio satis est cõmẽdanda
Et maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter humilitatem.
Secũdo ꝓpter charitatem.
Tertio ꝓpter patientiam.

Primo cõmendatur predicatio sancti Bernardini propter humilitatez. Nõ enim p̃dicauit p̃sumptuose aut superbe se ingerens: sz missus. Officiũ nãqz predicatoꝝ officiũ est angelorũ: qz sicut angeli annũciãt diuina: ita ⁊ predicatores de qbus Dauid in ps. ait. Annũciaue runt opera dei. Angeli autẽ nõ ex se venũt: sz vt dicit Apostolus ad hebreos. 2.c. In ministeriũ missi sunt. Sic ⁊ predicatores. Quomodo predicabunt ait Apostolus ad romanos de cimo nisi mittant̃. Quod autẽ Esaias nõ vocatus se obtulit ad predicandum cum dixit. Ecce ego mitte me. Esai. 7.c. Etcontra cũ Hiere. mitteretur a deo se excusauit dicens. A a a dñe deus. Ecce nescio loqui. Hieremie. 1.c. Et si diuersa vox extra prodijt: non tamen a diuerso fonte dilectionis emanauit. Duo quippe sunt precepta charitatis. vt ait Greg. Amor. s. dei ⁊ prorimi. Per actiuã vitaz prodesse ꝓximis cupiens Esaiã officiuz predicationis appetijt. Per cõtemplationez vero Hiere. sedue amori cõditoris inherere desiderans ne mitti ad p̃dicandũ debeat cõtradicit. Quod laudabiliter vnus appetijt: hoc laudabiliter alter erpauit. Iste ne tacite cõtemplationis lucrũ loquẽdo p/deret. Ille ne dãna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in vtrisqz est subtiliter intuenduz qz ⁊ is q recusauit plene non resistit: ⁊ is q mitti voluit ante se per altaris calculuz purgatuz vidit. Et paulo supza Greg. dicit. Sicut toto desiderio occupationẽ fugere debem⁹ ita si desit q predicet occupationis onus libenti necesse est animo subire. Hec omnia. 81. q. 1. c. In scripturis. Et qz difficile est ⁊ earũ videre se purgatuz. Quia nemo scit vtrũ odio vel amore dign⁹ sit vt dicit Ecclesiastes. 9. c. Ideo nullus debet p̃sumere ex se ire ad predicandũ. Sed expectare debet vt mittatur vel a deo vel ab ecclesia. vñ de Joãne baptista dicit Joãnis primo. c. Fuit homo missus a deo. Nõ tamẽ credit alicui dixcenti se missum a deo q ab ecclesia nõ est missus nisi, ꝓbet per miraculũ sicut Moyses extra de hereticis. c. Cũ ex iniuncto. Et Argu. de ꝓse. di. 2. c. Reuera. Sic fuit missus. Equicius cui apparuit in somnis angelus ⁊ eũ ad predicãdũ misit. 16. q. 1. §. Hoc idẽ. Ab ecclesia autẽ mittitur qs vel ordinarie vt qulibet curatus saltim quo ad subditos. Ad rectores enim ecclesie maxime ptinet predicare per se vel per aliũ subditis suis. Vñ primis rectoribꝰ dixit xp̃s Marci vltimo. c. Euntes in mundũ vniuersum p̃dicate euangeliuz omni creature. Et Greg. dicit inpastorali. 43. di. c. Sit rector. Officiũ predicationis suscipit quisquis ad sacerdotiuz accedit vt ante aduentũ iudicis q terribiliter sequit ipse scilicet clamãdo gradiat̃ idest predicãdo. Et loquitur Greg. de curatis. Qui etiã figuraz in ducit Exodi. 28. c. vbi dicit. q̃ sacerdos ingrediens tabernaculũ tintinabulis ambiat̃ vt audiatur sonitus quãdo ingredit ⁊ nõ moriatur. Quia vt exponit Gregorius dicto. c. Sic rector. Irã cõtra se occulti iudicis exigit si fine p̃dicationis sonitu incedit. Et sic moriũ spiritualiter. Vñ dominus Ezechieli, ꝓbete. 18. cap. Fili hominis speculatorez dedi te domui israel Si dicente me ad impiũ morte morieris tu nõ annunciaueris ipse in iniquitate sua moriętur. Sanguinẽ vo eius de manu tua requirã. Cõ firmat idẽ Nicolaus papa. 43. di. Dispẽsatio inquit celestis seminis nobis iniuncta est ve si nõ sparserimus: ve si tacuerim⁹. Vel ab ecclesia mittitur qs ad predicandũ ex priuilegio vt p̃dicatores ⁊ minores. Augustinenses carmelite ⁊ seruite saltim in ecclesijs suis. In alijs ecclesijs nõ nisi vocati. Et hij etiã debent mitti a prelatis suis. De qbus fit mentio in clemẽtina dudum de sepulturis. Qui autẽ vocatus seu missus ad hoc ptinaciter recusat ab ecclesia ⁊ deo cõtemnitur. Quod figuratũ fuit in eo q nolebat ducere vroꝛẽ fratris mortui ⁊, ꝓpterea discalciabat̃ vno pede vt exponit Aug. 8. q. 1. c. Oli Munc ingt euãgelij quisqz p̃dicator ita debet in ecclesia p̃dicare siue laborare vt defuncto fratri idest xp̃o suscitet sanctũ q pro nobis mortu⁹ est. Et qđ suscitatuz fuerit eius nomẽ accipiat. Vt igit̃ ad sanctũ Bernardinũ cõuertamus sermonez. Ipse sicut experientia facti manifestauit a deo electus ⁊ a ꝓlatis ordinis p obediẽtiã astrictus officiũ p̃dicãdi suscepit. Natus. n. in ciuitate massa, ꝓuincie thuscie ex honestissimis parentibus patre videlicet tollo ⁊ matre niera nobilibus senensib⁹ ante. cõpletũ septenniũ vtroqz parẽte orbatus remãsit sub cura ⁊ regimine cu

tusdam

iusdaz venerabilis dñe sororis matris eius cui nomē erat diana: q̄ puerulū: indurit ad virginis glorioſe p̄cipuā deuotionē. Et operā dedit vt litteris vacaret ac moꝛib⁹ bonis. Creuit autē de virtute in virtutē honestus affabilis et pauperib⁹ liberalissimus. Tantaq; fuit in eo aptitudo ingenij ꝛ subtilitas intellectus q; añ cōpletuz annū quintūdecimū in grāmatica logica ꝛ moꝛali phīa satis mediocriter fuit instructus. Indeq; cepit electionez iuris canonici frequētare. Eratq; vita eius ita munda. vt oīb⁹ alijs cederet in exemplū. Mā vt retulit mihi qdā vir fidedignus cancellarius dominj senensis nomine leonardus q cōsocius eius fuerat in choꝛis in etate illa adolescente ad malū ꝓna. Mullius audebat coꝛā Bernardino verbum turpe aut lasciuū proferre. Quinimo si quādoq; alij adolescentuli ꝛ scholares absente Bernardino aliqua inter se ꝟba ociosa referrent si vidissent ex post Bernardinū aduenientē mox alter alte risloquebaꝫ. Taceamus ingt qꝛ Bernardinus venit. quid plura. āno etatis sue decimo octauo dum pestis truculentissima seuiret quasi in tota italia. In hospitali magno senēsi iacebat multitudo egrotantiū ex peste ꝛ vix erat qui illis ministraret. Mā ꝛ famuli omnes pro maioꝛi parte ꝛ aromatarij ꝛ illo hospitali cōmoꝛātes ꝛ capellani atq; alij plurimi peste percussi obierant Erat illis temporib⁹ rectoꝛ hospitalis quidā vir deuotus ꝛ ꝓbus dominus Joānes de gēnaronibus q videns sibi humanū deesse auxiliū ad virginē pijssimā se cōuertit illā deprecās vt taz extreme infirmoꝛū necessitati succurreret. O felix adolescētia Bernardini. O ardētissima charitas coꝛdis ei⁹. O pietas omnib⁹ posteris predicanda. Adoꝛ vt Bernardinus audiuit q̄ de firmis patientib⁹ dicebaꝫ monuit q̄plures iuuenes ꝛ vna cū illis ad hospitale se cōtulit. Nec timuit moꝛi. Nec hoꝛruit pestē. Neq; laboꝛes refugit. Mansit ibi quattuoꝛ mēsibus die noctuq; ministrans egrotis ꝓpter deuz. Ex inde cū pestis cessasset repetijt domū ꝛ quattuoꝛ mēsibus egrotans quasi semper in lectulo iacuit. Adepta ꝟo bona valitudine sensit q; q̄dā dña bartholomea soꝛoꝛ p̄ris ei⁹ ceca ꝛ surda ꝛ in lectulo valitudinaria neminē habebat q illā iuuaret. Adoꝛ ad illā se cōtulit eiq; p plures mēses vsq; ad mortē obsequiosissime ministrauit: nulla fractus nausea nulloq; laboꝛe turbat⁹. Adoꝛ tua illa a deo inspirat⁹ relicto seculo ꝛ oīb⁹ suis bonis pauperib⁹ erogatis habitū religionis minoꝛuz deuotus accēpit in die natiuitatis virginis glorioſe q̄ etiā die natus fuerat ex vtero matris: Anno etatis sue. xx. ante altare maius sancti ffrancisci de senis. Quem habitū sibi dedit frater Joānes ristoꝛij vir sanctus ꝛ in dei fuitio, ꝓbatus. Inde ad locū de colūbaria, de voluntate ꝓlatoꝛ se cōtulit vbi in omni deuotione ꝛ pfectione ac obseruātia regule suū nouiciatū expleuit. ffacta ꝟo pfessione in die. s. natiuitatis virginis oꝛationi ꝛ studio litterarū se dedit. Et cū factus esset sacerdos primā missam in die natiuitatis virginis celebꝛauit. Quia etiā die mādato accepto a generali ministro de penitētia p̄dicanda primū ꝭmonē ad populū habuit. Secundo cōmendaꝫ predicatio sancti Bernardini ꝓpter charitatē. Predicauit eniz ad honoꝛez dei ꝛ salutē animaꝝ. Iste. n. debet eē finis p̄dicatoꝝ verbi dei. Mā q̄ ꝓpter cupiditatē p̄dicant vel vanitatē ꝛ gloriā mundi figuranī per balaā. De q̄bus dicit Petrus in. 2. epistola. Secuti sunt viā balaā ex boso q mercedē iniquitatis amauit: coꝛrectionē vero habuit sue vesanie subiugale mutū. Sup q̄b⁹ ꝟbis dicit Beda. 2. q. 7. c. Secuti. q; multi catholicoꝝ intātū amant mercedē iniqtatis vt etiā docti ab idoctis clerici a laicis merito redarguanī. Qui iure cōparanī ꝓphete q ꝟbis afine ꝺ̄ naturā loquētis coꝛripit: nec tñ a ꝓposito p̄mi operis retardaꝫ Hec ille. Quāuis tñ p̄dicatoꝛes nō debeāt p̄dicare principaliter ꝓpter temporalia habēda. Alias tāq; venditoꝛes boum de tēplo eiciunī. Debet tñ popul⁹ subministrare eis necessaria iuxta illud p̄me ad coꝛ. 9. c. Nō alligabis os bouis triturantis. Unde Hieron⁹. 16. q. 1. c. penul. ait. Apostolicis viris ꝛ euāgelizātib⁹ inecessarijs vsib⁹ nolle tribuere seipsum ꝺdēnare est. Et Aug. in lib. de baptismo paruulorū. Nō ē venale euāgeliū vt ꝑ tpalib⁹ p̄dicet. Qui eniz sic vendūt magnā rē vili vendūt. Accipiāt ergo p̄dicatoꝛes sustētationē necessitatis a pplo mercedē dispē satōis a deo. Nō. n. a pplo reddit q̄si merces illis q sibi i charitate euāgelij seruiūt: sz tāq; stipēdiū daꝫ q̄ vt possint laboꝛare pascanī. ḃ ille. Et Paul⁹. 1. ad coꝛ. 9. c. Quis militat suis stipēdijs vnq;. Et itez. Si nos vobis spūalia seminam⁹ nō magnuz ē si nos carnalia vra metamus. Et itez. Dñs oꝛdinauit his q euāgeliū annunciāt de euāgelio viuere. Dixi hec oia, ꝓpter indiscretionē quoꝛūdā populoꝝ q vellent p̄dicatoꝛes viuere de aere vel vento. Nolo tñ excusare p̄dicatoꝛes cupidos ꝛ auaroꝛes

ambitiosos honorē ⁊ dignitatem. Qui imitari debent sanctū Bernardinū rerū temporalium contemptorē. Nā ⁊ ter vocatus ad episcopalē dignitatē minime acquieuit. Diuitias nō congregauit dicens cū ℙaulo Actuū. 20. c. Argentū aut aurū aut vestē nullius vestrū concupiui. Et licet in omni vita sua verus fuerit paupertatis amator discipulusq; ⁊ filius beati ℙ rācisci. Tamē illud est de ipso notabile inter cetera qđ mediolani ostendit exēplū charitatis nec nō ⁊ cōtemptus pecunie. Dū enim ibi populo diebꝰ plurib⁹ p̄dicasset: illustrissimꝰ dux eiusdē vrbis philippus eidē per fidelē nunciū multaz auri copiā in elemosynaz misit. Nuncius itaq; auri pondere reuerenter assumpto ad cōuentū fratrū festinanter accessit. Et pergens ad cellaz sancti Bernardini aurū sibi ex parte dñi ducis benigne ⁊ reuerentissime p̄sentauit. Ipse vero vir dei hilari vultu gratulantiq; animo p̄dictuz aureū munus ⁊ si in ꝓprios vsus accipe recusaret: charitatis tamē zelo in redemptionez captiuoꝝ ⁊ pauperū vsus misericorditer exhibere decreuit. Accersito igit quodā ꝓbo venerādoq; ciue socioq; vocato sumptaq; ab ipso ciue pecunia ad carceres clā ⁊ incunctanter accessit ⁊ ꝑplurimo inde captiuos redemit reliquaq; partē pauperib⁹ cū magna animi hilaritate distribuit. Sciens autez illustrissimꝰ ille dux que facta fuerant sanctū Bernardinuz mirabiliter cōmendauit. Tertio cōmendat p̄dicatio sancti Bernardini ꝓpter patientiā: fleuit. n. patientissimus in laboribꝰ in infirmitatib⁹ ⁊ in psecutionibus. Et vt de psecutionib⁹ loquar: accusatus fuit tanq; hereticus ab emulis quibusdaz martino quinto. Qui eū ad se venire precepit. Ante ꝙ ꝺ̄ se cōtulisset ad vrbē sonabāt vndiq; falsi rumores de sancto Bernardino. Dicebant enim populi: veniet veniet ille hereticus. Alij cōburet ille hereticus ⁊ similia. Dux vero vrbē intrauit ostendebat digito ⁊ vnus alteri clamando dicebat: hic hic est ille. Ipse vero hec omnia ꝓ deo amore equanimiter tolerabat. Et tandez veritate inspecta ⁊ cōperto clarissime q; nō soluz catholicus fuerit sed etiā fidei catholice dignissimꝰ preco a pontifice gratiose visus ē ⁊ auditus ⁊ cū eius benedictione p̄dicare cepit in vrbe. Tantā ꝙ gratiā deꝰ ori eius ⁊ verbis infudit vt omnis populus cōflueret ad eū audiē duz ac si fuisset angelus dei ⁊ quanto ꝓius nomen eius videbat omnib⁹ odio fuit: tāto postea cunctis virtuosq; serus factū ē venerabile. ℙre dicauit sic multo tempore cū incredibili animaruz fructu: q etiā pdurat vsq; ad ipa nra. ℙassus est ⁊ alias psecutiones: eo q; semp ꝙ virtutes persequit inuidia. Q nōnullis emulis dicebat litteraꝝ ignarus cū tamē in scripturis diuinis fuerit eruditissimꝰ. Alij ꝙ quadraginta sermones duntaxat eū scire assuerabāt. ℙleriq; ꝙ curiosi ⁊ vana eloquentia tumidi ignauuz ineptuz ⁊ impolitū fatebant. Qui tamē in hoc dicendi genere ⁊ in hijs q̄ p̄dicari debent ꝓ salute populoꝝ irreprehensibilis erat. Sed hoc nō videri debet mirū q; sibi homines flagitiosi detraherent: eū semp fuerit hominū maloꝝ cōsuetudo sanam doctrinā spernere ⁊ detestari. Vñ Lactan. lib. 5. diuinaꝝ institutionū de cypria no sic refert. Vnus ℙcipuus ⁊ clarus extitit cypr̄ianus: qui magnā sibi gloriā ex artis oratorie ꝓfessione quesierat ⁊ admodū multa cōscripsit in suo genere mirāda. Erat. n. ingenio sacili copioso suaui ⁊ q̄ sermonis maxima est virtus aperto: vt discernere nequeas vtrū ve ornatior in loquēdo an facilior in explicādo an potentior in psuadendo quisq; fuerit. Hic tamē placere vltraꝝ ba sacramentū ignorātib⁹ nō pōt quoniaz mystica sunt q̄ locutus est ⁊ ad id ꝑparata vt a solis fidelibus audiant. Veniq; a doctis huius seculi qbus forte scripta eius innotuerūt deridari soleꝝ. Audini ego quendā hominē disertū sane q eū imutata vna littera copiosiorē vocaret quasi q elegans ingeniū ⁊ meliorib⁹ rebꝰ aptū ad aniles fabulas cōtulisset. Hec ille. De beato Hieronym. qd referem⁹ q lumē splēdidissimuz ecclesie fuit: ⁊ tamē dentes malignoꝝ nō euasit. Et vt ipse ad nepotianū scribit. ℙer infamiā ⁊ bonā famā xp̄i miles gradit. Nec laude extollit: nec vituperatione frangit. ℙer diē sol nō vrit: eū nec luna p noctē. Impleuit ista sanctus Bernardinus q dum falso sibi multa obicerent: ⁊ quādoq; cōtumelioseꝝ dicerent ꝙ faciē nunq; vultus hilaritatē mutauit: nūq; verbuz protulit iracundie. Sed in omnib⁹ benedicebat deū. Sicut accepti ab hijs q secū familiariter cōuersati sunt.

De sufficiētia ⁊ prudētia atq; stupēda efficatia p̄dicatiōis sancti Bernardini. Cap. .2.

Ecūda excellentia predicatiōnis sancti
s Bernardini dr̄ ꝺdutiōis. Habuit qdē
sua p̄dicatio tres singulares ꝺditiones
ℙrima dicit sufficientia.
Secūda prudentia.
Tertia efficatia.

ℙrima

Prima cōditio fuit sufficientia. Tria. n. requirunt in pdicante: vt populū inducat ad bene beateq; viuendū: fm Augustinū q̄rto libro de doctrina christiana. Primū ē vt doceat. Secundū vt delectet. Tertium vt flectat ⁊ moueat. Et cuz qs ista facit industria artis rhetorice ad honorē dei ⁊ salutē animaz bene est ⁊ laudabile fm eundē Augustinū. Sed cū spiritus scūs vtit lingua pdicatoris vt instrumēto ad ista efficiendū sicut fuit i apostolis q imperiti erāt. Tūc opus illud est gratia gratisdata q̄ dicit gra fmonis ⁊ lingua angelox. Et fmo sapientie dicit in locutione de diuinis. Sermo scientie de humanis: vt de moribꝰ ⁊ vicijs ⁊ virtutibꝰ ⁊ hmōi fm Tho. 22. q. 177. Perfectus autē ista opat gratia q̄z natura vel ars. Sed aliquādo aptitudine naturali in pdicatore existente ⁊ arte rhetorice adiuncta. Aliquādo etiā spirꝰ sanctꝰ operatur plenius istud. s. inductionē auditoruz ad faciendū que predicat. Hominis ergo est se pparare. s. vt benedicat. Deū aūt dirigē linguaz Et vt dicit Augustī. in pfato libro de doctrina christiana. Sapientia sine eloquentia parū pro fuit quo ad populos. Eloquētia sine sapientia multū nocuit. Est eniz vt gladius in manu furiosi. Sapiētia cū eloquētia multū iuuat ⁊ opat Sanctus Bernardinus pdicādo docebat qa ipse vere doctus erat: vt etiaz patet in fmonibꝰ quos ꝓpilauit. Delectabat etiā auditores: adeo vt vniuersaliter oēs verbis suis refocillarētur tanq̄z si sumerent sapidissimum cibū. Jf lectebat insup ⁊ mouebat hominū affectus: vt ostendemus in tertia cōditione. Quare ipse sufficiētissime docuit ⁊ pdicauit. Secūda cōditio pdicatōis sancti Bernardini dicit prudētia. Jf uit eniz prudentissimus ad euitandū omnia illa: a quibus predicatores verbi diuini debent abstinere: que fiunt.

Jf alsitas.
Adulatio.
Jactantia.
Scandalum.
Contentio.
Superfluitas.
Leuitas.
Indiscretio.

Primo abstinere debent pdicatores a falsitate. Nō. n. sunt assumenda aliqua falsa, p qua cunq̄z vtilitate que posset inde sequi: qz sic veritas fidei redderet suspecta. Argu. di. 9. ca. Si ad scripturas. Jdeo Aug. ait. 22. q. 2. c. Primuz. Ad salutē nō dz qs puenire opitulāte mēdacio. Et idē ptractans illud Apostoli pmi ad corinthios. 15. c. Inuenimur falsi testes. Per horrendum inquit est aliqd falsē de deo dicere: etiā si ad laudē eius ptinere videat. Nō. n. minore sed maiore forassis scelere in deo laudat falsitas: q̄z vituperet veritas. Et idē in libro de mendacio. Mendaciū maxime pnciosum est qō fit in bijs q̄ ad religionē christianā ptinent. Jdeo doctores tenēt q· sigs nō ex lapsu lingue sed ex industria diceret mendaciū in pdicando mortaliter peccaret nec excusaret si hoc faceret causa cōuertendi animas ad deū: qz vt ait Apostolus. Deus nō egct nostro mendacio. Tempore meo inuenti sunt aliqui fingentes ⁊ predicantes miracula falsa: visiones excogitatas. Prophetias determinatas fm suuz sensum et alia huiusmodi q tamē euanuerunt in cogitationibus suis. Nōnulli vo vt ignorātibꝰ sapictes apparerent falsas allegationes ad suū ꝓpositu indurerunt. Vsi duz quidā amicus meꝰ pdicaret neapoli: inducere voluit ad robur ⁊ confirmationez cuiusdā sui dicti sententiā cōmētatoris q tū forte nec in aliquo cōmento dictuz illud tangebat ⁊ dū falso allegasset cōmentatorez. p de anima. Tertio de anima. Secūdo phisicox Tertio methaphisice ⁊ huiusmodi. Tādē multiplicando vba dixit. Et hoc idē confirmat cōmētator. 1. ethicorū. 3. ethicox. 7. ethitox. q tū de ethicis nō se intromisit. Ille idē fecerat sibi quandā cathenā doctorū ⁊ falso illos inducebat dicens. Et hoc refert Aug. li. 2. de ciui. dei. et 3. de trinitate. ⁊ in Encheridion ⁊ huiusmodi. Jta q· apud imperitos videbat homo mirabilis: sed apud doctos ignarus ⁊ mendacijs plenus. Secūdo pdicatores abstinere debent ab adulatione ne. s. laudet populū in qbus reprehensibilis est qō est pessimū. Vel etiam de temporalibꝰ magnificentijs nisi forte hoc secūduz fiat temperate vt melius ferant correctionē durā imediate sequendā. Adulari eniz peccatoribus est graue peccatū: vt patet. 46. di. c. Sūt nōnulli. Et clericus adulationi fuiens degradari debet eadē di. c. Clericus. Et nihil est miserius eo qui adulationibꝰ delectat: vt dicit. 83. di. c. Nihil illo pastor. Et vtilius est peccantez seuere corrigere q̄z adulādo palpare. 5. q. 5. ca. Nō omnis. Et vtilius est ⁊ melius pro veritate pati supplicū: q̄z pro adulatione bñficū. 11. q. 3. c. Nemo. Et adulatio ꝓhibet. L. Siquis aliquē testari ꝓhibuerit. Et est adulatio sermo

r

prolatus vt placeat. Tertio debēt p̄dicatores cauere a tactantia. Sunt. n. quidā qui semp de se bene dicunt ꝛ alios cōtemnūt: de quibus Gregoriꝰ ait. 46. di. c. I. habet hoc proprīū doctrina arrogātiū vt nesciāt humiliter docere qō scīūt. Quarto debēt p̄dicatores cauere a scādalis p̄latorum ꝛ alioꝝ maioꝝ vt nō dicant irrationabil'r eoꝝ vitia. vñ sequtur q̄ nec illi emēdant nec populi ꝓpter edificant aut meliores fiūt. Et precipue caute agendū cū loquūtur p̄dicatores de clericis: qz vt scribitur extra de immunitate eccl'iaꝝ. c. Clericis. Clericis laicos infestos oppido. i. valde. fm glo. tradit antiqtas Idem. 2. q. 7. c. Laicos. ꝛ. c. Laici. Quinto debēt p̄dicatores p̄udentes cauere a cōtentionib⁹ cū alijs p̄dicatoribus. vñ Apl's p̄me ad timotheū. 3. c. ait. Noli cōtendere ꝟbis ad nil. n. vtile ē nisi ad subuersionez audientium. Nec er hoc q̄ alius habeat maiorē cōcursum q̄ scit ēt minus sciēs p̄dicator: idignatiōem ostēdat. Nam ꝛ xp̄us idignatus nō fuit q̄ altiqua do ioannes baptista fuerit i maiori opiniōe populi q̄ ip̄e. Si aūt audit aliū p̄dicatorem dicere aliqua q̄ nō sūt reprobata nec ꝯ fidem vel bonos mores sed dubia q̄uis ip̄e nō sit illi⁹ opinionis sufficit sibi dicere opinionē suā cuz suis rōmibus ꝛ nō ipugnet alium odiose qz hoc ē intrare cōtentiōes ꝛ scandalizare populos. Si ēt audit p̄dicatorē alium dixisse contra fidē ꝛ bonos mores vel determinata per eccl'iam nō credat faciliter nisi audiat a fidedignis. Et tūc corrigat eū fraternal'r ꝛ retractet. Q̄ō si ille nolue rit facere tūc publice p̄dicandū ꝯ ip̄m. Si autē p̄dicator ipse admonitus errauit dz patiēter audire ꝛ se corrigere dictaq̄ sua erronea emēdare. Sexto p̄dicatores p̄udentes debēt abstinere a supfluitate ꝛ nimia plixitate: qz vt puerbio. dicit. Saudēt breuitate modernt. ff. quod metus cā. l. I. Et. C. de appellatōib⁹. l. Ampliorē. §. In refutatoriis. Et. C. de p̄cibus imperatori offerēdis. l. Simili. vnde Gregorius. i homelia ait. Alimēta que minus sufficiūt auidius sumūtur. Septimo abstinere debēt p̄dicatores a leuitate ne dicāt ꝟba ociosa ꝛ fabulas ad puocandū risum. Et si aliq̄n opus ē facere pp'm attentū cū aliqua modesta facecia temperate fiat ꝛ raro. Nō sit ēt leuis p̄dicator ad se rendā sniam de quolibz actu q̄ sit peccatū mortale. Et in oībus vtatur grauitate sicut bos laps⁹ qui fortiter figit pedē. Octauo abstinere debēt p̄dicatores ab idiscretōe. Nam qdā iter mulierculas de subtilitatibus theologie p̄dicant. Alij doctis ꝛ sapientibus viris fabulas narrāt. Nōnulli i p̄cipuis ꝛ maximis iesu xp̄i ꝛ ꝟginis matris aliozūq̄ scōrum solēnitatib⁹ de ludo alee de blasfemia de vsura ꝛ similib⁹ p̄dicant. Nihil de copiosa materia festiuitatū occurrente tangentes. Heu nō possū non accusare quēdam q̄ in die natiuitatis iesu xp̄i in ciuitate neritonēsi de sodomia totū sermonem contexuit: cū tamē miranda occurrant de natiuitate xp̄i ioīda. Plericq̄ ēt dum contra vitia iuehunt oi honestate demissa talia loquuntur ꝛ dicūt qualia ēt in ore lenonū turpissima viderent Alij nolūt audire ꝟba sancti francisci q̄ sic i regula fratrum minoꝝ scissime rettulit. Moneo quoq̄ ꝛ exhortor eosdem frēs meos in domio iesu xp̄o vt in p̄dicatōe quam faciūt fint examinata ꝛ casta eoꝝ eloga ad vtilitatem ꝛ edificationem populi. Annūciando vitia ꝛ ꝟrutes: penā ꝛ gl'iam cū breuitate sermonis. In oibus p̄dictis prudentissimus fuit pre ceteris p̄dicatoribus hoꝝ tempoꝝ dur ille ꝟbi sanctus Bernardinus. Nam semp recte icessit p̄dicanitq̄ veritatem sine falsitate sine fictionib⁹ sine adulatōe: cum honore ꝛ reuerentia p̄latorum ꝛ totius cleri: cū humilitate in ꝟbis ꝛ factis: cū patientia ad contentiones vitandas cū mensura ꝛ mō: cū grauitate ꝛ discretione multa adeo q̄ exceptis emulis eius sermo gratus dulcis ꝛ delectabilis fuit oibus doctis pariter ꝛ idoctis viris ꝛ mulieribus cūctisq̄ generibus hoium: ꝓut omnis italia clare firmiterq̄ testat. Tertia condtio p̄dicatōis sci bernardini dī efficacia Predicauit. n. cū admirabili aiaꝝ ū fructu adeo q̄ oēs italie ciuitates ꝛ maiores ꝛ mediocres ꝛ minores, p maiore pte sua doctrina reduxit ad xp̄m. Ipse peccatores conuertit. Ipse vsuras extinxit. Ipse multos habitū religionis induit Ipse fratū de obseruātia loca ꝛ monasteria cōstrui fecit. Ip̄e discordantes ad pacem reduxit Ipse ad festa colēda populos traxit. Ipse deniq̄ cunctos mares ac mulieres vt deū timerent amarent allexit. Testant hec oia p̄clarissime in cliteq̄ italie vrbes. Roma: sena: perusia: florētia: bononia: ferraria: venetia: padua: verona: vincentia: brixia: mediolanum: ianua: ꝛ alie ꝙplures. In q̄bus ita efficaciter seminauit ꝟba vite vt vsq̄ in p̄item diē adhuc gustent fructus p̄dicationū suaꝝ. Quinimo ꝛ fiq̄ post ip̄z in officio p̄dicādi clari sūt habuti vt frēs Joannes de capistrano. Jacobus ō marchia: Mattheus

theus de sicilia: Antonius de botonto: Andreas de scō geminio: Joānes de prato: Jacob⁹ de donzellis de bononia: Herculan⁹ de pusio Franciscus de treuio: Siluester de senis: Antonius de arimino: Michael de mediolano: Bartholomeus de ayano: Anton⁹ de vercellis: Seraphinus de gaieta: Cherubin⁹ de spoleto: Franciscus de spoleto: Hieronymus de florentia. Dñicus de gonessa: Jacob⁹ d gallio oēs frēs minores i hoc genere dicēdi famosissimi t qcūq; alij ēt de alijs ordinibus mēdicanti um ꝑ maiori pte conati sūt imitari modū t regulā atq; stilum ipsius sci bernardini. Adhuc t multa ex hijs sermones illius populis ꝓnunciarūt q fructus vberrimos ꝓduxerūt. Ego ēt q de bernardino t si icomposite tamen nō sine deuotōe pcipua ista referro omnē italiā lustraui pdicauiq; q̄draginta annis euangelium iesu xpi bernardinū habui in stilo ꝓnūciandi necnō t scribendi patrē t ꝑceptorē. Et lz illum nō viderim legi tamen ꝓmones amentissimos quos cōpilauit. Predicaui t illos quandoq; lz postmodū alias ego cōfecerim. Quod vtiq; nō ex ꝑsumptōe: sz charitate ac necessitate temporum volui tentare. Nam t ꝓpter studia humanitatis gbus iā cōpleta ē omnis italia t ꝓpter viroruu doctissimoꝝ in qualibz facultate copiaz ac ēt ꝓpter subtilitatē pplorum q quodāmodo ꝓpter multaꝝ predicationū frequentiam effecti sūt curiosi consulte visuz ē mihi agere vt sermōes illos contererem. Quare vt ꝓtem istā expediā concludo q sanct⁹ Bernardin⁹ fructuosissime predicauit.

Qualr deus honorauit scm bernardinuz in miraculis in canonizatōe: t in gloria beata.

Cap. .3.

Certua excellentia pdicatōis sci bernardini dr honoratōis. voluit. n. deus honorare illū triplici honore.

Prim⁹ dr miraculose rutilatōis.

Scōs solēnis canonizatōis.

Tertius supne glorificationis.

Primus honor fuit miraculoꝝ rutilantiuz Multa eqdem miracula visa sūt de sancto isto. Nam eo mortuo i vigilia ascensionis iesu xpi dum frēs eius socij in aq̄lano cōuentu corpore in cellula cū luminarib⁹ solo dimisso iceder̄t vt capsa celeriter fieret i qua corpus illud recondi tū senas trāsportarent. Quidā adolescēs paralitis nomine per multos annos claudus qui nec rectus icedere poterat sed manib⁹ reptādo ibat: cuius genua carnosa dura erant t tumida a spiritu sancto inspiratus sic reptando vt potuit ad corpus sancti bernardini peruenit t deuotione iflāmatus tetigit faciem eius: t inde genua sua cum fide infusa mirabili commendans se' sancto viro. Mox in pedes surrexit sanus t liber t currendo cum lachrymis t clamoribus exultationis ad eccliam ꝓperauit. Sentiunt omnes voces: vident liberum quem viderant vsu ambulandi priuatum. Mirantur gratias retulerunt omnipotenti deo t sancto bernardino. cō mouetur ciuitas tota t fit concursus virorum ac mulierum. Ciues vero corpus ad ecclesiam cum hymnis t laudibus t amatorum custodia deferri faciunt: socijs atq; sancti referunt ne thesaurum ipsis a deo datum ide amouere presumant. Vidi ego illum paralem t secum locutus sum qui retulit omnia que narrata sūt. Eodem die iuuencula quedam nomine partia que membris pluribus in lecto iacuerat nec per seipsam poterat amb ulare: patiebatur etiam vulnera quedam que fistule dicuntur a medicicis: audiens sanatam paralem suppliciter expostulauit ad corpus sancti deferri. Quo cum perue nisset orationeq; facta incolumis redijt domuz non solum restituta viribus corporis sed etiam codez instanti a fistulis perfecte sanata. Hanc ergo allocutus sum t parentes ac vicinos eius qui omnes affirmarūt sic eē vt expostuz ē. Sicilia de spoleto vxor nobilis viri franciscī nō valens se mouere delecto cum sic per plures annos molestata fuisset: deducta ad corpus sancti bernardini restituta est optime sanitati. Et hec omnia retulerunt multi spoletini etiam t ipsa que prima erat in ecclesia maiore dum ibi vna quadragesima predicaui. Alia mulier de populo que annis triginta septem omni vsu ambulādi priuata extiterat ducta ad corpus sancti bernardini mox sanitatem adepta est. Hanc ego vidi sanam t robustam ac si nullum antea malum passa fuisset. Sunt t alia istius sancti miracula mlta vsq; in hodiernū diem. Ad sacr cuius tumulum frequenter, membra languentū modo sanitati: quolibet fuerint grauata restituuntur. Secundus honor quo deus honorauit sanctum bernardinum dicitur solemnis canonizationis. Fuit equidem canonizatus cum multa solemnitate t magnificentia pre ceteris quos vidimus canonizari. Nam tempore meo: eugenius quartus canonizauit sanctum Nicolaum de tolentino. Ca-

sixtus tertius sanctum vincentium ⁊ sanctum ofimundum. Pius secundus sanctam catherinam de senis. Sixtus quartus sanctam bonauenturam. Et nicolaus qntus sanctum bernardinum. Sz in canonizatione istius multa concurrerūt sacientia ad gl'iam eius: vz annus iubileus quo ex omnibus xp̄ianoruz partib⁹ multitudo maxima confluebat ad vrbem. Et dies pentecostes festum vtiqz solēnissimum. Et generale capitulum fratrum minoꝝ in quo cōuenerūt vltra quinqz milia fratrū. Et ego de ipso post canonizatōem sermonem ad populuz habui in quo concurrerūt multa milia viroruz ac mulieꝝ. Tertius honor quo deus honorare voluit sanctum bernardinuz dicitur supne glorificationis. In celesti nāqz patria vltra eēntiale premiuz coronatur aureola que debetur doctorib⁹ de qua diximus in opere de laudib⁹ sanctorum in sermōe de sancto petro martyre. Dicere itaqz possumus illud psalmiste. Magna ē gloria eius: magna vtiqz in eccl'ia militāte maior in ecclesia triūphante. Quare conueniēter de ip̄o referre possum⁹ quod de paulo p̄mo heremita in sua vita Hieronymus scribit. Si mihi iquit lectionem optione dominus dignaret concedere magis eligerem tunicam pauli cum meritis eius ita ⁊ sancti bernardini q̄z regum purpuras cuz gēmis suis. Deprecēmur ergo deum celi vt per merita tanti sancti dignos efficiat nos sua grati. Et tandem ad vitam pducat eternam. Amen.

In festo annunciationis virginis gloriose. Sermo quinquagesimusquintus.

Ingressus angelus ad eaz dixit. Aue gr̄a plena dn̄s tecum benedicta tu in mulieribus. Scribunt̄ hec cVba Luce. 1. c. ⁊ in euāgelio p̄sētis solēnitatis. Cogimur hodierna die ex gratitudinis debito piissimā virginē genitricem dei qbus possumus extollere laudibus. Ipsa nāqz pacē attulit mūdo quā perdiderat iobedientia ꝓthoplaustroꝝ humanūqz genus suo reconciliauit actori. In vtero eteni suo sacratissimo virginali deus pro nobis factus homo nostrā assumēdo naturam inueteratam per tot annoꝝ milia iram d̄posuit Et vt inquit Aug. in sermone qui legitur in vigilia epiphanie. Sola hec Vgo singularez gratiam sūme diuinitatis accepit. Soli donatuz ē vt in illa ⁊ de illa rerum oīum creator misericorditer crearetur. Institutor feminaꝝ sine semine conciperetur ⁊ deus sine initio natus initialiter nasceretur. Hec ille. Cum ergo tot inaudita miracula in annūciatione eius sint celebrata cuius festum colitur hodie a cūctis fidelibus equū esse arbitratus sum in p̄senti sermone de ipsa Vginis gloriose annunciatōe aliqua dicere. De qua tria mysteria proponimus contemplanda.

Primū dicit̄ angelice missionis.
Scd̄m angelice apparitionis.
Tertium angelice salutationis.

Quare ad Vginem missus ē āgelus ⁊ quo tempore ⁊ ad quem locuz. Et in quo actu erat tunc beatissima virgo. s. actionis vel contemplationis.

Cap̄. .I.

Primū mysterium contemplanduz de annunciatōe Vginis benedicte dicit̄ angelice missiōis. In quo d̄ missione illa quatuor sūt consideranda.

Primū ē congruitas.
Scd̄m temporalitas.
Tertiū localitas.
Quartum actualitas.

Primū quod ē considerandū dicit̄ cōgruitas. vbi queritur. An congrue fuit angelus ad Vginē missus. Et dimissis rōnibus illis quas enarrauimus in sermone de annūciatiōe i opere de laudibus sanctorum: adhuc superaddemus tres alias quas ponit Albertus magn⁹ in opere quod composuit super missus est.

Prima rō dicit̄ reqsitionis.
Scd̄a augmētatōis.
Tertia illuminationis.

Prima rō quare cōgrue ad Vginē missus ē angelus dicitur reqsitōis: vt. s. reqreret̄ ei⁹ cōsensus. Nā in mysterio icarnatiōis quoddam matrimoniū spūale factum ē inter deū ⁊ hūanā nām. Vnde Greg. in homelia exponēs illud qd̄ xp̄s dixit Mathei. 22. c. Simile ē regnū celoꝝ homini regi qui fecit nuptias filio suo ait. Deus pater filio suo tūc nuptias fecit qñ ipsuz nāe humane cōiūxit. Hec ille. Hec autē natura erat a Vgine assumēda. Iō in isto sūmo matrimonio cōsensus Vginis tanq̄z spōse fiende reqrēdus erat. Nā vt scribit̄ extra d̄ spōsalib⁹ i. c. Tua nos. Sine cōsensu cetera nequūt sedus pficere coniugale. Et iō decuit mitti q hoc annūciaret ac reqreret cōsensū Vginis. Vnde

in figuram

in figuraz huius scribit Beñ. 24. q, procurator abrahā beliezer missus ab abrahā qui interpretatur pater multaz gentiū de terra pmissionis ad procurandā vroꝛē seu desponsandā filio suo in arā rebeccaz pulcherrimā ỽginē ⁊ incognitaz viro ad aquarū fontē repertā subito eā i spōsam Isaac disposuit assumere. ℔rius tamē q̄z hoc faceret q̄situs est assensus eius quez exprimens clare facta sponsa. Iste, procurator fuit archangelus gabriel missus a deo patre de terra pmissionis. s. celesti patria. Vt. n. dicit in glo. in. c. ℔procurator. de, procuratoꝛib⁹ lib. 6. Matrimoniū cōtrahi pōt per, procuratoꝛē. Vt patet. 33. q. 2. c. Honoranť. Extra de cōuersione cōiugatoꝛū. c. Ex parte. Extra q clerici vel vouētes. c. Veniens. ff. de sponsalib⁹. l. Sufficit. ⁊ l. vlti. Et. ff. de ritu nuptiaz. l. Mulierē. Omnes enim cōtractus q̄ cōsensu cōtrahunť iter absentes cōtrahunť. ff. de cōtrahenda emptio. l. i. §. Est aūt. Et si obiceret q̄ in matrimonio cōtrahendo debet esse cōsensus cordis ⁊ oris: vt probať in. c. I. extra de sponsa. duoꝛ. Respondetur q̄ satis dicť oꝛe cōsentire q per, procuratoꝛez cōsentit. De regulis iuris. c. Qui p aliū. ff. de regulis iuris. l. Nō iussu alterius. Veniēs ergo angelus in mūdū inuenit p̄ ceteris ỽginē pulcherrimā mēte ⁊ corpoꝛe ad fontē aquaruz viuentiū gratiaz ⁊ diuinoꝛ eloquioꝛ q̄ etiā sua liberalitate ipsi angelo nūcio desponsatiōis fitiē ti salutē humanā ⁊ camelis ei⁹. i. hominibus q ab angelis dirigebanť ⁊ custodiebanť potū dedit satisfaciēs desiderio angeli cū nūciasset aduētus sui cām ⁊ missionis: vt. s. eā desponsaret filio dei cū cōsensit dicēs. Ecce ancilla dñi tē. et tūc cōtractū est matrimoniū. Et ỽbū caro factū est. Secūda ratio q̄re cōgrue ad ỽginē missus est angelus dicť augmētationis: vt. s. eius meritū augmentareť: ⁊ hoc in credēdo nuncio. Cū. n. aliqd nunciať credēdū quāto illud ē magis arduū ⁊ longe ab humana opatione vel ab vsu nature tāto magis qs mereť assentiēdo ad credēdū. Et qz maxime arduū ⁊ inusitatuz erat virginē cōcipere ⁊ deū hominē fieri. Ideo assentiens huic rei sibi nūciate augebať ⁊ meritū. ℔propterea ingt Leo papa in ſmone de natiuitate xp̄i. Virgo regia dauitice stirpis eligitur q̄ sacro grauidanda fetu diuinā humanāq; plem prius cōciperet mente q̄z corpoꝛe. Et ne superni ignara cōsilij ad inusitatos paueret affatus: qō in ea operandū erat a spiritu sancto: collogo discit angelico. Hec ille. Secūdo augmentatū est ỽginis meritū in assentiendo nūcio cuz ait. Fiat mihi ſm verbū tuuz. Stabat tota celestis curia expectās rūsum suū. Clamabāt oēs p̄es in lymbo illud Esaie. 45. Rozate celi desuper ⁊ nubes pluant tustuz. Aperiať terra ⁊ germinet saluatoꝛē. Aperiať. s. terra ỽginalis i corde p cōsensum in corpoꝛe p vocale ỽbū dicens Fiat mihi ſm ỽbū tuū: ⁊ germinabit saluatoꝛē xp̄m. Tertio augmentatū est meritu virginis deo se tota humiliādo cū dixit. Ecce ancilla dñi nō mater vel filia aut sponsa sed ancilla. Tertia ratio quare cōgrue ad ỽginē missus est angelus dicť illuminationis vt intus ⁊ extra illuminareť. Fuit. n. illuminata in potentijs sensituis p allocutionē ⁊ visionē angeli. Si. n. Angelus apparens pastoꝛib⁹ cū magna claritate se illis ostendit ad annunciādū xp̄m natū: multo magis credēdū est apparuisse cū magno splendoꝛe ỽginī q̄ eū paritura erat. Nō luce q̄ oculos offenderet vt offendiť aspiciens in sperā solis: sz luce reficiente visum ⁊ oēs sensus. Illuminata est in potētijs medijs. s. imaginatiuis ⁊ cogitatiuis: circa quas multū operať ministeriuz angeloꝛ in purgādo fantasmata ⁊ suggerendo bonas imaginatiōes. Quas aūt cogitationes sanctissimas q̄z altissimas: q̄z feruidas erga diuina haberet ipsa sola nouit: nobis autē incognita sunt. Quantū autē ad vltimas potētias. s. intellectū ⁊ voluntatē p inspiratiōnē de⁹ operabať q solus in voluntate operať, et anime illabiť. Vñ dicit Albertus. De⁹ est in hac missione negocij inventoꝛ p seipsum salutatōis dictatoꝛ intelligentie inspiratoꝛ ⁊ mētis ad cōsensum prouocatoꝛ modi executiōis expositoꝛ: vñ angelus regitus de mō trāsmisit eā ad spiritus sanctū dicens. Spiritus sanctus supueniet i te q. s. modū docebit ⁊ ꝑuabit: vñ nihil in ℔ ab angelo illuminatiōis accepit sz a deo. Secundū qō est considerandū de missione angeli dicitur temporalitas. Quo. s. tempoꝛe facta fuit missio illa. Et hoc triplici respectu.

℔primo respectu anni.
Secūdo respectu mensis.
Tertio respectu diei.

℔primo videndū est quoto anno ab initio mūdi missus fuit ad ỽginē angelus ⁊ ỽbuz caro factū est. Et ſm Bedā ⁊ septuaginta interpretes. Ab initio mūdi vsq; ad incarnatiouem xp̄i fluxerūt anni q̄nquemilia nonagintanouē. Ita q̄ in sexto millenario incarnatus est xp̄s: vt sic die sexta in creatione mūdi formatus fuit hō q

lapsus est: vt in sexto millenario formaret hō q̄ hominē lapsum releuaret. Secundo videndum est: quo mense angelus venit ad virginē Et sancta tenet ecclesia q̄ de mense marcij qui erat sextus mensis a cōceptione Joānis baptiste: vt dicit Luce. 6. c. Et apte in sexto mense a Joānis cōceptu dicit missus angelus ad nunciandū xp̄i incarnationē. Quia lex ⁊ pphete. i. vetus testamentū vsq̄ ad Joānē ꝓtinent gnēs mundi etates. ¶Prima ab adā vsq̄ noe. Secūda a noe vsq̄ ad abrahā. Tertiā ab abraham vsq̄ ad Dauid. Quartā a Dauid vsq̄ ad trās migrationē babylonis. Quintā a transmigratione babylonis vsq̄ ad christū in quo inchoat sexta etas: cuius finē dēs nouit. Est autē senarius numerus pfectus significans pfectionem gratie quā christus adduxit. Mensis aūt marcij est tempus veris quo terra ficca ⁊ indecora propter frigus reuiuiscit in herbis flozet in arboribus letat autū cōcentu abundat in humoribus. Et q̄ per incarnationē xp̄i renouatio fienda erat in humano genere q̄ olim propter frigus peccati erat aridū gratia indecoruz ga sine virtutibus: reuiguit in bonis cogitationib⁹: reflozuit in sanctis affectionib⁹: augmentatuz est in sanctis doctrinis: letatū ex premijs: iō apte hō mense angelus missus est. Tertio videndū est de die qua angelus missus est. Et cōmuniter tenet q̄ fuerit. 25. dies marcij ⁊ feria sexta. In qua ſm ſ Franciscū de maronis in sermone de annunciatione multa referunt solemnia facta. Et primū q̄ adā fuit de lymo terre formatus. Secundū q̄ eua fuit de eius costa educta. Tertiū q̄ primus martyr ⁊ virgo abel fuit cozonatus ſm Augu. quia tali die fuit a fratre pertus. Quartū q̄ melchisedech panē ⁊ vinū obtulit in sacrificiū in figura dñi nostri iesu christi q̄ factus est sacerdos in eternū ſm ordinē melchisedech. Quintū q̄ abrahā voluit imolare filium suū, ppter diuinū pceptū pficiendū. Sextuz q̄ beatus Joānes baptista ista die fuit natus vt p̄z q̄ semp currit eadē die eius natiuitas ⁊ Vginis annunciatio. Septimū q̄ tali die beatus petrus fuit a vinculis absolutus. Octauuz q̄ beatus Jacobus fuit ab herode interfectus Nonū q̄ christus fuit passus ꝓ redemptione humani generis. Decimū q̄ fuit a magis in p̄sepio adoratus. Undecimū q̄ latro ad misericordiā fuit receptus. Duodecimū q̄ angel⁹ ad virginē missus. De hora Vo qua angelus ad virginē missus est licet sit nobis incerta: tamē ſm Albertū cōuenientioz videt fuisse i ortu solis. Dicit enim q̄ circūstātie nūciātis debēt exprimere proprietatē nūciati ſm Dionysiū: cuz annūciet angelus iste ipsam incarnationē cum ꝓprietatib⁹ suis. Illa autez sic ortus veri solis sup terrā illuminantis omnē hominē veniētez in hunc mundū: qō tempus. ſ. mane est unituz diei sine p̄iudicio credi pōt q̄ hec annūciatio sit facta in ortu diei. Ad qō facit q̄ opus creatōis cepit a luce: vt dicit genesis ꝑmo cū dixit deus: fiat lux: qō videt fuisse in principio diei artificialis. Ergo multofortius opus recreationis qō est nobilibus. In incarnatione enīz icipit dies gratie. Omnis autē dies artificialis icipit a luce qui. ſ. est ab ortu solis vsq̄ ad occasum super nostrū emisperiū. Dies etiā naturalis q̄ est vigintiquattuoz horarā cōprehendens noctē i veteri testamēto inchoabat a luce. ſ. in mane. Et ideo dicens fuit q̄ recreatio que est ꝓ gratiā inchoaret a luce. Qō autē dicit Sapientie. 18. c. Dum medū silentū tenerent omnia ⁊ nox i suo cursu mediū iter haberet omnipotens ſmo tuus domine. i. filius a regalib⁹ sedibus venit: ergo videt q̄ annūciatio ista facta fuerit media nocte. Respondet albertus q̄ nō itēdit sapiēs ibi notare tp̄s seu horā incarnationis: sed statū eozū qbus venit q̄ omnes vna cathena tenebraruz errozū ⁊ viciozū erāt cōpediti. angelus autē magis debuit nūciare ⁊ ex hora nūciationis designare ꝓprietatē ⁊ effectū incarnationis. ſ. initiuz seu ortū veri solis potius q̄z statū eoz qbus ortus est. Nec etiā in vespere. i. sero debuit nūciare significans finē seculi. i. sextā etatē i qua incarnatus est q̄ tempus nō nūciabat incarnationis. Jam. n. illud fuerat nūciatū ꝓ gabrielē danieli. ſ. ipsam tūc fiendā incarnationez. Si aūt diceret q̄ cōuenientioz videt hora i meridie ex eo q̄ abrahe stanti i ostio tabernaculi i feruore diei. i. in meridie apparuerūt angeli nūciantes cōceptū Jsaac q̄ fuit figura xp̄i. Illa etiā hora. ſ. nona xp̄s expirauit i cruce ꝓ eui⁹ mortem redēpti ⁊ illuminati sum⁹. In meridie etiā sole existēte in altissimo poli maximū calozē generat sup terrā. Maximū autē calozē sue dilectionis ostēdit de⁹ mittēdo filiū suū in mundū. Ergo illa debuit potius nunciari. Rñdet albertus q̄ abrahā designat feruentē affectuz patruz antiquoz quē habebāt ad istā incarnationē fiēdaz. Sz angelus nō ad hoc missus fuerat nunciare idest desideriuz patruz ſz implectionē ⁊ initium illuminationis. Quod autē hora passiōis

fuerit

fuerit meridies facit ad ꝓpositū videlicet: qz sic̄ sole mundi materiali ad occasum tendēte ꝯgrue bat verum solez christū mundū relinquere quo ad vsum vite humane. Ita ꝯgruebat q̄ sole materiali oriente .s. in principio diei simul oriretur ab intra verus sol iusticie christus deus noster p̄ incarnationē. Et licet in opere redemptiōis charitas monstrarer in summo. Opus tamē incarnationis sine passione nō fuit opus redemptionis. vñ ly incarnatio magis in se cēt q̄s passio: tamē magis monstrata est charitas i passione. Ergo nō fuit summū qđ recepit augmētū. Vñ charitati ostense in incarnatione facta ē addita per modum demonstrationē exteriorē in passione per quaz charitas vltima est in ostensionis pfectione. Et ideo in meridie passio magis q̄s incarnatio cōgruit fieri. Hec Albertus. Sz frā/ciscus de maronis in sermone de annūciatione virginis opinādo dicit: q̄ āgelus apparuit virgini hora cōpletorij colloquēs cū ea vsq̄z ad mediaz noctez qz in fine Vbor eius virgo p̄buit assensum: ob qđ illa hora virgo cōsueuit pulsantibus cāpanis p̄o sino a fidelibus salutari que hora cōgruit mysterio incarnatiōis secretissimo qz media nocte omnia silent. Tertiū qđ est cōsiderandū de missione angeli dicit localitas: ad quē. s. locū angelus missus est. t hoc tripliciter ¶Primo q̄tū ad p̄uinciam.

Secundo q̄tū ad ciuitatem.

Tertio q̄tum ad habitaculum.

¶Primo q̄tū ad, puinciā Lucas dicit illā fuisse galileā. In qua cōuenienter facta est annunciatio christi s̄m Albertū t ꝓpter factuz qđ fiebat t ꝓpter finē per quē fiebat. Incarnat⁹. n. fuit dns vt iudeos t gentiles saluaret. ¶Propterea in regione q̄ ab vtriusq̄z habitabat annūciari t cōcipi voluit. Qđ autē in galilea habitarēt gentiles t iudei patet p̄ illud Esaie. 9. c. ¶Primo tpe alleuiata est terra zabulon tc. trāsiordanez galilee gentiū. vbi dicit Ma. de li. q̄ rex salomon vt scribit. 3. reg. 9. c. dedit hayrā regi tyri q erat gētilis. xx. oppida in galilea. Albertus Vo dicit: q̄ ductis iudeis i captiuitatē i niniuē missi sunt a rege multi gentules ad habitandum in galilea t sic mixti erāt gētiles cū iudeis q remāserāt. Et sic in regione cōi cōcipi voluit q̄ p oīb⁹ natus est. Ma cōeniz iudeoꝝ de⁹ tm̄ s̄z gētiliuz. Itē regio illa suo noīe ꝓpriissime expressit. Galilea. n. iterpretatur reuelatio seu trāsmigratio. In hac aūt nūciatione fiebat summa secretoꝝ t reuelatio q̄ver buz qđ erat in principio apud deū t lucē habitat inaccessibilē caro factū est. Et vidit omnis caro salutare dei nostri: q̄ libz aperuit t soluit fignacula oia t quecūq̄z audiuit a patre nota fecit nobis. Similiter t hic fiebat trāsmigratio maxia qz de ignorantia in scientiā: de culpa ad gratiaz de vmbra in veritatē: de austeritate in benignitatez: de seruitute in libertatē: de timore i amorez: de grauitate in leuitatē. Et diuinitas trāsmigrauit in humanitatē q̄ maxima trāsmigratio fuit: qz in ea primū ad vltimū transmigrauit in vnā p̄sonā. Nec obstat si dicat q̄ iudeis xp̄s ꝓmissus est. Ergo ibi in iudea cōcipi debuit. falsuz eniz h̄ est qz t gentib⁹ vt p̄z p̄ ꝓphetas p̄cipue Esaiā. Sed bene ꝓmissum est q̄ de coruz semine xp̄s nasceret qđ eis solutū est. Et sic salus ex iudeis est originaliter: s̄z nō, ꝓpter eos.

Secūdo q̄tū ad ciuitatē clarū est qz nūciatus est in ciuitate nazareth qđ etiā nō vacat a mysterio: qz interpretat flos. Sicut autē diuine generationi ita t humane assimilat generatio floris de flore. Nam flos. n. pullulat de vno t in decore ē cū spe vtilitatis in fructu. Similiter s̄m diuinā generationē ꝓcedit filius de vno. s. p̄re q̄ est in celis sine matre. Et s̄m generationē humanā de vna. s. matre in terris sine patre. vñ ipse sponsus ecclesie aīt in cāticis. ergo flos cāpi. Bene ergo in nazareth cōceptus fuit q̄ sicut flos de flore sine mixtione de vna mre saluo virginitatis: decore t matris vtilitate ꝓcessit. Tertio q̄tuz ad habitaculū missus fuit angelus ad domū vbi habitabat beata maria. dicit. n. Lucas. Ingressus angel⁹ ad eā. s. in ostiū dom⁹ sue. Sed videt q̄ ista annūciatio p̄ri⁹ debuit fieri i tēplo Quia dignior opatio fieri dz i dignior loco. Vñ oro q̄ est op⁹ valde dignū qz cū oram⁹ loqmur cū deo fit cōiter in tēplo. Vñ t xp̄s dixit Math. 21. Scriptū est: dom⁹ mea dom⁹ oro/nis vocabit. Sz ista annunciatio t ꝓceptio xp̄i fuit dignissima opatio. Ergo fieri debuit in tēplo. Cōceptio etiā Joh. bapti. fuit nūciata i tēplo vt p̄z Luc. 1. c. ergo multomagis ista q̄ fuit fine ꝓpatōe dignior. Ad h̄ rñdet alber. q̄ locus nō sanctificat hoiez s̄z hō locū: vt dic Crisō. di. 40. c. Multi. Dignior ergo locus est i q̄ habitat maioris dignitatis t sanctitatis p̄sona t i q̄ exercet pfectior opatio. Erat ergo dignissima habitatio i terra illa in q̄ habitabat dignissima t sanctissima creatura q̄ ipse sanct⁹ sanctoꝝ semp inhabitauit nūquā sola reliqt: quā multitudo angelorum frequentauit. Exercebatur etiam ibi

in nobilissima operatione. s. contemplatõis oratio-
nis deuotõis vt dicem⁹. Dignius ergo ora-
torium istud q̃s illud iudaicũ in quo fiebat thau-
rorũ vitulorꝫ mactatio thuris icensatio. Fiebat
itaqꝫ ista anũciatio ꝛ icarnatio in loco dignissi-
mo in tẽplo. s. sacratissimo vteri ỽginalis. vñ
canit de ea eccl'ia. Templũ domini sacrariũ spi-
ritus sci. Et Beatus Bernardus ait. Nõ fu-
it locus dignior vtero ỽginali. Et qꝫ dicit in-
gressus ad eam iqt Albertus. Credimus ãge-
lũ clausis ianuis dom⁹ ad eã itrasse ꝛ hoc potu-
isse, ꝓpter nature sue subtilitatẽ ꝛ assũpti etherei
corporis q̃litatẽ. Qõ cõfirmat Bernardus su-
per Missus ẽ dicẽs. Nõ fuit difficile angelo p
clausuꝫ hostiũ itrare penetrare ad abdita ỽgi-
nis qmuꝫ ex subtilitate substãtie sue hoc hꝫ i nã
q̃ nec ferreis seris ei⁹ arceat igressus quocũqꝫ
suus eũ ferat ipetus. Angelicis. n. spiritib⁹ pa-
rietes nõ obfistũt sed cũcta illis visibilia cedunt
ꝛ solida ꝛ spissa penetrabilia sũt eis ꝛ puia. Su-
spicandũ igit non est q̃ aptum hostium angel⁹
iuenerit ỽginis cui nimiꝫ in ꝓposito erat fre-
quentias hominũ fugere: vitare colloqa ne vel
orantis silentium pturbaret. Clauserat inquaꝫ
super se illa hora habitaculũ suum prudentissi-
ma ỽgo sed hoibus non angelis. Et sic potuit
ad eã itrare angelus sed nulli hoium facilis pa-
tebat accessus. Hec beat⁹ Bernard⁹. Quar-
tũ considerandũ de missione angeli ad ỽginẽ
dicitur actualitas. In quo. s. actu erat btã ỽgo
quando ad eam missus ẽ angelus. Et respõdꝫ
Albertus q̃ erat in actu contemplationis. Nã
ad contemplatõem pertinet quod dicit i ternis
Sedebit solitarius ꝛ tacebit ꝛ leuabit se sup se.
Dicit. n. pbs q̃ anima sedẽdo ꝛ quiescendo fit
prudens. i. sapiens. Sed beatissima ỽgo in cõ-
cipiendo delebat fieri virgo prudẽtissima ꝛ ma-
ter sapientie. Ergo congruebat ei sedere mẽte
ꝛ gescere quod fit per contemplatõem. Luꝫ eti-
am dominus appropinquaret in illo mysterio
btissime virgini descendendo ꝛ ipa debuit ob-
uiare ei ascendendo. s. eleuando se super se per
contemplationem. Sm illud Amos. 4. c. Pre-
parare in occursuꝫ deo tuo. Nam nobilissima
operatio fuit conceptio filij dei. Jõ debuit fieri
in nobilissimo statu qui ẽ status contemplatio-
nis. Erat ergo beatissima ỽgo in ipa annũcia-
tione ꝛ conceptione in sũmo contemplatiõis af-
fensu tota per dilectõem in deum transformata
Et Beda super illud Luce. xi. c. Bti qui audi-
unt ỽbum dei dicit. Hoc in loco btẽ dei geni-
tricis excellentia cõmendatur: qꝫ in tanta specu-
lationis custodia domino famulabatur q̃ ipi⁹
humilitati ꝛ sanctitati nullus sanctorum cõpa-
ratur.

Qualiter angelus apparuit virgini in assũ-
pto corpore in forma humana ꝛ etate iuuenili
ꝛ veste clara ꝛ locutus est voce sensibili.

Cap. .2.

Secundũ mysterium contemplandum
s de annũciatione ỽginis dicitur ange-
lice apparitionis. Circa qõ cõsideren⁹
angeli apparentis quatuor conditiones.
Prima dicitur forme.
Scõa etatis.
Tertia claritatis.
Quarta locutionis.

Prima conditio consideranda dicitur for-
me. Apparuit. n. angelus ỽgini in spẽ corpo-
rali quam ipse assũpsit ex aere cõdensato. ꝛ ma-
gis apparuit in forma humana q̃s i alia forma
corporea ſm Albertuꝫ qꝫ ỽgo sensibil'r ab an-
gelo illuminari debuit. Illuminatio aũt sensiti-
ua ad cognitõem fit mediante locutõne. Ergo
medium illuminationis debuit esse locutiuum
Sed nulluꝫ sensitiuum est locutiuũ nisi hõ. Et
iõ decuit vt ipse in specie humana non i alia ap-
pareret: vt sicut nobilissimum intellectum erat
quod illuminabat eam iterius. s. deus sic nobi-
lissimũ eẽt instrumentum per quod illuminaba-
tur exterius. s. spẽs humana. Et hec forma hu-
mana fuit in sexu virili quod pz ex verbis Am-
brosij dicentis super Lucam. Trepidare vir-
ginuꝫ est ꝛ ad omnes viri ingressus pauere ꝛ
omnes viri affatus vereri. Quod iõ dicit quia
euangelista ait q̃ turbata ẽ qꝫ in sermõe angeli
qꝫ spẽm viri habebat. Hoc ẽt hoc ex eo qꝫ de si-
milibus idem ẽ iudicium vt dicitur i glosa in. c.
Translato sacerdotio. Extra de constõnibus.
Et in. c. Inter corporalia. Et de translatione
epi ꝛ electi. Et in gl. i. c. Inter ceteras. Extra
de rescriptis. Et extra de electõe. in. c. Dudũ.
Et di. 4. c. Denicꝫ. Et dist. 5. c. Ad eius. Et
1. q. 3. c. Si qs obiecerit. Et. ff. de legibus. c.
Nõ possunt. In oibus aũt apparitõibus ange-
lox figuratiuis hui⁹ annũciatõis angeli appa-
ruerũt in forma virox: vt quãdo apparuerunt
tres viri. i. ãgeli abrahe. Genesis. 18. c. ergo ꝛ
nũc angelus apparuit in specie viri. Additur ꝛ
alia rõ ſm Albertũ qꝫ sexus femineus nõ est il-
luminatiuus sꝫ magis illuminabilis fꝫ Apl'm
dicentẽ. Mulieres i ecclesijs taceãt: sed domi

viros

viros suos interrogent. Caput. n. mulieris ē vir. Jō angelus potius debuit apparere i sexu virili q̄ feminco. s. quātū ad aspectū. Scd̄a cōditio consideranda dicit̄ etatis. Apparuit ēt angelus i etate iuuenili nō puerili aut senili. rō est ꝑm Albertum qꝛ senex inquātū hui⁹ dicit ꝺ fectū ⁊ silr puer. Sed iuuenis dicit nouitatem cū perfectōe. Hic aūt nūciabat̄ ille q fuit nou⁹ ꝑm humanitatem: ꝑfectus ꝑm diuinitatē. Ergo a nūcio in spē iuuenili debuit nūciari. Congruebat ergo forma iuuenilis illuminatōi sensibili nō aūt pueri vel senis forma: qꝛ pueri non ꝑfecte vtūtur discretōe sensuū: ⁊ senes deficiūt ꝑm sensū. Neutra ergo etas conueniebat illuminatōi sensibili vbi necessaria ē ⁊ discretio sensuū ⁊ vigoꝛ organoꝝ. Tertia conditio consideranda dicit̄ claritatis. ꝑm Albertuꝫ angelus iste apparuit ꝟgini in veste clara. Nō. n. apparuit nudus sꝫ idutus qꝛ in scripturis sic legunt̄ angeli apparuisse. Nā in resurrectōe viderunt mulieres in monumēto duos angelos i albis sedentes. Et post ascensionē xp̄i imediate apparuerūt duo viri in albis vestibus. i. angeli: vt habet̄ Actuū. I. c. Sic apparuit angelus virgini in veste clara non alba nec nigra vel rubea. Et hoc ꝓpter annūciantē ⁊ ꝓpter recipiētez ⁊ ꝓpter nunciatū. Propter nūciantē qui ē angel⁹ q claritatē cognitōis ⁊ puritatē hꝫ. Propter ꝟginē recipientē que cōcepit sine tenebꝛa peccati Propter annūciatū qui sine pctō cōceptus peccare nō potuit. Quarta cōditio cōsiderāda dicitur locutōis vbi q̄rit̄ qua locutione locutus ē angelus q apparuit ꝟgini. Habēt. n. angeli suas locutōes adiuicē ⁊ ad aīas btās spūales nobis ignotas manifestantes suas cogitatōnes ⁊ affectus: de qbus dixim⁹ in sermone de lingua Habēt ⁊ suas locutiōes ad hoies cum ad eos mittūtur. Aliqñ iteriores. s. illuminādo ⁊ instigando ad bonū. Sicut zacharias ꝓpheta dicit. I. c. Dixit angelus qui loquebat̄ in me. s. i mēte. Aliqñ ꝟo cū mittūtur in spē visibili loquūt̄ ēt voce sensibili: sicut pꝫ de angelis apparētib⁹ abrahe nūciantibus cōceptū ysaac: ⁊ de angelis apparentib⁹ in forma humana i resurrectōe xp̄i ad monumentū clara voce annūciantibus eā mulieribus: ⁊ in ascēsione discipulis. Ita dicēduꝫ ē hic q̄ sicut i spē humana vt dictū ē apparuit marie: ita ⁊ voce humana locutus ē: vt pꝫ ex lr̄a euangelij lꝫ. n. angelus nō haberet dētes naturales vt hō nec palatum guttur vel pulmonē ex qbus formatur vox humana tñ ⁊ sine illis potuit formare vocem humanā. i. similem ei. Sicut ⁊ cū fcā est vox de celo que audita est. Hic est filius meus dilectus in aere vbi illa instrumēta vocis humane nō erant. Decuit enīꝫ vt sicut non soluꝫ illuminatōe iuisibili mēs ei⁹ illustrabatur ⁊ ī flammabatur a deo ita ēt ⁊ visione clara ⁊ locutōe sensibili oculi eius ⁊ audit⁹ eius ⁊ oēs sensus reficerent̄ in dño.

Quod in angelica salutatiōe exprimuntur dei maiestas ⁊ sublimitas vnionis ac vtilitas i carnatōis. Et quatruplex excellentia virginis benedicte.

Cap̄. .3.

Tertium mysteriū contēplandū de annūciatōe virginis dicitur angelice salutatōis. Ingressus qppe angelus ad virginē salutauit eā dicēs. Aue gr̄a plena dñs tecū bñdicta tu in mulieribus. In qua salutatiōe cōtinētur quatuoꝛ.

Primū est mittētis maiestas.
Scd̄m vnionis sublimitas.
Tertiū incarnatōis vtilitas.
Quartū marie singularitas.

Primū quod continet̄ in angelica salutatōe ē mittētis maiestas. dixit. n. verba salutationis angelus ex pte dei. Hec. n. dictio hꝫ tres lr̄as Innuentes personas diuine maiestatis. s. patris ⁊ filij ⁊ spūs sci. Nam prima lr̄a que ē. A significat spm̄ scm̄. Ipse. n. spūs sanctus vt ait Grego. amoꝛ est. Scd̄a littera est. V. significans personam filij q est ꝟbum patris ⁊ quasi medi⁹ nō situ sed numero iter patrem ⁊ spiritum scm̄. Inqt. n. Joānes p̄ma canonica. c. 5 Tres sūt qui testimoniū dant in celo: pater verbū ⁊ spūs sanctus. Tertia littera ē. E. significans patrem. Nam vt dicit Hilarius li. ꝺ trinitate. Eternitas est in patre. Nō ita tñ qn filius ⁊ spūs scūs sit etern⁹ cū eo: sed qꝛ ei appropriat̄ magis. Eternū. n. importat quid sine pricipio. Filius aūt ⁊ spūs scūs q̄ꝫuis nō habeant principiū hui⁹ creatōis nec factionis: habēt tñ emanatōis principiū. vnde Aug. li. 4. de trinitate ait. Pater est principiū totius deitatis: qꝛ emanat filius a patre: ⁊ spūs sanctus ab vtroq̄ꝫ: ⁊ si ab eterno. Solus aūt pater est sine aliquo principio: qꝛ a nullo ip̄e emanat. Et vt inqt Tho. I. pte. q. 33. lꝫ attribuamus patri aliqd auctoritatis rōne principij nihil tamen ad subiectōem vel minoratōem quocūq̄ꝫ modo ꝑtinentis attribuimus filio aut spūi scō. nam p̄ncipiū in diuinis significat originem. Dixit ergo an-

gel⁹. Aue quasi dicat tota trinitas me mittit ad te: qꝛ ⁊ ipsa tota opabit̃ istã incarnatõez i te. Tota nãqꝫ trinitas. s. pater ⁊ filius ⁊ spũs sanctus opata est mysteriũ incarnatõis. s. formãdo illd̃ corpus ex Ꝟgine aiaꝫ xp̃i subito creando ex nihilo: ⁊ vnionẽ illam humanitatis sue cũ deitate efficiendo: ⁊ grãm ⁊ sapientiã ei infũdẽdo. Inseparabilia sũt. n. opa trinitatis vt dicit Augu. Et idẽ in glo. i. c. 1. de ũma tri. ⁊ fide ca. Et d̃ con. di. 3. c. vlt. ⁊ di. 5. c. Saluator. Et. 28. q. 1. c. Sic enim. s. ab extra lꝫ solus filius non pater nõ spũs sanctus vnitus sit nostre humanitati in vna persona. Angelus itaqꝫ dũ dixit Aue a tota trinitate dixit se missum. Scd̃m qd̃ cõtinet̃ in angelica salutatõe est vnionis sublimitas. A. n. est p̃ma lr̃a alphabeti in quo oẽs sciẽtie comprehendũtur. Et vt inqt Hysidor⁹ primo li. ethimo. A. lr̃a in oĩbus gentibus prior ẽ pro eo ꝙ ipsa prior nascentibus vocẽ aperiat vnde ⁊ latini dicunt. A. ⁊ grece alpha. hebrei aleph. V. Ꝟo est vltima lr̃arum vocaliũ s̃m latinos. In salutatõe Ꝟo angeli iste due lr̃e. A. ⁊ V. iũgũtur cũ. E. in vna dictõe ad significãdũ ꝙ diuina natura ⁊ humana vnita sũt adinuicẽ in vnitate persone in Ꝟgine maria. Inter nãs. n. intellectuales prima ⁊ sup̃ma p̃ncipiuꝫ omnis creature ⁊ sapientie ẽ natura diuina signata per. A. vnde ipse deus dicit apocalypsis. 1. c. Ego sum alpha ⁊ o: p̃ncipium ⁊ finis omnis creature: vltima aũt naturaꝝ que intelligentiam habent est natura humana designata p. V. Dicit ergo ãgelus. Aue: quasi dicat hoc est quod tibi nũcio qꝛ in te vnient̃ in vna p̃sona deus ⁊ hõ. Naturam. n. human in te ⁊ de te assumet. Tertiũ quod cõtinet̃ in angelica salutatõe est incarnationis vtilitas. Dicitur. n. i quodã versu. O ẽs dicũt. E. vel. A. quod nascũtur ex eua. s. i egressu ex vtero matris. Nascũtur. n. lugendo qui ploratus ẽ quasi q̃daꝫ p̃phetia nostri icolatus designãs ex hoc ꝙ in terram ⁊ vallẽ lachrymaꝝ ⁊ miseriaꝝ intram⁹ Et masculus qdem in ploratu suo nascẽs p̃fert. A quasi dicẽs. Similis sum ade masculus miserias inumeras ⁊ mortẽ cui sum subiectus deplorãs. Femina aũt in ortu suo plorãs. E. resonet quasi diceret femina sum eue similis cuius miserijs ⁊ maledictis subicior. Sꝫ adam ⁊ eua cũ filijs ⁊ filiab⁹ suis ab ei⁹ mortificatis viuificantur p Ꝟginem matrẽ: quod significatur p mediũ. V. inter. A ⁊. E. mediatrix ⁊ genitrix vite per filium suũ benedictũ. Vbi ẽt aduertendum ꝙ istud nomẽ eua si lr̃e ipse contrario exp̃mantur s̃m ordinẽ suum sonat Aue. Quasi dicat angelus: iõ dico tibi. Aue quasi tota contraria es eue. Et hoc ẽ quod canit eccl̃ia i hymno Sumens illud aue gabrielis ore: fũda nos i pace mutans eue nomẽ. Illa. n. eua fecit filios suos inimicos dei: ⁊ Ꝟgo nos pacificauit deo. Illa superbiuit contra dñm similis volẽs eẽ deo ista se p̃fundissime humiliauit vocãs se non matrẽ domini sicut erat sed ancilla domini. Ecce ancilla domini. Ecce ait ancilla dñi Illa mater cũctoꝝ spũalis iterfectrix: hec cunctoruꝫ mater spũalis viuificatrix. Illa maledicta multipliciter a deo: hec benedicta in matri vtero. Et iõ merito dixit angelus. aue qd̃ est oppositũ eue versis lr̃is econtra. Quartũ quod continetur in angelica salutatõe est marie singularitas de qua q̃tuor singulares excellentias exp̃ssit angelus

Prima nature.

Scd̃a gratie.

Tertia glorie.

Quarta benedictionis.

Prima Ꝟginis excellentia singularis dicit̃ nãe. s̃m. n. aug. li. 13. de ciuitate. Quod penaliter p̃cessit in peccãtibus p̃mis nãl̃r secutũ est in nascentibus ceteris. Et s̃m anselmũ persõa scilꝫ adam corrupit naturaꝫ ⁊ nã corrũpit p̃sonã oẽm. s. ab adam p propagatõem libidinosã descendentẽ. Quare filij adam multiplici ve affligũtur a quo Ꝟgo extitit imunis. vnde dixit angelus. aue. i. sine ve. Et hoc triplici qdem modo cui subiacet totũ femineũ genus. primo scilꝫ pudoris laboris ⁊ doloris. Btã Ꝟo virgo fuit sine ve pudoris in cõceptõe: sine ve laboris in gestatõe: sine ve doloris in p̃turitõe. Nam teste Bernardo super missus ẽ fuit sine corruptõe secunda: sine grauamine grauida: sine dolore puerpera. Vt aũt dr̃ extra de desponsatione ipubeꝝ. c. Puberes. Puerpere sũt que in annis puerilib⁹ pariunt. Rõ aũt quare fuit sine corruptõe qꝛ cõcepit nõ humano semine sꝫ mystico spiramine angelo illi dicẽte spũs scũs sup̃ueniet in te: fuit sine ve laboris qꝛ leue põdus imo delectabile gestat. Fuit sine ve doloris qꝛ parturijt sine lesione. Hac triplici maledictiõe in nulla muliere nã imunis fuit nisi i sola Ꝟgine bñdicta. vñ eue geñ. 3. c. dictũ ẽ. Multiplicabo erũnas tuas ⁊ cõcept⁹ tuos. In dolor̃ p̃ies filios tuos. Scd̃o ẽt mõ i Ꝟgie p aue excellẽtia nãe demõstrat̃ qꝛ ab alio triplici ve imũis fuit. s. a cõcupiscẽtie culpe ⁊ pene. de q̃ agla clamabat

apocalipsis

apocalipſ.9.c. Vhe vhe vhe habitãtib⁹ i terra ſ uit.n.btã ꝙgo ſiñ prio ve ⁹ ẽ ſine ꝯcupiſcẽ tia pcī ozigial': qz ſine illo cõcepta ẽ vl' ab illo ſcificata. vñ Cãti. 4.c. dr̃ tota pl'chra es amica mea. Tota pl'chra es ⁊ macula nõ ẽ i te. ſ uit ſi ne vhe culpa mortalis ⁊ venialis. vñ Aug. in li. de natura ⁊ gr'a ait. Cũ de peccatis agit̃ nul lã volo de matre dñi facere qõnem. ſ uit tertio ſine vhe pene q̃ ẽ in ſeparatõe aie a cozpe qz in tali ſepatõe nullam ſenſit penã: nec ẽt ſuũ cozp⁹ putrefactũ ẽ: qz aſſumptũ vna cuz aia. Tertio p aue in virgine excellẽtia nãe demonſtrat̃ qz fu it ſine alio triplici vhe. ſ. carnis mũdi ⁊ diaboli luxuriã excluſit p Vginitatẽ: auaritiã: per pau ptatẽ: diabolã vel ſuphiam p humilitatẽ: quia has virtutes pfectiſſime in ſe habuit. Scõa virginis excellẽtia ſingularis dicit̃ gratie: hanc exp̃ſſit angelus cũ dixit. Gratia plena. de hac Vo plenitudine diximus in alio ſermõe de annũcia/ tõe in ope de laudibus ſcõz. Tertia virginis excellentia ſingularis dicitur glie. Et hanc ex/ p̃ſſit angelus cũ dixit. Dñs tecũ. vbi ſciendum q̃ ſm doctrinã theologoz: deus dicitur eẽ i oi bus rebus creatis tripl'r. ſ. per eſſentiã pſtiam ⁊ potentiam. Et in ſcis ſuis quarto mõ. ſ. per i habitantem grãm vel bec ichoatam vel in futu ro conſumatã. Oibus hijs modis erat deus i btã maria pfectius q̃z in ceteris oibus. Dicit̃ eni deus eẽ in creaturis per eẽntiam inquãtuz p ſuũ continuũ influxũ cõſeruat creata in eẽ. vñ Gzego. in homelia ait. Cũcta in nihilũ tende/ rent niſi ea manus oipotentis ſuſtentaret. ⁊ ſic exponit Chriſoſtomus illud ioãnis. 1.c. Sine ipo. ſ. gubernãte factũ ẽ nihil ideſt quod factuz ẽ nihil eſt. Quanto aũt aliqua creatura vel i ſpe cie vel in idiuiduo hz perfectius eſſe tantoma/ gis aliquo modo dici põt deus ibi magis ineſ/ ſe per eẽntiam. vnde magis in hoie q̃z in bru tis. Et qz btẽ marie dedit nobiliſſimũ eẽ ⁊ ſm aiam ⁊ ſm cozpus: qz fuit optime diſpoſita vt cõciperet xp̃m iõ q̃ztum ad hoc deus p eſſentiã in ea fuit excellentius q̃z in alijs rebus creatis. Sz hoc loco pleriqz ſcire cupiũt. An ſicut beata virgo pulcherrimã habuit animã ita ⁊ pulchrũ dederit deus eẽ cozporis. Et ad hoc dicit Al/ bertus ſup Miſſus ẽ. q̃ ſic ⁊ q̃ pulcherrima fu it virgo ipſa ẽt ſm cozpus tam quo ad debitaz cozporis quantitatẽ ⁊ qualitatẽ q̃z quo ad elegã tem mẽbroz diſpõnem ⁊ pportionem q̃z etiam quo ad coloris venuſtatem. Et hoc pbat tripl'r Primo auctoritate. Scõo exẽplo. Tertio rõe

Primo auctoritate Salomonis dicẽtis in pſo na dei. Tota pulchra es amica mea. Tota pul chra es ⁊ macula nõ ẽ in te. Nulla aũt coniũcti oz ⁊ amicitioz deo btã virgine que tota pulchra fuit in anima ⁊ cozpoze. Quod aũt euangeliuz nihil dicat de pulchritudine eius cozporali. Iõ factum eſt qz cũ ipa domina noſtra ſit poſita no bis inſpeculum ⁊ exemplum ſalutis non voluit eam in talibus laudari quoz inordinatus appe titus vel abuſus multis ex cauſa peũdi. Secũ/ do pbat Albertus pulchritudinem virginis ex emplo figurali veteris teſtamenti. Nam quatu oz inueniũtur ibi mulieres beatã mariaz expreſ ſiſſime figurantes. ſ. heſter coniugata: iudith vi dua: rebecca ⁊ rachel virgines. Nam de rebec ca dicitur geneſis. 24.c. Quod fuit puella ẽcora nimis virgoq̃z pulcherrima ⁊ icognita viro Et de rachele geneſ.c. 29. q̃ erat decoza facie ⁊ venuſto aſpectu. Et de iudith eiuſdem. 8.c. q̃ erat elegãti aſpectu nimis. Et. x.c. q̃ dominus pulchritudinẽ eius amplianit vt icompabili de cozo omnũ oculis appareret. Et de heſter ſcri/ bitur eiuſdẽ. 2.c. Erat.n. formoſa valde ⁊ icre dibili pulchritudine omniũq̃z oculis gratioſa ⁊ amabilis videbat̃. Signũ autem ⁊ figuram de bet aſſimilari ſignificato ⁊ figurato ⁊ potioz eſt veritas q̃z figura. Ex quo ſequitur q̃ beata ma/ ria figurata p iſtas tam pulchras multopulchri oz fuerit. Tertio albertus pbat pulchritudinez virginis rõne. Nam ſm phm natura eſt vis i ſita rebus ex ſimili ſimile pcreans. Niſi ergo natura ipediatur vel erret filius erit ſimilis pa/ tri vel matri. vñ ſequitur q̃ filius qui naſcitur de matre ⁊ non de patre ⁊ tali operante qui nõ po teſt impediri vel errare. ſ. deo: ibi neceſſe ẽ fili/ um fieri ſimilez matri ⁊ econuerſo. Sz xp̃s fili us virginis fuit pulcherrimus iuxta illud p̃s. Speciosus forma pre filijs hominuz. Ita q̃ in ipſum deſiderant angeli, pſpicere: vt dicit Pe trus prima ſua canonica. Ergo ⁊ beata maria mater ei⁹ ẽ pulcherrima. Pulchritudo aũt illa nulli potuit eſſe occaſio ſcandali: qz vt ait Bo/ nauentura in tertio. tanta erat honeſtas aduni cta illi pulchritudini q̃ ſicut inuenitur ſcriptuz in quodam libzo hebraico: nullus erat adeo li/ bidinoſus et incontinens qui aſpiciens virgi/ nem cum tanta venuſtate pudicitie non incen/ deretur ad illius deuotionez. Ita q̃ a nullo vn quã potuit concupiſci. Secundo dicitur deus eſſe per preſentiam in omnibus quia nouit om nia intima creature. Omnia enim ſunt nuda

⁊ aperta oculis eius: vt dicit ad hebreos. 4. c.
Sed in beata Vgine fuit p̄ p̄sentiā: nō soluz qa
vidit omnia secreta eius affectus ⁊ cogitat⁹ ocu
lo cognitionis: sed ⁊ oculo approbationis om/
nes actus interiores ⁊ exteriores vt sanctissi/
mos approbauit. Tertio de⁹ dicit esse in reb⁹ p
potentiā qr omnibus dat virtutē operandi. vñ
Joānis. 15. dixit Christus. Sine me nihil po
testis facere. Et qr virtutē dedit operandi bea/
te marie p̄fectius q̄z alteri pure creature. Ideo
perfectius q̄z in alijs fuit cū ea. Quarto de⁹ est
per gratiā in sanctis: qr vt dicit prime Joh. 4.
c. Qui manet in charitate in deo manet ⁊ deus
in eo. Sed certe nullus potest equari beate ma/
rie in charitate. Sed vltra dictos modos essen/
di fuit modo inaudito a seculis stupendissimo. s.
per presentiā corporalez quādo Vbū caro factuz
est ⁊ nō nisi de Vgine maria. Ideo angel⁹ accō
modissime dixit. Dñs tecum. Sed pleriq; ar/
guunt q̄ nō bene dixit angelus vtendo hoc no
mine dñs. Nā s̄m Philosophū: s̄mones in/
quirendi ⁊ faciendi sunt s̄m materiā que tracta
tur. Vñ in materia amoris nō debet poni no/
men timoris s̄m illud Malachie. 1. ca. Si ego
dñs vbi est timor meus. Cū ergo in hac saluta
tione tractaret materia summi amoris. s. incar/
natio filij dei non videt q̄ debuerit dicere dñs
tecū: sed pax tecū: sicut ⁊ filius ei⁹ salutabat quos
diligebat. Ad hoc rñdet Albertus q̄ in ista sa/
lutatione in eo q̄ dicit. Dominus tecuz. Duo
intendunt: vnū vt p̄sona mittentis ꝓprie expri
matur. Alterū vt liberū arbitriū Vginis ad cre
dendū ⁊ assentiendū inclinet. Ista aūt duo per
fectissime ⁊ ꝓprijssime exprimit hoc nomē do/
minus qd̄ a potentia imponit. s. a. dominādo.
vnde beatus Ambro. dicit q̄ dñs nomē ē po/
tentie. Et quādo absolute dicit soli deo appro/
priat. Alij Vo domini dicunt respectu s̄ui illi⁹
vel illius seu alicuius loci determinati. Ipse ab
solute dicit dominus: qr est dñs omniū. Vnde
in p̄s. Domini est terra ⁊ plenitudo: ei⁹ orbis
terraꝝ ⁊ vniuersi qui habitant in eo. Et hester.
3. c. Domin⁹ vniuersoꝝ tu es. Qd̄ soli⁹ dei tri
nitatis est propriū q̄ est p̄sona mittens in hac sa
lutatione. Et sic p̄sona mittēs nominat. Per
idē autez ⁊ liberū arbitriuz beatissime virginis
inclinat qr ad cōsentiendū in mirabilia maxime
disponit fides de omnipotentia: qr credit deuz
omnia facere posse acquiescit ipsum posse ⁊ na/
turas mutare ⁊ naturis imperare. Ad creden/
duz ergo ꝯgruentissime ponit hoc nomē domi
nus qd̄ absolute positū est omnipotētie demon
stratiuū. Quia Vo liberū arbitriū beate Vginis
etiā p̄ se erat facile ad credendū paratū nō indi/
guit exprimi cū insinuatione omnipotentie: vt
diceret. Dominus omnipotens: vel cū terrore
vt dominus exercituū. Sed suffecit leuis ei⁹ an
nunciatio ⁊ quasi obscura expressio potētie qua
iis per hoc nomē dñs importatur. Dicit ergo
dominus tecū quasi dicat ei aperte. Nihil cre/
das tibi impossibile que scis te dominū in sociū
habere. Sed dic cōfidenter: omnia possum i eo
qui mecū est. Si eniz aliqui duo vnū officiuz de
beant operari quid impedit si vnus est debilis
cuz alter sit adeo fortis vt per se effectū illū pos/
sit inducere isto etiā nō iuuante. Et sic patet q̄
domin⁹ hic ponit ad notandā potentiaz fiendi
nō timorez vel terrorez. Quarta Vginis ex
cellentia dicitur benedictionis. Dixit enim an/
gelus benedicta tu in mulieribus. Quod pōt
exponi s̄m duplicem intellectuz. Primus in/
tellectus est benedicta tu in mulieribus. 1. super
omnes mulieres quia peruenisti ad tertiū bene
dictionis graduz in genere muliebri: ad quem
nulla alia mulier attingit vel attingere potest.
Primus gradus est qr aliqua mulier fecunda
est sed nō virgo. Secūdus qr aliqua virgo sed
nō fecunda. Tertius vero sol marie propri⁹ est
q̄ fit virgo ⁊ fecunda. Secundus intellectus ē
benedicta tu in mulieribus qr per benedictiōez
participat cū omni statu ⁊ genere mulierū. fuit
eniz cū Vginibus virgo: cū cōiugatis fecunda
⁊ cū viduis cōtinens ⁊ casta. O q̄z insolita ⁊ di
gnissima fuit hec salutatio: o q̄z blande q̄zq̄z re/
uerenter ab angelo pronunciata ꝓpter qd̄ non
immerito virgo cogitabat qualis esset. Et tan/
dem cū ab angelo fuisset de omnib⁹ ac de incar
nationis mysterio plene instructa genib⁹ flexis
oculis plāgentibus ⁊ facie in celuz erecta dixit.
Ecce ancilla domini: fiat mihi s̄m Vbū tuum.
Moxq̄z filium in vtero cōcepit. Et verbū caro
factum est vt saluuz faceret genus humanū qd̄
perierat. amen.

Sermo quinquagesimus sextus de angelis
quoꝝ solemnitas in ecclesia celebratur propter
miraculū quod apparuit in monte gargano.

a Angelis suis de⁹ man
dauit de te, vt
custodiāt te i omnib⁹ vijs tuis.
Illuminati ꝓphe Vba sunt ista
originaliter p̄s. 90. Debito/
res sumus fratres charissimi
angelis.

angelis beatis: quoniam volēte deo inumera vt sic loquar beneficia nobis prestare nōcessāt Qz tamē ipsi iuisibiles sunt ꝛ imateriales sub stantie plerique illos negligūt venerari. Ob qđ vt humane ibecillitati consuleret singulari mō in monte gargano Anno dñi. 390. locus iuen tus ē in quo archangeli michaeli aliorūqz ange lorꝝ iugis memoria vsqz ad consumatōem secu li ꝑmaneret. Nam dū qdam prediues nomine garganus q ex euentu suo monti vocabulū de dit ifinita pecorꝝ multitudine abūdaret: contigit vt semel taurū perderet. Quē solicite querens iuenit tandē in Vtice montis foribus cuiusdaz assistere spelunce. Quē cū sagitta appetisset illa velut flamine venti retorta eū a quo iactata est mox reuersa ꝑcussit. Turbati ciues ꝛ stupefacti epm sipōtinū qd facto opus eēt cōsuluerūt. qui triduanū idixit ieiunū orandūqz deum ꝑcepit. Quo ꝑacto sanctus archāgelus michael appa ruit ꝑ visionē epo dicēs. Ego sum michael ar changelus q in cōspectu dñi semp assisto volui aūt locū illius spelūce mihi dedicandū illo indi cio sagitte cūctis mortalib⁹ declarare. Qua visi one letior factus eps alijs quod viderat enarra uit. Et sic ab eo tpe ecclia ibi consecrata fuit ob reuerentiā bti archangeli que vsqz in pñtē diē a cūctis fidelibus deuotōe ꝑcipua frequentat. Quapp ꝛ solēnitas angelorꝝ a patribus fuit in stituta: quā ex debito ꝛ obligatōe ꝑcepti mense septembris oēs celebrare tenētur. Quia Vo i tanta festiuitate mens nostra ad ipsos angelos colendos precādosqz ē inflāmanda. Iccirco đ ipsis in pñti sermōe dicemus. De qb⁹ tria my steria erunt decurrēda.

Primū dr cognitionis.

Scđm ꝓductionis.

Tertiū missionis.

Qualr angel⁹ ab hoie cognosci pōt: ꝛ quō spūs ē incorporeus qui tñ pōt in assumpto cor pore apparere. Cap. .I.

Primuz de angelis mysteriū decurren dū dr cognitōis. In quo tria dubia ꝓ ponimus illustranda.

Primū vtrꝝ substantie sepate q̄ dicūtur angeli possint cognosci ab hoibus viatoribus.

Scđm vtrꝝ angeli habeant corpora sibi natura liter vnita.

Tertium vtrꝝ assumant aliqñ corpora.

Pro ꝑmi dubij illustratōe distiguere possu mus notitiā triplicem.

Prima dicit ꝓpria ꝛ ituitiua.

Scđa cōis effectiua.

Tertia fidelis ꝛ reuelatiua.

Prima notitia dicit ꝓpria ꝛ ituitiua qua. s. cognoscitur angel⁹ in sui substātia sicuti ē. Et hac angelus cognosci nō pōt a puris viatorib⁹ vt inqt Tho. 1. pte. q. 88. ex eo q̄ itellectus no ster ꝑm statū ꝑsentis vite nihil itelligit nisi con uertendo se ad fantasmata. Et sic substātias mā les que sub sensu ꝛ imaginatōne nō cadūt ꝑmo ꝛ ꝑ se ꝑm modū cognitōis nobis exptum itelli gere nō possumus. Immo ꝛ adā in statu ino scentie vt ēt dicit Tho. 1. pte. q. 94. itelliger nō potuit substantias sepatas eo q̄ illi aime cōpete bat modus intelligendi ꝑ cōuersionē ad fantas mata sicut ꝛ nobis. Et lz Plato voluerit q̄ sb stantie imateriales nō solū a nobis itelliguntur sed sint ēt ꝑma a nobis intellecta. Posuit eni formas imateriales subsistentes q̄s ideas vo cabat eē ꝓpria obiecta nostri itellectus: ꝛ ita ꝑ mo ꝛ per se a nobis itellecta. Sz qr aie cognitō applicat rebus mālibus ꝑm q̄ itellectui permi scetur fantasia ꝛ sensus. Iō quātomagis itel lectus fuerit deputatus tātomagis ꝑcipit ma terialiū itelligibilē Vitatem. Nihilominus ꝯri um vr sentire in thimeo vbi dixit. Inuisibiliū diuinaꝝ ꝑtātum q̄ demones nūcupant ꝑstare rōem magis ē opus q̄z ferre valeat hois inge niū. De cōmētatore Vo asserit Tho. q̄ i. 2. me thaphisice dixit. Si substantie abstracte nō po sent itelligi a nobis tūc natura ociose egisset qr fecissz illud qđ ē in se nālr itellectū nō itellectuz ab aliquo. Sz dictū hoc deficit. Prio qr nō se q̄ur q̄ si substantie sepate nō itelliguntur a no bis nō itelligātur ab aliquo itellectu. Intelligū tur. n. a seipsis ꝛ a se iuicē. Scđo deficit snia cō mentatoris: qr nō ē finis substātiaꝝ sepataruz vt itelligantur a nobis. Scđa cognitio dicit cōis ꝛ effectiua. Qñ cognoscit cā per effectuz. Et ē cognitio q̄dā nālis. Hāc cognitōem ha buerūt phi de angelis ꝛ ꝑcipue Ari. i. xi. me thaphisice q voluit q̄ itelligētie mouerēt spas celorꝝ ꝛ celestia corpora. Tertia Vo cognitio fidelis dr ꝛ reuelatiua. Qñ. s. aliqd cognoscit fide: qr sic ē certitudinalr reuelatū hoc mō reli ctis phorꝝ vanitatib⁹ atqz errorib⁹ hoium curi osorꝝ. Nos firmissime asserimus: q̄ angeli sūt nobilissimi spūs deo boni feruētes nobis vt in fra docebim⁹ beniuoli ꝛ affecti qb⁹ medijs dei secreta ꝛ mysteria gratie hoibus sunt reuelata. Mali Vo penis eternis iustissime deputati. si Vo qs q̄ret vñ hec Vitas ē exorta. Rñdemus

q̄ ex latissimo campo scripture sacre veteri videlicet nouoq̄ testamēto vbi de angelis expressa fit mentio. Vnde Gen.ca.16. scribit de agar duz fugeret esseq̄ in solitudine q̄ affligebat eā sara dña sua. Cūq̄ inuenisset eaz angelus dñi iuxta fontē aque in solitudine ꝛc. Dixit ad illaz Agar ancilla sarai vñ venis ꝛ quo vadis. Que respondit a facie dñe mee fugio. Dixitq̄ ei angelus dñi. Reuertere ad dominā tuā ꝛ humiliare sub manib⁹ illius. Et Gen. 19. c. Venerunt duo angeli sodomā vespere. Et. 22. c. Angelus dni de celo clamauit dicens Abzaham abzahā. Et. 28. c. vidit Jacob in somnis scalaz stantē super terrā ꝛ cacumē eius tangens celuz angelos quoq̄ dei ascendentes ꝛ descendētes per illā: Et. 32. c. Jacob itinere quo cepat abijt fuerūtq̄ ei obuiā angeli dñi. Et Exodi. 14. ca. Angelus dei p̄cedebat castra in israel: ꝛ cuz eo pariter columna nobis. Et. 23. c. Ecce ego mittā angeluz meū qui p̄cedat te ꝛ custodiat in via ꝛ introducat ad locū quē p̄parauī tibi. Et Numeri. 22. c. Cū vidisset asina stantē angelū cecidit sub pedib⁹ sedentis. Et secūdi regū vlti. c. Cū extendisset manū angelus dñi sup hierusalē vt disperderet eā misertus est dñs sup afflictionē et ait angelo percutienti. Sufficit nūc cōtine manuz tuā. Erat autē angelus dñi iuxta areā ozne ie/buset. Et quarti reg. 1. c. Angelus domini locutus est ad Heliā. Et. 19. c. Angelus dñi p/cussit in castris assyriozum. Et Thobie. 5. ca. Egressus Thobias inuenit iuuenē splēdidissimuz stantē p̄cinctū ad ambulandū: ꝛ ignorās q̄ angelus dei esset salutauit eū ꝛ dixit. Vñ te habem⁹ bone iuuenis. Et Judith. 13. c. Viuit dñs: quoniā custodiuit me angel⁹ ei⁹. Et eccle/siastici. 5. c. Ne dicas cozā angelo tuo nō ē, prudentia. Et ps. 8. Minuisti eū paulominus ab angelis. Et. 26. Adozate eū omnes angeli ei⁹ Et centesimotertio. Qui facis āgelos tuos spiritus. Et centesimo q̄dragesimo octauo. Laudate eū omnes angeli eius. Et Baruch. 7. ca. Angelus me⁹ erit vobiscū. Et Danielis. 3. ca. Angelus autē dñi descendit cū azaria ꝛ socijs eius in fornacē ꝛ excussit flāmā ignis de fornace. Et eodē. c. Benedicte angeli dñi dño laudate ꝛ supereraltate eū i secula. Et. 14. c. Dixit angelus dñi ad Abacbuc: ser p̄ndiuz q̄d habes Danieli in babylonē qui est in lacu leonū. Et Malachie. 3. c. Statim veniet ad templum sanctū suū dominator quē vos quer̄tis ꝛ angelus testamenti quē vos vultis. Et Luc. p̄mo. c. Apparuit zacharie angelus dñi stans a dextris altaris incensi. ꝛ eodē. c. Missus est angel⁹ gabriel a deo i ciuitatē galilee cui nomē nazareth ad virginē desponsatā viro. ꝛ. 2. ca. Angelus dñi steti iuxta illos. eodē. c. Dixit illis angelus nolite timere. eodē. c. Ff acta est cū angelo multitudo militie celestis exercitus. et. 22. ca. Apparuit ei angelus dñi de celo cōfortans eū. ꝛ Actheī. 1. c. Angelus domini apparuit in somnis Joseph. ꝛ. 4. c. Accesserunt angeli ꝛ ministrabant ei. ꝛ. 23. c. erunt sicut angeli dei in celo. et 18. c. Angeli eoz̄ semp vident faciē pris mei qui in celis ē. ꝛ. 24. c. Mittet angelos suos cū tuba. ꝛ. 25. c. Cū venerit filius hominis i maiestate sua ꝛ omnes angeli eius cū eo. ꝛ. 26. cap. An putas q̄ nō possum rogare patrē meum ꝛ exhibebit mihi modo plusq̄ duodeciz legiones angelorū. ꝛ Joānis. 5. c. angelus autē domini fm tempus descendebat in piscinā. ꝛ ad Hebreos. 1. Cui aliquādo angelo⁹ dixit fili⁹ me⁹ es tū. ꝛ actuū. 12. c. angelus dñi astitit ꝛ lumen resulsit in habitaculo carceris. eodē. ca. Misit dominus angelū suū ꝛ eripuit me de manu herodis. et Apocalypsis. 1. c. Significauit deus q̄ oportet fieri cito loquens per angelū suū suo suo Joāni. ꝛ. 2. ca. fit mentio de angelo pgamitanre ꝛ sumit ne. ꝛ. 3. c. de angelo sardis philadelphie ꝛ laudicie. ꝛ. 7. c. de angelo ascēdente ab ortu solis. ꝛ. 10. c. de angelo amicto nube. ꝛ 12. c. de angelis preliantib⁹. ꝛ. 14. c. de angelo habente euangeliū eternū. et. 16. c. de septē angelis habentib⁹ septem fiolas ire dei. ꝛ. 18. ca. de angelo descendente de celo habēte potestatez magnā. ꝛ. 20. c. de angelo descendēte de celo habente clauē abyssi ꝛ cathenā magnā. ꝛ. 22. c. de angelo q̄ nō permisit se adozari a Joanne ex q̄bus omnib⁹ cogimur cōfiteri esse angelos licet illos p̄o statu isto in sui substantia videre nō valeam⁹. De demonib⁹ autez videre poteres que posui in tractatu de timore iudiciozum dei.

Secūdū principale dubiū ꝓpositū fuit vtruz angeli habeāt cozpora sibi naturaliter vnita. et quidā cōtendūt ꝓbare q̄ sic. Primo q̄ Origenes in libro periarchon dicit. Solius dei. i. patris ꝛ filij ꝛ spiritus sancti vere id ꝓpriuz est vt sine materiali substātia ꝛ absq̄ vlla cozporee ad ditionis societate intelligat existere. ꝛ Bernardus homel. 6. sup Cantica ait. Liquet omnem spiritū cozporeo prozsus indigere solatio. ꝛ augusti. in secūdo sup Genesim ad litterā. ꝛ i. 3. de trinitate. ꝛ in. 8. de ciuitate dei. ꝛ in libro de

ecclesiasticis

ecclīastici dogmatib⁹ vī asserer̄ q; ā̄geli habeāt corpa aerea ꝛ subtilissima. Secūdo Greg. i homelia vocat angelū animal rationale. Omne autē animal habet corpus sibi naturaliter vnitū. Tertio arguit qz perfectior est vita i ā̄gelis q̄z in animab⁹. Sed anima nō solū viuit sz etiā viuificat corpus: ergo angeli habent corpora sibi naturaliter vnita. Sed cōtra istos ita debiliter arguentes est doctrina omniū theologorū in secundo sententiaꝝ. di. 8. Qui sequētes dionysiū ꝛ Dama. asserunt angelos non hr̄e corpora sibi naturaliter vnita. Et ratio fm Tho. i. parte. q. 51. Quia qñ accidit alicui nature non inuenitur naturaliter in illa natura. Sicut hr̄e alas qz nō est de ratione animalis nō conuenit omni animali. Cū autē intelligere nō sit actus corporis nec alicuius corporee virtutis habere corpus vnitū nō est de ratione substantie intellectualis inquantū huius. Sed accidit alicui intellectuali substantie ꝓpter aliquid aliud. Sicut anime rationali cōpetit vniri corpori qz est iperfecta ꝛ in potentia existens in genere itellectualium substantiarū nō habens in sui natura plenitudinē scientie sed acquirens eā p sensus corporeos a sensibilibus reb⁹. In quocūq; autez genere inuenit aliqd imperfectū oportet p̄existere aliqd perfectū in genere illo. Sunt ergo aliq; substātie intellectuales pfecte in natura intellectuali nō indigentes acqrere scientiā a reb⁹ sensibilib⁹. Quare nō oēs substātie intellectuales sunt vnite corporib⁹ sed alique sunt a corporibus separate. Ad primū ergo obiectum de fīa. Origenes dicit Tho. q; audiendus nō ē qz vt scribit Hieron. in epistola ad desideriū. Origenis melior in bonis peior in malis fuit. Cuius hereses in libris periarchon quos ipse cōposuit maxime inueniri dicunt. Magister in historia scholastica sup genesim circa p̄incipiū Periarchon ingt est liber i quo. Origines dixit xp̄m adhuc in aere pro demonib⁹ pati debere. Sicut in terra passus est pro hominib⁹. Augusti. Vo in p̄tactis locis nō loquit̄ asserēdo: sed referens opinionē platonicoꝝ q; ponebant esse quedā animalia aerea q̄ demones nominabant. Dictū adhuc Bernardi intelligēduz est sane q; spūs creati indiget corpore ad istrumēto nō sibi naturaliter vnito sed ad aliqd assumpto pp instructionē nr̄az. Ad secūdū de Vbo gregorii rñdet q; ipse vocat angelū rōnale animal methaphorice pp similitudinē rōnis. Ad tertiū ing scūs doctor: q; viuificare effectiue: simpliciter pfectionis est, vī ꝛ deo cōuenit. Sz viuificare formaliter est substātie q̄ est pars alicui⁹ nature ꝛ nō habētis in se integrā naturaz spēi. vī substātia intellectualis q̄ nō est vnita corpori est pfectior q̄z ea q̄ est corpori vnita. Hinc Damascenus ait. Angel⁹ est substātia intellectualis icorporea. Et Diony. Angeli sunt spiritualia lumina imateriales incorporei. Tertiū dubiuz p̄incipale fuit vtrū angeli assumāt aliquā̄do corpora. Et q; sic pz. Quia Aug. lib. 15. de ciui. dei. dicit: q; angeli i assumptis corporibus abrahe apparuerūt. Tho. Vo ait q; nōnulli tenuerūt angelos nūq̄z corpora assumpsisse. Sz oia q̄ in scripturis diuinis leguñ de apparitionibus angeloꝝ cōtigisse fm imaginationē. Tamē hoc nō videt cōsonū intētioni sacre scripture. Quoniā id qđ imaginaria visione videt ē in sola imaginatiōe videtis. vī nō videt indifferenter ab omnib⁹. Scriptura aūt diuina sic introducit interdū angelos apparētes vt cōmuniter ab omnib⁹ viderent. Sicut angeli apparentes abrahe visi sunt ab eo ꝛ a tota familia ei⁹: a loth ꝛ a ciuib⁹ sodomoꝝ visi sunt angeli q; venerunt sodomā vespere. Similiter angelus q; apparuit thobie ab oibus videbat. Ex quo manifestū est ista sic cōtigisse fm corporeā visionē q̄ videt id qđ positū est extra videtez: vī ab oib⁹ videri pōt. Taliaūt visione nō vr̄ nisi corpus. Cū ergo angeli neq; sint corpora neq; habeāt corpora sibi nāliter vnita relinquit̄ q; assumant aliq̄ corpora. Et sz illis nō indigeāt pp seipsos assumūt tū illa pp nos vt familiariter cū hominib⁹ conuersando demonstrēt itelligibilē societatē quā hoies expectāt cū eis habendā i futura vita. Insup q; angeli corpora assumpserūt i veteri testō fuit qđā figurale indiciū: q; Vbū dei assūptuꝝ eēt corp⁹ hūanū. Oēs. n. apparitiones veteris testi ad illā apparitiōez ordinate fuerūtq̄ fil⁹ dei apparuit i carne. Notādū tñ q; corpus assūptū vnit̄ āgelo nō qdē vt forme nec soluz vt motori: sz sic motori repūtato p corpus mobile assumptū. Sicut eniz in sacra scriptura ꝓpietates rez intelligibiliū sub similitudinib⁹ rerum sensibiliū describunt. Ita corpora formant sic ab angelis diuina virtute vt cōgruāt ad repr̄esentādū angeli intelligibiles ꝓpietates. Et hoc est angelum assumere corpus. Et sīgs obstaret q; angeli nō assumūt corp⁹ de terra vel aq̄ quia nō subito dispararēt neq; de igne: qz cōburerēt ea que cōtingerēt: nec ex aere: qz aer infigurabilis est: ergo angeli corpora nō assumūt. Rñdet Tho. q; sz aer in sua charitate manens nō retineat figurā neq; colorē: tamē quādoq; densat̄ ꝛ

figurari ⁊ colozari põt sicut patet in nubibus. Et sic angeli assumunt cozpora ex aere cõdensando ipsum virtute diuina ꝯstuz necesse est ad cozporis assumendi formationẽ. Sed adhuc ozitur hic difficultas ꝓpter ea q̃ docent sacri doctozes. Mã cozpus assumptum ab angelo videt quasi viuũ ⁊ opera vite habens ⁊ tamẽ non est viuũ nec habens opera vite: apparet ozganizatuz habens oculos ⁊ nares ⁊ alia sensuũ instrumenta ⁊ tamẽ p ozgana illa ãgelus minime sentit. Jn cozpore sic assumpto angelus videt log ⁊ tamẽ nõ est ꝓpria locutio illa. Similiter comedit ⁊ illa nõ est vera comestio. Jgit in talib⁹ apparitionibus nõ est nisi quedã fictio siue deceptio. Ad hec rñdet Tho. vbi. ꝛ. q. sicut non est cõtra veritatẽ q̃ in scripturis intelligibilia sub figuris sensibilibus describant. Quia hoc non dicit ad astruendũ q̃ intelligibilia sunt sensibilia. Sed qz p figuras sensibiliũ ꝓprietates itelligibiliũ fm similitudinẽ ꝯdã dant itelligi. ita nõ repugnat veritati sanctoꝝ angeloꝝ q̃ cozpora ab eis assumpta videant homines viuentes cũ nõ sint. Nõ enim assumuntur nisi vt per ꝓprietates hominis ⁊ operuz hominis spirituales ꝓprietates angelorũ ⁊ eoꝝ spũalia opera designent. Qõ nõ ita cõgrue fieret si veros homines assumerent: qz ꝓprietates eorũ ducerẽt in ipsos homines nõ in angelos. Similiter est dicendũ q̃ angeli per ozgana assumptoꝝ cozporuz nullomodo sentiunt nec tamẽ supflue sunt formata. Nõ enim ad hoc sunt formata vt p ea sentiant. Sed ad hoc vt per huiusmodi ozgana virtutes spirituales angeloꝝ denotent. Sicut per oculũ denotat virtus cognoscitiua angeli ⁊ per alia membza alie eius virtutes: vt docet. Diony. vlti. c. celestis ierarchie. De locutione vero angeli quã facit in cozpore assumpto verũ est q̃ nõ est ꝓprie locutio sed aliqd simile locutioni inꝯstum angelus in cozpore sic assumpto formaz voces in aere similes vocib⁹ humanis: q̃ voces formant vt p illas dei secreta ad nostras aures pueniant. Comestio adhuc angeli nõ est vera sed figurativa spiritualis comestiõis. Mã comestio importat sumptionẽ cibi cõuertibilis i substantiã comedẽtis. Et ꝯstuis in cozpus xp̃i post resurrectionẽ cibus nõ cõuertet sed resoluetur in ꝓiacentẽ materiaz: tñ xp̃s habebat cozpus talis nature in qõ posset cibus conuerti vnde fuit vera comestio. Sed cibus assumptus ab angelo neꝯ cõuertitur in cozpus assumptũ: neꝯ cozpus illud est talis nature vt in illud possit alimentũ cõuerti. Jdcirco dixit angelus Thobie. 12. c. Cũ essem vobiscũ p voluntatem dei videbar quidẽ manducare ⁊ bibere. sz ego cibo ⁊ potu inuisibili vtoꝝ. Jfiunt igitur omnia in assumptis cozporibus ab angelis nõ ad deceptionẽ sed potius ad vtilitatẽ nostrã: vt ex ꝓdictis patet.

Quod deus ꝓduxit angelos ex ipe in celo empireo. Capi. .2.

Ecundũ mysteriũ de angelis aperiendus dicit ꝓductionis. Jn quo considerare debemus ꝓductionẽ eoꝝ ꝯstum ad tria.

Jdcirco ꝯstum ad causam.
Secũdo ꝯstũ ad tempus.
Tertio ꝯstũ ad locum.

Jdcirco consideranda est angeloꝝ ꝓductio ꝯstũ ad causam. Vbi queritur: an ãgelus habeat causam sui esse ⁊ sit creatus a deo. Et ad hoc rñdet Tho. 1. par. q. 44. ⁊. q. 61. q̃ necesse est dicere ⁊ angelos ⁊ omne id qõ ꝓter deũ est a deo esse factũ. Si. n. aliquid inuenit in aliquo p participationez necesse est q̃ causet in ipso ab eo cui essentialiter cõuenit. Sicut ferrũ fit ignitum ab igne. Deus aũt est ipsum esse per se subsistens ⁊ esse p se subsistens nõ põt esse nisi vnũ. Relinquitur ergo q̃ omnia alia a deo nõ sunt suuz esse sed participant eẽ. Quare causatur ab vno ente qõ pfectissimũ est. Ex hijs dixit Aristo. in 2. metaphisice. Jd qõ est maxime ens ⁊ maxime vez est causa omnis entis ⁊ omnis veri: sicut id qõ est maxime calidũ est cã omnis calidi Algazeles vero in eodẽ loco ingt. Jpsuz esse deo maxime cõuenit: quoniã ipse ẽ ozigo ⁊ ꝓncipiũ essendi ⁊ qõ est a quo est qcqd est. Quod cõfirmans Auicẽna ait. Omne esse est erubezans ab eius esse. Quare ⁊ Plato in thimeo subdidit. Qõ nostrũ esse in cõparatione illi⁹ est nõ esse. Hinc Paulus ad romanos. xi. c. scripsit. Ex ipso ⁊ per ipsum ⁊ in ipso sunt omnia Necesse est igit angelos a deo esse creatos. Sz miranꝫ qdã ex eo q̃ de hijs que sunt a deo creata agit Beñ. 1. c. sed nulla mentio fit ibi de angelis: ergo nõ videt q̃ sint creati a deo. Jteruz Aristo. dicit. 8. metaphisice: q̃ si aliqua substãtia sit foꝛma sine materia statiz p ipsam ẽ ens ⁊ vnũ ⁊ nõ habet causam q̃ faciat eã ens ⁊ vnũ. Sed angeli sunt forme imateriales ergo nõ habent causam sui esse. Ad hec rñdet Tho. ꝓmo fm aug. li. xi. de ciui. dei. Qõ angeli non sunt ꝓtermissi in illa ꝓima rez creatione: sz signi

ficantur

ficantur noie celi vel lucis. Ideo aũt vel p̃ter/
missi sũt vel noibus rerũ corporaliũ significati
qz moyses populo rudi loquebaꝫ q nondum ca
pere poterat icorporeã naturaz. De substantijs
No que sunt sozme subsistẽtes dicẽdum q̃ non
habẽt cãm aliam fozmalẽ sui esse ꝛ sue vnitatis
Neqz cãm agentem p̃ transmutatõem materie
de potentia in actũ: sed bene habẽt cãm p̃ducẽ
tem totam substantiam que ẽ ipse deus. Se
cũdo cõsideranda est angelox p̃ductio quãtuz
ad tempus. Aũ. s. fuerũt angeli creati. Et cir/
ca hoc tres repũtur opiniones. ¶Prima opinio
falsa ẽ ꝛ heretica. Hectenet q̃ angeli fuerũt p̃/
ducti ab eterno: hoc. n. esse nõ põt: qm̃ sic deus
creaturas p̃durit q̃ eas ex nihilo fecit: idest p̃
q̃z nihil fuerant. Et vt ingt Tho. I. pte. q. 45.
Cum dicitur aliqd ex nihilo fieri: hec p̃positio
ex nõ designat cãm materialẽ sed ordinem tm̃:
sicut cũ dicitur ex mane fit meridies. i. post ma
ne. Et si obiceret q̃ pbi dicunt ex nihilo, nihil
fit. Rũdet Tho. q̃ pbi nõ considerauerũt nisi
emanatõem effectuz ꝑticularũ a causis ꝑticu/
laribus quas necesse ẽ p̃supponere aliquid i
sua actõe. Er p̃m hoc est cõis eozum opinio ex
nihilo nihil fieri: Sed hoc locũ non hz in p̃ma
emanatõe ab vniuersali rep̃ principio. Secun
da opinio fuit quozũdam doctox antiquozum
scilz q̃ angeli fuerũt creati ante omnẽ munduz
corporeũ. Nam Hiero. hoc videtur asserere
super epistola ad titũ. Ait. n. sic. Sex milia nõ
dum nostris temporis cõplentur annox ꝛ quã
ta tempora quantasq̃ seculox originem fuisse ar
bitrandũ est in qbus angeli troni ꝛ dominatio
nes ceteriq̃ ordines deo seruierũt. Damasce
nus ẽt dicit in. 2. li. Quidam dicũt q̃ ante om/
nẽ creationem angeli geniti sũt vt theologus di
cit Gregozius. s. nazanzenus. De quo asserit
Tho. q̃ tanta ẽ in doctrina eius rp̃iana auctо/
ritas vt nullus vnq̃z eius dictis calũniaz infer
re p̃sumpserit. sicut nec Athanasij documẽtis
vt Hiero. dicit. Tertia opinio aliozum que
tamen precedentẽ nõ reprobat. Sz qz rõnabili
oz fore videt: iccirco tenetur cõiter a doctoribꝰ
q̃ angeli simul cũ creatura corporea sunt creati
Angeli. n. sunt q̃dam pas vniuersi: qz non cõ
stituunt p se vnum vniuersum. Sed tam ipsi q̃z
creatura corporea: in constõnem vnius vniuer
si cõueniũt q̃ apparet ex ordine vnius creatu/
re ad aliam. Ordo. n. rex adinuicẽ est bonum
vniuersi. Nulla aũt ps perfecta ẽ a suo toto se/
pata. Non ergo ẽ ꝓbabile vt deus cuiꝰ p̃fecta
sunt opera creaturã angelicã coẽsum ante alias
creaturas p̃durerit. Ex hoc refert ois Bona
uentura di. 2. secũdi libri. Quod quatuoz a p̃n
cipio fuerunt simul creata. s. angelica nã celum
empireũ: materia p̃ma: ꝛ tps late: illud accipiẽ
do pro qualibet successione. Rõ est qz debue/
rũt in omni genere rex creari tãm in mẽsuris
q̃z in substantijs. ¶Primũ ergo in mẽsuris ẽ temp⁹
Secõm in substantijs corporalibus passiuis ex
materia p̃ma ꝛ in substantijs corporalibus acti
uis ẽ celum empireũ. ¶Primũ vo in substanti
is spũalibus est angelica natura. Iccirco qua/
tuoz hec credũtur fuisse p̃mo creata. Tertio
consideremus angelox p̃ductõem q̃ntuz ad lo
cũ vbi. s. fuerunt angeli creati. Et ad hoc dicit
Strabus super illo vbo. In p̃ncipio creauit
deus celum ꝛc. Celum nõ visibile firmamẽtũ
hic appellat: sed empireũ idest igneũ q̃ non ab
ardoze sed a splendoze dicit: quod statim factũ
angelis est repletũ. Ideo Tho. vbi supra ait.
Quod cũ vniuersum cõstet ex creaturis corpo
ralibus ꝛ spũalibus sic create sunt spũales crea
ture q̃ ad creaturã corporalẽ aliquẽ ordinẽ ha
bent ꝛ toti creature corporali p̃sident: vnde cõ
ueniẽs fuit vt angeli in sup̃mo corpore creari ẽt
tanq̃z toti nature corporee p̃sidentes. Et si obi
ceretur q̃ angeli non dependẽt a corpore secõm
suũ esse ꝛ per cõsequens neq̃z secõm suũ fieri ergo
angeli nõ sunt creati in loco corporeo. Rũdet
Tho. q̃ angeli nõ sunt creati in loco corporeo
quasi dependentes a loco corporeo sed vt p̃di/
ctum ẽ in hoc ostenditur ordo eozum ad natu/
rã corpoream ꝛ q̃ sua virtute corpora cõtingũt
Si hec oĩa que diximus de angelox p̃ducti/
one vel ad capiendũ difficilia: vel ad plene ꝛ tel
ligendum dura cuiq̃z viderenꝰ tantomagis ex
citare nos debẽt ad extollendã totis viribus sa
pientiã altissimi dei. Cuiꝰ opa tam stupẽda sũt
ꝛ iscrutabilia vt nullo humano sensu p̃cipi va/
leant. ¶Pro qbus dicere possumꝰ illud psalmi/
ste. Quam magnificaꝰ sunt opa tua dñe omnia
in sapientia fecisti. Vniuersus nãq̃z mundus
iste sensibilis quasi q̃dam liber est scriptus digi
to dei ꝛ singule creature quasi figure quedam
sunt non humano placito: sed diuinitatis arbi/
trio institute ad manifestandã quodãmodo ꝛ si/
gnãdam inuisibilem potentiã sapientiam ꝛ boni
tatẽ diuinã. Inter cetera vero suox instituto x
mirabilia angelos condidit. Quox aliquos p̃
pter supbiam in quam ceciderunt eternis adiu
dicauit supplicijs. Alios vero qui ipsi factoꝛ

suo humil'r adheserunt plena btitudine fecit eē
felices.

Qual'r angelis ad nos mittuntur qui hoīes custodiūt neqꝫ dolent de malis eoꝝ quos custodiunt. Tap̄. .3.

Tertium mysteriuꝫ de angelis manifestandū dicit' missionis. In quo tria sūt dubia declaranda.

Primū vtrū angeli mittantur.
Scd̄m vtrū homines ab angelis custodiantur
Tertium vtrum angeli debeant de malis eoꝝ quos custodiunt.

Ad primū dubium se offert veritas scripturarum in qbus angelos mitti perhibet'. Et vt inqt Tho. p̄ma pte. q. 112. Ille mitti dicitur q aliquo mō ab alio ꝓcedit vt icipiat esse vbi prius nō erat vel vbi p̄us erat p aliuꝫ modū. Filius eni aut spūs sanctus mitti dr̄ vt a patre ꝓcedēs p originē. Et incipit eē nouo mō. i. per grām vel per naturā assumptā vbi p̄us erat p diuinitatis presentiam. Dei. n. ꝓprium ē vbiqꝫ esse qꝛ cum sit vniuersale agens Vtus eius attigit oīa entia. Ideo ē in oībus rebus. Virtus aūt angeli cū sit pticulare agens non attingit totuꝫ vniuersū: sed sic attingit vnū q̄ non attingit aliud. Jō ita ē hic q̄ nō est alibi. Cum igit' aliqd ē fiendū per aliquem angelū circa aliquam creaturam corpoream de nouo applicat' angelus illi corpori sua Vtute ⁊ sic angelus de nouo ibi icipit esse. Et hoc totū seqtur ex imperio diuio Sed actio quā angelus missus exercet ꝓcedit a deo: sicut a p̄mo p̄ncipio cuius nutu ⁊ auctoritate angeli opantur ⁊ in deū reducitur sicut i vltimū finē. Et hoc facit rōnem ministri. Nā minister est sicut istrumētum ⁊ itelligens. Instrumentū aūt ab alio mouet' ⁊ eius actio ad alid' ordinat'. Ideo actōes angeloꝝ ministeria vocant' ⁊ ip̄m dicūt in ministeriū mitti. Si Vo aliqs q̄reret. Quomodo angeli mittūtur cum celū empireū sit locus ptinēs ad dignitatem eoruꝫ. Si igit' mitterent' ad nos dignitati eoꝝ aliqd depiret. Rñdet Tho. Qd celum illud ptinet ad dignitatem angeli s̄m congruentiā quandā qꝛ cōgruū ē vt supremū corporū nature q̄ est supra omnia corpora attribuat'. Nā tamen angel⁹ aliqd dignitatis accipit a celo empireo. Jō quando actu nō est in illo nihil eius dignitati subtrahit'. Sicut nec regi quādo nō actu sedet in regali solio: quod cōgruit eius dignitati. Hinc saluator nr̄ loq̄ns de angelis q mittūtur ad custodiā hoīum dixit. Angeli eoꝝ semp vidēt faciē patris mei q ē in celis vbicūqꝫ itaqꝫ sint vident essentiā dei in cuius aspectu cōplet' gl'ia ⁊ btitudo illoꝝ. Scd̄m dubiū fuit vtrū homines ab angelis custodiant'. Et lꝫ de hoc dixeriꝫ in quadragesimali nostro: verūtamē aliqua erūt hoc loco nouiter discurrēda. Jccirco p̄supposito s̄ꝫ Vitatem q̄ vnaqueqꝫ aīa angelū habeat sui custodē deputatum xp̄o dūtaxat excepto d̄ quo in sermone de inocentibus dictū ē. Primo sciendū ē q̄ necessaria fuit homini custodia angelorū ꝓpter adiutoriū liberi arbitrij. Naꝫ vt inqt Tho. 1. pte. q. 113. Homo p liberꝫ arbitriū potest aliqual'r vitare malū: sed nō sufficienter: qꝛ ifirmat' circa affectū boni ꝓpter multiplices aīe passiones. Sil'r ēt vniuersalis cognitio naturalis legis que hoī nāl'r adest aliq̄l'r dirigit hoīeꝫ ad bonū sed nō sufficienter. Qꝛ in applicando vniuersalia p̄ncipia iuris ad pticularia opa cōtingit hoīem multipl'r deficere. vnde dicit' Sapientie. 9. c. Cogitatōes mortaliū tumide ⁊ icerte ꝓuidentie nostre. Scd̄o sciendū est q̄ dū homines pereūt ⁊ in multa pctā labūtur nō ē ascribēdū ad negligentiā aliquā angeloꝝ sed poti⁹ malitie hominū iputandū. Nam sicut homies a natura li istinctu boni discedunt ꝓpter passionē pcti: ita ēt discedūt ab instigatōne bonoꝝ angeloꝝ que fit iuisibil'r per hoc q̄ homines illuminat ad bene agēdum. Tertio sciēdū q̄ sicut p̄stiti ad damnatōem ⁊ ifideles ac ēt antixp̄us nō priuant' iteriori auxilio nālis rōnis. Jta, etiam nō priuātur exteriori auxilio toti nature humane diuinit⁹ cōcesso. s. custodia āgeloꝝ p quā ⁊ si nō iuuent' quantū ad hoc q̄ vitā eternā bonis opibus mereant': iuuant' tamē q̄ꝫtū ad hoc q̄ ab aliqbus malis retrahūtur qbus ⁊ sibiipsis ⁊ alijs nocere possent. Nam ⁊ ipsi demōes arcentur p bonos angelos ne noceāt quātum volūt. Quarto sciendū q̄ officiū custodie angelice ordinat' qppe ad illumiatōem doctrine sicut ad vltimū ⁊ principalem effectū. Nihilomin⁹ sūt ⁊ alij affectus. s. arcere demones ⁊ alia nocum̄ta tam corporalia q̄ꝫ spūalia ꝓhibere. Quito sciendū q̄ circa hoīum custodiā iter angelos quādoqꝫ solet esse pugna siue discordia. nā vt scribitur Danielis. c. x. Dū ipse orassꝫ ꝓ liberatione populi iudaici q erat in babylonia: apparuit sibi angelus mō mirabili vt pꝫ in textu. Dixitqꝫ illi iter cetera. noli metuere Daniel: quia ex die p̄mo quo posuisti cor tuū ad intelligendum vt te affligeres in conspectu dei tui exaudita sūt Vba tua. Et ego veni ꝓpter sermones tuos.

Princeps

Princeps aũt regni pſarum restitit mihi vigi
ti & vno diebus. Refert hic Hiero. ꝓncipem
regni pſaꝝ eẽ angelũ q se opposuit liberationi
ppli israelitici ꝓ quo daniel orabat gabriele pre
ces ei⁹ deo pñtante. Quidã tamẽ dixerũt q hec
resistentia potuit fieri eo q princeps aliquis ꝺ
monũ iudeos in perfidẽ ductos ad pctũ indu
rerat, ꝓpter quod pstabaꝫ impedimẽtũ orationi
danielis pro eodẽ pplo depcantis. Sed Hie.
in. 17. moraliũ libro cõcordãs cũ Hieronymo
dicit q princeps regni pſaꝝ bon⁹ angelus fuit
custodie illius regni deputat⁹. Ad itelligenduꝫ
ergo qualr vnus angel⁹ alteri resistere dr. Mo
tandũ fm Tho. vbi supra q diuina iudicia cir
ca diuersa regna & diuersos homies ꝑ angelos
exercent. In suis aũt actibus fz diuinã ſniaꝫ
regulant. Cõtigit aũt qñq; q i diuersis regnis
vel in diuersis hominibus contraria merita vl
demerita inueniũtur vt vnus alteri subdatur aut
ꝑsit. Quid aũt sup hoc ordo diuie sapientie exi
gat: cognoscere nõ possũt nisi deo reuelãte. vñ
necesse habent sup hijs sapientiam dei cõsulere
Sic igit inquãtũ de ꝺnis meritis & sibi repu
gnãtibus cõsulũt diuinã volũtatem resistere si
bi inuicẽ dicũtur nõ qr sint eoꝝ ꝺne volũtates
cuꝫ i hoc omnes cõcordent q dei ſnia impleaꝫ
Sed qr ea de qbus consulũt sunt repugnantia
Cum ergo archangelus custos regni persaruꝫ
ꝓcuraret quãtum in eo erat salutez illorum qui
erant in dicto regno videreꝫ q ex conuersatio
ne iudeorum multi de persis conuertebãt erat
contentus q populus ille in captiuitate pseue
raret. Alter vo q presidebat populo iudeorum
illius populi liberatoem ꝓcurabat ꝑcesq; dani
elis presentabat deo. Omnes tamen dei volũ
tatem impleri volebant. Tertium dubium
erat vtrum angeli doleant de malis eorũ quos
custodiunt. Ad quod respondet Tho. vbi su
pra. Quod angeli non dolent nec de peccatis
nec de penis hominum: quoniam cum sint p
fecte beati dolor in eis esse non potest. Insu
per vt inquit Augustinus dolor est de hijs q̃
contrariantur voluntati. Nihil autem accidit i
mundo quod sit contrarium voluntati angelo
rum & aliorum beatorum: quia voluntas eorũ
totaliter inherz ordini diuine iusticie. Nihil au
tem fit in mũdo nisi q per diuinam iusticiaꝫ sit
aut permittitur. Et ideo simpliciter loquendo
nihil fit in mundo contra voluntatem beatoruꝫ
vt enim philosophus dicit in tertio ethicorum.
Illud dicitur simpliciter voluntarium quod al
quis vult in particulari fm q agitur: conside
ratis scilicet omnibus que circunstant ꝺcuis in
vniuersali cõsideratum nõ esset voluntarium
Sicut nauta nõ vult absolute proiectionez mer
cium in mari & vniuersaliter considerãdo. Sz
immunẽte periculo salutis hoc vult. Vnde ma
gis est hoc voluntarium ꝺz inuoluntaruꝫ. Si
ergo angeli peccata & penas hominum vniuer
saliter & absolute loquendo non volunt: volũt
tamen q circa hoc ordo diuine iusticie seruetur
fm quem quidam penis subduntur & peccare
permittũtur. Sed orꝺtur hic difficultas ex ver
bis Esaie. c. 33. dicentis. Angeli pacis amare
flebant. Quam soluit Tho. asserens q verba
illa tripliciter possunt intelligi. Vno modo se
cũdum sensum litteralem & sic angeli dicuntur
nuncij ezechie qui fleuerunt propter verba blas
fema rabsacis. Alio modo fm sensum allego
ricum & sic angeli pacis sunt apostoli & alij pre
dicatores qui flent pro peccatis hominuꝫ. Ter
tio fm sensum anagogicum & sic intelliguntur
angeli beati: locutio tamen ẽ methaphorica per
quam designatur q ipsi volũt in vniuersali ho
minum salutem vt iam est predictum. Ex hijs
omnibus deprehendere possumus quanta sit
erga homines dei pietas quanta largitas quã
taue eius clementia dum dignatur per angelos
suos non ad patriam supernam deducere. In
qualibet etate non cessant angeli cõmodis no
stris adesse nũc infestissimos hostes ne nobis
noceant debellando: nũc ad beneuiuendũ nos
alliciendo: nunc a multis retrahendo: nunc ab
innumeris periculis liberando. Et tamen nos
illis presentibus non erubescimus demonum
prauas consilia turpesq; suggestiones implere:
gerere vitam pecudum: ac omni conatu ad re
giones tartareas preparc. O anima sordida.
O anima tot ignominiosissimis vitijs sedata.
Aperi oculos mentis & vide angelum tibi sem
per assistentem in quo uis angulo: in quo vis
diuersorio in quo vis exercitũ. Exhibe illi reue
rentiaꝫ & a flagitijs desine consuetis. Vsqz ad
mortez cõmorabitur tecum vt sic appareat si te
nolueris corrigere q pater oĩum de⁹ iusto iu
dicio ipenitentes & obstinatos a cõsortio scorũ
& visione sua priuatos ꝓcipit in ignẽ eternũ. cu
rem⁹ igit demonũ abhorrere cõsortia: atqz an
geloꝝ sociatatẽ oĩ affectu ꝺsiderare: vt sic digni
efficiamur gratia xpi. Qua meditãte angelorũ
chorus mereamur adiũgi in illo felici regno: in
quo de⁹ viuit ꝑ infinita secula seculoꝝ. Amen.

Sermo de beatitudine sanctorum in quo confutatur fatuitas hominum mundanorum qui non credunt aliquid de vita futura.

Quinquagesimusseptimus.

Merces uestra copiosa est in celis. Vba sunt redemptoris nostri originaliter Mathei. 5 c. Tanta est quorundam stultitia vt arbitrentur nulla esse bona preter ea que in presenti vita a pijssimo deo vsibus humanis concedunt. Nil credunt: nil cogitant. Nihil denique sperant de futura celestis regni hereditate. Somnum putant imo fictionem et fabulam quicquid secundum omnem veritatem de sanctorum beatitudine proclamatur. Hij omnem diligentiam adhibent vt corporis sensibus in suis delectationibus voluptuosis satisfiat. Aiam vero virtutibus honestisque moribus instituere et negligunt et contemnunt. Propterea equum esse censui si in presenti sermone de beatitudine verba fecero. Nam illam cuncti desiderare debent: que merito preponenda est omnibus que ab homine precio haberi solent. De hac quilibet iustus atque fidelis asserit illud Sapientie. 7. c. Preposui illam regnis et sedibus et diuitias nihil esse dixi in comparatione illius. Nec comparaui illi lapidem preciosum quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua et tanquam lutum extimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem et spem dilexi eam et proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est bonum illius: venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa: vt igitur disponamus ea que tractaturi sumus ordine debito beatitudinisque laudes mirificentissimas complectamur: que copiosa merces a nostro saluatore merito nuncupatur. De ipsa tria mysteria principalia proponimus contemplanda.

Primum dicitur beatitudinis desiderium.
Secundum beatitudinis subiectum.
Tertium beatitudinis obiectum.

Quod beatitudo est bonum quod cuncti desiderare debent. Cap. .I.

Primum mysterium contemplandum dicitur beatitudinis desiderium. in quo inducenda est cunctorum mens vt ad beatitudinem dirigant cordis affectum illamque viribus totis conentur adipiscere. Nam et de hoc ita pulchre loquitur Seneca ad lucillum. Ad summum inquit bonum et propositum totius vite tue respice. Illi. n. consentire debet quicquid agimus. Ideo peccamus quia de partibus vite omnes deliberamus de tota vero nemo desiderat. Errant consilia nostra quia non habent quo dirigantur ignoranti quem portum petat: nullus suus ventus est. Hec ille. Sed vt pars ista lucidior fiat opus est vt ad tria dubia respondeamus.

Primum vtrum homini conueniat agere propter finem.
Secundum vtrum finis humane vite sit beatitudo.
Tertium vtrum beatitudo sit bonum desiderabile.

Ad primum dubium respondet sanctus Tho. prima secunde. q. 1. Quod actionum que ab homine agunt ille sole propter dicuntur humane que sunt propter hominis in quantum est homo. Differt autem homo ab alijs irrationabilibus creaturis in hoc quod est dominus suorum actuum quod fit per rationem et voluntatem. Ille itaque actiones proprie humane dicuntur que ex voluntate deliberata procedunt. Alie vero non proprie humane sunt sicut dum mouet pedem vel fricat barbam alijs intentus et similia: licet sint hominis iste actiones secunde non sunt propter finem: ex quibus homo nec mereri potest nec demereri. Sed prime actiones ad finem sunt dirigende. Inquit namque philosophus in secundo phisicorum. Finis est principium in operabilibus ab homine. Et in secundo ethicorum. Gratia finis omnes operantur. Et iterum in secundo phisicorum. Non solum intellectus sed natura agit propter finem. Et in secundo methaphisice. Qui infinitum faciunt auferunt naturam boni. Cum itaque finis sit qui mouet agentem et licet in executione sit posterior tamen prior est in intentione agentis et hec rationem cause. Propterea ad hominem spectat vt agat propter finem. Ad secundum dubium respondet Ric. in. 4. dist. 49. Quod vltimus finis humane vite est beatitudo: vt. n. ait Aug. li. 8. de ciui. dei. Finis boni appellatur quo quisque cum peruenitur beatus est. Et idem li. 19. de ci. dei. Illud est finis boni propter quod appetenda sunt cetera ipsum autem propter seipsum. Et 22. li. de ci. dei. Finis inquit noster est peruenire ad illud regnum cuius nullus finis est. Et apostolus ad romanos. 6. Habetis fructum vestrum in sanctificatione: finem vero vitam eternam. sed hic oritur difficultas quoniam cum beatitudo sit in ipso deo si beatitudo est finis humane vite et erit finis omnium creaturarum. Nam vt inquit Dionysius in li. de diuinis nominibus. Deus conuertit omnia ad seipsum tanquam ad vltimum finem. Ad quod dicit Tho. prima secunde. q. 1. Quod sicut colligitur ex dictis Aristotelis. 2. ethicorum. et. 5. methaphisice finis dicitur dupliciter. s. vel eius terminus et quo idest ipsa res in qua ratio boni inuenitur et vsus siue adeptio illius rei. Sicut si dicamus quod motus corporis grauis finis est vel locus inferior vt res vel hoc quod est esse

Si ergo loquamur de vltio fine hominis quã/
tuz ad ipsam rez que est finis. Sic in vltimo fi/
ne hominis omnia creata cõueniunt qz de⁹ est
vltimus finis hominis ꝛ omniũ altaꝝ rerum.
Si autẽ loquamur de vltio fine hominis quã/
tuz ad cõsecutionẽ finis: sic in fine hominis nõ
cõmunicans creature irrationabiles. Nam bõ
ꝛ alie creature rationales cõsequunt vltimũ finẽ
cognoscendo ꝛ amãdo deũ: qõ nõ cõpetit alijs
creaturis que adipiscunt vltimũ finez inquãtuz
participant aliquã similitudinez dei fm qꝯ sunt
vel viuunt vel etiã cognoscunt fm instinctũ na
ture: lz nõ per rationẽ vel intellectũ. Jõ Mo/
gister. I. di. secũdi dicit. Fecit de⁹ creaturã ra/
tionalẽ vt summũ bonũ intelligeret intelligẽdo
amaret amando possideret ꝛ possidẽdo frueret
Quare vt Augu. docet in lib. 83. q. Nõ cadit
n aliqua ratione carentia vt beata sint. Ter/
tiuz dubiũ fuit vtrũ beatitudo sit bonũ desidera
bile. Et posset qs arguere qõ nõ. Mã nullũ bo/
nuz incognitũ est desiderabile. Hoc patet quia
bonũ apprehensuz est obiectũ appetitus: vt igt
Aristotiles in. 3. de anima. Jdeo Aug. li. 10.
de tri. c. 1. ait. Fermissime nouimus amari nisi
nota nõ posse. Sed beatitudo est bonũ incogni
tuz ergo nõ est bonũ desiderabile. Philosophi
quidẽ multo sudoꝛe elaboꝛarunt vt de beatitu/
dine ac summo bono cognitionẽ inuenirẽt. Et
vt Lactantius scribit in pꝛincipio pꝛimi li. diui
narũ institutionũ. Neqz adepti sunt qõ volebãt
ꝛ operã simul atqz industriã pdiderunt. Hoc
ideo dixit qz vt recitat Augu. lib. 19. de ciuitate
dei. Marcus varro notauit ducentas octogin
ta octo falsas opiniones de beatitudine qs phi/
losophi suo ingenio adinuenerũt. Aug. etiã in
13. de trinitate asserit quosdã posuisse beatitudi
nez in voluptate coꝛpoꝛis. Quosdã i voluptate
animi. Quosdã in alijs rebus: puta in diuitijs
vel honoꝛib⁹ ꝛ huiusmodi: vt etiã scribit aristo.
in pꝛimo ethicoꝝ. De bijs adhuc ita loquit La
ctantius li. 3. diuinaꝝ institutionuz. Epicurus
summũ bonũ in voluptate animi eẽ cesent. Ari
stippus in voluptate coꝛpoꝛis. Caliphon ꝛ di/
nomachus cirenayci honestatẽ cũ voluptate nũ/
xerunt. Diodoꝛus in pꝛiuatione doloꝛis sum/
muz bonũ posuit. Hiero. in nõ dolendo. Pe/
ripatetici autẽ in bonis animi ꝛ coꝛpoꝛis ꝛ foꝛ/
tune. Trilli summũ bonũ est scientia. Zenonis
cuz natura cõgruenter viuere. Quoꝛũdã stoy/
coꝛũ virtutez sequi. Aristotiles in honestate ac
virtute suminũ bonũ collocauit. Hec ille. Sed
ista de epicuro ita sequũ. Epicuri dꝛpi na mul
to celebꝛioꝛ semp fuit qꝫ ceteroꝝũ: nõ qz verꝫ ali
quid asserret: sed qz multos ad populare nomẽ
voluptatis inuitat. Nemo eniz nõ inuicta pꝛo/
nus est. Propterea vt ad se multitudinẽ cõtra
hat appoꝛita singulis quibusqz moꝛib⁹ loquitur
Desidiosum vetat litteras discere. Quarũ po/
pulari largitione liberat. Jgnauũ, phibet acce/
dere ad rempublicã. Pigrũ exercere timidum
militare. Cõstat itaqz ex bijs qꝫ erronea fuerit
philosophoꝝũ mens circa beatitudinẽ agnosce/
daz. Sed pter illos adhuc cõfirmare possum⁹
qꝯ beatitudo nõ est cognoscibilis pꝛ verba Pau
li q pꝛime ad Corinthios. c. 2. ait. Oculus non
vidit ꝛ auris nõ audiuit nec i coꝛ hominis ascẽ
dit q̃ pparauit deus bijs q diligunt illũ. Sz ista
de beatitudine sic Paulus locutus est: ergo ta
le bonũ est qõ a nobis pcipi minime põt ꝛ ex cõ
sequenti neqz desideꝛari. At in cõtrariũ est sen
tentia augustini q libꝛo. 10. de ciuitate dei. ca. 1.
ait. Omniũ certa sentẽtia est q ratione quo quo
modo vti possunt beatos esse omnes homines
velle. Et in. 13. de trinitate. ad appetendũ bea/
titudinẽ natura cõpellit cui summe bonus ꝛ im
mutabile beatus creatoꝛ hoc indidit. Et de hoc
aristotiles in. 1. ethicoꝝ sic scripsit: bene enũcia
uerunt dicẽtes: bonũ esse qõ omnes appetunt.
Et in tertio hopi. Maxime bonũ oẽs maxime
appetunt. Pro amouenda igit omni ambigui
tate. Notãdũ ex dictis Ricardi i. 4. di. 49. et
Tho. 1. 2. q. 5. qꝯ beatitudo põt accipi tripliciter
Primo in suo esse generali.
Secundo in suo esse speciali.
Tertio in suo esse specialissimo.

Primo põt beatitudo accipi in suo cẽ gene
rali, inquãtũ est bonũ quoddã sufficiẽtissimuz ꝛ
sic est omnib⁹ nota. Quilibet eniz scit qd est bo
nuz ꝛ qd est esse sufficientissimũ. Et hoc modo
omnes beatitudinẽ appetunt. Mã sic appetere
beatitudinẽ nihil est aliud qꝫ appetere vt volun
tas satiet qõ quilibet vult. Et hoc est qõ Boe/
tius dixit in tertio de cõsolatione. Omnis nã/
qz moꝛtaliuz cura qꝫ multipliciũ studioꝝũ laboꝛ
exercet: diuerso quidẽ calle, pcedit ad vnũ tamẽ
beatitudinis finẽ mittitur peruenire. Et sumit
dic vnus finis fm Heralduz odonis sup pri/
muz ethi. nõ fm speciẽ opinionis: sed fm, ppoꝛ
tionẽ. Mã sicut leuia habent vnũ finẽ fz speciẽ
nature. s. locũ sursum. Et grauia habeãt alium
finẽ fm speciez nature. s. locuz deoꝛsum tamen
grauia ꝛ leuia habent vnũ finẽ fm ,ppoꝛtiones

nature. Eo q; ita se habet locus deorsuz ad grauia sicut locus sursum ad leuia. Ita t oēs homines tendunt ad vnū finē sm proportionem opinionis: eo q; ita se habet pecunia ad auaruz in qua opinat se fieri posse beatū: sicut delectatio libidinis ad luxuriosum qui in sua luxuria putat cōstare beatitudinē. Omnes quippe appetunt qcqd etiā indebite appetunt tanq̄z plumatuz bonū. Secūdo pōt beatitudo accipi in suo esse speciali inquantū. s. cōsistit nō in bonis p̄sentis vite sed in clara dei visione t pfecta eius dilectione t gaudio qō habetur de dei bonitate presenti p clarā eius visionē t perfectā dilectionez: t hoc modo beatitudo non fuit nota phis: quā tamē postq̄z xp̄s dei filius venit in mūduz omnes q voluntagnoscere desiderare t acquirere valent. Ipse quidem g lux fuit t splendor omnis veritatis viā nobis summi boni oñdit. Ipse clamauit Matth. 4. c. dicens. Penitētiā agite appropinquabit regnū celorū. Et. 5. cap. Merces vestra copiosa est in celis. Et. 6. ca. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra thesaurizate vobis thesauros in celo. Et Joh. 17. c. Hec est vita eterna vt cognoscant. s. facie ad faciē te verum deū t quē misisti iesum xp̄m filiū tuū. Et cōpletis humane redemptionis mysterijs quadragesima die post̄q̄z surrexit a mortuis videntibus discipulis eleuatus est t ascendit ad celos Iccirco Lactantius li. 7. diuinarū institutionū ait. Pater enim noster ac dñs q cōdidit firmauitq̄z celū qui libratam magnitudine sua terrā vallauit montib⁹ mari circūdedit aminibusq̄z distinxit t qcqd est in hoc mūdo mirabile cōstauit ac perfecit ex nihilo pspectis errorib⁹ hominū ducē misit qui nobis viam iusticie panderet. Hunc sequamur omnes: hunc audiamus: huic deuotissime pareamus: quoniam solus vt ait Lucretius. Veridictis hominū purgauit pectora dictis. Et finē statuit torpedis atq̄z timoris. Ostenditq̄z bonū summū quo tendimus omnes. Quid foret atq̄z viā mōstrauit limite paruo. Quo possemus ad id recto cōtēdere cursu. Nec tantū ostendit sed etiā prestitit nequis difficultatis gratia iter virtutis horreret Hec ille. Tertio pōt accipi beatitudo in suo esse specialissimo prout. s. est actualiter in beatis cuius magnitudinez explicare nequaq̄z possumus q; nulla sensibilis experientia quarūcūq̄z delectationū p̄sentis vite minimā partē illi⁹ dulcedinis pōt designare. Et oculus non vidit nec auris audiuit neq̄z humanū cor excogitauit vnq̄z q̄z ingens sit illa supna felicitas. Hinc gregorius in homelia inquit. Si considerem⁹ fratres charissimi que t quāta sunt que nobis promittuntur in celis vilescunt animo omnia que habent in terris. Terrena nāq̄z substātia supne felicitati cōparata pondus est nō subsidium Temporalis vita eterne vite cōparata mors est potius dicenda q̄z vita. Hinc in transitu beati Hieron. scribit hec verba Augustinus ad cirillū. Eo die t hora qua Hieron. sanctissim⁹ ex hac luce migrauit. Dū iponie in cellula mea quiescens de gloria beatorum cogitarē: vellēq̄z de illa tractatū breuē cōponere cōpulsus precibus nostri senuerī quondā venerabilis martini episcopi turonensis discipuli. Charta calamo pugillaribq̄z susceptis volui epistolā scribere sanctissimo Hieron. destinandā vt qd ipse in re tam difficili sentiret responderet. Cunq̄z iā scribens salutationis exordiū Hieronymo p̄sentarem ineffabile subito lumen cū inaudita odoruz fragrantia cellulaz in qua stabā intrauit hora iam cōpletorij. Ad quā visionez ,ppter rei tā admirabilis nouitatē perterritus esse cepi. Cū q̄z quidnā id esse attentius cogitarē de luce vox insonuit dicens. Augustine augustine qd queris. Putas ne breui immittere vasculo mare totuz. Modico includere pugillo terrarū orbē Celuz firmare ne suos exerceat motus. Insinite rei gs inerit finis. Immensa qua mēsura metieris. Potius totū mare in arctissimo clauderetur vasculo. Potius orbē terrax paruus leneret pugillus. Potius a motu cōtinuo cessaret q̄z gaudiorū t glorie qbus beatorum anime sine fine potiunt minimā particulaz intelligeres nisi vt ego experientia docearis. Discurre adhuc breue temporis spaciū et talia satage opera exercere vt postmodū ibi q̄ hic aliqualiter intelligere cupis in eternum habeas. Interroganti Vo mihi quisnā esset qui talia tā grauissime loqueret. Respondit benigne: hieronymi illius p̄bpteri cui epistolā scribere cepisti suz anima q̄ in hac hora in bethleem carnis onere depositō iocunda t gloriosa pergo ad regna celorū: post q̄ t alia multa q̄ mecū contulit nostris oculis lux disparuit. Quāto igit min⁹ beatitudinis superne sublimitas pōt cōprehendi tāto ardentius est a nobis exoptanda.

Dō beatitudo cōsistit in anima in intellectu videlicet t in voluptate. Cap. .2.

Ecunduz mysteriuz cōtemplandū dicitur beatitudinis subiectū. In quo tria

dubia sunt absoluenda.

¶Primū vtrū beatitudo sit actus anime tantuz. Secūdū vtrū sit actus intellectus ⁊ voluntatis. Tertiū vtrū sit principalius in actu voluntatis q̄z intellectus.

Ad primū dubiū rñdet Ricar. in. 4. dī. 49. q. beatitudo est actus anime tantū. Nā beatitudo est nobilissimū qđ in homine possit esse nec creaturis infra homines cōuenire pōt. Oportet ergo q̄ cōsistat in actu proprio homini non quocūq̄z sed nobilissimo. Actus autē hominis pprius nō est nisi ille q est hominis p illam formaz qua homo est: hec ē autē anima intellectiua Nobilissimus ergo actus hominis est ille q sibi cōuenit sm animā intellectiuā siue fit cognitio siue dilectio. Ex quo damnat opinio illoz qui dixerunt animā sine corpore beatā esse non posse. Nā vt inquit Tho. 1. 2. q. 4. loquēdo de beatitudine pfecta q̄ in dei visione consistit sine corpore anima pōt esse beata: quoniā intellectus ad sui operationē nō indiget corpore nisi propter fantasmata in q̄bus intelligibilē veritatez cōtuetur. Diuina autē essentia per fantasmata videri nō pōt. Vnde cū in visione diuine essentie pfecta hominis beatitudo cōsistat nō dependet beatitudo hominis a corpore: quare ⁊ ipsuz corpus ad perfectionē beatitudinis nō requiritur. Sciendū tamē q̄ ad perfectionē alicui⁹ rei dupliciter aliquid ptinet. Vnomodo ad cōstituendā essentiā rei sicut anima requirit ad perfectionē hominis. Aliomodo requirit ad perfectionē rei id qđ ptinet ad bene esse eius. Sicut pulchritudo corporis ⁊ velocitas ingenij pertinet ad pfectionē hominis. Quāuis ergo corp⁹ primomodo ad pfectionē beatitudinis humane nō ptineat ptinet tū secūdo modo. Quia quāto aīa pfectior erit in sua natura pfectius habebit suā ppriā opationē in q̄ cōsistit felicitas. Hoc Vo erit cū suo corpori ipsa beata reunietur. ¶Propter illā aīa vnionē nō erūt homini necessaria exteriora ista bona: q̄ corp⁹ ex cōiunctione sui ad animā beatū erit glorioſuz ac ipassibile. Nā vt scribit dñs Boñ. in suo tertio. di. 28. Contingit aliqd esse beatū tripliciter. s. p essentiam. Et p primā influentiā ⁊ p quandā redundātiā beatū per essentiā est solus de⁹. Beatū per primaz influentiā est solus rationalis spirit⁹. beatum deniq̄z p quandā redundantiā est corpus humanū in q̄ gaudiū glorie redūdat ex cōiunctione sui ad animā beatā. Et licet corp⁹ humanuz nō sit ad imaginē dei p se tamē vnitum est anime que est ad dei imaginē ⁊ rōne illius est beatitudinis cōparticipabile. Si Vo aliqs inferret ex dictis de exterioribus bonis q̄ videl cōtrarium. Nā cib⁹ potus diuitie ⁊ regnū exteriora bona sunt ⁊ hec pmittunt beatis. Vñ Luc. 22. Christus dixit. Edatis ⁊ bibatis sup mensam meā in regno meo. Et Matth. 6. Thesaurizate vobis thesauros i celo. Et Matth. 22. ¶Dosidete paratū vobis regnū: ergo ⁊ ista ad beatitudinē exigunt. Respōdet Tho. q̄ oia ista metaphorice sunt intelligenda sm q̄ in scripturis solent spiritualia p corporalia designari. Sicut p cibū ⁊ potū intelligit delectatio beatitudinis p diuitias sufficientia q̄ sufficit homini de⁹ per regnū exaltatio hominis vsq̄z ad cōiunctionem cū deo. Secundū dubiū fuit vtrū beatitudo sit actus intellectus ⁊ voluntatis simul. Et ista quidā teneāt q̄ essentia beatitudinis vite humane in solius intellectus actu cōsistat: ita q̄ nullo modo in actu volūtatis. Tamē Ricar. i quarto vbi. s. dicit q̄ beatitudo consistit in actu voluntatis ⁊ intellectus simul. Cuius ratio est quia essentia beatitudinis vite humane consistit in pfecta vnione anime rationalis cuz deo. Hec autē vnio includit vnionē anime cuz deo sm omnē sui potentiam per quā vnibilis ē cuz eo immediate. ¶Potentia autē anime rationalis nō tantū est intellectus sed voluntas. Et per quālibet illaruz vnibilis est cum deo immediate. Sicut enim deus sub ratione qua summuz verū est immediatū obiectum intellectus beatorum ita sub ratione qua summuz bonum est immediatum obiectū voluntatis eoruz. Quāuis enim ipso immediate nō fruerētur nisi ipsum immediate viderent tamen immediatum obiectum voluntatis eoruz non est ipsa visio summi boni: sed ipsum summū bonum. Non enim volunt summum bonū propter illam visionem sicut propter finem. Sed volunt ipsam visionem propter ipsum summū bonum sicut propter vltimum finē. Ipsum ergo summū bonuz primo ⁊ immediate est ab ipsis volitum: ergo est voluntatis eoruz immediatū obiectum. Ergo perfecta vnio anime cum deo in qua beatitudo consistit est per intellectum ⁊ voluntatē. Itaq̄z in actu vtriusq̄z simul consistit. Et si obiceretur auctoritates q̄ cōtrariū volentib⁹ eas intelligere sonare videnť: puta q̄ in visione dicunt beatitudinē cōsistere. Rñdet Ri. q̄ semp̄ iludunt p comitantē dilectionē. Nā p̄sumata dei dilectio inseparabilit cōcomittat clarā eius vi-

sionē. Propterea Augu. li. 1. de tri. c. penul. dicit q visio ē summū premiū ⁊ ipsa ē actus intellectus. Et in p̄mo li. de doctrina xp̄iana. idē dicit. Hec ē sūma merces vt perfruamur deo sūma merces ē btitudo ⁊ fruitio ē actus voluntatis que visionē cōcomitatur. Tertiū dubium erat vtrū btitudo p̄ncipalius cōsistat in actu volūtatis q̄z intellectus. Et rn̄det Ric. q sic. p̄mo qz sicut iter habitus vie charitatis ē donuz p̄ncipalius s̄z Aug. 15. de trinitate. c. 18. Ita iter habitus patrie charitas patrie ē donū principalius. Sed in patria nobilior hobitus habz nobiliorem actum. Ergo deum p̄fecte diligere q est actus charitatis patrie est actus nobilissimus aie. Cū ergo in nobilissimo actu principalissime cōsistat btitudo ⁊ diligere sit actus volūtatis: principalius cōsistit in actu volūtatis q̄z intellectus. Scd̄o p̄batur q btitudo principalius consistit in actu volūtatis q̄z intellectus ex eo q volūtas est nobilior potentia q̄z sit intellectus. Nam Bernardus in li. de libero arbitrio dicit rōnem esse quodāmodo pedisse quā volūtatis. Et Anselm⁹ li. de conceptu virginali. Dominiū totius regni anime attribuit voluntati. Tho p̄ma d̄te. q. 83. vtrum voluntas sit altior potentia q̄z intellectus. Et Ari. in. 7. politi. c. 5. potentia qua eligimus p̄ncipans est. Adhuc id p̄batur qz volūtas in suo actu cogi non pōt nec circa ea que sūt ad finez necessitari. Intellectus aūt cogi pōt ⁊ circa ea que sūt ad finem necessitari. Insuper magis pōt transformare animā volūtas q̄z intellectus ⁊ suum obiectū respicit sub rōne nobiliori. Bonū enim est obiectū volūtatis. Ens obiectum itellectus. Rō āt boni est p̄fectior q̄z sit rō entis. Tertio p̄batur qz deus ē vltimus finis maxime sub rōne q̄ bonū quod pz qz est hoc q creature ordinātur i ipsum vt in finem maxime ē in eis rō bonitatis sicut per hoc q ip̄m respiciūt vt exemplar maxime est in eis rō v̄itatis. Sed deus sub rōne q̄ summū bonū ē volūtatis obiectum sub rōne q̄ summū ens vel verz est intellectus obiectuz. ergo volūtas magis respicit deum sub rōne finis q̄z intellectus. Sed deus sub rōne qua vltim⁹ finis est btificans. ergo sub rōne qua ē beatitudinis obiectum principalius tendit volūtas in ip̄m q̄z intellectus. Et sic cōsistit btitudo principalius in actu volūtatis q̄z intellectus.

Quod beatitudo non potest esse in bonis p̄sentis vite.

Cap̄. .3.

Ertiū mysterium contemplandum dr̄ beatitudinis obiectū. In quo tria sunt dubia absoluenda.

Primū vtruz btitudo sit qd creatum.
Scd̄m vtrz btitudo possit amitti.
Tertium vtrum beatitudo possit in hac vita haberi.

Ad primū dubiū respondet Ric. vbi supra ⁊ Tho. p̄ma scd̄e. q. 3. Qd̄ btitudo vite humane dupl'r pōt accipi vno modo pro illo bono in quo p̄fecte ⁊ plēarie regescit humana vita. Alio modo pro perfecta qete humane vite i illo bono qua consistit imp̄fecta hominis cōiunctōe cū illo bono. Pr mo mō btitudo accipit̄ pro beatitudinis obiecto: ⁊ sic btitudo ē qd increatuz. s. ipse deus. Btitudo aūt secūdo modo accepta ē aliqd existēs in beato tanq̄z eius vltimata ⁊ plenaria perfectio: ⁊ sic ē aliqd creatū. Cum enim beatitudo consistat in visione dei videre deum ē actus creature videntis. Scd̄m dubium fuit vtrum beatitudo possit amitti. Et ad hoc dicimus ex snia sancti Tho. p̄ma scd̄e. q. 5. Quod btitudo potest tripl'r considerari.

Primo in sua imperfectōe.
Scd̄o in sua gnā i rōne.
Tertio in sua spāli restrictione.

Primo pōt btitudo considerari in sua imp̄fectōe p̄ut. s. btitudo est illa iperfecta qualis in hac vita haberi pōt siue sit felicitas contemplatiua siue sit actiua. Hec qdem amitti pōt lz nō de facili. Sicut pz in felicitate ꝯtemplatiua que amittet̄ vel per obliuionē: puta cū corrūpit̄ sciētia ex aliqua egritudine vel ēt per aliquas occupatōes q̄bus total'r abstrahit aliqs a contemplatōe. Pata ēt idem in felicitate actiua. Volūtas enim hominis transmutari pōt vt in vitiuz degeneret a v̄tute. Jō ph̄s dicit in p̄mo ethicoꝝ aliquos esse in hac vita beatos non simpl'r sed sicut homines quorum natura mutatōi subiecta ē. Scd̄o pōt btitudo cōsiderari in sua generali rōne ⁊ sic btitudo nō pōt amitti. Cuz. n. sit perfecte bonū ⁊ sufficiēs oz q desideriū hominis quietet ⁊ omne malū excludat. Naturaliter aūt hō desiderat retinere bonuz qd̄ hz ⁊ q ei⁹ retinēdi securitatē obtineat. Aliogn necesse ē q vel timore amittēdi vel dolore de certitudine amissionis affligat̄. Regritur ergo ad verā btitudinem q hō certam opinionē habeat bonū quod hz nūquā se amissurū. que qdem opinio si v̄a sit conseq̄ns est q btitudinem vnq̄z amittet. Si aūt falsa sit hoc ip̄m ē quoddā malum. s.

lũ .s. falsam opinionẽ habere. Nam falsum est malũ intellectus sicut verꝫ est bonum ipsius: vt dr̃ in.6.ethi. Nõ ergo iam erit vere btũs si ad malũ ei iest. Tertio põt btitudo considerari in sua spãli restrictõe inquãtum .s. pfecta btitudo consistit in visione diuine essentie. Et sic beatitudo nullo põt amitti neqꝫ ex pte vidẽtis neqꝫ ex pte dei neqꝫ ẽt ex pte alicuius alterius agẽtis. Nõ ex pte vidẽtis: qꝛ impossibile ẽ ꝙ aliqs vidẽs diuinã eẽntiam velit eaꝫ nõ videre. Rõ ẽ quoniam oẽ bonum habitum quo qs carere vult aut ẽ isufficiẽs ⁊ queritur aliqd sufficiẽs loco eius: aut hꝫ aliquod icõmodum annexũ propter quod in fastidiũ venit. visio aũt diuine essentie replet aiam oibus bonis ⁊ nõ hꝫ aliquod icõmodum adiunctum. Quare ꝓpria volũtate nõ põt beatus btitudinem deserere. Silr beatꝰ nõ põt beatitudinem perdere deo subtrahente qꝛ cũ subtractio btitudinis sit q̃dam pena non põt talis pena a deo iusto iudice ꝓuenire nisi ꝓ aliqua culpa in quam cadere nõ põt q dei essentiam videt cũ ad hanc visionem de necessitate sequat̃ rectitudo volũtatis. Non põt ẽt beatitudo amitti ex pte alicuiꝰ alteriꝰ agentis. Qꝛ mẽs deo coniuncta sup oia alia eleuat̃ ⁊ sic ab huiusmodi cõiunctõe nullum aliud agens põt ipsam excludere. Est ergo btitudo pfectio consumata q̃ oẽm defectum excludit a beato. Et iõ absque mutabilitate aduenit eam habenti faciente hoc virtute diuina: que hominem subleuat in pticipatõem eternitatis transcendẽtis oẽm mutatõem. Iccirco male dixit Origenes seq̃ns quorũdam platonicoꝝ errorem: ꝙ post vltimã beatitudinẽ hõ põt fieri miser. Tertium dubiũ fuit vtrũ btitudo possit haberi in hac vita. ⁊ ad hoc rñdemus ꝙ non loquendo de lege cõmuni: ⁊ hoc ꝓpterea qꝛ dominus noster iesus xp̃s fuit viator ⁊ cõprehensor. Quare Vo in hac vita qs btũs esse nõ põt assignari possunt tres rõnes precipue.

Prima dr̃ insatiabilitatis.

Scda penalitatis.

Tertia mortalitatis.

Prima rõ dr̃ insatiabilitatis: vt.n. iqt dñs Bonauẽtura di.50.q̃rti libri. Btitudo ẽ finis satians appetitũ. Sed bona p̃sentis vite nõ satiant appetitum: nõ diuitie: nõ delitie: nõ honores: nõ fama: nõ gloria: nõ quecũqꝫ desiderabilia ⁊ delectabilia excogitari possunt: vt docet experientia. Ergo nec in huiusmõi bonis btũs qs reputari dꝫ. Tho. Vo.1.pte.q.2. dicit. Impossibile est beatitudinem homis esse in aliquo bono creato: qꝛ btitudo est bonum pfectũ qd̃ totaliter qetat appetitũ. Aliogn nõ esset vltimus finis si adhuc restarꝫ aliqd appetendũ. Obiectũ aũt volũtatis ẽ vniuersale bonũ: sicut obiectuꝫ itellectus ẽ vniuersale verꝫ. Ex quo pꝫ ꝙ nihil põt qetare volũtatem hois nisi bonũ vniuersale quod nõ inuenit̃ in aliquo creato sed solum i deo: qꝛ oĩs creatura hꝫ bonitatẽ pticipatam vñ solus deus volũtatem hois iplere põt. Jõ Dauid in psalmo dixit. Satiabor cum apparuerit gl'ia tua. Et Aug.li.p̃mo cõfessionuꝫ. Fecisti nos dñe ad te ⁊ inqetum ẽ cor nostrũ donec qescat in te. Et in.4.li. Redite inqt p̃uaricatores ad cor ⁊ iherete ei q fecit vos: state in eo ⁊ stabitis: qescite in eo ⁊ qeti eritis. Quo itis in aspa quo itis bonũ quod q̃ritis ab illo ẽ. Qꝛ igitur aia eo imago dei ẽ quo eius capax est ⁊ pticeps esse põt: vt scribit Aug.14.de trinitate. Iccircp nulla creatura aie capacitatem implere valet

Scda rõ cur in hac vita non possit quis esse btũs dicit̃ penalitatis. vt.n. ait Tho. p̃ma scde q.5. Btitudo excludit oẽ malũ: vita aũt p̃sens multis malis ⁊ penalitatibus subiacet que vitari nõ possũt. Et ignorantie ex pte intellectꝰ. Et inordinate affectõis ex pte appetitus ⁊ multiplicibus laboribus calamitatibus ⁊ erũnis ex pte corporis: quõ igitur in tot fluctuatõibus beatũ se credere qspiam habet̃. Inqt Job.c.13. Hõ natus de muliere breui viuẽs tpe repletꝰ multis miserijs. Et Hiero.ad heliodoꝝ. Vbiqꝫ luctus: vbiqꝫ gemitꝰ ⁊ plurima mortis imago Et Boecius li.2.de consolatõe. Quã multis amaritudinibus humane felicitatis dulcedo respersa ẽ: que ⁊ si fruẽti iocũda eẽ videat̃: tamen quominus cũ velis abire retineri nõ potest. Et Seneca in tragedijs. Nulla sors longa est dolor atqꝫ voluptas inuicem cedũt. Nemo vtiqꝫ repit̃ q diutius in quocũqꝫ sit statu delectari possit ⁊ absqꝫ turbatõe vel animi vel corporis pertransire. Nemo inqt Seneca vbi supra confidat uimiũ secũdis. Nemo desperet meliora lapsis. Et ad lucillũ. Noli huic tranqllitati confidere: momẽto mare euertit̃: ⁊ eodẽ die vbi luserũt nauigia sorbentur. Quis nã felicior iudicari potuisset policrate tyrãno samioꝝ. De ipso qppe refert Tullius in li. de finibus bonoꝝ ⁊ maloꝝ. Et idem confirmat Valerius d̃ mutatõe moꝝ ⁊ fortune: ꝙ adeo sibi fortunã obsequosam habuit ꝙ omnia desiderata perficiebat Ad moderandam igit̃ fortune inuidiam sũpto

e manu anulo quē preciosum possidebat in ma re iecit. Sz iopinate illū repēte recupauit. Nā post dies paucos a piscatoribus piscis captus qui anulum sorbuerat tyrāno donatus ē. Acci dit tandē q̄ aduersus dariū p̄sarum regem du xit exercitum: ⁊ q̄ oronthes p̄fectus darij illuz acie fuderit cepitqz. Et in sūmo megalēsis mō tis Vtice suspendi iusserit. Et relictus auibus lacerādus: q vbiqz felicissime in terra vixerat i aere miserrime expirauit. Mutant̄ oia que sūt in hoc mūdo: ⁊ nihil est stabile nihil firmū: ni hil deniqz tutū. Jō sapiēs eccl'iastes. 2. c. dice bat. Vidi in oībus vanitatem ⁊ afflictiōem spi ritus ⁊ animi: ⁊ nihil p̄manere sub sole. Ter tia quare in p̄nti vita nullus pōt esse beatus di cit̄ mortalitatis. O ēs q̄ppe ad mortez tendim⁹ cuius manus potentissimas nullo igenio nul la vi nulla arte nullo p̄cio euitare valemus: in stat ceruicib⁹ nostris. Si quis igitur dixerit ali quē btm̄ eo q̄ diuitijs affluit: statim responde bo. Nō sic: nō sic: qz diuites moriūtur. Si q̄s affirmauerit alium eē beatum eo q̄ omnibus delitijs huius seculi p̄fruatur: adhuc responde bo. Nequaq̄z sic est: qz post breuem hāc vitam omnes homines morientur. Si q̄s beatum re putauerit eum q̄ orbi vniuerso dominaret̄. Cla mabo ⁊ ego q̄ nec regna siue imperia beatum hoīem reddunt: quoniā ⁊ principes ⁊ reges ⁊ purpurati ⁊ imp̄atores omnesqz dñi morient̄. Et ideo cum Lactantio concludimus dicente tertio libro. Sūmuz bonum q̄ beatos facit nō pōt eē nisi in ea religione atqz doctrina cui spes imortalitatis adiūcta est. Igit̄ demus op̄am ne decipiamur tp̄alium bonorū suauitate: atqz mū dum audacter sub pedibus habeamus eaqz tā tum vtamur vt sic tandem perueniam⁹ ad frui tōem illam beatam: ad quam nos p̄ducat iesus filius dei: q cū patre ⁊ spū scō viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

Sermo q̄nquagesimusoctauus: de aīe rōa lis admirādis p̄rogatiuis ⁊ excellentijs quas vnusquisqz cognoscere dz.

e Ecce omnes aīme mee sunt dei viuentis. Vba sūt ista origināl'r Ezechiel. 18. c. Do lendū p̄fecto est de multitudi ne hoīum p̄euntium: q concu piscentias prauas īsequentes: Vtutibus ieiu ni: omni vitioꝝ turpitudini sese dederūt. Hij eq̄dem obliti excellentie ac dignitatis aīaruz su arum defluunt luxuria ⁊ delicate atqz molliter viuūt abhorrentqz p̄citatem: continētiam: so brietatem: ⁊ quicq̄d est q̄d viros bonos doceat Fidei Vo documenta irrident: doctrinam euā gelicam spernūt: de regno celorum desp̄ant: ne gant atqz penas īserni. Talibus aūt erroribus inuoluūtur: qm̄ de aīa rōnali minus bene sen tiūt: q̄nqz affirmantes animas non repiri. Ali quādo ⁊ illas nō multe nobilitatis fore suaden tes. Interdum Vo ⁊ eas cum suis corporibus īprobe satis contendētes corrumpi. Quos q̄d aliud dixerim nisi peccora īmundissima atqz ī domitas feras: imo quibuscūqz beluis īmanis simis deteriores. Inquit. n. dauid in psalmo. Homo cum in honore esset nō intellexit cōpa ratus est iumentis insipientibus ⁊ similis fact⁹ ē illis. Nam sūmus ille pater q̄ sapientia sua cō didit omnia. Minuit hoīem paulominus ab angelis coronās gloria ⁊ honore: dum intelle ctiuam animā illi dedit. Qua de re vt aperiāt̄ mentes cunctoꝝ ad anime verissimā cognitio nem illāqz vnusquisqz studeat bonis ⁊ sanctis moribus exornare: decreui in presenti sermo ne de ipsa anima Vba facere. De qua tria my steria p̄ponimus contemplanda.

Primū dr̄ diffinitionis.
Scd̄m p̄ductionis.
Tertiū sep̄ationis.

Quid sit aīa que nō est corpus: nec ex semi ne causata: ⁊ que vna sola ē in hoīe.

Cap̄. .I.

p Rimū mysteriuz contemplandū d̄ aīa dicit̄ diffinitionis. In quo q̄d sit aīma declaremus. Dicit. n. Albertus in cō pendio theologie. Q̄d a q̄busdam anima diffi nitur vt sp̄us. A q̄busdaz vt anima. A quibus dam Vo vt sp̄us ⁊ anima. Inquantuz confide rat̄ vt sp̄us diffinit̄ sic ab Augustino i libro de motu cordis. Anima ē substātia icorporea: in tellectualis illuminatōis a p̄mo vltima reuelati one p̄ceptiua vltima dicit̄ qz meditantib⁹ ange lis percipit. Ex qua diffinitōne cognoscimus: q̄ sp̄us humanus q̄ est anima iter omnes crea turas īmediate post angelos illuminatōis diui ne sit p̄ceptiuus. Inquātum anima diffinitur sic a Remigio. Anima ē substātia incorporea regens corp⁹. Et ab Aristotile i. 2. de aīa dicit̄ Anima ē endelichia ⁊ act⁹ siue forma corporis organici phisici potentia vitaz habentis. Ex q̄ bus Vbis dat̄ intelligi: q̄ aīa vnibilis ē corpo ri nec oī sed soli organico vel phisico. i. nāli ad

susceptōem

susceptõem anime rõnalis dispositio. Inquãtũ aũt spũs t anima diffinitur ab Augustino sic. Aia est oium filitndo. Que diffinitio data est per cõpatõem ad creaturas. Anima.n. ex sui natura ad suscipiendas oium rerum similitudines taz corporaliũ q̃z sq̃alium apta est. Et ꝑm Aug.li. de spũ t anima multiplr nominaf. s. Anima: mens: rõ: spũs: sensus: memoria: voluntas. Anima dicit inquãtum animat corpꝰ siue vuificat. Mens inquãtum recolit. Ratõ cũ rem indicat. Spũs dum spirat: vel qz spũalem naturam hz. Sensus dum sentit. Memoria dum recozdat. Volũtas dũ consentit. Hec nomina diuersa sunt anime nõ ꝓpter essentie pluralitatẽ: sed ꝓpter effectuũ multiplicitatem t opationẽ. Sz ꝑ huius ptis itelligẽtia plenioze quatuoz dubia eẽ absoluenda.

¶Primũ verum sit aia.

Scõm vtz anima sit corpus.

Tertiũ vtz aia causetur ex semine.

Quartũ vtz in hoie sit vna sola anima.

Contra eos qui dicunt anima non reperiri.

In ꝓmo dubio expugnãda ẽ t oio reprobanda ꝓtissima opinio illoz g tenẽt aiam nõ esse asserentes non nisi corpora aut corporales substantias repiri. Quos nos ꝓuincere possumus triplici lumine.

¶Primũ dr testificationis.

Scõm operationis.

Tertiũ figurationis.

¶Primuz lumẽ quo ostendit q anima sit dr testificationis. Testant qdem omnes taz divine q̃z humane scripture aiam eẽ atqz de illa sublimiter semp loquant. De hac ita scribit sapiens eccliastici. c. 2. F ili i mãsuetudine tua aiaz tuã Et. 4.c. Humilia cozã deo aiaz tuã. Et eodẽ c. Nõ cõfudaris ꝑ aia tua dicere vez. Et. 11.c. Qui multis vtil vbis ledit aiam suã. Et. 26. c. Qui cũ fure ꝓticipat ledit aiaz suã. Et. 34.c. Timẽtis deũ btã ẽ aima illi9. Et. 51.c. Laudabit vsqz ad mortẽ aia mea dñm. Et Sapientie 1.c. In malivolã aiam nõ intrabit sapiẽtia. Et eodẽ.c. Os qd mẽtit occidit aiaz. Et eccl. 30. c. Miserere aie tue placẽs deo. Et iusdẽ. 37.c. A cõsiliario malo serua aiam tuã. Et cãticoruz 1.c. Nũ quẽ diligit aia mea vidistis. Et iusdem 3.c. Quesiui quẽ diligit aia mea. Et. 6.c. Aia mea ponefacta ẽ vt dilectus ẽ locut9. Et Judith 8.c. Humiliem9 illi aias nras. Et Job. 1.c. Tedet aiam meã vite mee. Et Thobie. 12.c. Qui faciũt pcm hostes sũt aie sue. Et deutero nomij. 4.c. Custodite solicite aias vras. t Josue. 2.c. Eruatis aias vras de morte. t Habacuc. 2.c. Qui incredul9 est nõ erit recta ei9 aia. Et ꝑmi Regum. c. 26. scribit. Magnificet aia mea i oculis dñi. Et iscdi regũ. 14.c. Nõ vult de9 pire aiam. Et tertij regũ. 19. Tolle aiaz meam. Et ẽrti Regũ. 1.c. Noli despicere aiam meã. Et. ꝑs. 6. Aia mea turbata ẽ valde. t. 7. Ne qñ rapiat vt leo aiam meã. Et. 15. Nõ derelinq̃s aiam meã i iferno. Et. 20. Erue a fra mea de9 aimam meã. Et. 23. Ad te dñe leuaui aiaz meã. Et. 32. Aia mea sustinet dñz. Et. 41. Quẽadmodũ desiderat ceru9 ad fõtes aq̃z ita desiderat aia mea ad te de9. Et. 62. Sitivit i te aia mea. Et ꝑs. 7. Alas paupez saluas faciet t Saluator nr dixit Mathei. 6.c. Aia plus est q̃z esca. t. x. c. Nolite timere eos q occidũt corpus aiaz ãt nõ pũt occidẽ. Et. 16.c. Quid ꝓdest hoi si vniuersuz mũdũ lucref aie Vo sue detrimentũ patiat: aut quã dabit hõ cõmutatõem ꝑ aia sua. t. 26. c. Tristis ẽ aima mea vsqz ad mortẽ. t Luce. 2. c. btã Vgo in suo cãtico ita canit. Magnificat aia mea dñz. Et Symeõ Vgini eodẽ. c. sic allocut9 est. Tuã ipsi9 aiaz ptrãsibit gladi9. t Jacob9. 5. c. ait. Qui cõuerti fecerit peccatorẽ ab erroze vie sue saluabit aiaz ei9 a morte. t. 1. c. In mãsuetudine suscipite insitum Vbũ: qõ põt saluare aias vras. t ¶Petrus ꝓma epla. c. 2. ingt. Obsecro vos tanq̃ aduenas t pegrinos abstinere vos a carnalib9 desideriis q̃ militãt aduersus aiaz. In sacris Vo canon b9 sepissime fit mẽtio de aia. Sicut ps. 23. di. c. Qui epo. t. xi. q. 3. c. ¶Placuit. c. Absit. c. nolite timere. c. Audi. t. 13. q. 2. c. Tps. c. Nunc c. F atẽdũ. c. Aic defuctoz. t. 16. q. 1. c. In eo nib9. t. 21. q. 1. i. c. Relatio. t. 23. q. 4. c. ipsa pietas. c. Od rps. c. Displicet. Et. 24. q. 3. c. Si hẽs. Et. 26. q. 6. c. Agnoim9. Et. 30. q 1. c. Ad limina. Et. 31. q. 2. c. Od Vo. c. Si illud. c. Moyses. Et. 33. q. 2. c. Amonere. Et de pe. distin. 1. c. Resuscitatus. c. Voluissent. Et distinc. 2. c. Charitas. c. Ergo. Et distin. 3. c. ¶Potest. c. Si quis. c. Quid ergo. Et distinctione. 5. c. Consideret. Et de consc. distinctione. 2. c. Revera. Et distin. 4. c. Si baptizata. Et de maioritate t obedientia. c. Solite. Et de summa trinitate t fide. c. F irmiter. Et de pe. t re. c. Cum infirmitas. t de renunciatione. capi. nisi cum pridem. t de celebratione missarum. c. In quadam. t de decimis. c. Cũ non sit in homine. In clementina vero de sũ-

ma trinitate ⁊ fide catho. damnant illi q dicunt
animā nō esse formā corporis. Mā Aristo. 8.
methaphisice dicit q differentia sumit a forma
rei. Sz differentia cōstitutiua hominis ē ratio/
nale qđ dicit de homine ratione animę intelle/
ctiue seu intellectiui principij: vt inquit Tho. 1.
parte. q. 76. ergo anima est hominis forma.

Ad gentiles iaz veniam⁹ q naturalis rōnis
lumine illustrati mirificentissime de aia sunt lo/
cuti. Inquit Cicero in paradoxis. De⁹ ⁊ ma/
ter omniū natura dedit tibi animā q nihil potest
esse prestantius: nihil diuinius. Et idē in li. de
natura deoꝝ. Quid esse pōt in rerū natura ho/
mine melius. In eo. n. solo est ratio q nihil pōt
esse pstantius. Et idē in lib. de republica. Vt
mundū de⁹ eternus regit sic fragile corpus ani
mus sempiternus mouet. Et Plato i thimeo.
Deus vtutibus animaz preire iussit: ipsamqz
dominā nostri corporis fore voluit. Quod ipsa
tueř. Et Salustius in iugurtino. Vti gen⁹ hu/
manuz cōpositū ex corpore ⁊ anima est: ita res
studio q oia nostra alia corporis. Alia animi
naturā sequunt. Et Ouidius in lib. de reme/
dio amoris. Vt corp⁹ redimas ferrū pateris ⁊
ignes. Vtqz aio valeas quicqz tolerare nega/
bis. Et ne singuloꝝ repetam⁹ dicta cōcludim⁹
q omnes sancti omnes eruditi viri oēs denicz
phi ⁊ stoici ⁊ peripatetici ac alij quicūqz animā
esse ⁊ docent ⁊ cōfitentur.

De operationibus qbus cognoscit anima.

Secūdū lumē quo ostendim⁹ q sit anima dicit
operationis. Vt. n. scribit alexāder de ales i. 2.
volumine summe. Videm⁹ q dā corpora q nō
nutriunt neqz augent nec generant: nec mouē
tur motu volūtario vt lapides. Quedā que nu
triunt augent ⁊ generant vt plante. Quedam
q vltra hec mouent ⁊ sentiūt vt animalia. Que
daz aūt q agunt ratione. Si ergo principiū ha/
ruz operationuz esset corporeitas inueniret tūc
in omnib⁹ corporib⁹: ergo illud a quo iste opa/
tiones ꝓuenium erit aia. Et sic in plātis est ani
ma vegetatiua: in animalibus brutis aia sensi/
tiua: in hominibus vo aia intellectiua. Quis
nā nō miret quāta sit humani ingenij pspica/
tas: q stupenda intellectus sublimitas: q ad
mirabilis vigor rationis. Et vñ ꝓuenit nisi ex
animi sapientia: vt volantes aues p aera: habi/
tantes in aquaꝝ ꝓfundis pisces: ⁊ discurrētes
p nemora ferocissimas bestias: hō ad suū vsum
pducat. Nō ꝓdest aquilis altus volatus. Nō
leonibus fortitudo. Nō elephantibus magni/
tudo. Nō venenositas draconib⁹ ⁊ serpentib⁹
Nō ceruis agilitas. nō denicz marinis beluis
latitudo vastitasqz aquaꝝ cū ab hominib⁹ arti/
ficijs pene innumerts capiunt. Quid de artū
inuentione exercitationeq dicemus. Inspicia
mus agricultūrā lanificiū architecturā fabrefa/
cturam ⁊ reliquas in quaꝝ effectib⁹ deprehēdit
aliquid in homine esse vltra corp⁹. Que antiq
vulgares cū prius talia nō fuissent experti illos
q ea primo in aliqua, puncia facere docuerunt:
crediderunt eē deos. Isis inachi filia regis ar
giuorum ⁊ sororꝝ phoronei nauigās in egyptum
q lras quasdā egyptijs dedit ⁊ de agricultura
multa eos docuit post mortē in numero deorū
recepta est. Saturnus vt recitat Paulus in hi
storia romanoꝝ iouē filiū e grecia fugiens i ci/
uitate q ex ei⁹ nomine saturina dicta est: haud, p
cul ab vrbe rudes populos domos edificare ter
ras incolere plantare vineas docuit atqz huma
nis morib⁹ viuere cū antea semiferi glandiū tā
tūmodo alimenti s vitā sustentarent. Et aut in
speluncis aut in frondib⁹ virgultisqz contextis
casulis habitarent ab indocili ⁊ rustica multitu/
dine deus est appellatus. Romulus q vrbez
fundauit vallauitqz muro cū apud paludē capre
nusqz cōperuisset anno regni trigesimo nono
ad deos transisse creditus est ⁊ quirini nomine
cōsecratus. De liberalib⁹ aut disciplinis grā/
matica logica: rhetorica: arithmetrica: geome/
tria: musica: astrologia: illarūqz repertoribꝰ, p/
lixioꝝ esset fino habendus. Sz vt cōplectamur
oia succincte: tāta in illis est decor humane vi
te: tāta intellectus pfectio: tāta loquendi ⁊ viuē/
di moderatio. tāta denicz cognitio rerū: vt q il/
lis inueniunt imbuti summa veneratione cele/
brent a cūctis. O detestabilē errorē. O vāna/
bilē cecitatē. O denicz fatuitatē pestiferā eoꝝ q
tāta vt sic dicā aiaꝝ facta mirabilia ꝓtuent ⁊ ani
mas nō eē tenēt. Pro qb⁹ aug. li. io. confessionū
ait. Eunt boies mirari alta montiū ingētes flu
ctus maris: altissimos lapsus fluminū: oceani
ambitū ⁊ giros syderū ⁊ relinquūt seipsos: nec
miranť. Et i principio libri de spū ⁊ aia igt. Cū
dictū ē mihi vt meipsuz cognoscā sustinere non
possuz vt me habeā icognitū. Magna nāqz ne
gligētia ē nescire qd illud sit quo celestia tā pro
funde cogitam⁹ naturalia tā subtili indagatione
inuestigam⁹ ⁊ de ipso quoqz creatore nr̄o tā, p/
funda desideram⁹ scire. Nec ē res pegrina nec
longeq̄renda anim⁹ q ista sapim⁹ sed est semp
nobiscum. adest tractat loquit ⁊ intus vescitur.

Datum

Datū est illi taz ingentē rerū scire secreta ⁊ seip sum cognoscere nō pōt. Hec ille. Tertiū lu men quo ostendim⁹ q̄ sit anima dicit figuratio nis. Ipsa q̄ppe coporis humani figura ad ce los erecta deserunt aliqd esse in homine qđ ad celos tendere debeat. Hinc Ouidius in p̄mo methamorphoseos dicit. Pronaq; cū spectent animalia cetera terrā. Os homini sublime de dit celūq; videre. Jussit ⁊ erectos ad sydera tol lere vultus. Et Bernardus sup cātica ait. Cor poris staturā ideo de⁹ dedit homini rectā vt cor porea rectitudo exteriozis vilioziscz figmēti ho minez interiozē rectitudinis sue formāde mo ueret ⁊ decozlimi deformitatē argueret animi. Hec Bernardus. Ex q̄bus concludim⁹ q̄ in numero creaturaz reperit anima rationalis ad imaginē ⁊ similitudinē dei creata: cui⁹ p̄stantiā ex hijs que amodo dicem⁹ vnusquisq; perci pere potest.

Qđ anima nō est corpus.

Secundū dubiū absoluendū est vtrū anima sit corpus. Ad qđ respondem⁹ sequentes i hac parte doctrinā fidei ⁊ sacre theologie q̄ anima est spūalis substātia. Aristotiles ⁊o in secundo phisicoz dicit: q̄ vltima formaz naturalium ad quā terminat consideratio phīe naturalis. s. aia humana est qdē separata sz tū in materia. Qđ ex hoc ꝓbat: qz hō ex materia generat hominez ⁊ sol. Separata qdē est ſm ⁊tutē intellectiuā: qz ⁊tus intellectiua nō est ⁊tus alicuius orga ni corporalis: sicut ⁊tus visiua est actus oculi. Intelligere. n. est actus q̄ nō pōt exerceri p̄ or ganū corporale sicut exercet visio. Sz in mā est inquātū ipsa aia cuius est h̄ ⁊tus est corpis for ma ⁊ termin⁹ generationis humane. Sic ergo ꝓbus dicit in. z. de aia. q̄ intellectus est separa tus: qz nō est ⁊tus alicuius organi corporalis. Ex quo apparet ineptia illoz q̄ vt dicit Tho. 1. pte. q. 75. imaginationē trāscendere nō valen tes sola corpora dicebāt eē ⁊ qđ nō est corp⁹ ni hil eē. Cōtra istos est auctoritas scripture. Ec clesiastes vlt. c. vbi sic habet. Reuertat puluis in terrā suā ⁊ spūs redeat ad deū q̄ dedit illū au gu. insup lib. 19. de ciui. dei. cōmēdat Varro nez q̄ boiem nec animā solā nec solū corp⁹: sed animā simul ⁊ corp⁹ esse arbitrabat. Et si obice retur q̄ mouentis ad mōtū oportet esse aliquem cōtactū: cōtactus autē nō est nisi corpoz ergo cū aia moueat corp⁹ videt̄q̄ sit corp⁹. Rndet tho. vbi supra: q̄ dupler est cōtactus. s. quātitatis ⁊ virtutis. Primo modo corp⁹ non tangit nisi a corpore. Secundo modo corp⁹ hz tangi a reiu corporea q̄ mouet corpus. Sed adhuc plericz instant q̄ animā nullus videt quomodo ergo ē duz a corpore separat a nemine cōspicit: qđ er go est si nō videt nō sentit nō audit necz quo se cōferat scimus. Ad hoc rndet Brego. in ḡrto dialogoz lib. Qđ anima est illa spūalis substā tia: cuius virtute q̄diu est in corpore corp⁹ vi uit: corpus sentit: oculi vident: aures audiūt: et tamē ipsa corporeis oculis nō videt. Jdē dici mus de angelis de demonib⁹ ⁊ de ipso altissi mo deo. Qđ illoz effect⁹ negare nō possum⁹ quos oculis inspicimus ⁊ manib⁹ cōtrectamus Et cū sint spūales substātie corporeis sensibus nō subiciunt. Hinc Lactan. lib. 7. diuinaz in stitutionū de deo loquens aliqua deducit exem pla q̄bus cōuinci possint hij q̄ nihil eē volūt nisi qđ videt. Quia ingt de⁹ ab homine videri non pōt ne qs cū putaret ex eoipso deū nō eē, q̄ mor talibus oculis nō videt. Inter cetera suoz insti tutorū mirabilia fecit etiā multa quoz vis appa ret: ipsa aūt nō vident sicut est vox: odor: ven tus: vt harū rerū argumēto ⁊ exēplo etiā deū sz sub oculis nō veniret de sua tamē vi ⁊ effectu et operib⁹ cernem⁹. Hec ille. Pari mō ⁊ anime virtutē stupēdissimasq; operationes vt dixim⁹ in p̄cedenti dubio: cōtuentes animā esse depre hendimus substātiā spūalē nobilissimaz. Et vt Aug. refert in lib. de imortalitate aie. Nil ab surdius dici pōt q̄z tantūmodo ea esse que ocu lis cōspicimus ⁊ ea nō esse que intelligētia sub sistere iudicamus.

Qđ anima nō est ex semine.

Tertiū dubiū absoluendū est vtrū anime cau sentur ex semine. Et posset qs arguere q̄ sic. Primo qz Genesis. 46. c. scribit. Cuncteq; anime que ingresse sunt cū Jacob in egyptum ⁊ egresse sunt de femore illius. Sed nihil egre diuur de femore hominis nisi inq̄tū causat ex se mine ergo aia intellectiua causat ex semine. Se cundo hō generat sibi simile ſm speciē. Sz spe cies humana cōstituit̄ p̄ animaz rationalē ergo anima rationalis est a generāte. Tertio incon ueniens est dicere: q̄ de⁹ cooperet peccātibus. Sz si anime rōnales causarent a deo de⁹ inter duz cooperaret adulteris ex quoz illicito cohi tu ꝓles interdū generat. Ad habēdā huius veritatis noticiā: scūs Tho. 1. pte. q. 118. ita di cit. Qđ ipossibile est ⁊tutē actiuā q̄ est in mate ria extendere suā actionē ad ꝓducēdū i materia lem effectū. Manifestū est aūt q̄ principium in

homine est principiuz trãscendens materiã: hz eniz opationẽ in qua non cõicat corp⁹. Et ideo impossibile est: q̃ Vtus que est in semine sit ꝓductiua intellectiui principij. Simul etiã qr virtus q̃ est in semine agit in Vtute anime generãtis: sm q̃ aĩa generantis est act⁹ corporis vtẽs ipso corpore in sua opatione. In opatione autẽ intellectus nõ cõicat corpus. vñ Vtus intellectiui principij ꝓut intellectiuũ est nõ põt ad semẽ peruenire. Et ideo phs dicit in lib. de generatione animaliũ. Relinquit intellectus solus de foris aduenire. Similiter etiã aĩa itellectiua cũ habeat operationẽ sine corpore est subsistens ⁊ ita sibi dz esse ⁊ fieri. Et cũ sit imaterialis substantia nõ põt causari ꝑ generationẽ. Sz soluz ꝑ creationẽ a deo. Ponere ergo aĩam intellectiuaz a generãte causari nihil aliud est q̃z ponere eã nõ subsistentẽ ⁊ ꝑ cõsequens corrũpi eã cum corpore. Et ideo hereticũ est dicere q̃ aĩa intellectiua traducat cũ semine. Ad primũ Vo qđ adducebat in oppositũ dicẽdũ q̃ in auctoritate illa ponit ꝑ sinodochen pars pro toto. i. aĩa ꝓ toto hoĩe. Ad secũdũ Vo rñdem⁹ q̃ hõ generat sibi simile inq̃ztũ ꝑ Vtutẽ seminis eius disponitur illa materia ad talẽ formã siue ad susceptionẽ talis forme. Ad tertiũ aũt respondet q̃ in actiõe adulteroꝝ id qđ est nature bonuz est ⁊ huic cooperat de⁹. Qđ Vo ẽ inordinate volũtatis maluz est ⁊ huic deus nõ cooperat. Hec Tho.

Qđ in homine est vna sola anima.

Quartũ dubiũ declarãdũ vtrũ in homine sit vna sola aĩa intellectiua vel plures ꝑ essentiam differentes. Et ad hoc rñdet Aug. in li. de ecclesiasticis dogmatib⁹. Neq̃z inqt duas aĩas esse dicim⁹ in hoĩe: sicut Jacobus ⁊ alij sirorũ scribũt. Vnã animalẽ qua animat corp⁹ ⁊ imixta sit sanguini. Alterã spũalem q̃ rationi ministret. Sed dicim⁹ vnã ⁊ eandẽ esse animã i homine q̃ ⁊ corp⁹ sua societate viuificat ⁊ semetipsam sua rõne disponit. Et lz qdã dicere voluerint q̃ in embrione primo p̃existat aĩa vegetatiua. qr Aristo. dicit in li. de animalib⁹: q̃ embrio prius ẽ animal q̃z hõ. Et deinde supra animaz vegetatiuã supuenit alia aĩa q̃ est sensitiua ⁊ supra illã iterũ alia q̃ est intellectiua ⁊ sic essent tres anime in homine: tamẽ hoc iprobat Tho. prima pte. q. 76. ⁊. q. 118. affirmans: q̃ cũ generatio vnius semꝑ sit corruptio alterius necesse est dicere q̃ tam in homine q̃z in alijs animalibus quãdo persectior forma aduenit fit corruptio prioris: ita tamẽ q̃ sequens forma hz qcqd habebat prima ⁊ adhuc amplius. Quare cum anima intellectiua creat ⁊ infundit a deo simul est sensitiua ⁊ vegetatiua corruptis formis preexistentibus. Multa essent hoc loco dicenda q̃ ne tedio auditores afficiamus silentio p̃terim⁹. Ostensum iam ex dictis est: q̃ quilibet anima creaturaz excellentissimã cognoscere debet: eã q̃z semꝑ mundaz ⁊ immaculatã seruare. Nã si tanta diligentia corruptibile corpus gubernamus quãtomagis rationalem animã omni studio a quibuscunq̃z vicijs tueri tenemur. Heu heu inguit Bernardus. Abstergit caliga ⁊ cõtemnitur anima. Paucissima qppe reperiũtur qui nõ magis pro corpore q̃z pro anima subeãt quoscũq̃z labores.

De productione anime rationalis que non ab angelis sed a deo producta est de nihilo ꝯueniẽter vnita corporei organico: ⁊ de nouo creata ⁊ infusa. Cap. .2.

Secundũ mysteriũ de anima cõtemplãduz dicitur ꝓductionis. In quo adhuc quattuor dubia sunt enucleanda.

Primũ vtrũ anima sit ꝓducta ab angelis.
Secundũ vtrũ aĩa sit ꝓducta de substantia dei.
Tertiũ vtrũ omnes anime fuerunt simul create
Quartũ vtrũ deus debuit animã rationalẽ tali corpori vnire.

Pro primi dubij planiore intelligentia.

Quidã arguunt ꝓbantes lz contra veritatem: q̃ anima rõnalis ꝓducta est ab angelis. Primo qr maior est ordo in spiritualib⁹ q̃z in corporalibus. Sed corpora inferiora ꝓducunt ꝑ corpora superiora: vt Diony. dicit. 4. c. de diuinis nominib⁹. Ergo inferiores spiritus q sunt anime rõnales ꝓducunt ꝑ spiritus superiores q sunt angeli. Secũdo ꝑfectũ ẽ qđ põt sibi simile facere. Sed spũales substãtie sunt multomagis ꝑfecte q̃z corporales. Cuz ergo corpora faciant sibi similia sm speciez multomagis angeli poterunt facere aliqd infra se sm speciem nature. s. animã rationalẽ. Sz cõtra istos ita loquẽtes est auctoritas glose sup illo Vbo p̃s. Qui finxit sigillatim corda eoꝝ: q̃ ait. Creat de⁹ aĩas singulorũ ꝑ se de nihilo. Et ideo inqt Tho. 1. pte. q. 91. q̃ cũ aĩa rationalis ꝓducat in esse ꝑ creationez nõ põt ꝓduci nisi a deo. Quia sm Augu. in. 3. de trinitate. Nec boni nec mali angeli pñt esse creatores alicui⁹ rei. Et ratio sumi põt sm Tho. vbi supra. Quia solius primi agẽtis est agere: nullo p̃supposito cũ semꝑ agens secũdũ p̃supponat aliqd a primo agẽte. Qđ autez agit

aliquid

aliquid ex aliquo ꝓsuppoſito agit trāſmutato
Et ideo nullū aliud agens agit, niſi trāſmutando. Sed ſolus deꝰ agit creando. Et qꝛ aia rōnalis nō pōt ꝓduci ꝑ tranſmutationē alicuiꝰ materie: ideo nō pōt ꝓduci niſi a deo imediate. Ad primū argumē. reſpondet Tho. q̄ corpa ideo ꝓducunt corpora qꝛ agunt ꝑ trāſmutationē materie. Ad ſecundū ẏo argu. rñdet latius. 1. pte q. 42. vbi ait articulo. 5. in reſponſione ad primuz argumentū. Quod aliqđ perfectū participans aliquā naturā facit ſibi ſimile nō quidem producendo illaz naturā abſolute: ſed applicando cā ad aliquid. Nō enim hic homo pōt eē cā nature humane abſolute qꝛ ſic eſſet cauſa ſuiꝑfius. Sed eſt cauſa q̄ natura humana ſit in hoc homine generato. Et ſic ꝑſupponit in ſua actione determinatā materiā: per quā eſt hic homo. Sed ſicut hic homo participat humanā naturā ita quodcūq; ens creatū participat naturā eſſendi: qꝛ ſolus deus eſt ſuuz eſſe. Nullū ergo ens creatū pōt producere aliqđ ens abſolute niſi in quantū eſſe cauſat in hoc. Et ſic oportet q̄ ꝓintelligat id ꝑ qđ aliqd eſt hoc actioni qua facit ſibi ſimile. In ſubſtātia autē imateriali nō pōt ꝓintelligi aliqd ꝑ qđ fit hoc. Quia eſt hoc per ſuā formā ꝑ quā habet eſſe. Subſtātia ergo immaterialis nō pōt ꝓducere aliā ſubſtātiā imaterialez ſibi ſimilē: quantū ad ciꝰ eſſe. Sed quātū ad aliquā ꝑfectionē ſuperadditaz. Sicut ſi dicamus q̄ ſuperior angellus illuminat inferiorez: vt Dionyſ. dicit. Ex quo apparet q̄ nulluz ens creatum pōt creare aliqd niſi ꝑſuppoſito aliquo qđ repugnat rationi creatiōis. Secūdū dubiū ꝓpoſitū fuit vtrū aia fit, ꝓducta a deo de ſubſtātia dei. Et vt refert Aug. in. 7. ſup Geneſim ad litterā. Et in libꝛis cōtra fauſtū. Et in li. de duabꝰ aiabꝰ. Priſcillianiſte: manichei q agnoſtici heretici tenuerūt aniā ſoze de ſubſtantia. dei. Euripides etiā pbus teſte tullio in q̄ſtionibus tuſculanis dicebat aniā deū eſſe. Ipſe adhuc Tullius i ꝑſato libꝛo dixit: humanꝰ animꝰ ex diuina mente deceptus cū nullo alio niſi cuz ipſo deo cōparari pōt. Seneca adhuc ſcribens ad Lucillū ingt. Nihil eſt aliud noſtra ratio q̄z pars diuini ſpūs in corpꝰ noſtrū imerſa. Idez ꝓfeſſus eſt Macrobiꝰ ſup ſomnū ſcipionis. Cōtra quos oēs Augu. in lib. de origine anime ait. Nō aliter audiēdi ſunt q̄z heretici q aniaz deū eſſe, dicūt. Nā ſi ſic eſſet nec in melius nec in peius labi poſſet. Et vt ſcribit Tho. ꝑia parte. q. 91. dicere aniaz eſſe de ſubſtātia dei manifeſtā ꝓbabilitatē cōtinet. Nā anima humana quādoq; eſt intelligens in potentia t ſciētiaz quodāmodo a rebus acquirit t hz diuerſas potentias q̄ omnia aliena ſunt a dei natura q eſt actus purus t nihil ab alio accipiens t nullam diuerſitatē habet in ſe. Sed pleriq; dubitāt qa Geneſis. c. 2. ſcribit. Formauit deꝰ hominez de limo terre t inſpirauit in faciē eius ſpiraculuz vite: t factus eſt homo in animā viuentem. Sed ille qui ſpirat aliqd a ſe emittit: ergo anima qua homo viuit eſt aliqd de ſubſtantia dei. Ad hoc reſpondet Tho. q̄ inſpirare nō eſt accipiendū corporaliter. Sed idē eſt deū inſpirare qđ ſpiritū facere nō de ſubſtātia ſua ſed de nihilo. Nā t homo corporaliter ſpirans nō emittit aliquid de ſubſtātia ſua ſed de natura extranea. Iccireo firmiter cōfitemur: vt in ſuperiozibus diximus: q̄ anima producta eſt in eſſe a deo de nihilo. Qua veritate imobile perſiſtente repzobatur opinio illoruz qui dixerunt animam ſoze ignē. Hanc tenuit Democritus vt ait Ariſto. in primo de anima. In lib. autē de vita t moꝛte Ariſtotelis legit Heraclium ſemp affirmaſſe deos omnes ex igne eē t ex igne vniuerſa cōſtare t animā fauillā eſſe ſtillantis eſſentie. Zeno inſup t Leunappus idē profitebant ſm tullium in q̄ſtionibus tuſculanis. Idez affirmabat Iparcus: ꝓout ſcribit Macrobius i primo libꝛo ſup ſomnū ſcipionis: fuerunt huius opinionis femina: q̄ anima preſente corpꝰ caleat: t recedente frigeſcit. Et ſoze ſic opinātes ignei erant t humoꝛibꝰ colericis affluentes. Sed qđ referemus de alijs qui dixerūt q̄ anima ſit aer ſeu ventus. Hoc docuit Diogenes ſm Ariſtotilem in primo de anima. Anarimates inſuper nō tantū animas ſz deos t q̄cunq; alia dicebat ab aere genita. Vt cōmemoꝛat augu. lib. 8. de ciuitate dei. Hic fz Plinius inuenit horologiū At t hij aerei ſanguineiſq; humoꝛibꝰ abūdantes credi rationabiliter poſſunt. Errauit adhuc Thales mileſius q̄ vt ſcripſit Tullius in li. de natura deoꝝ: dixit deū ex aqua cuncta formaſſe Idecq; t animā aquā eſſe. Cōtra quem t reliquos prenominatos philoſophos extat ſententia augu. qui in libꝛo de q̄ſtitate anime ait. Nō ex hijs notis vſitatiſq; naturis anima facta eſt quas iſtis coꝛporeis ſenſibus tangim⁹. Nam neq; ex terra neq; ex aqua neq; ex igne neq; ex aere neq; ex hijs omnibꝰ neq; ex aliqbꝰ cōiunctis horū cōſtare animā puto. Quare abiectis philoſophoꝝ erroꝛibus ſequamur dicta ſacro

licorum tenentes vt scribit̃ in cõpendio theolo/
gie. Qd̃ anima est spũalis substãtia ⁊ rationa/
lis ad viuificãdũ corp⁹ humanũ de nihilo crea/
ta. Creata est inq̃ aĩa pfectibilis ⁊ ipsecta q̃tũ
ad scientiã ⁊ virtutes: pfectissima tñ quantuz ad
naturales potẽtias. Quãtitatẽ hz nõ diffusiuã
sz potestatiuã ⁊ Vtualez. Est qz est simplex nec
augmenti nec detrimẽti est susceptiua. Et nec i
corpore maiori maior nec minori minor repe/
ritur. Et ad imaginẽ dei facta capax Vtutis vel
vicij susceptibilis pene vel p̃mij: arbitrio libera
potentijs ⁊ habitib⁹ ⁊ affectionib⁹ decorata. Ca
ret pondere figura ⁊ colore: passibilis est ⁊ mu
tabilis. Eo magna est quo capax est eternitatis
eo recta quo appetens est bonitatis: eo beata q̃
particeps est diuinitatis. Tertiũ dubiuz fuit
vtrũ oẽs aĩe fuerũt simul create. Et phi qdã cũ
Platone asserentes: q aĩe intellectiue accidat
vniri corpori ponẽtes cã eẽ eiusdẽ cõditiõis cũ
substãtijs spũalib⁹ q̃ corpori nõ vniunt̃ tenuerũt
oẽs animas hominũ simul a p̃ncipio cũ ange/
lis fuisse creatas. Quã opinionẽ sequẽs Ori/
genes dixit q oẽs aĩe fuerũt cũ angelis create ⁊
ad suggestionẽ dei tenebraꝝ rebellauerũt deo:
quare datũ est illis corp⁹ loco carceris vt ibi pu
niant̃: post separationez Vo ab illo sic purgate
ad celos redeunt. Sed pfecto ex omni pte ipia
est atq; falsissima opinio ista. Nã vt inqt Tho.
1. pte. q. 1. 18. Si accidẽtaliter cõueniret anime
vniri corpori sequeret̃ q hõ qui cõstituit̃ ex ista
vnione eẽt ens p accidens: q etiã aĩa humana
nõ fit eiusdẽ nature cum angelis ipse diuersus
modus intelligẽdi ostendit: hõ eniz intelligit acci/
piendo a sensibilib⁹ ⁊ cõuertendo se ad fatasma
ta. Angelus Vo nõ sic. Nã vt scribit̃ in cõpen/
dio theologie. Intellectus diuinus cognoscit se
ipso. Intellectus angeli cognoscit res p species
cõtrectas. Intellectus Vo human⁹ cognoscit p
species abstractas a reb⁹ particularib⁹ p sensuz
prius cognitis. Et p̃cipue in quattuor differunt
p maxime angelus ⁊ aĩa. Primo differunt pe/
nes esse naturale: qz anima est vnibilis corpori
etiã actu separata angelus nõ. Secũdo differũt
penes esse logicũ. i. diffinitionẽ. Quia aĩa ratio
lis est sed angelus intellectualis. Anima. n. ap
prehendit inquirẽdo ⁊ cõferendo. Angel⁹ autẽ
intuendo. Tertio differunt penes esse metha/
phisicũ. i. separatũ a materia ⁊ motu: qz angel⁹
nõ hz passibilitatẽ nisi respectu superioꝝ. Ani/
ma Vo respectu inferiorũ qz imutat̃ a sensibili/
bus. Quarto differũt penes esse theologicum.

Quia aĩa vertibilis est a bono in malũ ⁊ econ/
uerso. Angelus Vo nõ: qz manet in eo ad qd̃ se
cõuertit siue bonũ siue malũ. Insup ꝯ fidẽ est ⁊
totã scripturã sacrã ponere nullaz aĩam debere
dãnari. Quare in hoc acceptãda est snia Aug.
q in lib. de ecclesiasticis dogmatib⁹ ait. Credẽ/
duz est ⁊ firmiter tenendũ: q aĩe nõ sunt ab ini
tio create vt. Origines finxit: neq; cũ corpori/
bus seminant̃ vt luciferiani ⁊ Cyrillus ⁊ qdaz
latinoꝝ affirmãt: sed a deo animã creari simul
⁊ infundi in corpore ꝯposito ⁊ formato. Si Vo
obiceret q de⁹ cessauit a cratione rerũ qz vt scri
bitur Gen̄. c. 2. Cessauit ab omni ope qd̃ pa/
trarat. Rñdet Tho. vbi. s̃. q de⁹ dicit̃ cessasse
die. 7. nõ qdẽ ab omni tpe cũ dicat̃ Joãnis. 5.
Pater meus opat̃, vsq; mõ ⁊ ego operor. Sz
cessauit a nouis rerũ generib⁹ ⁊ specieb⁹ cõden
dis. Nã vt idẽ Tho. ponit. 1. pte. q. 73. Post
opera sex dierũ a deo multa facta sunt ⁊ fiunt a
deo quottidie. Sicut noua indiuidua in quali/
bet specie ⁊ noue species q̃ frequenter apparent
in animalib⁹ ex putrefactione generatis ⁊ noua
miracula ac noue anime. Tamẽ nihil ex hijs fa
ctuz est nouũ qn aliqualiter in operib⁹ sex dierũ
precessit aut p̃extiterit. Siue materialiter sicut
de costa ade formauit mulierẽ. Siue causaliter
sicut indiuidua q̃ nũc generant̃ p̃cesserũt i pri/
mis indiuiduis suaꝝ specieꝝ. Species etiã no
ue si q̃ apparent p̃extiterũt in qbusdã actiuis vir
tutibus. Sicut aĩalia ex putrefactione generata
pducant̃ ex Vtutib⁹ stellaꝝ ⁊ elementoꝝ quas
a principio acceperũt etiã si noue species talium
aĩaliũ pducant̃. Aut q̃dã p̃cesserũt s̃m similitu
dinẽ sicut aĩe q̃ nũc creat̃. Ideo nihil nouũ sub
sole. Eccle. 1. c. Qd̃ de animab⁹ de nouo crea/
tis intelligi etiaz põt: eo q aĩa ade in opib⁹ illis
sex dieꝝ creata fuit cui oẽs alie q̃ pducunt̃ fin/
gillatim similes sunt. Sz adhuc orit̃ difficultas
de aĩa primi hominis an. s. fuerit creata simul
cũ corpore vel añ corp⁹. Et Aug. sup genesim
ad lr̃am videt̃ sentire q creata fuit ante corpus
cũ angelis: sz hoc nõ dicit asserendo. Et i li. de
ecclesiasticis dogmatib⁹ exp̃sse cõtrariũ asserit.
Sanctus Vo Tho. 1. pte. q. 91. dicit q cuz aĩa
vniat̃ corpori vt forma ⁊ sit naturaliter pars
humane nature eẽ non põt q fuerit añ corpus
creata. Nã de⁹ primas res instituit i pfecto sta
tu sue nature s̃m q vniuscuiuscũq; rei species
exigebat. Anima aũt cũ sit ps humane nature
nõ hz nãlẽ pfectionẽ nisi s̃m q est corpori vnita
vñ nõ fuisset ꝯueniẽs aĩam sine corpore creari

Quartumi

Quartum dubium ꝓpositum fuit vtruz deus debuit animā tali corpori vnire. Est qdem vt apparet corpus humanū passibile corrupti/bile mortale debile satis ⁊ imbecille. Supatur a corporibus celestibus in impassibilitate i splē dore in decore: a lince in visu: a cane ⁊ vulture in odore: a porco in auditu: a simia in gustu: et aranea in tactu: a volucribus in agilitate ⁊ hu/iusmodi. Si aia nobilissima ē creatura cur taz corpori taz infimo deus illaz copulauit. Ad qd̄ rñdet Bonauētura in. 2. di. 17. q̄ hoc cōueni enter factū est quatuor rōnibus.

Prima qr sic regrebat ordo hominis in se.

Scd̄a, qr sic regrebat ordo homis ad creaturā inferiorem.

Tertia quia sic requirebat ordo homis ad creaturam parem.

Quarta qr sic regrebat ordo hominis ad finez

Primo regrebat ordo hois ad se vt aia tali corpori vniret. Nam homo cōditus fuit vt natus multa cognoscere nō solum cognitōe itellectiua sed etiā sensitiua. Ideo debuit ei dari corpus multiforme vt diuersa organa diuersitati sensuuz deseruirēt ad diuersa obiecta cognoscēda. Qr ēt conditus fuit in vertibilitate arbitrij vt potēs viuere in iusticia ⁊ mori ꝑ culpam dari debuit ēt ei corpus qd̄ non tm̄ esset habile ad viuendū: sz ēt posset fieri habile ad corrūpēduz siue moriēduz. Jō corpus illud nō debuit esse celeste sed elementare. Scd̄o regrebat ordo hois ad creaturā inferiorē vt tale corp⁹ sibi daret. Qr. n. corpales nature iteriores facte sunt vt deseruirēt creature rōali. hinc ē q̄ debuit fieri rōnalis creatura taliter cōposita q̄ obsequm̄ creaturaꝝ iferiorum eēt ei vtile: quare non debuit corpus hois taz ex natura supioꝝ corporū q̄z ex natura elementoꝝ constitui. Tertio sic regrebat ordo hois ad creaturā parem. Sicut eni facta ē vna creatura rōnalis ꝓpe deum ⁊ i loco sup̄mo. s. celo empireo: sic debuit fieri alia rōnalis creatura in loco ifimo. s. terra. Et ideo corpus eius debuit istitui ei natura: tali habita tōi conueniēti. Quarto ordo hois ad finez regrebat: vt tale corpus haberet. Debebat q/dem hō subici deo ꝑ abiectiōem humilitatis vt sic ascēderet vnde angelus ceciderat ꝑ elatōem Ideo ei dari debuit corpus in quo pu luerez se reputās deo ꝑ oia subiaceret. Et si obiceret q̄ ꝑfectioris forme dz cē ꝑfectius susceptibile. Sz aia itellectiua ē ꝑfectissima aiaꝝ. Cuz oiuz aliorū aialium corpora habeāt nāl̄r insita tegumē/ta: puta piloꝝ loco vestiū: ⁊ vnguiū loco calcia/mentoꝝ: habeāt ēt arma nāl̄r sibi data sicut vngues dētes aut cornua. ergo videt q̄ aia itellectiua nō debuerit vniri corpori iperfecto tanq̄z talibus auxilijs priuato. Ad hoc rñdet Tho. p̄ma pte. q. 76. arti. 5. in rñsione ad quartū arg. q̄ aia intellectiua qr ē vniuersaliū cōprehēsiua hz Vtutem ad infinita. Et ideo nō potuerūt sibi determinari a natura determinate extimationes nāles vel ēt determinata auxilia vel defensionū vel tegumētoꝝ: sicut alijs aialibus quorū anime habēt app̄hensionē ⁊ Vtutez ad aliq̄ ꝑticularia determinata. Sz loco hoꝝ oium hō nāl̄r hz rōnem ⁊ manus que sunt organa organoꝝ: qr ꝑ eas hō pōt sibi p̄pare instrumenta i finitoꝝ modoꝝ ⁊ ad infinitos effectus. Cūcta igitur que sunt in homine tam ex pte anime q̄z corporis: q̄z ēt ex parte vtriusq̄z bene optimeq̄z disposuit sapientissimus artifex ille deus. Ob quod Cicero in libro de legibus dicebat. Animal hoc, puidū sagax: multiplex: acutuz memoria: plenū rōnis ⁊ consilij quē vocamus hominē preclara quadam conditōne generatū a deo constat. Et Bernardus in sermonib⁹ inquit. Parū ne tibi videtur hoc. Cogita qualez te fecit. Nēpe s̄m corpus egregiā creaturā s̄m animā magis: imagine creatoris insignez: rōnis ꝑticipē: beatitudinis eterne capacē. Porro ambo sibi coherere fecit artificio incōprehensibili ⁊ sapiētia inuestigabili. Nec hoc ante, ꝓmeruit q̄ añ nō fuit nec spes retributōis fuit. nec iō fecit qr bonoꝝ nostroꝝ eget.

De anima sepata que imortalis est ⁊ ꝑpetua ⁊ de locis ad que anime transferūtur postquaz exeunt de corporibus.

Cap̄. 3.

Tertiū mysteriū de anima cōtēplādum dicit̄ sepationis. Propter transgressionē qdem p̄moꝝ pentum mors in oēs filios adā d̄creto dei iuste deseuit. Quare ⁊ animā a corpore suo separi necesse ē. De q̄ in hac pte quatuor dubia declaremus.

Primum vtrum anima a corpore separata sit immortalis.

Scd̄m vtruz anime separate transferantur ad aliqua loca.

Tertiū vtꝝ loca faciant ad delectatōem vel penam animabus separatis.

Quartū vtꝝ anime exeant de locis ad que trās feruntur.

Primū dubiū ē vtꝝ anima a corpore sepa

ta sit ĩmortalis. Nam plerĩq; temere affirmare nõ erubescũt: q; anime simul cũ corporib⁹ moriant. In quor persona ingt sapiẽs Ecclĩastes 3.c. Vnus interitus est hominũ t iumẽtorum t equa virtusq; cõditio. Sicut moritur hõ sic t illa moriũtur. Contra quos ẽ auctoritas fidei t omnium sapientum doctrina. Apparet autem immortalem esse animã atq; incorruptibilem ex tribus.

Primo ex generali confessione.
Scõo ex euidenti rõne.
Tertio ex clara exemplatõe.

Primo apparet q; sit imortalis aĩa ex generali cõfessione. Id nãq; confitent t predicant phi poete t doctores: imo t qlibet magno t excellenti ingenio viri. Quor dicta in hoc loco ĩseramus. Aueroys sup. xi. methaphisice ita dixit. Anima manet post mortẽ t finis psperitatis eius erit si iũgat primo motori. Et Auicẽna gnta pte naturalium. Cũ anima liberabitur a corpore t ab accidẽtibus corporis tunc poterit coniungi itelligentie agenti. Et tũc ĩueniet i ea pulchritudinẽ itelligibilem: t delectatiõem perennẽ. Et vocat itelligentiam agentẽ deũ. Galienus in libro de spermate. Sicut lumen solis quod ẽ incorruptibile sepatur ab aere ab omni oculor ituitu sine sui corruptõe sic t anima sine sui corruptõe sepatur a corpore. Plato ẽm Macrobium in libro saturnaliũ. Et aulũgellium in libro noctiũ atticar librũ scripsit de imortalitate aurme quẽ Tullius transtulit in latinuz denominanitq; illũ a sedore quodam socrati t platoni dilecto. Ibi sic ait. Perfectus t purgatus hinc exiens habitabit cũ deo. Idem in thimeo. anima ẽ imortalis t ẽm q; vicerit passiones vel victa fuerit premiabit vel puniet post banc vitã. Macrobius sup somnuz scipionis. Sic habeto omnibus qui patriã seruauerit iuuerint: aurerint certũ esse in celo definitum locũ: vbi beati euo sempiterno fruant. Lactanti⁹ li. 7. diuinarum institutionum aduersus gẽtes dicit: q; gdam consuluit apollinem milesiũ vtr anima maneat post mortẽ. Qui respõdit. Anima cõdiu vinculis detinetur in corpore corruptibilis passiones sentiens mortalibus cedit dolozibus. Cũ vero humanã solutõem velociss imã post solutum corpus inuenit: omnis e terra fertur nũquã senescẽs t manet in eternuz. Lucretius vt ibidẽ Lactantius refert dixit. Cedit idem retro de terra quod fuit ante in terrã. Sz quod missũ ẽ ex etheris oris. Id rursuz celi fulgentia templa receptant. Itez Lactãtius ibi & ferecide ait: imortales esse animas ferecides disputauit: hec vo ppria e i nostra religiõe doctrina. Ergo Dicearcus cũ Democrito errauit q pire cũ corpore ac dissolui argumẽtat⁹ ẽ. Quintilianus ita retulit. Si qs sciat qs sit finis bonorũ que va felicitas nunq; sibi videbitur ẽmatura morte pire. Et Ouidius li. 3. methamorphoseos. Vltima semp expectanda dies homini: dicq; btũs ante obitũ nemo supremaq; funera dz. Salust⁹ in li. de republica. Ingenia t egregia facinora sicut anima imortalia sunt. Valerius maximus li. 7. c. I. Asserit mortẽ fuisse gallor mutuare pecunias vt eas reciperẽt apud iferos. Seneca ad lucillum ita scribit. Si tranglle volumus viuere in expedito habenda ẽ anima vt siue illã insidie siue egritudines petant qd aliud debeo nisi vt exeat exhortari t cũ oĩbus eam bonis emittere. Vade inquã vade fortiter: vade feliciter nihil dubitans. En rerũ natura que genauit expectat t locus isto melior t tutior. Didimus ad Alexandrum ita loqtur. Nos nõ sumus huius mũdi incole sz aduene. Nec ita in orbẽ terrarũ venimus tãquaz in eo consistere libeat sed transire propam⁹. n. ad patriam larem nullis delictor ponderibus pegrauati. Tullius in qõnibus tusculanis clamat. Mõ est lugenda mors quã imortalitas cõsegtur. Idem in li. de senectute iducit Catonẽ cõferentẽ cũ publio scipione t gaio lelio. Ego ĩquit patres vestros viuire arbitror t ea qdẽ vita noianda. Nam dũ sumus icluși in hijs, ppaginibus corporis munere quodã necessitatis t graui opere pfrugimur. Est. n. celestis anim⁹ ex altissimo domicilio depssus: t quasi demersus in terrũ locũ diuine nature eternitatiq; contrarium. Sed credo deos immortales spirasse animos i humana corpora vt eẽnt qui terram vterent quiq; celestium ordinez contemplãtes imitarent cũ vite modo atq; cõstantia. Nec solum me rõ impulit vt ita crederem: sed nobilitas ẽt summor phorum t auctoritas. Demõstrabũtur mihi pterea que Socrates supremo die vite de imortalitate animor disseruisse: is qui esset oiuz sapientissimus oraculo apollinis iudicatus. Quid multa sic mihi psuasi sic sẽtio cũ tanta sit celeritas aiorum memoria pteritor futuror prudentia tot artes tot scientie: tot iuẽta nõ posse eam naturã que res ipsas cõtineat esse mortalẽ.

Secundo apparet q; anima sit imortalis ex euidenti

euidenti ratione que multiplex assignari pōt.
Prima dicit̄ cessationis.
Scd̄a separationis.
Tertia operationis.
Quarta inclinationis.
Quinta perfectionis.
Sexta ordinationis.
Septima iustificationis.
Octaua remunerationis.
Nona assimilationis.
Decima resurrectionis.
Vndecima orationis.
Duodecima comparationis

Prima rō ex qua colligit̄ q̄ sit imortalis dicitur cessationis. Cessat qdem in ea materia cuz sit substantia simplex ⁊ nō sit cōposita ex materia ⁊ forma. Vnde Aug. in. 7. sup genesiz ad lr̄am ait: q̄ aīa non est fcā ex materia corporali neq̄z ex mā spūali. Et hoc manifestū ē ꝯz Tho. 1. pte. q. 75. p̄cipue ex rōne humane anime in quātum ē intellectiua. Nā omne qd̄ recipit̄ in aliquo recipit̄ p modū recipientis. Sic aūt cognoscit̄ vnūqd̄q̄z ꝯm q̄ forma ē in cognoscēte Aīa aūt ītellectiua cognoscit rē aliquā i sua natura absoluta: puta lapidem īquantū ē lapis absolute. Est ergo forma lapidis absolute ꝯz rōez ꝓpriaz formalē in anima ītellectiua. Quare ⁊ ipsa aīa intellectiua ē forma absoluta ⁊ nō cōposita ex materia ⁊ forma. Nā si sic eēt composita forme rez recipent̄ in ea vt idiuiduales: ⁊ sic nō cognoscēt nisi singulare vt accidit in potentijs sensitiuis que recipiūt formas rez in organo corporali. Materia. n. ē p̄ncipiū idiuiduationis formaz. Relinqtur ergo q̄ aīa ītellectiua ⁊ oīs intellectualis substantia cognoscens formas absolute carz cōpositōe māe ⁊ forme. O is aūt corruptio ꝓcedit a cōditōe materie: lz. n. sit īcorruptibilis ⁊ ingenita ꝯm se vt dr̄ p̄mo phisicoz: tñ ē cā corruptōis eo q̄ ē in potentia ad multas formas nec satisfit̄ appetitui suo per aliquā formā corpoz iferioz. Vñ lz materia proprie nō corrumpat̄ per se nec forma p se ꝯz soluz cōpositum tñ corruptōis huiꝰ cā ē materia. Cū igit̄ vt dictū ē anima nō sit cōposita ex materia ⁊ forma qr tūc nō diceret̄ aīa ꝯz aīatū: ergo patz q̄ aīa est incorruptibilis. Et vt inqt Tho. vbi supra. Dato q̄ aīa eēt cōposita ex mā ⁊ forma tñ adhuc oporteret eā ponere incorruptibilem Nō. n. īuenit̄ corruptio nisi vbi īuenit̄ ꝯrietas Gnātiones nāq̄z ⁊ corruptōes ex ꝯrijs in cōtraria sūt. Vñ corpora celestia qr nō habēt materiā contrarietati subiectā īcorruptibilia sunt. In aīa aūt intellectiua nō pōt eē aliqua ꝯrietas Recipit. n. ꝯm modū sui eē. Ea vero q̄ in ipsa recipiūtur sūt absq̄z ꝯrietate. Naz ītelligit ignē ⁊ aquā absq̄z ꝯrietate. Rōnes qdem ꝯriorum in intellectu nō sunt ꝯrie sed ē vna scīa ꝯrioruz Impossibile ē ergo: q̄ anima ītellectiua sit corruptibilis. Scd̄a rō qua ostendit̄ q̄ aīa sit imortalis dicitur supationis. Supat anima ītellectiua ⁊ excedit nobilitatem ⁊ dignitatē quorūcūq̄z corpoz tam elemētarium q̄z celestiū. Qd̄ ꝓbat̄ ex dictis oīum sapientum. Inqt Aug. in li. de libero arbitrio. O mnis anima omni corpori ē nobilior seu melior. Et idē li. 83. qōnuz O mnis anima melior ē omni corpore, ⁊ idem in li. de duabꝰ animabus. Anima luce ista quā homines venerant̄ melior ē qm̄ qdem illa intelligitur mēte hec sensu corporis īnotescit. ⁊ idē 8. de ciuitate dei. c. 15. O mni corpori p̄ferunt̄ anime. Et in lib. soliloqorum. Quicqd celi ambitu cōtinetur inferius ab anima humana est. Et Chriso. in li. de lapsu mūdi. Quanto ait celum terra pulchrius tanto aīe pulchritudo oēm formaz q̄zuis pulcherrimi corporis supat. Ad idē ē glosa. c. Cū sit. de etate ⁊ q̄litate ordi. Et 12. q. 1. c. Precipimus. Et cōfirmat̄. 24. q. 3. c. Si habes. Et de pe. ⁊ re. c. Cū infirmitas. Et. C. de sacrosan. ec. l. Sancimus. Et Ari. in p̄ncipio libri de aīa. docet q̄lr scientia de aīa quantū ad bonitatē ⁊ honorabilitatē est p̄ponēda alijs scientijs naturalibus q̄ sūt de numero bonoz honorabiliū ꝓpter nobilitatem subiecti qd̄ ē anima intellectiua. Itez in p̄mo d̄ anima ait. Aīa aūt aliqd melius eē ⁊ antiqus. i. nobilius īpossibile ē. Impossibiliꝰ aūt adhuc intellectu. s. e ē aliqd nobilius rōnabilissimū. n. esse hz ⁊ nobilissimū ꝯm naturā. Ex hijs arguitur sic. O ē qd̄ non subicitur motui celi ē incorruptibile. Nam motus celi est cā gnātionis ⁊ corruptōis. Sz anima nō subicitur motui celi. nā nullū minus nobile potest agere ī magis nobile nec illud destruere. Sic itaq̄z cū anima rōalis q̄ est spūs nobilior sit celo quod est corpus: nō subicitur celo. Insup hoc demonstrari pōt qr tanto creatura est nobilior q̄z tomagis appropinquat deo: vnde creature que sunt tantum ⁊ solum habēt esse: sūt in infimo gradu nobilitatis. Creature que habēt esse ⁊ viuere sunt illis nobiliores. Multo digniores Vo sūt creature q̄ habēt eē viuere ⁊ sētire. Quibus oībus preponuntur creature que habent discernere ⁊ in

telligere. Cuz ergo celi habeat tm̄ se esse sequit̄ q̄ incōpabil'r illis sit excellentior anima. Pōt adhuc anima inclinatōes corporis ex influentiis coroꝝ celestiū reprimere ⁊ refrenare. Quare cum nec a celo causet̄ nec illi subiciat̄: erit ꝑ conseqūns incorruptibilis. Tertia rō oñdēs animā esse imortalis dicit̄ optionis. Cuiuslibz nāqz substantie corruptibilis opatio sua duratio ne debilitat̄ ⁊ deficit vsqz ad vltimū defectum q est corruptio vel mors. Sed opatio aime sua duratōe iualescit ⁊ ꝓficit. Qr vt scribit̄ Job. 12 c. In antiqs est sapiētia ⁊ in multo tpe prudentia. Jō apparet q̄ anima sit imortalis ⁊ icorruptibilis. Quarta rō qua ꝓbatur q̄ anima sit imortalis dicit̄ inclinatōis. Omnes qdem homines nāl'r inclinātur ad desiderandā vitam ꝑpetuam ⁊ beatitudinem. Sed impossibile ē appetitum naturalem esse frustra ex ꝯo methaphisice vbi dicit Ari. Desideriū nāle nō ē frustra Et in li. de celo ⁊ mūdo. Natura nō facit aliqd̄ factū vanū. Igit̄ necesse ē ponere aiam imortalem. Hec ē rō Tho. in. 2. contra gentiles in c. 78. Et in p̄ma par. q. 75. Quinta rō dicitur ꝑfectōis. Ad perfectōem nāqz vniuersi requritur diuersus gradus creaturaꝝ. Vñ Grego. in. 4. dialogoꝝ dicit. Tres vitales spūs creauit oipotens deus. Vnū qui carne tegit̄ ⁊ cuz carne morit̄: hic ē iumentoꝝ ⁊ aialium irrōnabiliū. Aliū q carne non tegit̄ nec cū carne morit̄: hic est angeloꝝ. Et tertiū q carne tegit̄ ⁊ nō cū carne moritur: hic est hominū rōne predictorū. Apparet ergo q̄ ad perfectōem vniuersi ponēda ē anima imortalis. Sexta rō dicit̄ ordinationis: ⁊ hec refert̄ ad diuinā sapientiā. Sapientis nāqz ē ordinare bona ad bonum ⁊ optima ad optimū finē. Si ergo deus omnia ordinauit ad hoiem vr̄ q̄ homo post deuz sit omniū creaturarum finis: finis aūt nobilior ē p̄ncipio. Cum ergo mundus sit perpetuus q̄ztuz ad substantiam: vt pz de elementis ⁊ corporibus celestibus: ergo ⁊ anima erit perpetua. hāc rōnem Lactantius tangit li. 7. diuinaꝝ institutionū vbi ait. Si hoium causa factus ē mūdus ⁊ ita factus ē vt esset eternus. s. q̄ztum ad substantiam: cur ipsi quoꝝ causa factus est non sūt sempiterni. At nōnulli deo nostro ingratissimi negare non confundūtur ad hominū vtilitatez cuncta que in celo ⁊ q̄ in terra sūt esse ordinata. Qui audire debent illud quod scribit̄ Deuteronomij. 4. c. Solem ⁊ lunaz ⁊ omnia astra celi creauit dominus deus in ministerium cunctis gentibus. Et Dauid loq̄ns ad deū cū admiratione dicebat. Quid ē hō q̄ memor es eius aut filius hois qm̄ visitas eū. Minuisti euz paulo minus ab angelis gl'ia ⁊ honore coronasti euz ⁊ constituisti eū super opa manuū tuaꝝ. Omnia subiecisti sub pedibus eius oues ⁊ boues vniuersas isuper ⁊ pecora cāpi: volucres celi ⁊ pisces maris. Et de hoc Aug. adhuc ita loquitur. Omnia dñe sub pedibus homis subiecisti vt solus homo super oia tua tuus eēt tot⁹. Exteriora nāqz ꝓ corpore cuncta creasti. Jp̄z Vo ꝓ anima. Aiam pro te: vt tibi soli vacaret: te solum amaret ⁊ possideret ad solatiū. Lactantius aūt libro. 7. diuinaꝝ institutionū p̄us elegāter suadet mūdum sine cā factū nō esse demū ⁊ propter hoiez a deo conditū confitet̄. Inquit ergo sic. Cum mūdum oēsqz ꝑtes eius vt videmus mirabilis rō gubernet: cum celi tempatio: ⁊ eq̄lis in ipsa varietate cursus astroꝝ: luminūqz celestiū: temporuz constans ac mira descriptio terrarū varia fecūditas: plana cāpoꝝ munimenta ⁊ aggeres montiū: viriditas vbertasqz siluarū fontium saluberrima eruptio: fluminū oportuna iundatio: maris opulenta ⁊ copiosa interfusio ventoꝝ diuersa ⁊ vtilis aspiratio: ceteraque oia rōne sūma cōstent. Quis tā cecus ē vt existimet sine cā esse facta in quibus mira dispositio prouidentissime rōnis elucet. Deinde seqt̄ Lactantius isinuans q̄ non nisi ꝓpter hominem cuncta sint facta ait. Quis est enim taz ineptus vel tam ociosus vt agrediatur aliquid facere frustra: ex quo nullam vtilitatem nulluz cōmodū speret. Qui domuz edificat nō ideo edificat vt tātūmodo domus sit: sed vt in ea possit habitari Qui nauē fabricat nō ideo īsumit operam vt tantū nauis appeat: sed vt ea nauiget̄. Item qui vas aliquod istituit ac format nō ꝓpterea id facit vt tantū fecisse videat̄: sed vt vas illud effectum capiat aliqd necessariuz. Similiter cetera quecūqz fiūt nō vtiqz in supuacuum: sed ad vsus aliquos vtiles laborant̄. Mūdus ergo a deo factus ē: nō vtiqz ꝓpter ip̄m mūdū Neqz. n. aut calore solis aut lune aut aspiratōe ventoꝝ aut humore ibrium aut alimonia frugum cū sensu careat indiget. Sed ne illud quidem dici pōt q̄ deus ꝓpter seip̄m fecit mūdū: quoniā pōt esse sine mundo sicut fuit antea. Et hijs oibus que in eo sūt queqz generant̄ de⁹ nō vtitur. Apparet ergo animantiū cā mundū eē cōstructū quoniā rebus hijs quibus cōstat animantes fruūtur. Rursus ceteras animantes

hominis

hominis causa esse factas ex eo clarū est q̄ homini seruiūt ⁊ tutele atq; vsibus eius date sunt quoniā siue terrene sint siue aquatiles non sentiunt mundi rationē sicut homo. Hec Lactantius. Vt aūt breuius partē hanc decurramus. Hugo in lib. de arraſponſe ſic ad hominē dic̄. Respice vniuersum mundū illū ⁊ considera si aliquid in eo sit q̄ tibi nō seruiat. Omnis natura ad hunc finē dirigit cursum suū vt obsequis tuis famuleť tuisq; necessitatib⁹ ꝑm affluentiaz indeficientē occurrat. Hoc celū: hoc terra: hoc mare hoc aer cū his que sunt i eis vniuersis explere nō cessant. Hec Hugo. Res est ꝓfecto ab omnib⁹ ponderanda: q̄ pijssimus omnium pater deus tot innumeris beneficijs: tot āplissimis manerib⁹: tot abundantissimis gratijs voluerit animā rationalē donare. Ipſi corp⁹ organicū mirabili opifico estructū cū sensib⁹ copulauit. Ipſi celos ⁊ sydera firmamenti elemēta/q; oia ⁊ ex illis cōpoſita seruire iussit. Ipſi angelos ad custodiaz deputauit. Ipſi leges ⁊ precepta beneuiuendi instituit. Et cū nec sic suum creatorē agnoſceret misit vnigenitū filiū suum q̄ viā veritatis illā doceret: q̄ errantē ad semitā vite ꝓduceret: q̄ deniq; illā sanguine suo ꝑcio/so redimeret. Quis igit̄ tā egregiā tā insignez tam ꝑclarā tanq; deo charissimā creaturam ad imaginē ⁊ suā similitudinē formatā morituraz audeat affirmare. aperi oculos tuos. O anima tāto decore redimita. O aia tāta diligētia a tuo creatore custodita. O aia tāto labore a iesu filio dei ⁊ virginis quesita tanto dolore recuperata: tanto deniq; ꝑcio redempta ⁊ cōsidera i teipsa sapientiā dei: qui nō ab re circa te tāta dignatus est operari. Septima ratio qua ostendimus q̄ anima sit imortalis dic̄ iustificationis. Clamant oēs sancti iustissimū esse deū sicut patet in sermone de iustitia dei in quadragesimali nr̄o. Et vbi esset iustitia dei si anima cū corpore moreret quādo quidē tot mala in presenti remanēt impunita. Sz ꝓfecto nō sine pena transibūt impij q̄ in suis malis ⁊ iniquitatibus ꝓsperant: qa in futura vita equissim⁹ ille de⁹ reddet vnicuiq; ꝑm opera sua vt latius dirimus in ꝓtacto ꝑmone. Nō glorientur pecatores i malitia sua: quoniam de illis ingt in ꝑs. 77. Dauid. Cōsumet nequitia peccatorū. Et ꝑs. 31. Multa flagella peccatoris. Et Sapiens prouer. 5. c. Iniquitates sue capient impiū. Nā ⁊ Seneca in tragedijs hoc ipsum cōfiteť. Inquit autē sic. Quod quisq; fecit patiť. Auctorē scelus reperit, ⁊ plato in fedrone dixit. Est in reuera de functorum animas extare ⁊ bonis melius esse: malis autē deterius. Octaua ratio qua deducit imortalitas anime dic̄ remunerationis: h̄ spectat ad clementiā ⁊ benignitatē dei qui sicut nullū malum impunitū ita nec vllū bonū irremuneratuz relinquit. Hoc autē esset si anima periret cum corpore quoniā amici sui q̄ corpora eor ⁊ volūtarijs castigationibus ⁊ illatis passionib⁹ obtulerunt nullā inde reportassent mercedē. Intueamur quid apostoli q̄d cōfessores q̄d virgines quid ⁊ martyres egerint ꝓ dei amore ⁊ inde cōcludamus q̄ si mortua foret illorū anima dei manus vacua esset a munere liberalitatis. Errauerunt in solitudinibus illi in speluncis i cauernis in scissuris petrarū ⁊ montiuz afflictēs carnē vigilijs ieiunijs genuflexionib⁹ ꝟberibus ⁊ disciplinis. Alij ludibria ⁊ vincula expti sunt. Alij lapidati sunt. Alij capite cesi. Alij flāmis audisti. Alij sagittis vulnerati. Alij i mare ⁊ fluminibus demersi. Alij exquisitissimis cruciatibus necati: vt deo gloriam ⁊ honorem impenderent. Nūquid sine retributione laborauerunt in cassum. O pietas dei benedicti. O charitas patris eterni. Ipſe vtiq; diligentibus se bona inuisibilia ꝓparauit que oculus nō vidit nec auris audiuit. Et ꝓpterea Saluator noster Mathei. c. 5. suos discipulos cōfortabat dicens. Beati estis cū maledixerint vobis homines ⁊ ꝑsecuti vos fuerit ⁊ dixerint omne malū aduersum vos mentientes ꝓpter me. Gaudete ⁊ exultate quoniā merces vestra copiosa ē in celis. Nona ratio dic̄ assimilationis: de qua sic dicit Aug. in li. de spiritu ⁊ anima. Immortalis est anima ne a sui creatoris similitudine discrepare videatur. Nō. n. poterat esse imago ⁊ similitudo dei si vllo mortis termino claderetur. Decima ratio dic̄ resurrectionis. Est articulus fidei q̄ resurgent mortui. Et de hoc diffuse scripsi in q̄dragesimali in ꝑmone de resurrectione generali. Quia itaq; erit resurrectio q̄ fiet ꝓpter vnionē anime ad suā ꝓpria corpa virtute diuina. Et q̄ xp̄s surrexit a mortuis. ⁊ alij post mortē miraculose redierūt ad vitā necesse habem⁹ cōfiteri q̄ aia sit imortalis. Vn decima ratio dic̄ orationis. Orat ecclesia ꝓ defunctis ⁊ suffragia facit ꝓ animab⁹ in purgatorio penale debitū exoluentib⁹. Igitur anima est imortalis. Duodecima ratio dic̄ cōparationis: cōparādo q̄ppe anima q̄ est vltima forma ad primā materiā ponenda est aia icorru

pribilis. Mā sicut esse intelligibile est pmanen
tius q̄z esse sensibile sic ꝛ recipiens esse intelligi
bile est pmanentius q̄z recipiens esse sensibile
Sed recipiens eē sensibile est incorruptibile ꝓ
suam substantiam. s. materia prima: ergo mul
tofortius intellectus passibilis: q est receptiuus
formarū intelligibiliū. Tertio apparet q̄ sit i
mortalis anima ex clara exēplatiōe. Sunt tria
exempla lucidissima que oñdunt aiam eē imor
talez in q̄bus tanq̄z in splendidissimo speculo q
libet tante rei veritatem inspicere pōt.
¶Primū exemplū dicit tolerationis.
Secundū apparitionis.
Tertiū araudītionis.

¶Primū exemplū dicitur tolerationis: vt. n.
scribit Cicero in questionib⁹ tusculanis. nemo
vnq̄z sine magna spe imortalitatis se pro patria
offerret ad mortē. Nec martyrib⁹ clarū ē q̄ mor
tez nō timuerūt quā vitare potuissent si christū
relinquere voluissent. Sed ad phos veniam⁹.
Recitat Aug. lib. 1. de ciuitate dei. c. 22. q̄ qui
dam phus theodorotus nomine lecto platonis li
bro de imortalitate animaꝝ de muro se p̄cipitē
dedit. Itaq̄z interfecit semetipsum. Et Lactā.
libro. 3. diuinaꝝ institutionū ait. Multi ex hijs
q eternas esse animas suspicati sunt tanq̄z in ce
lum migraturi sibiipsis manus intulerunt: vt
cleantes: vt crisippus: vt empedocles: ꝛ zeno.
Et ex romanis Cato q fuit in omni vita sua so
cratice vanitatis imitator. Et q̄ de Catone fit
mentio: sciendū q̄ multi fuerunt sic nominati.
Mā fuit qdā cato censorinus de quo fit men
tio in libro de amicitia ꝛ in q̄stionibus tuscula
nis a Cicerone: ꝛ a ¶Plinio in lib. de viris illu
stribus: ꝛ a Valerio in rubrica de studio ꝛ idu
stria. Hic fuit eloquentissimus lr̄is grecis ꝛ la
tinis eruditus multaq̄z fecit magnifica pro re
publica ꝛ cō ulendo ꝛ pliando. Quiꝛ scribit i
speculo gestorū mundi tedio duplicis quartane
affectus vt beatore vita frueret semetipsum in
terfecit. Fuit ꝛ alius Cato filius supradicti vir
bellicosus q̄ vt scribit Frontinus cū in bello cō
tra macedonie regē pugnaret equo plapsus cū
se rellecogisset: animaduertit gladiū cecidisse e
vagina quē fortiter recupauit ꝛ vulneratis ho
stibus ad suos redijt. Qō exemplū adeo Ro
manos animauit ad pliū ꝛ macedones terruit
vt ipsi macedones vincerent. Fuit alius mar
cus Cato filius supradicti ꝛ nepos censorini q
consul in affrica diē clausit extremū. Cato autē
vticensis q ꝛ pronus fuit filius p̄cedentis mar
ci catonis q̄ vticensis dicit eo q̄ in vtica libie ci
uitate se occidit. Causa vo fuit vt nō subiceret
Cesari quoniā ipse pompeianas partes secut⁹
fuerat. Mā vt ait Tull⁹ i. 1. de officijs. Mores
turpitudini ac fuituti anteponenda est. Ex hoc
arguunt quidā probātes q̄ anima sit imortalis
ex auctoritate Aristo. in tertio ethicoꝝ: qui ait.
Qō fortis debet se exponere morti ꝓ salute pa
trie. Et hoc ſm iudiciuꝝ naturalis rōnis. Sed
nisi anima esset incorruptibilis nō deberet hoc
appetere q̄ nō esse simpliciter nō cadit sub ap
petitu. Sed cōtra hoc nōnulli obiciunt dicētes
q̄ etiā si anima morerē cū corpore adhuc velle
sustinere morte pro liberatione patrie ꝛ pro re
publica esset ſm iudiciū rectū rationis. Mā me
lior est modicus actus virtutis intensus q̄z vi
ta viciosa vel cū actu remissio per magnū tēpus
ergo fortis debet se exponere pro bono ỽtutis
Et q̄ ipse est pars cōmunitatis cuius bonū cō
mune naturaliter est magis diligendū q̄z bonū
priuatū. Et ista videt fuisse opinio Scoti. quaꝝ
improbat Landulphus in suo. 4. di. 43. Quia
sicut lex ꝛ ratio naturalis prevalet omni legi et
rationi maxime create. Ita bonū entitatis na
turalis prevalet omni bono cuiuscūq̄z virtutis.
vnde longe videt q̄ sit eligibilis habere esse p
petualiter ꝛ nō virtuosum esse mortaliter nō di
co viciosum esse sed non virtuosum q̄z hr̄e esse
mortale ad modū tempus ꝛ postea habere per
petuū nō esse. Similiter puto eligibilius habe
re perpetuā entitatē incorruptibilem sine gloria
patrie q̄z habere glorioſum esse ꝑ vnū diē ꝛ po
stea ꝑpetuo annihilari. Et tamē maius ē bonū
patrie q̄z bonū ỽtutis. Hec Landulphus. rī
cardus etiā de media villa in. 3. di. 33. ita scribit
Si aia morerē cū corpore vt falso quidaꝝ sunt
opinati: hō vo deberet velle sustinere mortē ꝓ
liberatione patrie. ¶Primo q̄ ſm Augu. in. 1.
de lib. arbitrio. Quisq̄s recte aligd eligit appe
tendū necesse est vt melior fiat: cū ad id pueue
rit qō elegit. Melior autē eē nō posset q non eēt
Sed si aia morerē cū corpore hō ꝓ mortē tota
liter desineret esse excepta materia prima. ergo
moriendo volūtarie ꝓ liberatione patrie melior
nō esset ꝛ sic nō esset electio recta. Secūdo non
dz hō voluntarie intermittere actū ỽtutis ali
cuius nisi vt liberius vacet exercitio maioris vir
tutis. Sed multo magis eēt ꝓtra rationē rectā
eligere illud ad qō sequerē ꝑpetua impossibili
tas operandi ſm quācūq̄z virtutē quā ad tēpus
intermittere actus vnius virtutis nō ꝓpter exer

citium

citiuz alterius virtutis. Sed si anima moreret̃ cuz corpore homo eligendo mori eligeret illud ad qd̃ sequeret̃ q̃ amplius in perpetuũ ſm Vtutem operari non possit. Ista causa exercitij dicta sunt ⁊ vt silentiũ imponat̃ hijs qui dicũt nõ esse sufficiens imortalitatis argumẽtũ q̃ illi de quibus mentionẽ fecimus superius ⁊ reliq̃ qui patriã dilexerunt: imo ⁊ martyres qui christuz confessi sunt mortẽ nõ horruerunt. Secũdũ exemplũ in quo lucet anime imortalitas: dicitur apparitionis. De apparitione animarũ diximꝰ in sermone de transfiguratione iesu xp̃i benedicti: ideo tantũ id nunc asserimus q̃ volente deo ad consolationẽ viuoruz sepius anime separate diuersimode apparuerunt. In legẽda sancte lucie scribitur q̃ orante ipsa cũ matre iuxta sepulchruz sancte agathe luciã somnus arripuit viditq̃z agathã in medio angeloꝝ gemmis ornatam stantẽ ⁊ dicentẽ sibi. Soror mea lucia qd a me petis qd̃ ipsa poteris prestare cõtinuo matri tue Nã ecce per fidem tuã sanata est. Euigilãs lucia ita inuenit. Nã passa fuerat eius mater annis multis fluxum sanguinis. Hierony. i vita Pauli prime heremite narrat qualiter Antonius longe posstus a cella pauli vidit angelos animã eius deferentes. Qui mox currens iuenit corpus pauli flexis genibus in modũ orantis erectũ ita vt ipsum viuere extimaret. Sed cũ ipsum mortuũ didicisset dixit. O sancta aia qd̃ gerebas in vita in morte monstrasti. Cũ autem nõ haberet vnde sepulturã faceret venerũt duo leones ⁊ soueã parauerũt. Sepultoq̃z eo redierunt ad siluã. Ambrosius refert de beata agnete q̃ eius peracto martyrio cũ parentes eiꝰ octaua die iuxta tumulũ vigilarent viderũt chorum virginũ vestibꝰ fulgentibus radiantẽ inter q̃s viderunt beatã agnetẽ simili veste fulgentem et a dextris eiꝰ agnũ candidiorẽ niue stãtẽ. Quibus illa ait videte ne me q̃si mortuã lugeatis. Sed cõgaudere mecũ ⁊ cõgratulamini q̃z cum hijs omnibꝰ lucidas sedes accepi. propter quaz visionẽ ecclesia celebrat festũ agnetis scd̃o. Cõstantia aũt Vgo filia cõstantini lepra grauissima laborans cũ hanc visionẽ audisset tumulũ eius adijt. Et ibi duz orationi insisteret obdormiuit viditq̃z beatã agnetẽ sibi dicentẽ. Si in christũ credideris cõtinuo liberaberis. Ad quã vocem euigilans pfecte se sanatã inuenit. Que baptismuz recipiens super corpus beate agnetis basilicam fecit. Et ibi in virginitate pmansit. In vita sanctarũ ruffine ⁊ secũde ponit̃ qualiter apparuerunt cuidam matrone nomine plautille. Hee due sorores fuerunt Vgines romane parentibus clarissimis genite: asterio. s. ⁊ aurelia que nupserunt armentario ⁊ verino. Qui accusauerunt eas q̃ christiane essent tempore valeriani Imperatoris. Et capte ac tradite donato prefecto post multa verba iussit ruffinã priꝰcedi. Qd̃ videns soror clamare cepit ad iudicem. Quid est q̃ sororẽ meã glorificas ⁊ me inhonoras. Tandẽ post multa vtriusq̃z illata tormẽta ducte fuerunt in siluã in via cornelia: ab vrbe roma miliario decimo: in fundo qui vocat̃ buxeto. Ibiq̃z ruffina capite truncat̃. Secũda percutitur: ⁊ earũ corpora foris voranda linquũtur. Deniq̃z plautilla matrona in cuius predio hoc factũ est: vidit eas in visu sedentes geminatas in thalamo ⁊ dicentes sibi. Plautilla desine a flagitijs idolorũ ⁊ crede in xp̃m ⁊ veni in predium tuuz ⁊ corpora nostra sepeli: qd̃ illa fecit. Gregorius in secũdo dialogoꝝ li. affirmat de sancto Benedicto q̃ dũ moraret̃ apud montez cassinũ nocte quadã dum p fenestrã cellule conspiceret ⁊ oraret vidit fusam lucẽ desup cunctas noctis tenebras effugasse. Subito aũt̃ totꝰ mũdus velut sub vno solis radio collectus: añ oculos eius adductus est: ibiq̃z animam germani episcopi capuani ad celũ deferri videns. Cõperit autẽ postea q̃ illa hora migrasset a corpore. De sanctis geruasio ⁊ prothasio geminis fratribus qui martyrio coronati fuerunt i. i ciuitate mediolani scribit Ambrosius in ſmone q̃ legitur in officio matutinali festiuitatis eorũ. Qualiter cũ eoruz corpora trecentis annis ⁊ vltra latuissent ab eo reperta sunt modo qui sequitur. Quodã nãq̃z quadragesimali tpe ipsi in oratione posito: nec aperte vigilanti nec integre dormienti. Apparuerunt duo pulcherrimi iuuenes vestibus cãdidissimis idest collobio ⁊ pallio induti caligulis calciati secũ manibꝰ extẽsis orantes. Qua visione elapsa rogauit dominuz vt eũ ludificari nõ sineret. Si Vo aliqd visio illa expeteret boni iteruz appareret. Simili modo canente gallo orantes secum iuuenes apparuerunt. Tertia vero nocte non dormienti sed stupenti cum tertia sibi apparuerunt persona q̃ similis Paulo apostolo videbatur ſm q̃ i pictura prospexerat. Illisq̃z tacentibus apl's sibi dixit. Isti sunt q̃ nihil terrenũ desiderãtes monita mea sunt secuti. Quoꝝ corpora i eo repies loco i quo stas. 12. pedũ altitudine terre cooptã archã reperies. Et ad caput eorũ libellũ in quo

ortus eorum continetur ⁊ finis. Ita enim sepelierat illa corpora philippus qdaꝫ xp̃ianus. Lo vocatis ergo vicinis coepiscopis: ipe ambrosius por terre fossor accessit. Et omnia ꝓut dixerat sibi paulus in illa visione inuenit. Corpora vo ita sūt reperta ac si ipsa hora ibidē fuissēt posita. Insuper ⁊ odor mirabilis inde flagrabat: multaqꝫ ibi miracula illoꝝ meritis coruscarūt. Et vt ingt Aug. li. 22. de ciui. dei in illis diebꝰ ipso pñte ⁊ impatore ac multitudine gentiuꝫ ecclesiarum qdam ad corpora martyꝝ geruasij ⁊ ptha sij lumen recepit. In hac inuentōe pax iter longobardos ⁊ romanuꝫ impium reformata fuit. Jō Greg. papa in itroitu misse cantari istituit Loꝗtur dñs pacem in plebem suaꝫ. De patre nostro btō francisco narrat Bonauctura: q hora transitus eius minister fratruꝫ tūc temporis in terra laboris augustinus nomine in extremis laborans cū iam diu pdidisset loquelaꝫ audientibus q astabāt subito clamauit ⁊ dixit. Expecta me pater expecta. Ecce iam venio tecum Querentibꝰ aūt fribus ⁊ mirantibus cui sic loqreꝫtur beatus franciscū eundem in cēlū se videre asserunt. Statiqꝫ hoc dicto ⁊ ipe feliciter requiuit. Eadem hora epō assistinati q ad oratoriuꝫ michaelis archangeli pre deuotōe accesserat in monte gargano btūs franciscus iocūdus apparens mūdum se dixit relinqre ⁊ ad celū cum exultatōe trāsire. Mane surgens eps socijs narrauit que vidit. Et assistium rediēs cū pquisissꝫ solicite certitudinaliꝫ cōperit q ea hora qua sibi p visionē inotuit beatus pater ex hac vita migrauit. Inueniūtur ⁊ alie huiusmōi apparitiones quas longū esset enarrare. Ex qbus cogimur idubitāter tenere: q aia sit imortalis. Tertium exemplum dicā exaudītōis. Quis naꝫ nō videat ⁊ per experientiam cōprehendat quot ⁊ viri ⁊ mulieres q in suis necessitatibꝰ sanctoruꝫ ⁊ sanctaꝝ p̄cipue Vrginis imaculate matris dei iplorant patrocinīū exaudiant. Taceamus miracula que super hoc idies in ecclesia clarescunt Oculos tñ cordis ⁊ corporis cōuertamꝰ ad sacra templa que in dei ⁊ celoruꝫ regine aliorūqꝫ hoc nore per orbē constructa sunt. Cur nō miremur in tantaꝝ imaginū aliarūqꝫ rerum aspectu In qbus indicatur q hoīes in tribulatōnibus positi iteruenientibus sanctis liberati fuerunt. Sūt in italia ecclie deuotissime Vrginis nomini dedicate. Sancta Maria de martyribꝰ apō melfictū in apulia. Sācta Maria de casali apō brundusiū. Scā maria de angelis apud assisiū Sancta Maria de loreto apud rachanetū. Sācta Maria annūciata florentie. Et alie sic vulgo nominate. In qbus cernūtur in imaginibꝰ cereis ⁊ argenteis alijsqꝫ rebus oblatis beneficia suscepta ab illis q se virgini cōmendarunt. Quid rōes querimus: qd philosophoruꝫ snias exquirimus cū ipsi effugere nō valeamus tam varia tanctꝫ lucidissima imortalitatis aiarū exēpla. Scōm dubium principale fuit vtrū anime sepate transferanꝫ ad aliqua loca. Et circa hoc triplex iuenitur opinio falsa quoruūdā. Prima eoꝝ q dixerūt animas trāsire de corpore in corpus ita q cū separaꝫ ab vno vniꝫ alteri ⁊ postea alteri vsqꝫ ad corpora bestiaꝝ. Et hec opinio ascribitur ipsi platoni de quo ita scripsit augustinꝰ li. x. de ci. dei. c. 3. Platonem animas hoium post mortē resolui vsqꝫ ad corpora bestiarū dixisse certissimū est. Sed mirandū est ꝓfecto platonē talia suisse locutum: de quo Valerius i rubrica de studio ⁊ idustria ingt. Plato cūctoꝝ mortalium sapientissimus habebaꝫ adō q si a celo iupiter descendisset nec elegantiore nec beatiore facūdia essꝫ vsurus. Refert adhuc de ipō Apuleius in li. de vita platonis ⁊ q cū ariston pater eiꝰ ad ipm instruendū deferret ad socratē nocte precedente viderat in gete doctor socrates q pullus odoris ⁊ candoris eximij vocisqꝫ sonore ipsius volabat in sinū postmodum de sinu exiens cantando volabat in celū. Cum mane vidisset puerꝫ sibi adductum dixit somnū completū eē. Quid plura vt supius cōmemoravimus de imortalitate aiarum copiose disseruit. Quo igitur ad tantā ifamiaꝫ deuenisse credendꝰ est vt circulatōem illam animaꝝ posuerit Nisi forte dixerimus qz vt hō errare potuit ac sibimet cōtradicere. Tamē quicqd sit d eo opinionē istam ipiissimā expugnare debemꝰ. In gt. n. Ric. in. 4. di. 43. Quod cōtra illam nō tm̄ ē scriptura sacra: imo omnis phia. vñ Ari. i primo de anima redarguit pictagoricas fabulas dicentes q̄libꝫ aiam quodlibꝫ corpus posse igredi ex eo quod vñ vnūquodqꝫ corpus habere spēm in formā ꝓpriam. Et secūdo de aīma dicit q nō contingit animā accipere quodlibet corpus qz vniuscuiusqꝫ actus aptus natus ē fieri in ꝓpria materia. Et ide est vt ponit Tho. ꝑma pte. q. 117. q anima sepata sua naturali Vtute nō potest mouere aliquod corpus. Et licet corpora obediāt angelis ad motū localē nō tamē obediūt anime separate. Nō qz angeli sunt substantie spūales quarum Vtutes nō determināt

ad aliqua

ad aliqua corpora ⁊ sūt nāl'r a corporibus abso
lute. Et ideo diuersa corpora eis obedire pos/
sunt ad motū. Sz cum alicuius substantie spūa
les separate Vtus motiua determinet' naturaliter
ad mouendū aliquod corpus nō poterit illa sub
stantia mouere corpus maius sed minus. vnd
cū anima ꝑm suam nām determinetur ad mo/
uendū corpus cuius ē forma nullū aliud corp⁹
sua naturali Vtute potest mouere. Quare me/
rito condēnātur hij qui fallacijs demonū facile
credūt: dū ipsi quorūdam viuorum corpora ob
fidentes simulant se esse animas defunctorum
Fuerūt eiusmodi delusiones q̄ plurime dieb⁹
meis sicut scripsi in libro de timore iudiciorum
dei d' illa que neapoli obsessa fuit ⁊ q̄ plurimos
in errorem ducebat dum diabolus qui loque/
batur per eam fatebat' se esse animā comitis ia/
cobi picinini Anno ĩsuper dñi. 1440. In pti/
bus terre idrōti ⁊ terre bari multi sic obessi aie/
bant se esse animas quorūdam q diebus illis ex
hac vita migrauerant. In vrbe predicante me
ibi anno dñi. 1474. Decapitatus fuit qdaz in
deus eo q̄ aliuz de suo genere ĩterfecerat. post
paucos Vo dies puella quedam hebrea loq ce/
pit nūc in persona vnius illoꝝ nūc in psona al
terius. Et dum amboꝝ pentes concurrerent
ad nouū spectaculuz apiebant multa secreta do
mus illoꝝ respondebantqz ad iterrogata sicut
faciebant dū viuerent hortabantqz suos vt se i
uicem pacificarent multaqz cōfinxerūt menda
cia policentes iudeis eternā salutem. Tandem
demones illi reliquerūt puellā ⁊ sic cessauit ru
mor exortus in plebe. Secunda falsa opinio
fuit alioꝝ qui crediderūt animas sepatas latita
re in sepulchris suoꝝ corpoꝝ seu in locis vbi os
sa vel cinere suoꝝ corpoꝝ seruarentur. Ideo d'
xp̄o vt scripsimus in sermone de resurrectione
lazari iquit Theophilus. Altius clamauit vt re
frenaret hora gentiliū fabulantium in tumulis
latitare aias defunctoꝝ. Quare alta voce dixit
lazare veni foras quasi aduocaret de longiquo
Non ē igitur opinio illa Va neqz vllo pacto ad
mittenda. Tertia falsa opinio ē quorūdam q
dixerūt q̄ aīa nō est in locis corporalibus: sed
corporalium sil'ibus siue in rege siue in dolori
bus: Qr anima sepata nō dependet a loco cor
porali. Sed huic opinioni obstat tota theologo
rū turba qui omnes in hanc sniam conueniūt:
vz q̄ anime post mortē sūt in aliqbus recepta/
culis. Nam vt ingt Ric. in. 4. dist. 45. Sicut
angeli qui sunt spūs sunt in aliqbus corporali/
bus locis non circūscriptiue sed diffinitiue sic ⁊
anima sepata nō obstante q̄ sit spūs. Et q̄uis
anima sepata nō magis cōueniat cuz vno loco
q̄z cum alio rōne sue essentie: cū ex loco natura
eius nō dependeat tamē ꝓpter opatōes quas i
loco exercere dz vel circa eam debent exercer
magis sibi cōuenit vnus locus q̄z alius. ex quo
duplex illi locus debetur. Primus penalis. s.
ĩfernus: de quo ait Seneca in tragedijs. In/
gens voratio faucibus vastis pz latūqz pandit
omnibus populis iter. Sūt Vo in iferno qua/
tuor mansiones. Prima inferior in qua sunt
anime damnate ꝓ solo pctō mortali actuali: que
puniūtur pena sensus. De hoc dicitur in trage
dijs Senece. Ipsaqz morte peior ē mortis lo/
cus. Secūda mansio in qua sūt anime pro solo
pctō originali damnate que puniūtur tm̄ pena
damni. Tertia mansio ē in qua de lege cōmu/
ni purgantur anime que decesserunt in charita
te deferentes secū aliquod purgabile. Quarta
Vo mansio ē in qua reqescebant anime que de
cebāt cū charitate que nihil purgabile secū por
tabant vel que portauerūt ⁊ purgate erāt. Hec
ante xp̄i aduentū dicebant sinus abrahe. Quia
eni abrahā primus ab ĩfidelibus sepauit se ⁊ fi
dei signaculum distinctiuū accepit. Jō loc⁹ re/
quiei qui debebat' anime ꝓpter fidem charitate
formatā sinus abrahe dictus ē. Post xp̄i vero
aduentū quarta ista māsio vacua ē: qm̄ apta est
ĩanua celi merito passionis xp̄i. Et anime dece
dētes i charitate nihil pugnabile secū ferētes sta
tim euolāt. vñ pz q̄ nō eumdē locuz itelligim⁹
modo sinū abrahe cū rogamus aias in illuz de
ferri cum eo q̄ ante xp̄i aduentum sin⁹ abrahe
dicebatur. Secūdus locus q debetur aīabus
sepatis ē locus delectabilis celum vz empireū
de quo suo loco abūde dicemus: ꝓpter q̄ om/
nia vt ponit Lac. li. 3. diuinaꝝ institutionum.
Esse iferos Zeno stoicus docuit ⁊ sedes qdem
pioꝝ ab ipijs esse discretas. Et illas qdem qe/
tas ac delectabiles icolere regiones. Hos Vo
penas luere in tenebrosis locis ⁊ ceni voragi/
nibus horrendis. Et Seneca in tragedijs in/
ducit theseum dicentē. Quisqs placide potens
Dominusqz vite seruat inocuas manus. Et i
teruentū mitis imperiū regit. Animeqz parcit
longa permensus diu. Felicis eui spacia vl' ce
lum petit. Vel leta felix nemoris helisij loca.
Scd'm omnes poetas helisij campi pioꝝ apd'
inferos sunt in quibus vt ipsi dicunt bonoruz
sedent anime. Tertium dubium principale

fuit virum loca faciant ad delectationem vel pe
nã animabus sepatis. Et ad hoc ita respondet
Ric. vbi supra. q receptacula corporalia aiam
rũ in aliquo augent delectatõem earum vel af
flictõem. Celum. n. empircũ q̃uis in nullo au
geat animarum beatarum delectationem essen
tialem in aliquo tamen auget delectatõem actua
lem: inquãtum ille anime locum illum plusquã
alia diligũt. Presentia autẽ rei dilecte aliquam
causat delectatõem. Nõ aũt quare illum locũ p̃
ceteris diligũt triplex ẽ. Una q̃ sciũt locuz illuz
sibi eẽ deputatum a deo quem sũme diligunt.
Alia q̃ in illo ꝓpter excessuz nobilitatis sue na
ture super alia corpora exp̃sius q̃ in alijs locis
resu!gerẽ tanq̃ in effectu diuinã bontatẽ cõspi
ciũt. Tertia q̃ illius loci sublimitas luminosi
tas ⁊ imobilitas suam spũalem sublimitatẽ ⁊ lu
minositatẽ ⁊ getis ꝓpetuitatem expressius q̃ q̃
litates aliox locorum representant. vnusquis
q̃ aũt ceteris paribus plus diligit illud quod ẽ
magis representatiuũ sue nobilitatis. Recepta
cula ẽt damnatox in aliquo augent eox afflictio
nem. Q̃ locuz illũ odiũt triplici de cã. Prima
q̃ sciũt ipm sibi fore deputatum a diuina iusti
cia quã odiũt. Alia q̃ illius loci vilitas est obli
gationis sue ad penã per petuã rememoratiua
seu rep̃sentiua. Tertia q̃ est contentiu⁹ ignis
illius quo affligũtur. Ex hoc Tho. 1. pte. q. 63
dicit q̃ locus nõ est penalis angelo aut anime
q̃si afficiens alterando naturã sed quasi afficiẽs
volũtatem contristando dũ angelus vel anima
apprehẽdit se esse in loco nõ cõuenienti. Rece
ptaculũ aũt in quo purgantur aime in aliquo au
get eax afflictõem non q̃ ipm odiãt voluntate
deliberatiua cũ sint in charitate ⁊ sciant illum si
bi esse assignatum ad tempus a diuina iustitia
quã diligũt ad earũ purgatõem. Sed q̃ ipsum
naturali motu voluntatis refugiũt sub ratione
qua suam obligationem ad penã quãuis tpa
neam rep̃sentat et sub rõne qua ignez continet
quo affligũtur. Quartũ dubiũ principale su
it vtrũ aie sepate exeant aliquãdo de locis ad q̃
transserũtur. Et qdã dicunt q̃ nõ ex eo q̃ Job
7. scribitur. Qui descendit ad inferos nõ ascen
dit. Insup Aug. li. de cura ꝓ mortuis agenda
ait. Si in rebus viuentiũ interessent aie mortuo
rũ me pia mater nulla nocte desereret: que me
terra mariq̃ secuta ẽ vt mecũ viueret. Si ergo
exirent aliquando de receptaculis suis aliquan
do interessent rebus viuentium. Alij cõtrariuz
ꝓbant ex eo q̃ vt scribitur Mathei. 17. c. i trãs
figuratõe saluatoris nostri inopsis apparuit cũ
helia. Ob quod Aug. li. ꝓtacio ait ad viuos ali
quos mitti ex mortuis. Pro hac ambiguitate
remouenda rũdet Ric. q̃ aliq̃ aias exire ỏ re
ceptaculis suis dupliciter põt iteligi vel per di
uinã potẽtiã vel p naturã ꝓpriaz. Primo mo
do de inferno ⁊ de celo exeunt alique anime nõ
ꝓpetuum sed ad tempus: nec de lege cõmuni:
sz ex aliq̃ spãli cã Sic ẽt ỏ purgatorio aliq̃ exeũt
ad modicũ tp̃s añ expletõez penes sue p⁹cui⁹ ex
pletõez illuc ãpli⁹ nõ fuerũt. In iudicio ãt oẽs
aie tam existentes in celo q̃s in inferno exibũt sz
cõem legem diuine iustitie ad eadem itex loca
cum suis corporibus reuersure ⁊ in eis in ppe
tuũ permãsure. Per nãm Yo, ꝓpriam dixerũt
qdam non posse aias de suis receptaculis exire
affirmantes q̃ aia humana nullo modo ẽ mo
bilis fm locũ nec per se nec per accidens. Et si
ponatur alicubi p substantiã suã nũquã move
bitur de vbi ad vbi. Sed articulus iste excõica
tus ẽ a dño stephano epo parisiensi. Ideo fm
Ric. dicendus est q̃ de suis receptaculis exire
possent aie que vellẽt nisi ꝓhiberent a superio
ri Ytute. Sz de lege cõi exire ꝓhibentur ille q̃
sunt in purgatorio ante expletũ pniam ⁊ ille q̃
sũt in inferno ante iudiciũ. Ille Yo que sũt in ce
lo exire nolũt vsq̃z ad tp̃s resurrectõis corporũ
suox nisi aliquãdo videãt placere deo ex aliqua
spãli cã. vnde videt aliqbus q̃ oẽs descendẽt
de celo in obitu beate Ygenis marie, ꝓpter eius
reuerentiã. Et cũ ea itex ascenderũt in celum.
Ab Augustino ergo dicũtur aie non posse in
teresse rebus viuox per, ꝓpriã nãm q̃ eax vir
tus nõ põt cõtraire supiori Ytuti que, ꝓhibẽtur
Ideo per hec dicta soluũtur omnes pplexitates
Si igitur nõ habemus hic ciuitatem manẽtem
Si tã felix iocũdaq̃ beneficientibus habitatio
disposita ẽ. Si regnũ celox pacifice possidẽduz
nobis, ꝓmittitur cõtemnam⁹ infima hec atque
terrena ⁊ queramus que sursuz sunt vt sic pue
nire possimus ad regionẽ illã opulentissimam
btox In qua de⁹ benedicat⁹ viuit ⁊ regnat p oia
secula seculox. Amen.

Sermo qnq̃gesimus nonus de spũ scõ q̃ missus
ẽ aplis i signo visibili igneax linguarum.

S Piritus sanctus quẽ
mittet pater i noie meo ille vos
docebit oia Yba sũt redempto
ris nostri originaliter Joannis
14. c. ⁊ in euangelio pũtis solẽ
nuatis

nitatis. Amplissimū donū hodierna die collatū fuit humano generi cū spūs scūs visibiliʒ missus est in apl̄os fundatores militātis ecclie. ℣Per illos eni in xp̄m credidit mūdus. ℣Per ipsos deleta sūt penitus ⁊ extincta pnicies idolatrie que oēs quasi populos inuoluebat. ℣Per ip̄os deniq; via regni celoꝝ mortalibus scā fuit nota. tāta qppe virtute ex alto p̄diti spū scō cooperante fuere vt sicut psal. refert. In oēm terram exiuit sonus eorum cū fructu ⁊ vtilitate oium gentiū atq; in fines orbis terre verba eoꝝ. ℣Propter ea vt tanti miraculi memores esse possimus in pñti sermone de spū sancto in apostolos missio trinus verba facturi. De quo tria mysteria ꝓponimus contemplanda.

℣Primū dr cognitionis.

Scōm missionis.

Tertium opationis.

Dr vi nature, spūs scūs nō est cognoscibilis sed tm̄ p reuelatōem ⁊ qualr spūs scūs ē de⁹, p/cedēs a patre ⁊ filio ipsis coequalis.

Cap. .I.

Primū mysteriū contemplandū de spū sancto dicit cognitionis. In quo notā de sunt tres theologoꝝ Vitates. ℣Prima q̄ nullus viatoꝝ pōt cognoscere, ppria vi nature tertiam personam in diuinis quaꝝ dicim⁹ spm̄ sanctum. Vnde Hilarius in li. de trinitate ait. Non putet homo sua intelligentia sacramentū generatōis ⁊ pcessionis se posse cōsequi Et Dionysius in li. de diuinis noibus. Nō ē audēdū dicere aliqd nec cogitare de supsubstāti ali occulta diuinitate p̄ter ea que diuinitus nobis ex sacris eloquiis sunt exp̄essa. Et de hoc ℣Paulus prime ad corinthios. c. 2. dixit. Loquimur dei sapiam quam nemo p̄ncipū huⁱ⁹ seculi nouit. s. phoꝝ fm glo. Secunda Vitas q̄ nobis reuelatū est in diuinis esse tertiam p̄sonam procedentem p modū amoris que dicitur spūs scūs. Nam in veteri ac nouo testamēto fit mentio de spū dei. Vnde genesis. I. c. dicit Spūs domini ferebatr super aquas. Et. 6. c. Non permanebit spūs me⁹ in homine. Et. 41 c. Nūquid iuenire poterimus talem virum qui spū dei plenus sit. Et Judicum. 3. c. Fuit i eo spūs domini ⁊ iudicauit israel. Et. 11. c. Factus ē super iepte spūs domini. Et p̄imi regum. x. c. Insiluit super saulē spūs domini ⁊ prophetauit. Et p̄s. 32. Verbo domini celi firmati sunt ⁊ spū oris eius ois Vtus eoꝝ. Et p̄s. 50. Spiritū sanctū tuum ne auferas a me. Et p̄s. 103. Emitte spiritū tuū ⁊ creabuntur. Et p̄s. 142. Spūs tuus bon⁹ deducet me in terrā rectam. Et Sapientie. I. c. Spūs dñi repleuit orbē terrarū. Et. 12. c. O q̄s bonus ⁊ suauis ē spūs tuus in nobis. Et Esaie. 11. c. Requiescet sup eum spūs dñi. Et. 41. c. Dedi spiritū meū sup eum Et. 48. c. Dñs misit me ⁊ spūs eius. Et. 61. c. Spūs dñi super me. Et Joel. 2. c. Effundam spiritū meum ⁊ dabo ꝓdigia in celo ⁊ in terra. Eodē. c. Effundā spiritū meū sup oēm carnez ⁊ ꝓphetabūt filij vestri ⁊ filie vestre. Et Matthei. I. c. Inuenta ē in vtero hūs de spū sancto Et. 3. c. Baptizabit vos spū scō. Et. 12. c. qui dixerit verbū cōtra spiritū sanctū nō remittetur ei. Et vlt. c. Euntes docere gentes baptizātes in noie patris ⁊ fi ij ⁊ spūs sci. Et Luce primo c. Spū scō replebit exvtero matris sue. Eodē c. Spūs sanctus supueniet i te. Eodem. c. Repleta ē spū scō helisabeth. Et. 2. c. Spūs sanct⁹ erat in eo. Et. 3. c. Descendit spūs scūs corporali spē sicut colūba in ip̄m. Et Joānis. 20. c. Accipite spiritū sanctū. Et Actuū. I. c. Accipietis Vtutē supuenientis spūs sci in vos. Et. 2 c. Repleti sūt oēs spū scō. Et. 11. c. In nationes gr̄a spūs sci effusa ē. Et. 6. c. Elegere stephanū plenū fide ⁊ spū scō. Et. 8. c. Imponebant manus super illos ⁊ accipiebant spiritū sanctū Et ad romanos. 5. c. Charitas dei diffusa est in cordib⁹ vestris p spiritū sanctū. Et. 2. Petri. I. c. Spū sācto ispirati locuti sunt sci dei homines. Et Joannes prime sue canonice. 5. c. Tres sūt q testimoniū dant in celo: pater Vbū ⁊ spūs scūs. Tertia Vitas q̄ spūs accipitur multiplr. ℣Primo, p substantia anime. Vñ Actuū. 7. c. Dñe iesu accipe spiritū meū. Et Joannis. 19. In manus tuas dñe cōmēdo spiritum meū. Scōo accipitur p ventō vt ibi Joannis. 3. c. Spūs vbi vult spirat. Tertio, p aere ut in p̄s. O s meū aperui ⁊ attraxi spūz. Quarto pro angelo in p̄s. Qui facis ag̃elos tuos spiritus. Quinto, p deo Joānis. 4. c. Spūs ē deus. Sexto, p tertia p̄sona in trinitate. Sed aduertendū fm Bonauenturaz in p̄mo di. 11. q. spūs in substantia spūali dr dupliciter. s. a spūalitate ꝑ copulentiam. Et sic substātia rōnalis vel itellectualis aut ei⁹ potentia iteriorꝝ dr spūs: vel a spiratōe ⁊ sic amor vel affect⁹ dr spūs. ℣Prio mō cōuenit toti trinitati. Et sic ē nomē absolutū. Scōo mō cōuenit illi p̄sōe q̄ procedit vt amor Spirari enim in spūalibus est solus amoris. ⁊ quoniā amor pōt spirari ⁊ rete ⁊ ordinate: ⁊ sic ē

purus: vel indirecte ⁊ immundē ⁊ sic est libidinosus. Ideo illa psona que est amor nō tantuz dicit spiritus sed spiritus sanctus. Nō sic filius dicit sanctus: qz generatio est motus naturalis circa quē nō attendit sanctas vel puritas sicut attendit circa amorē voluntatis. Albertus autez in cōpendio theologie dicit: q spiritus scūs multa habet nomina. Dicit enim spiritus a spirando actiue: eo q spiret vbi vult. Et sic cōuenit tribus psonis: sed spiritui sancto per appropriationē. Aliomodo dicit spiritus a spirando passiue eo q spiratur. Et hoc modo ꝓprius est spiritui sancto: qui ꝓcedit per modū spirationis. Nō soluz autē dicit spiritus sed additur sanctus: qz sanctus idē est q mundus vel firmus vel fine terra. Que cōueniunt nō solū ei quo ad se sz in cōparatione quo ad nos. Nā per gratiā spiritus sancti a peccatis mūdamur in bono firmamur a terrenis separamur. Insup spiritus scūs vocatur nexus vnitas ⁊ amplexus: ⁊ hoc ꝑut cōparat ad patrē ⁊ filiū. Itē dicit donū dei altissimi qz omne donū ab ipso fluit. Dicit fons vius qz sitientib⁹ gratiā largit. Dicit ignis qz affectū accendit. Dicit charitas nō soluz qz est amor patris ⁊ filij: sed qz nos amantes facit. Dicit spiritualis vnctio: qz omnes tribulationes mundanas suaues facit ⁊ iocundas: ꝛm illud. In labore requies in estu temperies. Dicit dextere dei digitus: qz sicut omnes tēporales res digito demonstrant ita ꝑ spiritū sanctū ostenduntur res spirituales oculo spirituali. Dicit paracl⁹: qa cōsolationes celestes mentib⁹ instillat. Dicitur magistrorū optimus: qz intellectuz ad cognitionē dei ⁊ suiipsius illuminat. Est itaqz spiritus sanctus vt colligit ex dictis Augustini in libro de trinitate de⁹ tertia ꝑsona in trinitate producta a patre ⁊ filio ꝑ modū voluntatis. Deus nāqz ē summe simplex vt patet. 12. methaphisice. vbi phus dicit: q deus est actus purissim⁹ absqz aliqua cōpositione: ergo omne qđ est in deo ē de⁹. Et ꝑ cōsequens scientia sapiētia intellectus cognitio voluntas ⁊ amor dei est de⁹. Cōstat aūt q spiritus sanctus ē amor patris ad filiū. De⁹ enim pater ꝑ intellectū suū cognoscit essentiā suā esse infinite bonitatis ergo eque amat amore infinito. Sicut ergo qua seipsum cognoscit cognitio est filius ita amor quo seipsuz amat ē spiritus sanctus. Sed cōtra ꝓdicta tres inueniuntur hereticoruz opiniones damnate. Prima fuit fuit opinio Arrij. Qui vt dicit sanct⁹ Tho. in 4 arto summe cōtra gentiles, c. 16. docuit filiuz ⁊ spirituz sanctuz esse creaturas: filiū tñ maiorē spiritu sancto ⁊ filiū minorē patre: quē errorem quantū ad spiritū sanctū secutus est Macedonius q de patre ⁊ filio recte sensit q vnius eiusdez substātie sint. Sed hoc de spiritu sancto credere voluit: creaturā esse cōfessians. Vnde quidam macedonianos semiarrianos vocāt: eo q cū arrianis in parte cōueniunt ⁊ in parte differunt ab eisdē. Quos tamē oēs cōuincim⁹ testimonio scripturaꝝ sanctarū ex quibus verissime colligim⁹ q spiritus sanctus est deus. Nā nulli templū cōstruit ⁊ cōsecrat nisi deo. Vnde i ps dicit. Dominus in templo sancto suo. Sz templuz deputat spiritui sancto. Dicit enim Apostolus prime ad Cor. 6. c. An nescitis quoniaz mēbra vestra templū sunt spiritus sancti: ergo spiritus sanctus est deus. Insup cōprehendere omnia profunda dei nō est alicuius creature. Sed spiritus sanctus cōprehendit oia ꝓfunda dei. igit nō est creatura. Dicitur. n. 1. ad Cor. 2. c. Que dei sunt nemo cognoscit nisi spiritus dei. Itē deus locutus est ꝑ ꝓphetas. vñ Numeri. 12. c. scribit. Siquis fuerit inter vos prophetа dñi in visione apparebo ei: vel ꝑ somnuz loquar ad illū. Sed spiritus sanctus locutus est ꝑ ꝓphetas: ergo est deus. Nā Actuū. 1. scribitur. Oportet impleri scripturā quā prędixit spiritus sanctus ꝑ os Dauid. Et. 2. de. prio. c. Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines. Itē interi⁹ docere ꝓprium op⁹ dei ē. Vñ in ps. Qui docet hoiez sciētiā. Sz h̄ est op⁹ spiritus sancti: ergo est de⁹. Nā Joh. 14. c. dicit Paraclitus aūt spūs scūs quē mittet pr in noie meo ille vos docebit oia. Adhuc. Quor ē eadez opatio oz eādē eē nām est autē eadē opatio filij ⁊ spūs sancti. Nā xps loquit i sanctis. Jō Paul⁹. 2. ad Corin. vlti. c. dicebat. An experimētū q̄ritis ei⁹ q in me loquit xps. Spūs sanctus etiā loquit iuxta illud Abd. 1o. c. Nō. n. vos estis q loquimini: sz spūs pris vri q loquit in vobis. Ergo eadē est nā filij ⁊ spūs sancti et ꝑ cōsequēs pris. Amplius eē vbiqz ē ꝓprium dei: q dicit Hiere. 23. c. Celū ⁊ terrā ego ipleo. Hoc spiritui scō ꝓuenit ꝛm illud Sapiētie. 1. c. Spiritus dñi replevit orbē terraꝝ: ergo ē de⁹. Preterea. Act. 5. c. petr⁹ dixit. Anania cur tentauit sathanas cor tuū mētiri te spiritui scō. Et postea subdit. Nō es mētit⁹ hoib⁹ sz deo: ergo spiritus sanctus est de⁹. Paulus etiā 1. 1. ad Cor. c. 12. sta scribit. Nemo pōt dicere dominus iesus nisi in spiritu sancto: diuisiones vo grārū sunt idē

autem

autem spiritus. Et diuisiones ministrationum sunt idē autē dominus. Et diuisiones operationuz sunt idem vero deus qui operat omnia in omnibus. Unicuiqz autē datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. Alij quidē per spiritū datur sermo sapientie. Alij autē sermo scientie ſm eundē spiritū. Alteri fides in eodē spiritu. Alij gratia sanitatū in vno spiritu. alij operatio virtutum. alij prophetia. alij discretio spirituū. alij genera linguaruz. alij interpretatio sermonum. Hec autē omnia operatur vnus atqz idē spiritus: diuidens singulis prout vult. In quibus verbis manifeste exprimit spiritum sanctū esse deū. Secunda opinio damnata de spiritu sancto: q nō procedit a filio: sed a solo patre. Que ſm Tho. i. parte. q. 36. inuenta fuit a nestorianis: vt patet in quodā symbolo nestorianorum dānato ab ephesina synodo. Propterea in symbolo patrum dicit. Et in spiritū sanctum dñm t viuificantē qui ex patre filioqz procedit. athanasius etiā hoc retulit cum dixit. spiritus sanctus a patre t filio nō factus nec creatus nec genitus: sed procedens idipsum profitetur. Cyrillus in epistola sua quam synodus calcedonensis recepit. Idem fatetur. Didym⁹ in libro de spiritu sancto augustinus etiā sic asserit super Joānē t in libris de trinitate. Sed greci cōtra hoc instant. Primo q xps de spiritu sancto loquens cū a patre procedere dixit nulla mentione facta de filio. Unde Joh. 15. ait. Cū venerit paraclitus quē ego mittam vobis a patre spiritum veritatis q a patre procedit. Secūdo qz Joānes Damascenus dicit. Spiritū sanctum ex patre dicim⁹ et spiritū patris nominamus. Ex filio autē spiritū nō dicimus: spiritus vero filij nominamus. Tertio spiritus sanctus per secte procedit a patre: ergo superfluum est q procedat a filio. Sed ad primū rndet scūs tho. prima par. q. 36. Et in quarto summe cōtra gentiles. c. 25. Quod propter vnitatē essentie qō i scripturis de vna persona dicit t de alia oportet intelligi nisi repugnet proprietati psonali ipsius etiaz si dictio exclusiua adderet: licet. n. dicatur Mathei. xi. c. Nemo nouit filiū nisi pater: nō tamē a cognitione filij vel ipse filius vel spiritus sanctus excluditur. Unde etiā si diceret i euāgelio q spiritus sanctus nō procedit nisi a prē nō per hoc remoueret quin procederet a filio: cū hoc proprietati filij nō repugnet. Nec est miruz si dñs spiritum sanctum a patre procedere dixit de se mentione nō facta: quia omnia ad patreꝫ referre solet a quo habet quicqd hꝫ. Sicut cū dicit Joānis. 7. c. Mea doctrina nō ē mea sed eius qui misit me patris. Et multa huiusmodi in verbis domini inueniunt ad cōmēdā dam in patre auctoritatē principij. Nec tamē in verbis allegatis omnino decreuit esse se spiritus sancti principiū. Cū dixit eū spiritum veritatis t se prius dixerat veritatem. Preterea spiritus sanctus a filio mittit ſm illud Joānis 15. c. Cū venerit paraclitus quē ego mittā vobis. Sed mittens auctoritatē habet aliquaz in missum. Q portet ergo dicere q filius habeat aliquā auctoritatē respectu spiritus sancti nō autem domini vel maioritatis sed ſm solā origine. Siquis autez obiceret q filius mittitur a spiritu sancto qz dicitur Luce. 4. c. Dñs domi⁹ dixit in se impletū illud Esaie. Spirit⁹ dñi super me euāgelizare pauperib⁹ misit me. Rñdere possumus q filius a spiritu sancto mittit ſm naturā assumptā. Spiritus autē sanct⁹ non assumpsit naturā creatā vt ſm eā possit dici missus a filio vel filius habere auctoritatē respectu ipsius. Relinquit ergo q respectu psone eterne filius super spiritū sanctū auctoritatē habeat Ad secundū obiectum de Damasceno dicē sanctus Tho. q in hoc nō est audiendus Quis a quibuscūq dicat q sicut nō cōfitetur spiritū sanctum esse a filio ita etiā nō negat ex vi verboruz illoruz. Ad tertiū de productione perfecta patris dicit sanctus Tho. q per hoc q spiritus sanct⁹ perfecte procedit a patre nō solum nō est superfluum dicere q procedat a filio sed omnino necessariū. Quia vna virtus est patris t filii. Et quicquid est in patre necesse est esse a filio nisi proprietati filiationis repugnet: nō enim filius est a seipso licet sit a patre. Igitur pater t filius sunt vnū principiū spiritus sancti propter vnitatē diuine virtutis t vna propuctione producunt spiritum sanctum sicut etiaz tres psone sunt vnum principium creature t vna actione creaturam producunt. Tertia opinio de spiritu sancto dānata fuit aliquoruz qui dixerunt: q spiritus sanctus nō sit equalis patri aut filio. Arguebāt vero sic. Dare se totū sine sui diminutione ē summe potentie. Hoc autē pōt pater: hoc pōt filius: non autē spiritus sanctus. Nō enim pōt generare filium sicut pater: nec pōt spirare spiritum sanctum sicut pater t filius: ergo nō est illis eqlis. Ad hoc respondet alexander in primo volumine summe: q sicut eadē est potentia filij q potuit generari que est in patre qua potuit ge-

nerare. Sic eadē est potentia spiritus sancti qua potest dari. i. spirari qua patris ⁊ filij q̄ pñt dare idest spirare. Vnde aug. libro ꝓtra maximū inquit. Absit vt ideo sit potentior pater filio: qz creatorē genuit pater filius nō genuit creatorē Neqz enim nō potuit: sed nō oportuit: idest non ex impotentia fecit sed qz sibi nō ꝓueniebat. Similiter pōt dici in proposito. Si vero queratur vtrū artata siue ligata sit potētia producendi in persona spiritus sancti propter hoc q̄ non pōt exire in actū producendi personā sicut pōt i pre ⁊ filio. Dicendū q̄ nō: imo in summa pfectione ipsius potētie est qz nō pōt exire in actuz huiusmodi qz nō cōgrueret. Vnde Anselmus in monologion ait. Qui pōt qō sibi non ꝓdest ⁊ non debet tanto magis aduersitas ⁊ puersitas possunt in illū. Sanctus vero Tho. I. pte. q. 42. dicit. Quod sicut eadē essentia que in patre est paternitas in filio est filiatio: ita eadē est potentia qua pater generat ⁊ qua filius generatur vnde verū est q̄ qcqd pōt pater potest filiꝰ. Nō tamē sequit̄ q̄ possit generare. Nā generatio significat relationē in diuinis. Habet ergo eandem potentiā quā pater. Sed cū alia relatione. quia pater habet eā vt dans. Et hoc significat cū dicit̄ pater potest generare. Filius aūt habet eā vt accipiens. Et hoc significatur cū dicit̄ pōt generari. Idem dicendū est de spiritu sancto respectu patris ⁊ filij.

Quid sit missio in diuinis: ⁊ qualiter spiritꝰ sanctus mittit̄ inuisibiliter ⁊ visibiliter: ⁊ de cōgruitate temporis quo spiritus datus fuit apostolis in signo visibili. Cap. .2.

Ecundū mysteriū cōtemplandū de spi
s ritu sancto dicitur missionis. In q̄ tres cōsiderationes faciemus.

Prima dicit̄ quidditatis.

Secūda qualitatis.

Tertia temporalitatis.

Prima cōsideratio dicit̄ quidditatis. Vbi quid sit missio in diuinis est aperiendū. Ad qō ita ait Ricardus in. I. di. 15. Missio est persone emanantis vel emanationis psone p aliquid sibi appropriatū actu vel habitu manifestatio. Nā missio respectu missi duo habet ex suo itellectu emanationē ⁊ manifestationē p effectum. Vnde Augu. 4. libro de trinitate ingt. Mitti est cognosci eē ab alio. Et qz pater a nullo ideo nunqz dicit̄ missus. Sed vt ista clarius habeantur tria in hac parte dubia sunt aperienda Primū vtrum sit ponere missionē in diuinis. Secundū vtrū missio sit qd increatū vel creatū. Tertium vtrū missio dicat̄ de deo ab eterno vel ex tempore vel vtroqz modo. Ad primū duobz respondet scriptura sancta. Dicit enim ad Galathas. 4. c. Misit deus filiū suū. Et ibidē Misit deus spiritū filij sui in corda vestra. Et Joānis. 3. c. Nō enim misit deꝰ filiū suū i mundum vt iudicet mundū. Et. 6. c. Misit me viuēs pater. Et. 8. c. Qui misit me verax est. ⁊ Joānis. 16. c. Cū venerit paraclitus quē ego mittā vobis. Et qbus ⁊ sim ilibꝰ patet q̄ filius missus est etiā ⁊ spiritus sanctus. Cōtra hoc tū quidā obiciunt. Primo qz qui mittit̄ ab aliquo discedit ab eo ⁊ ad aliquē locū de nouo vadit. Sed in diuinis nō pōt esse loci mutatio cū desit vbiqz ergo in diuinis nō potest esse missio. Secundo omne qō mittitur separatur a mittente. Sed in diuinis nō est ponere separationem vnius psone ab alia: ergo nec missionē. Tertio nihil pertinens ad inferioritatē ⁊ superioritatē dicitur de vna persona respectu alterius. vt dicit Damascenus q̄ filius sm q̄ deus nō dicitur obediens vel inobediens patri: subiectoriz tenim est hoc. Cū ergo ille q̄ mittit̄ inquantum huius sit inferior cū ille qui mittit: ⁊ ille q̄ mittit sit superior nō dicunt̄ huiusmodi nomina mittere ⁊ mitti de vna persona respectu alterius.

Ad soluenda huiusmodi obiecta notādū est sm Boēt. in. I. di. 15. q̄ missio i bijs inferioribus hz respectū ad tria. s. ad principiū: ad terminuz: ⁊ ad missum. Ad principiū siue ad mittez missio hz sub triplici habitudine ꝓparari. vz vt ad dātē eē: ⁊ sic mittit̄ radius a sole. Vt ad dantē vtutē: sic mittit̄ iaculū a ꝓiectore. Et vt ad dātē iurisdictionē: ⁊ sic mittit̄ nuncius a ꝓceptore. Secūdū omnē hāc cōparationē ē missio in diuinis qz spūs scūs mittit̄ a pre ⁊ filio tanqz habēs eē ⁊ vtutē ⁊ auctoritatē i opando ab eis Et ideo missio sm hūc respectū cōpletissime est in diuinis. Similiter ad terminū sub triplici habitudine cōparat̄. Mittit̄. n. aliqd alicubi vbi videlicet getat: vt lapis mittit̄ deorsuz. Mittit̄ et aliqd alicubi vt a quo habeat̄: sicut aliqs mittit alicui donū. Mittit̄ insup ad aliqd qō operet̄. Et sic mittit̄ filius vel spiritꝰ sanctus: vt alicubi inhabitādū vt alicubi ad possidēdū: vt donū. Vt aliqd. s. ad effectū cōferēdū. Et ideo missio p cōparationē ad terminū reperit̄ cōpletissime i diuinis multomagis qz in creaturis. Si autē loquamur de missione in cōparatione admissum Si in bijs inferioribꝰ ponit triplicē cōditionez

impfectionis

imperfectionis. s. separationē: subiectionem et mutationē: que gdē nō sunt in diuinis. Est tñ aliquid pfectionis ibi istis correspondens. ꝛ ratio huius patet sic. In istis inferioribꝫ separat̄ missus a mittente. Mā cū mitto aliquē romā qz roma distat a me ille quē mitto separat̄ a me. in diuinis vero qz deus mittens est vbiqz nulla ē distantia: ideo nulla separatio. Loco tñ huius est missi a mittente egressio: siue emanatio. Similiter in bijs inferioribus est in misso subiectio propter differentiaz mittentis ad missum: quia missus differt a mittente in substātia. Sz in diuinis nō est substātialis differentia. Et iō omnia sunt equalis nobilitatis in missio ꝛ mittente. Sic etiā in bijs inferioribus est in misso mutatio, ppter distantiā missi a termino. Quia vo in diuinis missus nulli loco abest. Jō non est ibi mutatio ed alicuius effectus de nouo p ductio. Hec Boñ. Secūdus vo Tho. I. pte q. 43. candē sniam cōfirmās ita asserit: qz i rōne missionis duo iportant. Quoꝝ vnū est habitudo missi ad eū a quo mittit. Aliud est habitudo missi ad terminū ad quē mittit. Per hoc aūt qz aliqs mittit ostendit̄ ꝓcessio q̄dā missi a mittente. Vel fm impiū sicut dñs mittit fuuz. Vel fm cōsiliariū vt si cōsiliari⁹ dicat̄ mittere regē ad bellādū. Vel fm originē vt si dicat̄ qz flos metit̄ ab arbore. Ostendit̄ etiaz habitudo termini ad quē mittit̄ vt aliquomō ibi cē incipiat. Vel qz prius ibi omnino nō erat quo mittitur. Vel qz incipit ibi aliquomō cē quo prius nō erat. Missio ergo diuine psone conuenire pōt fm qz iportat ex vna parte, ꝓcessionē originis a mittēte. Et fm qz iportat ex alia pte nouū modū existendi in aliquo. Sicut filius dicit̄ esse missus a pre in mundū fm qz incipit esse i mūdo visibile p carnē assumptā. Et tñ antea i mūdo erat: vt dicit̄ Joānis. I. c. Non ponit̄ ergo missio in diuinis q̄ sit fm motū localē. Quare nec ibi est separatio sed sola distinctio originis: neqz pōt ibi esse minoratio cū nō sit a principio mittente aut fm imperiū aut fm cōsiliū: qz ipe rans est maioz ꝛ cōsilians sapientioz. Et vt p̄dictum est missio illa nō iportat nisi ꝓcessionē originis q̄ est fm equalitatē. Secūdū dubium fuit vtrū missio fit qd creatū vel increatū. ad qō ita rñdet alexan. in. I. summe: qz missio siue dicatur actiue de patre respectu filij siue de patre ꝛ filio respectu spiritus sancti: siue dicat̄ passiue de filio vel spiritu sancto est qd increatū ꝛ idem qz deus. Mā, ꝓcessio spiritus sancti est ipse spūs sanctus ꝓcedens ꝛ sanctificatio spūs sancti est ipse spūs sanct⁹ sanctificās. Sz missio spūs sancti est ei⁹ ꝓcessio a pre ꝛ filio ad sanctificādū creaturā: vtrūqz aūt est qd increatū qō est spūs sanctus: ergo missio q̄ spūs scūs est missus est aliqd increatū. Et eadē rōne missio qz filius mittitur ꝛ q̄ pater mittit. Tertiū dubiū fuit vtruz missio dicat̄ de deo ex tpe vel ab eterno. Et rñdent doctores theologi qz dicit̄ ex tpe verūtamē alerā. in. I. summe dicit qz in missione duo sunt Est. n. ibi principale significatū qō est qd increatuz. Et est ibi aliqō cōnotatū. s. effectus in rōnali creatura qō ē qd creatū. Mā missio ē ꝓcessio alicuius psone manifestata in creatura vel manifestatio ꝓcessionis eterne facta rōnali creature. Ratione ergo cōnotati qō tpale est dr̄ missio tpalis. Sz scūs Tho. in. I. pte. vbi. s. dicit: qz in bijs q̄ iportāt originē diuinaz psonaz est q̄dā differentia attendēda. Quedā. n. in suā significatione iportāt solā habitudinē ad principiū vt ꝓcessio ꝛ exitus. Quedā vo cū habitudine ad principiū determinant ꝓcessionis terminuz. Quoꝝ q̄dā determināt terminū eternum sicut generatio ꝛ spiratio. Mā generatio ē processio diuine psone in naturā diuinā. Et spiratio passiue accepta importat ꝓcessionē amoris subsistentis. Quedā vo cū habitudine ad principiū iportāt terminū tpalē sicut missio ꝛ datio. Mittit̄ enim aliqd ad hoc vt in aliquo sit: ꝛ dat̄ ad hoc vt habeat̄. Persona autē diuinā habere ab aliqua creatura vel esse nouo modo existēdi in ea est quoddā tempozalis. vnde missio et datio in diuinis dicunt̄ temporaliter tm̄. Generatio autē ꝛ spiratio solū ab eterno. Processio autē ꝛ exitus dicunt̄ in diuinis eternaliter ꝛ temporaliter. Mā filius ab eterno ꝓcessit vt sit deus: tpaliter aūt vt sit hō fm missionē visibilez vel vt sit in hoie fm missionē inuisibilem.

De tpe die ꝛ hoza missionis spūs sancti.

Secūda cōsideratio de missione spūs sancti dicit̄ tpaliatis. In q̄ quo tpe missus, fuit aplis ponderare debem⁹. Mā. 50. die post rpi resurrectionē mysteriū istud fuit celebratū. Et hoc qdem cōgrue factuū esse cōstat: tum qz in veteri testamēto sic fuerat figuratū dū. 50. die post q̄z moyses eduxerat filios israel de Egypto descēdit deus in igne in monte synai. Sic ꝛ. 50. die post q̄z christus trarit patres de inferis descendit spiritus sanctus in linguis ignis. Tū etiā vt que in iubileo beneficia populus accipiebat data fuisse multo copiosioza i christū credētib⁹

a spiritu sancto noscant. Vt enim colligitur ex 25.c. Leuitici. Numero quinquagenario ānoꝝ in iubileo debita remittebant. Ita spiritus sancti gratia in apostolos descendentis penitẽtibus peccata ⁊ debita remittunt. Similiter in illo iubileo serui donabant libertati. Ita nunc spiritus sanctus liberat a seruitute diaboli in spez glorie filioꝝ dei. Adhuc in eo recuperabantur hereditates amisse. Sic spiritꝰ sanctus ē pignꝰ hereditatis nostre. Venit etiã spiritus sanctus in die dominica vt esset dies renouationis que fuerat ⁊ creationis. Dominica nãq; die creatꝰ est mundus. Hora adhuc qua spiritus sanctꝰ in apostolos descendit fuit tertia: vt patet ex auctoritate ecclesie que cantat in hymno. Dũ cũctis hora tertia repente mundus intonat orantibus apostolis deũ venisse nũciat. Idipsum habetur ex verbo petri Actuũ. 2.c. Fuit autẽ ista hora cõueniens: tum quia spiritus sanctus est tertia in trinitate persona: tum qz primi parẽtes dicuntur in hora tertia perdidisse gratiã vt ponitur in cõpendio theologie lib. 1. Vnde cõueniens fuit q; cadẽ hora apostolis redderẽ: tum etiaz vt insinuetur q; in tertio tempore gra dei copiose in mundũ effusa est. Nã genus humanuz sub triplici statu decurrere ponitur a doctoribus. Primus legis nature ab adam vsq; ad Moysen. Secundus fuit legis scripte a moyse vsq; ad xp̃m. Tertius legis gratie a xp̃o vsq; ad completũ numerũ electoꝝ. Tertia cõsideratio de missione spiritus sancti dicit qualitatis Dupler est missio spiritus sancti. Vna inuisibilis q̃ mittitur in mentẽ ad sanctificandũ creaturaz. Et ista missio fit ad inhabitationẽ creature rationalis. Alia est missio visibilis sicut apparuit sup christũ in columbe specie ⁊ sup apostolos in linguis igneis. Qui spiritũ sanctum inuisibile habere cupit opus est vt se cõformet apostolis in quibꝰ septem cõditiones describũtur fuisse. Prima ꝺdito fuit quia erant animo quieti. Et hoc est quod dicit Actuũ. 2.c. Dum cõplerent dies pentecostes idest dies requietionis. Illud enim festũ erat ad requiẽ deputatum Ideo dixit deus p Esaiã. c. 60. Super quez requiescet spiritus meus nisi super humilẽ ⁊ quietum. Secũdo erant apostoli dilectione vniti qđ notatur cũ dicit. Erant omnes pariter. Erat q dem eis coꝛ vnuz ⁊ anima vna. Sicut enim spiritus hominis non viuificat membra coꝛporis nisi vnita: sic nec spiritus sanctus membra spiritualia. Tertio erant apostoli loco secreti. De hoc subditur in eodẽ loco. I. in cenaculo. Quarto erant oratione assidui. Ideo subditur. Erãt perseuerantes vnanimiter in oratione. De illis cantat ecclesia. Quantibus apostolis deũ venisse nunciat. Quinto erãt humilitate p̃diti ex eo q; scribitur qz erant sedentes idest humiles Sexto erant pace cõiuncti: qz erant in hierusalem q̃ interpretatur visio pacis. Septimo erãt cõtemplatione erecti: per hoc q; dicit qz receperunt spiritũ sanctũ in superiori cenaculo. Qualiter aũt missio illa visibilis in apostolos fuerit completa declaratur Actuũ. 2.c. vbi dicit. Factus est repente de celo sonus tanq; aduenientis spiritus vehementis ⁊ repleuit totã domuz vbi erant sedentes. Nicolaus de lira sedentes idest manentes eo modo quo dicitur in Deuteronomio. c. 2. Sedistis in cades barne multo tempore idest manfistis. Nã apostoli tunc erãt in oratione q̃ non fit sedendo sed flectendo genua vel stando. Insuper Luce vltimo xp̃s dixerat eis. Sedete in ciuitate idest manete quousq; induamini virtute ex alto. Et apparuerunt illis dispartite lingue tanq; ignis sediteq; supra singulos eoꝝ ⁊ repleti sunt omnes spiritu sancto. Sed posset aliqs querere. Vt apostoli ante istã diem acceperant spiritũ sanctum. Et rñdẽ doctoꝛes: q; sic sed nõ in tanta copia. Cũ enim fuerunt vocati ad xp̃i sequelã ⁊ apostolatũ receperunt spiritũ sanctum ad propriã iustificationem ⁊ personalẽ perfectionẽ. Quãdo autẽ mittit eos ad predicandum ante suã passionẽ tunc receperunt spiritum sanctũ ad ifirmoꝝ curationem ⁊ miraculoꝝ operationẽ: dedit nãq; potestatez illis curandi languoꝛes eiciendi demones. Sicut patet Mathei. 10.c. Sed quando insufflauit ⁊ dixit eis. Accipite spiritũ sanctuz: tunc receperunt cũ ad peccatoꝝ remissionẽ ⁊ sacramentoꝝ ministrationẽ. Et vt refert Augu. 4. li. de trinitate. Fuit latus ille coꝛporeus substãtia spiritus sancti nõ fuit sed demonstratio per cõgruã significationẽ nõ tantũ a patre sz a filio procedere spiritũ sanctũ. Et spiritus sanctus ibi vero accipit prout est tertia in trinitate persona sed pro dono spiritus sancti: vt sit sensus accipite spiritũ sanctũ. i. donũ spiritus sancti: prout exponit Philippus de monte calerio in cuangelio Joãnis. Ista vero die apostoli receperũt spiritus sanctũ ad habendã intelligentiã scripturaruz vt declarabim⁹ in sequenti mysterio ⁊ notiziaz omniũ linguaꝝ ad audaciã ⁊ fortitudinem ad omniũ meritoꝝ plenitudinẽ: ad p̃dicationẽ

euangelij ad toleratōem martyrij: ad cōuersiō nē pplox ⁊ corruscatōem miraculox. Ergo repleti sūt nō solū plenitudine sufficientie sed etiā plenitudine redūdantie.

Dō apli faciente spū scō loq̄bant̄ varijs linguis ⁊ acceperūt sciam diuinax rex atq̄ fortes facti fuerūt vt nō timerēt cruciatus neq̄ mortē

Cap. .3.

Ertiū mysteriū cōtemplandū dō spū scō dicit opatōis. Inter cetera gppe stupēda q̄ in aplis ē opatus: sūt ꝑcipua ⁊ singularissima tria.

Primū fuit locutio.
Scōm illustratio.
Tertiū fortificatio.

Primū opus mirabile fuit locutio. Mā statim fecit illos log idiomata oium gentium: q̄ tñ antea nō didicerāt. Et lz qdam dicere voluerit q̄ apli lingua ꝓpria loq̄ntes itelligebant ab audientibus ac si eox idiomata ꝓferrēt. Tñ verior ē sntia illox q̄ tenēt q̄ ipsi apli varia linguax genera p spm scm didicerūt. Vnde eccliа dō ipsis cantat. linguis loquūt oiuz turbe pauēt gētiliū musto madere deputāt quos spūs repleuerat. Et Actuū. 2. c. scribit. Ceperūt log varijs linguis ꝓut spūs scūs dabat eloq illis. Erāt autē i hirlm habitātes iudei viri religiosi. i. i cultu diuino deuoti fm Nico. de lira ex oi natōe q̄ sub celo ē q cōuenerāt in hirlm rōe festi. Mā iudei captiuati p salmanasar regē assyriox non redierūt in iudeā. Silr captiuati p regē chaldeozuz nō redierūt oēs q̄uis haberēt licētiā redeundi sz remāserūt multi amore filiox quos genuerāt ibi ⁊ possessionū q̄s acq̄sierāt. Adulti adhuc captiuati p anthiocū regē grecox ⁊ diuersis gentib⁹ vēditi remāserūt. Verūtñ aliq eox magis deuoti pp reuerētiā tēpli remeabāt aliq̄ i hirlz maxime in solēnitatibus magnis q̄x vna erat solēnitas pentecostes. Et dr pentecostes a penta qđ ē qnq̄z ⁊ coste qđ ē decē. 50. nāq̄z die a pascbate celeberrima erat apud iudeos i memoriam bñficij legis date q̄ fuit data i mōte sinay. 50. die vt supius tactū ē postq̄z filij israel egressi sunt ō egypto. Jf cā igit hac voce. s. spūs vemētis vel vēti vel tonitrui: q̄ ab alijs audita fuit vel aplox ⁊ alioz cum eis existentiū deum voce magna laudātiū: q ꝑ us timore ducti non audebāt log cōuenit multitudo ⁊ mēte cōfusa ē ideſt stupefacta: qñ audiebat vnusq̄sq̄z lingua sua illos loq̄ntes dicebāt aūt cuz admiratione. Nōne ecce oēs isti q loquūt galilei sūt. Et quō nos audiuim⁹ vnusq̄sq̄z linguā nostraz i q̄ nati sum⁹: parthi: ⁊ medi: ⁊ belamite ⁊ q habitāt mesopotamiā: iudeā: ⁊ capadociā: pōthuz: ⁊ asiaz: frigiā: ⁊ pāphiliā: egyptuz ⁊ ptes libie q̄ ē circa cirenē ⁊ aduene romani. Et dicūt hic romani aduene potius q̄x alij: tuz qz a remotioribus⁹ partib⁹ venerūt: tū qz amare trāsierāt. Judei quoq̄z ⁊ ꝓselīt. i. cōuersi de gentilitate ad iudaismū cretes: ⁊ arabes audiuim⁹ eos loq̄ntes nr̄is liguis magnalia dei. Alij aūt irridētes dicebant qz musto pleni sunt ꝓ gb⁹ cantat eccl̄ia. Musto madere deputāt quos spūs repleuerat. Tñ petrus Vitatez rei p scripturas declarauit. Et illa die apposite sūt. 3. baptizare ⁊ ad numex fideliū cōgregate aie circiter tria milia. Scōm opus mirabile qđ spūs scūs i aplis fuit opat⁹ illustratio dr̄. Mā itellectū eox illuminauit vt de diuinis q̄ ad salutē sūt necessaria: nihil penitus ignorarēt: hoc ꝓmiserat ei xp̄s. Cū dixit Joānis. 14. c. Paraclitus aūt spūs scūs quē mittet pater in noie meo ille vos docebit oīa ⁊ suggeret vobis oia quecūq̄z dixero vobis. Et. 16. c. Cū venerit ille spūs Vitatis docebit vos oēm Vitatē. Et Luce. 21. c. Ego dabo vobis os ⁊ sapiam cui nō poterūt cōtradicere aduersarij vestri. Res ē ꝓfecto stupēda q̄ tā celeriter absq̄z doctore spūs sci sola pñtia noticiā apl̄i pleniſſimā acceperūt de oībus q̄ a moyse ⁊ ppbis fuerāt ꝓscripta. Vnde Hiero. ad paulinū ait, pharisei stupēr̄i doctrina dñi ⁊ mirāt in petro ⁊ ioanne qūo legē sciāt cū lr̄as nō didicerit. Quicqd. n. alijs exercitatio ⁊ quotidiana in lege dñi meditatio tribuere solet spūs scūs suggerebat ⁊ erāt iurta qđ scriptū ē docibiles deo: animo de secretis diuinis magis fuerūt illuminati q̄x ꝓphete veteris testamenti ⁊ i maiori plenitudine grām spūs sci recepūt atq̄z donū ꝓphetandi et cellēti⁹ habuerūt. Dō aūt apli ꝓphie munē fuerint ꝑditi pz actuū. 2. c. 5. c. 6. c. xi. c. 13. c. 27. c. Tanta āt fuit i illis vis doctrine q̄ in oēs gētes ⁊ nationes mūdi p eos lux Vitatis effulsit.

Tertiū opus mirabile qđ spūs scūs opatus ē in aplis dr̄ fortificatio: qz corda eox adeo fortificauit vt nullo timore nullo terrore nullaq̄z cōminatōe a xp̄i ꝑdicatōe retardarent. Jō in sermone q legit in officio apl̄oz. Greg. ait. Scriptū ē. Spūs dñi oznauit celos. Oznamēta. n. celox sūt Vtutes ꝑdicātiū. Que vz oznamenta Paulus enumerat dicēs. Alij dat̄ p spm̄ fmo sapie. Alij sermo scie fm eūdē spm̄. Alij fides in eodē spū. Alij gr̄a sanitatū i vno spū. Et ifra

Quot sunt bona p̄dicantiū tot sunt ornamēta celoꝝ. Hinc rursus scriptū est. Verbo dñi celi firmati sunt ⁊ spū oris eius oīs Vtus eorum Vbum. n. dñi filius ē patris. Sed cosdē celos vz scōs apl'os vt tota simul trinitas ostēdatur opata repēte de sci spūs diuinitate adiūgit. Et spū oris eius oīs Vtus eoꝝ. Celoꝝ igit virtus de spū sumpta ē: qꝛ mūdi huiꝰ ptātibꝰ ꝯire non p̄sumerēt nisi eos sci spūs fortitudo solidasset. Quales nāqꝫ doctores scē ecclesie añ aduentū huius spūs fuerit scimꝰ ⁊ post aduentū illiꝰ cuiꝰ fortitudinis sci sūt cōspicimꝰ. Certe ipe pastor ecclesie petrus quāte debilitatis q̄ꝫteqꝫ fortitudinis ante adueniūt huiꝰ spūs fuerit ancilla hostiaria reqsita dicat: vna. n. mulieris voce pcussus dū mori timuit vitā negauit. Et tūc petrus negauit i terra cū latro cōfitebatur in cruce. Sꝫ vir iste tante formidinis qualis post aduentuꝫ spūs existat audiamus. Fit cōuētus magistratuū atqꝫ senioꝝ. Cesis denūciat apostolis ne i noie iesu loq debeant. Petrꝰ magna auctoritate rñdit. O bedire oꝫ deo magis q̄ꝫ hoibus. Et rursū. Si in cōspectu dñi iustū ē vos potius audire q̄ꝫ deū iudicate. Libēs btūs andreas pse/cutoribꝰ suis rñdit. Tanto. n. ero regi meo acceptior q̄ꝫto ꝑ eius noie fuero pmanēs i tormētis cōstantior. Nō. n. possumꝰ q̄ audiuimus ⁊ vidimꝰ nō loq. Et illi qdē ibant gaudētes a cōspectu cōsilij: qm̄ digni habiti sūt ꝑ noie iesu cōtumeliā pati. hec ille. Securꝰ ⁊ gaudēs ad crucē ꝓpauit petrus. Ita ⁊ frater eius andreas: qꝛ spūs scūs erat in eis. Sic ⁊ apostoli ceteri mortē violentā letāter tulerūt: qꝛ spūs scūs omnem ab eis timorē eiecerat. Nec tm̄ apostolis h̄ fortitudo supnāliter tributa ē. Quinimo ⁊ scis vt sic dicā inumeris cōfessoribus Vginibꝰ ⁊ martyribus. Quis nā fecit tpalium bonoꝝ contēptores eos q̄ xp̄z nudū nudi secuti sunt nisi spiritus scūs. Quis habitare fecit in solitudine in spelūcis amicos dei: vigilantes orantes ⁊ carnē durissimis ieiunijs disciplinis ⁊ Vberibus affligētes: nisi spūs sāctus. Quis deniqꝫ fecit martyres aio itrepido tot illata tormēta exqsitissima cruciatuū genera ꝑpeti nisi spūs sanctus. Vbi admirari plurimū simul ⁊ in fide consolidari debemꝰ dū supradicta omnia in sexu fragili mulieꝝ iueniri cōspicimus. O Ve stupenda Vtus spūs sci que tot hoies supra hoies eleuauit. O gratia dei electis copiosissime dispēsata que terrenos hoies celestes effecit. O fons in deficiēs bonitatis dei ad quē cūcti mortales cōfugere securi debēt: qm̄ vt inqt Cyprianus in epl'a ad donatū. Profluens largiter spūs nullis finibꝰ premit nec vllis coherentibꝰ claustris itra certa metaꝝ spacia refrenat. Manat iugiter: exuberat affluenter. Nostrū tm̄ pectꝰ sitiat ⁊ pateat. Quantū illuc fidei capacis afferimꝰ. tm̄ inde gratie iundātis haurimꝰ. hec ille. Supplici corde igit postulemus: vt pijssimus deus spū scō suo repleat corda nostra. Qui sit benedictus in secula seculorum Amen.

FINIS

Explicit quadragesimale de peccatis ceptum in ciuitate Litij: ibiqꝫ completum ad laudem ⁊ gloriam omnipotentis dei ⁊ virginis gloriose Marie ac beatissimi patris Frācisci ⁊ noui sci Bonauenture amen. Finitū est anno domini 1483. die. 9. mensis octobris hora vespertina Et impressum Venetijs per Joānem de forliuio ⁊ Gregorium fratres. Anno dñi. 1490. die. 11. mensis Maij.

Hain x 4441.

Ex cathalogo celeberrimi Monrij Sittich.

Tabula sermonum ⁊ capitulorum. Incipit.

Et primo dominica septuagesime: de numero damnatorum propter eorum peccata. Sermo primus. char. .2.

Quod multoplures ex hominibus erunt damnandi q̄z saluandi propter illorum peccata: ⁊ q̄liter numerus electorū erit grādis absolute: sed exiguus ⁊ paruꝰ respective. Lap̄. .1. .2.

Quod damnatio reprobōrum non repugnat bonitati nec charitati neq̄z voluntati summi dei Sicut quidam falso conati sunt persuadere. Lap. .3. .3.

Quod solus deus cognoscit numerum electorum: ⁊ de assumendis ad ordines angelorum Lap̄. .3. .4.

Dominica .xl. De tribus nocumentis peccati mortalis propter q̄ merito vnusquisq̄z petā vitare debet. Sermo .2. .4.

Quod peccatum facit hominis voluntatē malignam que a deo data est homini bona licet sit ad bonum ⁊ maluꝫ vertibilis. Et qualr omne peccatum est voluntariuꝫ. Lap̄. .1. .4.

Quod peccatum peruertit hominis rationem ⁊ rationalem creaturam vilificat facitq̄z similē bestiis: ⁊ de multiplici rationis consideratione Lap̄. .2. .6.

Quod peccatum facit hominem seruum: quoniam vera libertas est viuere fm virtutem: ⁊ quantum libertas est magnifacienda precipue libertas animi. Lap̄. .3. 8.

Dominica quinquagesime de penis temporalibus sepissime aduenientibus propter peccata. Sermo. 3. .8.

Quod pene temporales. s. pestilētie guerre fames terremotus ⁊ similia: immittuntur a iusto deo propter iniquitates ⁊ scelera populorum. Lap̄. .1. .9.

Quod deus nō semper punit in hac vita peccantes: ⁊ q̄z iuste illis tribuit ⁊ rōnabilr sua dona ⁊ beneficia. Lap̄. .2. 9.

Quare deus dū ꝓpter petā tpales penas imittit: ⁊ ēt quare ꝓsepe suos amicos ⁊ suos affligit: ⁊ non semper bonis largitur bona in vita presenti. Lap̄. .3. 9.

Feria q̄rta cinerum. De tribus nocumētis peccati: propter que vnusquisq̄z in peccato existens ad penitentiam reuerti debet. Sermo quartus. 10.

Qđ ꝓ petū aia sepatur a deo nō soluꝫ propter multa: sz ēt ꝓpter vnū mortale: ⁊ q̄z graue dānū sit ista sepatio. Lap̄. .1. 10.

Quod peccatum facit hoiem fatuum: ⁊ q̄ stultitia triplex est. Lap̄. .2. 11.

Qđ peccatū cōtristat mentes peccatorum dum ad se redeunt sicut ecōuerso virtus letificat animam. Lap̄. .3. 12.

Feria qnta ꝑme hebdomade. De friuola ac debili excusatōe peccati. Sermo. 5. 12.

Quod nulla ē excusatio coꝝ q dicūt deum esse cām peccati. Et quare deus ꝑmittit mala fieri: ⁊ an possit ꝑcipere mala. Lap̄. .1. 12.

Qđ irrōnabilis ē excusatio pcti cum hoiuꝫ cūlpa referr ad influentiā fideꝝ que libeꝝ arbitriū astringere non possunt neq̄z ad bonum neq̄z ad malum. Lap̄. .2. 13.

Quod non valet excusatio eorum qui dicūt causam peccati fore naturam inclinantem cum ex parte anime ipsa semper inclinet ad bonum. Lap̄. .3. 14.

Feria sexta ꝑme hebdomade in. xl. De excusatōe pcti qua se tueri quidam putant ex ipsa consuetudine: ⁊ de mysteriis consuetudinis. Sermo sextus. 14.

Quod consuetudo peccandi auget peccatū nō excusat: ⁊ qualr mala cōsuetudo iducit in animā facilitatem ad peccandum: difficultatem ad penitendum: ⁊ obligationem ad patiendum. Lap̄. .1. 14.

Quod multe sunt consuetudines reprobate de quibus fit expressa mentō in iure. Sicut pz in ser consuetudinibus q̄ hoc loco ponūtur dimissis alijs. Lap̄. .2. 15.

Qđ consuetudo rōabilis que nō ē cōtra aliquā legem diuinā vel humanā obseruanda est tam generalis q̄z spālis. Lap̄. .3. 15.

Sabbato ꝑme hebdomade. De grauitate peccati. Et quomodo vnum peccatum est altero grauius rōne persone ⁊ obiecti: vt nocumenti. Sermo. 7. 16.

Quod grauius peccant eodem genere peccati docti q̄z indocti: ⁊ superiores q̄z inferiores: et illi etiam qui peccant cum magis improbauo luntate. Lap̄. .1. 16.

Quod culpa tanto est grauior quanto persona contra quam peccatur est dignior. Et sic peccatur in deum in proximum ⁊ in seipsum. Lap̄. .2. 17.

Qđ vnum peccatum est altero grauius ratiōe nocumēti: ⁊ qualr nocumētū se pōt habere ad peccatum triplr. Lap̄. .3. 17.

Dñica ꝑma i. xl. De superbia dominoꝝ ⁊ po

centum. Sermo octauus. 17.
Qualiter superbi domini contemnūt dēuz nō reputando ip̄m superiorem ⁊ trāsgrediendo diuina precepta ac dei iudicia vilipendendo.
Cap̄. .i. 18.
Quod principes ⁊ domini superbi contemnūt ecclesiā ꝑuipendētes illi⁹ ptātem q̄ est supra oēz ptātem tpalem ⁊ itromittētes se de spūalib⁹ officijs ⁊ beneficijs: atq; censurā ecclesie pro nihilo ducentes. Cap .2. 19.
Quod principes ⁊ superbi dñi cōtemnūt suos proximos male ⁊ negligenter gubernendo subditos ⁊ grauando illos indebite atq; conuersādo cum nimia continentia. Cap̄. .3. 21
Feria secunda secunde hebdomade. xl. De iudicio generali quo terreri possunt ⁊ debent mētes supboꝝ. Sermo nonus. 22.
De mira excellentia xp̄i qui sedet ad dexteram patris ⁊ veniet in iudicium cum triumpho longe prestantior triumpho romanorum quem visuri sunt omnes in maiestate.
Cap̄. .I. 22.
Quod cōparebūt differenter in iudicio electi ⁊ reprobi: ⁊ qualiter conuincunt̄ increduli ex primo aduentu xp̄i vt ēt credant scd̄m. Et de tpe iudicij. Cap̄. .2. 24.
Quod dura erit ⁊ terribilis sn̄ia xp̄i ꝯ damnatos quos expellet a se cum maledictione deputando eis habitationem perpetuam in igne inferni. Cap̄. .3. 24.
Feria tertia scd̄e hebdomade. De causis ex quibus homines inflantur superbia. Sermo decimus. 25.
Qd̄ multi efficiūtur superbi ꝓpter nobilitatem originis vel patrie cū tñ vera nobilitas in Vtute consistit. Cap̄. .I. 25
Qd̄ multi efficiūtur supbi ꝓpter fortitudinem corporis q̄ cōparat hoiem bestijs: ⁊ superatur a fortitudine ai atq; in illa confidentes exponit periculis. Cap̄. .2. 26.
Qd̄ multi fiunt superbi estimātes plus debito suū intellectū spernēdo ꝓximos ac dei obliuiscēdo. Cap̄. .3. 26.
Feria quarta scd̄e hebdomade. De supbia curiosoꝝ q̄ in triplici curiositate p̄cipue cōsistit. Sermo vndecimus. 27.
De curiositate eoꝝ q ob supbiaz q̄rūt scire aut a quo nō decet aut id qd̄ sciri non dz aut nō ad debitū finem. Cap̄. .I. 27.
Qd̄ curiosi ex supbia spernūt Vitatem duz scribitur vel narratur absq; lenocinio verborum: ⁊ q̄ potest esse doctrina sine eloquentia lz eloquentia cum doctrina sit commendabilis.
Cap̄. .2. 28.
Qd̄ curiosi ex supbia corporeos sensus ad vana dirigunt ⁊ illicita ⁊ p̄cipue in spectaculoruz īspectione. Cap̄. 3. 28.
Feria qnta scd̄e hebdomade. De superbia mulieꝝ satis tempate ⁊ modeste recitandus ne patiant̄ ille que humiles sūt ⁊ Vtuose. Sermo vndecimus. 29.
Qd̄ mulieres superbe nolūt subesse viris ⁊ ab illis dirigi ⁊ regulari. Cap̄. .i. 29.
Qd̄ mulieres supbe excedūt modū ⁊ regulaz in ornatu ⁊ cultu corporis ac pompa vestimētorum. Cap̄. .2. 30.
Qd̄ mulieres supbe sūt in sua cōuersatōe graues atq; alijs moleste. Cap̄. .3. 30.
Feria sexta scd̄e hebdomade. De supbia ꝓthoplaustroꝝ ⁊ lapsu humane nature. Sermo tertiusdecimus. 31.
Qualiter vera sūt que dicūtur de lapsu humāe nature ad quem cooperatus fuit diabolus quē recte permisit deus hominem impugnare.
Cap̄. .i. 31.
Qd̄ peccatum ade fuit grauius pctis alioꝝ hominū ⁊ peccato mulieris. s. eue quod nihilominus superatur in grauitate a peccato diaboli.
Cap̄. .2. 33.
Qd̄ humanū genus congrue repatum est per viam satisfactionis que cum nō foret possibilis nec homini nec angelo facta est per xp̄m deuz ⁊ hominem. Cap̄. .3. 33.
Sabbato scd̄e hebdomade. De scissima humilitate. Sermo q̄rtusdecimus. 34.
Qd̄ volenti humilitatē hr̄e necessaria ē cognitio dei ⁊ suiipsius ac ꝓximi in q̄rū q̄libz tria sūt considerāda. Cap̄. .i. 34.
Qualiter īducūt nos ad humilitatē exhortationes scripturaꝝ ⁊ gratia humilitatis atq; exemplu dñi nostri iesu xp̄i: qui nos Vbo ⁊ exēplo humilitatē docet. Cap̄. .2. 35.
Qd̄. 12. sūt regule obseruande ab hijs q humiles esse volūt que dici ēt possunt duodeci signa vere humilitatis. Cap̄. .3. 36.
Dñica scd̄a in quadragesima. De superbia superstitiorum. Sermo quintusdecimus i ordine. 36.
Qd̄ supstitiosa ē diuinatio que fit vel ꝑ somnia vel per auguria vel per iudicia astro ogorū cū ipsi presumunt ea que dei sunt prenunciare.
Cap̄. .i. 36.

Quod

Quod superstitiosa est obseruantia carminuz
⁊ portatōis breuiū atqz tēpoꝝ. Cap̄.2. 38.
Quod multi sūt diabolo confederati responsa
ab eis in imaginibus querentes vel illos restri
gentes ⁊ nonnulli expresse profitentes.
Cap̄. .3. 39.
Feria scd̄a tertie hebdomade. De supbia i
fidelium idolatrarum mahumethanoꝝ ⁊ iude/
orum qui omnes moriuntur eterna morte.
Sermo decimussextus. 40.
Quod idolatre a deo reprobati sunt ꝓpter illo
run superbiam: ⁊ de origine ac dilatatione ido
latrie: ⁊ de grauitate illius pcti. Cap̄.1. 40.
Od̄ saraceni ⁊ quilibet de secta Mahumethi
morientur morte gehenne: ⁊ de illarum genti/
um seductōe: ⁊ qualr a xp̄ianis debent euitari.
Capitulum. .2. 41.
Quod iudei omnes christum negantes mori/
entur in peccatis suis: qui tamen tolerandi sūt
⁊ blanditijs ad fidez alliciendi atqz cogendi vt
seruent regulas ab ecclesia ordinatas.
Capitulum. .3. 42.
Feria tertia tertie hebdomade. De super/
bia transgressorum legis canonice. Sermo de
cimusseptimus. 44
Quod omnes christiani obligantur ad obser/
uandam legez canonicam in qua dantur q̄plu
ra precepta. Capitulum primum. 44.
Quod lex humana ex rationabili causa scd̄m
ea que occurrere possunt mutatur rationabili/
ter. Capitulum secundum. 45
Quod in lege positiua rationabilis est dis/
pensatio que fit vel ex vtilitate vel ex necessita/
te. Capitulum tertium. 46.
Feria quarta tertie hebdomade. De super/
bia transgressorum legis ciuilis. Sermo deci/
musoctauus. Capitulum primuz. 46.
Quid est lex ⁊ de actibus legis atqz de illiꝰ ne/
cessitate. Capitulum primum. 47.
Quod ciuiles leges iuste sunt seruāde: ⁊ q̄ ali
quando licet facere preter verba legis: ⁊ quali
ter melior est ciuitati bonus minister sine lege:
q̄z lex sine ministro. Capitulum scd̄m. 47.
Quod multe sunt leges ciuiles reprobate ⁊ alie
auctenticate: quedam vero abrogate que non
dedignantur sacros canones imitari.
Capitulum tertium. 49.
Feria quinta tertie hebdomade. De superbia
hereticorum. Sermo decimusnonus. 49.
Quod quinque conditiones requiruntur ad
hoc vt quis proprie dicatur heretic us. Cap/
tulum primum. 49.
Quod licet multe fuerint hereticorum secte fi/
dei veritatem impugnantes: tamen hodie quin
que sunt que multos inuoluunt in italia. Capi
tulum secundum. 50.
Quod heretici puniuntur quincuplici pena.
Capitulum tertium. 51
Feria sexta tertie hebdomade. De super.
bia ingratorum tam erga deum q̄z erga homi
nes. Sermo vigesimus. 52.
Quid est ingratitudo: ⁊ de gradibus eius. et
quomodo nullus ingratus potest se excusare.
Capitulum primum. 52.
Quod ingratitudo reprehenditur ab auctori/
tate legum ciuilium ⁊ historia gentilium ⁊ ex/
emplo brutorum animalium. Capl̄m .2. 53.
Quod propter ingratitudinem auferuntur bo
na ⁊ oriuntur mala ⁊ subtrahuntur promissa
beneficia. Capitulum tertium. 54.
Sabbato tertie hebdomade. De superbia
spernentium consilia ⁊ in suo sensu confidenti
um. Sermo vigesimusprimus. 54.
Quod commendatur consilium voce omni/
um scripturarum. Et de septem generibus cō
siliorum. Capitulum primum. 55.
De quibus non est consilium exquirendum
de quo dantur septem regule negatiue: ⁊ q̄ cō
silium est de rebus dubiis ⁊ arduis. Capi/
tulum secundum. 56.
De septem conditionibus consilii vt recte fi/
at ac salubriter. Capitulum tertium. 57.
Dominica tertia in quadragesima. De super
bia scismaticoꝝ. Sermo vigesimus secūdꝰ. 57
Quid est scisma: ⁊ in quo differt ab heresi et
quomodo est vna ecclesia vniuersalis: ⁊ eccle/
sia romana est caput omnium ecclesiarum: cui
preest papa vicarius christi ⁊ de multis scisma
tibus que fuerunt elapsis temporibus.
Capitulum primum. 57.
Quod scisma est graue peccatum: ⁊ de compa
ratione eius ad idolatriam. Capl̄m.2. 58.
Quod scismatici priuantur potestate ordinis:
iurisditionis: ⁊ administrationis.
Capitulum tertium. 59.
Feria secunda quarte hebdomade. De pec
cato ire. Sermo vigesimustertius. 59.
Quod peccat ille qui omittit irasci vbi ⁊ quan/
do deberet irasci. Capitulum primum. 59.
Quod ira que est s̄m rationem que dicitur ira
per zelum est commendabilis ⁊ virtuosa.
Capitulum secundum. 60.

Quod ira inordinata peccatum est: & de speciebus & gradibus & nocumentis eius.
Capitulum tertium. 60.
Feria tertia quarte hebdomade. De correptione fraterna. Sermo vigesimusquartus. 61.
Qualiter corripere proximus peccatores est præceptum affirmatiuum quod omnes obligat etiam & prælatos: & quomodo inferiores corrigere possunt superiores. Capitulū primum. 61.
De triplici conditione que seruanda est in correptione fraterna: vt fiat debito modo.
Capitulum secundum. 63.
Quod est differentia inter denunciationem et accusationem: & de modo fraterne correptiōis.
Capitulum tertium. 63
Feria quarta quarte hebdomade. De scandalo phariseorum & aliorum. Sermo vigesimusquintus. 64.
Quod est scandalum: & de triplici scandalo scilicet actiuo passiuo & occasionato.
Capitulum primum. 64
Quomodo spiritualia bona que non sunt de necessitate salutis aliquando omittenda sunt propter scandalum. Capitulum secūdum. 65.
Quod temporalia bona & si non semper tamē quandoq; dimittenda sunt propter scandalum
Capitulum tertium. 65.
Feria quinta quarte hebdomade. De tribus effectibus ire: scilicet murmuratione: clamore: & rixa. Sermo vigesimussextus. 66.
De murmuratione que fit contra socium & superiores & deum: & de grauitate huius peccati ac punitione. Capitulum primum. 66.
De triplici clamore scilicet orantium & horribiliter peccantium atq; irascentium qui turbant domum vxorem & familiam. Capitulum secundum. 67
De rixa & defensione sui ac pugnantibus in duello: & de ciuili bello. Capitulum tertium. 67.
Feria sexta quarte hebdomade. De homicidio. Sermo vigesimusseptimus & nonus. 68.
Quod crudeles sunt qui se interficiunt aut innocentes aut parentes. Capitulū primus. 68.
Quod grauiter peccant interficientes reos auctoritate propria: et viri interficientes vxores & mulieres querentes aborsum. Capitulum secundum. 69.
De irregularitate que contrahitur propter homicidium & duodecim documentis circa huiusmodi irregularitatem. Capitulum tertiū. 69.
Sabbato quarte hebdomade. De luxuria fornicatorum siue de fornicatione simplici.
Sermo vigesimusoctauus. 70.
Quod fornicatio aliquando dicitur idolatria: aliquando omne peccatum mortale: aliquando immundicia luxurie & stricte concubitus soluti cum soluta. Capitulum primus. 70.
Quod triplici obiectione conantur fornicatores probare fornicationem simplicem non esse peccatum: & de solutione predictarum obiectionum. Capitulum secundum. 70.
Quod probari potest fornicationem esse peccatum auctoritate: ratione: & exemplo.
Capitulum tertium. 71.
Dominica quarta in quadragesima. De luxuria sodomitarum. Sermo vigesimusnonus & valde necessarius sed molestе recitādus. 71
Quod decem sunt nomina vitij sodomitici ex quibus deprehendi potest grauitas & enormitas tanti sceleris.
Capitulum primum. 71.
De septem conditionibus sodomitarum: quibus correspondent septem que fuerunt in punitione illorum.
Capitulum secundum. 72.
Quod omnes leges puniunt pessimos sodomitas. Capitulum tertium. 72.
Feria secunda qnte hebdomade. De luxuria incestuosorum. Sermo trigesimus. 72.
Quomodo committitur incestus in consanguinitate: in affinitate & compaternitate.
Capitulum primum. 72.
Quod incestus prohibetur: tum vt seruetur honor parentibus: tum vt extinguatur occasio peccati: tum etiam vt contrahatur matrimonium & amicitia cum extraneis.
Capitulum secundus. 74.
Qualiter punitus est incestus: vt patet in multis exemplis.
Capitulum tertium. 74
Feria tertia quinte hebdomade. De peccato accidie. Sermo vigesimusprimus. 74.
Quod accidia est tristitia & tedium bene operandi. Et de triplici tedio.
Capitulum primum. 74.
Quod accidia aliquando oritur ex complexione corporis & inordinatione cibi & instigatione diaboli.
Capitulum secundum. 75.
Quod homo potest fugere accidiam per orationem & meditationem ac frequentationem sacramenti. Capitulum tertium. 75.

Feria quarta quinte hebdomade. De negligẽ tia prelatorum ⁊ episcoporum. Sermo trigesi/mus secundus. 75.
Qualiter episcopi negligentes nõ ministrãt vt debent subditis sacramẽta ⁊ doctrinã ac tempo raha bona. Capitulũ primũ. 76.
Qualiter epi ⁊ prelati negligentes nõ inquirũt defectus subditorũ. Et de visitatione fienda p ipsos. Capitulum secundũ. 76.
Qualiter epi ⁊ plati negligentes nõ corrigunt excessus deliquentiũ q corrigi debẽt aliqñ blã/de aliquãdo seuere. Capitulũ tertiuz. 77.
Feria quinta ante hebdomade. De negligẽ tia clericorz. Sermo trigesimus tertius. 77.
Dõ clerici negligentes nõ laudant deũ in septẽ horis canonicis qui laudandus est ore ⁊ voca/liter: ⁊ de cantu officij ac de omissione. Capitulum primum. 77.
Qualiter aliqui clerici ex negligentia circa diui na sunt indeuoti corde ore ⁊ corporali gestu. Capitulum secundum. 78.
Qualiter clerici negligentes tractant irreuerẽ/ter sacra tẽpla ⁊ sacras res ⁊ sacratissimũ corp9 christi. Capitulum tertium. 78.
Feria sexta quinte hebdomade. de desperatio ne. Sermo trigesimus quartus. 79.
De triplici desperatione. s. passionatorũ: dãna torũ: ⁊ peccatorũ: in quibus etiã triplex alia de/speratio ponitur. Capitulũ primũ. 79.
Dõ desperatio grauissimũ ẽ pctũ ex eo q pl/az hoies retrahunt ab opib9 bonis ⁊ labunt in leffrenata vicia. Capitulum secũdũ. 80.
Quod desperatio peccatũ ẽ graue: tñ si de illa hõ peniteat remittit a deo. Cap. tertũ 80.
Sabbato ante dominicã de passione. de iu/sticia cõtra negligentiã ministrorũ eius. Ser/mo trigesimus quintus. 81.
Quid sit iusticia. Et quomodo commendat in omnib9 scripturis diuinis ⁊ humanis. Et de triplici ei9 acceptiõe. Cap. primũ. 81.
De innocentia: fidelitate: ⁊ seueritate: que sunt tres partes iusticie. cap. secundum. 82.
Dõ amicitia ⁊ auaritia ac proprius amor cõtra riantur iusticie. capitulũ tertiũ. 82.
Dñica de passione: de peccato lingue. Ser mo trigesimus sextus. 82.
Dõ soli homini cõcessa est lingua ad loquẽdũ: ⁊ de cõditionib9 humane lingue: ⁊ qualiter an/geli loquunt. capitulum primũ. 83.
Dõ virtuose regulanda est lingua dũ loquitur cũ quq circũstantijs. cap. secundũ. 84.
De viginti peccatis prouenientibus a lingua quod sunt littere alphabeti vsq ad inclusiue. capituluz tertium. 84.
Feria secunda post dominicaz de passione. de peccato gule. Sermo trigesim9 septim9. 84.
Quod materia gule est esca ⁊ potus nõ q sint de se mala: sz ppter inordinatũ appetitũ: ⁊ de p hibitione ciborũ. capitulũ primũ. 84.
Dõ quinq sunt modi siue species: qbus pec/cant hoies vicio gule. capitulũ secũdũ. 85.
Quod gulosi puniunt pena corporali spiritua li ⁊ gehennali. capitulum tertiũ. 86.
Feria tertia post dominicam de passione. de peccato execrando vsure ⁊ auaritia vsurariorũ. Sermo trigesimus octauus. 87.
Quid est vsura que graue est peccatum. Et q qui ex necessitate accipit ad vsuram ab eo qui est paratus nõ peccat: ⁊ quot modis vsura cõmitti tur. Capitulum primum. 87.
Quod omnis scriptura diuina ⁊ humana et etiam lex canonica reprobat vsuram. Capitulum secundum. 89
Quod multi ⁊ precipue septem genera perso/narum participant in crimine vsurarũ licet ipsi vsurã non faciant. Capitulũ tertiũ. 89.
Feria quarta post dominicã de passione. de auaritia furtũ: ⁊ dõ ipso furto. Sermo trigesim9 nonus. 90.
Quid est furtum: ⁊ que differentia inter furtuz ⁊ rapinam ⁊ de proprietate rerum: ⁊ de pericu lis rapine: ⁊ comparatione rapine ⁊ furti: atq ẽz graue peccatum est furtum. Capitulum primum. 90.
Quod quinq rationibus possunt aliqui excu/sari a furto. Cap. secundũ. 92.
Quod quinq sunt genera hominũ qui furtum cõmittere solent. Capitulum tertiũ. 93.
Feria quinta post dominicam de passione. De auaritia judicũ Sermo q̃dragesim9. 93.
Quod congrue homo iudicat hominem etiam superior malus: ⁊ q iudex nõ potest simul esse iudex accusator ⁊ testis. Capitulum primum. 93.
Quod iudex debet esse idoneus ⁊ grauis in/ferendis sententijs: ac veritatis defensor. Capitulum secundum. 94.
Quod periculosa sunt iudicibus munera: qui tenentur restituere que iniuste recipiunt: ⁊ quis grauius peccat. An corrumpens iudicem aut iudex corruptus. Capitulũ tertiũ. 96.
Feria sexta post dominicaz de passione. De

auaritia aduocatorum. Sermo quadragesimꝰ primus. 96.
Quod prohibent aduocare manifeste mali ac infames ⁊ religio ⁊ sacerdotes ⁊ iudices vel assessores. Capitulum primū. 96.
Quod in aduocatis debet esse scientia: diligentia: maturitas ⁊ fidelitas.
Capitulum secundum. 97.
Quod aduocati peccant dum suscipiunt causas iniustas vel illas prosequuntur vel propter superfluas dilationes ⁊ causarum cōpositiones.
Capitulum tertium. 97.
Sabbato ante dominicam oliuarum. De auaritia clericoꝝ ⁊ episcopoꝝ. Sermo quadragesimus secundus. 97.
Qd̄ cleri ⁊ episcopi p̄cipue de hijs q̄ supfluunt de reddit̄bus ecclesiarum debent pauperibꝰ subuenire. Capitulum primum. 98.
Quod clerici auari committunt symoniā circa spiritualia per essentiaz: ⁊ spiritualia per causaz ⁊ spiritualia per effectū. Cap. secūdū. 98.
Quod clerici auari exercent negocia prohibita qua exercere non debent.
Capitulum tertium. 99.
Dominica oliuarum. De auaritia artificuz ⁊ mercatorum. Sermo quadragesimus secundus. 99.
Quod mercatores ⁊ artifices auari peccāt per immoderatam solicitudinem.
Capitulum primum. 100.
Quod mercatores ⁊ artifices peccant dum in vendendo ⁊ emendo excedunt valorem rei.
Capitulum secundum. 100.
Quod artifices ⁊ mercatores auari peccant in fraudulentia proximorum multipliciter.
Capitulum tertium. 101.
Feria secunda post dominicam oliuarum. De auaritia lusorum. Sermo quadragesimus tertius. 102.
De multiplici ludo. scilicet qui fit ex deuotione vel ex recreationes: vel cupiditate ⁊ mala intētione. Capitulum primū 103.
Quod quatuordecim sunt malignitates que inueniuntur i ludo: ex quibus huius vicij grauitas appareat pōt. Capitulum secūdū. 103.
De vanijs opinionibus an sint restituenda acquisita per ludos prohibitos.
Capitulum tertium. 104.
Feria tertia post dominicam oliuarū. de peccato odij. Sermo quadragesimꝰ quartꝰ. 104.
De odio dei qualiter. scilicet et ex qua cā potest haberi odio: ⁊ q̄ odium dei est grauissimū peccatorum.
Capitulum primum. 140.
De odio suiipsius ⁊ quomodo vnusquisq; tenetur ex charitate diligere se ⁊ corpus proprium ⁊ q̄ peccatores non se diligunt.
Capitulum secundum. 105.
Quod odium proximi est graue peccatum: ⁊ de originalibus eius causis atq; tribus pessimus fructibus ab odio procedentibus.
Capitulum tertium. 130.
Feria quarta post dominicā oliuarū. de miranda conuersione latronis pendentis in cruce. Sermo quadragesimus quintus. 107.
De septem virtutibus latronis a spiritu sancto sibi infusis in quibus apparet amplitudo meriti eius. Capitulum primū. 107.
De septem dulcoribus seu conditionibus promissionis christi facte latroni conuerso.
Capitulum secundum. 108.
De quinq; singularissimis priuilegijs latronis ad christum conuersi.
Capitulum tertim. 108.
Feria quinta in cena domini. De mysterijs sacramenti eucharistie cōtentis in epistola huiꝰ diei. Sermo quadragesimus sextus. 108.
Qualiter apostolus reprehendit corinthios: q̄ irreuerenter se habebant ad sacramentum eucharistie.
Capitulum primum. 108.
Quod sacramentum eucharistie est excellentissimuz quod declarat eius nomen: ⁊ q̄ superat alia: ⁊ quoniā fuit a christo solemniter institutū
Capitulum secundum. 109.
Qualiter monet Apostolus fideles vt cum deuotione suscipiant sacramentum eucharistie oñdens punitionem illorum qui contrarium fecerunt.
Capitulum tertium. 109.
Eadem die scilicet in cena domini. De sacramento confirmationis. Sermo quadragesimus septimus. 110.
Quod sacramentum confirmationis fuit immediate a christo institutum. In quo datur robur ad cōfitendum publice christū quod ecclesia perficit ex determinata materia ⁊ forma.
Capitulum primum. 110.
Quod omnes fideles obligantur suscipere cōfirmationem ab episcopis ex precepto ecclesie p̄o loco ⁊ tempore.
Capitulum secundum. 117.

De regulis q̄ obseruari debent circa sacramentum cōfirmationis. Cap. .3. 112
Feria sexta magna: de flebili morte saluatoris nr̄i iesu xp̄i. Sermo q̄dragesim⁹ octau⁹. 113
Q̄ modus liberandi gen⁹ humanū p passionez xp̄i fuit cōueniens. Et q̄ xp̄s occisus fuit a iudeis ac vere mortuus. Cap. .1. 113.
Q̄ mors christi fuit penosa valde ex eo q̄ passio ei⁹ fuit diuturna t generalis t ignominiosa Cap̄. .2. 114.
Q̄ omnes creature inducunt animos hominuz ad flendū pro morte xp̄i necnō t pie mulieres atq; ipse iesus crucifix⁹. Ca. .3. 114.
Sabbato sancto. De ꝓscientia. Sermo quadragesimus nonus. 115.
Qualiter conscientia obligat ad faciendum vel nō faciendū: t de septem causis erroris ꝓscientie Cap. .1. 115.
Q̄ circa cognitionē ꝓscientie ꝓprie septē differentie hominū inueniunt. Ca. .2. 116.
De scrupulo ꝓscientie qd sit t vñ causat t de septez regulis qb⁹ pōt deponi. Ca. .3. 117.
Dñica resurrectiōis. Sermo de ipsa mirabili resurrectiōis iesu xp̄i: qnq̄gesim⁹ i ordie. 118.
De tempore resurrectionis xp̄i. s. de die mense t anno. Cap. .1. 118.
Q̄ ex testimonio angelorū t apl'oz t alioz q̄ viderunt xp̄m post resurrectionē ꝓbat q̄ vere surrexit. Cap. .2. 118.
Qualiter xp̄s resurrexit cū quatruplici actu fortitudinis. Cap. .3. 118.
Feria secunda post dominicaz resurrectionis de sanctissima fide. Sermo quinquagesimus primus. 119.
De multiplici acceptione fidei. Et quomō diffinitur. Et qualiter ē virtus theologica ex eo q̄ est'a deo t terminatur ad ipsum sicut ad obiectū Cap. .1. 119.
Q̄ fides est necessaria ad salutē t etiā credenda sunt aliqua que ratione naturali ꝓbari pñt t aliqua etiā explicite. Cap. .2. 120.
Quod fides debet esse integra simplex t operosa. Cap. .3. 122
Feria tertia post dñicā resurrectiōis. De iocunda pace. Sermo. qnquagesim⁹ secūd⁹. 122.
De multiplici pace scilicet simulata: inquinata: t ordinata: que adhuc multiplex distinguitur. Cap. .1. 122.
Quod par cōmendat ex eo q̄ grata est deo t christus filius eius illā dilexit: que ctiaz a sanctis predicatur. Cap. .2. 123.
Q̄ ex pace ꝓueniunt omnia bona tpalia: corporalia t spiritualia. Cap. .3. 124.
Sermo de sancto bonauentura. 124.
Q̄ memoria sci Boñ. erit eterna pp̄ sanctitatem vite illius. Cap. .1. 125.
Q̄ memoria sancti Bonauenture erit eterna ꝓpter eius doctrinaz deuotissimā t copiosam atq; animabus vtilem. Cap. .2. 126.
Quod memoria sancti bonauenture erit eterna ꝓpter splendorē miraculorū t canonizationis t glorie beate. Cap. .3. 126.
De sancto Bernardino p̄dicatorū nr̄i tpis principe. Sermo qnquagesim⁹ q̄rtus. 127.
Q̄ cōmendat predicatio sancti Bernardini ꝓpter humilitatem charitatem et pacientiam. Cap. .1. 127.
De sufficientia t prudentia atq; stupenda efficacia predicationis sancti Bernardini. Cap. .2. 128.
Qualiter deus honorauit sanctū Bernardinū in miraculis in canonizatione t i glozia beata. Cap. .3. 130.
In festo annunciationis v̄ginis gloziose. Sermo qnquagesimus quintus. 130.
Quare ad v̄ginē missus est angelus t quo tēpore t ad quē locū. Et in quo actu erat tūc beatissima virgo. s. actionis vel contemplationis. Cap. .1. 130.
Qualiter angelus apparuit virgini in assumpto corpore in forma humana t etate iuuenili t veste clara t locutus est voce sensibili. Cap. .2. 132.
Q̄ i angelica saluatiōe exprimunt dei maiestas t sublimitas vnionis actualitas icarnatōis Et quatruplex excellentia virginis benedicte. Cap. .3. 133.
Sermo qnquagesim⁹ sext⁹ de āgelis quorū solēnitas i ecclesia celebrat pp̄ miraculū qd apparuit i monte gargano. 134.
Qualiter angelus ab hoie cognosci pōt: t quō spūs est incorporeus: q tñ pōt in assumpto corpore apparere. Cap. .1. 135.
Quod deus ꝓdurit angelos ex tempore in celo empyreo. Cap. .2. 136.
Qualiter angeli ad nos mutuntur q̄ homines custodiunt neq; dolent de malis eoz quos custodiunt. Cap. .3. 137.
Sermo de beatitudine scōz i quo cōfutatur fatuitas hominū mūdanoz q̄ nō credunt aliq̄d de vita futura. Quinquagesim⁹ septim⁹. 138.
Quod beatitudo est bonū qd̄ cuncti desidera/

re debent. Cap. .1. 138.
Quod beatitudo cõsistit in aĩa in intellectu vide licet ⁊ in voluntate. Cap. .2. 139.
Qđ beatitudo non põt esse in bonis presentis vite. Cap. .3. 139.
Sermo quinquagesimus octauus: de anime rationalis admirandis p̃rogatiuis ⁊ excellentijs q̃s vnusq̃sq̃ cognoscere debet. 141.
Quid sit aĩa q̃ nõ est corp⁹ nec ex semine causata: ⁊ q̃ vna sola ẽ in hoĩe. Cap. .1. 141.
De productione anime rationalis que non ab angelis sed a deo producta est de nihilo cõuenienter vnita corpori organico ⁊ de nouo creata ⁊ infusa. Cap. .2.
De aĩa separata que ĩmortalis est ⁊ ꝑpetua: et de locis ad que anime transferuntr̃ postq̃ exeũt de corporibus. Cap. .3. 143.
Sermo quinquagesimus nonus de spiritu sancto qui missus est apostolis in signo visibili igneaꝝ linguaꝝ. 149.
Quod vi nature spiritus sanctus nõ est cognoscibilis sed tantũ per reuelationẽ: ⁊ qualiter spiritus sanctus est deus ꝓcedens a patre ⁊ filio ipsis coequalis. cap. .1. .150.
Quid sit missio in diuinis: ⁊ qualiter spiritus sanctus mittitur inuisibiliter ⁊ visibiliter: ⁊ de cõgruitate temporis quo spũs datus fuit apl'is in signo visibili. cap. .2. 151.
Quod apostoli faciente spiritu sancto, loquebãtur varijs linguis: ⁊ acceperunt scientiã diuinaruz rerũ atq̃ fortes facti fuerunt vt nõ timerẽt cruciatus neq̃ mortẽ. cap. .3. 153.

Sittich

a
Prima alba
In nomine dñi
tũ serui ⁊ istituta
timotheũ

b
Humanũm
re pijssimus
stis deos
quare

c
Specula
cadens
biam. Et
in dicto. c.

d
Dece tero
den t q̃ non
parabar a te
nefas pecunias

e
Rum hominum
ria sibi
Tho. i. parte
dominus ab

f
Noli deos
poneso ⁊
⁊ factum
menses venalẽ

g
Vir excedit
firmata
Quod
diuinitatis

h
Sunt per
loꝝ mẽbroꝝ
vnitatem
defectu s

Tho. quod
licet mẽbra
via imprioꝝ
nerui vbi

k
In qũa sunt
in vxorem
pericula
sermo. 32.

l
Et dans
ma in
solito more
non põt

m
Hac intẽtione
q̃ lucrũ
quecunq̃
do illud

n
Pro lucro
sermo
petri de
sed diebus

o
Illud
primo
securus
dr̃ electiua

p
Homine
genitus
tertiũ xp̃i
tia ligat

q
Omniũ
minis iesu
num quidã
monuit

r
Prima
theus de
in figurã
fuerit

s
ficantur
princeps
si ergo
dubia sunt

t
Quartũ
euidenti
hominis
citiũ alterius

v
euangelij
Tabula
Quod
Qđ ira

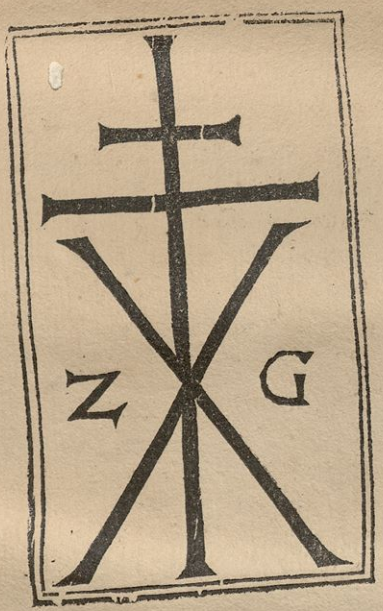
Z
G